

ДЕРЖАВНА НАВЧАЛЬНО-НАУКОВА УСТАНОВА
“АКАДЕМІЯ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ”

БЮДЖЕТНА І ПОДАТКОВА СИСТЕМИ
МЕТОДОЛОГІЯ • ОРГАНІЗАЦІЯ • НАВЧАННЯ

Головний редактор серії Т. І. ЄФІМЕНКО

ПОДАТКОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ

ТРЕНІНГ-КУРС

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

*За загальною редакцією
О. М. Тимченко*

*Рекомендовано
Міністерством освіти і науки,
молоді та спорту України*

Київ • 2012

УДК 336.221.4(477)(075.8)
ББК 65.9(4Укр)261.4я73
П44

Редакційна колегія серії:

Т. І. Єфіменко (голова),
А. Ф. Павленко (співголова), Л. Г. Ловінська (заступник голови),
С. С. Гасанов, А. М. Соколовська, В. І. Єфіменко, Т. Є. Оболенська, В. М. Федосов

Автори:

О. М. Тимченко, Ю. В. Сибірянська, С. М. Кокшарова, А. В. Пислиця,
М. Б. Кондратенко

Передмова чл.-кор. НАН України, д-ра екон. наук, проф. Т. І. Єфіменко

Рецензенти:

А. М. Соколовська – доктор економічних наук, професор;
В. М. Мельник – доктор економічних наук, професор;
Н. І. Сушко – кандидат економічних наук, доцент;
Л. В. Гізатуліна – заступник Голови Державної казначейської служби України

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Державної навчально-наукової установи “Академія фінансового управління”
(протокол № 9 від 27–28 листопада 2012 р.)*

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України
як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів
(лист № 1/11-9734 від 18 жовтня 2011 р.)*

ISBN 978-966-2380-42-2

© Автори, 2012
© ДНУ “Академія фінансового
управління”, 2012

Передмова	11
Вступ	13
Перелік умовних скорочень	16
Тема 1. ЗАСАДИ ПОБУДОВИ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ	17
1.1. Сутність і зміст податкової системи	17
1.2. Умови набуття оподаткуванням системності	20
1.3. Об'єктивні та суб'єктивні чинники становлення податкової системи	22
1.4. Вимоги до побудови податкової системи: вихідні принципи	24
<i>Резюме за змістом теми</i>	29
<i>Основні терміни та поняття</i>	30
<i>Питання для самоперевірки</i>	31
<i>Тестові завдання</i>	32
<i>Завдання для індивідуальної роботи</i>	34
<i>Ігрові форми тренінг-вправ</i>	35
<i>Література для поглибленого вивчення матеріалу</i>	37
Тема 2. ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	38
2.1. Тенденції розвитку податкової системи України	39
2.2. Засади побудови податкової системи України згідно з Податковим кодексом України	41
2.2.1. Система податкового законодавства	41
2.2.2. Принципи податкового законодавства	43
2.2.3. Податок, збір, плата, внесок як елементи податкової системи	45
2.2.4. Склад загальнодержавних і місцевих податків та зборів	46
<i>Резюме за змістом теми</i>	47

<i>Новації Податкового кодексу України</i>	48
<i>Основні терміни та поняття</i>	48
<i>Питання для самоперевірки</i>	48
<i>Тестові завдання</i>	49
<i>Завдання для індивідуальної роботи</i>	52
<i>Обов'язкові практичні завдання</i>	53
<i>Ігрові форми тренінг-вправ</i>	53
<i>Література для поглибленого вивчення матеріалу</i>	54
Тема 3. ПОДАТОК НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ	55
3.1. Сутність та зміст податку на додану вартість, його роль у податковій системі України	56
3.2. Платники податку на додану вартість	61
3.3. Об'єкт оподаткування податком на додану вартість	69
3.4. База оподаткування податком на додану вартість та порядок її визначення для операцій різних видів	75
3.5. Ставки податку на додану вартість	81
3.6. Звільнення від податку на додану вартість	83
3.7. Податкові зобов'язання та податковий кредит. Порядок подання податкової декларації та строки сплати до бюджету	85
3.8. Бюджетне відшкодування податку на додану вартість	98
3.9. Порядок оподаткування податком на додану вартість операцій особливого виду	105
<i>Резюме за змістом теми</i>	111
<i>Новації Податкового кодексу України</i>	114
<i>Основні терміни та поняття</i>	117
<i>Питання для самоперевірки</i>	121
<i>Тестові завдання</i>	122
<i>Питання для блиц-контролю знань</i>	134
<i>Завдання для індивідуальної роботи</i>	135
<i>Обов'язкові практичні завдання</i>	137
<i>Додаткові практичні завдання</i>	146
<i>Практичні завдання для аналітичного оцінювання із застосуванням сучасних економіко-математичних методів</i>	148
<i>Ігрові форми тренінг-вправ</i>	150
<i>Література для поглибленого вивчення матеріалу</i>	152
Тема 4. АКЦИЗНИЙ ПОДАТОК	155
4.1. Акцизний податок як форма специфічного акцизу	156
4.2. Платники та об'єкт акцизного податку	158
4.3. Види підакцизних товарів та ставки акцизного податку	161

4.4. База оподаткування та порядок визначення суми акцизного податку.	163
4.5. Звільнення від сплати акцизного податку	165
4.6. Порядок подання податкової декларації та строки сплати до бюджету	167
4.7. Особливості оподаткування акцизним податком алкогольних напоїв та тютюнових виробів	168
<i>Резюме за змістом теми.</i>	179
<i>Новації Податкового кодексу України.</i>	180
<i>Основні терміни та поняття</i>	182
<i>Питання для самоперевірки</i>	185
<i>Тестові завдання</i>	186
<i>Питання для блиц-контролю знань</i>	188
<i>Завдання для індивідуальної роботи.</i>	190
<i>Обов'язкові практичні завдання</i>	191
<i>Додаткове практичне завдання.</i>	193
<i>Ігрові форми тренінг-вправ</i>	193
<i>Література для поглибленого вивчення матеріалу.</i>	196
Тема 5. МИТО.	199
5.1. Зміст та види мита.	199
5.2. Платники та об'єкт оподаткування митом.	201
5.3. Ставки, пільги та порядок сплати мита до бюджету	204
<i>Резюме за змістом теми.</i>	205
<i>Основні терміни та поняття</i>	206
<i>Питання для самоперевірки</i>	206
<i>Тестові завдання.</i>	207
<i>Питання для блиц-контролю знань</i>	209
<i>Завдання для індивідуальної роботи.</i>	209
<i>Обов'язкові практичні завдання</i>	209
<i>Додаткові практичні завдання</i>	211
<i>Література для поглибленого вивчення матеріалу.</i>	212
Тема 6. ПОДАТОК НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ	213
6.1. Платники та об'єкт оподаткування податку на прибуток підприємств.	216
6.2. Доходи звітного періоду: їх склад та порядок визнання	217
6.3. Витрати звітного періоду: їх склад та порядок визнання	226
6.4. Основні засоби: класифікація, порядок та методи нарахування амортизації	241
6.5. Ставки податку на прибуток. Звільнення від сплати податку на прибуток	251

6.6. Порядок обчислення податку та строки сплати	255
6.7. Особливості оподаткування прибутку від окремих видів діяльності	260
<i>Резюме за змістом теми</i>	270
<i>Новації Податкового кодексу України</i>	271
<i>Основні терміни та поняття</i>	274
<i>Питання для самоперевірки</i>	277
<i>Тестові завдання</i>	278
<i>Питання для блиц-контролю знань</i>	286
<i>Завдання для індивідуальної роботи</i>	288
<i>Обов'язкові практичні завдання</i>	289
<i>Додаткові практичні завдання</i>	299
<i>Ігрові форми тренінг-вправ</i>	303
<i>Література для поглибленого вивчення матеріалу</i>	306
Тема 7. ПОДАТОК НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ	308
7.1. Платники та об'єкт оподаткування податку на доходи фізичних осіб	312
7.2. База оподаткування та доходи, які не включаються до розрахунку загального місячного (річного) оподатковуваного доходу	314
7.3. Податкова знижка з податку на доходи фізичних осіб та умови її отримання	325
7.4. Соціальна пільга з податку на доходи фізичних осіб	331
7.5. Ставки податку на доходи фізичних осіб	336
7.6. Порядок нарахування та сплати податку. Особи, відповідальні за утримання та сплату податку на доходи фізичних осіб	340
7.7. Особливості нарахування та оподаткування окремих видів доходів	346
7.8. Порядок оподаткування доходів від заняття підприємницькою діяльністю фізичних осіб, які не обрали спрощену систему оподаткування	359
7.9. Особливості оподаткування доходів, отриманих фізичною особою від здійснення незалежної професійної діяльності	361
<i>Резюме за змістом теми</i>	362
<i>Новації Податкового кодексу України</i>	364
<i>Основні терміни та поняття</i>	367
<i>Питання для самоперевірки</i>	368
<i>Тестові завдання</i>	370
<i>Питання для блиц-контролю знань</i>	376
<i>Завдання для індивідуальної роботи</i>	378
<i>Обов'язкові практичні завдання</i>	380
<i>Додаткові практичні завдання</i>	385
<i>Ігрові форми тренінг-вправ</i>	387
<i>Література для поглибленого вивчення матеріалу</i>	389

Тема 8. ЕКОЛОГІЧНЕ ОПОДАТКУВАННЯ	391
8.1. Необхідність, сутність і складові екологічного оподаткування	392
8.2. Механізм справляння екологічного податку	393
8.3. Збір за першу реєстрацію транспортного засобу	399
8.4. Рентна плата за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами природного газу та аміаку територією України	402
8.5. Рентна плата за нафту, природний газ і газовий конденсат, що видобуваються в Україні	406
<i>Резюме за змістом теми</i>	414
<i>Новації Податкового кодексу України</i>	415
<i>Основні терміни та поняття</i>	415
<i>Питання для самоперевірки</i>	417
<i>Тестові завдання</i>	418
<i>Питання для блиц-контролю знань</i>	423
<i>Завдання для індивідуальної роботи</i>	424
<i>Обов'язкові практичні завдання</i>	425
<i>Додаткове практичне завдання</i>	427
<i>Ігрові форми тренінг-вправ</i>	427
<i>Література для поглибленого вивчення матеріалу</i>	428
Тема 9. ПЛАТА ЗА ЗЕМЛЮ	430
9.1. Платники, об'єкт і база оподаткування плати за землю	431
9.2. Особливості встановлення ставок для різних платників та видів діяльності	435
9.3. Пільги щодо плати за землю для юридичних та фізичних осіб. Земельні ділянки, які не підлягають оподаткуванню	437
9.4. Порядок обчислення та сплати до бюджету	440
<i>Резюме за змістом теми</i>	442
<i>Новації Податкового кодексу України</i>	443
<i>Основні терміни та поняття</i>	443
<i>Питання для самоперевірки</i>	446
<i>Тестові завдання</i>	447
<i>Питання для блиц-контролю знань</i>	448
<i>Завдання для індивідуальної роботи</i>	448
<i>Обов'язкові практичні завдання</i>	449
<i>Додаткове практичне завдання</i>	450
<i>Література для поглибленого вивчення матеріалу</i>	450

Тема 10. ПЛАТЕЖІ ЗА РЕСУРСИ	451
10.1. Плата за користування надрами	452
10.2. Збір за спеціальне використання води	458
10.3. Збір за спеціальне використання лісових ресурсів	463
10.4. Збір за користування радіочастотним ресурсом України	468
<i>Резюме за змістом теми</i>	471
<i>Новації Податкового кодексу України</i>	472
<i>Основні терміни та поняття</i>	473
<i>Питання для самоперевірки</i>	473
<i>Тестові завдання</i>	474
<i>Питання для блиц-контролю знань</i>	478
<i>Завдання для індивідуальної роботи</i>	479
<i>Обов'язкові практичні завдання</i>	479
<i>Додаткові практичні завдання</i>	481
<i>Ігрові форми тренінг-вправ</i>	482
<i>Література для поглибленого вивчення матеріалу</i>	483
Тема 11. СПЕЦІАЛЬНІ РЕЖИМИ ОПОДАТКУВАННЯ	484
11.1. Фіксований сільськогосподарський податок	486
11.2. Збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію	491
11.3. Збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ	494
<i>Резюме за змістом теми</i>	496
<i>Новації Податкового кодексу України</i>	497
<i>Основні терміни та поняття</i>	497
<i>Питання для самоперевірки</i>	498
<i>Тестові завдання</i>	500
<i>Питання для блиц-контролю знань</i>	502
<i>Завдання для індивідуальної роботи</i>	503
<i>Обов'язкові практичні завдання</i>	504
<i>Додаткове практичне завдання</i>	506
<i>Література для поглибленого вивчення матеріалу</i>	507
Тема 12. МІСЦЕВІ ПОДАТКИ ТА ЗБОРИ	508
12.1. Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки	511
12.1.1. Сутність та мета введення податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки	511
12.1.2. Платники податку та об'єкт оподаткування	513

12.1.3. База оподаткування та ставки податку. Пільги зі сплати податку	513
12.1.4. Порядок обчислення та строки сплати податку	517
12.2. Єдиний податок	518
12.2.1. Платники та ставки єдиного податку	518
12.2.2. Особливості нарахування і сплати єдиного податку	523
12.3. Збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності	524
12.3.1. Платники збору та види діяльності, що підлягають патентуванню. Суб'єкти, які звільняються від сплати збору.	525
12.3.2. Види патентів та ставки збору	527
12.3.3. Порядок придбання торгового патенту та строки сплати збору	530
12.4. Збір за місця для паркування транспортних засобів.	532
12.4.1. Платники та ставки збору.	532
12.4.2. Об'єкт і база оподаткування збором	534
12.4.3. Порядок обчислення та строки сплати збору.	534
12.5. Туристичний збір	535
12.5.1. Платники збору та податкові агенти	536
12.5.2. База справляння та ставки збору	537
12.5.3. Порядок обчислення та строки сплати збору.	538
<i>Резюме за змістом теми.</i>	538
<i>Новації Податкового кодексу України.</i>	541
<i>Основні терміни та поняття</i>	544
<i>Питання для самоперевірки</i>	547
<i>Тестові завдання.</i>	548
<i>Питання для блиц-контролю знань.</i>	552
<i>Завдання для індивідуальної роботи.</i>	553
<i>Обов'язкові практичні завдання</i>	554
<i>Додаткове практичне завдання.</i>	557
<i>Ігрові форми тренінг-вправ</i>	557
<i>Література для поглибленого вивчення матеріалу.</i>	559
Список використаних джерел	561

ДОДАТКИ

Додаток А. Тренінг-вправа “Опонент”	565
Додаток Б. Рекомендації для розроблення “конспект-схеми”	568
Додаток В. Декларація з податку на додану вартість	570

Додаток Г. Правила проведення “Мозкової атаки”	577
Додаток Д. Ставки акцизного податку	581
Додаток Є. Податкова декларація з податку на прибуток підприємства	588
Додаток Ж. Правила проведення “Турніру ерудитів”	616
Додаток З. Податкова декларація про майновий стан і доходи	617
Додаток К. Ставки екологічного податку	630
Додаток Л. Порядок обчислення екологічного податку	634
Додаток М. Ставки збору за першу реєстрацію транспортного засобу та коефіцієнти до них	637
Додаток Н. Ставки плати за землю	639
Додаток О. Ставки збору за спеціальне використання водних ресурсів	642
Додаток П. Ставки збору за лісові ресурси	644
Додаток Р. Ставки збору за користування радіочастотним ресурсом України ...	650
Додаток С. Види місцевих податків і зборів, які справлялися в Україні до 2011 р.	652

Подальший розвиток економіки України і запровадження моделі інноваційного управління не можливі без системного реформування державних фінансів. Програмою економічних реформ Президента України “Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава” передбачено суттєву модернізацію бюджетної і податкової систем на засадах економічності й ефективності, збалансованості інтересів держави і платників податків, оптимізації податкових надходжень і бюджетних видатків, прозорості та якості управління державними фінансами, підзвітності й невідворотності настання відповідальності за нерезультативні управлінські рішення.

Забезпечення сталого збалансованого розвитку системи державних фінансів України пов’язане з успішним прийняттям нової редакції Бюджетного кодексу України та Податкового кодексу України. Програмою їх запровадження передбачено залучення провідних фахівців наукових установ і вищих навчальних закладів до участі у проведенні широкої роз’яснювальної роботи щодо змісту ухвалених кодексів, створенні наукових, аналітичних, навчально-методичних, довідкових та інших видань з урахуванням змін у бюджетному і податковому законодавстві.

Навчальні посібники, що увійшли до серії “Бюджетна і податкова системи: методологія, організація, навчання”, підготовлені відповідно до новітніх досягнень світової науки й результатів досліджень вітчизняних учених і фахівців з бухгалтерського обліку, фінансового контролю, аудиту, менеджменту та права. Практична спрямованість матеріалу, викладеного із застосуванням сучасних освітніх технологій, та взаємозв’язок теоретичних узагальнень з ключовими поло-

женнями Бюджетного і Податкового кодексів України характеризують пропоновану серію навчальних видань як таку, що створює належне підґрунтя для підготовки кваліфікованих спеціалістів і навчання фахівців-практиків у сфері інноваційного розвитку бюджетної і податкової систем України та розв'язання наявних проблем з метою адекватного реагування на внутрішні й зовнішні виклики.

Т. І. Єфименко,
*член-кореспондент НАН України,
доктор економічних наук, професор,
президент ДННУ "Академія
фінансового управління"*

Податкова система України динамічно розвивається. Це супроводжується відповідними змінами у законодавстві, яке регламентує справляння податків, зборів та інших обов'язкових платежів. Нестабільність податкового законодавства можна пояснити тим, що соціально-економічний розвиток держави потребує постійного удосконалення механізмів оподаткування, пошуку тих його форм, які найадекватніше відповідають фіскальній психології та податковій культурі платників, якомога повніше враховують їх платоспроможність та величину податкових баз. Проте часті зміни в законодавстві ускладнюють процес управління податками. Протягом 20 років становлення та розвитку податкової системи в Україні ця проблема загострювалася через збільшення кількості нормативно-правових актів, що унеможлиблювало їх якісне опрацювання і осмислення, а головне – правильне застосування при виконанні податкових зобов'язань. Суперечливість положень, подвійне трактування норм, невизначеність термінів та понять стали постійними атрибутами податкового законодавства. Це призводило до численних помилок у нарахуванні податків, пошуку схем ухилення від оподаткування, внаслідок чого бюджет втрачав кошти, вкрай необхідні державі для фінансування соціально-економічних програм.

Удосконалив податкове законодавство Податковий кодекс України, з прийняттям якого відбулася уніфікація нормативно-правової бази у сфері оподаткування. Він вніс суттєві зміни у саму податкову систему України та механізми справляння податків. Це великий за обсягом нормативний документ, і його опанування потребує часу і чималих зусиль. Навіть у досвідченого фахівця виникають численні запитання щодо застосування положень Кодексу під час нарахування та сплати податків. Ще складніше – економістам-початківцям, які

лише вивчають засади оподаткування та функціонування податкової системи.

З ухваленням Податкового кодексу України виникла необхідність оновлення навчально-методичної літератури з питань оподаткування для підготовки кваліфікованих спеціалістів. У зв'язку з цим ми пропонуємо тренінг-курс, який допоможе швидше опанувати основні положення Кодексу для їх практичного застосування при нарахуванні та сплаті податків. З цією метою ставляться такі завдання:

- оволодіння теоретичними засадами побудови податкової системи;
- з'ясування основних тенденцій та особливостей розвитку податкової системи України;
- вивчення змістового наповнення елементів оподаткування за кожним податком та іншим обов'язковим платежем окремо згідно з Податковим кодексом України;
- набуття практичних навичок розрахунків сум податків, зборів та інших обов'язкових платежів;
- засвоєння новацій, запроваджених Кодексом у податковій системі загалом та механізмах справляння податків;
- набуття вміння критично аналізувати встановлені Кодексом правила оподаткування та обґрунтовувати рекомендації з їх удосконалення.

Кожний розділ тренінг-курсу починається з подання базового матеріалу, який відображає основні положення Податкового кодексу України. Це зумовлено тим, що бракує підручників та навчальних посібників, з яких учасники тренінгу могли б отримати знання для подальшого їх закріплення та поглиблення під час виконання навчальних завдань. Але вже під час вивчення основних положень чинного законодавства з питань оподаткування учасникам пропонується виконання завдань, спрямованих на розвиток мислення, встановлення взаємозв'язків між новим матеріалом і знаннями, набутими раніше. Для цього в тренінг-курс введено такі рубрики.

 Поміркуйте. Рубрика містить питання стосовно встановлення причин та наслідків явищ, які мають місце в податковій системі України та механізмах справляння податків.

 Пригадайте. Містяться завдання для повторення матеріалу з інших навчальних дисциплін. Виконання таких завдань сприяє

формуванню цілісної системи знань та є необхідним для розв'язання задач.

 Інформативно. Під цією рубрикою надається додаткова інформація, яка розширює знання учасників тренінгу і дає можливість давати повні, вичерпні, аргументовані відповіді на поставлені питання.

 Завдання. Особливість завдань полягає в тому, що їх необхідно виконувати в процесі вивчення базового матеріалу, одразу після отримання певного блоку інформації. Це сприятиме розвитку креативного мислення, допоможе глибоко розібратися в процесах та явищах, що відбуваються у податковій системі України.

Рубрика акцентує увагу на новаціях Кодексу: чітко і стисло викладено зміст змін в оподаткуванні, що допоможе краще запам'ятати матеріал.

 Для допитливих містяться завдання для поглибленого вивчення норм Податкового кодексу України та додаткова цікава інформація, яка збагачує знання, розширює світогляд.

Учасникам тренінгу пропонуються різноманітні завдання для закріплення базового матеріалу, формування навичок застосовувати основні положення Кодексу при розв'язанні завдань, що відображають конкретні ситуації, набуття вміння шукати шляхи удосконалення податкового законодавства в Україні.

Частина тренінг-вправ передбачає застосування ігрових форм навчання. Серед них тренінг-вправа “Опонент”, ділова гра “Переконай інших у своїй правоті”, “Турнір ерудитів”, “Мозкова атака” тощо. Такі ігри навчають аргументувати, переконувати, відстоювати свою позицію, усвідомлювати допущені помилки, неправильні судження тощо.

Ми сподіваємося, що запропонований тренінг-курс буде цікавим і корисним для його учасників і дасть змогу швидко опанувати основні положення Податкового кодексу України, щоб застосовувати їх у практичній діяльності.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

АУП – адміністративно-управлінський персонал.

БВ – балансова вартість.

БО – база оподаткування.

В – витрати.

Д – доходи.

ДВ – договірна вартість.

ДЦ – договірна ціна.

ЄСВ – єдиний соціальний внесок.

ЗОДСС – загальнообов’язкове державне соціальне страхування.

ЗЦ – звичайна ціна.

ІА – інвестиційні активи.

МА – матеріальні активи.

МВ – митна вартість.

МЗП – мінімальна заробітна плата, встановлена законодавчо.

НА – нематеріальні активи.

ОЗ – основні засоби.

ОП – оподатковуваний прибуток.

ПВ – первісна вартість.

ПДВ – податок на додану вартість.

ПДФО – податок на доходи фізичних осіб.

ПКУ – Податковий кодекс України.

ПМ – законодавчо встановлений розмір прожиткового мінімуму працездатних осіб.

ППП – податок на прибуток підприємств.

ПСП – податкова соціальна пільга.

ЦП – цінні папери.

ЗАСАДИ ПОБУДОВИ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ

Перелік знань та умінь, яких набуде студент після опанування матеріалів теми

Студенти повинні:

- розуміти сутність та зміст податкової системи на абстрактно-теоретичному та прикладному рівнях пізнання;
- виокремлювати етапи розвитку оподаткування;
- визначати умови набуття оподаткуванням системності;
- обґрунтовувати вплив об'єктивних і суб'єктивних чинників на розвиток податкової системи;
- знати вимоги до побудови податкової системи;
- розрізняти принципи оподаткування і принципи побудови податкової системи

Питання теми

- 1.1. Сутність і зміст податкової системи.
- 1.2. Умови набуття оподаткуванням системності.
- 1.3. Об'єктивні та суб'єктивні чинники становлення податкової системи.
- 1.4. Вимоги до побудови податкової системи, вихідні принципи.

1.1. СУТНІСТЬ І ЗМІСТ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ

Податкова система є складною багаторівневою структурою (рис. 1.1). Сутність системи – взаємозв'язок між її елементами. Елементами податкової системи є податки, збори та інші обов'язкові платежі. За економічним змістом податки відображають відносини між платниками та державою щодо вилучення частини створеного ВВП з метою формування централізованого фонду держави, необхідного

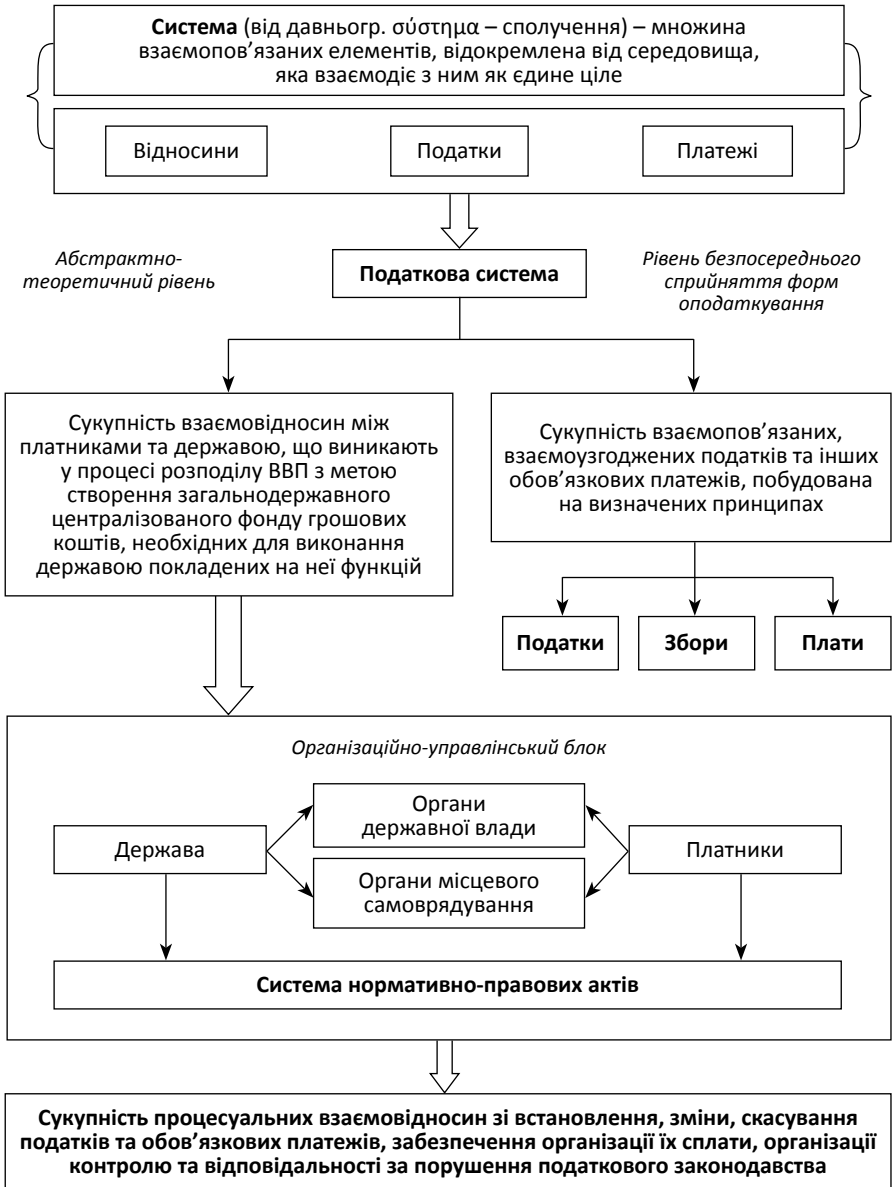

Рис. 1.1. Зміст податкової системи

для виконання покладених на неї функцій. За формою прояву податки – це обов'язкові платежі юридичних та фізичних осіб до бюджету.

З огляду на наведені визначення, **податкова система**:

- в абстрактно-теоретичному аспекті – сукупність відносин між платниками та державою;
- на рівні безпосереднього сприйняття форм реалізації зазначених відносин – сукупність взаємопов'язаних, взаємоузгоджених податків, зборів та інших обов'язкових платежів, побудована на визначених принципах¹.

|| **Пригадайте спільні та відмінні ознаки податку, збору, плати.**

Відносини між платниками та державою реалізуються через діяльність уповноважених органів та платників податків і підлягають обов'язковому регламентуванню. Їх можна поділити на кілька груп²:

- **між органами державної влади та платниками**: стосовно визначення елементів оподаткування (платників, ставок, об'єкта оподаткування, пільг, податкової бази тощо); порядку обчислення і сплати податків; правового статусу платників; їх відповідальності за порушення податкового законодавства;
- **між органами державної влади та органами місцевого самоврядування**: щодо розмежування їх повноважень і законодавчої компетенції у податковій сфері (право встановлювати органами місцевого самоврядування місцеві податки та отримувати закріплені загальнодержавні податки);
- **між органами державної законодавчої влади і контролюючими органами**: щодо визначення правового статусу контролюючих органів, порядку адміністрування податків, відповідальності за дотримання законодавства в процесі адміністрування (при стягненні податків);
- **між контролюючими органами і платниками**: щодо взаємних прав і обов'язків та механізму їх реалізації.

Отже, існує організаційно-управлінський рівень податкової системи. Вся діяльність щодо збору і сплати податків спирається на

¹ Соколовська А. М. Податкова система України: теорія та практика становлення : монографія / А. М. Соколовська. – К. : НДФІ, 2001.

² Там само.

систему нормативних актів. Тому податкову систему можна також розглядати як систему податкового законодавства.

Поєднуючи різні підходи до розуміння змісту податкової системи (а саме: абстрактно-теоретичний, рівень безпосереднього сприйняття форм, нормативний, організаційно-управлінський), маємо таке узагальнююче визначення **податкової системи**: це сукупність законодавчо закріплених у державі податків, зборів і платежів, процедур їх встановлення, зміни чи скасування; дій, що забезпечують їхню сплату, контроль і відповідальність за порушення податкового законодавства.

1.2. УМОВИ НАБУТТЯ ОПОДАТКУВАННЯМ СИСТЕМНОСТІ

При вивченні цього питання маємо з'ясувати: чи податкова система з'явилася одразу або в результаті певного еволюційного розвитку?

Всю історію оподаткування умовно можна поділити на три етапи (табл. 1.1).

‖ **Завдання.** *Доповнити перелік податків та інших обов'язкових платежів, які справлялися на кожному етапі.*

Формування податкової системи остаточно відбулося саме на третьому етапі, оскільки у цей період сформувалися **умови набуття оподаткуванням системності**, а саме:

- перетворення податків на основне і постійне джерело державних доходів;
- існування податків різних видів, які взаємопов'язані між собою та доповнюють один одного;
- розвиток податкової науки та використання її здобутків у податковій практиці;
- встановлення єдиного податкового ладу на території всієї держави¹.

¹ Соколовська А. М. Податкова система України: теорія та практика становлення : монографія / А. М. Соколовська. – К. : НДФІ, 2001.

Таблиця 1.1

Етапи становлення та розвитку оподаткування

	Види доходів держави	Особливості оподаткування
Стародавній світ – початок середніх віків	Доходи від власності правителя (експлуатація земель, промислів, майна). Данина, здобич, контрибуція, дар, громадянський трибут. Державне мито як плата за послуги	Переважають приватноправові доходи, податки існують у нерозвинутій, примітивній зародковій формі. Податки мають тимчасовий, випадковий, надзвичайний характер. Стягуються переважно з переможених іноземців, громадяни у вільні часи звільняються від більшості податків. Питання оподаткування вирішується колегіально (крім Римської імперії). Відкупна система збору податків
XVI–XVIII ст.	Специфічні акцизи. Подушний, поземельний, домовий. Особисто-прибутковий	Звичайне і постійне джерело доходів. Право запровадження належить монархам. Значно збільшується кількість податків, переважно непрямих. Прямі утримуються здебільшого у формі реальних податків. Оподаткування здійснюється за зовнішніми ознаками, що спрощує контроль. Формується мережа фінансових установ, відповідальних за збір податків. Відкупна система збору податків зберігається
XIX–XXI ст.	Індивідуальний прибутковий податок. Соціальні податки, податок на прибуток корпорацій, акцизи, мито	Основне джерело державних доходів. Зменшується кількість податків. Розвивається оподаткування промислових, торговельних, транспортних підприємств. Загальність і справедливість – основні принципи оподаткування. Перехід від оподаткування за зовнішніми ознаками до оподаткування за чистим доходом платника. Запровадження органами законодавчої влади. Формується інститут місцевого оподаткування. Перехід до бюрократичного способу стягнення податків

1.3. ОБ'ЄКТИВНІ ТА СУБ'ЄКТИВНІ ЧИННИКИ СТАНОВЛЕННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ

Об'єктивні чинники: еволюція економіки; еволюція держави.

До *об'єктивних чинників* належать:

1. Вплив суспільної форми виробництва

- за натурального господарства податки стягуються в натуральній формі без встановленої періодичності (що є, те і могли віддати державі);
- з розвитком товарно-грошових відносин запроваджується грошова форма оподаткування із визначенням строків сплати.

2. Вплив відносин власності:

- за умови домінування державної форми власності держава задовольняла свої потреби, як правило, не примусовим порядком, а за рахунок надходжень від державної власності, податки відігравали незначну роль у доходах бюджету (в Англії в 1664 р. частка податків, за даними В. Петі, у національному доході становила 1,7 %);
- з розвитком товарно-грошових відносин держава поступово передавала право власності приватним особам, що було зумовлено ринковими відносинами та сприяло розвитку. Тим самим держава здобувала право здійснення функцій, пов'язаних з управлінням відокремленої від неї власності. Тобто внаслідок відокремлення держави-функції від держави-власності виникає й розвивається податковий метод формування доходів бюджету. Фіскальна роль податків збільшується (держава передавала власність приватним особам, а натомість брала на себе управлінські функції, законодавче регламентування, забезпечення прав власності, охорону). Податки перетворюються на постійне джерело державних доходів.

3. Вплив концентрації (укрупнення) виробництва:

- виникають підстави для державного регулювання економіки, розширюється коло суспільних потреб. Це вимагає збільшення державних доходів, а отже, підвищення ролі податкових надходжень. При укрупненні виробництва зростає потреба у втручанні держави, оскільки порушуються умови конкуренції, відбувається вихід на міжнародний рівень.

4. *Вплив зростання ВВП* зумовлює розширення можливостей для податкових вилучень. Достатній для життя рівень доходів сприяє більш вираженій реакції платників на збільшення податків. Водночас за відносно постійних видатків зростання ВВП дає змогу зменшувати рівень оподаткування. Є країни, в яких соціальна функція практично не виконується.

5. *Вплив відносин розподілу:*

- розмаїття форм доходів зумовлює розмаїття форм податків;
- диференціація доходів (нерівномірність їх розподілу) стає передумовою диференціації податкових ставок;
- структура доходів впливає на структуру податків, рівень доходів платників є визначальним для загального обсягу доходів бюджету.

6. *Вплив форми державного правління*

- в умовах абсолютизму введення нових податків або збільшення діючих ставок податків, їх скасування є виключним правом однієї особи, що має владу;
- в умовах демократії податкова політика стає прерогативою колективного розуму. Податки запроваджуються через ухвалення їх в парламенті, внаслідок чого намагаються досягти компромісу між інтересами різних суспільних (соціальних) груп. Крім того, податкові відносини набувають більш цивілізованого характеру, оскільки реалізуються через правову регламентацію (права і обов'язки всіх суб'єктів таких відносин і всього, що стоїть за податків).

Суб'єктивні чинники – суспільні, колективні (групові, тобто підприємств) та індивідуальні інтереси членів суспільства.

Закономірність: з одного боку, запровадження податків, їх співвідношення, механізми справляння залежать від волі осіб при владі (за абсолютної монархії це виключний привілей однієї особи, за демократичної форми правління – рішення членів парламенту). З другого боку, формування податкової системи залежить від фіскальної поведінки платників, сприйняття ними тих законів, які приймаються державою (досить часто вони встановлюються без належних знань). Платники, вдаючись до міграції чи протесту, змушують правителів утримувати рівень оподаткування в більш-менш прийнятних межах.

1.4. ВИМОГИ ДО ПОБУДОВИ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ: ВИХІДНІ ПРИНЦИПИ

Вимоги до побудови податкової системи відображені на рис. 1.2.

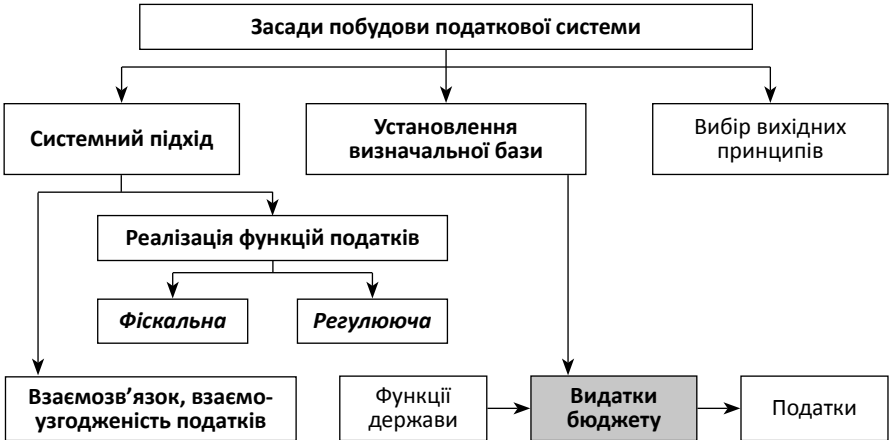

Рис. 1.2. Вимоги до побудови податкової системи

Вимога **системності** полягає у тому, що всі податки мають бути взаємопов'язаними, органічно доповнювати один одного, не суперечити один одному та системі загалом.

Поміркуйте, яким є альтернативний варіант вимозі системності. Чому він не реалізований на практиці?

Системний підхід означає, що мають реалізовуватись обидві функції податків. З огляду на фіскальну функцію, податкова система має містити податки і збори з яскраво вираженою фіскальною спрямованістю, щоб забезпечити гарантовані й стабільні надходження доходів до бюджету. З огляду на регулюючу – кількість податків повинна відповідати тій меті, яка визначена податковою політикою держави (забезпечити державі можливість впливу на соціально-економічний розвиток суспільства).

Пригадайте, які податки за економічною природою виконують яскраво виражену фіскальну функцію.

? **Завдання.** Обґрунтуйте, у чому полягає регулююча функція:

- ПДВ;
- акцизного податку;
- мита;
- податку на прибуток;
- податку на доходи громадян;
- майнових податків;
- платежів за ресурси.

Визначальною базою при побудові податкової системи є обсяг державних видатків. Вони залежать від функцій держави. Податки в державі – не самоціль, а вторинні відносно видатків. Збалансування доходів і видатків є аксіомою фінансової науки. Відхід від неї призводить до тяжчих наслідків, ніж високий рівень оподаткування.

Видатки, у свою чергу, також залежать від функцій держави. Важливо, щоб держава виконувала суспільно необхідні функції, тобто ті, що їй делегує суспільство для реалізації спільних інтересів індивідів, які він не може реалізувати одноосібно або реалізує з більшими витратами, ніж держава. Для ефективного функціонування важливо, щоб держава виконувала функції, які відповідають інтересам індивідів. Якщо функції держави виходять за межі суспільно необхідних, то оподаткування втрачає раціональність і податкові відносини набувають конфліктних форм. Це проявляється у зростаючому опорі платників фіскальній експансії держави.

? **Поміркуйте,** як визначити функції, які має виконувати держава, щоб вони відповідали інтересам суспільства. Чи відповідають інтересам суспільства державні функції в Україні?

Податкова система має бути побудована на певних принципах. При цьому слід чітко розрізняти принципи оподаткування та принципи побудови податкової системи. Принципи оподаткування відображають засади справляння податків, а принципи формування податкової системи визначають правила співвідношення різних видів податків та механізмів їх справляння (кожного окремо). Між ними є певний взаємозв'язок: при побудові податкової системи мають бути реалізовані принципи оподаткування (уперше сформульовані А. Смітом).

Пригадайте зміст принципів оподаткування, запропонованих А. Смітом.

Основу побудови сучасних податкових систем, поряд із принципами А. Сміта, визначають принципи, розроблені німецьким економістом А. Вагнером (німецька історична школа, основний методологічний підхід – пріоритет інтересів держави).

А. Вагнер не лише визначив принципи оподаткування, а й систематизував їх у чотири окремі групи¹:

- **фінансові принципи**, серед яких *достатність* та *еластичність*;
- **господарські принципи** – належний вибір джерела обкладання, правильна комбінація різних податків у таку систему, яка б зважала на наслідки й умови їх перекладання (в різних країнах різні пріоритети: прямі або непрямі податки);
- **етичні принципи**, принципи справедливості: *загальність оподаткування* та *рівномірність*;
- **сукупність адміністративно-технічних правил чи принципів податкового управління**: визначеність обкладання, зручність сплати податку та максимальне зменшення витрат на стягнення.

Зверніть увагу. На першу позицію в оподаткуванні А. Вагнер поставив принципи достатності та еластичності, тобто те, що мають враховуватися не лише інтереси окремих платників, а й держави з пріоритетом останньої. Отже, перед оподаткуванням постало завдання збалансувати інтереси держави та платників податків, що, без перебільшення, і в сучасних умовах є ключовою проблемою формування податкової політики будь-якої цивілізованої держави світу.

Як бачимо з наведеної класифікації, принципи справедливості А. Вагнер вважав не головними в запропонованій системі. Їх реалізація, на його думку, доцільна в межах, які визначають фінансові принципи в їх сукупності. Тобто слід підкреслити важливість не лише достатності, а й рухомості (еластичності) оподаткування, що відображає

¹ Мельник В. М. Оподаткування: наукове обґрунтування та організація процесу : монографія / В. М. Мельник. – К. : Комп'ютерпрес, 2006.

здатність адаптуватися до державних потреб. Практично це означало рухомість складу податкової системи, оскільки різні податки володіють неоднаковим рівнем еластичності.

Ідея, що *податки не повинні перешкоджати розвитку виробництва*, у процесі еволюції податкової системи була реалізована Ф. Нітті в окремих, самостійних принципах при її побудові. Він отримав широку підтримку у фінансовій науці. Особливо це проявилось в кінці ХХ ст., коли відбулося відчутне зіткнення фіскальних потреб держави з інтересами економічного розвитку. Наступ електрики, впровадження двигуна внутрішнього згоряння, розроблення нових методів виробництва стали – все потребувало інвестицій. Пошук нових видів податків, які б не лише наповнювали бюджет (як було при використанні непрямих податків), а й стимулювали виробництво, дав поштовх розвитку цього принципу в оподаткуванні, що, у свою чергу, зумовило виникнення прогресивного прибуткового оподаткування. Разом з тим ще й сьогодні в багатьох країнах на практиці складно реалізувати цей принцип, який, проте, безпосередньо стосується формування податкової політики кожної країни.

У сучасній фаховій та навчально-методичній літературі немає єдиного підходу до визначення принципів побудови податкової системи. Ми вважаємо переконливою аргументацію професора В. М. Опаріна¹, який обґрунтовує такі принципи побудови податкової системи:

• **Принцип рівнонапруженості** означає такий розподіл податкового тягаря між суб'єктами оподаткування, який відображав би всі аспекти їх діяльності, а саме:

- рівень отриманих доходів, тобто внесок у створення ВВП (що вони дають суспільству);
- споживання, тобто його участь у розподілі й використанні створеного ВВП;
- майновий стан, що характеризує рівень доходів платників.

Реалізація цього принципу передбачає *оптимізацію співвідношення* між прямими і непрямими податками, між оподаткуванням доходів і майна, між податками з юридичних та фізичних осіб.

Принцип рівнонапруженості сформувався на основі поєднання принципів рівномірності та соціальної справедливості.

¹ Опарін В. М. Фінансова система України (теоретико-методологічні аспекти) : монографія / В. М. Опарін. – Вид. 2-ге. – К. : КНЕУ, 2006.

Рівномірність означає, що всі платники мають однакові зобов'язання перед бюджетом за певними критеріями. Цей принцип передбачає використання або пропорційних ставок, або дуже помірної прогресії.

Принцип соціальної справедливості чітко не визначений. З одного боку, є думка, що цей принцип передбачає застосування прогресії з достатньо високою крутизною, з другого, особливо в країнах загального добробуту, ця ідея не підтримується.

• **Принцип урівноваженості інтересів** означає встановлення відповідності між функціями держави й уподобаннями платників, які розглядають ці функції як перспективу отримати блага, які не можна придбати на приватному ринку. Про превалювання інтересів держави не йдеться, але повністю збалансувати інтереси неможливо.

• **Принцип фіскальної достатності** – встановлені податки, збори та інші обов'язкові платежі, система їх адміністрування та контролю повинні забезпечувати доходи, достатні для фінансування витратів.

• **Принцип цілеспрямованого використання податків як фінансових регуляторів.** Для цього треба чітко уявляти, як певна комбінація податків і механізми їх справляння впливатимуть на соціально-економічний розвиток загалом, окремих галузей та на добробут окремих категорій населення.

Оскільки податкову систему можна розглядати як сукупність нормативно-правових актів, то в законодавстві закріплюються правові принципи її функціонування. У демократичних державах організація системи оподаткування ґрунтується на таких **правових принципах**:

- рівність усіх платників перед законом;
- обов'язкове закріплення преференцій у податкових законах;
- презумпція невинуватості платника в поєднанні з системою гнучкого впливу на порушників податкового законодавства;
- однозначне трактування норм податкового законодавства;
- заборона зворотної сили податкового закону;
- антидискреційність рішень податкової адміністрації (неможливість вирішення нею питань на свій розсуд);
- гарантованість стабільності та послідовності податкової політики.

Отже, наука і практика розробили багато принципів, але головне не лише їх правильно обрати, а й реалізувати на практиці.

РЕЗЮМЕ ЗА ЗМІСТОМ ТЕМИ

Зміст податкової системи розкривається як сукупність:

- взаємовідносин між платниками та державою щодо вилучення частини створеного продукту для формування централізованого фонду держави, необхідного для виконання покладених на неї функцій;
- взаємопов'язаних, взаємоузгоджених податків, зборів, інших обов'язкових платежів;
- процесуальних взаємовідносин зі встановлення, зміни, скасування податків та обов'язкових платежів, забезпечення організації їх сплати, організації контролю і відповідальності за порушення податкового законодавства;
- нормативно-правових актів, що регламентують функціонування податкової системи.

Обов'язковими передумовами формування податкової системи є перетворення податків на основне постійне джерело доходів держави, наявність різноманітних форм оподаткування; розвиток податкової науки, встановлення єдиного податкового ладу.

Система податкових відносин, форми оподаткування є похідними від відносин виробництва і функцій держави. Урахування об'єктивних і суб'єктивних чинників – обов'язкова передумова створення раціональної податкової системи.

Системність, встановлення визначальної бази та розроблення вихідних принципів є основними вимогами до побудови податкової системи.

Існують різні підходи до визначення принципів побудови податкової системи. Найобґрунтованішим є застосування принципів рівнонапруженості, урівноваженості інтересів суб'єктів податкових відносин, цілеспрямованого використання податків як фінансових регуляторів.

При побудові податкової системи необхідно знайти відповіді на такі питання:

- яким має бути загальний рівень податкового навантаження;
- якою повинна бути кількість податків;
- яким має бути співвідношення між різними групами і різними видами податків;
- яким повинен бути характер оподаткування – пропорційним чи прогресивним;
- розвиток яких галузей, сфер діяльності треба стимулювати, використовуючи регулюючий потенціал податків?

🔍 ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Акциз – податок на споживання, який встановлюється у вигляді надбавки до ціни.

Державне мито – платіж, що справляється за вчинення юридичних дій та за видачу документів юридичного характеру уповноваженими на те органами.

Домовий податок – обов’язковий платіж, що встановлюється на житлові будинки й приміщення для торгівлі та промислів на підставі їх оцінки за зовнішніми ознаками.

Збір – платіж юридичних і фізичних осіб, який має певне цільове призначення.

Індивідуальний прибутковий податок – вид прибуткового оподаткування, об’єктом якого є доходи фізичних осіб.

Мито – податок на споживання, який встановлюється на товари, що імпортуються, експортуються або проходять транзитом через митну територію країни.

Плата – платіж до бюджету за надання певних прав та послуг – передбачає певну еквівалентність відносин платника з державою.

Податкове регулювання – вплив на соціально-економічний розвиток суспільства, на інтереси і діяльність юридичних і фізичних осіб.

Податок – обов’язковий, регулярний платіж до бюджету без відповідного цільового призначення.

Податок на прибуток корпорацій – вид прибуткового оподаткування, об’єктом якого є прибуток підприємств корпоративної форми власності.

Подушний податок – обов’язковий платіж, що встановлюється персонально для фізичної особи незалежно від її доходів чи майна.

Прогресивне оподаткування – оподаткування, що здійснюється за диференційованими ставками, розміри яких зростають у міру збільшення об’єкта оподаткування.

Пропорційне оподаткування – оподаткування, що здійснюється за єдиною ставкою незалежно від розміру об’єкта оподаткування.

Специфічні акцизи – вид податків на споживання, що встановлюються на окремі види товарів.

Універсальний акциз – податок на споживання, який встановлюється у вигляді надбавки до загального обороту платника.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Що таке податкова система?
2. Дайте визначення податкової системи:
 - на абстрактно-теоретичному рівні;
 - на рівні безпосереднього сприйняття податкових відносин;
 - в організаційно-управлінському аспекті;
 - у правовому аспекті.
3. Назвіть етапи періодизації оподаткування. Які види податків та інших обов'язкових платежів справлялися на кожному з них?
4. У чому полягають особливості оподаткування на кожному етапі розвитку?
5. На якому етапі розвитку оподаткування почала формуватися податкова система?
6. Сформулюйте умови набуття оподаткуванням системності.
7. Назвіть об'єктивні та суб'єктивні чинники становлення й розвитку податкової системи. Обґрунтуйте вплив кожного з них.
8. Назвіть вимоги до побудови податкової системи.
9. У чому полягає суть вимоги системності? Чи дотримується ця вимога в Україні?
10. Що є визначальною базою при побудові податкової системи? Як ця вимога дотримується в Україні?
11. Назвіть принципи оподаткування і принципи побудови податкової системи. Чим вони відрізняються?
12. Розкрийте зміст принципу рівнонапруженості при побудові податкової системи.
13. У чому полягає суть принципу врівноваженості інтересів платника та держави при побудові податкової системи?
14. Поясніть зміст принципу цілеспрямованого використання податків як фінансових регуляторів при побудові податкової системи.
15. Назвіть правові принципи побудови податкової системи, що застосовуються у демократичних державах. Чи мають вони економічний зміст?

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

Серед наведених відповідей на запитання вибрати правильні або вказати власний варіант, якщо правильної відповіді не запропоновано.

1. Податкова система – це:

- а) сукупність взаємовідносин між платниками податків та державою щодо вилучення частини створеного продукту для формування централізованого фонду держави;
- б) сукупність взаємопов'язаних, взаємоузгоджених податків, зборів та інших обов'язкових платежів;
- в) система органів управління, що встановлюють, скасовують та змінюють податки, забезпечують їх сплату і контроль;
- г) сукупність нормативно-правових актів з питань оподаткування та адміністрування податків.
- д) усі відповіді правильні.

2. Особливості оподаткування до початку середніх віків:

- а) податки були основним джерелом доходів бюджету;
- б) громадяни у мирний час звільнялися від більшості податків;
- в) загальність і справедливість – основні принципи оподаткування;
- г) відкупна система збору податків.

3. Особливості оподаткування у XVI–XVIII ст.:

- а) прямі податки утримуються переважно у формі реальних податків;
- б) податки запроваджуються органами законодавчої влади;
- в) зменшується кількість податків;
- г) розвивається оподаткування підприємств.

4. Особливості оподаткування у XIX–XXI ст.:

- а) податки є основним джерелом державних доходів;
- б) збільшення кількості непрямих податків;
- в) зникають усі форми оподаткування, що застосовувалися на попередньому етапі;
- г) бюрократичний спосіб стягнення податків.

-
5. Умови набуття оподаткуванням системності:
- а) розвиток податкової науки та використання її здобутків у податковій практиці;
 - б) збільшення кількості специфічних акцизів;
 - в) перехід до оподаткування чистого доходу;
 - г) зникнення первісних форм оподаткування.
6. Об'єктивні чинники становлення податкової системи:
- а) концентрація виробництва;
 - б) форма державного правління;
 - в) суспільні інтереси;
 - г) інтереси держави.
7. Суб'єктивні чинники становлення податкової системи:
- а) розвиток приватної власності;
 - б) форма державного правління;
 - в) зростання ВВП;
 - г) інтереси платників податків.
8. Вплив зростання ВВП зумовлює:
- а) збільшення податкових вилучень;
 - б) зменшення податкових вилучень;
 - в) розмаїття форм доходів;
 - г) пріоритет інтересів юридичних осіб.
9. Визначальною базою при побудові податкової системи є:
- а) обсяг бюджетних доходів;
 - б) обсяг бюджетних видатків;
 - в) податкове законодавство;
 - г) інтереси держави;
 - д) інтереси платників податків.
10. Принципами оподаткування є:
- а) соціальна справедливість;
 - б) зручність;
 - в) фіскальна достатність;
 - г) збалансування інтересів платників і держави.

11. Принципами побудови податкової системи є:
 - а) фіскальна достатність;
 - б) рівномірність сплати податків;
 - в) рівнонапруженість;
 - г) цілеспрямоване використання податків як фінансових регуляторів.
12. У демократичних державах організація системи оподаткування ґрунтується на таких правових принципах:
 - а) гарантованість стабільності та послідовності податкової політики;
 - б) обов'язкове закріплення преференцій у податкових законах;
 - в) соціальна справедливість;
 - г) сплата податків у визначені законом терміни.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

Питання для поглибленого вивчення та дискусії

1. Еволюція наукових поглядів щодо сутності та змісту податкової системи.
2. Становлення та розвиток податкової системи: авторський підхід до періодизації.
3. Дискусійні питання принципів побудови податкової системи.
4. Податкове навантаження: критерії якісної та кількісної оцінки.
5. Податкове навантаження в різних країнах світу.
6. Яким має бути податкове навантаження в Україні?
7. Наукові підходи до обґрунтування структури податкової системи.
8. Структура податкових систем в різних країнах світу: спільні та відмінні риси.
9. Якою має бути структура податкової системи в Україні?
10. Взаємозв'язок податків на споживання, доходи та майно.
11. Взаємозв'язок прибуткового і майнового оподаткування.
12. Форми прибуткового оподаткування: взаємозв'язок, фіскальна регулююча роль.
13. Інтереси держави та платників податків: проблеми збалансування.
14. Пропорційне чи прогресивне оподаткування: дилема вибору.
15. Пріоритети податкового регулювання в Україні.

Поміркуйте та прокоментуйте вислови мислителів

- “Податок – це дозволена форма грабежу” (*Фома Аквінський, філософ XIII ст.*).
- “Державні доходи – це частина, яку виділяє кожний громадянин зі свого майна для того, щоб спокійно користуватися всім іншим” (*Ш. Л. Монтескьє (1689–1755), французький просвітник, правознавець, філософ.*).
- “Податки – це ціна цивілізованості суспільства” (*напис на фасаді міністерства внутрішніх доходів США.*).
- “Сплата податків за шкалою податкових ставок – це податок на совість більшою мірою, ніж прибутковий податок” (*Дж. С. Мілля (1806–1873), англійський філософ і економіст.*).
- “Конгрес стоїть перед нерозв’язною проблемою: як отримати від нас податки, яких ми не можемо сплатити, щоб витратити їх на те, чого ми не потребуємо” (*невідомий автор.*).
- “Я більше прагну домогтися рівності в розподілі податку, ніж точної сплати двадцятини” (*абат Терре (1715–1778).*).
- “Хто платить менше всіх, більше всіх скаржитися” (*закон Дрю.*).
- “Тридцять срібних отримують лише ті, хто не платить податків. Всі інші отримують значно менше” (*В. Гжещук.*).
- “Держава загального благоденства: держава, де благоденствують всі, окрім платника податків” (*І. Фей.*).
- “Багато хто з нас хотіли би бути такими багатими, щоб можна було вже не платити податків” (*невідомий автор.*).

ІГРОВІ ФОРМИ ТРЕНІНГ-ВПРАВ

Тренінг-вправа “Опонент”

Правила проведення тренінг-вправи наведені в додатку А.

1) Справедливим є пропорційне оподаткування.

Справедливим є прогресивне оподаткування.

2) У податковій системі мають переважати податки на споживання.

У податковій системі мають переважати податки на доходи та майно.

Ділова гра “Переконай інших у своїй правоті”

Тема гри: Збалансування інтересів платників податків, держави та суспільства.

Мета: Визначити функції, які має виконувати держава та обсяг видатків бюджету як бази побудови податкової системи.

Хід гри. Формується три групи студентів:

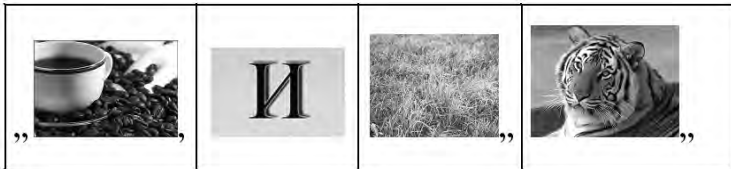
- перша представляє інтереси держави;
- друга – інтереси платників податків;
- третя – інтереси осіб, що отримують виплати з бюджету.

Кожна група обґрунтовує функції, які має виконувати держава, і повинна переконати у цьому присутніх на грі. Студенти, які не ввійшли до складу жодної групи, під час дискусії мають визначити свою прихильність до певної групи під впливом аргументів учасників гри. Виграє команда, яка набере більше прихильників.

Податкові ребуси

Хвилинка відпочинку. Розв’яжіть податкові ребуси.

1.

2.

3.

 ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПОГЛИБЛЕНОГО ВИВЧЕННЯ МАТЕРІАЛУ

1. *Мельник В. М.* Оподаткування: наукове обґрунтування та організація процесу : монографія / В. М. Мельник. – К. : Комп'ютерпрес, 2006.
2. *Опарін В. М.* Фінансова система України (теоретико-методологічні аспекти) : монографія / В. М. Опарін. – Вид. 2-ге. – К. : КНЕУ, 2006.
3. *Соколовська А. М.* Основи теорії податків : навч. посіб. / А. М. Соколовська. – К. : Кондор, 2010. – 326 с.
4. *Соколовська А. М.* Податкова система України: теорія та практика становлення : монографія / А. М. Соколовська. – К. : НДФІ, 2001.
5. *Соколовская А. М.* Теория налогообложения. Продвинутый курс / А. М. Соколовская, И. А. Майбуров. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2011.

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

 Перелік знань та умінь, яких набуде студент після опанування матеріалів теми

Студенти повинні:

- розуміти історичні та економічні передумови виникнення податкової системи України;
- виокремлювати етапи розвитку податкової системи України;
- знати головні тенденції розвитку податкової системи України;
- знати основні зміни в законодавстві стосовно принципів побудови податкової системи України, складу загальнодержавних та місцевих податків і зборів, визначення податку, плати, збору;
- обґрунтовувати напрями подальшого удосконалення податкової системи України з урахуванням посилення регулюючого впливу податків.

 Питання теми

- 2.1. Тенденції розвитку податкової системи України.
- 2.2. Засади побудови податкової системи України згідно з Податковим кодексом України.
 - 2.2.1. Система податкового законодавства.
 - 2.2.2. Принципи податкового законодавства.
 - 2.2.3. Податок, збір, плата, внесок як елементи податкової системи.
 - 2.2.4. Склад загальнодержавних та місцевих податків і зборів.

2.1. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Податкова система України почала формуватися ще в колишньому СРСР у 1990 р. Після проголошення державної незалежності в 1991 р. в Україні був прийнятий власний Закон “Про систему оподаткування”. У 1994 і 1997 рр. він змінювався й ухвалювався у нових редакціях. Однак протягом 1997–2010 рр. до нього вносилися зміни, внаслідок чого на момент прийняття Податкового кодексу податкова система України налічувала 28 загальнодержавних і 15 місцевих податків, зборів та інших обов’язкових платежів.

Завдання. Встановити історичні та економічні умови, за яких почала формуватися податкова система України. Виявити зміни в кількості та складі податків, зборів та інших обов’язкових платежів. Результати відобразити у таблиці, систематизувавши податки за такими групами:

- загальнодержавні (податки на доходи, податки на майно, податки на споживання, платежі за ресурси, інші податки, збори та обов’язкові платежі);
- місцеві податки та збори.

**Склад загальнодержавних та місцевих податків,
зборів та інших обов’язкових платежів**

1991 р.

1994 р.

1997 р.

2011 р.

У 1991–2010 рр. розвиток *податкової системи України характеризувався* такими *тенденціями*.

- Розширення переліку податків та зборів. Ця тенденція спостерігається не лише в Україні, а й у розвинутих країнах. Вона зумовлена, по-перше, низькою фіскальною ефективністю окремих податків, спричиненою недостатнім рівнем розвитку органів стягнення, якістю адміністрування, рівнем податкової культури, масштабами ухилення від оподаткування; по-друге, зниженням податкових ставок найефективніших у фіскальному аспекті податків при збереженні рівня державних витрат. Зауважимо, що розширення складу податків та інших обов’язкових платежів має межі, зумовлені принципом адміністративної простоти та економічності оподат-

кування. З одного боку, численні дрібні податки ускладнюють податкову систему, створюють враження надмірного податкового навантаження й потребують значно більше часу на складання звітності та розрахунки, облік і контроль. З другого боку, для зменшення кількості податків потрібні відповідні умови.

Поміркуйте, чи є такі умови в Україні.

- Зниження ставок податків. Ця тенденція зумовлена тим, що на етапі становлення податкової системи України для забезпечення формування доходів на тому рівні, що склався в колишньому СРСР, держава змушена була встановлювати досить високі ставки податків. Так, у 1992 р. ставка ПДВ становила 28 %, податку на прибуток – 60 %. Згодом, з розвитком підприємницької діяльності та розширенням бази оподаткування, ставки податків почали поступово знижуватися.

Завдання. З'ясуйте, як змінювалися протягом 1992–2010 рр. ставки ПДВ, податку на прибуток, податку на доходи громадян.

- Застосування диференційованого підходу до оподаткування, поєднання особистих та реальних податків, як наслідок, використання змішаних форм, таких як фіксований сільськогосподарський податок, єдиний податок, плата за торговий патент на деякі види підприємницької діяльності. Ця тенденція зумовлена необхідністю підтримки сільськогосподарського виробництва та малого бізнесу.
- Переважання податків на споживання над податками на доходи. Ця тенденція пояснюється тим, що в умовах значних масштабів приховування доходів їх оподаткування здійснюється не через податки на доходи, а через витрачання коштів на купівлю товарів та послуг, відтак, через сплату податків на споживання. Цей факт, на нашу думку, варто враховувати при побудові податкової системи. Певно, слід змістити акценти у бік податків на споживання, послабивши оподаткування доходів. Можливо, зменшення податкового навантаження на доходи сприятиме їх легалізації, принаймні частковій.
- Переважання податку на доходи фізичних осіб над податком на прибуток підприємств. Ця тенденція характерна для податкових

систем розвинутих країн. В Україні податок на доходи фізичних осіб перевищив податок на прибуток підприємств у 2009 та 2010 рр. Це пов'язано передусім зі зміною пропорцій розподілу ВВП у бік заробітної плати, а також зі зменшенням прибутків підприємств у зв'язку зі світовою фінансовою кризою.

- Вплив суб'єктивного чинника щодо введення майнових податків, які мають доповнювати особисті.

Для допитливих. Поєднання майнових та особистих податків полегшує забезпечення загальності оподаткування, оскільки ухилення від сплати податку на майно важче, ніж від податку на доходи. Приховати майно складно, а за його значних розмірів неможливо. Збільшення масштабів ухилення від оподаткування потребує розроблення такого механізму оподаткування доходів і майна, за якого оподаткування останнього стало б своєрідною формою оподаткування прихованих доходів. Запропонуйте засади такого оподаткування.

- До зазначених тенденцій слід додати, що основу податкової системи України становлять податки, аналогічні тим, що формують податкові системи більшості країн світу, а саме: ПДВ, податок на доходи громадян, податок на прибуток підприємств, мито і акцизний податок.

2.2. ЗАСАДИ ПОБУДОВИ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ЗГІДНО З ПОДАТКОВИМ КОДЕКСОМ УКРАЇНИ

2.2.1. Система податкового законодавства

Система податкового законодавства згідно з Податковим кодексом України¹ представлена на рис. 2.1.

Конституція України, Митний кодекс України та закони з питань митної справи належать до групи загальних нефінансових законів. Основний закон містить норми, які є відправною точкою правового регулювання податкових відносин.

¹ Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (зі змінами). – Ст. 3.

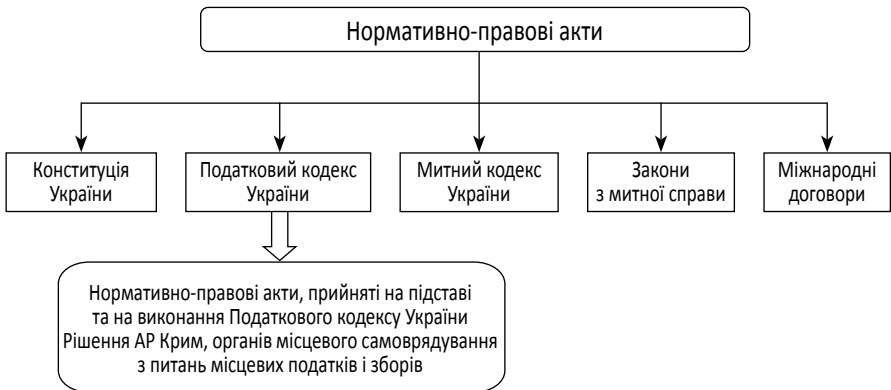

Рис. 2.1. Податкове законодавство України

Пригадайте статті Конституції України, які закладають засади правового регламентування податкових відносин.

Митний кодекс та інші закони з питань митної справи містять окремі норми, що регулюють відносини, які виникають у зв'язку з оподаткуванням ввізним і вивізним митом операцій з переміщення товарів через митний кордон України.

Чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, як складова податкового законодавства мають таку особливість: якщо ними встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені Податковим кодексом України, то застосовуються правила міжнародного договору.

Основним законодавчим актом у системі податкового законодавства є Податковий кодекс України. Сфера дії Кодексу представлена на рис. 2.2.

До окремої групи належать нормативно-правові акти, прийняті на підставі та на виконання Податкового кодексу (конкретно не вказано які). Проте, очевидно, йдеться про підзаконні нормативно-правові акти, а саме: постанови Верховної Ради України, укази Президента України, декрети і постанови Кабінету Міністрів України, накази Державної податкової адміністрації України.

Рис. 2.2. Сфера дії Податкового кодексу України

Певними повноваженнями з питань оподаткування наділені органи місцевого самоврядування. Вони мають право встановлювати місцеві податки і збори, проте з переліку та в межах правил, встановлених Податковим кодексом.

2.2.2. Принципи податкового законодавства

Податкове законодавство України ґрунтується на таких *принципах*¹:

- **загальність оподаткування** – кожна особа зобов'язана сплачувати встановлені цим Кодексом, законами з питань митної справи податки та збори, платником яких вона є згідно з положеннями цього Кодексу;

¹ Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (зі змінами). – Ст. 4.

- **рівність усіх платників перед законом, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації** – забезпечення однакового підходу до всіх платників податків незалежно від соціальної, расової, національної, релігійної належності, форми власності юридичної особи, громадянства фізичної особи, місця походження капіталу;
- **невідворотність настання визначеної законом відповідальності** у разі порушення податкового законодавства;
- **презумпція правомірності рішень платника податку** в разі, якщо норма закону чи іншого нормативно-правового акта, виданого на підставі закону, або якщо норми різних законів чи різних нормативно-правових актів припускають неоднозначне (множинне) трактування прав та обов'язків платників податків або контролюючих органів, внаслідок чого є можливість прийняти рішення на користь як платника податків, так і контролюючого органу;
- **фіскальна достатність** – встановлення податків та зборів з урахуванням необхідності досягнення збалансованості витрат бюджету з його надходженнями;
- **соціальна справедливість** – встановлення податків та зборів відповідно до платоспроможності платників податків;
- **економічність оподаткування** – встановлення податків та зборів, обсяг надходжень від сплати яких до бюджету значно перевищує витрати на їх адміністрування;
- **нейтральність оподаткування** – встановлення податків та зборів у спосіб, який не впливає на збільшення або зменшення конкурентоспроможності платника податків;
- **стабільність** – зміни до будь-яких елементів податків та зборів не можуть вноситися пізніше як за шість місяців до початку нового бюджетного періоду, в якому діятимуть нові правила та ставки. Податки та збори, їх ставки, а також податкові пільги не можуть змінюватися протягом бюджетного року;
- **рівномірність та зручність сплати** – установа строків сплати податків та зборів, зважаючи на необхідність забезпечення своєчасного надходження коштів до бюджетів для здійснення витрат бюджету та зручності їх сплати платниками;
- **єдиний підхід до встановлення податків та зборів** – визначення на законодавчому рівні всіх обов'язкових елементів податку.

Оскільки у правовому аспекті податкова система становить сукупність нормативно-правових актів, то зазначені принципи фактично є принципами побудови податкової системи України.

2.2.3. Податок, збір, плата, внесок як елементи податкової системи

Згідно з Податковим кодексом до податкової системи України входять податки, збори і плати.

Податком є обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників податку відповідно до цього Кодексу.

Збором (платою, внеском) є обов'язковий платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників зборів, з умовою отримання ними спеціальної вигоди, в тому числі внаслідок вчинення на користь таких осіб державними органами, органами місцевого самоврядування, іншими уповноваженими органами та особами юридично значимих дій.

Зауважимо, що зміст збору, плати та внеску в Податковому кодексі ототожнюється, хоча це різні за сутнісними характеристиками платежі.

|| **Поміркуйте**, яку вигоду може отримувати платник збору.

|| **Пригадайте** визначення збору, плати і внеску з теорії податків, спільні та відмінні ознаки цих платежів. Як змінилася дефініція зазначених платежів порівняно з попереднім законодавством?

Сукупність загальнодержавних і місцевих податків та зборів, що справляються в порядку, встановленому Податковим кодексом, становить **податкову систему України**¹. Як бачимо, в Податковому кодексі закріплено визначення податкової системи, яке відображає безпосереднє сприйняття форм реалізації податкових відносин, проте не врахована одна важлива характеристика – взаємозв'язок між елементами.

¹ Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (зі змінами). – Ст. 6.

2.2.4. Склад загальнодержавних і місцевих податків та зборів

Податковим кодексом встановлено загальнодержавні й місцеві податки та збори¹ (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Система податків в Україні згідно з ПКУ

Загальнодержавні податки та збори	Місцеві податки та збори
<ol style="list-style-type: none"> 1) Податок на прибуток підприємств; 2) податок на доходи фізичних осіб; 3) податок на додану вартість; 4) акцизний податок; 5) збір за першу реєстрацію транспортного засобу; 6) екологічний податок; 7) рентна плата за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами природного газу та аміаку територією України; 8) рентна плата за нафту, природний газ і газовий конденсат, що видобуваються в Україні; 9) плата за користування надрами; 10) плата за землю; 11) збір за користування радіочастотним ресурсом України; 12) збір за спеціальне використання води; 13) збір за спеціальне використання лісових ресурсів; 14) фіксований сільськогосподарський податок; 15) збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства; 16) мито; 17) збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію, крім електроенергії, виробленої кваліфікованими когенераційними установками; 18) збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності 	<ol style="list-style-type: none"> 1) Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки; 2) єдиний податок; 3) збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності; 4) збір за місця для паркування транспортних засобів; 5) туристичний збір

Фіксований сільськогосподарський податок, єдиний податок та збори у вигляді цільових надбавок до діючого тарифу на електричну, теплову енергію та природний газ належать до спеціальних режимів

¹ Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (зі змінами). – Ст. 9, 10.

оподаткування. Останні передбачають особливий порядок визначення елементів податку та збору, звільнення від сплати окремих платежів.

Місцеві ради мають *обов'язково* встановлювати податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, єдиний податок та збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності. Щодо збору за місця для паркування транспортних засобів, туристичного збору, то вони запроваджуються на основі відповідних *рішень* місцевих органів влади. Забороняється встановлення місцевих податків та зборів, не передбачених Податковим кодексом.

РЕЗЮМЕ ЗА ЗМІСТОМ ТЕМИ

Податкова система України почала формуватися у специфічних історичних та економічних умовах, що зумовило у період з 1991 по 2010 р. особливості її розвитку:

- нестабільні склад та структуру податків;
- недотримання принципів побудови;
- нестійкі тенденції в динаміці окремих видів податків;
- порушення принципів функціонування податкової системи, закріплених у законодавстві;
- невідповідність (до прийняття Податкового кодексу України) складу податків та зборів бюджетній класифікації;
- недосконалість податкового законодавства;
- наявність у податковому законодавстві податків, які не були введені в дію;
- недостатню фіскальну ефективність при фіскальній спрямованості механізмів оподаткування.

З прийняттям Податкового кодексу України розпочався новий етап розвитку податкової системи, особливостями якого є уніфікація податкового законодавства, зменшення кількості податків, зборів та інших обов'язкових платежів, трансформація майнового оподаткування, зменшення ставок основних бюджетоутворюючих податків. З введенням у дію Податкового кодексу в законодавстві залишилися деякі суперечності й навіть додалися нові, з якими ви ознайомитеся, опановуючи теми тренінг-курсу.

НОВАЦІЇ ПОДАТКОВОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

1. Зменшення кількості податків та зборів: загальнодержавних – з 25 до 18, місцевих – з 14 до 5.
2. Обов'язковість встановлення місцевими органами влади податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, єдиного податку та збору за провадження деяких видів підприємницької діяльності.

✍ ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Загальнодержавні податки – податки та збори, що встановлені Податковим кодексом і є обов'язковими до сплати на всій території України.

Місцеві податки та збори – податки та збори, що встановлені відповідно до переліку і в межах граничних розмірів ставок, визначених Податковим кодексом України, рішеннями Верховної Ради Автономної Республіки Крим, сільських, селищних і міських рад у межах їх повноважень, і є обов'язковими до сплати на території відповідних територіальних громад.

Податкове законодавство – сукупність нормативно-правових актів, що регулюють податкові відносини, регламентують справляння та адміністрування податків, зборів та інших обов'язкових платежів.

Спеціальний податковий режим – система заходів, що визначає особливий порядок оподаткування окремих категорій суб'єктів господарювання.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. В яких історичних та економічних умовах формувалася податкова система України?
2. Визначте особливості та тенденції розвитку податкової системи України у 1991–2010 рр.
3. Як змінювався склад податків, зборів та інших обов'язкових платежів?
4. Чим зумовлена нестабільність складу податків, зборів та обов'язкових платежів?

5. Як змінювалися ставки основних бюджетоутворюючих податків?
6. Чим зумовлений диференційований підхід до оподаткування та застосування мішаних форм?
7. З чим пов'язане переважання податків на споживання у податковій системі України?
8. Чи є позитивною тенденція переважання податку на доходи фізичних осіб над податком на прибуток підприємств?
9. У чому проявляється вплив суб'єктивних чинників на розвиток податкової системи України?
10. Назвіть складові системи податкового законодавства України.
11. У чому полягає особливість міжнародних договорів як складової податкового законодавства?
12. Що таке Податковий кодекс України?
13. Що регулює і визначає Податковий кодекс України?
14. Які податкові відносини не регулюються Податковим кодексом?
15. Назвіть принципи податкового законодавства. У чому полягає їх зміст?
16. Дайте визначення податку, збору, платі, внеску згідно з Податковим кодексом України.
17. Назвіть загальнодержавні податки, збори та інші обов'язкові платежі.
18. Назвіть місцеві податки та збори.
19. Який порядок встановлення загальнодержавних та місцевих податків та зборів?
20. У чому полягають новації Податкового кодексу стосовно побудови податкової системи України?

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

Серед наведених відповідей на запитання вибрати правильні або вказати власний варіант, якщо правильної відповіді не запропоновано.

1. До загальнодержавних податків в Україні належать:
 - а) податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки;
 - б) єдиний податок;
 - в) податок з власників транспортних засобів;
 - г) екологічний податок.

2. До загальнодержавних зборів в Україні належать:
 - а) туристичний збір;
 - б) збір за місця для паркування транспортних засобів;
 - в) збір за користування радіочастотним ресурсом;
 - г) збір за геологорозвідувальні роботи.
3. До місцевих податків в Україні належать:
 - а) фіксований сільськогосподарський податок;
 - б) податок на доходи фізичних осіб;
 - в) податок на нерухоме майно;
 - г) плата за землю.
4. До місцевих зборів належать:
 - а) курортний збір;
 - б) ринковий збір;
 - в) збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності;
 - г) збір за спеціальне використання води.
5. Назвіть податок, який не справляється в Україні:
 - а) акцизний податок;
 - б) податок на спадщину і дарування;
 - в) екологічний податок;
 - г) державне мито.
6. Назвіть податок, скасований унаслідок прийняття Податкового кодексу України:
 - а) податок на промисел;
 - б) акцизний збір;
 - в) єдиний податок;
 - г) фіксований сільськогосподарський податок.
7. До податкового законодавства належать:
 - а) Митний кодекс України;
 - б) міжнародні договори з питань оподаткування;
 - в) постанови Кабінету Міністрів України;
 - г) всі відповіді правильні.
8. Податковий кодекс визначає:
 - а) платників податків та зборів, їх права та обов'язки;
 - б) компетенцію контролюючих органів, повноваження та обов'язки їх посадових осіб під час здійснення податкового контролю;
 - в) відповідальність за порушення податкового законодавства;

- г) погашення зобов'язань зі сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.
9. Якщо міжнародним договором встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені Податковим кодексом України, то:
- а) застосовуються правила міжнародного договору;
 - б) застосовуються правила Кодексу;
 - в) немає правильної відповіді;
 - г) всі відповіді правильні.
10. Місцеві ради обов'язково мають установлювати:
- а) єдиний податок;
 - б) збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності;
 - в) збір за місця для паркування транспортних засобів;
 - г) туристичний збір.
11. До спеціальних режимів оподаткування належать:
- а) плата за землю;
 - б) фіксований сільськогосподарський податок;
 - в) єдиний податок;
 - г) рентна плата за нафту, природний газ і газовий конденсат, що видобуваються в Україні.
12. Забезпечення однакового підходу до всіх платників податків незалежно від соціальної, расової, національної, релігійної належності, форми власності юридичної особи, громадянства фізичної особи, місця походження капіталу – це суть принципу:
- а) загальності оподаткування;
 - б) рівності всіх платників перед законом, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації;
 - в) соціальної справедливості;
 - г) єдиного підходу до встановлення податків та зборів.
13. Встановлення податків та зборів з урахуванням необхідності досягнення збалансованості витрат бюджету з його надходженнями – це суть принципу:
- а) економічності оподаткування;
 - б) фіскальної достатності;
 - в) нейтральності оподаткування;
 - г) врівноваженості інтересів держави та платника.

14. Кожна особа зобов'язана сплачувати встановлені податковим законодавством податки – це суть принципу:
- рівності всіх платників перед законом, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації;
 - соціальної справедливості;
 - єдиного підходу до встановлення податків та зборів.
 - загальності оподаткування.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

Перелік проблемних питань для підготовки та презентації експертних оцінок

- Податкове навантаження в Україні та його оптимізація.
- Еластичність податкової системи та окремих видів податків.
- Фіскальна достатність податкової системи України.
- Оптимізація структури податкової системи України.

Питання для поглибленого вивчення та дискусії

- Які недоліки податкового законодавства усунув Податковий кодекс України?
- Чи може Податковий кодекс України охоплювати всі аспекти оподаткування?
- Обґрунтуйте напрями подальшого удосконалення податкового законодавства в Україні.
- Чи реалізований в Україні принцип фіскальної достатності?
- Як змінився зміст принципу соціальної справедливості? Чи можна його реалізувати на основі Податкового кодексу України?
- Чи може забезпечити Податковий кодекс України нейтральність оподаткування?
- Чи дотримується в Україні принцип рівномірності та зручності сплати податків?
- Чи правильно визначено у Податковому кодексі України зміст податку, збору, плати, внеску?
- Скасування яких податків та зборів ви вважаєте невиправданим?
- Чи є економічно обґрунтованим закріплення у Податковому кодексі України склад загальнодержавних та місцевих податків та зборів?

11. Які види платежів сплачують платники додатково до тих, що закріплені у Податковому кодексі України?

ОБОВ'ЯЗКОВІ ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1

Структурувати податкову систему України:

- а) за видами платежів до бюджету;
- б) за економічним змістом об'єкта оподаткування;
- в) за розподілом податків та зборів між державним та місцевими бюджетами.

Завдання 2

Проаналізувати динаміку та структуру доходів бюджету за бюджетною класифікацією (податкові надходження, неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом, офіційні трансферти) за 15 років.

Завдання 3

На основі групування за критеріями, зазначеними у пунктах а) і б) завдання 1, розрахувати питому вагу кожного податку в податкових надходженнях загалом та у відповідній групі податків. Проаналізувати динаміку ПДВ, акцизного податку, мита, податку на прибуток, податку на доходи громадян, платежів за ресурси та екологічних податків. Аналіз зробити за 15 років із застосуванням табличного та графічного методів представлення показників.

ІГРОВІ ФОРМИ ТРЕНІНГ-ВПРАВ

Тренінг-вправа “Опонент”

Правила проведення тренінг-вправи наведені в додатку А.

- Податкове навантаження в Україні є високим, що гальмує розвиток економіки країни.
- Податкове навантаження в Україні є помірним і не перешкоджає розвитку економіки країни.

ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПОГЛИБЛЕНОГО ВИВЧЕННЯ МАТЕРІАЛУ

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (зі змінами).
2. Науково-практичний коментар до Податкового кодексу України: в 3 т. / кол. авт. ; [заг. ред. М. Я. Азарова]. – К. : Міністерство фінансів України, 2010.
3. *Брезвін А. І.* Путівник по Податковому кодексу / А. І. Брезвін. – К. : Формат, 2011.
4. Податковий кодекс: про всі зміни. – Х. : Фактор, 2011.

ПОДАТОК НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

 Перелік знань та умінь, яких набуде студент після опанування матеріалів теми

Студенти повинні знати:

- сутність податку на додану вартість, його переваги та недоліки;
- елементи податку на додану вартість згідно із Податковим кодексом України;
- порядок нарахування та сплати податку на додану вартість до бюджету.

Студенти повинні уміти:

- визначати дату виникнення податкових зобов'язань і податкового кредиту, обчислювати суму ПДВ, що підлягає сплаті до бюджету або відшкодуванню з бюджету;
- заповнювати податкову накладну, реєстр отриманих та виданих податкових накладних, податкову декларацію з податку на додану вартість;
- орієнтуватися в основних нововведеннях, що відбулися в результаті прийняття Податкового кодексу України;
- виявляти проблеми, які виникають при нарахуванні та справлянні ПДВ;
- застосовувати набуті знання під час прийняття управлінських рішень, вирішення актуальних питань теорії і практики нарахування і сплати ПДВ.

Питання теми

- 3.1. Сутність та зміст податку на додану вартість, його роль у податковій системі України.
- 3.2. Платники податку на додану вартість.

- 3.3. Об'єкт оподаткування податком на додану вартість.
- 3.4. База оподаткування податком на додану вартість та порядок її визначення для операцій різних видів.
- 3.5. Ставки податку на додану вартість.
- 3.6. Звільнення від податку на додану вартість.
- 3.7. Податкові зобов'язання та податковий кредит. Порядок подання податкової декларації та строки сплати до бюджету.
- 3.8. Бюджетне відшкодування податку на додану вартість.
- 3.9. Порядок оподаткування податком на додану вартість операцій особливого виду.

3.1. СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ, ЙОГО РОЛЬ У ПОДАТКОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Податок на додану вартість (ПДВ) є непрямим податком, а саме однією з форм універсальних акцизів. Його називають наймолодшим податком, оскільки він був винайдений лише у ХХ ст. Схему визначення ПДВ запропонував французький економіст *Moris Lore* у 1954 р. У 1958 р. цей податок був введений у Франції. Його називають європейським податком, і він є “наймолодшим” у системі оподаткування загалом.

Об'єктом оподаткування ПДВ є додана вартість. **Додана вартість** є частиною повної вартості товару чи послуги – це та її частина, яка створюється саме на цьому етапі виробництва. Обчислити її обсяг можна двома методами:

- перший – від повної вартості відрахувати вартість сировини, матеріалів та послуг виробничого характеру (саме цей метод застосовується в Україні);
- другий – скласти величини складових доданої вартості.

$$w = C + V + m,$$

де w – вартість товару, послуги (виручка від реалізації);

C – постійний капітал (амортизаційний фонд + фонд оборотних коштів – сировина, матеріали);

V – змінний капітал (фонд оплати праці);

m – чистий дохід.

$(V + m)$ – додана вартість.

Згідно з двома методами обчислення доданої вартості суму податку на додану вартість можна вирахувати в чотири способи, залежно від того, як застосовується податкова ставка до бази оподаткування.

Чотири методи обчислення ПДВ¹:

1. *Прямий адитивний, або бухгалтерський:*

$$VAT = (V + m) \cdot R.$$

2. *Непрямий адитивний метод:*

$$VAT = R \cdot V + R \cdot m.$$

3. *Метод прямого вирахування:*

$$VAT = (O - I) \cdot R.$$

4. *Непрямий метод вирахування, або метод зарахування за рахунками:*

$$VAT = R \cdot O - R \cdot I,$$

де VAT – ПДВ;

V – суми виплаченої заробітної плати;

m – прибуток;

O – сума надходжень за продану продукцію;

I – здійснені затрати.

Четвертий метод обчислення податку на додану вартість дістав назву *податкового кредиту*, або *методу розрахунків-фактур*. Саме він, свого часу прийнятий країнами Європейського Союзу при запровадженні ПДВ, найпоширеніший у практиці оподаткування. Його *переваги* над іншими методами такі:

1. Немає необхідності обчислення величини доданої вартості, завдяки чому полегшується контроль не тільки податкових органів, але й самих платників за правильністю обчислення ПДВ.

2. Крім того, це дає змогу встановлювати менший інтервал між строками сплати податку, а в платників виникає зацікавленість у правильному визначенні суми податку, яку вони сплачують постачальникам та виконавцям робіт (послуг).

В Україні ПДВ був запроваджений у 1992 р., і разом з акцизним збором замінив податок з обороту і податок з продажу.

¹ Данілов О. Д. Податок на додану вартість : навч. посіб. / О. Д. Данілов. – К. : Комп'ютерпрес, 2003. – С. 43.

Завдання. Дослідивши історичний аспект становлення універсальних акцизів, вкажіть, у чому полягає відмінність між податком з обороту, податком з продажу, податком на додану вартість. Які переваги та недоліки кожного з них?

Чи доцільно, на вашу думку, скасувати ПДВ в Україні та перейти до податку з продажу або податку з обороту?

Пригадайте з курсу “Фінанси” переваги та недоліки універсальних акцизів.

Інформативно

В Україні ставки ПДВ змінювалися декілька разів (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Ставки ПДВ в Україні

Період дії ставки	Розмір базової ставки, %	Законодавчо-нормативний акт, що регламентує справляння	Причини та наслідки зміни ставки
1992 р.	28	Закон України “Про податок на додану вартість” від 20.12.1991 № 2007-ХІІ	Як і в Росії, він замінив надходження від податку з обороту та податку з продажу, і ставка 28 % мала забезпечити надходження не менші, ніж від цих двох податків. Введення ПДВ за умов товарного дефіциту, нестабільності фінансової системи і відсутності конкуренції призвело до додаткового зростання цін та інфляції
Січень – квітень 1993 р.	20	Декрет Кабінету Міністрів України “Про податок на додану вартість” від 26.12.1992 № 14-92	Зниження ставки при недостатності продукції на ринку не привело до зниження кінцевої ціни реалізації продукції
3 травня 1993 – по квітень 1995 рр.	28		Замість зростання доходів бюджету відбулися масове ухилення від сплати ПДВ та перехід СПД, насамперед дрібних, у “тінь”
Травень 1995 р.	20		Сприяло поживаленню підприємництва, зростанню обсягу оподатковуваних операцій, збільшенню кількості платників, а отже, бюджетних надходжень. Однак це сталося також не відразу, а поступово

Закінчення табл. 3.1

Період дії ставки	Розмір базової ставки, %	Законодавчо-нормативний акт, що регламентує справляння	Причини та наслідки зміни ставки
31 жовтня 1997 р.	20	Закон України “Про податок на додану вартість” від 03.04.1997 № 168/97-ВР	Новий закон щодо ПДВ, який досить суттєво змінив механізм стягнення податку, що діяв раніше
31 січня 2011 р.	20	Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2756-VI	
31 січня 2014 р.	17		

Поміркуйте. Чи доцільно знижувати ставку ПДВ до 17 %?

До яких наслідків може призвести зниження ставки ПДВ до 17 %?

Чи знизяться ціни завдяки зменшенню ставки ПДВ? Якщо так, то чи зумовить зниження ставки податку на 3 % зниження ціни на таку саму величину?

У загальному вигляді суть ПДВ можна представити так.

ПДВ до сплати визначається як різниця між податковими зобов'язаннями платника (ПЗ) та податковим кредитом (ПК):

$$ПДВ = ПЗ - ПК.$$

Якщо це сальдо більше нуля, то визначена сума підлягає сплаті до бюджету. Якщо сальдо від'ємне, то податок не сплачується, а платник, за умови дотримання низки вимог та процедур, має право на повернення цієї суми державою (бюджетне відшкодування ПДВ). При постачанні виникає ПЗ, при придбанні може виникнути ПК. Виникнення податкових зобов'язань і податкового кредиту залежить від виду здійснюваних операцій, що будуть розглянуті у наступних питаннях теми.

Приклад

Підприємство “А”, зареєстроване платником ПДВ, продало підприємству “Б”, також платнику ПДВ, товар, контрактна вартість якого

(не містить ПДВ) становить 1000 грн. Внаслідок цієї операції купівлі-продажу у продавця виникають податкові зобов'язання на суму 200 грн ($1000 \cdot 20\% / 100\%$), а у покупця – податковий кредит на цю ж суму.

ПДВ є одним із основних бюджетоутворюючих податків в Україні (рис. 3.1).

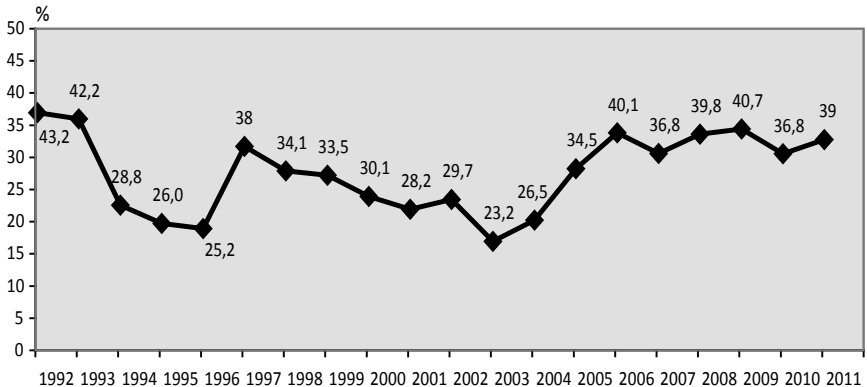

Рис. 3.1. Динаміка частки податку на додану вартість у податкових надходженнях зведеного бюджету України

Складено за офіційними даними ДПС України та Міністерства фінансів України.

Завдання. Дослідіть, які фактори спричинили різкі коливання надходжень ПДВ протягом часу його застосування в Україні.

На якому місці перебуває ПДВ серед інших податків за показниками питомої ваги в основних макроекономічних показниках?

Чи правильне твердження, що відшкодування ПДВ перевищує його надходження і цей податок “викачує” кошти з бюджету?

Завдання для допитливих

1. Яке місце ПДВ посідає серед інших бюджетоутворюючих податків в Україні?
2. Як виконує фіскальну функцію ПДВ в інших країнах?

Далі розглянемо основні елементи діючого механізму справляння ПДВ.

3.2. ПЛАТНИКИ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

Платниками ПДВ є особи, зазначені у Податковому кодексі України (рис. 3.2). Їх можна поділити на дві групи: ті, що підлягають реєстрації (обов'язковій або добровільній), та ті, що не підлягають реєстрації, але мають сплачувати ПДВ.

Статті
180–184
ПКУ

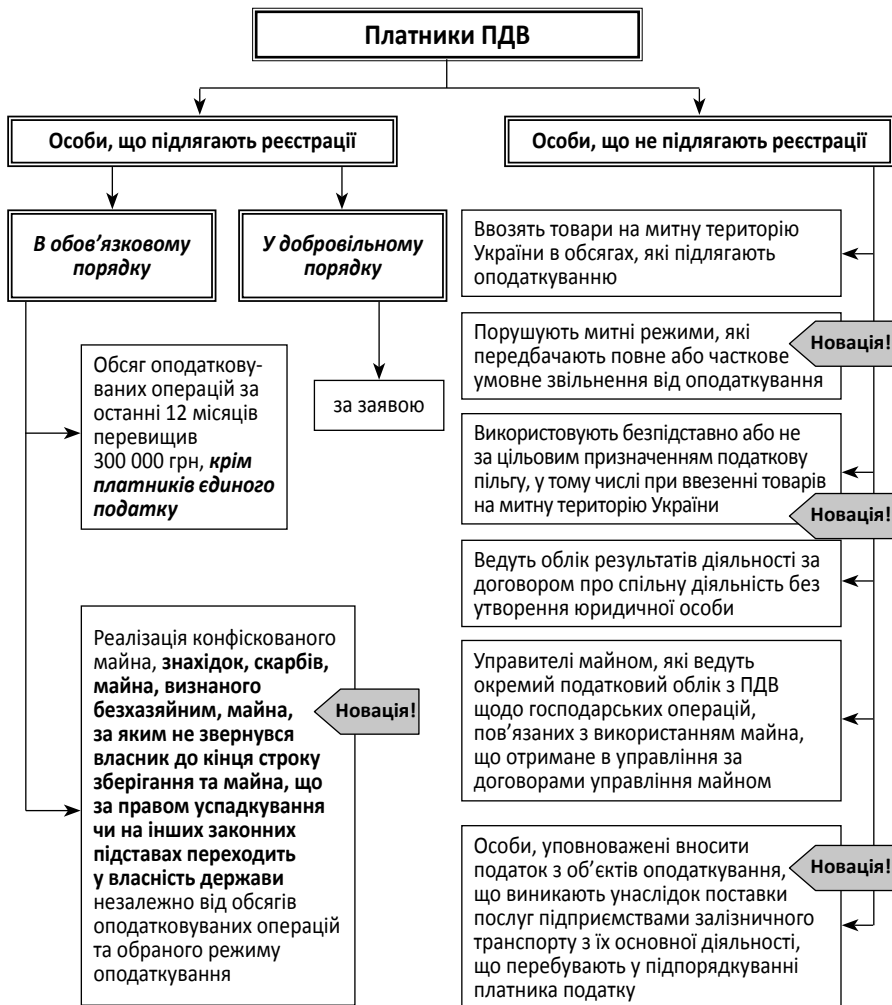

Рис. 3.2. Платники ПДВ

Пригадайте з курсу “Фінанси” різницю між носієм та платником податку.

Якщо особа зареєстрована платником ПДВ, то вона при здійсненні оподатковуваних операцій нараховує ПДВ, має право виписувати податкові накладні та право на формування податкового кредиту.

Поміркуйте, чому особа може прагнути зареєструватися платником ПДВ. Коли їй це вигідно?

Оскільки платником ПДВ є **особа**, необхідно знати, хто, згідно з Податковим кодексом України, підпадає під визначення такої особи (рис. 3.3).

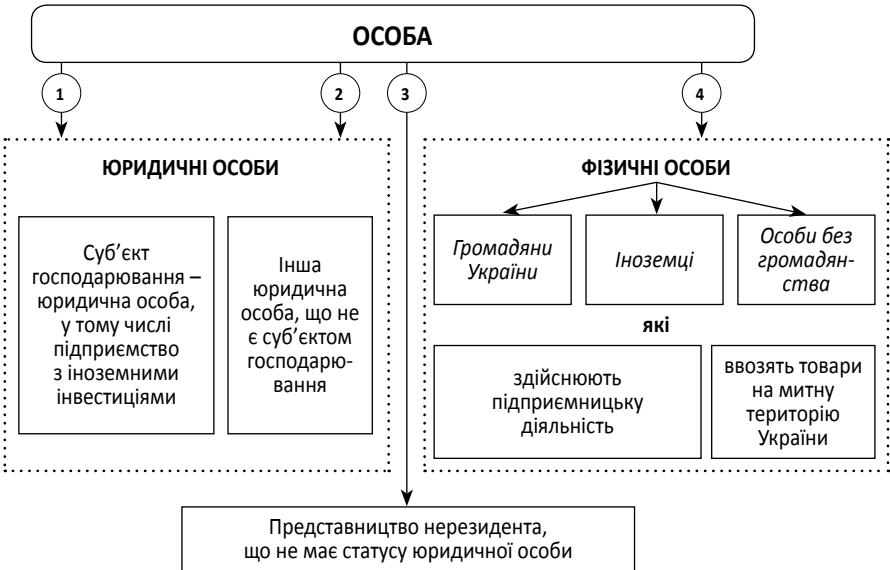

Рис. 3.3. Особи, що можуть бути платниками ПДВ згідно з Податковим кодексом України

Пригадайте з циклу правових дисциплін зміст понять “суб'єкт господарювання”, “юридична особа”.

НОВАЦІЯ Раніше, до прийняття Податкового кодексу, можливість оподаткування ввезених на митну територію України товарів без реєстрації як платника податку передбачалася лише для фізичних осіб.

При визначенні загального обсягу оподатковуваних операцій звітного періоду для реєстрації (як обов'язкової, так і добровільної) платником ПДВ враховуються обсяги операцій:

- що підлягають оподаткуванню за основною ставкою ПДВ;
- оподатковуються за нульовою ставкою ПДВ;
- звільнені та тимчасово звільнені від оподаткування податком на додану вартість.

Завдання. Що таке повне або часткове умовне звільнення від оподаткування?

Які обсяги ввезення підлягають оподаткуванню відповідно до митного законодавства?

Які є митні режими, встановлені митним законодавством?

Як змінювався “пори́г оподатковуваних операцій” для обов'язкової реєстрації платником ПДВ в Україні?

У яких випадках платники єдиного податку реєструються платниками ПДВ?

Особою, відповідальною за нарахування та сплату податку до бюджету в разі постачання послуг нерезидентами, у тому числі їх постійними представництвами, не зареєстрованими як платники податку, якщо місце постачання послуг розташоване на митній території України, є отримувач послуг.

Поміркуйте, чи може добровільно зареєструватися платником ПДВ особа, яка здійснює діяльність менше року.

Виняток. Обмеження щодо обсягу ввезення, з метою оподаткування податком на додану вартість, не застосовується до операцій з ввезення на митну територію України фізичними особами (громадянами) чи суб'єктами підприємницької діяльності, які не є платниками ПДВ, культурних цінностей, зазначених у питанні 6 теми.

Законодавством встановлено строки для реєстрації платником ПДВ різних категорій осіб (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Строки реєстрації платником ПДВ

Підстави для реєстрації платником ПДВ	Строки подання реєстраційної заяви до органу ДПС	Дата, починаючи з якої, особа вважається зареєстрованим платником ПДВ
Обов'язкова реєстрація	Не пізніше 10-го числа місяця, наступного за тим, у якому вперше досягнуто обсяг оподатковуваних операцій 300 000 грн ← новація!	З 1-го числа місяця, наступного за тим, у якому вперше досягнуто обсяг оподатковуваних операцій 300 000 грн
<p>Проміжок часу від 1-го числа місяця до моменту реєстрації платником ПДВ особа є, так би мовити, платником ПДВ з обмеженими правами: без права на віднесення сум податку до податкового кредиту та отримання бюджетного відшкодування до моменту реєстрації платником ПДВ</p>		
Добровільна реєстрація ← новація!	Не пізніше ніж за 20 календарних днів до початку податкового періоду, з якого особа вважатиметься платником ПДВ та матиме право на податковий кредит і випуску податкових накладних	Платник може зазначити у заяві бажаний (запланований) день реєстрації як платника ПДВ ← новація!
Здійснення операцій з постачання конфіскованого майна, знахідок, скарбів та ін.		
Перехід зі спрощеної системи оподаткування, що не передбачає сплати ПДВ, на сплату інших податків і зборів, якщо обсяг оподатковуваних операцій за останні 12 місяців < 300 000 грн		Дата реєстрації як платника ПДВ в органі ДПС
Перехід зі спрощеної системи оподаткування, що не передбачає сплати ПДВ, на сплату інших податків і зборів, якщо обсяг оподатковуваних операцій за останні 12 місяців > 300 000 грн	Не пізніше 10-го числа першого календарного місяця, в якому здійснено перехід на сплату інших податків і зборів	

Закінчення табл. 3.2

Підстави для реєстрації платником ПДВ	Строки подання реєстраційної заяви до органу ДПС	Дата, починаючи з якої, особа вважається зареєстрованим платником ПДВ
Реєстрація платника єдиного податку, в разі зміни ставки єдиного податку в розмірі 3 або 7 %	Не пізніше ніж за 15 календарних днів до початку календарного кварталу, в якому буде застосовуватися ставка єдиного податку в розмірі 3 або 7 %	З 1-го числа календарного кварталу, в якому буде застосовуватися ставка єдиного податку в розмірі 3 або 7 %
Реорганізація платника податку (крім перетворення)	Реєструється платником ПДВ як інша новоутворена особа	

Процедура реєстрації платником ПДВ загалом має такий вигляд (рис. 3.4).

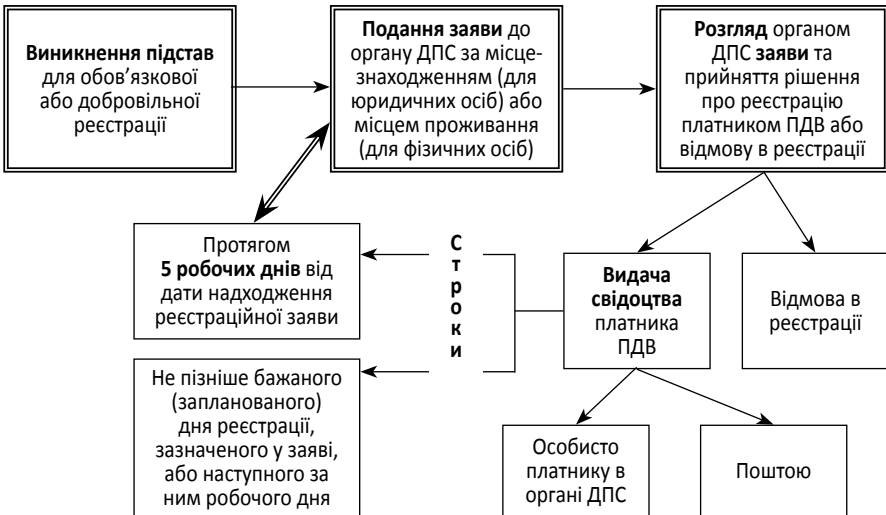

Рис. 3.4. Процедура реєстрації платником ПДВ

Оригінал свідоцтва про реєстрацію платника податку повинен зберігатися таким платником, а копії свідоцтва, достовірність яких засвідчена органом державної податкової служби, розміщуватися в доступних для огляду місцях у приміщенні платника податку та

в усіх його філіях (відділеннях), представництвах. Особі, що реєструється як платник податку, присвоюється індивідуальний податковий номер, який використовується для сплати податку.

Завдання для допитливих. Які особливості реєстрації платниками ПДВ осіб, що перебувають на спрощеній системі оподаткування, обліку та звітності?

Поміркуйте, чи доцільно дозволяти платникам єдиного податку реєструватися платником ПДВ? Які наслідки такої реєстрації для держави та платника?

Анулювання реєстрації платника податку

Реєстрація платника податку анулюється (припиняється) у таких випадках.

1. Особа, зареєстрована як платник ПДВ не менше 12 місяців і загальна вартість оподатковуваних товарів/послуг, що надаються такою особою, за останні 12 календарних місяців становить менше ніж 300 000 грн, за умови сплати суми податкових зобов'язань у випадках, визначених цим розділом.

 Раніше, до прийняття ПКУ, особа мала бути зареєстрована як платник ПДВ не менше 24 місяців.

2. Особа, зареєстрована як платник ПДВ, прийняла рішення про припинення діяльності та затвердила ліквідаційний баланс, передавальний акт або розподільний баланс щодо своєї діяльності.

3. Особа, зареєстрована як платник ПДВ, реєструється як платник єдиного податку, умова сплати якого не передбачає сплати податку на додану вартість.

4. Особа, зареєстрована як платник ПДВ, протягом 12 послідовних податкових місяців, не подає органу державної податкової служби декларації з податку на додану вартість та/або подає декларацію, яка свідчить про відсутність постачання/придбання товарів, здійснених з метою формування податкового зобов'язання чи податкового кредиту.

5. Установчі документи будь-якої особи, зареєстрованої як платник ПДВ, визнані рішенням суду недійсними.

6. Господарським судом винесено ухвалу про ліквідацію юридичної особи – банкрута.

7. Платник податку ліквідується за рішенням суду (фізична особа позбувається статусу суб'єкта господарювання) або особу звільнено від сплати ПДВ чи її податкову реєстрацію анульовано (скасовано, визнано недійсною) за рішенням суду.

Поміркуйте, чи доцільною з економічної точки зору є практика звільнення платника від сплати податків за рішенням суду.

8. Фізична особа, зареєстрована як платник ПДВ, померла, її оголошено померлою, визнано недієздатною або безвісно відсутньою, обмежено її цивільну дієздатність.

9. В Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців є запис про відсутність юридичної або фізичної особи за її місцезнаходженням (місцем проживання) або запис про відсутність підтвердження відомостей про юридичну особу.

10. Закінчився строк дії свідоцтва про реєстрацію особи як платника податку на додану вартість.

Анулювання реєстрації у першому випадку здійснюється за заявою платника, в решті випадків можливе як за заявою платника, так і за рішенням органу державної податкової служби.

Анулювання реєстрації здійснюється на дату:

- подання заяви платником податку або прийняття рішення органом державної податкової служби про анулювання реєстрації, якщо у свідоцтві про реєстрацію платника податку не було визначено граничний строк дії;
- зазначену в судовому рішенні;
- закінчення строку дії свідоцтва про реєстрацію платника податку;
- що переує дню втрати особою статусу платника податку на додану вартість.

У разі відсутності законних підстав для анулювання реєстрації орган державної податкової служби протягом 10 календарних днів після надходження заяви платника податку про анулювання реєстрації подає

такому платникові податку вмотивовану письмову відмову в анулюванні реєстрації з поясненнями із зазначеного питання.

Зверніть увагу! З моменту анулювання реєстрації особи як платника податку така особа позбавляється права на віднесення сум податку до податкового кредиту, випуску податкових накладних.

У разі анулювання реєстрації особи як платника податку останнім звітним (податковим) періодом є період, який розпочинається від дня, що настає за останнім днем попереднього податкового періоду та закінчується днем анулювання реєстрації.

Якщо в останньому звітному (податковому) періоді на обліку у платника податку залишаються товари/послуги, необоротні активи, під час придбання яких суми податку були включені до податкового кредиту і які не використовувалися в оподатковуваних операціях у межах господарської діяльності, платник податку не пізніше дати анулювання його реєстрації зобов'язаний визначити податкові зобов'язання за такими товарами/послугами, необоротними активами, з огляду на звичайну ціну відповідних товарів/послуг чи необоротних активів, крім випадків анулювання реєстрації як платника податку внаслідок реорганізації платника податку шляхом приєднання, злиття, перетворення, поділу та виділення відповідно до закону.

Якщо платник податку, реєстрація якого анулюється, має податкові зобов'язання за результатами останнього податкового періоду, така сума податку враховується в суму зменшення бюджетного відшкодування, а в разі його відсутності у строки, визначені Податковим кодексом України, платник повинен погасити суму податкових зобов'язань або податкового боргу з цього податку, що виникли до такого анулювання, за їх наявності, незалежно від того, чи залишатиметься така особа зареєстрованою як платник цього податку на день сплати такої суми.

Якщо за результатами останнього податкового періоду особа має право на отримання бюджетного відшкодування, таке відшкодування надається протягом строків, визначених цим розділом, незалежно від того, чи залишатиметься така особа зареєстрованою як платник цього податку на дату отримання цього бюджетного відшкодування, чи ні.

Про анулювання реєстрації платника податку податковий орган зобов'язаний письмово повідомити особу протягом трьох робочих днів після дня анулювання такої реєстрації.

3.3. ОБ'ЄКТ ОПОДАТКУВАННЯ ПОДАТКОМ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

Статті
185–186, 196
ПКУ

Об'єктом оподаткування ПДВ є операції платників податку з:

- постачання товарів та послуг на митній території України;
- ввезення товарів на митну територію України;
- вивезення товарів з митної території України;
- постачання послуг з міжнародних перевезень пасажирів і багажу та вантажів залізничним, автомобільним, морським і річковим та авіаційним транспортом.

З метою оподаткування податком на додану вартість до операцій з ввезення товарів на митну територію України та вивезення товарів за межі митної території України прирівнюється вміщення товарів у будь-який митний режим, визначений Митним кодексом України.

Постачання товарів – будь-яка передача права на розпорядження товарами як власнику, у тому числі продаж, обмін чи дарування такого товару, а також постачання товарів за рішенням суду.

Для допитливих. Детальний зміст понять постачання товарів і постачання послуг наведений у словнику в кінці теми та у ст. 14 ПКУ.

НОВАЦІЯ До прийняття ПКУ як критерій визнання операції поставкою товарів (у Законі України “Про ПДВ” використовувався термін “поставка товарів”. УПКУ – постачання товарів) був перехід права власності на товар. Таким чином, поняття постачання товарів розширилося за рахунок включення передачі права розпорядження на товар.

Завдання. Які випадки, згідно з Податковим кодексом України, не вважаються постачанням товарів?

Постачання послуг – будь-яка операція, що не є постачанням товарів, чи інша операція з передачі права на об'єкти права інтелектуальної власності та інші нематеріальні активи чи надання інших майнових прав стосовно таких об'єктів права інтелектуальної власності, а також надання послуг, що споживаються в процесі вчинення певної дії або провадження певної діяльності.

Місцем постачання товарів є:

- фактичне місцезнаходження товарів на момент їх постачання;
- місце, де товари перебувають на момент початку їх перевезення або пересилання;
- місце, де провадиться складання, монтаж чи встановлення;
- пункт відправлення пасажирського транспортного засобу.

Місцем постачання послуг є:

- місце фактичного постачання послуг, пов'язаних з рухомим майном, а саме: ремонт, експертиза, оцінка, розвантаження тощо;
- фактичне місцезнаходження нерухомого майна (послуги агентств нерухомості, послуг з підготовки та проведення будівельних робіт тощо);
- місце фактичного надання послуг у сфері культури, мистецтва, освіти, науки, спорту, розваг;
- місце реєстрації отримувача таких послуг:
 - а) надання майнових прав інтелектуальної власності, створення за замовленням та використання об'єктів права інтелектуальної власності;
 - б) рекламні послуги;
 - в) консультаційні, інжинірингові, інженерні, юридичні (у тому числі адвокатські), бухгалтерські, аудиторські, актуарні, а також послуги з розроблення, постачання та тестування програмного забезпечення, з оброблення даних та надання консультацій з питань інформатизації, надання інформації та інших послуг у сфері інформатизації, зокрема з використанням комп'ютерних систем;
 - г) надання персоналу, у тому числі якщо персонал працює за місцем здійснення діяльності покупця;
 - г) надання в оренду (лізинг) рухомого майна, крім транспортних засобів та банківських сейфів;

- д) телекомунікаційні послуги, а саме: послуги, пов'язані з передаванням, поширенням або прийманням сигналів, слів, зображень та звуків або інформації будь-якого характеру за допомогою дротових, супутникових, стільникових, радіотехнічних, оптичних або інших електромагнітних систем зв'язку, включаючи відповідне надання або передання права на використання можливостей такого передавання, поширення або приймання, у тому числі надання доступу до глобальних інформаційних мереж;
 - е) послуги радіомовлення та телевізійного мовлення;
 - є) надання посередницьких послуг від імені та за рахунок іншої особи або від свого імені, але за рахунок іншої особи, якщо забезпечується надання покупцю таких послуг;
 - ж) надання транспортно-експедиторських послуг.
- місце реєстрації постачальника (крім зазначених випадків).

Крім операцій, що є об'єктом оподаткування ПДВ, в українському законодавстві визначено також операції, що не є об'єктом такого оподаткування.

Для допитливих. Чи існують поняття операцій, що не є об'єктом оподаткування з ПДВ, у європейському законодавстві?

Операції, що не є об'єктом оподаткування ПДВ, можна поділити на шість груп (рис. 3.5).

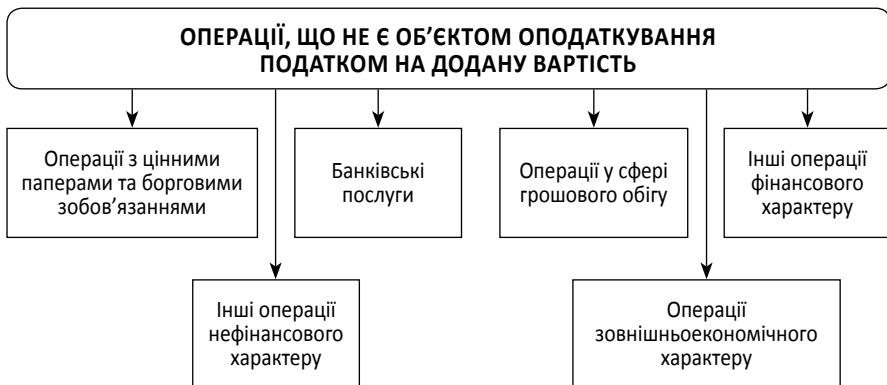

Рис. 3.5. Операції, що не є об'єктом оподаткування податком на додану вартість в Україні

1-ша група. Операції з цінними паперами та борговими зобов'язаннями:

- 1) випуск (емісія), розміщення та продаж (погашення, викуп) за кошти цінних паперів;
! ***Виняток.** Продаж бланків дорожніх, банківських та іменних чеків, цінних паперів, розрахункових та платіжних документів, пластикових (розрахункових) карток.*
- 2) обмін цінних паперів на інші цінні папери;
- 3) комісійні (брокерські, дилерські) послуги з торгівлі та/або управління цінними паперами (корпоративними правами), деривативами та валютними цінностями;
- 4) розрахунково-клірингова, реєстраторська та депозитарна діяльність на ринку цінних паперів, а також діяльність з управління активами (у тому числі пенсійними активами, фондами банківського управління);
- 5) торгівля за кошти або цінні папери борговими зобов'язаннями, крім інкасації боргових вимог і факторингових операцій, за якими об'єктом боргу є валютні цінності та цінні папери.

2-га група. Банківські послуги:

- 1) інкасація;
- 2) розрахунково-касове обслуговування;
- 3) залучення, розміщення та повернення коштів за договорами позики, депозиту, вкладу (у тому числі пенсійного);
- 4) управління коштами та цінними паперами (корпоративними правами та деривативами);
- 5) доручення, надання, управління і переуступка фінансових кредитів, кредитних гарантій і банківських поручительств особою, що надала такі кредити, гарантії або поручительства;
- 6) управління фондами банківського управління, фондами операцій з нерухомістю, фондами фінансування будівництва.

3-тя група. Операції у сфері грошового обігу:

- 1) обіг валютних цінностей, банківських металів, банкнот та монет Національного банку України, за винятком тих, що використовуються для нумізматичних цілей;
- 2) випуск, обіг та погашення лотерейних білетів державних грошових лотерей.

4-та група. Інші операції фінансового характеру:

- 1) страхування та перестраховання;
- 2) надання послуг із загальнообов'язкового державного соціального страхування (у тому числі пенсійного страхування), недержавного пенсійного забезпечення, залучення й обслуговування пенсійних вкладів та рахунків учасників фондів банківського управління, адміністрування недержавних пенсійних фондів;
- 3) передача майна у схов, лізинг (крім передачі у фінансовий лізинг), у заставу та повернення його власнику, нарахування та сплата процентів у межах договору фінансового лізингу;
- 4) виплата дивідендів, роялті у грошовій формі або у формі цінних паперів, що здійснюється емітентом.

5-та група. Інші операції нефінансового характеру:

- 1) виплата у грошовій формі заробітної плати (інших прирівняних до неї виплат), а також пенсій, стипендій, субсидій, дотацій за рахунок бюджетів або Пенсійного фонду України чи інших фондів загальнообов'язкового соціального страхування (крім тих, що надаються у майновій формі);
- 2) реорганізація (злиття, приєднання, поділ, виділення та перетворення) юридичних осіб;
- 3) постачання позашкільним навчальним закладом вихованцям, учням і слухачам платних послуг у сфері позашкільної освіти;
- 4) постачання негашених поштових марок України, конвертів або листівок з негашеними поштовими марками України, крім колекційних марок, конвертів чи листівок для філателістичних потреб;
- 5) оплата третейського збору та відшкодування інших витрат, пов'язаних з вирішенням спору третейським судом.

6-та група. Операції зовнішньоекономічного характеру:

- 1) надання послуг з агентування і фрахтування морського торговельного флоту судновими агентами на користь нерезидентів, які здійснюють послуги з міжнародних перевезень пасажирів, їх багажу, вантажів чи міжнародних відправлень;
- 2) ввезення на митну територію України товарів, сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 300 євро:
 - у несупроводжуваному багажі;

- на адресу одного одержувача (юридичної або фізичної особи) в одній депеші від одного відправника у міжнародних поштових відправленнях;
 - на адресу одного одержувача (юридичної або фізичної особи) протягом однієї доби у міжнародних експрес-відправленнях;
- 3) ввезення на митну територію України фізичними особами у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі товарів (крім підакцизних товарів та особистих речей), сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент:
- 1000 євро через пункти пропуску через державний кордон України, відкриті для повітряного сполучення;
 - 500 євро, сумарна вага яких не перевищує 50 кг, через інші, ніж відкриті для повітряного сполучення, пункти пропуску через державний кордон України.

Якщо платник ПДВ здійснює операцію, що не є об'єктом оподаткування, то податкові зобов'язання при постачанні не нараховуються, але немає й права на податковий кредит за цими операціями.

Зверніть увагу! За вказаними податковими наслідками операції, що не є об'єктом оподаткування, тотожні з операціями, звільненими від оподаткування.

Приклад

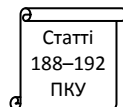
Підприємство, зареєстроване платником ПДВ, сплатило за **розрахунково-касове обслуговування банку** 300 грн без ПДВ. Первинним документом, що підтверджує перерахування коштів, є платіжне доручення. ПДВ у цьому випадку не нараховується, оскільки така банківська послуга, як **розрахунково-касове обслуговування**, належить до операцій, що не є об'єктом оподаткування ПДВ.

Завдання для допитливих. Яка різниця між операціями, що не є об'єктом оподаткування, та операціями, звільненими від оподаткування?

У яких випадках застосування податкового законодавства це розмежування використовується?

3.4. БАЗА ОПОДАТКУВАННЯ ПОДАТКОМ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ ТА ПОРЯДОК ЇЇ ВИЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ОПЕРАЦІЙ РІЗНИХ ВИДІВ

Від правильного визначення бази оподаткування залежить, безпосередньо, сума податку, оскільки:

$$\text{Сума податку} = \text{База оподаткування} \cdot \text{Ставка податку.}$$

Базою оподаткування ПДВ є вартість товарів та послуг, визначених об'єктами оподаткування.

✎ Відповідно до Податкового кодексу України, до бази оподаткування входить вартість товарів/послуг, які постачаються за будь-які кошти (за винятком суми компенсації на покриття різниці між фактичними витратами та регульованими цінами (тарифами) у вигляді виробничої дотації з бюджету), та вартість матеріальних і нематеріальних активів, що передаються платникові податку безпосередньо отримувачем товарів/послуг або будь-якою третьою особою як компенсація вартості товарів/послуг, поставлених таким платником податку.

Визначення бази оподаткування податком на додану вартість залежить від виду здійснюваних операцій (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Визначення бази оподаткування податком на додану вартість

№ з/п	Вид операції	База оподаткування
1	Постачання товарів та послуг	<p>Договірна (контрактна) вартість з урахуванням загальнодержавних податків, крім ПДВ, але не нижче звичайних цін. Договірна вартість включає суму компенсації у грошовій, матеріальній або нематеріальній формах.</p> <p>НОВАЦІЯ Допустиме відхилення у 20 % договірної ціни від звичайної набирає чинності з 1 січня 2013 р.</p> <p> Інформативно. Звичайна ціна – ціна, що відповідає рівню справедливих ринкових цін.</p> <p>Способи визначення звичайної ціни: за цінами на ідентичні товари; за цінами на однорідні товари; за правилами бухгалтерського обліку; за спеціальними правилами</p>

Продовження табл. 3.3

№ з/п	Вид операції	База оподаткування
2	Постачання ввезених на територію України товарів	<p><i>Договірна (контрактна) вартість</i>, але не менше митної вартості + акцизного податку + ввізного мита. Митна вартість = договірна вартість + вартість супутніх послуг.</p> <p>НОВАЦІЯ Валюта перераховується у гривню на день подання митної декларації</p>
3	Постачання товарів/послуг за регульованими цінами (тарифами)	<p><i>Договірна (контрактна) вартість</i>, визначена за такими цінами (тарифами)</p>
4	Постачання необоротних активів, у тому числі переведення з використання в оподатковуваних операціях для використання в неоподатковуваних	<p><i>Балансова (залишкова) вартість</i>, що склалася станом на початок звітного (податкового) періоду, протягом якого здійснюються такі операції (у разі відсутності обліку необоротних активів – виходячи зі звичайної ціни), а за товарами/послугами – з огляду на вартість їх придбання</p>
5	Постачання товарів за договорами фінансового лізингу	<p><i>Договірна (контрактна) вартість</i>, але не нижче ціни придбання об'єкта лізингу</p>
6	Постачання товарів/послуг без оплати, з частковою оплатою їх вартості коштами, у межах бартерних операцій; натуральні виплати в рахунок оплати праці фізичним особам, що перебувають у трудових відносинах із платником податку; постачання товарів/послуг пов'язаній з постачальником особі, суб'єкту господарювання, який не зареєстрований як платник податку, чи фізичній особі	<p><i>Договірна (контрактна) вартість</i>, але не нижче звичайних цін</p>
7	Постачання товарів/послуг у межах балансу платника податку для невиробничого використання	<p><i>Фактична ціна</i>, але не нижче ціни придбання</p>

Продовження табл. 3.3

№ з/п	Вид операції	База оподаткування
8	Безоплатна передача необоротних активів особі, що не є платником ПДВ	Звичайна ціна, що діє на момент передачі
9	Неповернення у строк понад 12 місяців зворотної тари	Вартість зворотної тари
10	Постачання вживаних товарів (комісійна торгівля), що придбані в осіб, не зареєстрованих як платники ПДВ	Комісійна винагорода такого платника податку
11	Постачання однорідних вживаних товарів, придбаних у фізичних осіб, не зареєстрованих як платники ПДВ, у межах договорів, що передбачають передавання права власності на такі товари	Позитивна різниця між ціною продажу та ціною придбання таких товарів. Ціна продажу вживаного транспортного засобу: – для фізичної особи – ціна, зазначена у договорі купівлі-продажу, але не нижче оціночної вартості такого засобу, розрахованої суб'єктом оціночної діяльності, уповноваженим здійснювати оцінку відповідно до закону; – для платників ПДВ – договірна (контрактна) вартість, але не нижче звичайних цін
12	Постачання товарів/послуг, що передаються/отримуються у межах договорів комісії (консигнації), поруки, довірчого управління	Договірна (контрактна) вартість з урахуванням загальнодержавних податків, крім ПДВ, але не нижче звичайних цін
13	Постачання товарів за договорами фінансового лізингу, які були повернуті лізингоодержувачем, не зареєстрованим як платник податку у зв'язку з невиконанням умов такого договору	Позитивна різниця між ціною продажу та ціною придбання таких товарів. Ціна продажу – договірна (контрактна) вартість, але не нижче ціни придбання об'єкта лізингу. Ціна придбання – суми лізингових платежів у частині компенсації вартості об'єкта фінансового лізингу, що не сплачені за такий об'єкт лізингу на дату повернення

Закінчення табл. 3.3

№ з/п	Вид операції	База оподаткування
14	Постачання товарів/послуг під забезпечення боргових зобов'язань покупця, наданих такому платнику податку у формі простого або переказного векселя, або інших боргових інструментів (далі – вексель), випущених таким покупцем або третьою особою	Договірна вартість без урахування дисконтів або інших знижок з номіналу такого векселя
	Для процентних векселів	Договірна вартість, збільшена на суму процентів, нарахованих або таких, що повинні бути нараховані на суму номіналу такого векселя
15	Постачання особам, які не зареєстровані як платники ПДВ, сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки, раніше придбаних (заготовлених) у фізичних осіб, які не є платниками ПДВ	Торгова націнка (надбавка), встановлена постачальником
16	Постачання послуг нерезидентами на митній території України	Договірна (контрактна) вартість таких послуг з урахуванням податків та зборів, за винятком податку на додану вартість. НОВАЦІЯ Визначена вартість перераховується в національну валюту за валютним (обмінним) курсом Національного банку України на дату виникнення податкових зобов'язань.
	Отримання послуг від нерезидентів без їх оплати	Звичайні ціни на такі послуги без урахування ПДВ
17	Постачання відповідно до Закону України “Про автомобільний транспорт” квитків на проїзд в автобусах та на перевезення багажу	Винагорода, що включає автостанційний збір. До бази оподаткування не включається вартість перевезення, що перераховується перевізнику, та сума витрат на страхування пасажирів, яка перераховується страховій компанії

Для операцій № 10–13 вказаний порядок визначення бази оподаткування не стосується операцій з їх експорту або імпорту.

НОВАЦІЯ До бази оподаткування, згідно з Податковим кодексом України, не включається акцизний податок на спирт етиловий, що використовується виробниками – суб'єктами господарювання для виробництва лікарських засобів, та збір на обов'язкове державне пенсійне страхування на послуги стільникового рухомого зв'язку.

НОВАЦІЯ У Податковому кодексі України по-новому визначено обмінний валютний курс при розрахунку бази оподаткування при імпорті (див. операції № 2 і 15 табл. 3.3).

Раніше використовувався курс на кінець операційного дня, який передує дню:

- 1) коли товар уперше підпадає під режим митного контролю;
- 2) коли було складено акт, що засвідчує факт одержання послуг.

Приклад 1

На митній території України підприємство “А”, зареєстроване платником ПДВ, 27 липня відвантажило підприємству “Б” підакцизні товари на суму 220 000 грн без ПДВ (перша подія). Ці товари були ввезені на митну територію України 12 червня (митна вартість товарів на дату ввезення – 200 000 грн, акцизний податок – 40 000, ввізне мито – 20 000, митні збори – 7000, ПДВ, сплачене на митниці, – 52 000 грн).

Для правильного визначення бази оподаткування порівнюємо догівірну вартість із сумою митної вартості, акцизного податку та ввізного мита й оберемо більшу суму:

$$ДВ = 220\,000 \text{ грн.}$$

$$МВ + М + АП = 200\,000 + 20\,000 + 40\,000 = 260\,000 \text{ грн.}$$

$$БО = 260\,000 \text{ грн.}$$

Отже, 27 липня виникає податкове зобов'язання на суму:

$$ПЗ = 260\,000 \cdot 0,2 = 52\,000 \text{ грн.}$$

Приклад 2

Підприємство, зареєстроване платником ПДВ, 11 червня отримало сировину господарського призначення від постачальника за бартерним контрактом № 7 на суму 50 000 грн без ПДВ (ціни на рівні звичайних, податкова накладна від 11 червня). 14 червня за тим самим бартерним контрактом підприємство відвантажило 10 верстатів власного

виробництва на суму 50 000 грн без ПДВ (звичайна ціна на верстати – 6000 грн за 1 шт (без ПДВ), податкова накладна від 14 червня).

11 червня у підприємства виникає податковий кредит на суму
 $ПК = 50\,000 \cdot 0,2 = 10\,000$ грн.

14 червня у підприємства виникає податкове зобов'язання, для визначення якого порахуємо базу оподаткування, виходячи з договірної ціни, але не менше за звичайну ціну. ДЦ = 5000 грн за верстат, ЗЦ = 6000 грн за верстат. Для розрахунку бази оподаткування обираємо більшу, в цьому випадку звичайну, ціну:

$БО = 6000 \cdot 10 = 60\,000$ грн.

$ПЗ = БО \cdot 0,2 = 60\,000 \cdot 0,2 = 12\,000$ грн.

$ПДВ \text{ до сплати} = ПЗ - ПК = 12\,000 - 10\,000 = 2000$ грн.

Приклад 3

Підприємство, зареєстроване платником ПДВ, 17 травня отримало на розрахунковий рахунок оплату (перша подія) в сумі 1 млн грн без ПДВ від українського контрагента за продукцію власного виготовлення, 15 % вартості якої становить зворотна тара, що повинна бути повернута 22 серпня. База оподаткування зменшується на вартість зворотної тари:

$БО = 1\,000\,000 - 1\,000\,000 \cdot 0,15 = 1\,000\,000 - 150\,000 = 850\,000$ грн.

Податкове зобов'язання визначаємо шляхом множення бази оподаткування на ставку ПДВ:

$ПЗ = 850\,000 \cdot 0,2 = 170\,000$ грн.

Завдання. Як визначається база оподаткування податком на додану вартість при ліквідації необоротних активів або їх переведення до складу невиробничих фондів?

Пригадайте з дисциплін “Фінанси”, “Фінанси підприємств” зміст понять “необоротні активи”, “основні виробничі фонди”, “основні невиробничі фонди”.

Завдання

1. Що означає умовне постачання товарів?
2. Дайте визначення та методи розрахунку договірної та митної вартостей, звичайної ціни.

У господарській діяльності може виникнути ситуація, коли, вже після здійснення постачання товарів/послуг та відображення податкового зобов'язання та податкового кредиту, змінюється сума компенсації їх вартості (тобто сума, яку отримувач товарів/послуг сплатив їх постачальнику). Така ситуація можлива при наступному за постачанням перегляді цін, перерахунку у випадках повернення товарів особі, яка їх надала, або при поверненні постачальником суми попередньої оплати товарів/послуг. У такому разі необхідно відкоригувати суми податкових зобов'язань та податкового кредиту постачальника та отримувача:

↓ Σ компенсації → ↓ ПЗ постачальника → ↓ ПК отримувача
 ↑ Σ компенсації → ↑ ПЗ постачальника → ↑ ПК отримувача

✎ Отримувач збільшує суму податкового кредиту тільки, якщо він зареєстрований як платник ПДВ на дату проведення перерахунку.

Зазначене правило не поширюється на випадки, коли постачальник товарів/послуг не є платником ПДВ на кінець звітного (податкового) періоду, в якому був проведений такий перерахунок.

Зменшення суми податкових зобов'язань платника податку – постачальника в разі зміни суми компенсації вартості товарів/послуг, наданих особам, що не були платниками цього податку на дату такого постачання, дозволяється лише при поверненні раніше поставлених товарів у власність постачальника з наданням отримувачу повної грошової компенсації їх вартості, у тому числі при перегляді цін, пов'язаних з гарантійною заміною товарів або низькоякісних товарів відповідно до закону або договору.

3.5. СТАВКИ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

Статті 193–195,
п. 10 Перехідних
положень ПКУ

На сьогодні в Україні застосовується дві ставки – стандартна (20 %) та нульова (рис. 3.6).

Оподаткування операцій за цими ставками дає право платнику на формування податкового кредиту за вхідним ПДВ для цих операцій. Податкові зобов'язання також є, але при застосуванні нульової ставки вони дорівнюють нулю ($\text{ПЗ} = \Sigma \cdot 0 = 0$).

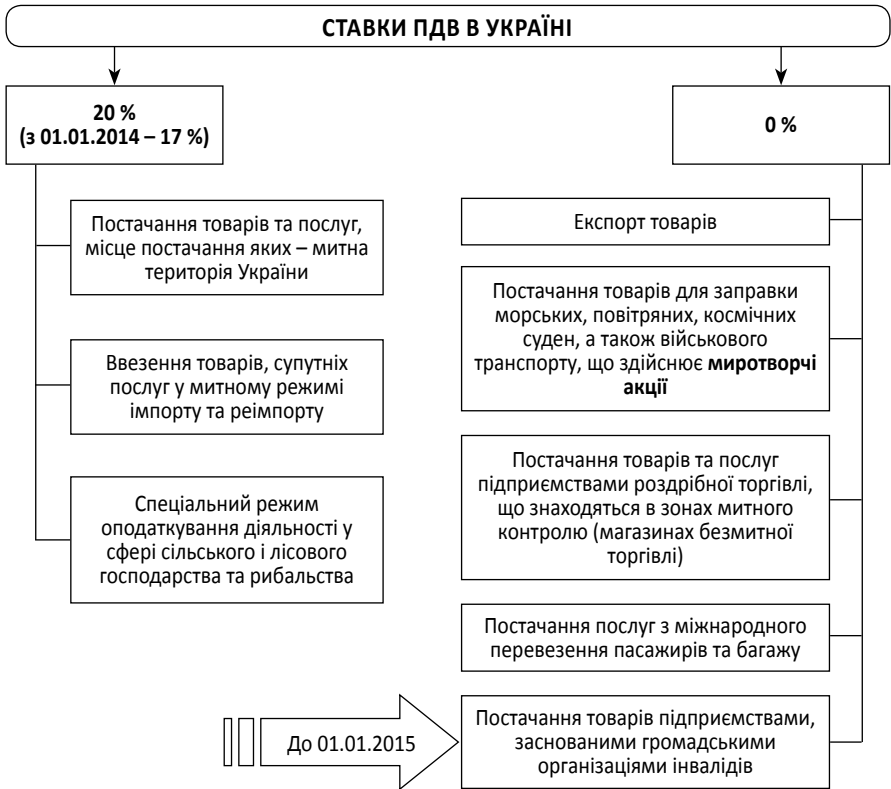

Рис. 3.6. Ставки ПДВ в Україні

Приклад

Підприємство, зареєстроване платником ПДВ, придбало сировину на суму 120 000 грн з ПДВ, яка була використана для виробництва оподаткованої ПДВ продукції на загальну суму 200 000 грн без ПДВ. У цьому ж звітному періоді 50 % виробленої продукції було експортовано, а інші 50 % – реалізовано на території України.

$$ПК = 120\,000 \cdot 20\% / 120\% = 120\,000 / 6 = 20\,000 \text{ грн.}$$

$$ПЗ = 100\,000 \cdot 0\% + 100\,000 \cdot 20\% = 0 + 20\,000 = 20\,000 \text{ грн.}$$

$$ПДВ = ПЗ - ПК = 20\,000 - 20\,000 = 0 \text{ грн.}$$

3.6. ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

Звільнені від оподаткування ПДВ операції можна умовно поділити на шість груп (рис. 3.7).

Стаття 197,
Перехідні
положення ПКУ

Рис. 3.7. Операції, звільнені від оподаткування податком на додану вартість в Україні

Основні операції, звільнені від оподаткування ПДВ в Україні, представлені в табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Операції з постачання товарів та послуг, що звільняються від оподаткування ПДВ в Україні

Операції соціального призначення:
<ul style="list-style-type: none"> – постачання продуктів дитячого харчування та товарів дитячого асортименту для немовлят; – постачання товарів та послуг для інвалідів; – харчування дітей в освітніх закладах; – утримання осіб в будинках-інтернатах; – послуги з ремонту об'єктів соціально-культурної сфери в селі; – постачання послуг із доставки пенсій, страхових виплат та грошової допомоги населенню (незалежно від способу доставки) на всіх етапах доставки до кінцевого споживача
Операції у сфері охорони здоров'я:
<ul style="list-style-type: none"> – послуги закладів охорони здоров'я; – постачання реабілітаційних послуг інвалідам, дітям-інвалідам; – постачання лікарських засобів, виробів медичного призначення; – постачання путівок на лікування дітей (віком до 18 років) в Україні.

Закінчення табл. 3.4

Операції з освітньої, культурної, наукової діяльності:
<ul style="list-style-type: none"> – здобуття вищої, середньої тощо освіти; – послуги бібліотек; – вартість фундаментальних досліджень, що фінансується з бюджету; – роботи та послуги у видавничій діяльності; – постачання періодичних видань, книжок, зошитів тощо.
Операції у сфері зовнішньоекономічної діяльності:
<ul style="list-style-type: none"> – ввезення устаткування, яке працює на відновлюваних джерелах енергії, енергозберігаючого обладнання, матеріалів для виробництва альтернативних видів палива, а також матеріалів, устаткування, комплектуючих для виробництва такого устаткування, обладнання, матеріалів; – ввезення природного газу; – перевезення пасажирів та вантажів транзитом через Україну; – ввезення міжнародної технічної допомоги; – ввезення культурних цінностей, виготовлених 50 і більше років тому; – ввезення та постачання товарів/послуг для власних потреб дипломатичних представництв, консульств, міжнародних організацій тощо.
Окремі операції виробничого змісту:
<ul style="list-style-type: none"> – перевезення пасажирів міським пасажирським транспортом (крім таксі); – безоплатна передача майна у власність держави; – продаж (передача) або придбання банками зобов'язань за депозитами (вкладами); – постачання будівельно-монтажних робіт з будівництва доступного житла та житла, що будується за державні кошти, тощо.
Інші операції:
<ul style="list-style-type: none"> – постачання житла (об'єктів житлового фонду), крім їх першого постачання; – постачання релігійними організаціями культових послуг та предметів культового призначення; – реєстрація актів громадянського стану тощо.

Зверніть увагу! 1. Звільнення стосуються, як правило, певного цільового сегмента споживачів (наприклад, немовлята, діти, учні, інваліди, певні пільгові категорії тощо). **2.** Звільняється переважно постачання не всіх товарів, а лише прописаних у переліку, затвердженому Кабінетом Міністрів України.

Зверніть увагу! Якщо платник здійснює операції, звільнені від оподаткування, то податкові зобов'язання не нараховуються, але платник не має права на податковий кредит.

Поділ звільнених операцій на запропоновані групи є умовним, оскільки деякі операції можна віднести одразу до декількох груп (наприклад, соціального та виробничого змісту тощо).

? *Поміркуйте, які класифікаційні ознаки звільнених операцій Ви можете запропонувати?*

? *Завдання. Чи звільняються від оподаткування ПДВ зазначені товари при їх імпорті?*

Чи звільняються від оподаткування ПДВ операції з підакцизними товарами?

✎ *Зверніть увагу! Крім звільнення операцій від ПДВ (ст. 197 Податкового кодексу України) є також тимчасові пільги, передбачені Перехідними положеннями Кодексу.*

? *Завдання. Ознайомитися з переліком цих пільг та розподілити їх за відповідними групами звільнених операцій.*

3.7. ПОДАТКОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ТА ПОДАТКОВИЙ КРЕДИТ. ПОРЯДОК ПОДАННЯ ПОДАТКОВОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ ТА СТРОКИ СПЛАТИ ДО БЮДЖЕТУ

ПДВ = ПЗ – ПК,
де ПЗ – податкові зобов'язання,
ПК – податковий кредит.

Статті 187,
198–199, 201–203,
Перехідні положення
ПКУ

Податкове зобов'язання з ПДВ: поняття, дата виникнення

Податкове зобов'язання – загальна сума ПДВ, одержана (нарахована) платником у звітному періоді. Податкове зобов'язання виникає, коли зареєстрований платник ПДВ здійснює постачання товарів або послуг, які оподатковуються за ставками 20 або 0 % (в останньому випадку ПЗ = 0).

Розрізняють *три методи визначення податкових зобов'язань та податкового кредиту:*

- метод першої події;
- метод нарахування;
- касовий метод (табл. 3.5–3.6).

Таблиця 3.5

**Дата виникнення податкових зобов'язань з ПДВ
залежно від виду здійснюваних операцій**

Вид операції	Дата виникнення ПЗ
<i>Метод першої події</i>	
Постачання товарів/послуг	– Або дата отримання оплати від покупця; – або дата відвантаження товарів (фактичного виконання послуг)
Постачання послуг нерезидентами на території України	– Або дата списання коштів з банківського рахунку платника податку в оплату послуг; – або дата оформлення документа, що засвідчує факт постачання послуг нерезидентом
<i>Метод нарахування</i>	
Фінансова оренда	Дата фактичної передачі об'єкта в користування орендарю
Виконання довгострокових договорів	Дата фактичної передачі результатів робіт
Експорт	Дата оформлення митної декларації, що засвідчує факт перетинання митного кордону України
Імпорт	Дата подання митної декларації для митного оформлення
<i>Касовий метод</i>	
Постачання товарів з використанням торговельних автоматів	Дата виймання грошової виручки
Постачання товарів/послуг з оплатою за рахунок бюджетних коштів	Дата отримання оплати (компенсації)
Виконання підрядних будівельних робіт	
Постачання теплової енергії, газу, води, житлово-комунальних послуг фізичним особам, бюджетним організаціям, не зареєстрованим як платники ПДВ, житлово-експлуатаційним конторам	

Таблиця 3.6

**Дата виникнення податкового кредиту з ПДВ
залежно від виду здійснюваних операцій**

Вид операції	Дата виникнення ПК
<i>Метод першої події</i>	
Придбання або виготовлення товарів/послуг	– Або дата списання коштів з рахунку платника в оплату придбаних товарів; – або дата отримання товарів/послуг, що підтверджено податковою накладною
<i>Метод нарахування</i>	
Фінансова оренда Виконання довгострокових договорів	Дата фактичного отримання об'єкта лізингу або результатів робіт
<i>Касовий метод</i>	
Операції з ввезення товарів на митну територію України	Дата сплати ПДВ за податковими зобов'язаннями
Операції з постачання послуг нерезидентом на митній території України	Дата сплати (нарахування) податку за податковими зобов'язаннями, що були включені отримувачем таких послуг до податкової декларації попереднього періоду

Касовий метод – метод податкового обліку, за яким дата виникнення податкових зобов'язань визначається як дата зарахування (отримання) коштів на банківський рахунок (у касу) платника податку або дата отримання інших видів компенсацій вартості поставлених (або тих, що підлягають поставці) ним товарів (послуг), а дата виникнення права на податковий кредит визначається як дата списання коштів з банківського рахунку (видачі з каси) платника податку або дата надання інших видів компенсацій вартості поставлених (або тих, що підлягають поставці) йому товарів (послуг).

Зверніть увагу! Попередня (авансова) оплата вартості товарів, що експортуються чи імпортуються, не змінює значення сум податку, віднесених до податкового кредиту або податкових зобов'язань платника податку, такого експортера або імпортера.

Приклад

Підприємство, зареєстроване платником ПДВ, 10 листопада відвантажило продукції власного виробництва на суму 800 000 грн без ПДВ. 15 грудня отримано на розрахунковий рахунок оплату за відвантажену продукцію. Податкова накладна виписана 11 листопада.

Податкове зобов'язання виникло 10 листопада за датою відвантаження на суму 160 000 грн ($800\,000 \cdot 0,2$).

Податковий кредит з ПДВ: поняття, дата виникнення

Податковий кредит – сума, на яку платник має право зменшити податкове зобов'язання звітного періоду.

Якщо податкове зобов'язання виникає при постачанні, то податковий кредит – при придбанні (за інших рівних умов).

Право на віднесення сум ПДВ до податкового кредиту виникає у разі:

- придбання або виготовлення товарів (у тому числі в разі їх ввезення на митну територію України) та послуг;
- придбання (будівництво, спорудження, створення) необоротних активів, у тому числі при їх ввезенні на митну територію України (зокрема у зв'язку з придбанням та/або ввезенням таких активів як внеску до статутного фонду та/або при передачі на баланс платника податку, уповноваженого вести облік результатів спільної діяльності);
- отримання послуг, наданих нерезидентом на митній території України, та послуг, місцем постачання яких є митна територія України;
- ввезення необоротних активів на митну територію України за договорами оперативного або фінансового лізингу.

Не вся сума ПДВ, сплачена покупцем при придбанні товару/послуги може бути віднесена на податковий кредит (рис. 3.8).

Поміркуйте. Чи можна віднести до складу податкового кредиту ПДВ, сплачений при придбанні основних засобів, що не будуть використовуватись у господарській діяльності під час виробництва оподаткованої ПДВ продукції?

НОВАЦІЯ Податковим кодексом України, на відміну від Закону України “Про ПДВ”, дозволено включати до податкового кредиту суми ПДВ, сплачені під час придбання легкового автомобіля.

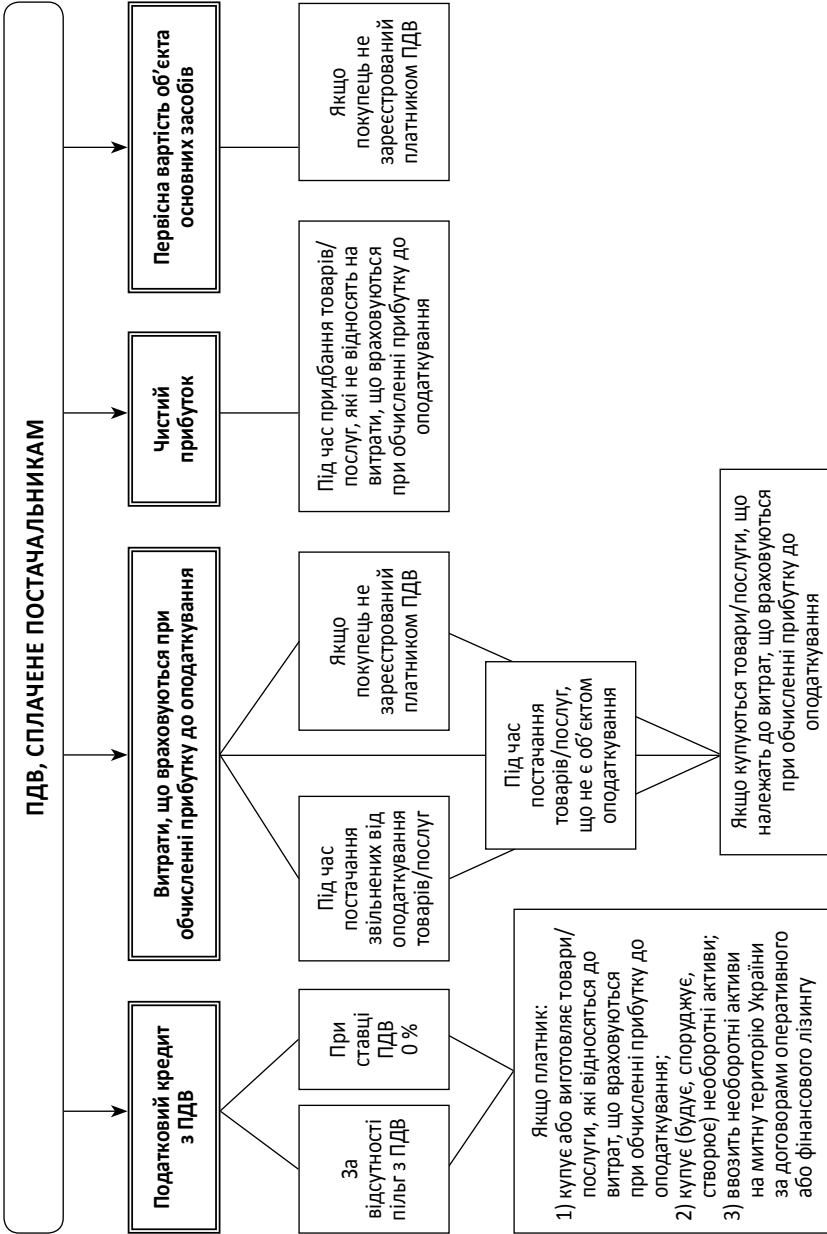

Рис. 3.8. Напрями розподілу «вхідного» ПДВ

Пропорційне віднесення сум ПДВ до податкового кредиту

НОВАЦІЯ Податковим кодексом України, на відміну від Закону України “Про ПДВ”, чітко визначено алгоритм розподілу сплаченого поставальниками (“вхідного”) ПДВ.

Якщо придбані та/або виготовлені товари/послуги частково використовуються в оподатковуваних операціях, а частково – ні, до сум податку, які платник має право віднести до податкового кредиту, включається частка сплаченого (нарахованого) податку під час їх придбання або виготовлення, яка відповідає частці використання таких товарів/послуг в оподатковуваних операціях.

$$\text{Частка використання} = \frac{\text{Обсяг оподатковуваних операцій (без ПДВ)}}{\text{Сукупний обсяг оподатковуваних і неоподатковуваних операцій}} \cdot 100\%$$

Зазначені обсяги беруться за такі часові періоди:

- за попередній календарний рік – для платників ПДВ, що здійснюють неоподатковувані операції більше року;
- за перший звітний податковий період, в якому задекларовані такі оподатковувані та неоподатковувані операції.

Розрахунок частки використання сплаченого (нарахованого) податку за придбаними (ввезеними) товарами (послугами) між оподатковуваними та неоподатковуваними операціями подається до органу державної податкової служби водночас із податковою декларацією звітнього податкового періоду, в якій задекларовані такі оподатковувані та неоподатковувані операції.

Платник податку за підсумками календарного року здійснює перерахунок частки використання товарів/послуг в оподатковуваних операціях, виходячи з фактичних обсягів проведених протягом року оподатковуваних та неоподатковуваних операцій. У разі зняття з обліку платника податку, у тому числі за рішенням суду, перерахунок частки здійснюється з огляду на фактичні обсяги оподатковуваних та неоподатковуваних операцій, проведених з початку поточного року до дати зняття з обліку.

Перерахунок частки використання необоротних активів в оподатковуваних операціях здійснюється за результатами 12, 24 і 36 місяців їх використання.

Частка використання застосовується для коригування сум податку, які віднесено до податкового кредиту. Результати перерахунку сум податкового кредиту відображаються у податковій декларації за останній податковий період року. У разі зняття з обліку платника податку, у тому числі за рішенням суду, коригування відображається платником податку у податковій декларації останнього податкового періоду, коли відбулося зняття з обліку.

! **Виняток!** Частка використання не застосовується для таких операцій:

1) реорганізація (злиття, приєднання, поділ, виділення та перетворення) юридичних осіб;

2) постачання платником податку відходів і брухту чорних і кольорових металів, які утворилися в такого платника внаслідок переробки, обробки, плавлення товарів (сировини, матеріалів, заготовок тощо) на виробництві, будівництві, розібранні (демонтажу) ліквідованих основних фондів та інших подібних операцій.

Поміркуйте. Чому саме для цих операцій зроблено виняток із загального правила?

Приклад

Новостворене поліграфічне підприємство, зареєстроване платником ПДВ, 10 жовтня перерахувало передоплату в сумі 48 000 грн з ПДВ українському підприємству за папір, який було отримано 15 жовтня. Податкова накладна виписана 15 жовтня. Придбаний папір було використано для виробництва підручників та рекламних проспектів, які 30 жовтня відвантажено: підручників на суму 100 000 грн без ПДВ, рекламних проспектів на суму 150 000 грн без ПДВ.

$PЗ = 150\,000 \cdot 0,2 = 30\,000$ грн. При продажу підручників ПДВ не нараховується, оскільки ця операція належить до звільнених від оподаткування ПДВ.

Частка використання паперу в оподатковуваних операціях становить:

$$150\,000 / (150\,000 + 100\,000) = 3 / 5.$$

$$ПК = (48\,000 \cdot 20\% / 120\%) \cdot 3 / 5 = 4800 \text{ грн.}$$

$$ПДВ = PЗ - ПК = 30\,000 - 4800 = 25\,200 \text{ грн.}$$

Підставою для віднесення “вхідного” ПДВ до податкового кредиту є:

- податкова накладна;
- транспортний квиток;
- готельний рахунок;
- рахунок, який виставляється платнику податку за *послуги зв’язку, інші послуги*, вартість яких визначається за показниками приладів обліку, що містять загальну суму платежу, суму податку та податковий номер продавця, крім тих, форма яких встановлена міжнародними стандартами;
- *касові чеки*, які містять суму отриманих товарів/послуг, загальну суму нарахованого податку (з визначенням фіскального номера та податкового номера постачальника).

 Зверніть увагу! Сума покупки в касовому чеку не може перевищувати 200 грн за день (без урахування ПДВ), відповідно в один день можна підтвердити касовим чеком ПК з ПДВ на суму не більше 40 грн ($200 \cdot 20\%$) / 100 %.

У разі використання платниками для розрахунків зі споживачами реєстраторів розрахункових операцій касовий чек повинен містити дані про загальну суму коштів, яка підлягає сплаті покупцем з урахуванням податку, та суму цього податку, що сплачується у складі загальної суми;

- *митна декларація*, оформлена відповідно до вимог законодавства, яка підтверджує сплату податку, – у разі ввезення товарів на митну територію України;
- *податкова накладна*, податкові зобов’язання за якою включені до податкової декларації попереднього періоду, – для операцій з постачання послуг нерезидентом на митній території України.

НОВАЦІЯ У Податковому кодексі, на відміну від Закону України “Про ПДВ”, не передбачено включення до податкового кредиту сум ПДВ, підтверджених товарними чеками, іншими розрахунковими або платіжними документами при здійсненні постачання за готівку або розрахунковими картками платіжних систем, банківськими або персональними чеками в межах 10 тис. грн на день.

Пригадайте з курсу “Бухгалтерський облік”:

1. Чим касовий чек відрізняється від фіскального?
2. Що таке фіскальний та податковий номер?

Порядок оформлення та видачі податкових накладних

- Зареєстрований платник ПДВ – продавець зобов’язаний надати покупцю (отримувачу) на його вимогу підписану уповноваженою платником особою та скріплену печаткою податкову накладну, у якій зазначаються в окремих рядках такі обов’язкові реквізити:
 - 1) порядковий номер;
 - 2) дата виписування;
 - 3) повна або скорочена назва, зазначена у статутних документах юридичної особи або прізвище, ім’я та по батькові фізичної особи, зареєстрованої як платник податку на додану вартість, – продавця товарів/послуг;
 - 4) податковий номер платника податку (продавця та покупця);
 - 5) місцезнаходження юридичної особи – продавця або податкова адреса фізичної особи – продавця, зареєстрованої як платник податку;
 - 6) повна або скорочена назва, зазначена у статутних документах юридичної особи, або прізвище, ім’я та по батькові фізичної особи, зареєстрованої як платник податку на додану вартість, – покупця (отримувача) товарів/послуг;
 - 7) опис (номенклатура) товарів/послуг та їх кількість, обсяг;
 - 8) ціна постачання без урахування податку;
 - 9) ставка податку та відповідна сума податку в цифровому значенні;
 - 10) загальна сума коштів, що підлягають сплаті з урахуванням податку;
 - 11) вид цивільно-правового договору;
 - 12) код товару згідно з УКТ ЗЕД (для підакцизних товарів та товарів, ввезених на митну територію України).
- У разі здійснення операцій, звільнених від оподаткування ПДВ, у податковій накладній робиться запис “Без ПДВ” з посиланням на відповідну норму законодавства.
- Податкова накладна виписується у двох примірниках у день виникнення податкових зобов’язань продавця. Оригінал податкової накладної видається покупцю, копія залишається у продавця товарів/послуг.

Поміркуйте. З якою метою пропонується ввести третій примірник податкової накладної, що передаватиметься податковому органу?

Чи актуальна така пропозиція у світлі запровадження Єдиного реєстру податкових накладних?

- Для операцій, що оподатковуються, і операцій, звільнених від оподаткування, складаються окремі податкові накладні.
- Податкова накладна виписується на кожне повне або часткове постачання товарів/послуг, а також на суму коштів, що надійшли на поточний рахунок як попередня оплата (аванс). У разі якщо частка товарів/послуг не містить відокремленої вартості, перелік (номенклатура) частково поставлених товарів/послуг зазначається в додатку до податкової накладної у порядку, встановленому центральним органом державної податкової служби, та враховується при визначенні загальних податкових зобов'язань.
- Податкова накладна є податковим документом і водночас відображається у податкових зобов'язаннях і реєстрі виданих податкових накладних продавця та реєстрі отриманих податкових накладних покупця.
- Органи державної податкової служби за даними реєстрів виданих та отриманих податкових накладних, наданих в електронному вигляді, повідомляють платника податку про наявність розбіжностей з даними контрагентів. При цьому платник податку протягом 10 днів після отримання такого повідомлення має право уточнити податкові зобов'язання без застосування штрафних санкцій.

***Зверніть увагу!** Право на нарахування податку та складання податкових накладних надається виключно особам, зареєстрованим як платники ПДВ.*

НОВАЦІЯ Податковим кодексом України, на відміну від Закону України “Про ПДВ”, передбачено обов'язок продавця перед тим, як видати покупцю податкову накладну, зареєструвати її протягом **15 календарних днів** після дати виписки в Єдиному реєстрі податкових накладних. Це правило стосується лише тих накладних, у яких ПДВ перевищує певну суму (див. далі).

Поміркуйте. З якою метою було запроваджено Єдиний реєстр податкових накладних?

☒ Реєстрація податкових накладних платниками податку на додану вартість – продавцями в Єдиному реєстрі податкових накладних запроваджується для платників, у яких сума ПДВ в одній накладній становить:

- понад 1 млн грн – з 1 січня 2011 р.;
- понад 500 тис. грн – з 1 квітня 2011 р.;
- понад 100 тис. грн – з 1 липня 2011 р.;
- понад 10 тис. грн – з 1 січня 2012 р.

Податкова накладна, в якій сума податку на додану вартість не перевищує 10 тис. гривень, не підлягає включенню до Єдиного реєстру податкових накладних.

! Податкова накладна є основним підтвердним документом права платника на податковий кредит, тому останній повинен бути зацікавлений у своєчасному отриманні правильно оформленої податкової накладної.

На допомогу платнику податків – покупцю! Слід пам'ятати:

1. Відсутність факту реєстрації платником податку – продавцем товарів/послуг податкових накладних в Єдиному реєстрі податкових накладних не дає права покупцю на включення сум податку на додану вартість до податкового кредиту.
2. Порушення порядку заповнення податкової накладної не дає права покупцю на включення сум ПДВ до податкового кредиту.
3. Виявлення розбіжностей даних податкової накладної та Єдиного реєстру податкових накладних є підставою для проведення органами державної податкової служби документальної позапланової виїзної перевірки продавця та у відповідних випадках покупця товарів/послуг.
4. У разі відмови продавця товарів/послуг надати податкову накладну або порушення ним порядку її заповнення та порядку реєстрації в Єдиному реєстрі покупець таких товарів/послуг має право додати до податкової декларації за звітний податковий період заяву зі скаргою на такого постачальника, яка є підставою для включення сум податку до складу податкового кредиту. До заяви додаються копії товарних чеків або інших розрахункових документів, що засвідчують факт сплати податку у зв'язку з придбанням таких товарів/послуг

або копії первинних документів, складених відповідно до Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”, що підтверджують факт отримання таких товарів/послуг.

Надходження такої заяви зі скаргою є підставою для проведення документальної позапланової виїзної перевірки зазначеного продавця для з’ясування достовірності та повноти нарахування ним зобов’язань з податку за такою операцією.

5. Платники ПДВ – покупці повинні своєчасно включати суми ПДВ, вказані у податкових накладних, до складу податкового кредиту.

НОВАЦІЯ Податковим кодексом України, на відміну від Закону України “Про ПДВ”, передбачено чіткі граничні строки включення у податковий кредит сум ПДВ за податковими накладними:

*365 календарних днів від дати виписки податкової накладної,
або*

*60 календарних днів від дати списання коштів з банківського рахунку платника, що застосовує касовий метод податкового обліку,
або*

до моменту продажу заставленого майна банками.

Платники ПДВ зобов’язані:

- 1) вести окремий облік операцій з постачання та придбання товарів/послуг, які підлягають оподаткуванню, а також не є об’єктами оподаткування та звільнені від оподаткування;
- 2) відображати зведені результати такого обліку в податкових деклараціях;
- 3) вести реєстр виданих та отриманих податкових накладних в електронному вигляді, в якому зазначаються:
 - порядковий номер податкової накладної;
 - дата її виписки (отримання);
 - загальна сума постачання;
 - сума нарахованого податку;
 - реєстраційний номер платника податку – продавця, який видав податкову накладну платнику податку – покупцю;
- 4) подавати органу ДПС копії записів у реєстрах виданих та отриманих податкових накладних в електронному вигляді щомісяця протягом 20 календарних днів після його закінчення;

☛ **Зверніть увагу!** У такі ж строки повинні подавати копії платників, для яких встановлено звітний податковий період – квартал.

- 5) зареєструвати податкову накладну, в якій ПДВ перевищує законодавчо встановлену суму, та розрахунки коригування до податкової накладної у Єдиному реєстрі податкових накладних протягом 20 календарних днів після дати її виписки.

Звітні (податкові) періоди

Для податку на додану вартість встановлено два звітні (податкові) періоди:

- календарний місяць (базовий період);
- календарний квартал.

Квартальний податковий період можуть обрати, по-перше, частина платників, що мають право на застосування нульової ставки податку на прибуток, на період з 1 квітня 2011 р. до 1 січня 2016 р., тобто діючі платники податку на прибуток, які відповідають таким критеріям:

- *доходи* наростаючим підсумком з початку року не перевищують 3 млн грн

+

- нарахована за кожний місяць звітного періоду *заробітна плата* працівників не менше двох мінімальних заробітних плат

+

- протягом трьох послідовних попередніх років (або протягом усіх попередніх періодів, якщо з моменту їх утворення пройшло менше трьох років) *щорічний обсяг доходів* задекларовано в сумі, що не перевищує 3 млн грн

+

- *середньооблікова кількість працівників* протягом цього ж періоду не перевищувала 20 осіб.

Податковим кодексом України визначено поняття:

Податковий період – період часу, з урахуванням якого відбуваються обчислення та сплата окремих видів податків та зборів.

Базовий податковий (звітний) період – період, за який платник податків зобов'язаний здійснювати розрахунки податків, подавати податкові декларації (звіти, розрахунки) та сплачувати до бюджету суми податків та зборів, крім випадків, передбачених цим Кодексом, коли контролюючий орган зобов'язаний самостійно визначити суму податкового зобов'язання платника податку.

Для допитливих. Перелік суб'єктів господарювання, які не можуть застосовувати нульову ставку податку на прибуток підприємств, наведено в п. 154.6 ст. 154 ПКУ.

По-друге, **квартальний податковий період** застосовують особи, що обрали варіант спрощеної системи оподаткування зі сплатою єдиного податку, яка передбачає сплату ПДВ.

Порядок подання податкової декларації та строки розрахунків з бюджетом

$$\text{ПДВ до сплати} = \text{ПЗ} - \text{ПК}.$$

Якщо це число додатне, то визначена сума підлягає сплаті (перерахуванню) до бюджету протягом 10 календарних днів, наступних за граничним строком подання податкової декларації.

Строк подання декларації, у свою чергу, залежить від звітного податкового періоду.

Якщо звітний період дорівнює *місяцю*, податкова декларація повинна бути подана до органу ДПС протягом 20 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного періоду, якщо *кварталу* – то протягом 40 календарних днів.

Зверніть увагу! Якщо останній день подання декларації припадає на вихідний або святковий день, то останнім днем вважається операційний (банківський) день, що настає за вихідним або святковим днем.

НОВАЦІЯ УПКУ, на відміну від Закону України “Про ПДВ”, не передбачено перенесення останнього дня сплати, якщо він припадає на вихідний або святковий день

3.8. БЮДЖЕТНЕ ВІДШКОДУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

Якщо $\text{ПЗ} - \text{ПК} > 0$, то ПДВ сплачується до бюджету.
Якщо $\text{ПЗ} - \text{ПК} < 0$, то ПДВ відшкодується з бюджету (за дотримання певних умов).

Стаття 200, п. 14
Перехідних
положень ПКУ

Сума податку, що підлягає сплаті (перерахуванню) до Державного бюджету України або бюджетному відшкодуванню, визначається як різниця між сумою податкового зобов'язання звітного (податкового)

періоду та сумою податкового кредиту такого звітного (податкового) періоду.

При додатному значенні цієї суми, вона підлягає сплаті (перерахуванню) до бюджету; при від'ємному значенні – можливі декілька варіантів (рис. 3.9).

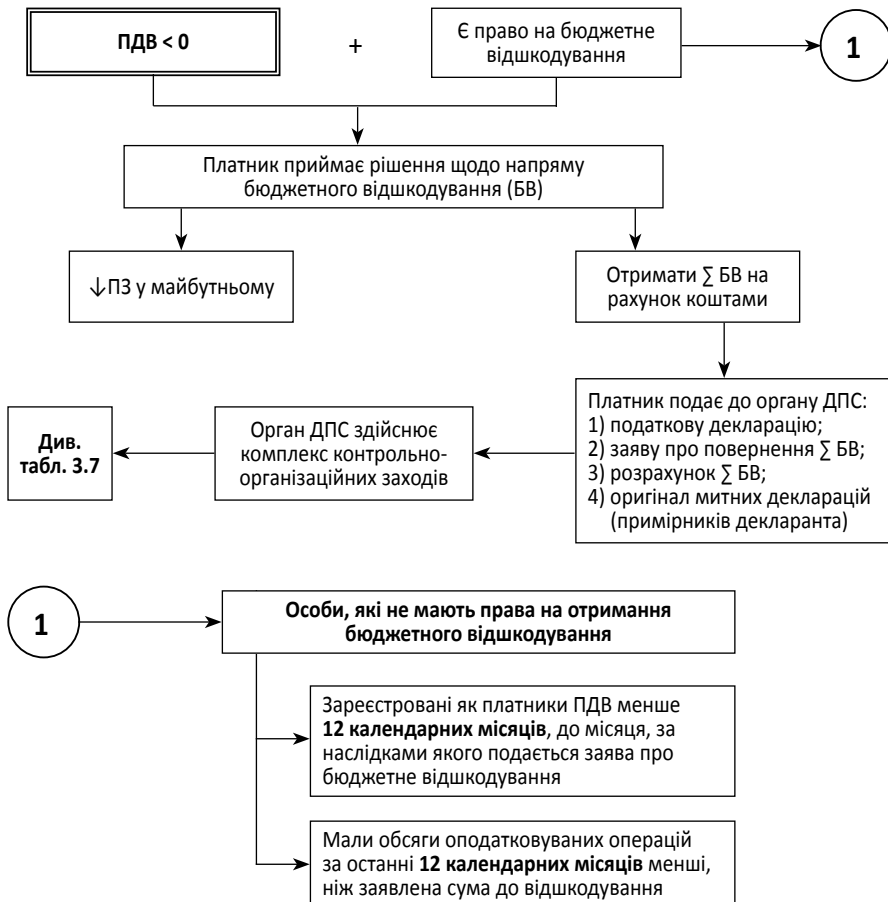

Рис. 3.9. Напрями компенсації від'ємного сальдо з ПДВ

НОВАЦІЯ У Податковому кодексі скорочено перелік осіб, що не мають права на отримання бюджетного відшкодування, з 4 до 2.

! **Виняток.** Зазначені обмеження не стосуються нарахування податкового кредиту внаслідок придбання або спорудження (будівництва) основних фондів.

З прийняттям Податкового кодексу України механізм бюджетного відшкодування в Україні кардинально не змінився (рис. 3.10).

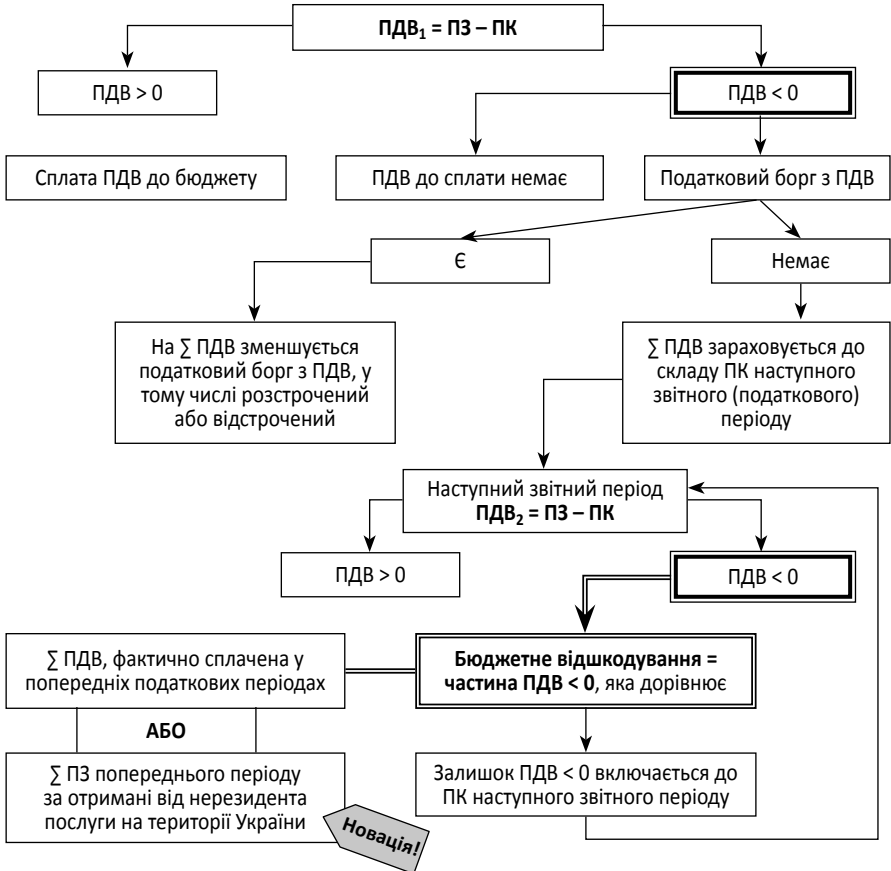

Рис. 3.10. Механізм бюджетного відшкодування ПДВ в Україні

! **Виняток.** Підприємствам суднобудування і літакобудування відшкодування з бюджету здійснюється у податковому періоді, наступному за звітним періодом, у якому виникло від'ємне сальдо з ПДВ.

Для отримання відшкодування має відбутися ряд процедур, різних для автоматичного і звичайного порядку відшкодування (табл. 3.7).

Завдання для допитливих. Дослідить світовий досвід порядку бюджетного відшкодування. Який порядок (автоматичний чи звичайний) використовують в інших країнах?

Таблиця 3.7

Порівняльна характеристика автоматичного та звичайного режимів бюджетного відшкодування ПДВ

Вид процедур	Звичайна процедура відшкодування ПДВ	Автоматичне відшкодування ПДВ
Тривалість камеральної перевірки (календарних днів, наступних за граничним терміном отримання податкової декларації)	30	20 (5 календарних днів, з 01.01.2014, для платників податку, які мають позитивну податкову історію)
Визначення відповідності платника критеріям, що надають право на автоматичне відшкодування (календарних днів, наступних за граничним терміном подання податкової декларації)	–	15
У разі невідповідності критеріям – повідомлення про це платнику (календарних днів після граничного терміну подання звітності)	–	17
Тривалість документальної позапланової виїзної перевірки (календарних днів, що настають за граничним терміном проведення камеральної перевірки)	30 (за наявності достатніх підстав, які свідчать, що розрахунок суми бюджетного відшкодування було зроблено з порушенням норм податкового законодавства)	Не передбачено
Термін подання органом державної податкової служби органу Державної казначейської служби України висновку із зазначенням суми, що підлягає відшкодуванню з бюджету (робочих днів після закінчення перевірки)	5	3

Закінчення табл. 3.7

Вид процедур	Звичайна процедура відшкодування ПДВ	Автоматичне відшкодування ПДВ
Термін перерахування коштів органом Державної казначейської служби України з бюджетного рахунку на поточний банківський рахунок платника (операційних днів після отримання висновку органу державної податкової служби)	5	3
Загальна тривалість бюрократичних процедур, днів	40–70	26

 Платники податку, які протягом попередніх 36 послідовних місяців відповідають критеріям, затвердженим Кабінетом Міністрів України, вважаються такими, що мають позитивну податкову історію.

Завдання для допитливих.

- 1. Які критерії встановлені Кабінетом Міністрів України для визнання платника таким, що має позитивну податкову історію?**
- 2. Які підстави визначені ДПС України достатніми для проведення документальної позапланової виїзної перевірки з метою встановлення достовірності нарахування бюджетного відшкодування ПДВ?**

У разі якщо платник податку експортує товари (супутні послуги) за межі митної території України, отримані від іншого платника податку на умовах комісії, консигнації, доручення або інших видів договорів, які не передбачають переходу права власності на такі товари (супутні послуги) від такого іншого платника податку до експортера, право на отримання бюджетного відшкодування має такий інший платник податку. Комісійна винагорода, отримана платником податку – експортером від такого іншого платника податку, включається до бази оподаткування за ставкою 20 % (з 01.01.2014 – 17 %) та не включається до митної вартості товарів, які експортуються.

Джерелом сплати бюджетного відшкодування (у тому числі за боргованості бюджету) є доходи Державного бюджету України. Забороняється обумовлювати або обмежувати виплату бюджетного відшкодування наявністю або відсутністю доходів, отриманих від цього податку в окремих регіонах України.

Автоматичне бюджетне відшкодування ПДВ

НОВАЦІЯ У Податковому кодексі України, на відміну від Закону України “Про ПДВ”, передбачено автоматичне відшкодування ПДВ сумлінним платникам, які відповідають низці критеріїв.

Автоматичне бюджетне відшкодування ПДВ поширюється на платників, які мають право на таке відшкодування, подали заяву, відповідають одночасно таким критеріям:

- 1) *не перебувають у судових процедурах банкрутства* відповідно до Закону України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом”;
- 2) юридичні особи та фізичні особи – підприємці включені до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців і до цього реєстру стосовно них *не внесено записів про:*
 - а) відсутність підтвердження відомостей;
 - б) відсутність за місцезнаходженням (місцем проживання);
 - в) прийняття рішень про виділ, припинення юридичної особи, підприємницької діяльності фізичної особи – підприємця;
 - г) визнання повністю або частково недійсними установчих документів чи змін до установчих документів юридичної особи;
 - г) припинення державної реєстрації юридичної особи чи підприємницької діяльності фізичної особи – підприємця та стосовно таких осіб відсутні рішення або відомості, на підставі яких проводиться державна реєстрація припинення юридичної особи чи підприємницької діяльності фізичної особи – підприємця;
- 3) здійснюють *операції, до яких застосовується нульова ставка*, питома вага яких протягом попередніх 12 послідовних звітних податкових періодів (місяців) сукупно становить не менше 40 % загального обсягу поставок (для платників податку з квартальним звітним періодом – протягом попередніх чотирьох послідовних звітних періодів);
- 4) загальна *сума розбіжностей між податковим кредитом*, сформованим платником податку за придбаними товарами/послугами та податковими зобов'язаннями його контрагентів, у частині поставання таких товарів/послуг, за даними податкових накладних, що виникла протягом трьох попередніх звітних періодів (кварталу),

- не перевищує 10 % заявленої платником податків суми бюджетного відшкодування;
- 5) у яких *середня заробітна плата* не менш ніж у 2,5 раза перевищує мінімальний встановлений законодавством рівень у кожному з останніх чотирьох звітних податкових періодів (кварталів);
- 6) відповідають одному з критеріїв:
- а) *чисельність працівників*, які перебувають у трудових відносинах з такими платниками податку, перевищує 20 осіб у кожному з останніх чотирьох звітних податкових періодів (кварталів);
 - б) або мають *основні фонди для ведення задекларованої діяльності*, залишкова балансова вартість яких на звітну дату за даними податкового обліку перевищує суму податку, заявлену до відшкодування (**ЗБВ ОФ > Σ БВ**) за попередні 12 календарних місяців;
 - в) або *рівень визначення податкового зобов'язання з податку на прибуток до сплати до бюджету* (відношення сплаченого податку до обсягів отриманих доходів) є вищим від середнього по галузі в кожному з останніх чотирьох звітних податкових періодів (кварталів);
- 7) не мають податкового боргу (**НБ**).

Для допитливих. Порядок визначення відповідності платника ПДВ цим критеріям встановлено в наказі Міністерства фінансів України.

Визначення відповідності платника податку цим критеріям проводиться в автоматизованому режимі протягом 15 календарних днів після граничного терміну подачі звітності.

У разі *невідповідності* за висновком органу державної податкової служби платника податку визначеним критеріям та відсутності в такого платника права на автоматичне бюджетне відшкодування податку орган державної податкової служби зобов'язаний протягом 17 календарних днів після граничного терміну подання звітності повідомити платника податку про відповідне рішення та надати детальні пояснення і розрахунки за критеріями, значення яких не дотримано. Відповідне рішення може бути оскаржене платником податку у встановленому порядку. Якщо орган державної податкової служби у встановлений термін не надіслав платнику податку такого повідомлення,

вважається, що платник відповідає критеріям для одержання права на автоматичне бюджетне відшкодування податку.

НОВАЦІЯ У Податковому кодексі відновлено норму, яка раніше містилася у Законі України “Про ПДВ”, але згодом була виключена з нього: суми податку, не відшкодовані платникам протягом визначеного кодексом строку, вважаються заборгованістю бюджету з відшкодування ПДВ. **На суму такої заборгованості нараховується пеня на рівні 120 % облікової ставки Національного банку України, встановленої на момент виникнення пені, протягом строку її дії, включаючи день погашення.**

3.9. ПОРЯДОК ОПОДАТКУВАННЯ ПОДАТКОМ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ ОПЕРАЦІЙ ОСОБЛИВОГО ВИДУ

Є операції, які мають особливості в оподаткуванні ПДВ (табл. 3.8).

Таблиця 3.8

Операції, що мають особливості при оподаткуванні ПДВ в Україні

№ з/п	Вид операцій	Норми ПКУ, що регламентують оподаткування операцій
1	Переміщення товарів через митний кордон України	Ст. 206
2	Туристичні послуги	Ст. 207
3	Послуги, що постачаються нерезидентом на митній території України	Ст. 208
4	Спеціальний режим оподаткування діяльності у сфері сільського та лісового господарства, а також рибальства	Ст. 209
5	Спеціальний режим оподаткування діяльності щодо виробів мистецтва, предметів колекціонування або антикваріату	Ст. 210

Закінчення табл. 3.8

№ з/п	Вид операцій	Норми ПКУ, що регламентують оподаткування операцій
6	Операції, пов'язані з виконанням робіт з підготовки до зняття і зняття енергоблоків Чорнобильської АЕС з експлуатації та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему, операції, пов'язані з функціонуванням Чорнобильської АЕС	Ст. 211
7	Ввезення на митну територію України устаткування, обладнання та комплектуючих виробів, що не виробляються в Україні, підприємствами суднобудівної промисловості	Підрозділ 3 Перехідних положень

Для прикладу розглянемо **спеціальний режим оподаткування діяльності у сфері сільського та лісового господарства, а також рибальства**.

 Цей режим діє до 1 січня 2018 р.

Спеціальний режим оподаткування для сільськогосподарських підприємств може обрати резидент, який провадить підприємницьку діяльність у сфері сільського і лісового господарства та рибальства (рис. 3.11) та відповідає таким критеріям.

1. Основна діяльність – постачання вироблених (наданих) ним сільськогосподарських товарів (послуг) на власних або орендованих виробничих потужностях, а також на давальницьких умовах. *Сільськогосподарськими вважаються товари*, зазначені у групах 1–24, 4101, 4102, 4103, 4301 УКТ ЗЕД, якщо такі товари вирощуються, відгодовуються, виловлюються або збираються (заготовляються) безпосередньо платником податку – суб'єктом спеціального режиму оподаткування (крім придбання таких товарів у інших осіб), які постачаються зазначеним платником податку – їх виробником.

НОВАЦІЯ Розширено перелік платників, що можуть обрати спеціальний режим, за рахунок розширення переліку сільськогосподарських товарів. Раніше сільськогосподарськими вважалися лише товари, зазначені у 1–24 УКТ ЗЕД.

Для допитливих. З переліком видів діяльності, на які поширюється спеціальний режим оподаткування, можна ознайомитися у п. 209.17 ст. 209 ПКУ.

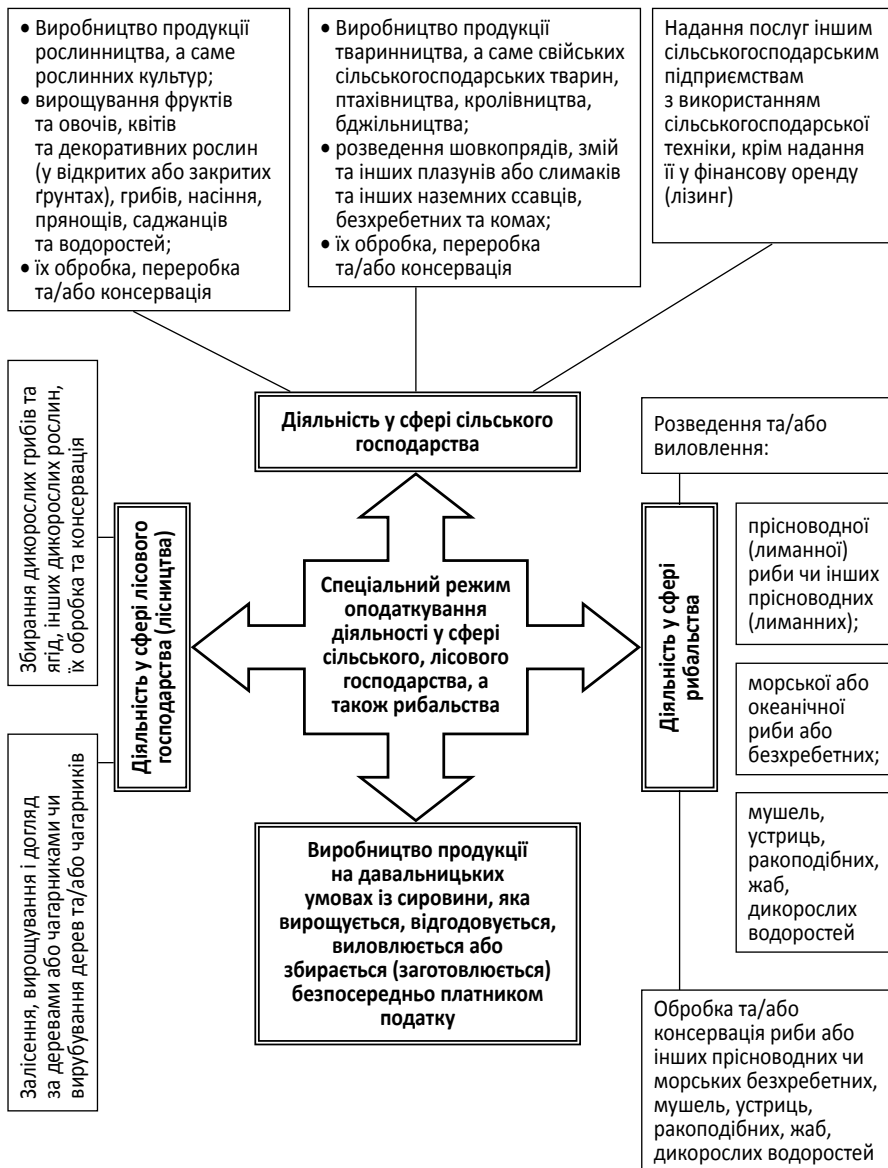

Рис. 3.11. Види діяльності, на які поширюється спеціальний режим оподаткування у сфері сільського та лісового господарства, а також рибальства

! *Увага! Спеціальний режим не поширюється на виробників підакцизних товарів, крім підприємств первинного виноробства, які поста-чають виноматеріали (коди згідно з УКТ ЗЕД 2204 29–2204 30).*

2. *Питома вага вартості сільськогосподарських товарів/послуг повинна становити не менш як 75 % вартості всіх товарів/послуг, поставлених протягом попередніх 12 послідовних звітних податкових періодів сукупно. Для новоутвореного сільськогосподарського підприємства, зареєстрованого як суб'єкт господарювання, який провадить господарську діяльність менше ніж 12 календарних місяців, така питома вага сільськогосподарських товарів/послуг розраховується за наслідками кожного окремого звітного податкового періоду.*

З метою розрахунку такої питомої ваги до складу основної діяльності сільськогосподарського підприємства не включаються оподатковувані операції з постачання капітальних активів, що перебували у складі його основних фондів не менше ніж 12 послідовних звітних податкових періодів сукупно, якщо такі операції не були постійними і не становили окремої підприємницької діяльності.

Щоб скористатися спеціальним режимом оподаткування, платники, які відповідають зазначеним критеріям, повинні зареєструватися у відповідному органі державної податкової служби та отримати свідоцтво про реєстрацію як суб'єкта спеціального режиму оподаткування, в якому, крім відомостей, передбачених у свідоцтві про реєстрацію платника податку на додану вартість на загальних підставах, повинен міститися перелік видів діяльності такого сільськогосподарського підприємства.

Якщо суб'єкт спеціального режиму оподаткування постачає протягом попередніх 12 послідовних звітних податкових періодів сукупно несільськогосподарські товари/послуги, питома вага яких перевищує 25 % вартості всіх поставлених товарів/послуг, то:

- а) на таке підприємство не поширюється спеціальний режим оподаткування, встановлений цією статтею. Воно зобов'язане визначити податкове зобов'язання з цього податку за підсумками звітного податкового періоду, в якому було допущено таке перевищення, і сплатити податок до бюджету в загальному порядку;

- б) орган державної податкової служби виключає таке підприємство з реєстру суб'єктів спеціального режиму оподаткування та може повторно внести його до такого реєстру після закінчення наступних 12 послідовних звітних податкових періодів за умови відповідності зазначеним критеріям;
- в) таке підприємство вважається платником ПДВ на загальних підставах з 1-го числа місяця, в якому було допущено перевищення.

Якщо суб'єкти спеціального режиму оподаткування не можуть самостійно покрити збитки, що виникли внаслідок дії обставин непереборної сили, вони мають право продовжити строк застосування спеціального режиму оподаткування без дотримання розміру вказаної питомої ваги. Це правило не застосовується, якщо ризики втрати товарів (запасів) були належно застраховані. У такому випадку суми одержаних страхових виплат враховують при визначенні питомої ваги вартості сільськогосподарських товарів/послуг у загальному обсязі постачання за відповідний звітний період. Рішення про наявність обставин непереборної сили, перелік суб'єктів, що постраждали внаслідок таких обставин, та терміни застосування спеціального режиму оподаткування без дотримання встановленого розміру питомої ваги визначаються Верховною Радою Автономної Республіки Крим, обласними радами.

Свідоцтво про реєстрацію сільськогосподарського підприємства як суб'єкта спеціального режиму оподаткування підлягає анулюванню, якщо це підприємство:

- подає заяву про зняття його з реєстрації як суб'єкта спеціального режиму оподаткування та/або заяву про його реєстрацію як платника зазначеного податку на загальних підставах;
- підлягає реєстрації платником податку на загальних підставах;
- припиняє діяльність – ліквідується або реорганізується;
- не подає податкової звітності з податку протягом останніх 12 послідовних звітних податкових періодів.

У таких випадках сільськогосподарське підприємство зобов'язане повернути органу державної податкової служби свідоцтво про реєстрацію як суб'єкта спеціального режиму оподаткування.

☞ Згідно зі спеціальним режимом оподаткування сума податку на додану вартість, нарахована сільськогосподарським підприємством на вартість поставлених ним сільськогосподарських товарів/

послуг, не підлягає сплаті до бюджету та повністю залишається в розпорядженні такого підприємства для відшкодування суми податку, сплаченої (нарахованої) постачальнику на вартість виробничих факторів, за рахунок яких сформовано податковий кредит, а за наявності залишку такої суми податку – для інших виробничих цілей. Зазначені суми ПДВ акумулюються такими підприємствами на спеціальних рахунках, відкритих в установах банків.

✎ *Від’ємна різниця між податковими зобов’язаннями та податковим кредитом не підлягає бюджетному відшкодуванню. Виняток – експортні операції, за якими відшкодування здійснюється в загальному порядку.*

? ***Завдання для допитливих.** Який порядок використання сум ПДВ суб’єктами спеціального режиму оподаткування затверджений Кабінетом Міністрів України?*

Сільськогосподарське підприємство – суб’єкт спеціального режиму оподаткування має право виписувати податкові накладні, тому його контрагенти можуть збільшити податковий кредит на суму сплаченого (нарахованого) податку в загальному порядку.

Податкова декларація подається у строки та в порядку, що встановлені для інших платників податку, але за особливою формою.

Ставка ПДВ становить 20 %, при експорті – 0 % (тобто як і для інших платників).

? ***Завдання.** За рахунок яких виробничих факторів дозволено формувати податковий кредит суб’єктів спеціального режиму оподаткування у сфері сільського, лісового господарства та рибальства?*

Виробництво продукції на давальницьких умовах із сировини, яка вирощується, відгодовується, виловлюється або збирається (заготовлюється) безпосередньо платником податку, – це операція з постачання сільськогосподарської сировини замовником (власником) – суб’єктом спецрежиму виробникові (переробникові) та прийняття останнім для переробки (обробки, збагачення чи використання) на готову продукцію на виробничих потужностях такого виробника (переробника) за відповідну плату без отримання права власності на таку продукцію.

Обробка чи переробка продукції, одержаної в результаті діяльності платника податку у сфері сільського та лісового господарства і рибальства, вважається діяльністю у сфері сільського та лісового господарства і рибальства за умови, що така продукція вирощується, відгодовується, виловлюється або збирається (заготовлюється) безпосередньо платником податку (крім її придбання в інших осіб).

 Сума податку на додану вартість, що підлягає сплаті до бюджету сільськогосподарськими підприємствами усіх форм власності, які відповідають критеріям, встановленим для спеціального режиму оподаткування діяльності у сфері сільського, лісового господарства та рибальства, але не обрали його, і на загальних підставах вважаються платниками ПДВ, за реалізовані ними молоко, худобу, птицю, вовну власного виробництва, а також за молочні продукти, молочну сировину та м'ясопродукти, вироблені у власних переробних цехах, повністю залишається у розпорядженні цих сільськогосподарських підприємств і спрямовується на підтримку власного виробництва тваринницької продукції.

Завдання. Дослідити, чи має позитивний ефект пільгове оподаткування у формі спеціального режиму оподаткування у сфері сільського, лісового господарства та рибальства.

Незалежно від обраного режиму оподаткування (загального чи спеціального), у разі якщо товари/послуги, основні фонди, виготовлені та/або придбані, використовуються сільськогосподарським підприємством частково для виготовлення сільськогосподарських товарів (послуг), а частково для інших товарів/послуг, то сума сплаченого (нарахованого) податкового кредиту розподіляється, виходячи з частки використання таких товарів/послуг, основних фондів в операціях сільськогосподарського виробництва та відповідно в інших операціях.

РЕЗЮМЕ ЗА ЗМІСТОМ ТЕМИ

Податок на додану вартість (ПДВ) є непрямим податком, а саме однією з форм універсальних акцизів. ПДВ – один із основних бюджетоутворюючих податків в Україні.

Платників податку можна поділити на дві групи: ті, що підлягають реєстрації (обов'язковій або добровільній), та ті, що не підлягають реєстрації, але мають його сплачувати. Якщо особа зареєстрована платником ПДВ, то вона при здійсненні оподатковуваних операцій нараховує ПДВ, має право виписувати податкові накладні та формувати податковий кредит.

База оподаткування податком на додану вартість залежить від виду здійснюваних операцій і може виражатися такими величинами, як договірна (контрактна) вартість, звичайна ціна, митна вартість, комісійна винагорода тощо.

В Україні застосовуються дві ставки ПДВ – 20 % (з 1 січня 2014 р. – 17 %) та 0 %.

ПДВ до сплати визначається як різниця між податковими зобов'язаннями платника (ПЗ) та податковим кредитом (ПК). Якщо це сальдо більше нуля, то визначена сума підлягає сплаті до бюджету. Якщо сальдо від'ємне, то податок не сплачується, а платник, за умови дотримання низки вимог та процедур, має право на повернення цієї суми державою (бюджетне відшкодування ПДВ). При постачанні виникає ПЗ, при придбанні може виникнути ПК. Виникнення податкових зобов'язань і податкового кредиту залежить від виду здійснюваних операцій. В Україні їх передбачено чотири:

- операції, що оподатковуються за основною ставкою 20 %, → є і ПЗ, і ПК;
- операції, що оподатковуються за ставкою 0 %, → є і ПЗ, і ПК, але ПЗ = 0;
- операції, звільнені від оподаткування ПДВ, → при постачанні податкові зобов'язання не нараховуються, але й немає права на податковий кредит;
- операції, що не є об'єктом оподаткування податком на додану вартість, аналогічно до звільнених, немає ні ПЗ, ні ПК.

У Податковому кодексі України зазначено операції, які належать до кожної з цих груп. Більшість операцій оподатковується за ставкою 20 %. Ставка 0 % застосовується переважно до експорту. Звільнені від оподаткування ПДВ операції є численними, їх можна умовно поділити на шість груп: соціального призначення; у сфері охорони здоров'я; операції з освітньої, культурної, наукової діяльності; у сфері зовнішньоекономічної діяльності; окремі операції виробничого змісту; інші

операції. Операції, що не є об'єктом оподаткування податком на додану вартість, також можна поділити на шість груп: операції з цінними паперами та борговими зобов'язаннями; банківські послуги; операції у сфері грошового обігу; інші операції фінансового характеру; інші операції нефінансового характеру; операції зовнішньоекономічного характеру.

Залежно від виду здійснюваних операцій та напряму використання придбаних товарів/послуг, ПДВ, сплачений при їх купівлі, можна відносити до складу податкового кредиту або витрат, що враховуються при обчисленні прибутку до оподаткування, або до первісної вартості основних фондів, або сплачуватися за рахунок чистого прибутку.

Для відображення сплаченого ПДВ у складі податкового кредиту необхідно підтвердити його суму відповідними документами, до яких, залежно від виду операції, належать: податкова накладна, транспортний квиток, готельний рахунок, рахунок, який виставляється платнику податку за послуги зв'язку, інші послуги, вартість яких визначається за показниками приладів обліку, касові чеки на суму не більше 200 грн у день без ПДВ, митна декларація.

У загальному випадку (крім імпорту) ПДВ сплачується протягом 10 календарних днів після граничного строку подання податкової декларації, який залежить від звітного податкового періоду, що застосовує платник. Якщо це місяць, то декларація подається протягом 20 календарних днів після його закінчення, якщо квартал – протягом 40 календарних днів.

В Україні паралельно функціонують два порядки бюджетного відшкодування – звичайний та автоматичний. Останнім можуть скористатися лише ті платники, які водночас відповідають певним критеріям. Процедура автоматичного отримання бюджетного відшкодування передбачає суттєве скорочення часу на проведення організаційно-контрольних заходів.

Певні види операцій (такі як операції при переміщенні товарів через митний кордон України; постачання туристичних послуг; послуги, що постачаються нерезидентом на митній території України; операції з виробами мистецтва, предметами колекціонування або антикваріату; операції, пов'язані з функціонуванням Чорнобильської АЕС) та окремі платники при здійсненні ними певного виду

діяльності (а саме: суб'єкти, що здійснюють діяльність у сфері сільсько-лісового господарства, рибальства та підприємства суднобудівної промисловості, при ввезенні устаткування, обладнання та комплектуючих, що не виробляються в Україні) мають особливості в оподаткуванні.

НОВАЦІЇ ПОДАТКОВОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

1. Нова термінологія: у Законі України “Про податок на додану вартість” використовувався термін “поставка товарів”, а у Кодексі – “постачання товарів”.
2. Розширення переліку осіб, що є платниками ПДВ, порівняно із Законом України “Про податок на додану вартість”. До переліку платників ПДВ додатково внесено:
 - особу – управителя майна, яка веде окремий податковий облік з податку на додану вартість відносно господарських операцій, пов'язаних із використанням майна, отриманого в управлінні за договорами управління майном;
 - крім осіб, що провадять операції з постачання конфіскованого майна, платниками ПДВ визнано осіб, що провадять операції з постачання знахідок, скарбів, майна, визнаного безхазяйним, майна, за яким не звернувся власник до кінця строку зберігання, та майна, що за правом успадкування чи на інших законних підставах переходить у власність держави;
 - особу, на яку покладається дотримання вимог митних режимів, що передбачають повне або часткове умовне звільнення від оподаткування, у разі порушення таких митних режимів;
 - особу, яка використовує, в тому числі при ввезенні товарів на митну територію України, податкову пільгу не за цільовим призначенням та/або всупереч умовам чи цілям її надання;
 - будь-яку іншу особу, що використовує податкову пільгу, яку для неї не призначено.

До прийняття Кодексу можливість оподаткування ввезених на митну територію України товарів без реєстрації як платника податку передбачалася лише для фізичних осіб.

3. Зміна строків подання реєстраційної заяви при обов'язковій реєстрації платником ПДВ. Крім того, з 1-го числа місяця, наступного

за тим, в якому було вперше досягнуто обсяг оподатковуваних операцій 300 тис. грн, особа стає платником податку на додану вартість, але без права на віднесення його сум до податкового кредиту та отримання бюджетного відшкодування до моменту реєстрації платником ПДВ.

4. Можливість для осіб, які подають реєстраційну заяву, вказати в ній запланований день реєстрації як платника податку, що відповідає даті початку проведення операцій чи початку податкового періоду, з якого такі особи вважатимуться платниками податку.
5. Розширення переліку підстав (з 5 до 11) для анулювання реєстрації платником податку на додану вартість.
6. Скорочення мінімального строку перебування платником ПДВ, необхідного для анулювання реєстрації за бажанням платника, з 24 до 12 місяців.
7. Зниження ставки податку з 20 до 17 % з 1 січня 2014 р.
8. Розширення поняття постачання товарів за рахунок включення передачі права розпорядження на товар. До прийняття Кодексу критерієм визнання операції поставкою товарів був перехід права власності на товар.
9. Допустиме відхилення у 20 % договірної ціни від звичайної ціни, що набирає чинності з 1 січня 2013 р.
10. Невключення до бази оподаткування, згідно з Кодексом, акцизного податку на спирт етиловий, що використовується виробниками – суб'єктами господарювання для виробництва лікарських засобів.
11. Перерахування іноземної валюти у гривню під час обчислення бази оподаткування при імпорті на день подання митної декларації.
12. Звільнення від оподаткування продуктів дитячого харчування та товарів дитячого асортименту для немовлят за переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України. До прийняття Кодексу звільнялися від оподаткування лише вітчизняні продукти харчування, що обов'язково постачалися молочними кухнями та спеціалізованими магазинами і куточками, які виконували функції роздаточних пунктів.
13. Скасування додаткових умов для застосування звільнення від ПДВ ввезення культурних цінностей: метою ввезення мала бути подальша передача таких культурних цінностей музеям, галереям, виставковим центрам, архівам, установам культури або освіти, що

- перебувають у державній або комунальній власності; звільнення стосувалося лише тих культурних цінностей, які внесено до Державного реєстру культурних цінностей України, порядок створення і ведення якого затверджувався Кабінетом Міністрів України.
14. Дозвіл включати до податкового кредиту суми ПДВ, сплачені під час придбання легкового автомобіля.
 15. Чітке визначення алгоритму розподілу сплаченого постачальниками (“вхідного”) ПДВ.
 16. Невключення до податкового кредиту сум ПДВ, підтверджених товарними чеками, іншими розрахунковими або платіжними документами при здійсненні постачання за готівку або розрахунковими картками платіжних систем, банківськими або персональними чеками в межах 10 тис. грн на день.
 17. Запровадження обов’язку продавця перед тим, як видати покупцю податкову накладну, зареєструвати її в Єдиному реєстрі податкових накладних. Це правило стосується лише тих накладних, у яких ПДВ перевищує певну суму (понад 10 тис. грн з 1 січня 2012 р.). Податкова накладна, в якій сума податку на додану вартість не перевищує 10 тис. грн, не підлягає включенню до Єдиного реєстру податкових накладних.
 18. Встановлення чітких граничних строків включення у податковий кредит сум ПДВ за податковими накладними:
 - 365 календарних днів від дати виписки податкової накладної;
 - 60 календарних днів від дати списання коштів з банківського рахунку платника, що застосовує касовий метод податкового обліку;
 - до моменту продажу заставленого майна банками.
 19. Зміна умов, за яких платник ПДВ може застосовувати кварталний податковий період.
 20. Неперенесення останнього дня сплати, якщо він припадає на вихідний або святковий день.
 21. Скорочення переліку осіб, які не мають права на отримання бюджетного відшкодування, з чотирьох до двох.
 22. Запровадження автоматичного відшкодування ПДВ сумлінним платникам, які відповідають низці критеріїв.
 23. Відновлення норми, раніше передбаченої у Законі України “Про ПДВ”, але згодом виключеної, щодо заборгованості бюджету

з відшкодування податку на додану вартість та нарахування пені на неї.

24. Встановлення норми, що за незареєстрованих як платники ПДВ нерезидентів нараховувати ПДВ повинен одержувач таких послуг незалежно від того, чи є він платником ПДВ.
25. Розширення переліку платників, що можуть обрати спеціальний режим, за рахунок розширення переліку сільськогосподарських товарів. Раніше сільськогосподарськими вважалися лише товари, зазначені у групах 1–24 УКТ ЗЕД.

Деякі питання, що потребують вирішення

Невизначеність певних моментів оподаткування операцій з цінними паперами. Суперечливість у визначенні бази оподаткування для операцій з ліквідації основних засобів.

✍ ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Бартерна (товарообмінна) операція – господарська операція, яка передбачає проведення розрахунків за товари (роботи, послуги) у негрошовій формі в рамках одного договору.

Безоплатно надані товари, роботи, послуги:

- а) товари, що надаються згідно з договорами дарування, іншими договорами, за якими не передбачається грошова або інша компенсація вартості таких товарів чи їх повернення, або без укладення таких договорів;
- б) роботи (послуги), що виконуються (надаються) без висування вимоги компенсації їх вартості;
- в) товари, передані юридичній чи фізичній особі на відповідальне зберігання і використані нею.

Бюджетне відшкодування – відшкодування від'ємного значення податку на додану вартість на підставі підтвердження правомірності сум бюджетного відшкодування ПДВ за результатами перевірки платника, у тому числі автоматичне бюджетне відшкодування у порядку та за критеріями, визначеними Податковим кодексом України.

Відчуження майна – будь-які дії платника податків, унаслідок вчинення яких такий платник податків у порядку, передбаченому законом, втрачає право власності на майно, що належить такому

платникові податків, або право користування, зокрема, природними ресурсами, що у визначеному законодавством порядку надані йому в користування.

Давальницька сировина – сировина, матеріали, напівфабрикати, комплектуючі вироби, енергоносії, що є власністю одного суб'єкта господарювання (замовника) і передаються іншому суб'єкту господарювання (виробнику) для виробництва готової продукції, з наступним переданням або поверненням такої продукції або її частини їх власникові або за його дорученням іншій особі.

Діяльність у сфері розваг – господарська діяльність юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців, що полягає у проведенні лотерей, а також розважальних ігор, участь в яких не передбачає одержання її учасниками грошових або майнових призів (виграшів), зокрема більярд, кегельбан, боулінг, настільні ігри, дитячі відеоігри тощо.

Єдиний реєстр податкових накладних – реєстр відомостей щодо податкових накладних та розрахунків коригування, який ведеться центральним органом державної податкової служби в електронному вигляді згідно з наданими платниками податку на додану вартість електронними документами.

Звичайна ціна – ціна товарів (робіт, послуг), визначена сторонами договору, якщо інше не встановлено Податковим кодексом України. Якщо не доведено протилежне, вважається, що така звичайна ціна відповідає рівню ринкових цін.

Ідентичні товари (роботи, послуги) – товари (роботи, послуги), що мають однакові характерні для них основні ознаки.

Під ідентичними розуміються товари, що мають однакові ознаки з оцінюваними товарами, у тому числі такі як:

- фізичні характеристики;
- якість і репутація на ринку;
- країна виробництва (походження);
- виробник.

Магазин безмитної торгівлі (далі – **безмитний магазин**) – склад торгівлі товарами, що перебувають у митному режимі магазину безмитної торгівлі відповідно до гл. 37 Митного кодексу України.

Однорідні (подібні) товари (роботи, послуги) – товари (роботи, послуги), що не є ідентичними, але мають схожі характеристики і складаються зі схожих компонентів, у результаті чого виконують

однакові функції порівняно з товарами, що оцінюються, та вважаються комерційно взаємозамінними.

Для визначення товарів однорідними (подібними) враховуються такі ознаки:

- якість і ділова репутація на ринку;
- наявність торговельної марки;
- країна виробництва (походження);
- виробник;
- рік виробництва;
- новий чи вживаний;
- термін придатності.

Операція з давальницькою сировиною – операція з переробки (обробки, збагачення чи використання) давальницької сировини (незалежно від кількості замовників і виконавців, а також етапів (операцій) з метою одержання готової продукції за відповідну плату. До таких операцій належать ті, в яких сировина замовника на конкретному етапі її переробки становить не менш як 20 % загальної вартості готової продукції.

Податок на додану вартість – непрямий податок, який нараховується та сплачується відповідно до норм Податкового кодексу України.

Податкове зобов'язання – загальна сума податку на додану вартість, одержана (нарахована) платником податку в звітному (податковому) періоді.

Податковий кредит – сума, на яку платник податку на додану вартість має право зменшити податкове зобов'язання звітного (податкового) періоду, визначена згідно з Податковим кодексом України.

Постачання послуг – будь-яка операція, що не є постачанням товарів, чи інша операція з передачі права на об'єкти права інтелектуальної власності та інші нематеріальні активи чи надання інших майнових прав стосовно таких об'єктів права інтелектуальної власності, а також надання послуг, що споживаються в процесі вчинення певної дії або провадження певної діяльності.

Постачання товарів – будь-яка передача права на розпорядження товарами як власнику, у тому числі продаж, обмін чи дарування такого товару, а також постачання товарів за рішенням суду.

Продаж (реалізація) товарів – будь-які операції, що здійснюються згідно з договорами купівлі-продажу, міни, поставки та іншими господарськими, цивільно-правовими договорами, які передбачають передачу прав власності на такі товари за плату або компенсацію незалежно від строків її надання, а також операції з безоплатного надання товарів. *Не вважаються продажем товарів* операції з надання товарів у межах договорів комісії (консигнації), поруки, схову (відповідального зберігання), доручення, довірчого управління, оперативного лізингу (оренди), інших цивільно-правових договорів, які не передбачають передачі прав власності на такі товари.

Продаж результатів робіт (послуг) – будь-які операції господарського, цивільно-правового характеру з виконання робіт, надання послуг, надання права на користування або розпорядження товарами, у тому числі нематеріальними активами та іншими об'єктами власності, що не є товарами, за умови компенсації їх вартості, а також операції з безоплатного надання результатів робіт (послуг).

Ринкова ціна – ціна, за якою товари (роботи, послуги) передаються іншому власнику за умови, що продавець бажає передати такі товари (роботи, послуги), а покупець бажає їх отримати на добровільній основі, обидві сторони є взаємно незалежними юридично та фактично, володіють достатньою інформацією про такі товари (роботи, послуги), а також ціни, які склалися на ринку ідентичних (а за їх відсутності – однорідних) товарів (робіт, послуг) у порівнянних економічних (комерційних) умовах.

Супутні послуги – послуги, вартість яких включається відповідно до норм законодавства України з питань митної справи до митної вартості товарів, що експортуються з митної території України або імпортується на митну територію України.

Товари – матеріальні та нематеріальні активи, у тому числі земельні ділянки, земельні частки (паї), а також цінні папери та деривативи, що використовуються у будь-яких операціях, крім операцій з їх випуску (емісії) та погашення.

Умовне звільнення від оподаткування податком на додану вартість у разі ввезення товарів на митну територію України – звільнення від сплати нарахованого податкового зобов'язання у разі розміщення товарів у митних режимах, що передбачають звільнення від оподаткування за умови дотримання вимог режиму.

Касовий метод – метод податкового обліку, за яким дата виникнення податкових зобов'язань визначається як дата зарахування (отримання) коштів на банківський рахунок (у касу) платника податку або дата отримання інших видів компенсацій вартості поставлених (або тих, що підлягають поставці) ним товарів (послуг), а дата виникнення права на податковий кредит визначається як дата списання коштів з банківського рахунку (видачі з каси) платника податку або дата надання інших видів компенсацій вартості поставлених (або тих, що підлягають поставці) йому товарів (послуг).

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Що таке додана вартість та які ви знаєте методи її обчислення?
2. Дайте порівняльну характеристику податку на додану вартість з іншими непрямими податками.
3. Назвіть платників податку на додану вартість.
4. Дайте характеристику об'єкта оподаткування податку на додану вартість.
5. Як визначається база оподаткування за різними операціями з податку на додану вартість?
6. Які ви знаєте види пільг з податку на додану вартість?
7. У чому відмінність у механізмі надання пільг з податку на додану вартість?
8. Які види операцій оподатковуються за нульовою ставкою?
9. Які види операцій звільняються від податку на додану вартість та не є об'єктом оподаткування?
10. Охарактеризуйте порядок визначення суми податку на додану вартість, що підлягає сплаті до бюджету або відшкодуванню з бюджету.
11. Що таке податкове зобов'язання та податковий кредит з податку на додану вартість?
12. Охарактеризуйте порядок визначення дати податкового зобов'язання та податкового кредиту.
13. Якими документами можна підтвердити податковий кредит?
14. Що таке податкова накладна?
15. Розкрийте суть та мету Єдиного реєстру податкових накладних.

16. Охарактеризуйте порядок відшкодування податку на додану вартість з бюджету за операціями різних видів.
17. У чому полягає суть автоматичного бюджетного відшкодування?
18. Назвіть строки подання декларацій та сплати податку на додану вартість.
19. Що таке податковий вексель з податку на додану вартість? Для яких операцій він застосовується?

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

Серед наведених відповідей на запитання вибрати правильні або вказати власний варіант, якщо правильної відповіді не запропоновано.

1. Податок на додану вартість належить до:
 - а) універсальних акцизів;
 - б) специфічних акцизів;
 - в) непрямих податків;
 - г) відповіді а, в – правильні;
 - д) відповіді б, в – правильні.
2. Податок на додану вартість був запроваджений в Україні в:
 - а) 1991 р.;
 - б) 1992 р.;
 - в) 1994 р.;
 - г) 1997 р.
3. Недоліками податку на додану вартість є:
 - а) рівномірний розподіл податкового тягаря між усіма суб'єктами підприємницької діяльності;
 - б) значний вплив на загальний рівень цін;
 - в) відволікання оборотних коштів;
 - г) відповіді а, б, в – правильні;
 - д) відповіді б, в – правильні.
4. Платниками податку на додану вартість є:
 - а) юридичні особи – суб'єкти господарювання;
 - б) юридичні особи, що не є суб'єктами господарювання;
 - в) представництва нерезидента;

- г) відповіді а, б, в – правильні;
- д) відповіді а, б – правильні.

5. Платниками податку на додану вартість є:

- а) юридичні особи, що не є суб'єктами підприємницької діяльності;
- б) фізичні особи, які є суб'єктами підприємницької діяльності – платниками єдиного податку;
- в) фізичні особи, які ввозять товари на митну територію України;
- г) відповіді а, б, в – правильні;
- д) відповіді а, б, в – неправильні;
- ж) правильні відповіді а і в.

6. Особа є платником ПДВ, якщо обсяг здійснюваних нею оподатковуваних операцій з поставки товарів (робіт, послуг) досягнув протягом будь-якого періоду за останні 12 календарних місяців:

- а) 1200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- б) 3600 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- в) 7200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- г) 300 тис. грн.

7. Добровільно зареєструватися платником ПДВ можуть:

- а) усі бажаючі платники податків;
- б) особи, в яких обсяг оподатковуваних операцій за останні 12 місяців менше 300 тис. грн, але вони реалізують конфісковане майно;
- в) особи, в яких обсяг оподатковуваних операцій за останні 12 місяців менше 300 тис. грн, але обсяги постачання платникам ПДВ перевищує 50 % у загальному обсязі постачання;
- г) особи, в яких обсяг оподатковуваних операцій за останні 12 місяців менше 300 тис. грн, але обсяги постачання неплатникам ПДВ перевищують 50 % у загальному обсязі постачання.

8. Як платники ПДВ обов'язково мають зареєструватися:

- а) особи, обсяг оподатковуваних операцій з продажу товарів (робіт, послуг) яких досягнув протягом будь-якого періоду за останні 12 календарних місяців 300 тис. грн, крім платників єдиного податку;

- б) особа, що здійснює операції з реалізації конфіскованого майна, незалежно від обсягів операцій і режиму оподаткування;
 - в) особа, що імпортує товари на митну територію України;
 - г) відповіді а і б – правильні.
9. Як платники ПДВ обов'язково мають зареєструватися:
- а) юридичні та фізичні особи, обсяг оподатковуваних операцій з продажу товарів (робіт, послуг) яких досягнув протягом будь-якого періоду за останні 12 календарних місяців 3600 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
 - б) новостворені суб'єкти підприємницької діяльності;
 - в) суб'єкти підприємницької діяльності, що збираються здійснювати торгівлю за готівку;
 - г) немає правильної відповіді.
10. Термін подання реєстраційної заяви для взяття на облік платника ПДВ:
- а) 20 календарних днів після закінчення місяця, в якому був досягнутий обсяг оподатковуваних операцій 300 000 грн;
 - б) до закінчення звітного періоду, в якому планується досягнення обсягу оподатковуваних операцій 600 000 грн;
 - в) за 20 днів до початку здійснення діяльності, при добровільній реєстрації;
 - г) немає правильної відповіді.
11. Термін подання реєстраційної заяви для взяття на облік платника ПДВ:
- а) не пізніше 10-го числа місяця, наступного за тим, у якому було досягнуто обсяг оподатковуваних операцій 300 000 грн;
 - б) 20 календарних днів після закінчення місяця, в якому був досягнутий обсяг оподатковуваних операцій 300 000 грн;
 - в) до закінчення звітного періоду, в якому планується досягнення обсягу оподатковуваних операцій 600 000 грн;
 - г) немає правильної відповіді.
12. Термін видачі Свідоцтва платника ПДВ:
- а) 20 днів з дня подання заяви;
 - б) 10 днів з дня подання заяви;
 - в) 5 днів з дня подання заяви;

г) 2 дні з дня подання заяви.

13. Особа може бути знята з обліку платників ПДВ, якщо:

- а) є платником ПДВ не менше 24 календарних місяців;
- б) за останні 12 календарних місяців оподатковувані обсяги продажу товарів менші, ніж 300 000 грн;
- в) протягом останніх 12 послідовних податкових місяців не подає декларації до органу ДПС;
- г) відповіді а і б – правильні.

14. Особа може бути знята з обліку платників ПДВ, якщо:

- а) є платником ПДВ не менше 12 календарних місяців;
- б) протягом останніх 12 календарних місяців у деклараціях зазначається відсутність постачання/придбання з метою оподаткування;
- в) реєструється як платник єдиного податку за ставкою 10 %;
- г) всі відповіді правильні.

15. Основна ставка ПДВ на сьогодні становить в Україні:

- а) 17 %;
- б) 20 %;
- в) 28 %;
- г) немає правильної відповіді.

16. В Україні діють такі ставки ПДВ:

- а) 20, 17, 0 %;
- б) 20, 0 %;
- в) 17, 0 %;
- г) 28, 20, 17, 0 %.

17. Податок на додану вартість становить 20 %:

- а) бази оподаткування та додається до ціни товарів (робіт, послуг);
- б) обсягу реалізації з урахуванням суми податку на додану вартість;
- в) обсягу поставки товарів (робіт), послуг.

18. Податок за нульовою ставкою нараховується щодо операцій з:

- а) поставки товарів, робіт, послуг, що були експортовані платником податку за межі митної території України;
- б) обігу валютних цінностей;

- в) поставки лікарських засобів;
 - г) всі відповіді а, б, в – правильні;
 - д) відповіді а, в – правильні.
19. Надання пільг щодо ПДВ у вигляді встановлення нульової ставки передбачає:
- а) можливість відшкодування з бюджету від'ємної різниці між сумою податкового зобов'язання і сумою податкового кредиту;
 - б) віднесення сплаченого ПДВ на витрати, що враховуються при обчисленні прибутку до оподаткування;
 - в) віднесення сплаченого ПДВ за рахунок чистого прибутку;
 - г) відповіді б, в – правильні.
20. Якщо операція, пов'язана з господарською діяльністю, звільнена від оподаткування податком на додану вартість, це передбачає:
- а) відшкодування з бюджету від'ємної різниці між сумою податкового зобов'язання і сумою податкового кредиту;
 - б) віднесення сплаченого ПДВ на податковий кредит;
 - в) віднесення сплаченого ПДВ на витрати, що враховуються при обчисленні прибутку до оподаткування;
 - г) віднесення сплаченого ПДВ за рахунок чистого прибутку.
21. Якщо операція, не пов'язана з господарською діяльністю, звільнена від оподаткування податком на додану вартість, це передбачає:
- а) відшкодування з бюджету від'ємної різниці між сумою податкового зобов'язання і сумою податкового кредиту;
 - б) віднесення сплаченого ПДВ на податковий кредит;
 - в) віднесення сплаченого ПДВ на витрати, що враховуються при обчисленні прибутку до оподаткування;
 - г) віднесення сплаченого ПДВ за рахунок чистого прибутку.
22. Якщо операція, пов'язана з господарською діяльністю, не є об'єктом оподаткування податком на додану вартість, це передбачає:
- а) відшкодування з бюджету від'ємної різниці між сумою податкового зобов'язання і сумою податкового кредиту;
 - б) віднесення сплаченого ПДВ на податковий кредит;
 - в) віднесення сплаченого ПДВ на витрати, що враховуються при обчисленні прибутку до оподаткування;
 - г) віднесення сплаченого ПДВ за рахунок чистого прибутку.

23. Якщо операція, не пов'язана з господарською діяльністю, не є об'єктом оподаткування податком на додану вартість, це передбачає:
- а) відшкодування з бюджету від'ємної різниці між сумою податкового зобов'язання і сумою податкового кредиту;
 - б) віднесення сплаченого ПДВ на податковий кредит;
 - в) віднесення сплаченого ПДВ на витрати, що враховуються при обчисленні прибутку до оподаткування;
 - г) віднесення сплаченого ПДВ за рахунок чистого прибутку.
24. До об'єктів оподаткування ПДВ належать операції платників податків з:
- а) постачання товарів/послуг на митній території України;
 - б) ввезення товарів та супутніх послуг на митну територію України;
 - в) вивезення товарів за межі митної території України та поставка послуг для їх споживання за межами митної території України;
 - г) відповіді а, б, в – правильні;
 - д) відповіді а, б – правильні.
25. Виключаються з об'єкта оподаткування ПДВ операції з:
- а) випуску, розміщення та поставки за кошти визначених видів цінних паперів, обміну цінних паперів на інші цінні папери; депозитарної, реєстраторської і клірингової діяльності з цінних паперів;
 - б) надання послуг зі страхування і перестраховування, соціального і пенсійного страхування;
 - в) операції з поставки лікарських засобів;
 - г) відповіді а, б, в – правильні;
 - д) відповіді а, б – правильні.
26. База оподаткування ПДВ – це:
- а) оборот у вартісному виразі до якого застосовується ставка ПДВ для визначення суми ПДВ;
 - б) оборот у вартісному виразі, який включає суму податку на додану вартість;
 - в) оборот у вартісному виразі, який не включає суми акцизного збору.

27. База оподаткування ПДВ операцій з постачання товарів/послуг визначається, зважаючи на:
- а) фактичну ціну операції, але не нижчу за звичайні ціни;
 - б) договірну (контрактну) вартість, з урахуванням акцизного податку, ввізного мита, інших податків та зборів (обов'язкових платежів), за винятком податку на додану вартість;
 - в) договірну (контрактну) вартість таких товарів, але не менше митної вартості, з урахуванням сум акцизного податку, а також інших податків, зборів (обов'язкових платежів), за винятком податку на додану вартість.
28. У разі постачання товарів/послуг без оплати або з частковою оплатою їх вартості коштами у межах бартерних (товарообмінних) операцій база оподаткування по ПДВ визначається з огляду на:
- а) фактичну ціну операції, але не нижчу за звичайні ціни;
 - б) договірну (контрактну) вартість, з урахуванням акцизного податку, ввізного мита, інших податків та зборів (обов'язкових платежів), за винятком податку на додану вартість;
 - в) договірну (контрактну) вартість таких товарів, але не менше митної вартості, з урахуванням сум акцизного податку, а також інших податків, зборів (обов'язкових платежів), за винятком податку на додану вартість.
29. Для товарів, які ввозяться на митну територію України платниками податку, базою оподаткування ПДВ є:
- а) фактична ціна операції, але не нижча за звичайні ціни;
 - б) договірна (контрактна) вартість, визначена за вільними або регульованими цінами (тарифами) з урахуванням акцизного податку, ввізного мита, інших податків та зборів (обов'язкових платежів), за винятком податку на додану вартість;
 - в) договірна (контрактна) вартість таких товарів, але не менше митної вартості, з урахуванням сум акцизного податку, ввізного мита, а також інших податків, зборів (обов'язкових платежів), за винятком податку на додану вартість.
30. Від ПДВ звільняються такі операції:
- а) постачання продуктів дитячого харчування за переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України;
 - б) експортні операції;

- в) поставка учнівських зошитів, підручників та навчальних посібників вітчизняного виробництва;
 - г) відповіді а, б, в – правильні;
 - д) відповіді а, в – правильні;
31. Сума податку на додану вартість, що підлягає сплаті до бюджету або відшкодуванню з бюджету, визначається як:
- а) загальна сума податкових зобов'язань протягом звітного періоду;
 - б) різниця між загальною сумою податкових зобов'язань, що виникли у зв'язку з будь-якою поставкою товарів (робіт, послуг) протягом звітного періоду, та сумою податкового кредиту звітного періоду;
 - в) сума ПДВ, сплачена покупцем у складі реалізованої продукції.
32. Податкове зобов'язання з ПДВ – це:
- а) сума податку, яку платник сплатив постачальникам у складі ціни придбання товарів;
 - б) загальна сума податку, одержана (нарахована) платником податку в звітному періоді від покупців;
 - в) сума ПДВ, що підлягає сплаті до бюджету.
33. Податковий кредит із ПДВ – це:
- а) сума, на яку платник податку має право зменшити податкове зобов'язання звітного періоду;
 - б) сума податку, яку платник сплатив постачальникам у складі ціни придбання товарів;
 - в) відповіді а, б – правильні.
34. Датою виникнення податкових зобов'язань з ПДВ при постачанні товарів/послуг вважається дата, що припадає на податковий період, протягом якого відбувається будь-яка з подій, що сталася раніше:
- а) дата зарахування коштів від покупця (замовника) на банківський рахунок платника податку як оплата товарів/послуг, що підлягають поставці; або дата відвантаження товарів, а для послуг – дата оформлення документа, що засвідчує факт виконання послуг платником податку;

- б) або дата відвантаження платником податку товарів, а для послуг – дата оформлення документа, що засвідчує факт виконання робіт (послуг) платником податку; або дата оприбуткування платником податку товарів, а для робіт (послуг) – дата оформлення документа, що засвідчує факт отримання платником податку результатів робіт (послуг);
- в) відповіді а, б – правильні.
35. Датою виникнення податкових зобов'язань з ПДВ при ввезенні (імпортуванні) товарів є:
- а) дата подання митної декларації для митного оформлення;
- б) дата перетину товарами митного кордону України;
- в) дата митного оформлення.
36. Дата виникнення права платника на податковий кредит із ПДВ для операцій з придбання товарів/послуг визначається як:
- а) дата здійснення першої з подій; або дата списання коштів з банківського рахунку платника податку в оплату товарів/послуг; або дата отримання податкової накладної, що засвідчує факт придбання платником податку товарів / послуг;
- б) дата сплати податку за податковими зобов'язаннями;
- в) дата здійснення заключної (балансуючої) операції, що відбулася після першої з подій.
37. Дата виникнення права платника на податковий кредит з ПДВ для операцій з імпортування товарів/послуг визначається як:
- а) дата здійснення першої з подій; або дата списання коштів з банківського рахунку платника податку в оплату товарів/послуг; або дата отримання податкової накладної, що засвідчує факт придбання платником податку товарів/послуг;
- б) дата сплати податку за податковими зобов'язаннями;
- в) дата здійснення заключної (балансуючої) операції, що відбулася після першої з подій.
38. Дозволяється включення до податкового кредиту будь-яких витрат зі сплати податку, що підтвержені:
- а) податковими накладними;
- б) митними деклараціями;
- в) іншими розрахунковими (обліковими) документами;

- г) відповіді а, б – правильні;
- д) відповіді а, б, в – правильні.

39. Податкова накладна є:

- а) звітним податковим документом;
- б) розрахунковим документом;
- в) банківським документом;
- г) відповіді а, б, в – правильні;
- д) відповіді а, б – правильні.

40. Податкова накладна видається особою:

- а) яка зареєстрована платником ПДВ і постачає товари (послуги);
- б) яка зареєстрована платником ПДВ і купує товари (послуги);
- в) яка здійснює поставки товарів (робіт, послуг) в обсягах, що передбачають обов'язкову реєстрацію платником ПДВ;
- г) відповіді а, б, в – правильні;
- д) немає правильної відповіді.

41. Документами, що підтверджують право платника на податковий кредит при імпорті товарів, є:

- а) податкова накладна;
- б) акт виконаних робіт;
- в) митна декларація;
- г) погашений податковий вексель;
- д) всі відповіді правильні;
- ж) правильні відповіді а, в, г;
- з) правильні відповіді в, г.

42. Якщо сума податку на додану вартість, визначена як різниця між загальною сумою податкових зобов'язань та сумою податкового кредиту звітного періоду, має від'ємне значення, така сума:

- а) зараховується у зменшення суми податкового боргу з податку на додану вартість, що виник у минулих звітних періодах;
- б) зараховується у зменшення суми податкового боргу з податку на додану вартість, що виник у минулих періодах у зменшення податкових зобов'язань платника податку протягом трьох наступних звітних періодів;
- в) відповіді а, б – правильні.

43. Не мають права на отримання бюджетного відшкодування такі особи:
- а) особа, що була зареєстрована як платник цього податку менш ніж за 12 календарних місяців до місяця, за наслідками якого подається заява на бюджетне відшкодування (крім нарахування податкового кредиту внаслідок придбання або спорудження (будівництва) основних фондів за рішенням Кабінету Міністрів України);
 - б) особа, яка мала обсяги оподатковуваних операцій за останні 12 календарних місяців менші, ніж заявлена сума бюджетного відшкодування (крім нарахування податкового кредиту внаслідок придбання або спорудження (будівництва) основних фондів);
 - в) особа, яка не провадила діяльність протягом останніх 12 календарних місяців;
 - г) особа, місцезнаходження якої не встановлено;
 - д) всі відповіді правильні;
 - ж) правильні відповіді а і б;
 - з) правильні відповіді в і г.
44. Автоматичне бюджетне відшкодування передбачає:
- а) виплату бюджетного відшкодування лише на підставі проведення камеральної перевірки;
 - б) скорочення тривалості проведення камеральної перевірки порівняно з відшкодуванням на загальних підставах;
 - в) скорочення тривалості проведення виїзної документальної позапланової перевірки порівняно з відшкодуванням на загальних підставах;
 - г) скорочення термінів перерахування коштів державою платнику;
 - д) всі відповіді правильні;
 - ж) правильні відповіді а, б, г;
 - з) немає правильної відповіді.
45. Сплата ПДВ провадиться:
- а) не пізніше 25-го числа місяця, що настає за звітним періодом;
 - б) не пізніше 20-го числа місяця, що настає за звітним періодом;
 - в) не пізніше 15-го числа місяця, що настає за звітним періодом;
 - г) протягом 20 календарних днів після закінчення звітного місяця;
 - д) протягом 40 календарних днів після закінчення звітного кварталу;

- ж) правильні відповіді г і д;
з) протягом 10 календарних днів після граничного строку подання декларації.
46. ПДВ сплачується до бюджету протягом:
- а) 20 днів після закінчення звітного місяця;
 - б) 40 днів після закінчення звітного кварталу;
 - в) 10 днів після фактичного строку подачі декларації;
 - г) 10 днів після граничного строку подачі декларації.
47. Платники податку подають до податкового органу податкову декларацію з ПДВ протягом:
- а) 20 днів після закінчення звітного місяця;
 - б) 40 днів після закінчення звітного кварталу;
 - в) 50 днів після закінчення кварталу;
 - г) правильні відповіді а і б.
48. Обов'язок реєстрації податкової накладної у Єдиному реєстрі податкових накладних покладається на:
- а) продавця;
 - б) покупця;
 - в) орган Державної податкової служби України;
 - г) орган Державної казначейської служби України.
49. Квартальний звітний (податковий) період з ПДВ можуть обрати:
- а) частина платників, які мають право на застосування нульової ставки з податку на прибуток підприємств;
 - б) платники, у яких обсяг оподатковуваних операцій за останні 12 місяців не перевищує 300 тис. грн;
 - в) платники, у яких обсяг оподатковуваних операцій за останні 12 місяців не перевищує 7200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.
50. ПДВ до сплати визначається як:
- а) ПЗ – ПК;
 - б) ПЗ + ПК;
 - в) $(ПЗ - ПК) \cdot \text{ставку ПДВ}$;
 - г) $(ПЗ + ПК) \cdot \text{ставку ПДВ}$;
 - д) немає правильної відповіді.

9 ПИТАННЯ ДЛЯ БЛІЦ-КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ

1. ПДВ – це...
2. Додана вартість – це...
3. Складові повної вартості товарів чи послуг: ...
4. Методи обчислення доданої вартості: ...
5. Фактичним платником ПДВ є: ...
6. Юридичним платником ПДВ є: ...
7. Об'єкт оподаткування ПДВ: ...
8. Види операцій, які є об'єктом оподаткування ПДВ: ...
9. Види операцій, які не є об'єктом оподаткування ПДВ: ...
10. База оподаткування: ...
11. База оподаткування ПДВ для вітчизняних товарів: ...
12. База оподаткування ПДВ для імпортованих товарів: ...
13. Ставки ПДВ: ...
14. Звітний податковий період – це...
15. Базовий податковий період з ПДВ становить: ...
16. Податковими періодами з ПДВ є...
17. Строк подання декларації з ПДВ: ...
18. Строк сплати ПДВ до бюджету за операціями всередині держави: ...
19. Строк сплати ПДВ до бюджету при імпорті: ...
20. Сума ПДВ, що підлягає сплаті, визначається за формулою: ...
21. Податкове зобов'язання – це...
22. Дата виникнення податкових зобов'язань з поставки товарів (робіт, послуг) вважається...
23. Дата виникнення податкових зобов'язань при імпорті товарів (супутніх послуг)...
24. Податковий кредит – це...
25. Дата виникнення права платника податку на податковий кредит...
26. Дата виникнення права платника податку на податковий кредит для операцій з імпорту товарів...
27. Дата виникнення права платника податку на податковий кредит для бартерних (товарообмінних) операцій...
28. Прибуток є джерелом погашення ПДВ, сплаченого постачальникам у складі вартості купівлі товарів, якщо...
29. Збільшення вартості основних фондів є джерелом погашення ПДВ, сплаченого постачальникам у складі вартості купівлі товарів, якщо...

30. Податковий кредит є джерелом погашення ПДВ, сплаченого постачальникам у складі вартості купівлі товарів, якщо...
31. Бюджетне відшкодування – це...
32. Автоматичне бюджетне відшкодування – це...
33. Податковий вексель – це...
34. Витрати виробництва є джерелом погашення ПДВ, сплаченого постачальникам у складі вартості купівлі товарів, якщо...

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

Розроблення “конспект-схеми”

Скласти конспект-схему до розділу: “Податок на додану вартість”. Правила складання конспект-схем наведені в додатку Б.

Перелік проблемних запитань для підготовки та презентації експертних оцінок

1. Які тенденції щодо ухилення від сплати податку на додану вартість простежуються в Україні?
2. Які структура і динаміка непрямих податків в Україні?
3. Роль податку на додану вартість у податковій системі України та інших держав.
4. Макроекономічний аналіз податку на додану вартість.
5. Система нормативних актів, якими регулюється справляння ПДВ у ЄС. Ступінь відповідності їм української законодавчо-нормативної бази.
6. Оцінка процесу адаптації законодавства України з питань універсального акцизного оподаткування до правової бази ЄС за критеріями: наявність програми адаптації, рівень виконання запланованих заходів.
7. Порівняння законодавчих актів, якими регламентується процес оподаткування податком на додану вартість у ЄС та в Україні.
8. Недоліки правового регламентування ПДВ в Україні.
9. Вплив методів обчислення податку на додану вартість на його фіскальну ефективність.
10. Механізм адміністрування податку на додану вартість в Україні.
11. Закордонний досвід справляння податку на додану вартість.

12. Можливості застосування закордонного досвіду справляння універсальних акцизів в Україні.
13. Облік платників ПДВ та податкових надходжень як передумова ефективного податкового контролю.
14. Вплив податкового контролю на ефективність акцизного оподаткування в Україні.
15. Модель обліку сум податку на додану вартість в органах Державної податкової служби з метою запобігання його незаконному відшкодуванню з бюджету.
16. Можливість застосування автоматизованих інформаційних систем Державної податкової служби для здійснення контролю за законністю відшкодування податку на додану вартість.
17. Напрями удосконалення процедур податкового контролю за універсальним акцизним оподаткуванням в Україні.
18. Незаконне відшкодування податку на додану вартість: напрями розв'язання проблеми.
19. Бюджетна заборгованість з виплати відшкодування податку на додану вартість: шляхи подолання.
20. ОВДП як інструмент політики держави у сфері відшкодування податку на додану вартість.
21. Вплив податкових векселів на ефективність функціонування податку на додану вартість.

Питання для поглибленого вивчення та дискусії

Поміркуйте та дайте аргументовану відповідь.

1. Як вплине зниження ставки ПДВ з 20 до 17 % на його надходження?
2. Чому не можна застосовувати автоматичне бюджетне відшкодування до всіх платників ПДВ?
3. З якою метою та як держава обмежує кількість платників ПДВ?
4. Доцільність застосування податкового векселя з ПДВ.
5. Генезис універсального акцизного оподаткування в Україні та світі.
6. Проблеми справляння та шляхи вдосконалення податку на додану вартість в Україні та в світі.
7. Податок на додану вартість і його вплив на зовнішньоекономічну діяльність.
8. Фіскальна ефективність податку на додану вартість та шляхи її підвищення.

9. Проблеми, пов'язані з бюджетним відшкодуванням податку на додану вартість в Україні.
10. Механізми справляння податку на додану вартість в Україні та країнах Європейського Союзу.
11. Світовий досвід бюджетного відшкодування податку на додану вартість.

ОБОВ'ЯЗКОВІ ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1

Підприємство “Альфа” є платником ПДВ і в поточному році сплачує ПДВ щомісячно. Підприємство здійснює операції за цінами на рівні звичайних, якщо інше не зазначено окремо. У звітному періоді підприємство провело такі господарські операції:

№ з/п	Дата операції	Зміст господарської операції	Первинний документ	Сума, грн
1	10.01	Відвантажено продукцію власного виробництва ТОВ “Світанок”	Податкова накладна від 10.01	400 000 (без ПДВ)
	15.02	Отримано на розрахунковий рахунок оплату за продукцію		
2	12.01	Отримано товари господарського призначення від постачальника ТОВ “Пролісок”	Податкова накладна від 12.01	240 000 (з ПДВ)
	17.02	Здійснена оплата за товари		
3	19.01	Сплачено передоплату ТОВ “Астра” за послуги з транспортування товарів, придбаних у ТОВ “Пролісок” 12.01	Акт приймання-передачі виконаних послуг від 20.02. Податкова накладна від 19.01	12 000 (з ПДВ)
4	25.01	Отримано та оприбутковано інвентар господарського призначення від фізичної особи – підприємця Трохимова К. С. (неплатника ПДВ)	Фіскальний чек від 25.01	800 (без ПДВ)
5	29.01	Оприбутковано комплектуючі вироби господарського призначення, отримані внаслідок ліквідації необоротних активів на підприємстві	Податкова накладна від 29.01	15 000 (без ПДВ)

1. Заповнити журнал господарських операцій (табл. 3.9).
2. Визначити суму ПДВ, яка підлягає сплаті до бюджету у січні та строки сплати. Всі розрахунки пояснити відповідно до чинного законодавства.
3. Заповнити реєстр виданих та отриманих податкових накладних (додаток Д) та податкову декларацію з ПДВ (додаток Е).

Таблиця 3.9

Журнал господарських операцій (фрагмент)

№ з/п	Зміст господарської операції	Розрахунки та коментар відповідно до ПКУ	Податкові зобов'язання		Податковий кредит	
			Оборот без ПДВ	Дата та сума ПДВ	Оборот без ПДВ	Дата та сума ПДВ
1		2	3	4	5	6
1						

Завдання 2

Підприємство “Альфа” є платником ПДВ і в поточному році сплачує ПДВ щомісячно. Підприємство здійснює операції за цінами на рівні звичайних, якщо інше не зазначено окремо. У звітному періоді підприємство провело такі операції:

№ з/п	Дата операції	Зміст господарської операції	Первинний документ	Сума, грн
1	10.04	Отримано товари господарського призначення від постачальника за бартерним контрактом № 3	Податкова накладна від 10.04	48 000 (з ПДВ)
	05.05	Відвантажено продукцію власного виробництва за бартерним контрактом № 3	Податкова накладна від 05.05	40 000 (без ПДВ)
2	15.04	Відвантажено продукцію власного виробництва ТОВ “Зеніт”	Податкова накладна від 15.04	100 000 (без ПДВ)
	03.05	Отримано на розрахунковий рахунок оплати за відвантаженою продукцією		
3	10.05	Отримано сировину господарського призначення від постачальника за бартерним контрактом № 4*	Податкова накладна від 10.05	60 000 (з ПДВ)
	05.04	Відвантажено продукцію власного виробництва за бартерним контрактом № 4**	Податкова накладна від 05.04	50 000 (без ПДВ)

Закінчення таблиці

№ з/п	Дата операції	Зміст господарської операції	Первинний документ	Сума, грн
4	10.05	Сплачено в повному обсязі постачальнику за матеріали господарського призначення, які отримані на склад 02.04	Податкова накладна від 02.04	24 000 (з ПДВ)
5	17.05	Отримано основні засоби на безоплатній основі від підприємства “Рута”, яке не є платником ПДВ		

* Звичайний рівень цін на цей обсяг отриманої сировини – 40 000 грн (без ПДВ).

** Звичайний рівень цін на цей обсяг поставленої продукції – 60 000 грн (без ПДВ).

1. Заповнити журнал господарських операцій (див. табл. 3.9).
2. Визначити суму ПДВ, яка підлягає сплаті до бюджету у квітні і травні та строки сплати. Всі розрахунки пояснити відповідно до чинного законодавства.
3. Заповнити реєстр виданих та отриманих податкових накладних (додаток Д) та податкову декларацію з ПДВ (додаток Е).

Завдання 3

Підприємство “Орбіта” є платником ПДВ і в поточному році сплачує ПДВ щомісячно. Підприємство здійснює операції за цінами на рівні звичайних, якщо інше не зазначено окремо. У звітному періоді підприємство провело такі операції:

№ з/п	Дата операції	Зміст господарської операції	Первинний документ	Сума (без ПДВ)
1	15.05, 03.06	Отримано на розрахунковий рахунок авансову оплату від нерезидента за продукцію власного виготовлення. Відвантажено продукцію власного виробництва у митному режимі експорту	Вантажна митна декларація від 03.06	500 000 грн
2	01.06, 05.06	Здійснено передоплату ТОВ “Зоря” за основні засоби господарського призначення, які будуть використовуватись для виробництва експортної продукції. Отримано основні засоби від постачальника	Податкова накладна від 05.06	600 000 грн

Закінчення таблиці

№ з/п	Дата операції	Зміст господарської операції	Первинний Документ	Сума (без ПДВ)
3	15.05, 03.06	Отримано на розрахунковий рахунок оплату від українського підприємства за продукцію власного виготовлення, 20 % вартості якої становить зворотна тара, що повертається 20.09. Відвантажено продукцію власного виробництва	Податкова накладна від 03.06	1 500 000 грн
4	20.05, 17.06	Сплачено передоплату нерезиденту за імпорتنі комплектуючі вироби господарського призначення. Ввезено товари на митну територію України в митному режимі імпорту	Вантажна митна декларація від 17.06 (курс долара США 17.06 становив 8,04 грн)	15 000 дол. США
5	26.06	Сплачено за розрахунково-касове обслуговування банку	Платіжне доручення від 26.06	150 грн

1. Заповнити журнал господарських операцій (див. табл. 3.9).
2. Визначити суму ПДВ, яка підлягає сплаті до бюджету в червні та строки сплати. Всі розрахунки пояснити відповідно до чинного законодавства.
3. Заповнити реєстр виданих та отриманих податкових накладних (додаток Д) та податкову декларацію з ПДВ (додаток Е).

 Завдання 4

Підприємство “Бета” є платником ПДВ і в поточному році сплачує ПДВ щомісячно. Підприємство здійснює операції за цінами на рівні звичайних, якщо інше не зазначено окремо. У звітному періоді підприємство провело такі операції:

№ з/п	Дата операції	Зміст господарської операції	Первинний документ	Сума
1	11.02, 25.02	Перераховано передоплату ТОВ “Крокус” за сировину для господарської діяльності. Отримано сировину від постачальника	Податкова накладна від 25.02	48 000 грн (з ПДВ)

Закінчення таблиці

№ з/п	Дата операції	Зміст господарської операції	Первинний документ	Сума
2	15.02, 03.03	Отримано на розрахунковий рахунок оплату за продукцію власного виготовлення від покупця-резидента. Відвантажено продукцію власного виробництва	Податкова накладна від 03.03	500 000 грн (без ПДВ)
3	19.01, 24.02	Сплачено передоплату нерезиденту за імпорتنі комплектуючі вироби, що ввозяться для міжнародної виставки. Комплектуючі вироби ввезені на митну територію України в митному режимі тимчасового ввезення (термін дії договору – три місяці)	Вантажна митна декларація від 24.02 (курс долара США на 24.02 становив 8,02 грн)	10 000 дол. США
4	25.02	На митній території України відвантажено підакцизні товари ТОВ "Бос". Ці товари 10.01 були ввезені на митну територію України (митна вартість товарів на дату ввезення – 100 000 грн, акцизний податок – 20 000, ввізне мито – 10 000, митні збори – 3500, ПДВ – 26 000 грн)	Податкова накладна від 25.02	110 000 грн
5	27.02	Сплачено кошти за користування торговою маркою "BEST" ТОВ "BEST GARANT"	Платіжне доручення від 27.02	24 000 грн

1. Заповнити журнал господарських операцій (див. табл. 3.9).
2. Визначити суму ПДВ, яка підлягає сплаті до бюджету в лютому та строки сплати. Всі розрахунки пояснити відповідно до чинного законодавства.
3. Заповнити реєстр виданих та отриманих податкових накладних (додаток Д) та податкову декларацію з ПДВ (додаток Е).

 Завдання 5

Підприємство "Веста" є платником ПДВ і в поточному році сплачує ПДВ щомісячно. Підприємство здійснює операції за цінами на рівні звичайних, якщо інше не зазначено окремо. У звітному періоді підприємство провело такі операції:

№ з/п	Дата операції	Зміст господарської операції	Первинний документ	Сума
1	01.02, 05.02	Перераховано передоплату українському підприємству за сировину господарського призначення. Отримано сировину від постачальника	Податкова накладна від 05.02	48 000 грн (з ПДВ)
2	15.02, 03.03	Отримано на розрахунковий рахунок оплату за продукцію власного виготовлення від покупця-резидента. Відвантажена продукція власного виробництва	Податкова накладна від 03.03	500 000 грн (без ПДВ)
3	19.02, 22.03	Сплачено передоплату нерезиденту за імпортні комплектуючі вироби господарського призначення. Ставка ввізного мита відносно комплектуючих виробів – 15 %. Комплектуючі вироби ввезено на митну територію України у митному режимі імпорту	Вантажна митна декларація від 22.03 (курс НБУ на 22.02 – 7,8 грн за 1 дол. США)	20 000 дол. США
4	20.02	Зі складу використано матеріали на невиробничі потреби (за фактичною собівартістю)		150 000 грн (без ПДВ)
5	22.02	Придбано основні засоби у формі внеску в статутний фонд у ТОВ “Фокус” (платника ПДВ)	Податкова накладна від 22.02	120 000 грн (з ПДВ)

1. Заповнити журнал господарських операцій (див. табл. 3.9).
2. Визначити суму ПДВ, яка підлягає сплаті до бюджету в лютому і березні та строки сплати. Всі розрахунки пояснити відповідно до чинного законодавства.
3. Заповнити реєстр виданих та отриманих податкових накладних (додаток Д) та податкову декларацію з ПДВ (додаток Е).

Завдання 6

Новостворене поліграфічне підприємство “Плюс” виготовляє рекламні проспекти та видає підручники. Воно є платником ПДВ і в поточному році сплачує ПДВ щомісячно. Підприємство здійснює операції за цінами на рівні звичайних. Підприємство провело такі операції:

№ з/п	Дата операції	Зміст господарської операції	Первинний документ	Сума, грн
1	01.02, 05.02	Перераховано передоплату ТОВ "Омега" за сировину для виробництва рекламних проспектів і підручників. Отримано сировину від постачальника	Податкова накладна від 05.02	72 000 (без ПДВ)
2	01.02, 03.02	Отримано на розрахунковий рахунок оплату за поставку рекламних проспектів власного виготовлення від покупця. Відвантажено рекламні проспекти	Податкова накладна від 03.02	200 000 (без ПДВ)
3	15.02, 20.02	Отримано на розрахунковий рахунок оплату за поставку підручників власного виготовлення від покупця. Відвантажена продукція власного виробництва – підручники	Податкова накладна від 20.02	400 000 (без ПДВ)
4	25.02	Реалізовано готову продукцію (рекламні проспекти). 80 % реалізовано на експорт, що підтверджено вантажно-митною декларацією, а 20 % – на внутрішньому ринку України	Вантажно-митна декларація від 25.02. Податкова накладна від 25.02	16 000 (без ПДВ)
5	27.02	Нараховано проценти обслуговуючим банком за зберігання коштів на розрахунковому рахунку	Виписка з банку від 27.02	45 (без ПДВ)

1. Заповнити журнал господарських операцій (див. табл. 3.9).
2. Визначити суму ПДВ, яка підлягає сплаті до бюджету в лютому та строки сплати. Всі розрахунки пояснити відповідно до чинного законодавства.
3. Заповнити реєстр виданих та отриманих податкових накладних (додаток Д) та податкову декларацію з ПДВ (додаток Е).

Завдання 7

Підприємство "Донбас" виготовляє холодильники. Звичайна ціна на таку продукцію – 2000 грн за 1 шт. (без ПДВ). Воно є платником ПДВ і в поточному році сплачує ПДВ щомісячно. Підприємство провело такі операції.

№ з/п	Дата операції	Зміст господарської операції	Первинний документ	Сума, грн
1	01.03, 05.03	Здійснена передоплата за комплектуючі вироби до холодильників. Отримано комплектуючі вироби від постачальника	Податкова накладна від 05.03 (ціни на рівні звичайних)	9600 (з ПДВ)
2	01.03, 03.03	Отримано на розрахунковий рахунок оплату за поставку 10 холодильників власного виробництва. Відвантажено 10 холодильників	Податкова накладна від 03.03	22 000 (без ПДВ)
3	01.03, 03.04	Отримано на розрахунковий рахунок оплату за поставку 20 холодильників власного виробництва. Відвантажено 20 холодильників	Податкова накладна від 03.04	30 000 (без ПДВ)
4	10.03	Реалізовано 5 холодильників суб'єкту господарювання, який не є платником ПДВ	Податкова накладна від 10.03	8000 (без ПДВ)
5	12.03	Отримано сировину господарського призначення від постачальника за бартерним контрактом № 4	Податкова накладна від 12.03 (ціни на рівні звичайних)	30 000 (без ПДВ)
	15.03	Відвантажено 20 холодильників власного виробництва за бартерним контрактом № 4	Податкова накладна від 15.03	30 000 (без ПДВ)

1. Заповнити журнал господарських операцій (див. табл. 3.9).
2. Визначити суму ПДВ, яка підлягає сплаті до бюджету в березні та вказати строки сплати. Всі розрахунки пояснити відповідно до чинного законодавства.
3. Заповнити реєстр виданих та отриманих податкових накладних (додаток Д) та податкову декларацію з ПДВ (додаток Е).

Завдання 8

Підприємства “А” і “Б” є платниками ПДВ і в поточному році сплачують ПДВ щомісячно. Всі операції здійснюються на рівні звичайних цін.

Підприємства 10.05 укладають між собою договір комісії, за яким підприємство “А” передає і доручає продати підприємству “Б” 10 пральних машин. Підприємство “Б” має повернути підприємству “А” – 20 000 грн (без ПДВ) за продані пральні машини. За цим договором підприємства провели такі операції:

Підприємство “А”

№ з/п	Дата операції	Зміст господарської операції	Первинний Документ	Сума, грн
1	01.04, 03.04	Перераховано кошти за купівлю 10 пральних машин постачальнику – підприємству “Руна”, який має свідоцтво платника ПДВ. Отримано 10 пральних машин від постачальника підприємства “Руна”	Податкова накладна від 03.04 (ціни на рівні звичайних)	19 200 (з ПДВ)
2	10.05, 05.06	Здійснено передачу 10 пральних машин підприємству “Б” для реалізації. Отримано кошти за реалізовані пральні машини від підприємства “Б”	Податкова накладна від 10.05 (ціни на рівні звичайних)	20 000 (без ПДВ)

Підприємство “Б”

№ з/п	Дата операції	Зміст господарської операції	Первинний Документ	Сума, грн
1	10.05	Отримано 10 пральних машин від підприємства “А” для реалізації	Податкова накладна від 10.05 (ціни на рівні звичайних)	24 000 (з ПДВ)
2	25.05, 26.05	Отримано кошти від покупця – підприємства “Надія” – за поставлені пральні машини. Відвантажено пральні машини покупцю	Податкова накладна від 10.05 (ціни на рівні звичайних)	26 400 (з ПДВ)
3	05.06	Перераховано кошти підприємству “А” за реалізовані пральні машини	Платіжне доручення від 05.06	20 000

1. Заповнити журнал господарських операцій (див. табл. 3.9).

2. Визначити суми податкових зобов'язань та податкових кредитів у підприємств “А” і “Б” за відповідні місяці. Всі розрахунки пояснити відповідно до чинного законодавства.

ДОДАТКОВІ ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1

Підприємство “Ера” виготовляє підручники, учнівські зошити та рекламні проспекти. “Ера” є платником ПДВ і в поточному році сплачує ПДВ щомісячно. Підприємство здійснює операції за цінами на рівні звичайних, якщо інше не зазначено окремо.

За попередній рік обсяг реалізації учнівських зошитів та підручників становив 200 тис. грн, а рекламних проспектів – 600 тис. грн. У звітному періоді підприємство провело такі операції:

№ з/п	Дата операції	Зміст господарської операції	Первинний Документ	Сума, грн (без ПДВ)
1	03.01, 05.01	Здійснена передоплата за сировину для виробництва рекламних проспектів, підручників та учнівських зошитів. Отримано сировину від постачальника	Податкова накладна від 05.01	80 000
2	04.01	Оплачено послуги з транспортування придбанної 03.01 сировини	Акт виконаних робіт від 04.01. Податкова накладна від 04.01	500
3	20.01, 05.02	Перераховано кошти підприємству “Принт”, яке є платником ПДВ, в оплату послуг з розміщення реклами продукції підприємства “Ера”. Отримано послуги від підприємства “Принт”	Податкова накладна від 20.01. Акт виконаних робіт від 05.02	6000
4	25.01, 03.02	Отримано на розрахунковий рахунок оплату за поставку рекламних проспектів власного виготовлення. Відвантажено рекламні проспекти покупцю	Податкова накладна від 03.02	400 000

Закінчення таблиці

№ з/п	Дата операції	Зміст господарської операції	Первинний Документ	Сума, грн (без ПДВ)
5	17.01, 17.01	Придбано основні засоби (ціна вказана з ПДВ), які будуть використовуватись для виробництва підручників та зошитів. Основні засоби не були введені в експлуатацію в звітному періоді. Оплата постачальнику основних засобів (проведена в розмірі 50 % від поставки)	Податкова накладна від 17.01	12 000
6	27.01, 30.01	Отримано на розрахунковий рахунок оплату за поставку підручників та учнівських зошитів. Відвантажено оплачені товари покупцю	Податкова накладна від 30.01	200 000

1. Заповнити журнал господарських операцій (див. табл. 3.9).
2. Визначити суму ПДВ, яка підлягає сплаті до бюджету в січні та строки сплати. Всі розрахунки пояснити відповідно до чинного законодавства.
3. Заповнити податкову декларацію з ПДВ (додаток В).

 Завдання 2

Фабрика “LOSK” заснована за участю ЄС і виготовляє певну продукцію. Вона є платником ПДВ з місячним звітним періодом. Підприємство провело такі операції:

№ з/п	Дата операції	Зміст господарської операції	Первинний документ	Сума, грн
1	01.08	Реалізовано готову продукцію на внутрішньому ринку	Податкова накладна від 01.08	500 000 (без ПДВ)
2	05.08	Отримано кошти від ЄС для оплати послуг нерезидента з Німеччини з установки інноваційного обладнання для використання в рамках співпраці між Україною та ЄС	Банківська виписка від 05.08. Акт приймання-передачі виконаних послуг складено 25.08	750 000 (без ПДВ)
3	10.08	Продано старе обладнання ТОВ “N” – неплатнику ПДВ	Податкова накладна від 10.08	100 000 (без ПДВ)

Закінчення таблиці

№ з/п	Дата операції	Зміст господарської операції	Первинний документ	Сума, грн
4	15.08	Реалізовано частину готової продукції в обмін на сировину за договором з фізичною особою Коробкіною А. І. – неплатником ПДВ (звичайна ціна на продукцію 90 000 грн)	Податкова накладна від 15.08	80 000 (без ПДВ)
5	17.08	Придбано основні засоби у ТОВ "Г", які не були введені в експлуатацію у звітному періоді, оплату постачальнику проведено 10.07	Податкова накладна від 17.08	12 000 (з ПДВ)

1. Заповнити журнал господарських операцій (таблиця 3.9).
2. Визначити суму ПДВ, яка підлягає сплаті до бюджету у серпні та строки сплати. Всі розрахунки пояснити відповідно до чинного законодавства.
3. Заповнити податкову декларацію з ПДВ (додаток В).

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ**ДЛЯ АНАЛІТИЧНОГО ОЦІНЮВАННЯ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ СУЧАСНИХ ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНИХ МЕТОДІВ**

На основі статистичних даних щодо надходження податку на додану вартість у 1992–2012 рр. необхідно:

Завдання 1. Проаналізувати:

- динаміку надходжень податку на додану вартість в абсолютних показниках (результати представити графічно), виявити причини, які вплинули на зміну динаміки;
- динаміку надходжень податку на додану вартість, скоригувавши на індекс інфляції (до попереднього року та до базового року (1995 або 2000) (результати розрахунків представити графічно). Встановити, чи збігаються виявлені тенденції з динамікою, не скоригованою на індекс інфляції. Зробити висновки щодо фіскальної ефективності податку на додану вартість, базуючись на отриманих результатах.

Завдання 2. Розрахувати питому вагу податку на додану вартість у:

- податках на споживання за зведеним бюджетом;

- податкових надходженнях зведеного бюджету;
- доходах зведеного бюджету;
- ВВП.

Результати розрахунків надати графічно та проаналізувати виявлені тенденції.

Зробити висновки щодо фіскального значення податку на додану вартість в Україні в аналізованому періоді.

Порівняти виявлені тенденції з країнами Європейського Союзу. Зробити та обґрунтувати висновки щодо доцільності (недоцільності) підвищення фіскального значення податку на додану вартість в Україні.

Завдання 3. На основі кореляційно-регресійного аналізу встановити істотність взаємозв'язку між надходженнями податку на додану вартість, інфляцією, часом та іншими показниками, які, на вашу думку, впливають на надходження цього податку до бюджету (наприклад, зміна основної ставки податку, платіжної дисципліни платників, величини експорту, рівня тіншової економіки, рівня ухилення від сплати податків, податкового боргу тощо).

Завдання 4. Спрогнозувати очікувані надходження від податку на додану вартість на наступні роки та їх питому вагу в доходах бюджету на основі сучасних економіко-математичних методів.

Для цього:

- 1) розрахувати параметри трендового рівняння, побудувати його графік; визначити середню похибку апроксимації;
- 2) визначити обсяг податкових надходжень на наступний рік на основі:
 - а) методу екстраполяції;
 - б) регресійної моделі;
 - в) методу декомпозиції часового ряду;
- 3) визначити довірчі інтервали прогнозних показників та перевірити ступені їх значущості;
- 4) оцінити ступінь надійності отриманих прогнозів та зробити висновки.

Завдання 5. Проаналізувати показники коливань і сталості обсягу податкових надходжень по податку на додану вартість за досліджуваний період:

- а) розрахувати сезонні коливання розміру податкових надходжень податку на додану вартість за місяцями протягом аналізованих років;
- б) розрахувати середнє квадратичне відхилення теоретичних рівнів розміру податкових надходжень від фактичних (s_e);
- в) розрахувати коефіцієнт варіації (V_e);
- г) обґрунтувати висновки та прийняти управлінські рішення.

ІГРОВІ ФОРМИ ТРЕНІНГ-ВПРАВ

Мозкова атака на тему “Чи варто скасувати ПДВ в Україні?”

Правила проведення мозкової атаки наведені в додатку Г.

Тренінг-вправа “Опонент”

Приклади записів на картках

1. • Зниження ставки ПДВ в Україні з 20 до 17 % приведе до загального зниження цін та сприятиме розвитку виробництва.
 - Зниження ставки ПДВ не зменшить ціни, але зменшить надходження до бюджету.
2. • ПДВ за своєю суттю є корупційним податком.
 - Корупційність полягає не в суті ПДВ, а в механізмі його реалізації на практиці в Україні.
3. • ПДВ варто замінити на інший універсальний акциз (податок з обороту або податок з продажу), який буде легше контролювати.
 - ПДВ не варто скасовувати, оскільки він є найдосконалішою формою універсального акцизного оподаткування.
4. • Платниками ПДВ варто реєструвати всіх суб'єктів підприємницької діяльності.
 - Платниками ПДВ доцільно реєструвати лише найбільш фіскально значущих.
5. • В Україні варто запровадити диференційовані ставки ПДВ.
 - Диференціація ставок ПДВ ускладнить адміністрування податку.
6. • Держава повинна відшкодовувати ПДВ платникам у найкоротші строки, аби не вимивати їх обігові кошти.

- Бюджетне відшкодування слід усіляко обмежувати, оскільки на це витрачаються кошти бюджету.

“Турнір ерудитів”

Мета: закріпити вивчений матеріал, навчитися швидко реагувати і відповідати на запитання, працювати в малих групах, знаходити (або розраховувати) та аргументувати свою відповідь, виявляти рівень ерудованості та зібраності студентів у швидкозмінних і непередбачуваних обставинах.

Учасники: студенти групи – діляться на малі групи по 4–6 осіб у кожній.

Реквізит: проектор та ноутбук для висвітлення завдань, калькулятори, папір, олівці – для розв’язання розрахункових завдань.

Час: 60 хв

Перелік імовірних питань:

1. Якому податку у Великобританії дали таке визначення: “Британський податок на кожну ланку в низці створення вартості; мрія бюрократа. Його збір пов’язаний з великими затратами”?
2. Яка причина введення в 1986 р. в Іспанії податку на додану вартість?
3. Як в Австралії називається податок на додану вартість?
4. В якій країні пострадянського простору ставка ПДВ змінювалася шість разів?
5. Чому говорять, що податки з обігу часто пов’язані з війною та кризою?
6. Хто, коли і в якій країні вперше запропонував систему ПДВ?
7. Яку назву мав тоді цей податок?
8. Який економіст і коли запропонував замість американського податку з доходів корпорацій запровадити у формі оподаткування підприємств податок на додану вартість?
9. Ким і коли була розроблена й описана сучасна схема податку на додану вартість?
10. Яка країна і в якому році вперше замінила податок з обороту на ПДВ?
11. Який універсальний акциз справлявся тривалий час в Україні за часів СРСР?
12. Чим зумовлене встановлення ставки ПДВ на рівні 28 % під час його введення у більшості колишніх радянських республік?

13. Чому непрямі податки мають таку назву?

14. Поєднайте країну та рік запровадження у ній податку на додану вартість.

Країна		Рік запровадження ПДВ	
1	Австрія	А	1954
2	Бельгія	Б	1968
3	Великобританія	В	1969
4	Греція	Г	1970
5	Ізраїль	Г	1971
6	Ірландія	Д	1972
7	Іспанія	Е	1973
8	Італія	Є	1973
9	Норвегія	Ж	1973
10	Росія	З	1976
11	Україна	И	1986
12	Франція	І	1986
13	ФРН	Ї	1989
14	Швеція	Й	1992
15	Японія	К	1992

ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПОГЛИБЛЕНОГО ВИВЧЕННЯ МАТЕРІАЛУ

1. *Люттий І. О.* Податки на споживання в економіці України / І. О. Люттий, А. Б. Дрига, М. О. Петренко. – К. : Знання, 2004. – 316 с.
2. Податок на додану вартість та прогнозування його надходжень до бюджету : монографія / М. Я. Азаров, Ф. О. Ярошенко, Т. І. Єфіменко та ін. – К. : НДФІ, 2004. – 344 с.
3. Система податкових пільг в Україні у контексті європейського досвіду / А. М. Соколовська, Т. І. Єфіменко, І. О. Луніна та ін. – К. : НДФІ, 2006. – 320 с.

4. *Андрущенко В. Л.* Податкові системи зарубіжних країн / В. Л. Андрущенко, О. Д. Данілов ; за заг. ред. М. Я. Азарова. – К. : Комп'ютерпрес, 2004. – 240 с.
5. *Брезвін А. І.* Путівник по Податковому кодексу (Податковий кодекс України у схемах і таблицях) : практич. посіб. / А. І. Брезвін. – К. : Формат, 2011. – 376 с.
6. Консультують провідні фахівці органів Державної податкової служби України. Податковий кодекс у запитаннях та відповідях. – Х. : Фактор, 2011. – 240 с.
7. *Педь І. В.* Непрямі податки в податковій системі України : навч. посіб. / І. В. Педь ; за ред. Ю. М. Лисенкова. – К. : Знання, 2008. – 348 с.
8. Науково-практичний коментар до Податкового кодексу України : в 3 т. / кол. авт. ; [заг. ред. М. Я. Азарова] – К. : Міністерство фінансів України : Нац. ун-т ДПС України, 2010. – 2389 с.
9. Податковий кодекс: про всі зміни / [О. Андрусь, Т. Войтенко, Я. Кавторєва та ін.]. – Х. : Фактор, 2011. – 160 с.
10. Податок на додану вартість : навч. посіб. / [М. Я. Азаров, Ф. О. Ярошенко, П. В. Мельник та ін.] ; за заг. ред. Ф. О. Ярошенка. – Ірпінь : Нац. акад. ДПС України, 2004. – 396 с.
11. *Соколовская А. М.* Теория налогообложения. Продвинутый курс / А. М. Соколовская, И. А. Майбуров. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2011. – 592 с.
12. *Соколовська А. М.* Основи теорії податків : навч. посіб. / А. М. Соколовська. – К. : Кондор, 2010. – 326 с.
13. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. – Розділ V.
14. Про затвердження Порядку обліку сум податків та зборів, не сплачених суб'єктом господарювання до бюджету у зв'язку з отриманням податкових пільг : постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2010 № 1233.
15. Про затвердження переліку достатніх підстав, які надають податковим органам право на проведення документальної позапланової виїзної перевірки платника податку на додану вартість для визначення достовірності нарахування бюджетного відшкодування такого податку : постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2010 № 1238.

16. Про затвердження Порядку використання сум податку на додану вартість, сплачених переробними підприємствами до спеціального фонду державного бюджету : постанова Кабінету Міністрів України від 02.03.2011 № 246.
17. Про затвердження форми податкової накладної та Порядку заповнення податкової накладної : наказ Міністерства фінансів України від 01.11.2011 № 1379.
18. Про затвердження Положення про реєстрацію платників податку на додану вартість : наказ Міністерства фінансів України від 07.11.2011 № 1394.
19. Про затвердження форми Реєстру виданих та отриманих податкових накладних та Порядку його ведення : наказ Державної податкової служби України від 24.12.2010 № 1002.
20. Про затвердження форм та Порядку заповнення і подання податкової звітності з податку на додану вартість : наказ Міністерства фінансів України від 25.11.2011 № 1492.
21. Про затвердження Порядку визначення відповідності платника податку критеріям, які дають право на отримання автоматичного бюджетного відшкодування податку на додану вартість : наказ Міністерства фінансів України від 21.09.2011 № 1178.

АКЦИЗНИЙ ПОДАТОК

 Перелік знань та умінь, яких набуде студент після опанування матеріалів теми

Студенти повинні:

- розбиратися в сутності акцизного податку, його перевагах і недоліках, вміти виявляти проблеми, які виникають при нарахуванні та справлянні податку;
- знати елементи податку та орієнтуватись в основних нововведеннях, що відбулись у результаті прийняття Податкового кодексу України;
- розуміти закономірності у сфері справляння акцизного податку та вміти оцінювати істотність виявлених взаємозв'язків;
- набути практичних навичок розрахунку справляння акцизного податку для різних груп підакцизних товарів; знати порядок нарахування та сплати акцизного податку до бюджету, навчитися заповнювати податкову декларацію з акцизного податку;
- закріпити набуті знання під час виконання тренінгових вправ, участі у дискусіях та виконання індивідуальних завдань, спрямованих на активізацію методів і форм навчання, використання сучасних інформаційних технологій;
- уміти застосовувати набуті знання для самостійного нарахування акцизного податку та прийняття управлінських рішень, розв'язання актуальних проблем теорії і практики нарахування та сплати акцизного податку.

Питання теми

- 4.1. Акцизний податок як форма специфічного акцизу.
- 4.2. Платники та об'єкт акцизного податку.
- 4.3. Види підакцизних товарів та ставки акцизного податку.

- 4.4. База оподаткування та порядок визначення суми акцизного податку.
- 4.5. Звільнення від сплати акцизного податку.
- 4.6. Порядок подання податкової декларації та строки сплати до бюджету.
- 4.7. Особливості оподаткування акцизним податком алкогольних напоїв та тютюнових виробів.

4.1. АКЦИЗНИЙ ПОДАТОК ЯК ФОРМА СПЕЦИФІЧНОГО АКЦИЗУ

Акцизний податок є специфічним акцизом, який поряд із ПДВ і митом належить до податків на споживання, непрямих податків.

Історично специфічні акцизи виникли набагато раніше, ніж універсальні.

Завдання для допитливих. Дослідити генезис специфічного акцизного оподаткування.

В Україні акцизний податок був запроваджений у 1992 р. і разом з ПДВ замінив податок з обороту¹. Цікавою є еволюція визначення специфічного акцизу в українському законодавстві.

Інформативно. 1992 р. Акцизний збір – це непрямий податок на високорентабельні та монопольні товари (декрет Кабінету Міністрів України).

1999 р. Акцизний збір – це непрямий податок на споживачів окремих товарів.

2009 р. Акцизний збір – це непрямий податок на окремі товари.

2010 р. Акцизний податок – це непрямий податок на споживання окремих видів товарів (продукції), визначених кодексом як підакцизні, що включається до ціни таких товарів.

НОВАЦІЯ З прийняттям Податкового кодексу України змінено як назву специфічного акцизу – з “акцизний збір” на “акцизний податок”, так і його визначення.

Акцизний податок має спільні та відмінні риси з податком на додану вартість (табл. 4.1).

¹ Лютий І. О. Податки на споживання в економіці України / І. О. Лютий, А. Б. Дрига, М. О. Петренко. – К.: Знання, 2004. – 316 с.

Таблиця 4.1

Спільні та відмінні ознаки ПДВ і акцизного податку

ПДВ	Акцизний податок
Спільні ознаки	
<ul style="list-style-type: none"> – Включається до ціни товару; – сума платежу не залежить від прибутку платника; – реальним платником є кінцевий споживач 	
Відмінні ознаки	
<i>За об'єктом оподаткування</i>	
Додана вартість + специфічний акциз (якщо товар підакцизний)	Весь оборот з реалізації або кількість підакцизних товарів
<i>Періодичність сплати</i>	
На кожному етапі руху товарів	Тільки один раз
<i>За фіскальним значенням</i>	
Стабільне джерело надходжень	Надходження залежать від кон'юнктури ринку
<i>За видами ставок</i>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Одна ставка (як правило) або диференціація незначна. 2. Ставки відсоткові 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Диференціація поширюється навіть на кожний вид товару в товарній групі. 2. Ставки як відсоткові, так і тверді

Поміркуйте. Чому одні акцизи називаються універсальними, а інші специфічними? В чому полягає універсальність, в якому елементі податку?

Акцизний податок є одним із основних бюджетоутворюючих податків в Україні (рис. 4.1).

Завдання. Дослідіть, які фактори спричинили коливання надходжень акцизного податку протягом часу його застосування в Україні.

Яке місце посідає акцизний податок серед інших податків за питомою вагою в основних макропоказниках?

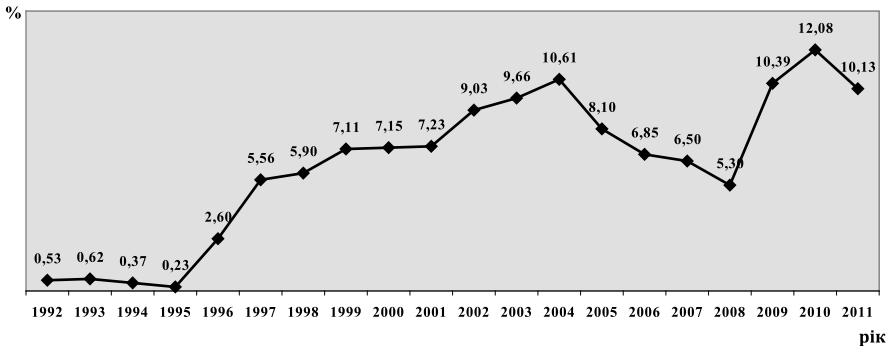

Рис. 4.1. Динаміка частки акцизного податку у податкових надходженнях зведеного бюджету України

Складено за офіційними даними ДПС України та Міністерства фінансів України.

Завдання для допитливих

1. На якому місці перебуває акцизний податок серед інших бюджетоутворюючих податків в Україні?
2. Як виконує свою фіскальну функцію акцизний податок в інших країнах?

4.2. ПЛАТНИКИ ТА ОБ'ЄКТ АКЦИЗНОГО ПОДАТКУ

Статті
212–213
ПКУ

Платниками акцизного податку в Україні є особи, вказані на рис. 4.2.

НОВАЦІЯ З прийняттям Податкового кодексу України: 1) виключено з числа платників фізичних осіб, що отримують підакцизні товари з-за кордону у вигляді поштових чи інших відправлень або несупроводжуваного багажу; 2) розширено перелік платників за рахунок включення до нього осіб, що реалізують конфісковані, безхазяйні або такі, що перейшли у власність держави підакцизні товари, та осіб, які порушили митні режими ввезення звільнених від оподаткування підакцизних товарів (продукції) чи умови їх цільового використання.

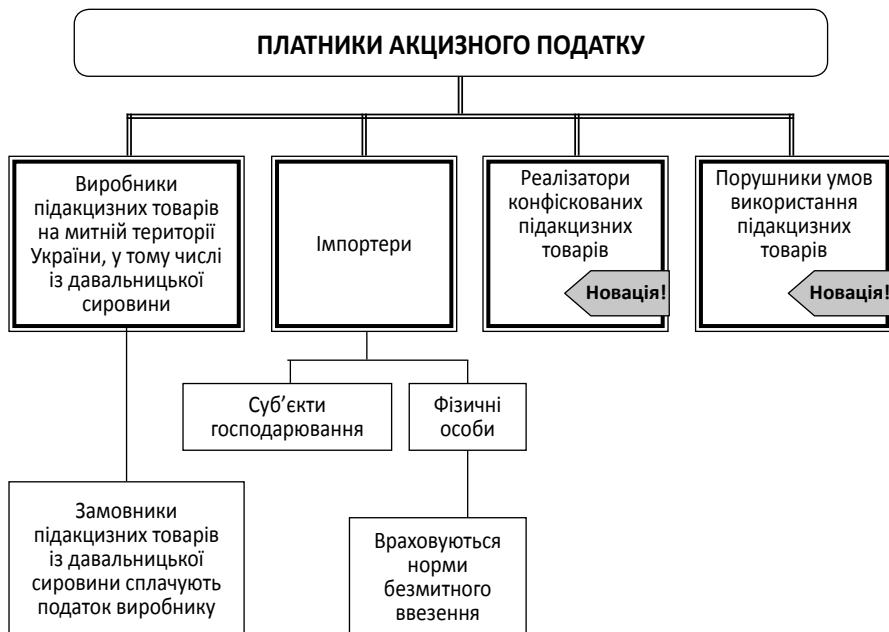

Рис. 4.2. Особи, що є платниками акцизного податку в Україні

Реєстрація осіб як платників акцизного податку здійснюється на підставі відомостей щодо видачі такому суб'єкту відповідної ліцензії. Органи ліцензування, уповноважені видавати ліцензії на зазначені види діяльності, зобов'язані надати органу державної податкової служби за місцезнаходженням юридичної особи, місцем проживання фізичної особи – підприємця інформацію про видані, переоформлені, призупинені або анульовані ліцензії у *п'ятиденний строк* з дня здійснення таких дій. Інші платники підлягають обов'язковій реєстрації органами державної податкової служби за місцезнаходженням юридичної особи, місцем проживання фізичної особи – підприємця *не пізніше граничного строку подання декларації* акцизного податку за місяць, в якому розпочато господарську діяльність, тобто не пізніше 20-го числа наступного місяця.

НОВАЦІЯ З прийняттям Податкового кодексу України запроваджено “автоматичну” реєстрацію платника акцизного податку.

НОВАЦІЯ З прийняттям Податкового кодексу України розширено об'єкт оподаткування за рахунок включення до нього (рис. 4.3):

- операцій з реалізації конфіскованих, безхазяйних або таких, що перейшли у власність держави, підакцизних товарів;
- понаднормативних витрат під час виробництва спирту та алкогольної продукції;
- товарів, раніше звільнених від обкладання акцизним податком;
- передачі підакцизних товарів як внесків до статутного капіталу.

Рис. 4.3. Об'єкти оподаткування акцизним податком в Україні

Не є об'єктом оподаткування (не підлягають оподаткуванню) такі операції з підакцизними товарами:

- Експорт.

 Товари (продукція) вважаються вивезеними (експортованими) платником податку за межі митної території України, якщо їх вивезення (експортування) засвідчене належно оформленою митною декларацією, у тому числі, якщо відвантаження відбулося у звітному періоді, а вивезення (експортування) – у наступному звітному періоді і на дату подання декларації з акцизного податку за звітний місяць наявна така митна декларація.

- Ввезення раніше експортованих товарів з метою повернення, оскільки в них виявлено недоліки, що перешкоджають реалізації цих товарів на митній території країни-імпортера, для їх повернення експортеру.

 Такі підакцизні товари (продукція) ввозяться їх продавцем (експортером) без подальшої реалізації на митній території України.

 Переміщення підакцизних товарів (продукції) у межах однієї юридичної особи (з місця виробництва на склад або з одного складу на інший) не призводить до передачі прав власності на такі товари (продукцію) іншим особам і відповідно не є об'єктом оподаткування акцизним податком.

Але передача підакцизних товарів (продукції) за накладною на відпуск (внутрішнє переміщення) для власного споживання є об'єктом оподаткування акцизним податком.

4.3. ВИДИ ПІДАКЦИЗНИХ ТОВАРІВ ТА СТАВКИ АКЦИЗНОГО ПОДАТКУ

Підакцизні товари в Україні зображено на рис. 4.4.

НОВАЦІЯ З прийняттям Податкового кодексу розширився перелік підакцизних товарів за рахунок включення до нього скрапленого газу.

Завдання для допитливих

1. Як змінився перелік підакцизних товарів в Україні?
2. Які товари є підакцизними в інших країнах?

Розрізняють такі види ставок акцизного податку:

- адвалорні (відсоткові, відносні);
- специфічні (тверді, абсолютні);
- адвалорні та специфічні одночасно (комбіновані).

Пригадайте з курсу “Фінанси” класифікацію податкових ставок.

Рис. 4.4. Групи підакцизних товарів в Україні

Ставки акцизного податку диференційовані на кожний вид товару груп підакцизних товарів (додаток Д).

НОВАЦІЯ З прийняттям Податкового кодексу України підвищено ставки акцизного податку на всі підакцизні товари, крім пива.

Поміркуйте. Чому на пиво ставки акцизного податку не підвищено? Яку мету ставила держава при цьому?

4.4. БАЗА ОПОДАТКУВАННЯ ТА ПОРЯДОК ВИЗНАЧЕННЯ СУМИ АКЦИЗНОГО ПОДАТКУ

Статті 214,
216–220
ПКУ

База оподаткування акцизного податку визначається залежно від виду ставки.

Якщо ставка встановлена у відсотках:

- для товарів, виготовлених на території України, базою є вартість за встановленими виробником максимальними роздрібними цінами без ПДВ, але з урахуванням акцизного податку;
- для товарів, що імпортуються, – вартість за встановленими імпортером максимальними роздрібними цінами без ПДВ, але з урахуванням акцизного податку. Проте ця вартість не повинна бути менше митної вартості без ПДВ, але з акцизним податком.

Максимальні роздрібні ціни встановлюються виробниками або імпортерами і відображаються в спеціальній декларації, вона подається не пізніше ніж за 5 календарних днів до дати введення, а початок застосування максимальних роздрібних цін, з 1-го числа місяця, який настає за місяцем подання декларації.

Акцизний податок може бути визначений такими способами:

- За ставками у відсотках до обороту (адвалорними):

Оборот з реалізації · Ставка = Акцизний податок (A_1).

- За ставками у твердих сумах в гривнях або в євро з одиниці реалізованого товару (специфічними):

Кількість товару · Ставка акцизного податку = Акцизний податок (A_2).

- Водночас за ставками у відсотках до обороту та у твердих сумах з одиниці товару:

Акцизний податок = $A_1 + A_2$.

- Комбінованим, за ставками у відсотках і твердих сумах, але не менше встановленої твердої суми з одиниці товару:

$$A = A_1 + A_2, A \geq \text{мінімальне податкове зобов'язання.}$$

Якщо ставка тверда, то базою оподаткування є: вага, об'єм, кількість, інші натуральні показники виміру.

В Україні адвалорні ставки у відсотках до обороту встановлено тільки для сигарет і цигарок, і база обчислюється за максимальними роздрібними цінами. Водночас сигарети і цигарки оподатковуються за твердими ставками, але загальна сума податку має бути не меншою мінімального податкового зобов'язання.

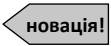

Акцизний податок, установлений в євро, сплачується до бюджету у валюті України за обмінним курсом, визначеним стосовно товарів:

- вироблених і реалізованих на території України за курсом НБУ, що діє на перший день кварталу, в якому відбулася реалізація;
- що імпортуються, за курсом НБУ, який діє на дату подання вантажної митної декларації.

Дата виникнення податкового зобов'язання з акцизного податку залежить від виду операції (табл. 4.2).

Таблиця 4.2

Дата виникнення податкового зобов'язання з акцизного податку

Вид операції	Дата виникнення
1. Для підакцизних товарів, вироблених на території України	Дата реалізації виробником
2. Для підакцизних товарів, що ввозяться на територію України	Дата подання митної декларації або дата нарахування ПЗ
3. При передачі підакцизних товарів, вироблених з давальницької сировини	Дата відвантаження виробником замовнику або за його дорученням іншій особі
4. При використанні підакцизних товарів для власних виробничих потреб, крім використання для виробництва підакцизних товарів	Дата передачі для використання
5. При зіпсуванні, знищенні, втраті підакцизних товарів	Дата складання відповідного акта

Особливості обчислення податку з тютюнових виробів

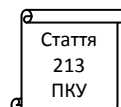
Обчислення сум податку з тютюнових виробів здійснюється водночас за адвалорними та специфічними ставками. При визначенні податкового зобов'язання на сигарети одного найменування сума акцизного податку, обчислена одночасно за встановленими адвалорною та специфічною ставками акцизного податку, не повинна бути меншою за встановлене мінімальне акцизне податкове зобов'язання (табл. 4.3).

Таблиця 4.3

Мінімальне акцизне податкове зобов'язання зі сплати акцизного податку на тютюнові вироби

Вид товару	Одиниця виміру	Сума, грн
Сигарети без фільтра, цигарки	1000 штук	70,69
Сигарети з фільтром	1000 штук	184,40

4.5. ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД СПЛАТИ АКЦИЗНОГО ПОДАТКУ

Операції з підакцизними товарами, які звільняються від оподаткування

- Операції з реалізації:
 - 1) легкових автомобілів для інвалідів, у тому числі дітей-інвалідів, оплата яких здійснюється за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів, коштів фондів загальнообов'язкового державного страхування;
 - 2) легкових автомобілів спеціального призначення (швидка медична допомога та для потреб центральних органів виконавчої влади, що реалізують державну політику у сферах цивільного захисту, рятувальної справи, пожежної і техногенної безпеки), оплата вартості яких здійснюється за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів;
 - 3) алкогольних напоїв і тютюнових виробів безпосередньо вітчизняними виробниками магазинам безмитної торгівлі;

 Підставою для звільнення від сплати акцизного податку продукції, призначеної для реалізації магазинами безмитної торгівлі, є належно оформлена митна декларація, яка оформляється під час відвантаження продукції від такого виробника.

4) скрапленого газу на спеціальних аукціонах для потреб населення. **новація!**

• Операції з ввезення:

1) підакцизних товарів для офіційного користування дипломатичними представництвами, консульствами, з огляду на принцип взаємності щодо кожної окремої держави; **новація!**

2) підакцизних товарів фізичними особами, які не перевищують норми безмитного ввезення;

Завдання. З'ясувати, які норми безмитного ввезення на територію України підакцизних товарів.

3) підакцизних товарів, крім алкогольних та тютюнових виробів, як міжнародної технічної та гуманітарної допомоги;

4) еталонних (моніторингових) чи тестових зразків тютюнових виробів (не призначених для продажу вроздріб) акредитованими державними випробувальними лабораторіями та/або суб'єктами господарювання, які мають ліцензії на виробництво тютюнових виробів, для проведення досліджень чи випробувань (калібрування лабораторного обладнання, проведення дегустацій, вивчення фізико-хімічних показників, дизайну).

НОВАЦІЯ З прийняттям Податкового кодексу України скасовано пільгу для імпортних (демонстраційних) зразків алкогольних виробів (звільнення залишилося тільки для тютюнових виробів).

- Операції з ввезення підакцизних товарів (продукції) на митну територію України, якщо при цьому згідно із законом не справляється ПДВ у зв'язку з розміщенням товарів (продукції) у митних режимах: реімпорту, транзиту, тимчасового ввезення, митного складу, вільної митної зони, безмитної торгівлі, переробки на митній території, знищення або руйнування, відмови на користь держави.

 У разі порушення умов митних режимів, що передбачають повне або часткове звільнення від оподаткування, особа, відповідальна за дотримання режиму, зобов'язана обчислити та сплатити суму податкового зобов'язання. Якщо в зазначених випадках митним законодавством України передбачається вимога щодо здійснення заходів гарантування, вона встановлюється і для цілей акцизного податку. Акцизний податок справляється, якщо в подальшому щодо таких товарів (продукції) виникають зобов'язання зі сплати податку на додану вартість.

- Операції з реалізації і ввезення підакцизних товарів, крім нафтопродуктів, для виробництва підакцизних товарів.

 Підставою для звільнення від сплати акцизного податку при імпорті є пред'явлення органу державної митної служби ліцензії на право виробництва.

- Операції з безоплатної передачі підакцизних товарів, що перейшли у власність держави та конфісковані з метою знищення.

НОВАЦІЯ З прийняттям Податкового кодексу України не звільняється від оподаткування підакцизна продукція, яка була придбана інвестором у власність на умовах угоди про розподіл продукції, у разі вивезення за межі митної території України.

4.6. ПОРЯДОК ПОДАННЯ ПОДАТКОВОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ ТА СТРОКИ СПЛАТИ ДО БЮДЖЕТУ

Статті
222–223
ПКУ

Порядок звітування

Платники акцизного податку самостійно обчислюють суму податкового зобов'язання, яку зазначають у податковій декларації, та не пізніше 20-го числа місяця, наступного за звітним, подають до податкової служби.

Строки сплати

1. Виробники підакцизних товарів перераховують податок до бюджету протягом 10 днів, наступних за днем подання декларації.

новація!

НОВАЦІЯ З прийняттям Податкового кодексу України змінено строки сплати для виробників тютюнових виробів та алкогольних напоїв, крім тих, при виробництві яких використовується спирт етиловий.

2. Виробники алкогольних напоїв з додаванням спирту сплачують протягом 90 календарних днів від дня отримання спирту етилового при придбанні марок акцизного податку.
3. Власники готової продукції, виготовленої з давальницької сировини – не пізніше дати відвантаження готової продукції.
4. Імпортери маркованої підакцизної продукції – під час придбання марок акцизного податку.

4.7. ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ АКЦИЗНИМ ПОДАТКОМ АЛКОГОЛЬНИХ НАПОЇВ ТА ТЮТЮНОВИХ ВИРОБІВ

Оподаткування акцизним податком алкогольних напоїв та тютюнових виробів має особливості.

Маркування алкогольних напоїв та тютюнових виробів

1. Виробники алкогольної та тютюнової продукції зобов'язані маркувати кожну пляшку алкогольних напоїв і кожну пачку тютюнових виробів у такий спосіб, щоб марка розривалась під час відкривання.
2. Наявність правильно наклеєної марки є підтвердженням сплати акцизного податку та легального ввезення продукції на територію країни.
3. Марки для вітчизняних та імпортованих товарів відрізняються дизайном і кольором.
4. Маркуванню підлягають алкогольні напої зі вмістом спирту $\geq 8,5\%$ об'ємних одиниць.
5. На кожній марці повинні бути вказані окремий номер, місяць (для алкогольних напоїв) або квартал (для тютюнових виробів) та рік випуску марки. Виробники та імпортери тютюнових виробів ведуть облік та звітують про використання марок акцизного податку за видами марок (ТІ – “тютюн імпортний”, ТВ – “тютюн вітчизняний”) у кількісному виразі.

Вважаються такими, що немарковані:

- алкогольні напої та тютюнові вироби з підробленими марками акцизного податку;
- алкогольні напої та тютюнові вироби, марковані з відхиленням від вимог, та/або марками, що не видавалися безпосередньо виробнику або імпортеру цієї продукції;
- алкогольні напої з марками акцизного податку, на яких вказана сума акцизного податку, сплаченого за одиницю маркованої продукції, не відповідає сумі, визначеній з урахуванням чинних на дату розливу продукції ставок акцизного податку, міцності продукції та місткості тари.

Не підлягають маркуванню:

- алкогольні напої та тютюнові вироби, які постачаються для реалізації магазинам безмитної торгівлі безпосередньо вітчизняними виробниками такої продукції за прямими договорами, укладеними між вітчизняними виробниками алкогольних напоїв і тютюнових виробів та власниками магазинів безмитної торгівлі. Переміщення алкогольних напоїв і тютюнових виробів, що спрямовуються виробниками до магазинів безмитної торгівлі, здійснюється під митним контролем із застосуванням заходів гарантування доставки;
- алкогольні напої та тютюнові вироби, які ввозяться в Україну і розміщуються в митному режимі магазину безмитної торгівлі;
- еталонні (моніторингові) чи тестові зразки тютюнових виробів, які не призначені для продажу вроздріб і ввозяться на митну територію України акредитованими державними випробувальними лабораторіями та/або суб'єктами господарювання, які мають ліцензії на право виробництва відповідної продукції, для проведення досліджень чи випробувань (калібрування лабораторного обладнання, проведення дегустацій, вивчення фізико-хімічних показників, дизайну).

Забороняються ввезення на митну територію України, зберігання, транспортування, прийняття на комісію з метою продажу та продаж на митній території України не маркованих в установленому порядку алкогольних напоїв та тютюнових виробів.

Марки акцизного податку, не використані для маркування товарів через їх пошкодження, приймаються від покупців марок для утилізації з відшкодуванням фактично сплачених сум податку. Плата за марки поверненню не підлягає.

 Інформативно. Плата за ліцензії на право торгівлі алкоголем і тютюном.

Встановлена річна плата за ліцензії на *право оптової торгівлі* у розмірі:

- алкогольними напоями, крім сидру та перрі (без додавання спирту) – 500 000 грн;
- тютюновими виробами – 500 000 грн;
- сидром та перрі (без додавання спирту) – 780 грн.

Роздрібна торгівля алкогольними напоями або тютюновими виробами може здійснюватися суб'єктами підприємницької діяльності всіх форм власності, у тому числі їх виробниками, за наявності ліцензій.

Плата за ліцензію на *роздрібну торгівлю алкогольними напоями*, крім сидру та перрі (без додавання спирту), становить 8000 грн на кожний окремий, зазначений в ліцензії електронний контрольно-касовий апарат (книгу обліку розрахункових операцій), що знаходиться у місці торгівлі; на *роздрібну торгівлю тютюновими виробами* на кожне місце торгівлі – 2000 грн, а на *території сіл і селищ, за винятком розташованих у межах території міст*, – 500 грн на роздрібну торгівлю алкогольними напоями, крім сидру та перрі (без додавання спирту), на кожний окремий, зазначений у ліцензії електронний контрольно-касовий апарат (книгу обліку розрахункових операцій), що знаходиться у місці торгівлі, і 250 грн – на роздрібну торгівлю тютюновими виробами на кожне місце торгівлі.

Плата за ліцензію на роздрібну торгівлю *сидром та перрі* (без додавання спирту) становить 78 грн на кожне місце торгівлі незалежно від його територіального розташування.

Для місць торгівлі, розташованих за межами територій міст обласного підпорядкування і міст Києва та Севастополя на відстані до 50 км та мають торговельні зали площею понад 500 кв. м, плата за ліцензію на роздрібну торгівлю алкогольними напоями становить 8000 грн на кожний окремий, зазначений у ліцензії електронний контрольно-касовий апарат (книгу обліку розрахункових операцій),

що знаходиться у місці торгівлі, та 2000 грн на роздрібну торгівлю тютюновими виробами на кожне місце торгівлі.

Особливості оподаткування алкогольних напоїв

Суб'єкт господарювання зобов'язаний сплатити податок або подати органу державної податкової служби за своїм місцезнаходженням до отримання з акцизного складу спирту етилового неденатурованого, призначеного для переробки на алкогольні напої (крім вино-матеріалів), *податковий вексель*, який є забезпеченням виконання зобов'язання такого платника у строк до 90 календарних днів, починаючи з дня видачі податкового векселя, сплатити суму податку, розраховану за ставками для цієї продукції.

Під час отримання спирту етилового неденатурованого підприємство-векселедавець за участю представника державної податкової служби на акцизному складі складає акт про фактично отриману кількість спирту та розрахунок акцизного податку, виходячи з цієї кількості. Цей акт є коригуванням вже сплаченої суми податку або наданого податкового векселя із зазначенням остаточної суми податку, яка підлягає сплаті.

Скоригована сума податку в податковому векселі сплачується частково у разі придбання марок акцизного податку в період дії такого векселя. Податковий вексель вважається погашеним векселедавцем у разі сплати суми податку в повному обсязі та в зазначений у податковому векселі строк. *Сума податку, на яку погашається вексель, визначається*, зважаючи на фактично отриману кількість спирту (згідно з актом) та ставки податку на готову продукцію, зменшується на суму податку, розраховану, виходячи з фактично втраченої кількості спирту етилового при транспортуванні та зберіганні, у процесі виробництва готової продукції в межах норм, затверджених у встановленому порядку, а також фактично повернутого невинного браку.

У разі експорту (вивезення) підакцизних товарів (продукції) за межі митної території України сума податку для погашення податкового векселя визначається з урахуванням обсягів відвантаженої на експорт продукції згідно з належно оформленою митною декларацією.

Якщо податковий вексель не погашається у визначений строк, векселедержатель вчиняє протест такого векселя у неплатежі згідно із законодавством та звертається протягом *одного робочого дня* з дати вчинення протесту до банку, який здійснив аваль цього векселя, з опротестованим векселем. Банк-аваліст зобов'язаний *не пізніше операційного дня, що настає за датою звернення векселедержателя* з опротестованим векселем, переказати суму, зазначену в цьому векселі, векселедержателю. Забороняється часткове погашення податкового векселя після закінчення строку його дії.

Якщо податковий вексель, строк сплати за яким настав, не погашений, наступний вексель не може бути виданий таким суб'єктом.

✎ *Не оподатковуються виноматеріали, що реалізуються підприємствами вторинного виноробства, які використовують їх для виробництва готової продукції. В інших випадках реалізація виноматеріалів оподатковується за встановленими ставками податку на виноробну продукцію.*

Ввезення на митну територію України імпортованих алкогольних напоїв і тютюнових виробів

Суб'єкти господарювання, які уклали з іноземними виробниками контракт про постачання в Україну алкогольних напоїв і тютюнових виробів, мають право ввозити на митну територію України імпортовані алкогольні напої і тютюнові вироби, якщо:

- ввезення їх на митну територію України здійснюється виключно через визначені Кабінетом Міністрів України пункти пропуску через державний кордон, які зазначені покупцями марок (імпортерами) у заявці-розрахунку;
- маркування алкогольних напоїв і тютюнових виробів здійснюється в установленому порядку марками акцизного податку встановленого зразка;
- алкогольні напої в автомобільних і залізничних цистернах, а також у баках, бачках та інших ємностях місткістю більш як 5 л, ввозяться в Україну з метою продажу або обміну на митній території України та не підлягають маркуванню. У такому разі податок сплачується до або під час митного оформлення. Контроль за його сплатою здійснюється митними органами;

- покупець марок (імпортер) подав митному органу митну декларацію, копію декларації про максимальні роздрібні ціни (для тютюнових виробів) та примірник заявки-розрахунку з відміткою продавця марок акцизного податку про сплату сум податку до відповідного бюджету в повному обсязі.

Придбані марки акцизного податку передаються покупцями марок (імпортерами) іноземним виробникам для маркування імпортованих алкогольних напоїв і тютюнових виробів у процесі їх виробництва. У разі порушення порядку маркування ввезених алкогольних напоїв і тютюнових виробів та/або неповної сплати податку товар не допускається до митного оформлення і ввезення його на митну територію України забороняється.

У разі виявлення фактів ввезення на митну територію України, зберігання, транспортування та продажу на митній території України алкогольних напоїв і тютюнових виробів без наявності марок акцизного податку встановленого зразка, контролюючі органи вилучають такі товари з вільного обігу та подають відповідні матеріали до суду для винесення постанови про їх вилучення в дохід держави (конфіскацію). *Вилучені в дохід держави (конфісковані) спирт етиловий та алкогольні напої підлягають знищенню або промисловій переробці. Вилучені в дохід держави (конфісковані) тютюнові вироби підлягають знищенню.*

Особливості оподаткування спирту етилового та нафтопродуктів залежно від напрямку їх використання

Деякі підакцизні товари мають особливості оподаткування залежно від напрямку їх використання, – це спирт етиловий і нафтопродукти (як вироблені в Україні, так і ввезені). Особливість полягає у тому, що акцизний податок з цих товарів справляється за ставкою 0 грн, якщо вони використовуються як сировина для виробництва іншої підакцизної продукції, яка, у свою чергу, оподатковуватиметься за загальною ставкою (рис. 4.5).

Для забезпечення цільового використання цих товарів використовують такі інструменти – податковий вексель і податковий склад. *Податковий вексель* виписується переробним підприємством на суму акцизного податку, розраховану, виходячи з загальної (не нульової) ставки акцизного податку та отриманого обсягу спирту етилового або нафтопродуктів, на строк 90 або 180 календарних днів (рис. 4.5).

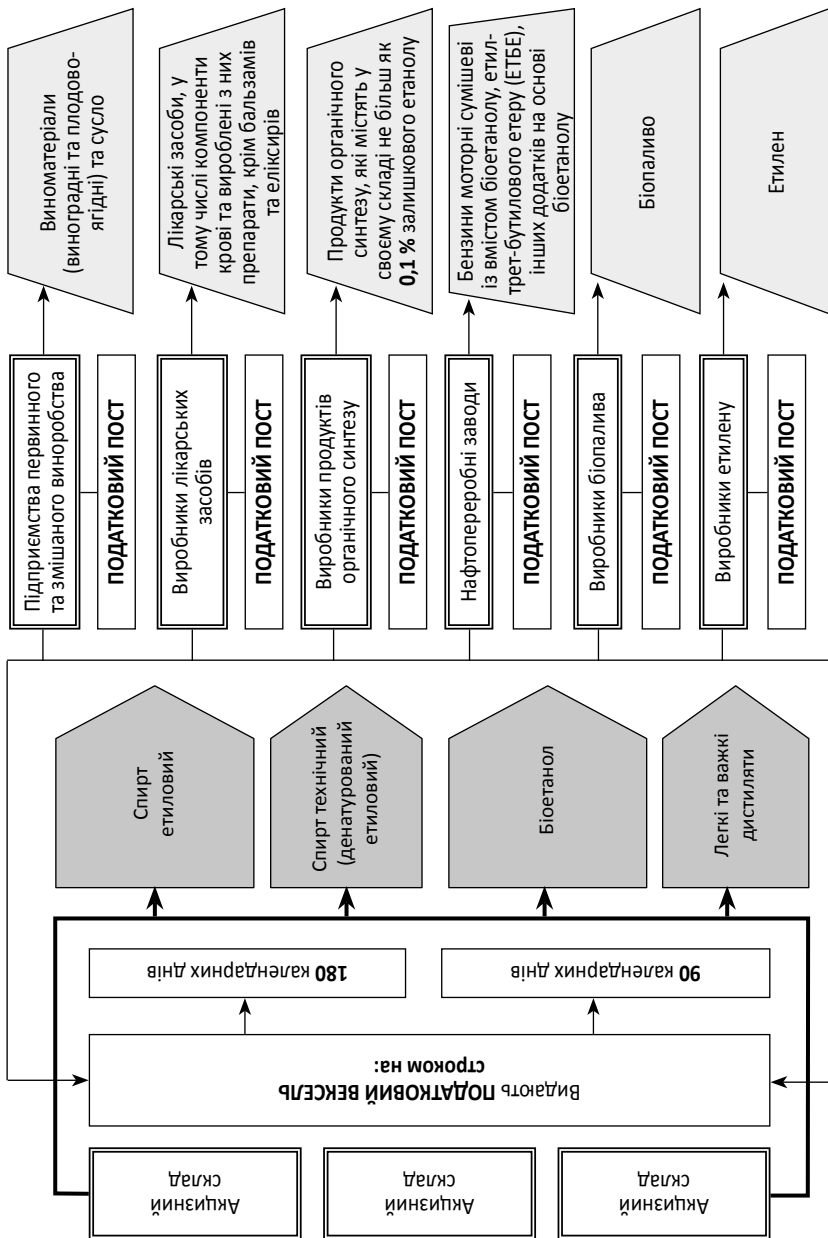

Рис. 4.5. Оподаткування спирту етилового та нафтопродуктів за нульовою ставкою акцизного податку, за умови їх цільового використання

Обов'язки з погашення податкового векселя не можуть передаватися іншим особам, незалежно від їх взаємовідносин з векселедавцем. За користування податковим векселем не нараховуються проценти або інші види плати, передбачені законодавством для інших видів векселів. Векселедержателем є орган державної податкової служби за місцем реєстрації векселедавця. Податковий вексель *вважається погашеним* у разі документального підтвердження факту цільового використання спирту етилового або нафтопродуктів (легких та важких дистилатів) виключно як сировини для виробництва інших підакцизних товарів (рис. 4.5). Для погашення податкового векселя векселедержателю подається довідка векселедавця про цільове використання, погоджена представником податкового посту, встановленого на підприємстві.

Податкові пости встановлюються на підприємствах, де спирт етиловий або нафтопродукти, оподатковувані за нульової ставкою акцизного податку, переробляються на інші підакцизні продукти. На податковому посту представники органу державної податкової служби за місцем його розташування здійснюють постійний безпосередній контроль за цільовим використанням спирту етилового або нафтопродуктів.

✎ Під час виробництва біоетанолу на спиртових заводах *забороняється*:

- виробництво та зберігання спирту етилового на підприємствах з виробництва біоетанолу;
- зберігання біоетанолу на складах виробника без денатурації його бензином (1–10 %);
- зберігання на складах виробника спирту етилового.

Підприємствам, які є водночас виробниками біоетанолу та біопалива на його основі, авальований вексель (банківська розписка) не оформляється.

Особливості оподаткування нафтопродуктів, ввезених в Україну, що використовуються як сировина для нафтохімічної промисловості

Порядок оподаткування у цьому випадку схожий на попередній, але податковий вексель оформляється у трьох примірниках. Один примірник подається органу державної податкової служби за

місцезнаходженням виробника, другий – органу державної митної служби, яким здійснюється митне оформлення зазначених товарів, третій залишається платнику податку.

У разі нецільового використання суб'єктами господарювання нафтопродуктів, що отримані як сировина для виробництва у хімічній промисловості, з таких суб'єктів справляється *штраф* у розмірі, який обчислюється, виходячи з обсягів використаних не за призначенням нафтопродуктів та відповідної ставки акцизного податку, збільшеної в 1,5 рази.

Акцизні склади

Акцизні склади утворюються з метою підвищення ефективності роботи із запобігання та боротьби з незаконним виробництвом і обігом спирту етилового, горілки та лікєро-горілчаних виробів, посилення контролю за повнотою та своєчасністю надходжень до бюджету акцизного податку. На акцизних складах постійно діють представники органу державної податкової служби за місцем розташування такого складу. Розпорядок роботи представників органу державної податкової служби повинен відповідати режиму роботи акцизного складу, встановленому його розпорядником. Посадові особи органу державної податкової служби, які призначаються представниками служби на акцизному складі, повинні пройти спеціальне навчання або інструктаж щодо специфіки контролю за виробництвом та обігом спирту етилового, горілки та лікєро-горілчаних виробів, а також методики користування вимірювальними приладами.

Основним завданням представника органу державної податкової служби на акцизних складах є здійснення постійного безпосереднього контролю за дотриманням установленого порядку виробництва, зберігання та відпуску спирту етилового й горілки та лікєро-горілчаних виробів і сплати податку, вжиття заходів для недопущення порушення законодавства України.

Функції представника органу державної податкової служби на акцизному складі:

- а) здійснює контроль за виробництвом, зберіганням, відпуском та обліком спирту етилового, горілки та лікєро-горілчаних виробів за даними бухгалтерського обліку акцизного складу;

- б) здійснює контроль за обліком, зберіганням та використанням марок акцизного податку і маркуванням продукції;
- в) здійснює контроль за обліком надходження, витрачання сировини, яка використовується для виробництва спирту етилового, горілки та лікєро-горілочаних виробів, і кількістю виробленої продукції;
- г) здійснює контроль за додержанням установленого порядку обчислення та сплати податку;
- ґ) бере участь у проведенні інвентаризації сировини, спирту етилового, горілки та лікєро-горілочаних виробів і марок акцизного податку;
- д) надає у разі виявлення порушень установленого законодавством порядку ведення обліку, зберігання і відпуску спирту етилового, горілки та лікєро-горілочаних виробів, марок акцизного податку, сировини розпоряднику акцизного складу пропозиції щодо усунення виявлених порушень та контролює їх виконання;
- е) вносить пропозиції щодо вдосконалення системи контролю за обліком, зберіганням, відпуском і транспортуванням горілки та лікєро-горілочаних виробів;
- є) присутній під час опломбування місць можливого доступу до спирту (в тому числі лічильників спирту), спиртосховища, цеху розливу та складу готової продукції після закінчення робочого дня.

Під час ввезення спирту представник органу державної податкової служби на акцизному складі підприємства, на якому виробляються горілка та лікєро-горілочані вироби:

- робить відмітку на товарно-транспортній накладній про погодження його ввезення: проставляє штамп “В’їзд дозволено” та особистий підпис і запис у журналі реєстрації отримання спирту етилового;
- надсилає протягом трьох діб довідку про отримання спирту етилового представнику органу державної податкової служби на акцизному складі підприємства, що відпустило спирт, про що робить відмітку в зазначеному журналі.

Під час відвантаження горілки та лікєро-горілочаних виробів заповнюється товарно-транспортна накладна, в якій представник органу державної податкової служби на акцизному складі робить

відмітку про погодження відпуску: ставить штамп “Виїзд дозволено” та особистий підпис, а також здійснює запис у журналі реєстрації відвантаження горілки та лікєро-горілочаних виробів. Усі документи, які є підставою для відпуску горілки та лікєро-горілочаних виробів, обов’язково перевіряються представником органу державної податкової служби на акцизному складі.

Під час ввезення горілки та лікєро-горілочаних виробів на акцизний склад представник органу державної податкової служби робить відмітку на товарно-транспортній накладній про погодження їх ввезення: ставить штамп “Виїзд дозволено” і особистий підпис та робить запис в журналі реєстрації отримання горілки та лікєро-горілочаних виробів.

Забороняється транспортування горілки та лікєро-горілочаних виробів, відвантажених з акцизного складу підприємства, на якому виробляються горілка та лікєро-горілочані вироби, без товарно-транспортних накладних з відміткою представника органу державної податкової служби на акцизному складі.

Розпорядник акцизного складу зобов’язаний:

- а) надати постійному представнику органу державної податкової служби окреме приміщення, яке відповідає санітарно-гігієнічним нормам, обладнане телефоном, а також вжити заходів для запобігання несанкціонованому втручанню в роботу представника органу державної податкової служби і користуванню службовою та іншою інформацією, що зберігається представником органу державної податкової служби на акцизному складі;
- б) встановлювати та підтримувати у належному стані необхідні замки, пломби, лічильники чи інші подібні пристрої, які можуть бути затребувані постійним представником органу державної податкової служби на акцизному складі для забезпечення повноти сплати належної суми податку зі спирту, горілки та лікєро-горілочаних виробів, що виробляються на акцизному складі;
- в) забезпечувати облік наявності та руху сировини, спирту етилового та водно-спиртових розчинів у незавершеному виробництві горілки та лікєро-горілочаних виробів і готової продукції, розміщених на акцизному складі;

г) надавати постійному представникові органу державної податкової служби достовірну інформацію з цього питання, а також відповідні документи первинного, бухгалтерського обліку та звітності для ознайомлення.

РЕЗЮМЕ ЗА ЗМІСТОМ ТЕМИ

Акцизний податок є специфічним акцизом, що належить поряд з ПДВ і митом до податків на споживання, непрямих податків. Один із бюджетоутворюючих податків в Україні.

Платників податку можна поділити на чотири групи: виробники, імпортери, реалізатори конфіскованих товарів, порушники умов використання підакцизних товарів.

Не є об'єктом оподаткування податком вивезення (експорт).

До підакцизних товарів в Україні належать: алкогольні напої, тютюнові вироби, нафтопродукти і скраплений газ, транспортні засоби.

Розрізняють такі види ставок акцизного податку: адвалорні (відсоткові, відносні); специфічні (тверді, абсолютні); адвалорні та специфічні одночасно (комбіновані). Ставки акцизного податку диференційовані за кожним видом товару груп підакцизних товарів.

База оподаткування податком залежить від виду ставки та здійснюваних операцій.

Окремі операції в Україні звільнені від оподаткування акцизним податком.

Податкова декларація за місяць подається протягом 20 календарних днів після його закінчення. Виробники підакцизних товарів перераховують податок до бюджету протягом 10 днів, наступних за днем подання розрахунку. Виробники алкогольних напоїв з додаванням спирту сплачують податок протягом 90 календарних днів від дня отримання спирту етилового при придбанні марок акцизного податку. Власники готової продукції, виготовленої з давальницької сировини, – не пізніше дати відвантаження готової продукції. Імпортери маркованої підакцизної продукції – під час придбання марок акцизного податку. З прийняттям Податкового кодексу України змінено строки сплати для виробників тютюнових виробів та алкогольних напоїв, крім тих, при виробництві яких використовується спирт етиловий.

Оподаткування акцизним податком алкогольних напоїв та тютюнових виробів має певні особливості, зокрема, щодо маркування, використання податкових векселів, функціонування акцизних складів.

НОВАЦІЇ ПОДАТКОВОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

1. Нова термінологія: зміна назви “акцизний збір” на “акцизний податок”, “оборот від реалізації” на “операції з реалізації”.
2. Дано нове визначення акцизного податку.
3. Один розділ Податкового кодексу України замінив декілька законів і декрет Кабінету Міністрів України.
4. Розширився перелік підакцизних товарів за рахунок включення до нього скрапленого газу.
5. Виключено з числа платників фізичних осіб, що отримують підакцизні товари з-за кордону у вигляді поштових чи інших відправлень чи несупроводжуваного багажу.
6. Розширився перелік платників за рахунок включення осіб, які:
 - реалізують конфісковані, безхазяйні або такі, що перейшли у власність держави, підакцизні товари;
 - порушили митні режими ввезення звільнених від оподаткування підакцизних товарів (продукції) чи умови їх цільового використання.
7. Запроваджено “автоматичну” реєстрацію платником акцизного податку.
8. Розширено об’єкт оподаткування за рахунок включення до нього:
 - операцій з реалізації конфіскованих, безхазяйних або таких, що перейшли у власність держави, підакцизних товарів;
 - понаднормативних витрат під час виробництва спирту та алкогольної продукції;
 - товарів, раніше звільнених від обкладання акцизним податком;
 - передачі підакцизних товарів як внесків до статутного капіталу.
9. Звільнено від оподаткування операції із ввезення підакцизних товарів для офіційного (службового) використання дипломатичними представництвами, консульствами, з огляду на принцип взаємності для кожної окремої країни.
10. Звільнено від оподаткування операції з реалізації скрапленого газу на спеціалізованих аукціонах для потреб населення.

11. Підвищено ставки податку на всі підакцизні товари, крім пива.
12. Підвищено розмір мінімального податкового зобов'язання.
13. Скасовано пільгу для імпортерів (демонстраційних) зразків алкогольних виробів (звільнення залишилося тільки для тютюнових виробів).
14. Не звільняється від оподаткування підакцизна продукція, яка була придбана інвестором у власність на умовах угоди про розподіл продукції, у разі вивезення за межі митної території України.
15. Гармонізовано з нормами європейського законодавства дату виникнення податкових зобов'язань: тепер це тільки дата реалізації, а оплата не враховується.
16. Визначено дату виникнення податкових зобов'язань (дата складання відповідного акта) для зіпсованого, знищеного, втраченого підакцизного товару. Передбачені випадки, коли таке податкове зобов'язання не виникає:
 - документально підтверджені та зафіксовані втрати;
 - втрати, пов'язані з технологічним процесом чи іншими природними причинами, але тільки в межах затверджених норм.
17. Змінено строки сплати для виробників тютюнових виробів та алкогольних напоїв, крім тих, при виробництві яких використовується спирт етиловий.
18. Врегульовано питання маркування зразків та наявності в магазинах безмитної торгівлі немаркованої імпоротної продукції.

Деякі питання, що потребують вирішення

Питання справляння акцизного податку, контролю за його справлянням, незважаючи на прийняття Податкового кодексу України, регламентуються низкою законодавчо-нормативних актів, на які немає прямого посилання або згадування у тексті Кодексу.

Для адаптації до європейського законодавства слід зважати на таке. Вітчизняні ставки акцизного збору з тютюнових виробів є значно меншими від європейських. Зокрема, не враховано вимогу щодо загальної мінімальної ставки специфічного акцизу (сума специфічної та адвалорної ставки без ПДВ), рівень якої має становити не менш як 57 % роздрібною ціни (разом з усіма податками) чи 70 % (разом з ПДВ) найпопулярнішої цінової категорії. Загальна мінімальна ставка податку повинна дорівнювати не менш ніж 64 євро за 1000 сигарет. В Україні передбачено лише мінімальне податкове зобов'язання в гривнях за

1000 штук. Причому окремо для цигарок та сигарет з фільтром, чого, до речі, немає у ЄС, де використовується найпопулярніша цінова категорія. Українське мінімальне податкове зобов'язання становить приблизно 5,5 євро за 1000 цигарок та 14 євро за 1000 сигарет з фільтром.

✍ ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Аваль – вексельне поручительство, згідно з яким банк бере на себе відповідальність перед векселедержателем за виконання векселедавцем оплати податкового векселя, яке оформляється шляхом проставлення гарантійного напису банку на кожному примірнику податкового векселя.

Акцизний податок – непрямий податок на споживання окремих видів товарів (продукції), визначених законодавством як підакцизні, що включається до ціни таких товарів (продукції).

Алкогольні напої – продукти, одержані шляхом спиртового бродіння цукровмісних матеріалів або виготовлені на основі харчових спиртів з вмістом спирту етилового понад 1,2 % об'ємних одиниць, які зазначені у товарних позиціях 2204, 2205, 2206, 2208 згідно з УКТ ЗЕД.

Акцизний склад – спеціально обладнані приміщення на обмеженій території (далі – приміщення), розташовані на митній території України, де під контролем постійних представників органу державної податкової служби розпорядник акцизного складу провадить свою господарську діяльність шляхом виготовлення, оброблення (перероблення), змішування, розливу, пакування, фасування, зберігання, одержання чи видачі спирту етилового, горілки та лікєро-горілочаних виробів.

Векселедавець – суб'єкт господарювання – виробник, який одержує з нафтопереробного підприємства або ввозить на митну територію України нафтопродукти для їх використання як сировини для виробництва продукції.

Векселедержатель – орган державної податкової служби за місцем реєстрації векселедавця.

Виноробна продукція – вина виноградні натуральні, вина натуральні кріплені, шампанські, ігристі, газовані, вермути, бренді, сусло виноградне та інші виноматеріали, коньяки, інші алкогольні напої з винограду, плодів та ягід.

Вироблена продукція – загальний обсяг продукції, видобутої відповідно до угоди про розподіл продукції і доставленої в пункт виміру.

Вуглеводнева сировина – нафта, природний газ (у тому числі нафтовий (попутний) газ), газовий конденсат, що є товарною продукцією.

Максимальні роздрібні ціни – ціни, встановлені на підакцизні товари (продукцію з урахуванням усіх видів податків (зборів), вищими за які не може здійснюватися продаж підакцизних товарів (продукції) у роздрібній торгівлі. Такі ціни на підакцизні товари (продукцію) встановлюються виробниками або імпортерами товарів (продукції) шляхом декларування у порядку, встановленому Податковим кодексом України.

Марка акцизного податку – спеціальний знак для маркування алкогольних напоїв та тютюнових виробів, віднесений до документів суворого обліку, який підтверджує сплату акцизного податку, легальність ввезення та реалізації на території України цих виробів.

Мінімальне акцизне податкове зобов'язання – мінімальна величина податкового зобов'язання зі сплати акцизного податку з сигарет, виражена у твердій сумі за 1000 штук сигарет одного найменування, реалізованих на митній території України чи ввезених на митну територію України.

Паливо моторне сумішеве – види палива, отримані в результаті змішування палива, одержаного з нафтової сировини, з біоетанолом та додатками на основі біоетанолу, біодизелю або іншими біокомпонентами, вміст яких відповідає вимогам нормативних документів на паливо моторне сумішеве.

Пиво – насичений діоксидом вуглецю пінистий напій, отриманий під час бродіння охмеленого сусла пивними дріжджами, який зазначений у товарній позиції 2203 згідно з УКТ ЗЕД.

Підакцизні товари (продукція) – товари за кодами згідно з УКТ ЗЕД, на які Податковим кодексом України встановлено ставки акцизного податку.

Плата за марки акцизного податку – плата, що вноситься вітчизняними виробниками та імпортерами алкогольних напоїв і тютюнових виробів за покриття витрат з виробництва, зберігання та реалізації марок акцизного податку. Розмір плати за марки акцизного податку встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Податковий вексель, авальований банком (податкова розписка), – простий вексель, авальований банком, що видається векселедавцем: до отримання з акцизного складу спирту етилового, до отримання з нафтопереробного підприємства нафтопродуктів або до ввезення нафтопродуктів на митну територію України і є забезпеченням виконання ним зобов'язання сплатити суму акцизного податку.

Податковий пост – пост, що утворюється на території підприємств, де виробляються продукти з використанням підакцизних товарів, на які встановлено нульову ставку податку. На податковому посту здійснюють постійний безпосередній контроль постійні представники органу державної податкової служби за місцем його розташування.

Покупець марок акцизного податку – суб'єкт господарювання, який відповідно до законодавства України є платником акцизного податку з алкогольних напоїв та тютюнових виробів.

Продавець марок акцизного податку – органи державної податкової служби.

Простий вексель, авальований банком, – цінний папір, який посвідчує безумовне грошове зобов'язання векселедавця або його наказ банку сплатити після настання строку платежу визначену суму векселедержателю.

Вексель засвідчує безумовне грошове зобов'язання векселедавця сплатити до Державного бюджету України відповідну суму коштів і є податковим зобов'язанням, визначеним векселедавцем самостійно й узгодженим з дня взяття на облік векселя контролюючим органом за місцезнаходженням векселедавця, а в разі, якщо законодавством передбачено відстрочення зі сплати митних платежів, – з дня митного оформлення товарів у відповідний режим.

Пункт продажу палива – стаціонарна, малогабаритна і пересувна автозаправна станція, заправний пункт, який здійснює торгівлю (оптову та/або роздрібну) нафтопродуктами, скрапленим та стиснутим газом.

Реалізація підакцизних товарів (продукції) – будь-які операції на митній території України, що передбачають відвантаження підакцизних товарів (продукції) згідно з договорами купівлі-продажу, міни, поставки та іншими господарськими, цивільно-правовими договорами з передачею прав власності або без такої, за плату (компенсацію) або без такої, незалежно від строків її надання, а також безоплатного відвантаження товарів, у тому числі з давальницької сировини.

Розпорядник акцизного складу – суб'єкт господарювання, який одержав ліцензію на право виробництва спирту етилового, алкогольних напоїв, зареєстрований платником акцизного податку.

Спирт етиловий – всі види спирту етилового, біоетанол, зазначені у товарних позиціях 2207 та 2208 згідно з УКТ ЗЕД.

Тютюнові вироби – сигарети з фільтром або без фільтра, цигарки, сигари, сигарили, а також люльковий, нюхальний, смоктальний, жувальний тютюн, махорка та інші вироби з тютюну чи його замінників для куріння, нюхання, смоктання чи жування.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Якими є спільні та відмінні ознаки акцизного податку та ПДВ?
2. Назвіть платників акцизного податку.
3. Дайте характеристику об'єкта оподаткування акцизним податком.
4. Які операції не є об'єктом оподаткування акцизним податком?
5. Назвіть підакцизні товари в Україні.
6. Які види ставок ви знаєте?
7. Які ставки застосовуються для оподаткування підакцизних товарів в Україні?
8. Як визначається база оподаткування акцизним податком?
9. Які операції звільнені від оподаткування акцизним податком?
10. Як визначається сума акцизного збору за вітчизняними та імпортованими товарами?
11. Які є особливості в оподаткуванні алкогольних та тютюнових виробів?
12. Що таке акцизні марки? Характеристика, порядок їх отримання вітчизняними виробниками та імпортерами.
13. Назвіть строки сплати акцизного збору та подання розрахунків до податкових органів.
14. Порядок обчислення податку при тимчасовому ввезенні на митну територію України та переміщенні через митну територію України транзитом підакцизних товарів.
15. У чому полягає особливість оподаткування спирту етилового та нафтопродуктів?
16. Застосування податкового векселя при оподаткуванні акцизним податком.

17. Податковий пост: сутність, мета створення.
18. Акцизний склад: сутність, мета створення.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

Серед наведених відповідей на запитання вибрати правильні або вказати власний варіант, якщо правильної відповіді не запропоновано.

1. Специфічне акцизне оподаткування представлено в Україні:
 - а) акцизним збором;
 - б) акцизним податком;
 - в) акцизом;
 - г) ПДВ.
2. Акцизний податок був введений в Україну:
 - а) 1991 р.;
 - б) 1992 р.;
 - в) 1997 р.
3. Акцизний податок – це:
 - а) непрямий податок на високорентабельні та монопольні товари;
 - б) непрямий податок на споживання окремих видів товарів, визначених як підакцизні, що включаються до ціни таких товарів;
 - в) непрямий податок на споживання окремих товарів;
 - г) непрямий податок на окремі товари.
4. Акцизним податком оподатковуються:
 - а) товари;
 - б) роботи та послуги;
 - в) відповіді а, б – правильні.
5. До підакцизних товарів не належить:
 - а) спирт етиловий;
 - б) скраплений газ;
 - в) промислові замітники тютюну;
 - г) велосипеди.

6. Специфічні ставки акцизного податку встановлюються:
 - а) у відсотках до вартості товару;
 - б) у грошовому вимірі на одиницю товару;
 - в) одночасно у відсотках до вартості товару та у грошовому вимірі на одиницю товару.
7. За вітчизняними товарами для визначення акцизного податку сума в євро перераховується у валюту України за курсом Національного банку України:
 - а) на перший день кварталу, в якому здійснюється відвантаження товарів і залишається незмінним протягом кварталу;
 - б) на день придбання марок акцизного збору;
 - в) на день реалізації підакцизних товарів.
8. За імпортними товарами для визначення акцизного податку сума в євро перераховується у валюту України за курсом Національного банку України:
 - а) на перший день кварталу, в якому здійснюється імпортування товарів і залишається незмінним протягом кварталу;
 - б) на день придбання марок акцизного податку;
 - в) на день подання вантажної митної декларації;
 - г) відповіді б, в – правильні.
9. Строки сплати акцизного податку залежать:
 - а) від групи підакцизного товару;
 - б) від суми середньомісячного податку за минулий рік;
 - в) відповіді а, б – правильні.
10. Податкову декларацію з акцизного податку платники подають до податкових органів щомісячно протягом:
 - а) 20 днів після закінчення звітного місяця;
 - б) 40 днів після закінчення звітного місяця;
 - в) 30 днів після закінчення звітного місяця.
11. Платниками акцизного податку є всі суб'єкти підприємницької діяльності, які:
 - а) виробляють підакцизні товари;
 - б) імпортують підакцизні товари;
 - в) продають підакцизні товари в роздрібній торгівлі;

- г) відповіді а, б, в – правильні;
д) відповіді а, б – правильні.
12. Платниками акцизного податку можуть бути:
- а) фізичні особи;
б) юридичні особи;
в) відповіді а, б – правильні.
13. Об'єктом оподаткування акцизним податком для вітчизняних товарів є:
- а) обороти з реалізації підакцизних товарів;
б) обороти з передачі товарів усередині підприємства для потреб власного споживання, а також своїм працівникам;
в) митна вартість товарів;
г) відповіді а, б – правильні;
д) відповіді а, б, в – правильні.

❓ ПИТАННЯ ДЛЯ БЛІЦ-КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ

1. Акцизний податок – це...
2. Відповідно до класифікації податків акцизний податок є...
3. Фактичним платником акцизного податку є...
4. Юридичними платниками акцизного податку є...
5. Об'єктом оподаткування акцизним податком є...
6. Не є об'єктом оподаткування акцизним податком...
7. В Україні підакцизними товарами є...
8. Є такі види ставок акцизного податку...
9. Способи визначення акцизного податку.
10. База оподаткування акцизним податком визначається залежно від...
11. Якщо ставка акцизного податку адвалорна, то базою оподаткування є...
12. Якщо ставка акцизного податку тверда, то базою оподаткування є...
13. Максимальна роздрібна ціна – це...
14. При обчисленні акцизного податку, встановленого в євро, береться обмінний валютний курс...

15. Дата виникнення податкового зобов'язання з акцизного податку залежить від...
16. Датою виникнення податкового зобов'язання з акцизного податку для підакцизних товарів, вироблених на території України є...
17. Датою виникнення податкового зобов'язання з акцизного податку для підакцизних товарів, що ввозяться на територію України є...
18. Датою виникнення податкового зобов'язання з акцизного податку при передачі підакцизних товарів, вироблених з давальницької сировини, є...
19. Датою виникнення податкового зобов'язання з акцизного податку при використанні підакцизних товарів для власних виробничих потреб, крім використання для виробництва підакцизних товарів, є...
20. Датою виникнення податкового зобов'язання з акцизного податку при зіпсутті, знищенні, втраті підакцизних товарів, є...
21. Сутність мінімального акцизного податкового зобов'язання зі сплати акцизного податку на тютюнові вироби полягає в...
22. Мінімальне акцизне податкове зобов'язання зі сплати акцизного податку на цигарки становить...
23. Мінімальне акцизне податкове зобов'язання зі сплати акцизного податку на сигарети з фільтром становить...
24. Від сплати акцизного податку звільняються операції...
25. Строк подання податкової декларації з акцизного податку.
26. Строк сплати акцизного податку виробниками підакцизних товарів.
27. Строк сплати акцизного податку виробниками алкогольних напоїв з додаванням спирту.
28. Строк сплати акцизного податку власниками готової продукції, виготовленої з давальницької сировини.
29. Строк сплати акцизного податку імпортерами маркованої підакцизної продукції.
30. Марка акцизного податку – це...
31. Маркуванню марками акцизного податку підлягають: ...
32. Які реквізити повинна містити марка акцизного податку?
33. У яких випадках товари вважаються не маркованими марками акцизного податку?
34. У яких випадках алкогольні та тютюнові вироби не підлягають маркуванню марками акцизного податку?

35. На який строк видається податковий вексель отримувачем з акцизного складу спирту етилового неденатурованого, призначеного для переробки на алкогольні напої (крім виноматеріалів)?
36. У яких випадках контролюючі органи вилучають алкогольні напої та тютюнові вироби з вільного обігу?
37. Вилучені в дохід держави (конфісковані) спирт етиловий та алкогольні напої підлягають...
38. Вилучені в дохід держави (конфісковані) тютюнові вироби підлягають...
39. Які підакцизні товари мають особливості оподаткування залежно від напрямку їх використання?
40. Хто може видавати податковий вексель на суму акцизного податку?
41. Податковий пост – це...
42. Де утворюються податкові пости?
43. Акцизний склад – це...
44. Де утворюються акцизні склади?

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

Розроблення “конспект-схеми”

Скласти конспект-схему до розділу: “Акцизний податок”. Правила складання конспект-схем наведені в додатку Б.

Перелік проблемних запитань для підготовки та презентації експертних оцінок

1. Акцизний податок та регулювання споживчого попиту.
2. Макроекономічний аналіз акцизного податку.
3. Оцінка процесу адаптації законодавства України з питань специфічного акцизного оподаткування до правової бази ЄС за такими критеріями: наявність програми адаптації, рівень виконання запланованих заходів.
4. Порівняння законодавчих актів, якими регламентується процес оподаткування акцизним податком у ЄС та в Україні.
5. Недоліки нормативно-правового забезпечення справляння акцизного податку в Україні.
6. Методологічні підходи до визначення ставок акцизного податку.

7. Динаміка ставок акцизного податку на алкогольні напої в Україні.
8. Динаміка ставок акцизного податку на тютюнові вироби в Україні.
9. Динаміка ставок акцизного податку на нафтопродукти в Україні.
10. Динаміка ставок акцизного податку на інші товари в Україні.
11. Обґрунтування вибору підакцизних товарів.
12. Процедури та технології адміністрування акцизного податку в Україні.
13. Світова практика справляння акцизного податку.
14. Можливості застосування закордонного досвіду справляння акцизів в Україні.
15. Вплив податкових векселів на ефективність функціонування акцизного податку.
16. Генезис специфічного акцизного оподаткування в Україні та світі.
17. Фіскальний потенціал акцизного податку в Україні.

Питання для поглибленого вивчення та дискусії

Поміркуйте та дайте аргументовану відповідь

1. Як ви вважаєте, чи є коректною назва специфічного акцизу “акцизний податок”, “акцизний збір”? Запропонуйте свій варіант.
2. Як реалізуються цілі акцизного оподаткування в Україні?
3. Чи приведе підвищення ставок акцизного податку до зростання надходжень від нього?
4. Чи зумовить підвищення ставок акцизного податку на алкогольні та тютюнові вироби зменшення їх споживання?

ОБОВ'ЯЗКОВІ ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1

Підприємство “Астра” є виробником тютюнових виробів. У січні підприємство уклало договір з підприємством “Оріон” на постачання партії сигарет з фільтром. 20 лютого на рахунок підприємства надійшли грошові кошти від покупця, а відвантаження партії сигарет з фільтром (120 000 000 шт.) відбулося 5 березня.

Задекларована виробником максимальна роздрібна ціна за 1 пачку (20 шт.) сигарет з фільтром, які він виробляє, без податку на додану вартість з акцизним податком, становить 20 грн.

Визначити суму акцизного податку з товарів, вироблених на митній території України, дату виникнення податкового зобов'язання, що підлягає сплаті до бюджету та термін подання податкової звітності. Всі розрахунки пояснити відповідно до чинного законодавства.

Довідкова інформація:

- специфічна ставка акцизного податку – 96,21 грн за 1000 шт. відповідно до коду товару 2402 20 90 20;
- адвалорна ставка – 25 % бази оподаткування;
- мінімальне акцизне податкове зобов'язання зі сплати акцизного податку на тютюнові вироби – 160,35 грн за 1000 шт.

Завдання 2

Підприємство ввозить 20 лютого поточного року на митну територію України сигарети з фільтром у кількості 5 000 000 шт., контрактна ціна яких становить 100 000 дол. США. Задекларована виробником максимальна роздрібна ціна за 1 пачку (20 шт.) сигарет з фільтром, які він імпортує, без податку на додану вартість з акцизним податком становить 11 грн.

Визначити для товарів, які ввозяться на митну територію України, суми мита, акцизного податку та ПДВ, що підлягають сплаті до бюджету. Всі розрахунки пояснити відповідно до чинного законодавства.

Додаткова інформація:

- код товару для розрахунку акцизного податку 2402 20 90 20;
- специфічні ставки акцизного податку – 96,21 грн за 1000 шт.;
- адвалорні ставки акцизного податку – 25 %;
- мінімальне акцизне податкове зобов'язання зі сплати акцизного податку на тютюнові вироби – 160,35 грн за 1000 шт.;
- ставка ввізного мита – 3 євро за 1000 шт.;
- курс НБУ, на дату подання митному органу митної декларації до митного оформлення, становить 9,1 грн за 1 євро (ставка ввізного мита та курс валюти умовні).

Завдання 3

Підприємство “Гамма” уклало з нерезидентом договір на придбання тютюну. Грошові кошти були перераховані нерезиденту 15 січня. Партія тютюну – 1000 упаковок по 0,5 кг кожна надійшла на митну територію України 20 лютого поточного року, оформлення та подання митної декларації відбулося 25 лютого.

Визначити суму акцизного податку при імпорті товарів на митну територію України та дату виникнення податкових зобов'язань. Всі розрахунки пояснити відповідно до чинного законодавства.

Довідкова інформація: ставка акцизного податку за 1 кг тютюну відповідно до коду 2403 10 становить 53,45 грн.

Завдання 4

Підприємство виробляє перрі (об'єм – 0,5 л, вміст спирту – 38 %), собівартість 1 пляшки якого становить 22 грн, розрахунковий прибуток на 1 пляшку – 17,5 грн.

У лютому обсяг реалізації напою склав 1000 пляшок.

Визначити суму акцизного податку, ПДВ та ціну реалізації товару, виробленого на митній території України. Вказати строки подання звітності та сплати податків. Усі розрахунки пояснити відповідно до чинного законодавства.

Довідкова інформація: ставка акцизного податку – 42,12 грн за 1 л 100-відсоткового спирту відповідно до коду товару 2 206 000.

ДОДАТКОВЕ ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ

Завдання

Українське підприємство “Лукойл” 20 липня ввозить на митну територію України паливо для реактивних двигунів вагою 10 т.

Визначити суму акцизного податку. Вказати строки подання звітності та сплати податків. Усі розрахунки пояснити відповідно до чинного законодавства.

Довідкова інформація:

- ставка акцизного податку становить 28 євро за 1000 кг відповідно до коду товару 2710 11 70 00;
- курс НБУ на день митного оформлення – 11 грн за 1 євро.

ІГРОВІ ФОРМИ ТРЕНІНГ-ВПРАВ

Мозкова атака

1. Напрями вдосконалення механізму справляння акцизного податку на сучасному етапі.
2. Які товари в Україні доцільно включити до переліку підакцизних?

Гра “ТАК – НІ”

На поставлені запитання необхідно дати відповідь “Так” або “Ні”.

1. Акцизний податок є специфічним акцизом.
2. Акцизний податок є універсальним акцизом.
3. Акцизний податок включається до ціни товару.
4. Носій та суб’єкт сплати акцизного податку збігаються.
5. До бази оподаткування акцизним податком включається податок на додану вартість.
6. Ставки акцизного податку характеризуються значною диференціацією.
7. Акцизний податок сплачується на кожному етапі руху товару.
8. Реалізатори конфіскованих підакцизних товарів є платниками акцизного податку.
9. Органи ліцензування повідомляють податкові органи про видачу ліцензії виробникам та імпортерам алкогольних напоїв та тютюнових виробів.
10. Експорт не є об’єктом оподаткування акцизним податком.
11. До підакцизних товарів в Україні належать алкогольні напої.
12. До підакцизних товарів в Україні належать тютюнові вироби.
13. До підакцизних товарів в Україні належать транспортні засоби.
14. До підакцизних товарів в Україні належать нафтопродукти і скраплений газ.
15. До підакцизних товарів в Україні належать ювелірні вироби.
16. До підакцизних товарів в Україні належать хутряні вироби.
17. Акцизний податок в Україні справляється тільки за комбінованими ставками.
18. Дата виникнення податкового зобов’язання з акцизного податку залежить від виду операцій.
19. Мінімальне акцизне податкове зобов’язання застосовується при сплаті акцизного податку на алкогольні напої.
20. Мінімальне акцизне податкове зобов’язання застосовується при сплаті акцизного податку на тютюнові вироби.
21. Мінімальне акцизне податкове зобов’язання застосовується при сплаті акцизного податку на транспортні засоби.
22. Мінімальне акцизне податкове зобов’язання застосовується при сплаті акцизного податку на нафтопродукти і скраплений газ.

23. Фізичні особи можуть ввозити на територію України підакцизні товари без сплати акцизного податку, але не більше встановлених обсягів.
24. Реалізація легкових автомобілів для інвалідів, оплата яких здійснюється за рахунок благодійних фондів, звільняється від оподаткування акцизним податком.
25. Податкова декларація з акцизного податку подається щомісячно.
26. Виробники тютюнових виробів сплачують акцизний податок до 16-го числа звітного місяця.
27. Виробники підакцизних товарів перераховують акцизний податок до бюджету протягом 10 днів, наступних за днем подання податкової декларації.
28. Виробники алкогольних напоїв з додаванням спирту сплачують акцизний податок протягом 90 календарних днів від дня отримання спирту етилового при придбанні марок акцизного податку.
29. Власники готової продукції, виготовленої з давальницької сировини, сплачують акцизний податок не пізніше дати відвантаження готової продукції.
30. Імпортери маркованої підакцизної продукції сплачують акцизний податок під час придбання марок акцизного податку.
31. Маркуванню марками акцизного податку в Україні підлягають усі підакцизні товари.
32. Усі алкогольні напої та тютюнові вироби повинні бути з марками акцизного податку.

Тренінг-вправа “Опонент”

Приклади записів на картках

1. • В Україні доцільно підвищувати ставки акцизного податку.
 - В Україні недоцільно підвищувати ставки акцизного податку.
2. • Перелік підакцизних товарів в Україні слід розширити.
 - Перелік підакцизних товарів в Україні слід залишити незмінним.
3. • В Україні підвищення ставок акцизного податку на алкогольні напої та тютюнові вироби сприятиме зменшенню їх споживання.
 - В Україні підвищення ставок акцизного податку на алкогольні напої та тютюнові вироби не вплине на їх споживання.
4. • Акцизні марки є ефективним інструментом контролю за сплатою акцизного податку.

- Акцизні марки легко підробити, і вони не гарантують повної та своєчасної сплати акцизного податку.
- 5. • Встановлення менших ставок акцизного податку на дешевші, а відтак, як правило, менш якісні товари є справедливим із соціальної точки зору.
 - Встановлення менших ставок акцизного податку на дешевші, а відтак, як правило, менш якісні товари підтримує виробництво та споживання шкідливіших для здоров'я або довкілля товарів.
- 6. • Слід надавати пільги зі сплати акцизного податку окремим категоріям виробників з метою сприяння розвитку виробництва.
 - Виробництво підакцизних товарів, як правило, є високоприбутковим, і надання податкових пільг недоцільне.

ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПОГЛИБЛЕНОГО ВИВЧЕННЯ МАТЕРІАЛУ

1. *Лютый І. О.* Податки на споживання в економіці України / І. О. Лютый, А. Б. Дрига, М. О. Петренко. – К. : Знання, 2004. – 316 с.
2. Податкова система України : підручник / В. М. Федосов, В. М. Опарін, Г. О. П'ятаченко та ін. ; за ред. В. М. Федосова. – К. : Либідь, 1994. – 464 с.
3. *Андрущенко В. Л.* Податкові системи зарубіжних країн / В. Л. Андрущенко, О. Д. Данілов ; за заг. ред. М. Я. Азарова. – К. : Комп'ютерпрес, 2004. – 240 с.
4. *Педь І. В.* Непрямі податки в податковій системі України : навч. посіб. / І. В. Педь ; за ред. Ю. М. Лисенкова. – К. : Знання, 2008. – 348 с.
5. *Соколовська А. М.* Основи теорії податків : навч. посіб. / А. М. Соколовська. – К. : Кондор, 2010. – 326 с.
6. *Соколовская А. М.* Теория налогообложения. Продвинутый курс / А. М. Соколовская. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2011. – 592 с.
7. Науково-практичний коментар до Податкового кодексу України: в 3 т. / кол. авт. ; [заг. ред. М. Я. Азарова]. – К. : Міністерство фінансів України : Нац. ун-т ДПС України, 2010. – 2389 с.
8. *Брезвін А. І.* Путівник по Податковому кодексу (Податковий кодекс України у схемах і таблицях) : практ. посіб. / А. І. Брезвін. – К. : Формат, 2011. – 376 с.

9. Податковий кодекс: про всі зміни / [О. Андрусь, Т. Войтенко, Я. Кавторєва та ін.]. – Х. : Фактор, 2011. – 160 с.
10. Консультують провідні фахівці органів Державної податкової служби України. Податковий кодекс у запитаннях та відповідях. – Х. : Фактор, 2011. – 240 с.
11. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI.
12. Про заходи щодо посилення державного контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів та справлянням акцизного збору : постанова Кабінету Міністрів України від 07.08.2001 № 940.
13. Про затвердження Порядку обліку сум податків та зборів, не сплачених суб'єктом господарювання до бюджету у зв'язку з отриманням податкових пільг : постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2010 № 1233.
14. Про затвердження форми Декларації про встановлені виробником або імпортером максимальні роздрібні ціни на підакцизні товари, Порядку її складання та внесення Доповнень до Порядку здійснення митними органами контролю за сплатою платниками податків податку на додану вартість та акцизного збору, які справляються при ввезенні (пересиланні) товарів та інших предметів на митну територію України : наказ Державної податкової адміністрації України та Державної митної служби України від 21.11.2003 № 551/786.
15. Про затвердження форм звітності про обсяги закупівлі та/або реалізації алкогольних напоїв і тютюнових виробів : наказ Державної податкової адміністрації України від 21.07.2004 № 408.
16. Про затвердження форми Декларації про максимальні роздрібні ціни на підакцизні товари (продукцію), Порядку складання та подання Декларації про максимальні роздрібні ціни на підакцизні товари (продукцію) : наказ Державної митної служби України та Державної податкової служби України від 24.12.2010 № 1535/1027.
17. Про затвердження Форм звітів щодо придбання та реалізації алкогольних напоїв і тютюнових виробів та інструкцій щодо їх заповнення : наказ Державної податкової адміністрації України від 27.04.2006 № 228.

18. Про затвердження Порядку роботи представників органів державної податкової служби на акцизних складах та податкових складах : наказ Державної податкової служби України від 11.01.2011 № 14.
19. Про затвердження Порядку оформлення нарядів на відпуск спирту, фракції головної етилового спирту та повернення спиртовмісних рідин : наказ Державної податкової адміністрації України від 31.03.2003 № 145.
20. Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного реєстру місць зберігання та форми Довідки про внесення місця зберігання до Єдиного державного реєстру : наказ Державної податкової адміністрації України від 28.05.2002 № 251.
21. Про затвердження форм Довідки про прогнозований обсяг потреби в спирті етиловому для виготовлення окремих видів продукції, Довідки про цільове використання спирту етилового та Журналу обліку погашення податкових векселів : наказ Державної податкової служби України від 19.04.2011 № 224.
22. Про затвердження Правил роздрібної торгівлі тютюновими виробами : наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 24.07.2002 № 218.
23. Про Порядок оформлення та видачі ліцензій на право імпорту, експорту спирту етилового, коньячного і плодового, спирту етилового ректифікованого виноградного, спирту етилового ректифікованого плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів : наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 14.02.2002 № 42.

 Перелік знань та умінь, яких набуде студент після опанування матеріалів розділу

Студенти повинні:

- розуміти зміст мита, особливості прояву його фіскальної та регулюючої функцій;
- розрізняти види мита та їх характеристики;
- знати елементи механізму справляння мита;
- нараховувати суми мита;
- виявляти недоліки в митному оподаткуванні;
- обґрунтовувати напрями вдосконалення митної політики та митного оподаткування в Україні

 Питання теми

- 5.1. Зміст та види мита.
- 5.2. Платники та об'єкт оподаткування митом.
- 5.3. Ставки, пільги та порядок сплати мита до бюджету.

5.1. ЗМІСТ ТА ВИДИ МИТА

Мито – податок, що справляється при переміщенні товарів через митний кордон України.

В Україні застосовують види мита, наведені на рис. 5.1. Особливі види мита використовуються для захисту економічних інтересів України та українських виробників.

Спеціальне мито застосовується як засіб захисту національних виробників у разі, коли товари ввозяться на митну територію України в обсягах або за таких умов, що заподіюють шкоду вітчизняному

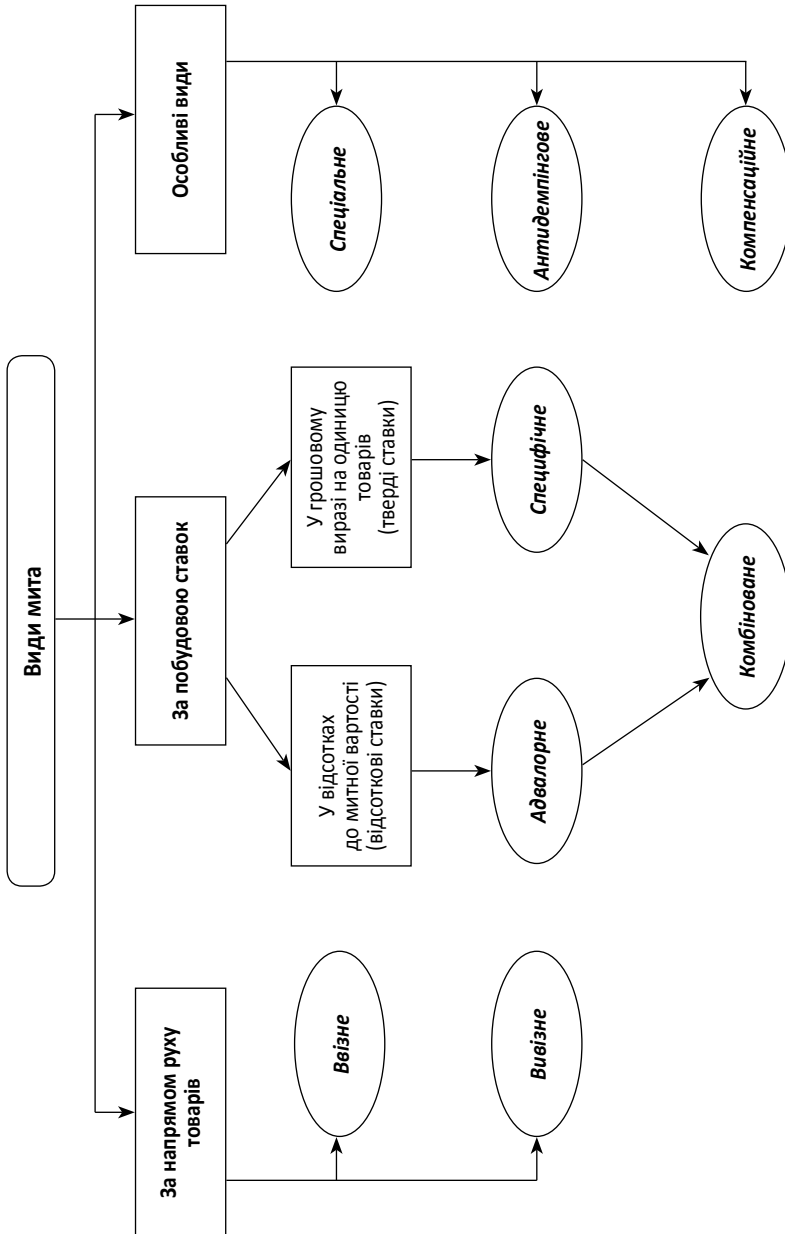

Рис. 5.1. Класифікація мита

виробнику, а також як захід у відповідь на дискримінаційні або недружні дії інших держав.

Антидемпінгове мито застосовується відповідно до Закону України “Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту”, а також у разі вивезення (якщо воно заподіює шкоду) за межі митної території України товарів за ціною, істотно нижчою від цін інших експортерів подібних товарів.

Компенсаційне мито застосовується відповідно до Закону України “Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту”, а також у разі вивезення (якщо воно заподіює шкоду) за межі митної території України товарів, для виробництва, переробки, продажу, транспортування яких надавалася субсидія.

5.2. ПЛАТНИКИ ТА ОБ'ЄКТ ОПОДАТКУВАННЯ МИТОМ

Платники, об'єкт оподаткування та ставки мита відображені на рис. 5.2.

Рис. 5.2. Платники та об'єкт оподаткування митом

Митна вартість – це заявлена декларантом або визначена митним органом вартість товарів, що переміщуються через митний кордон України¹.

Методи визначення митної вартості:

1. *За ціною угоди (основний):* митною вартістю є ціна угоди, фактично сплачена чи яка підлягає сплаті за товари на момент перетинання ними митного кордону:

$$МВ = ФВ + ТВ + СП + ІВ,$$

де ФВ – фактурна вартість;

ТВ – транспортні витрати;

СП – страхові послуги;

ІВ – інші витрати.

2. *За ціною угоди щодо ідентичних товарів:* за основу береться ціна ідентичних товарів, які мають однакові ознаки:

- фізичні характеристики;
- якість та репутація на ринку;
- країна походження;
- виробник.

3. *За ціною угоди щодо подібних товарів:* за основу береться вартість операцій з подібними товарами, які мають подібні характеристики:

- якість, наявність торговельної марки і репутація на ринку;
- країна походження;
- виробник.

4. *За ціною договору на основі віднімання вартості:* за основу береться ціна одиниці товару, за якою оцінювані, ідентичні чи подібні товари продаються найбільшою партією на території України у час, максимально наблизений до часу ввезення, але не пізніше ніж через 90 днів з дати ввезення товарів, що оцінюються, покупцю, що не є особою, взаємозалежною з продавцем.

¹ Митний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=92-15>.

Від ціни одиниці товару віднімаються:

- витрати на виплату комісійних винагород, звичайні надбавки на прибуток та загальні витрати у зв'язку з продажем на митній території України товарів того ж класу та виду;
- суми ввізного (імпортного) мита, податків, зборів та інших платежів, що підлягають сплаті в Україні у зв'язку з ввезенням (імпортом) чи продажем (відчуженням) товарів;
- звичайні витрати, здійснені в Україні на навантаження, вивантаження, транспортування, страхування.

5. За ціною договору через додавання вартості: за основу береться ціна товарів, яка розраховується додаванням:

- вартості матеріалів та витрат, здійснених виробником у зв'язку з виробництвом оцінюваних товарів;
- загальних витрат, характерних для продажу в Україну з країни вивезення товарів такого самого виду, у тому числі: витрат на навантаження, вивантаження, транспортування, страхування до місця перетину кордону та інших витрат;
- прибутку, що його зазвичай отримує експортер у результаті поставки в Україну таких товарів.

6. Резервний метод

Митна вартість повинна максимально ґрунтуватися на раніше визначеній за методами 1–5 митної вартості, однак допускається гнучкість при застосуванні цих методів.

Для визначення митної вартості товарів за резервним методом не може використовуватися:

- ціна товарів на внутрішньому ринку країни-експортера;
- ціна товарів, що постачаються з країни-експортера до третіх країн;
- ціна товарів українського походження на внутрішньому ринку України;
- довільно встановлена чи достовірно не підтверджена ціна товарів;
- витрати на виробництво, що відрізняються від тих, які були визначені для розрахунків ціни ідентичних або подібних (аналогічних) товарів;
- мінімальна митна вартість;
- більша з двох альтернативних вартостей.

5.3. СТАВКИ, ПІЛЬГИ ТА ПОРЯДОК СПЛАТИ МИТА ДО БЮДЖЕТУ

Види ставок мита відображені на рис. 5.3.

Ставки мита закріплені у Митному тарифі України.

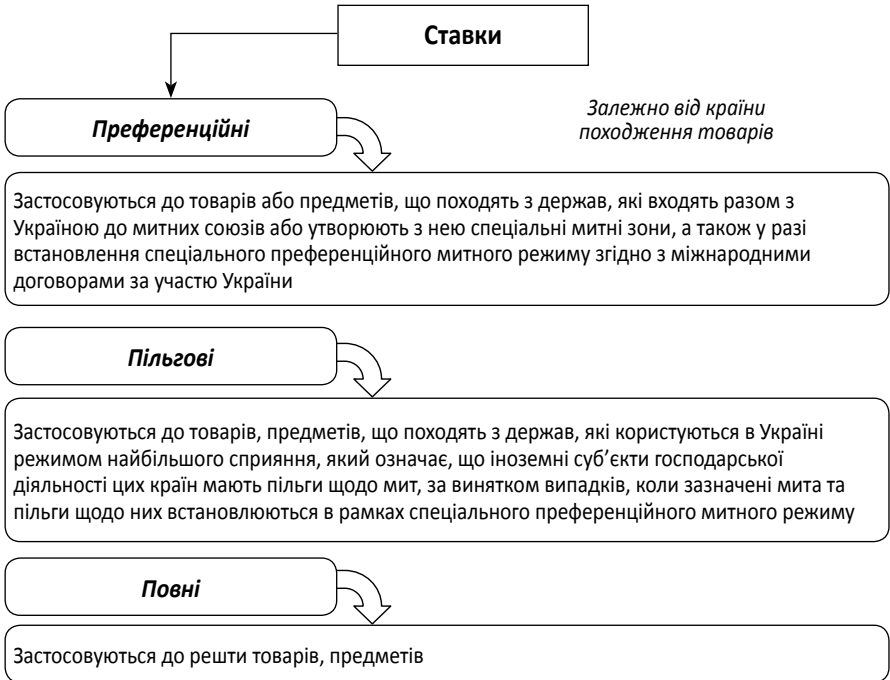

Рис. 5.3. Види ставок мита

Звільняються від сплати мита:

- транспортні засоби, що здійснюють регулярні міжнародні перевезення вантажів та багажу;
- валюта України, іноземна валюта, банківські метали та цінні папери;
- товари та інші предмети, що переходять у власність держави;
- товари та предмети, що стали в результаті пошкодження непридатними для використання;

- предмети, що ввозяться для організацій, які користуються правом безмитного ввезення.

Порядок сплати мита

Нарахування та сплата мита здійснюються під час митного оформлення товарів, однією з головних операцій якого є декларування. У митній декларації мають зазначатися точні відомості щодо товарів, які переміщуються через митний кордон України, необхідні для обчислення митної вартості й мита.

Обчислення мита залежить від характеристики товару:

- товарної позиції в Українській класифікації товарів ЗЕД;
- країни походження товару;
- митної вартості.

Сплата мита здійснюється митними органами на підставі ВМД до державного бюджету на рахунки Державної казначейської служби України не пізніше як за три банківські дні з дати оформлення ВМД.

РЕЗЮМЕ ЗА ЗМІСТОМ ТЕМИ

Мито – податок на споживання, що стягується з товарів, які ввозяться та ввозяться на митну територію України. Транзитного мита в Україні немає. Законодавством України передбачено різні види мита, що дає можливість захищати вітчизняного товаровиробника та розвивати зовнішню торгівлю.

Справляння мита регламентується Митним кодексом України та іншими законами з питань митної справи. Цими правовими документами визначені елементи механізму справляння мита: платники (юридичні та фізичні особи, які переміщують товари через митний кордон України), об'єкт оподаткування (митна вартість), база оподаткування (методи обчислення митної вартості), ставки (види, розміри), звільнення від сплати мита, строки сплати до бюджету.

Основні проблеми, пов'язані з функціонуванням мита в Україні, виникають при виявленні об'єкта оподаткування митом (значними є масштаби контрабанди та заниження обсягів товарів, що переміщуються через митний кордон України) та обчисленні митної вартості (її заниження платниками податків, і, навпаки, завищення митними органами).

ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Митна декларація – документ, що подається в митні органи при переміщенні товарів через митний кордон і містить відомості про ці товари, на підставі яких обчислюється та сплачується мито.

Митне оформлення – виконання митним органом дій (процедур), які пов'язані з фіксуванням результатів митного контролю товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон, та мають юридичне значення для подальшого використання цих товарів і транспортних засобів.

Митний тариф – систематизований перелік ставок ввізного мита, яке справляється при ввезенні товарів на митну територію України.

Митні збори – плата, що стягується з декларанта за оформлення митних процедур.

Митні органи – спеціально уповноважені органи виконавчої влади у галузі митної справи, на які відповідно до Митного кодексу України та інших законів України покладено безпосереднє здійснення митної справи.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Що таке мито?
2. Які є види мита?
3. У чому полягає призначення мита?
4. Хто є платниками мита?
5. Що є об'єктом оподаткування митом?
6. Як визначається митна вартість?
7. У чому полягає суть основного методу обчислення митної вартості?
8. За яких обставин застосовується резервний метод обчислення митної вартості? Які показники використовують для визначення митної вартості резервним методом?
9. Які встановлено обмеження при застосуванні резервного методу?
10. Які є види ставок мита?
11. Які звільнення від сплати мита передбачені в Україні?
12. Як мито сплачується до бюджету?

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

Серед наведених відповідей на запитання вибрати правильні або вказати власний варіант, якщо правильної відповіді не запропоновано.

1. Згідно з митним законодавством в Україні застосовуються такі види мита:
 - а) протекціоністське;
 - б) статистичне;
 - в) компенсаційне;
 - г) спеціальне;
 - д) відповіді в, г – правильні.
2. Адвалорне мито справляється за:
 - а) твердими фіксованими ставками;
 - б) твердими відносними ставками;
 - в) відсотковими ставками;
 - г) комбінованими ставками.
3. Специфічне мито справляється за:
 - а) твердими фіксованими ставками;
 - б) твердими відносними ставками;
 - в) відсотковими ставками;
 - г) комбінованими ставками.
4. Комбіноване мито справляється за:
 - а) твердими фіксованими та твердими відносними ставками;
 - б) твердими відносними та відсотковими ставками;
 - в) твердими фіксованими та відсотковими ставками;
 - г) пропорційними та прогресивними ставками.
5. При визначенні митної вартості за ціною угоди до неї включаються:
 - а) фактурна вартість;
 - б) фактурна вартість і транспортні витрати;
 - в) фактурна вартість, транспортні витрати та страхові виплати;
 - г) фактурна вартість, транспортні витрати, страхові виплати та інші витрати.

6. Для визначення митної вартості резервним методом не можна використовувати:
- а) довільно встановлену чи достовірно не підтверджену ціну товарів;
 - б) витрати на виробництво, що відрізняються від тих, які були визначені для розрахунків ціни ідентичних або подібних (аналогічних) товарів;
 - в) мінімальну митну вартість;
 - г) всі відповіді правильні.
7. При визначенні митної вартості на основі договору віднімання вартості від ціни одиниці товару віднімаються:
- а) ПДВ;
 - б) мито;
 - в) витрати на транспортування;
 - г) комісійні винагороди;
 - д) всі відповіді правильні;
 - е) немає правильної відповіді.
8. Залежно від країни походження товарів застосовують:
- а) тверді ставки;
 - б) відсоткові ставки;
 - в) пільгові ставки;
 - г) преференційні ставки.
9. До особливих видів мита належать:
- а) адвалорне;
 - б) специфічне;
 - в) спеціальне;
 - г) компенсаційне.
10. Мито сплачується до державного бюджету:
- а) декларантом;
 - б) податковим агентом;
 - в) представником платника;
 - г) митними органами.

ПИТАННЯ ДЛЯ БЛІЦ-КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ

1. Мито – це ...
2. За напрямом руху розрізняють...
3. Адвалорне мито справляється за...
4. Специфічне мито справляється за...
5. Комбіноване мито справляється за...
6. До особливих видів мита належать...
7. Спеціальне мито застосовується як засіб...
8. Антидемпінгове мито застосовується як засіб...
9. Компенсаційне мито застосовується як засіб ...
10. Платниками мита є...
11. Об'єктом нарахування мита є...
12. Преференційні ставки застосовуються до товарів, що походять...
13. Пільгові ставки застосовуються до товарів, що походять...
14. Повні ставки застосовуються до товарів, що походять...
15. Сплата мита здійснюється (ким?) ... (коли?) ...
16. Функціонування мита в Україні регламентується...

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

Питання для поглибленого вивчення та дискусії

1. Історичний аспект виникнення та розвитку митного оподаткування.
2. Фіскальна роль митного оподаткування в Україні.
3. Мито як інструмент регулювання експортно-імпортних операцій.
4. Проблеми митного оподаткування в Україні.
5. Напрями вдосконалення митного оподаткування в Україні.

ОБОВ'ЯЗКОВІ ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1

Підприємство “Омега” 15 березня поточного року ввозить на митну територію України сигари у кількості 15 000 упаковок (кожна упаковка важить 0,5 кг), контрактна ціна яких становить 9000 дол. США.

Визначити суму мита, акцизного податку та ПДВ з сигар, які ввозяться на митну територію України і підлягають сплаті до бюджету.

Вказати строки сплати податків. Розрахунки пояснити, посилаючись на чинне законодавство.

Довідкова інформація:

- специфічні ставки акцизного податку – 149,66 грн за 1 кг відповідно до коду товару 2402 100 000;
- ставка ввізного мита – 10 %;
- курс долара США на дату подання митному органу вантажної митної декларації становить 8 грн (курс валюти умовний).

Завдання 2

Українське підприємство 15 липня поточного року ввозить на митну територію України 2000 пляшок горілки (об'єм – 0,7 л, вміст спирту – 42 %) з Німеччини, контрактна вартість партії – 5000 дол. США.

Витрати з транспортування товару до кордону та його страхуванню становлять 400 дол. США. За договором ці витрати покладені на німецьку компанію і не включені у вартість поставленого товару.

Визначити митну вартість товарів, суму ввізного мита, митних зборів, акцизного податку і ПДВ, які підлягають сплаті до бюджету. Вказати строки сплати податків. Розрахунки пояснити, посилаючись на чинне законодавство.

Довідкова інформація:

- ставка акцизного податку – 42,12 грн за 1 л 100-відсоткового спирту відповідно до коду товару 2207;
- ставка ввізного мита – 3,5 євро за 1 л 100-відсоткового спирту;
- ставка митних зборів – 0,2 % митної вартості товару;
- курс євро на дату подання митної декларації до митного оформлення – 11 грн за 1 євро;
- курс долара США на дату подання митної декларації до митного оформлення становить 8 грн (курс валют умовні).

Завдання 3

Підприємство придбало у нерезидента два транспортні засоби: один новий вартістю 20 000 євро, робочий об'єм двигуна – 1000 куб. см, який буде використовуватись як об'єкт основних засобів у господарській діяльності, другий вартістю 10 000 євро, робочий об'єм двигуна – 1500 куб. см, строком використання понад п'ять років, який ввозиться в Україну для наступного продажу.

Визначити суму ввізного мита, акцизного податку, податку на додану вартість, які сплатить підприємство. Вказати строки сплати

податків. Розрахунки пояснити, посилаючись на чинне законодавство.

Довідкова інформація:

- специфічна ставка акцизного податку у твердих сумах з одиниці реалізованого товару – 0,05 євро за 1 куб. см об'єму циліндрів двигуна відповідно до коду товару для нового транспортного засобу 8703 21 10 00;
- специфічна ставка акцизного податку у твердих сумах з одиниці реалізованого товару – 1,5 євро за 1 куб. см об'єму циліндрів двигуна відповідно до коду товару для транспортного засобу, що був у використанні понад п'ять років, 8703 22 90 30;
- ставка ввізного мита – 20 %;
- курс НБУ на день митного оформлення – 11 грн за 1 євро.

ДОДАТКОВІ ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1

Українська компанія “Інтерпрайз” уклала договір з польською компанією про поставку партії вина. У лютому поточного року ввезено на митну територію України з Польщі 60 000 л вина. Вартість вина за договором – 1,5 євро за 1 л, витрати з транспортування та страхування вина в розмірі 30 000 євро покладені на українську компанію.

Визначити митну вартість, суму митних зборів, ввізного мита, акцизного податку та ПДВ. Вказати строки сплати податків до бюджету. Розрахунки пояснити, посилаючись на чинне законодавство.

Довідкова інформація (ставки ввізного мита, митних зборів та курс валюти умовні):

- ставка акцизного податку – 2,14 грн за 1 л відповідно до коду товару 2205;
- ставка ввізного мита – 0,5 євро за 1 л;
- курс НБУ на день митного оформлення – 9,1 грн за 1 євро;
- митні збори – 0,2 % від митної вартості.

Завдання 2

Підприємство “Бетта” придбало в Росії партію продовольчих товарів, контрактна ціна якої – 60 000 дол. США. За умовами договору в ціну партії товару включено вартість їх доставки до покупця:

1000 дол. США автомобільним транспортом територією Росії та 800 дол. США територією України.

Визначити суму митних платежів та суму ПДВ, які підлягають сплаті до бюджету. Вказати строки сплати податків. Розрахунки пояснити, посилаючись на чинне законодавство.

Довідкова інформація:

- ставка митних зборів – 10 %;
- курс НБУ на день митного оформлення – 8,1 грн за 1 дол. США.

ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПОГЛИБЛЕНОГО ВИВЧЕННЯ МАТЕРІАЛУ

1. Митний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=92-15>.
2. Про митний тариф України : закон України від 05.04.2001 № 2371-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2371-14>.

ПОДАТОК НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ

 Перелік знань та умінь, яких набуде студент після опанування матеріалів розділу

Студенти повинні знати:

- сутність податку на прибуток підприємств, його переваги та недоліки;
- елементи податку на прибуток згідно з Податковим кодексом України;
- умови застосування пільг;
- порядок нарахування та сплати податку на прибуток до бюджету;

а також уміти:

- тлумачити законодавство у сфері оподаткування прибутку підприємств;
- орієнтуватися в основних нововведеннях у результаті ухвалення Податкового кодексу України;
- обчислювати оподатковуваний прибуток та суму податку на прибуток, що підлягає сплаті до бюджету;
- виявляти проблеми, які виникають при нарахуванні та сплаті цього податку;
- застосовувати набуті знання під час прийняття управлінських рішень, вирішення актуальних питань теорії і практики нарахування і сплати податку на прибуток підприємств.

 Питання теми

- 6.1. Платники, об'єкт та база оподаткування податком на прибуток підприємств.
- 6.2. Доходи звітного періоду: їх склад та порядок визнання.
- 6.3. Витрати звітного періоду: їх склад та порядок визнання.
- 6.4. Основні засоби: класифікація, порядок та методи нарахування амортизації.

- 6.5. Ставки податку на прибуток. Звільнення від сплати податку на прибуток в Україні.
- 6.6. Порядок обчислення податку та строки сплати.
- 6.7. Особливості оподаткування прибутку від окремих видів діяльності.
- 6.8. Механізми оподаткування особливих видів доходів.

Податок на прибуток виокремився із загального прибуткового податку лише у ХХ ст. і набув остаточної форми під час і після Другої світової війни.

Поміркуйте, чим зумовлено запровадження податку на прибуток саме на цьому етапі історичного розвитку.

Через суттєвий вплив цього податку на інвестиційну та господарську діяльність економічних суб'єктів його фіскальне значення обмежене та в процесі соціально-економічного розвитку суспільства має тенденцію до подальшого зменшення.

Інформативно. Частка податку на прибуток корпорацій у структурі федеральних надходжень США становила: 36 % – у 1927 р., 23 % – у 1960 р., 12,5 % – у 1980 р., 8,7 % – у 1992 р. У розвинутих європейських країнах цей податок ніколи не мав великого фіскального значення і в 1965–1995 рр. його частка в сукупних податкових надходженнях країн – членів ЄС залишалася практично незмінною на рівні 6,7–6,8 %, а на початку ХХІ ст. її середній рівень зріс до 9 %. Найменшу фіскальну роль цей податок відіграє в Німеччині (3,5 % від загальної суми податкових надходжень) та Австрії (5,7 %), а найбільшу – в Люксембурзі (13,9 %), Ірландії (11,8 %), Іспанії (11,6 %)¹.

В Україні податок на прибуток підприємств введено в 1991 р. З 1992 по 1994 р. стягувався податок на дохід підприємств, а з 1995 р. повернулися до оподаткування прибутку. Наступними етапами розвитку податку на прибуток в Україні є 1997 та 2004 рр. а також 2011 р., що пов'язано з прийняттям Податкового кодексу, який кардинально змінив чинний до 2011 р. механізм оподаткування у напрямі гармонізації податкового та бухгалтерського обліку.

¹ Соколовська А. М. Основи теорії податків : навч. посіб. / А. М. Соколовська. – К. : Кондор, 2010. – С. 186.

Завдання. Дослідивши історичний аспект становлення податку на прибуток підприємств в Україні, вкажіть, у чому полягає відмінність між оподаткуванням прибутку та доходу.

Що, на вашу думку, доцільно оподатковувати: прибуток чи дохід? Чим зумовлені: частий перехід від однієї бази оподаткування до іншої, зміна ставок, строків сплати, механізму адміністрування?

Особливістю податкової системи України є значне фіскальне значення податку на прибуток підприємств, хоча його частка в податкових надходженнях зведеного бюджету поступово знижується, особливо останніми роками: 41,8 % у 1994 р., 27 – у 1999 р., 20,7 – у 2002 р., 15,9 – у 2009 р. (кризовому) та 16,5 % – у 2011 р. (рис. 6.1).

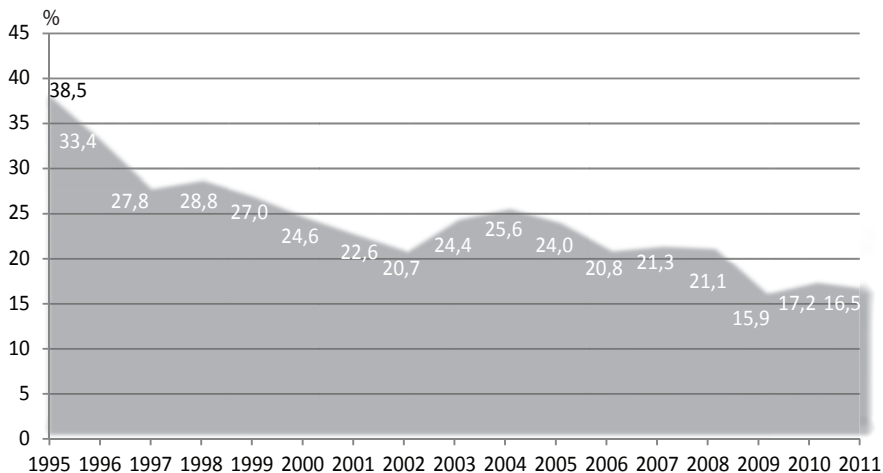

Рис. 6.1. Динаміка частки податку на прибуток у податкових надходженнях зведеного бюджету України

Складено за офіційними даними Державної податкової служби України та Міністерства фінансів України.

Справляння податку на прибуток підприємств з 1 квітня 2011 р. регламентується **розділом III Податкового кодексу**, а Закон України “Про оподаткування прибутку підприємств” (крім п. 1.20, який діє до 01.01.2013) втратив чинність.

6.1. ПЛАТНИКИ ТА ОБ'ЄКТ ОПОДАТКУВАННЯ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ

Статті 133, 134,
Перехідні
положення ПКУ

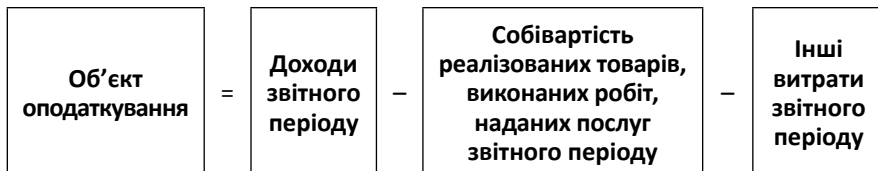
Податковим кодексом України уточнено перелік платників податків у частині відокремлених підрозділів. Відтепер платниками податку на прибуток є резиденти та нерезиденти, причому для кожного з них об'єкт оподаткування буде різним (табл. 6.1).

Таблиця 6.1

Платники та об'єкт оподаткування податком на прибуток

Платники податку на прибуток		Об'єкт оподаткування
Резиденти	Суб'єкти господарювання – юридичні особи та їх відокремлені підрозділи (крім представництв)	Проводять господарську діяльність як на території України, так і за її межами
	Управління залізниці	Отримує прибуток від основної діяльності залізничного транспорту
	Підприємства залізничного транспорту та їх структурні підрозділи	Отримують прибуток від неосновної діяльності залізничного транспорту
	Неприбуткові установи та організації	Отримують прибуток від неосновної діяльності та/або доходів, що підлягають оподаткуванню
Нерезиденти	Юридичні особи (крім установ та організацій, що мають дипломатичні привілеї або імунітет згідно з міжнародними договорами України)	Отримують доходи з джерелом походження з України
	Постійні представництва нерезидентів	Отримують доходи з джерелом походження з України або виконують агентські (представницькі) та інші функції стосовно таких нерезидентів чи їх засновників
		Прибуток із джерелом походження з України та за її межами
		Дохід (прибуток) із джерелом походження з України

Згідно з ПКУ, для *резидента об'єктом оподаткування є:*

З 1 квітня 2011 р. змінився механізм визначення об'єкта оподаткування. Раніше він розраховувався за формулою:

$$\begin{aligned}
 &\text{Об'єкт оподаткування} \\
 &= \\
 &\text{Скоригований валовий дохід} \\
 &- \\
 &\text{Валові витрати} \\
 &- \\
 &\text{Амортизаційні відрахування}
 \end{aligned}$$

Змінилися не лише назви елементів об'єкта оподаткування, а й склад таких доходів і витрат та дати їх виникнення, які відтепер виникатимуть у податковому обліку згідно з правилами бухгалтерського обліку. Тому суми отриманих авансів і передоплат у рахунок майбутньої поставки товарів більше не враховуються у складі доходів платника, так само як і сплачені аванси і передоплати не виливають на суму витрат платника.

6.2. ДОХОДИ ЗВІТНОГО ПЕРІОДУ: ЇХ СКЛАД ТА ПОРЯДОК ВИЗНАННЯ

Статті 135, 136, 137,
Перехідні
положення ПКУ

Запроваджено нову класифікацію доходів.

Доходи, що враховуються при обчисленні об'єкта оподаткування – це:

доходи від операційної діяльності + інші доходи (за винятком сум, які вже були відображені у складі доходів, та **доходів, що не враховуються при обчисленні** об'єкта оподаткування)

(рис. 6.2).

Рис. 6.2. Складові доходу від операційної діяльності

Пригадайте з курсу “Бухгалтерський облік” порядок розрахунку курсових різниць

Інші доходи

1. Вартість **безоплатно отриманих товарів, послуг** \rightarrow у сумі **ДВ \geq ЗЦ**.
2. **Штрафи**, неустойки та пеня, отримані за рішенням сторін договору, державних органів, суду.
3. **Доходи від оренди** (лізингу).
4. Дохід від бартерних операцій (за договірною ціною (ДЦ), але не нижче (вище) звичайної ціни (ЗЦ)).
5. **Дивіденди**, отримані **від нерезидентів** (крім дивідендів від пов'язаних осіб).
6. Проценти, **роялті**, дохід від володіння борговими вимогами.
7. Отримані проценти за депозитами, кредитами, позиками, іншими цивільно-правовими договорами з пов'язаними з платником особами.
8. Безнадійна кредиторська заборгованість.

9. Отримані з бюджетів або фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування (ФЗДСС) дотації, субсидії, капітальні інвестиції.
10. Попередньо сплачена позивачем сума державного мита, що повертається йому за рішенням суду.
11. Суми акцизного податку, фактично сплаченого покупцями під-акцизних товарів на користь платника, уповноваженого вносити цей податок до бюджету.
12. Суми рентної плати та збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну, теплову енергію та природний газ.
13. **Додатна різниця у результаті продажу:**
 - основних засобів та нематеріальних активів ($\Delta_{\text{дохід}} - \text{БВ}$);
 - невиробничих основних засобів ($\Delta_{\text{дохід}} - (\text{ПервВ}_{\text{арт}} + \text{ремонт})$);
 - необоротних матеріальних активів, майнових комплексів;
 - землі ($\Delta_{\text{дохід}} - \text{Витрати на придбання}$);
 - іноземної валюти та банківських металів ($\Delta_{\text{дохід}} - \text{Витрати на придбання}$).
14. Для банків та небанківських фінансових установ:
 - суми невикористаної частини коштів, що повертаються ними зі страхових резервів;
 - суми заборгованості, що включаються ними до доходів.
15. Доходи, не враховані в попередньому та виявлені у звітному податковому періоді;
16. **Фінансова допомога** (табл. 6.2).

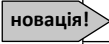
Дохід визначається за ДЦ, але не менше ЗЦ.

Таблиця 6.2

**Види фінансової допомоги
та порядок її включення до доходів платника**

Вид	Від кого отримана	Період отримання і повернення	Включення до доходу одержувача
Безповоротна	Будь-якого платника, крім випадку надання її платником своїм відокремленим підрозділам	Будь-який	Повністю включається до доходу

Закінчення табл. 6.2

Вид	Від кого отримана	Період отримання і повернення	Включення до доходу одержувача
Поворотна	 Засновника/учасника (у т. ч. нерезидента) платника податку	Будь-який	Не включається до доходу , якщо була повернена протягом 365 календарних днів з дня її отримання
		В одному	Не включається до доходу
	Неплатника податку на прибуток (у т. ч. нерезидента) або платника, який сплачує податок не за основною ставкою	У різних	Вся Σ включається до доходу ! У періоді, коли <i>поверотна фінансова допомога повертається особі, яка її надала – на цю Σ збільшуються витрати</i>
		В одному	Не включається до доходу
	Платника, який сплачує податок за основною ставкою	У різних	До доходів включається сума процентів, умовно нарахованих на суму фінансової допомоги (ФД) за кожен день фактичного користування: $\Sigma \% = \Sigma \text{ФД} \times \text{Ставка НБУ} \times \text{К}_{\text{дн користування ФД}} \times \text{Облікова}$ 365 днів
		В одному	Не змінює ні їх доходи, ні їх витрати
	У різних		
		Платника податку, отримана його відокремленим підрозділом, що не має статусу юрособи (і навпаки)	В одному
		У різних	

17. Кошти (без урахування суми ПДВ), отримані в оплату товарів (послуг), відвантажених у період перебування платника на спрощеній системі оподаткування, якщо з них не сплачувався єдиний податок.
18. Інші доходи платника.

Поміркуйте, яка сума має включатися до доходів платника і коли, якщо поворотна фінансова допомога, отримана від засновника (або учасника) платника податку, не була повернена протягом 365 календарних днів за умов, що засновник є:

- а) звичайним платником податку на прибуток;
- б) неприбутковою організацією.

Приклад 1

Платник податку на прибуток 20 вересня поточного року отримав поворотну фінансову допомогу в сумі 100 тис. грн від платника податку на прибуток строком на 30 календарних днів. Допомога в повній сумі була повернена 20 жовтня поточного року.

Оскільки на кінець III кв. фінансова допомога не була повернена, нарахуємо умовні проценти за користування нею (облікова ставка НБУ – 7,75 % річних):

$$\begin{aligned} \Sigma \% \text{ за III кв.} &= 100\,000 \cdot 0,0775 \cdot 10 \text{ днів} / 365 \text{ днів} = \\ &= 0,212 \text{ тис. грн} - \text{включаємо до доходу в III кв.}; \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \Sigma \% \text{ за IV кв.} &= 100\,000 \cdot 0,0775 \cdot 20 \text{ днів} / 365 \text{ днів} = \\ &= 0,424 \text{ тис. грн} - \text{включаємо до доходу в IV кв.} \end{aligned}$$

Приклад 2

Платник податку на прибуток 10 травня поточного року отримав поворотну фінансову допомогу в сумі 50 тис. грн від неплатника податку на прибуток. Допомога в повній сумі була повернена 20 листопада поточного року.

Оскільки на кінець II кв. фінансова допомога не була повернена, вся сума включається до доходу платника за підсумками II кв:

Дохід II квартала = + 50 тис. грн.

На дату повернення (20 листопада) вся сума фінансової допомоги включається до витрат платника.

Витрати IV квартала = + 50 тис. грн.

Доходи, що не враховуються при обчисленні об'єкта оподаткування.

новація!

1. Отримані **аванси** та суми попередньої оплати товарів, робіт, послуг.

До прийняття ПКУ суми отриманих авансів включалися до валових доходів платника з метою оподаткування.

***Поміркуйте**, для чого законодавець вніс таку зміну в механізм визначення оподаткованого прибутку.*

2. **Суми ПДВ**, нараховані на вартість продажу (якщо платник податку на прибуток є також платником ПДВ).
3. Надміру сплачені суми податків та зборів, що повертаються або мають бути повернені платнику з бюджетів, якщо вони не були включені до складу витрат.
4. Кошти або майно, що надходять у вигляді:
 - **прямих інвестицій** або реінвестицій у корпоративні права, емітовані платником податку;
 - компенсації (відшкодування) державою примусово відчуженого майна платника податку;
 - компенсації прямих витрат або збитків, яких зазнав платник через порушення його прав та інтересів, що надходять за рішенням суду або в результаті задоволення претензій у встановленому законом порядку;
 - міжнародної технічної допомоги, яка надається відповідно до чинних міжнародних договорів;
 - допомоги громадським організаціям інвалідів та їх спілкам.
5. Кошти або вартість майна, що надходять комісіонеру (повіреному, агенту) в межах договорів комісії, доручення, консигнації та інших аналогічних цивільно-правових договорів.
6. **Суми внесків**, які надходять:
 - а) до неприбуткових установ і організацій у формі безповоротної фінансової допомоги, добровільних пожертвувань, пасивних доходів, доходів від основної діяльності, дотацій і субвенцій з державного або місцевого бюджетів тощо;
 - б) від вкладників пенсійних фондів, пенсійних депозитних рахунків, осіб, що уклали договори страхування ризику настання

інвалідності або смерті учасника недержавного пенсійного фонду до платників, що здійснюють недержавне пенсійне забезпечення;

в) та накопичуються за пенсійними вкладками, рахунками учасників фондів банківського управління.

7. Деякі доходи **від операцій на фінансовому ринку**, а саме:

- дивіденди, отримані від *резидента*;
- основна сума отриманих кредитів, позик та інших доходів, які не враховуються для визначення об'єкта оподаткування;
- суми отриманого емісійного доходу;

Емісійний дохід – сума перевищення надходжень коштів від емісії власних акцій та інвестиційних сертифікатів над:

- їх номінальною вартістю (під час їх первинного розміщення);
- ціною зворотного викупу під час їх наступних розміщень.

Пригадайте, чи включався до 2011 р. емісійний дохід до оподаткованого прибутку.

- кошти, залучені від інвесторів інститутів спільного інвестування;
- номінальна вартість взятих на облік, але не погашених цінних паперів, які засвідчують відносини позики, та інших платіжних документів, емітованих боржником на користь платника податку як забезпечення заборгованості боржника перед платником податку;
- кошти або майно, які повертаються:
 - підприємству – власнику корпоративних прав у результаті ліквідації юридичної особи – емітента, або зменшення розміру статутного фонду емітента (*але не вище вартості придбання акцій, часток, паїв*);
 - учаснику договору про спільну діяльність без створення юридичної особи в разі припинення, розірвання або внесення змін до договору про спільну діяльність (*але не вище вартості вкладу*);
- кошти або майно, які були внесені до статутного капіталу, але не повернені власнику корпоративних прав чи учаснику господарського товариства через недостатність або відсутність активів внаслідок погашення зобов'язань при ліквідації юридичної особи.

8. Вартість безоплатно отриманих:

– **основних засобів**, якщо:

- вони надійшли за рішенням центральних або місцевих органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування, прийнятих у межах їх повноважень;
- це об'єкти соціальної інфраструктури, що перебували на балансі інших підприємств та утримувалися за їхній рахунок, і їх отримали підприємства комунальної форми власності.

– **необоротних матеріальних активів**, крім об'єктів соціально-культурного та житлово-комунального призначення державної власності, що перебувають на балансі платника податку, який визначається в сумі, пропорційній сумі амортизації відповідних активів, нарахованої у бухгалтерському обліку, одночасно з її нарахуванням.

Порядок визнання доходів. При встановленні дати отриманих доходів, які враховуються для визначення об'єкта оподаткування, використовується **метод зіставлення та відповідності**. Тобто виникнення доходу з метою оподаткування не залежить від факту надходження коштів в оплату товарів (робіт, послуг).

Пригадайте, у чому полягала суть методу “першої з подій” і як довго він використовувався для визначення дати виникнення доходів з метою оподаткування.

Дата виникнення доходу залежить від виду доходу. Умовно їх можна поділити на три групи: за датою переходу права власності, нарахування доходу та фактичного отримання товарів (робіт, послуг) або грошової компенсації (рис. 6.3).

Факт переходу права власності повинен бути документально підтверджений відповідним первинним документом – накладною, товарною накладною, товарно-транспортною накладною або іншим первинним документом, який є доречним, зважаючи на умови контракту (договору) з покупцем, і фактично застосовується в обліку продавця товарів.

Для допитливих. Особливості визнання доходів при отриманні цільових коштів з бюджету та ФЗДСС, виконанні довгострокових договорів, здійсненні страхової діяльності наведені в ст. 137 ПКУ.

За дату нарахування доходів

Рис. 6.3. Дата визнання доходів з метою оподаткування

Пригадайте з курсу “Бухгалтерський облік” порядок виникнення доходів за кредитно-депозитними операціями.

Зверніть увагу, якщо платник переходить зі спрощеної системи оподаткування на загальну, то вартість компенсації відвантажених ним раніше (до моменту переходу) товарів або наданих послуг включатиметься до доходу на дату отримання коштів. Це правило діє за умови, що така операція не була врахована на момент сплати єдиного податку.

6.3. ВИТРАТИ ЗВІТНОГО ПЕРІОДУ: ЇХ СКЛАД ТА ПОРЯДОК ВИЗНАННЯ

Статті 138, 139, 140,
141, 142, 143, Перехідні
положення ПКУ

З метою оподаткування витрати платника поділяються на:

- витрати, що враховуються при визначенні об'єкта оподаткування;
- витрати, що не враховуються при визначенні об'єкта оподаткування.

Витрати, що враховуються при визначенні об'єкта оподаткування, поділяються на:

- витрати операційної діяльності;
- інші витрати.

новація!

Структура **витрат операційної діяльності** наведена на рис. 6.4.

Для допитливих. Структура операційних витрат на рис. 6.4 набрала чинності лише згідно зі змінами до ПКУ від 07.07.2011. У першій редакції ПКУ адміністративні витрати, витрати на збут, загальнопромислові витрати та інші операційні витрати входили до складу “Інших витрат” платника.

Поміркуйте, чим зумовлені такі зміни і чи були вони доречними.

Операційні витрати

- **Загальнопромислові витрати** (є складовою собівартості виготовлених та реалізованих товарів, виконаних робіт, послуг) включають:
 - витрати на управління виробництвом: ОП працівників апарату управління цехами та дільницями; сплата єдиного соціального внеску (ЄСВ) до ФЗДСС, витрати на медичне страхування; оплата службових відраджень цих працівників;

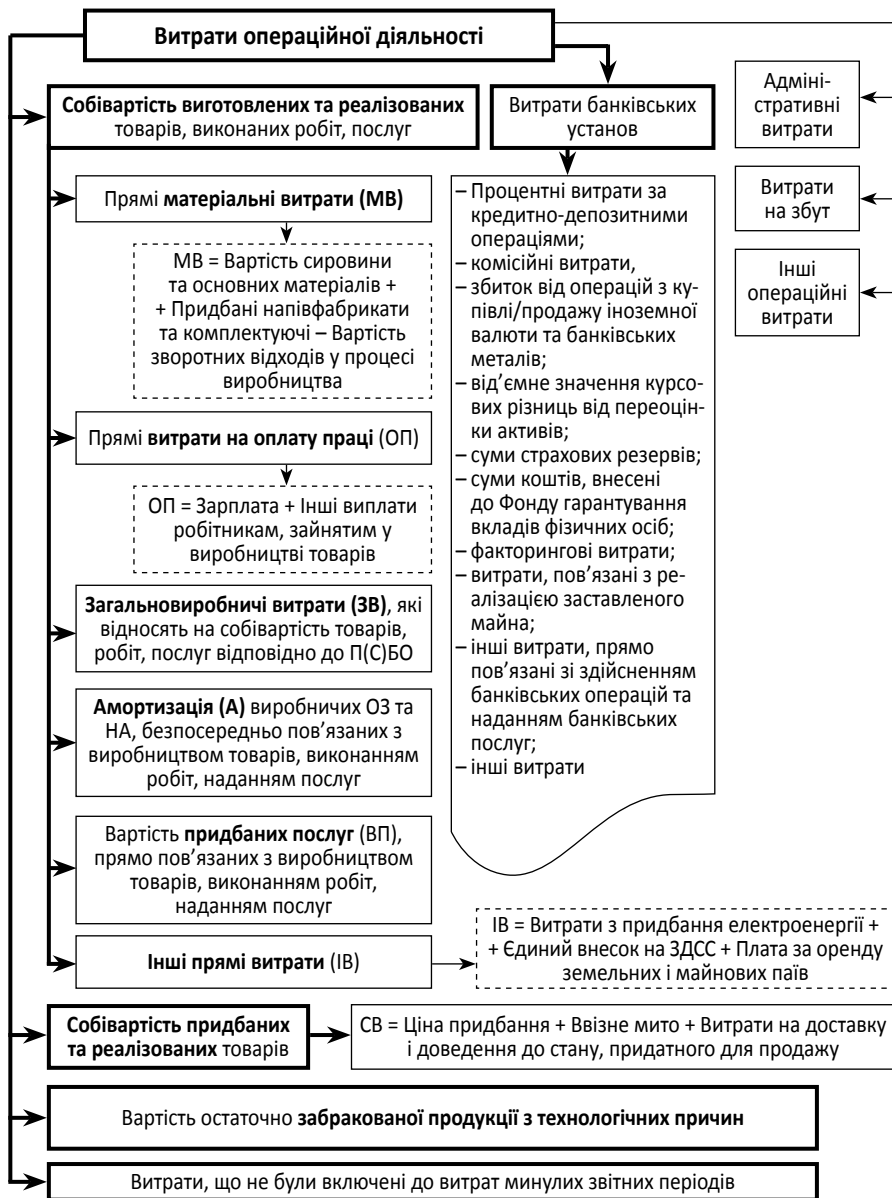

Рис. 6.4. Структура витрат операційної діяльності

- витрати на *обслуговування виробничого процесу*: ОП та сплата ЄСВ; медичне страхування робітників та працівників апарату управління; витрати на здійснення технологічного контролю за виробничими процесами та якістю продукції.
- **Амортизація ОЗ та НА загальновиробничого** (цехового, дільничного) призначення:
 - витрати на їх утримання, експлуатацію та ремонт, страхування, оперативну оренду;
 - витрати на: охорону праці, техніку безпеки; опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення та інші послуги з утримання виробничих приміщень;
 - витрати на *вдосконалення технології та організації виробництва*; ОП та сплата ЄСВ до ФЗДСС працівників, зайнятих удосконаленням технології та організації виробництва, поліпшенням якості продукції; витрати матеріалів, придбаних комплектувальних виробів і напівфабрикатів; оплата послуг сторонніх організацій;
 - суми витрат, пов'язаних з розвідкою (дорозвідкою) та облаштуванням нафтових та газових родовищ;
 - *інші загальновиробничі витрати*, зокрема: внутрішньозаводське переміщення матеріалів, деталей, напівфабрикатів, інструментів зі складів до цехів і готової продукції на склади; нестачі незавершеного виробництва, нестачі й втрати від псування матеріальних цінностей у цехах у межах норм природного убутку.
- **Адміністративні витрати**, спрямовані на обслуговування та управління підприємством, які включають:
 - *загальні корпоративні витрати* (організаційні витрати, витрати на проведення зборів органів управління, *представницькі витрати*);
 - витрати на *службові відрядження* й утримання АУП (зокрема на оплату праці) та іншого загальногосподарського персоналу;
 - витрати на утримання ОЗ, інших необоротних МА загальногосподарського використання (оперативна оренда (у тому числі легкових автомобілів), придбання пально-мастильних матеріалів, стоянка, паркування легкових авто, страхування майна, амортизація, ремонт, опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення, охорона);
 - амортизація НА загальногосподарського використання;

- витрати на: оплату послуг зв'язку (пошта, телеграф, телефон, телекс, телефакс, стільниковий зв'язок); розрахунково-касове обслуговування та інші послуги банків; урегулювання спорів у судах; сплату винагород за консультаційні, інформаційні, аудиторські та інші послуги, що отримують для забезпечення господарської діяльності;
- інші витрати загальногосподарського призначення.
- **Витрати на збут** пов'язані з реалізацією товарів, наданням послуг та включають витрати на:
 - рекламу та маркетинг, передпродажну підготовку товарів;
 - пакувальні матеріали для товарів на складах готової продукції;
 - ремонт тари; гарантійний ремонт і гарантійне обслуговування;
 - транспортування готової продукції (товарів) між складами підрозділів підприємства;
 - транспортування і страхування товарів та інші послуги, пов'язані з транспортуванням товарів відповідно до умов договору поставки;
 - ОП та виплату комісійних винагород продавцям, торговим агентам та працівникам відділу збуту; відрядження працівників, зайнятих збутом;
 - утримання ОЗ та необоротних МА, пов'язаних зі збутом товарів (оперативна оренда, страхування, амортизація, ремонт, опалення, освітлення, охорона);
 - інші витрати, пов'язані зі збутом товарів та наданням послуг.
- До **інших операційних витрат** належать:
 - витрати за операціями в іноземній валюті, втрати від курсових різниць;
 - амортизація наданих в оперативну оренду необоротних активів; амортизація необоротних та нематеріальних активів у складі об'єктів, отриманих у концесію відповідно до Закону України "Про особливості передачі в оренду чи концесію об'єктів централізованого водо-, теплопостачання і водовідведення, що перебувають у комунальній власності";
 - суми коштів, внесені до страхових резервів;
 - суми нарахованих податків та зборів, ЄСВ на ФЗДСС (за винятком податку на прибуток підприємств, ПДВ (для платників ПДВ),

вартості торгових патентів; пені, штрафів, неустойки, сплачених платником за рішенням суду);

- витрати на інформаційне забезпечення господарської діяльності, зокрема з питань законодавства, на придбання літератури, оплати інтернет-послуг і передплату спеціалізованих періодичних видань.

• **Витрати, що не були включені до витрат минулих звітних періодів** у зв'язку з:

- втратою, знищенням або зіпсуттям документів, що підтверджують їх здійснення. Включаються до витрат за умови підтвердження їх необхідними документами у звітному податковому періоді;
- допущенням помилок. Включаються до витрат, якщо ці помилки були виявлені у звітному податковому періоді при розрахунку податкового зобов'язання.

Зверніть увагу! Якщо невраховані витрати було здійснено в минулі звітні роки, то вони відображаються у складі інших витрат, а якщо у звітному податковому році, – у складі витрат відповідної групи (собівартості реалізованих товарів, адміністративних витратах тощо).

Структура **інших витрат**, що враховуються при визначенні об'єкта оподаткування, наведена на рис. 6.5.

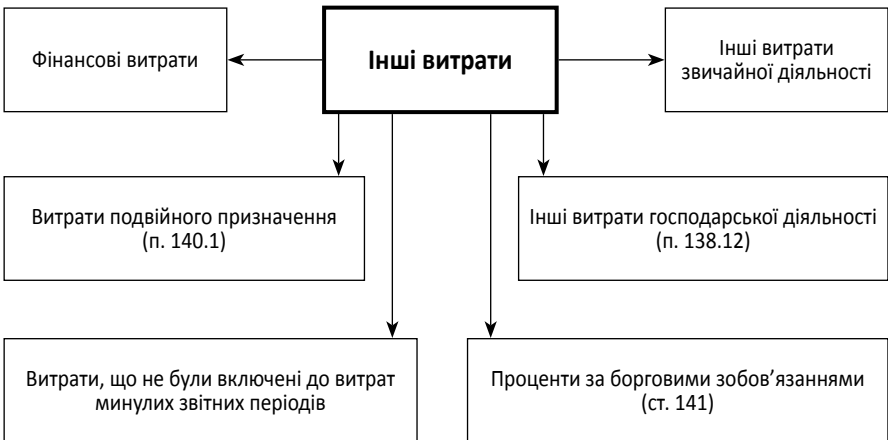

Рис. 6.5. Структура інших витрат

Інші витрати

- **Фінансові витрати**, до яких включаються витрати на:
 - нарахування процентів: за користування кредитами та позиками, депозитами, якщо вони були взяті для господарської діяльності платника; за випущеними облигаціями; за фінансовою орендою;
 - інші витрати підприємства, пов'язані з запозиченнями (крім фінансових витрат, які включені до собівартості кваліфікаційних активів відповідно до П(С)БО);

Для допитливих. Механізм включення до витрат процентів за кредитами і позиками на користь нерезидентів платником, у якого більше 50 % статутного капіталу належить нерезиденту, наведено в ст. 141 ПКУ.

- **Інші витрати звичайної діяльності** безпосередньо не пов'язані з виробництвом та реалізацією товарів. До них можуть включатися:
 - амортизація ОЗ та інших НА;
 - від'ємне значення об'єкта оподаткування (у резидента) за підсумками попереднього звітного року (крім діяльності, яка підлягає патентуванню), що включається до витрат першого календарного кварталу наступного податкового року;
 - витрати, не враховані в минулих податкових періодах у зв'язку з допущенням помилок та виявлені у звітному податковому періоді;
 - суми коштів або вартість майна добровільно перераховані:
 - а) до Державного бюджету України (або бюджетів місцевого самоврядування), неприбуткових організацій, але не більше 4 % ОП_{попер.звіт.року};

НОВАЦІЯ Змінено обмеження: раніше сума внесків мала бути $\geq 2\%$ та $\leq 5\%$ ОП_{попер.звіт.року}

- б) установам науки, освіти, культури, заповідникам, музеям, музеям-заповідникам для охорони культурної спадщини, але не більше 10 % ОП_{попер.звіт.року};

НОВАЦІЯ Змінено обмеження: раніше сума внесків мала бути $\geq 2\%$ та $\leq 10\%$ ОП_{попер.звіт.року}

Поміркуйте, чи доцільно було змінювати такі обмеження.

- в) резидентам для виробництва національних фільмів та аудіо-візуальних творів, але не більше 10 % ОП_{попер.звіт.року};
- г) організаціям роботодавців та їх об'єднанням, створеним відповідно до закону, у вигляді вступних, членських та цільових внесків, але не більше 0,2 % ФОП_{звіт.рік};
- д) роботодавцями первинним профспілковим організаціям на культурно-масову, фізкультурну та оздоровчу роботу, передбачені колективними договорами, але не більше 4 % ОП_{попер.звіт.року}.

Поміркуйте, як визначається обмеження щодо добровільного перерахування коштів з метою включення їх до інших витрат, якщо у попередньому звітному році платник податку мав збиток (від'ємний оподатковуваний прибуток).

- витрати на створення резерву сумнівної заборгованості у розмірі, який не перевищує суми безнадійної дебіторської заборгованості;
- витрати, пов'язані з утриманням та експлуатацією фондів природоохоронного призначення (крім витрат, що підлягають амортизації), які перебувають у власності платника;
- витрати на самостійне зберігання, переробку, а також придбання послуг зі збирання, зберігання, перевезення, знешкодження, видалення та захоронення відходів від виробничої діяльності платника, що надаються сторонніми організаціями, з очищення стічних вод;
- витрати на придбання ліцензій та інших спеціальних дозволів (крім тих, вартість та строк використання яких відповідають ознакам, встановленим для основних засобів, та підлягають амортизації у складі нематеріальних активів), виданих державними органами для провадження господарської діяльності, у тому числі витрати на плату за реєстрацію підприємства в органах державної реєстрації, на придбання ліцензій та інших спецдозволів на право здійснення за межами України вилову риби та морепродуктів, а також надання транспортних послуг;

- інші витрати господарської діяльності платника, які не включені до собівартості реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг.

На особливу увагу заслуговують витрати на оплату праці працівників платника. До *витрат на оплату праці* працівників, що можна віднести на витрати підприємства, належать:

- нарахована основна і додаткова зарплата;
- інші заохочення, зокрема: премія, оплата вартості товарів, послуг, оплата авторської винагороди, виконаних робіт згідно з цивільно-правовими договорами, *будь-яка інша оплата у грошовій або натуральній формі*, передбачена в колективному договорі, *крім матеріальної допомоги*, яка має несистематичний, разовий характер;

Поміркуйте, яка матеріальна допомога має разовий, а яка систематичний характер.

- суми єдиного соціального внеску на ФЗДСС;
 - обов'язкові виплати та компенсація вартості послуг, які надаються працівникам;
 - внески платника податку на обов'язкове страхування життя або здоров'я працівників згідно із законодавством, а також добровільні внески на страхування (або недержавне пенсійне забезпечення) найманого працівника, які за договором довгострокового страхування життя зобов'язаний сплачувати роботодавець за власний рахунок (з обмеженнями відповідно до ст. 142 ПКУ).
- **Витрати подвійного призначення** також зазнали змін порівняно з попереднім законодавством. Структура витрат подвійного призначення схематично представлена на рис. 6.6–6.9. До них належать:
 - витрати на проведення реклами;
 - витрати, пов'язані з навчанням;
 - витрати на гарантійний ремонт;
 - витрати на забезпечення найманих працівників спеціальним одягом, взуттям, форменим одягом, мийними та знешкоджувальними засобами, необхідними для виконання професійних обов'язків, та продуктами спеціального харчування за переліком, встановленим Кабінетом Міністрів України;

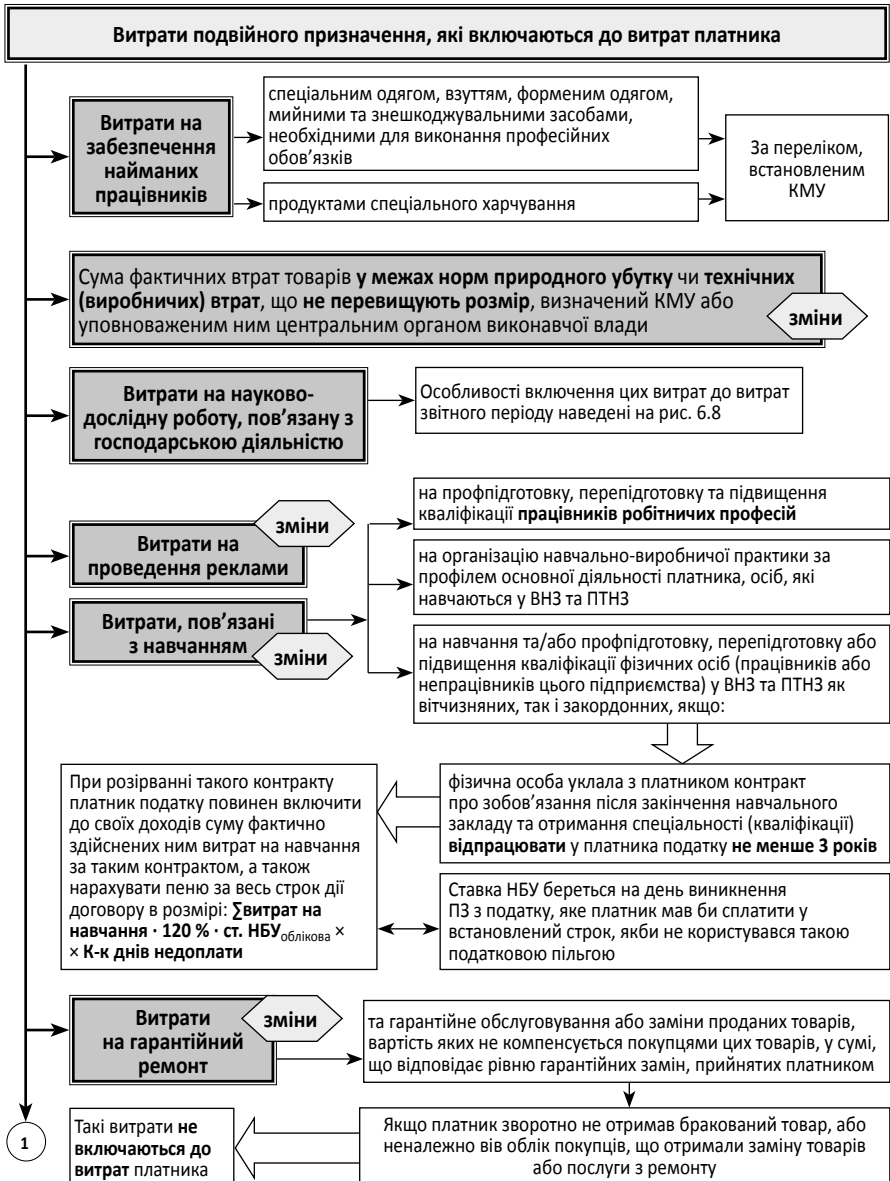

Рис. 6.6. Структура витрат подвійного призначення

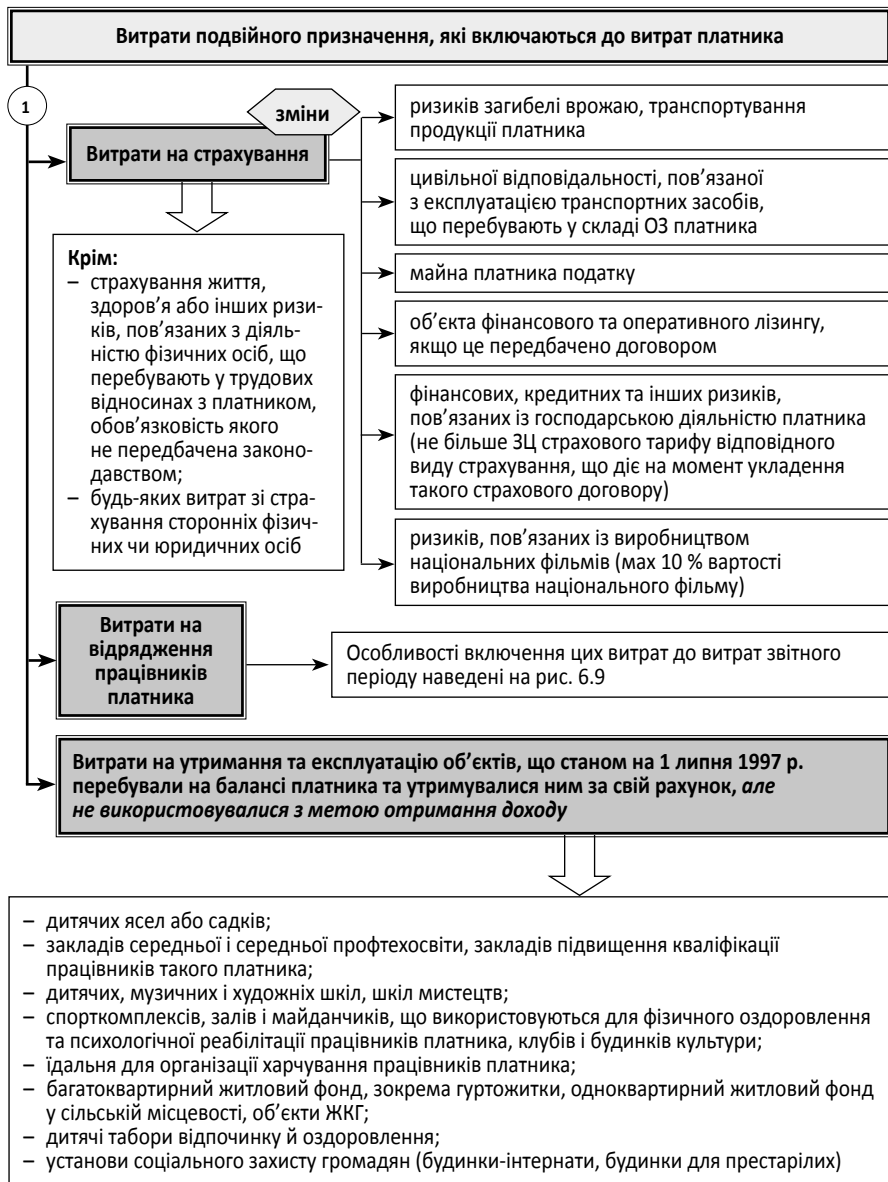

Рис. 6.7. Структура витрат подвійного призначення (закінчення)

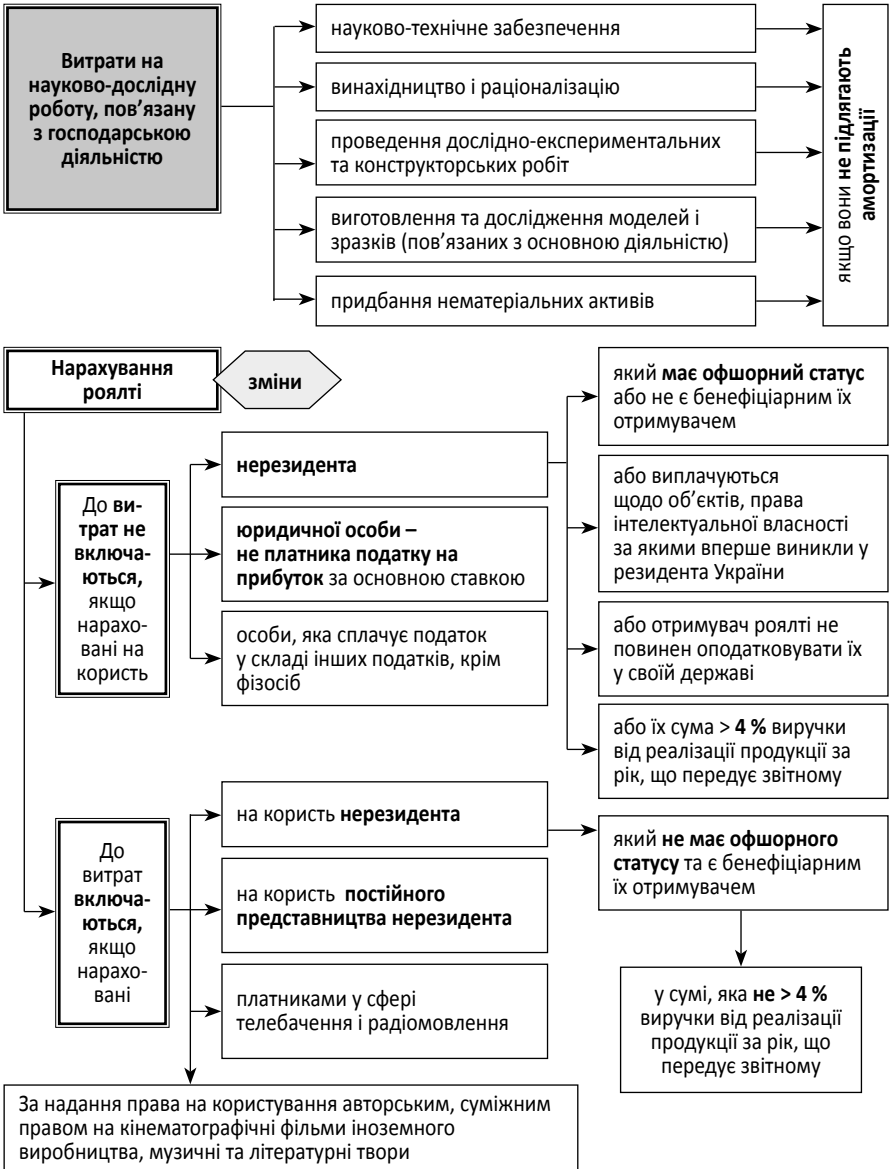

Рис. 6.8. Витрати на науково-дослідну роботу, пов'язану з господарською діяльністю, які включаються до складу витрат подвійного призначення

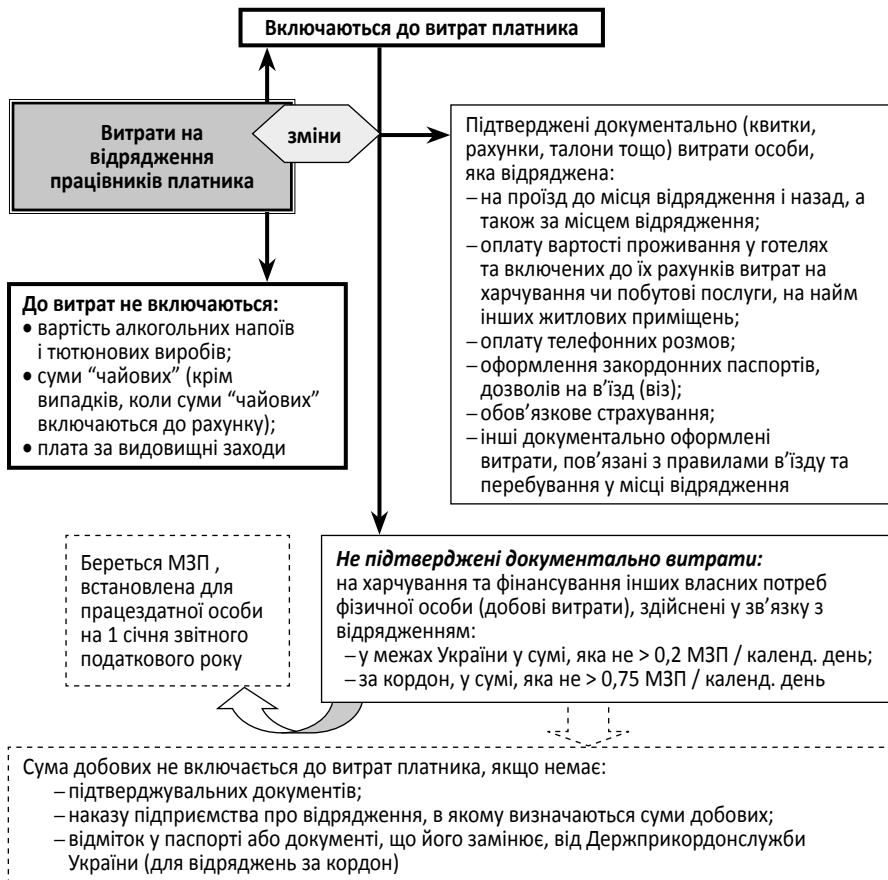

Рис. 6.9. Витрати на відрядження працівників платника, які включаються до складу витрат подвійного призначення

- витрати на страхування;
- витрати на науково-дослідну роботу, пов'язану з господарською діяльністю;
- витрати на відрядження працівників платника;
- витрати на утримання та експлуатацію об'єктів, що станом на 1 липня 1997 р. перебували на балансі платника та утримувалися ним за свій рахунок, але не використовувалися з метою отримання доходу.

НОВАЦІЯ

- Знято обмеження щодо обсягу **витрат на навчання** і професійну підготовку працівників та сторонніх осіб (раніше – не більше 3 % ФОП за попередній рік), встановлено можливість оплати навчання в закордонних закладах, які мають сертифікати, що в Україні не надаються (раніше навчання в закордонних закладах взагалі не дозволялося відносити на витрати).
- Знято обмеження на включення до витрат платника **витрат на рекламу** (раніше – не більше 2 % ОП попереднього звітного року).
- Змінено обмеження щодо **витрат на гарантійний ремонт**.
- Введено обмеження щодо включення до витрат платника витрат на нарахування **роялті**.

Поміркуйте, чи доцільно було запроваджувати такі зміни. Які, на вашу думку, можна виокремити позитивні та негативні складові цього нововведення?

НОВАЦІЯ Встановлено обмежувальний коефіцієнт для добових на від'їзду в межах України та за кордон.

**Витрати, що не враховуються
при визначенні об'єкта оподаткування:**

- суми попередньої (авансової) оплати товарів, робіт, послуг; новою!
- витрати, не пов'язані з провадженням господарської діяльності, а саме витрати на: організацію та проведення прийомів, презентацій, свят, розваг та відпочинку, придбання та розповсюдження подарунків (крім благодійних внесків та пожертвувань неприбутковим організаціям та витрат на проведення реклами).

Це обмеження не стосується платників, основною діяльністю яких є: організація прийомів, презентацій і свят за замовленням та за рахунок інших осіб; придбання лотерейних білетів, інших документів, що засвідчують право участі в лотереї;

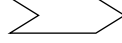
- витрати, не підтверджені відповідними первинними документами;

Поміркуйте, якими мають бути дії платника у разі втрати первинних документів.

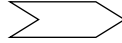
- *сума штрафів, неустойки та пені*, сплачених платником за рішенням сторін договору або суду;
- суми нарахованих і виплачених дивідендів;
- витрати на:
 - *погашення основної суми отриманих позик, кредитів*;
 - придбання, виготовлення, будівництво, реконструкцію, модернізацію та інше поліпшення ОЗ та витрати, пов'язані з видобутком корисних копалин, придбанням НА, які підлягають амортизації;
 - *придбання товарів (робіт, послуг) та інших активів у ФО – платника єдиного податку (крім придбання робіт, послуг у ФО – платника єдиного податку, яка здійснює діяльність у сфері інформатизації)*; ▶ **новація!**
- сума сплачених податку на прибуток, податку на капітал, податку на приріст капіталу, поштових податків, податків на реалізацію;
- суми ПДВ, сплаченого платником при придбанні товарів (послуг) для виробничого або невиробничого використання, крім:
 - *платників, не зареєстрованих як платники ПДВ*, які до витрат можуть відносити ПДВ, сплачений при придбанні товарів (послуг), пов'язаних з їх господарською діяльністю;
 - *платників, зареєстрованих як платники ПДВ*, якщо вони здійснюють операції, що не оподатковуються ПДВ чи звільнені від оподаткування ПДВ, можуть до витрат включити суми ПДВ, сплачені при придбанні сировини для виробництва таких товарів;
- суми податків на доходи фізичних осіб, що утримуються з працівників:
 - сума збору за провадження деяких видів підприємницької діяльності, на яку зменшується сума податку на прибуток, яка підлягає сплаті до бюджету;
 - перерахунок комісіонером платежів за реалізовані товари комітенту за договорами комісії та іншими аналогічними договорами;
 - витрати на придбання *послуг (робіт)*:
 - а) з консалтингу, маркетингу, реклами у нерезидента, який не має офшорного статусу* (крім витрат на користь постійних представництв нерезидентів), у сумі, що > 4 % доходу (виручки) від реалізації продукції без ПДВ і АП за рік, що передує звітному. ▶ **новація!**
 - б) з інжинірингу у нерезидента* (крім витрат, нарахованих на користь постійних представництв нерезидентів): ▶ **новація!**

який не має офшорного статусу
та є бенефіціарним отримувачем
(власником) такої плати за послуги

до витрат не включається сума,
що > 5 % МВ імпортованого
обладнання;

в іншому випадку

вся сума не включається до
витрат

Порядок визнання витрат. Для врахування **витрат** при визначенні об'єкта оподаткування вони **обов'язково мають бути підтверджені відповідними первинними документами**. ПКУ змінено порядок визнання витрат, що враховуються при визначенні об'єкта оподаткування, та встановлено зв'язок визнання витрат, які включаються до собівартості реалізованих товарів (робіт) із визнанням доходів, для отримання яких ці витрати здійснені.

Поміркуйте, на яку суму визнаватимуться витрати, що включаються до собівартості реалізованих товарів, у разі реалізації не всіх вироблених протягом звітного періоду товарів, а їх частини.

Пригадайте, коли визнається дохід від реалізації товарів (послуг).

Порядок визнання витрат для різних видів операцій наведено на рис. 6.10.

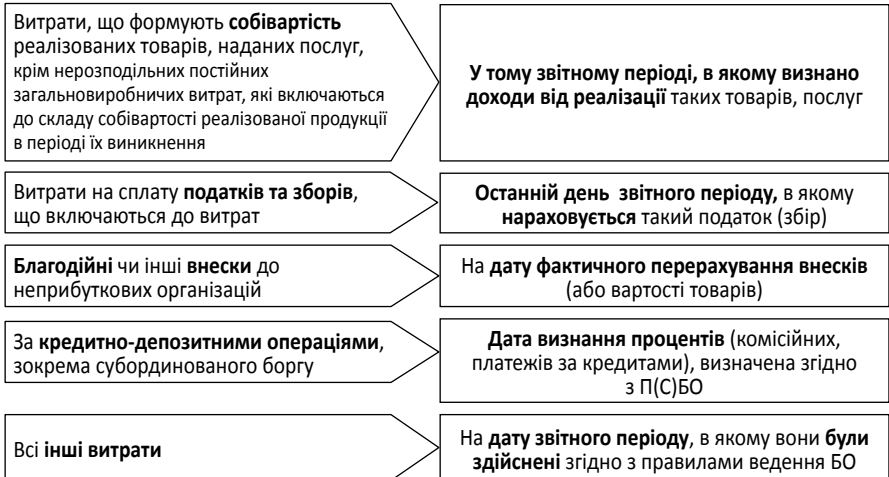

Рис. 6.10. **Порядок визнання витрат, що враховуються при визначенні об'єкта оподаткування**

6.4. ОСНОВНІ ЗАСОБИ: КЛАСИФІКАЦІЯ, ПОРЯДОК ТА МЕТОДИ НАРАХУВАННЯ АМОРТИЗАЦІЇ

З прийняттям ПКУ відбулися зміни у визначенні самого поняття “основні засоби”, оскільки до цього оперували поняттям “основні фонди”, та змінився вартісний критерій визнання основних засобів (табл. 6.3).

Таблиця 6.3

Порівняльна характеристика змісту поняття “основні засоби”

Згідно з Податковим кодексом України	Згідно з П(С)БО 7
<p>Основні засоби – матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин, наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 2500 грн, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 2500 грн і поступово зменшується у зв’язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік</p>	<p>Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних та соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік)</p> <p>Згідно із Законом України “Про прибуток” (до 01.04.2011)</p> <p>Під терміном “основні засоби” слід розуміти матеріальні цінності, що призначаються платником податку для використання ним у господарській діяльності протягом періоду, який перевищує 365 календарних днів з дати введення в експлуатацію таких матеріальних цінностей, та вартість яких перевищує 1000 грн і поступово зменшується у зв’язку з фізичним або моральним зносом.</p>

Завдання. Порівняйте визначення “основних засобів”, зробіть висновки щодо доцільності змін. Виявіть спільні та відмінні риси у наведених дефініціях.

Закінчення табл. 6.4

Група	Об'єкти основних засобів	Мінімальні строки корис. використання, років	Методи амортизації, що можуть застосовуватись					
			Прямолінійний	Зменшення залишкової вартості	Кумулятивний	Прискореного зменшення залишкової вартості	Виробничий	Інші методи
5	Транспортні засоби	5	+	+	+	+	+	-
6	Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	4	+	+	+	-	+	-
7	Тварини	6	+	+	+	-	+	-
8	Багаторічні насадження	10	+	+	+	-	+	-
9	Інші основні засоби	12	+	-	-	-	+	-
10	Бібліотечні фонди	-	-	-	-	-	-	"50/50 %" або "100 %"
11	Малоцінні необоротні матеріальні активи	-	-	-	-	-	-	"50/50 %" або "100 %"
12	Тимчасові (нетитульні) споруди	5	+	-	-	-	+	-
13	Природні ресурси	-	Амортизація не нараховується					-
14	Інвентарна тара	6	+	-	-	-	+	-
15	Предмети прокату	5	+	-	-	-	+	-
16	Довгострокові біологічні активи	7	+	+	+	-	+	-

Пригадайте з курсу “Бухгалтерський облік” (або скористайтесь П(С)БО 7, 30, 32), чи такі самі групи основних засобів виокремлюються у бухгалтерському обліку, як і в податковому.

НОВАЦІЯ До прийняття ПКУ в податковому обліку виокремлювалися лише чотири групи основних фондів, облік, крім 1-ї групи, вівся за групами загалом.

Таблиця 6.5

Групи об'єктів нематеріальних активів

Група	Об'єкти нематеріальних активів	Строк дії права користування, років
1	Права користування природними ресурсами (надрами, іншими ресурсами, геологічною інформацією та інформацією про природне середовище)	Згідно з правостановляючим документом
2	Права користування майном (земельною ділянкою, будівлею, право на оренду приміщень тощо)	Згідно з правостановляючим документом
3	Права на комерційні позначення (на торговельні марки, комерційні найменування тощо), <i>крім тих, витрати на придбання яких визнаються роялті</i>	Згідно з правостановляючим документом
4	Права на об'єкти промислової власності (на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, комерційні таємниці, в тому числі ноу-хау, захист від недобросовісної конкуренції), <i>крім тих, витрати на придбання яких визнаються роялті</i>	Згідно з правостановляючим документом, але ≥ 5 років
5	Авторське право та суміжні з ним права (на літературні, музичні твори, комп'ютерні програми, програми для ЕОМ тощо), <i>крім тих, витрати на придбання яких визнаються роялті</i>	Згідно з правостановляючим документом, але ≥ 2 років
6	Інші нематеріальні активи (право на ведення діяльності, використання економічних та інших привілеїв тощо)	Згідно з правостановляючим документом

 Зверніть увагу! Замість законодавчого закріплення за кожною групою норми амортизації у ПКУ встановлено мінімально допустимі строки їх корисного використання (для цілей амортизації).

Амортизація – систематичний розподіл вартості основних засобів, інших необоротних та нематеріальних активів, що амортизуються, протягом строку їх корисного використання (експлуатації).

Для допитливих. У податковому обліку амортизаційні відрахування відображаються в момент їх нарахування, а в бухгалтерському обліку суми нарахованої амортизації накопичуються, за потреби сума зносу (тобто накопиченої амортизації) може бути переоцінена, і лише при вибутті об'єкта ОЗ вся сума амортизації списується.

Поміркуйте, чим це підтверджується.

НОВАЦІЯ У ПКУ змінено місце і роль амортизації в податковому обліку: із самостійного елемента обліку, який впливав на об'єкт оподаткування, їй повернуто статус одного з видів витрат.

Витрати платника, які підлягають амортизації:

- витрати на придбання чи самостійне виготовлення (створення) ОЗ та НА для використання в господарській діяльності (в тому числі витрати на оплату заробітної плати працівникам, які були зайняті на виготовленні ОЗ та НА);
- витрати на ремонт, реконструкцію, модернізацію та інші види поліпшення ОЗ, що > 10 % сукупної БВ всіх груп ОЗ, які підлягають амортизації, на початок звітного року;

Пригадайте, як списуються витрати на ремонт та на поліпшення ОЗ у бухгалтерському обліку. Чи є відмінності з податковим обліком?

- витрати на капітальне поліпшення землі, не пов'язане з будівництвом (іригація, осушення тощо);
- капітальні інвестиції, отримані платником з бюджету, у вигляді цільового фінансування на придбання об'єкта інвестування (ОЗ, НА) за умови визнання доходів пропорційно сумі нарахованої амортизації за таким об'єктом;

- сума переоцінки вартості основних засобів.
- вартість ОЗ, безоплатно отриманих або виготовлених за рахунок коштів бюджету або кредитів, залучених Кабінетом Міністрів України;
- вартість безоплатно отриманих для експлуатації підприємствами залізничного транспорту ОЗ транспортної інфраструктури, що перебували на балансі інших підприємств.

Витрати платника, які не підлягають амортизації, наведені в табл. 6.6.

Амортизація може нараховуватись одним із п'яти методів, визначених у ПКУ (табл. 6.7). Конкретний метод обирається кожним підприємством самостійно.

Зверніть увагу! *Право самостійно обирати методи нарахування амортизації ОЗ з метою бухгалтерського обліку українські підприємства отримали ще у 2000 р., проте мало хто ним скористався. Абсолютна більшість продовжувала застосовувати прямолінійний метод.*

Поміркуйте, чому платники не використовували інші методи амортизації, крім прямолінійного.

Таблиця 6.6

Витрати платника, які не підлягають амортизації

Витрати, які повністю відносять на витрати за звітний період	Витрати, які проводять за рахунок відповідних джерел фінансування
<p>Витрати на:</p> <ul style="list-style-type: none"> – утримання ОЗ, що перебувають на консервації; – ліквідацію ОЗ; – придбання (виготовлення) сценічно-постановочних предметів вартістю до 5 тис. грн театральними-видовищними підприємствами – платниками податку; – витрати на виробництво національного фільму та придбання майнових прав інтелектуальної власності на національний фільм 	<p>Витрати на:</p> <ul style="list-style-type: none"> – придбання/самостійне виготовлення та ремонт, інші поліпшення не виробничих основних засобів. – вартість гудвілу; – з бюджетів: <ul style="list-style-type: none"> • на будівництво та утримання автомобільних доріг загального користування, споруд благоустрою та житлових будинків; • придбання та збереження бібліотечних і архівних фондів; Національного архівного фонду України

Таблиця 6.7
Характеристика методів нарахування амортизації

Метод нарахування амортизації	Переваги	Недоліки	Рекомендації щодо застосування
Прямолінійний метод	Рівномірність розподілу сум амортизації між звітними періодами (єдиний метод, що передбачає дійсно рівномірне нарахування амортизації). Простота розуміння. Простота розрахунку і перерахунку	Не враховує: – моральний знос; – різницю виробничої потужності активів у різні роки експлуатації; – необхідність збільшення витрат на ремонт в останні роки служби активу	Доцільно застосовувати для амортизації тих об'єктів ОЗ, які виконують відносно постійний обсяг робіт і для яких основним фактором, що обмежує строк служби, є тривалість використання, а не моральне старіння
Метод зменшення залишкової вартості	У перші роки експлуатації нараховуються більші суми амортизації, ніж у наступні	Складна математична формула розрахунку. Нерівномірний розподіл сум амортизації за періодами	Доцільно застосовувати для амортизації об'єктів ОЗ, які схильні до швидкого морального старіння
Метод прискореного зменшення залишкової вартості	У перші роки експлуатації нараховуються більші суми амортизації, ніж у наступні. Простота розрахунку порівняно з методом зменшення залишкової вартості	Нерівномірний розподіл сум амортизації за періодами. Законодавче обмеження щодо застосування: ПКУ дозволяє застосовувати його лише до об'єктів ОЗ груп 4 та 5	Доцільно застосовувати для об'єктів ОЗ, які схильні до швидкого морального старіння, наприклад, комп'ютерної техніки

Закінчення табл. 6.7

Мета нарахування амортизації	Переваги	Недоліки	Рекомендації щодо застосування
Кумулятивний мета	У перші роки експлуатації нараховуються більші суми амортизації, ніж у наступні. Простіший розрахунок порівняно з методом зменшення залишкової вартості й немає законодавчих обмежень, як у методу прискореного зменшення залишкової вартості	Явних недоліків немає	Доцільно застосовувати для об'єктів ОЗ, які схильні до швидкого морального старіння
Виробничий мета	Найточніший з економічного погляду	Не завжди є можливість визначити виробничу потужність, що унеможливає застосування цього методу. Незрозуміло, як застосовуючи цей метод, виконати вимогу ПКУ щодо мінімально допустимих строків використання об'єктів ОЗ	Доцільно застосовувати, коли знос активу безпосередньо пов'язаний з частотою та ефективністю його використання і відома виробнича потужність об'єкта. На практиці цей метод часто застосовується для амортизації вантажних автомобілів

Джерело: Необоротні матеріальні активи: бухгалтерський і податковий облік // Збірник систематизованого законодавства : наук.-вироб. вид. – К. : Бліц-Інформ, 2011. – Вип. 4. – 193 с.

Формули для нарахування амортизації за різними методами наведені в табл. 6.8

Таблиця 6.8

Методи нарахування амортизації

Назва методу	Розрахунок амортизації	
	річної суми	місячної суми
Прямолінійний	$P_{\Sigma \text{Апр}} = \frac{\text{Вартість, що амортизується}}{\text{Строк корисного використання об'єкта}}$	$M_{\Sigma \text{Апр}} = \frac{P_{\Sigma \text{Апр}}}{12}$
Зменшення залишкової вартості	$P_{\Sigma \text{Аззл}} = \text{Залишкова вартість об'єкта на початок року (або первісна вартість для нового об'єкта)} \cdot \text{Річна норма амортизації}$ $\text{Річна норма амортизації} = \frac{\text{кільк. років кор-го вик-ня}}{\sqrt{\frac{\text{Ліквідаційна вартість}}{\text{Первісна вартість}}}} \cdot 100\%$	$M_{\Sigma \text{Аззл}} = \frac{P_{\Sigma \text{Аззл}}}{12}$
Прискореного зменшення залишкової вартості	$P_{\Sigma \text{Априск}} = \text{Залишкова вартість об'єкта на початок року (або первісна вартість для нового об'єкта)} \cdot \text{Річна норма амортизації}$ $\text{Річна норма амортизації} = \frac{100\%}{\text{строк корисного використання}} \cdot 2$	$M_{\Sigma \text{Априск}} = \frac{P_{\Sigma \text{Априск}}}{12}$
Кумулятивний	$P_{\Sigma \text{Акум}} = \text{Вартість, що амортизується} \cdot K_{\text{кумулятивний}}$ $K_{\text{кумулятивний}} = \frac{\text{Кільк років, що залиш. до кінця строку використання}}{\text{Сума числа років корисного використання}}$	$M_{\Sigma \text{Акум}} = \frac{P_{\Sigma \text{Акум}}}{12}$
Виробничий	$M_{\Sigma \text{Авир}} = \text{Обсяг прод. Факт за місяць} \cdot \text{СтАморт}_{\text{виробнича}}$ $\text{СтАморт}_{\text{виробнича}} = \frac{\text{Вартість, що амортизується}}{\text{Загальний очікуваний обсяг вироб. прод. з використ. цього ОЗ}}$	
Інші методи: – “50/50 %” – “відразу 100 %”	– Амортизація нараховується у розмірі 50 % від вартості об'єкта, який амортизується, у першому і останньому місяці його використання; – амортизація нараховується у розмірі 100 % від вартості об'єкта, який амортизується, у першому місяці його використання	

Об'єктом амортизації є вартість ОЗ, що амортизуються, яка розраховується за формулою:

Вартість, що амортизується	=	Первісна (переоцінена) вартість	–	Ліквідаційна вартість (може дорівнювати 0)
-------------------------------	---	------------------------------------	---	---

 Зверніть увагу! Ліквідаційна вартість нематеріальних активів прирівнюється до нуля.

Амортизація нараховується **щомісяця** за **кожним окремим об'єктом** основних засобів протягом усього строку його корисного використання (встановленим наказом по підприємству), **до досягнення ліквідаційної вартості** такого об'єкта.

 У бухгалтерському обліку строк корисного використання об'єкта встановлюється кожним підприємством самостійно. У податковому обліку передбачено мінімально допустимі строки корисного використання об'єкта основних засобів.

 Поміркуйте, для чого законодавець встановив таке обмеження в податковому обліку.

Нарахування амортизації ОЗ та НА **починається** з місяця, що настає за місяцем, в якому об'єкт був введений в експлуатацію, та **припиняється** на **період модернізації, ремонту, реконструкції**, а також **при вибутті** – з місяця, що настає за місяцем вибуття.

Амортизація за квартал = Місячна сума амортизації · 3 міс.

Амортизація нараховується до того моменту, коли:

Залишкова вартість об'єкта = Ліквідаційна вартість об'єкта;

Залишкова вартість (БВ) = Первісна вартість – Накопичена амортизація.

НОВАЦІЯ До прийняття ПКУ поняття “первісна вартість” та “ліквідаційна вартість” не використовувались.

Первісна вартість – це вартість:

- придбаних об'єктів ОЗ, які зараховуються на баланс платника;
- погоджена із засновниками (але не вище ЗЦ), якщо ОЗ включені до статутного капіталу платника.

При ремонті або поліпшенні ОЗ, якщо такі витрати перевищують 10 % сукупної БВ усіх груп ОЗ, що підлягають амортизації, на початок звітного податкового року, суму перевищення відносять *на збільшення первісної вартості* відремонтованих ОЗ.

При продажу ОЗ чи НА (а саме: безпосередньому продажу; внесенні ОЗ та НА до статутного фонду іншої особи; передачі ОЗ у фінансовий лізинг (оренду)) визначається результат продажу:

- якщо *Дохід* ($ДЦ \geq ЗЦ$) – $БВ_{\text{проданого об'єкта ОЗ}} > 0$ – сума перевищення включається до доходу платника;
- якщо *Дохід* ($ДЦ \geq ЗЦ$) – $БВ_{\text{проданого об'єкта ОЗ}} < 0$ – різниця включається до витрат платника.

Аналогічно визначаються доходи (витрати) і щодо невиробничих ОЗ та безоплатно отриманих ОЗ та НА.

6.5. СТАВКИ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК. ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК

Статті 151, 154, Перехідні положення ПКУ

Залежно від об'єкта оподаткування можуть бути застосовані різні ставки податку, але **основною є ставка 16 %**, яка почне застосовуватися з **1 січня 2014 р.** До цієї дати на перехідний період передбачено такі ставки податку на прибуток:

- з 1 квітня 2011 р. по 31 грудня 2011 р. включно – 23 %;
- з 1 січня 2012 р. по 31 грудня 2012 р. включно – 21 %;
- з 1 січня 2013 р. по 31 грудня 2013 р. включно – 19 %.

Передбачена ставка оподаткування прибутку на рівні 16 % буде однією з найнижчих в Європі.

 З 1 січня 2004 р. по 1 квітня 2011 р. основна ставка була на рівні 25 %.

Поміркуйте:

- який вплив на дохідну частину бюджету в Україні матиме зниження основної ставки;
- чи вплине зниження ставки на інвестиційну активність в Україні.

Додаткові ставки податку на прибуток наведені на рис 6.11.

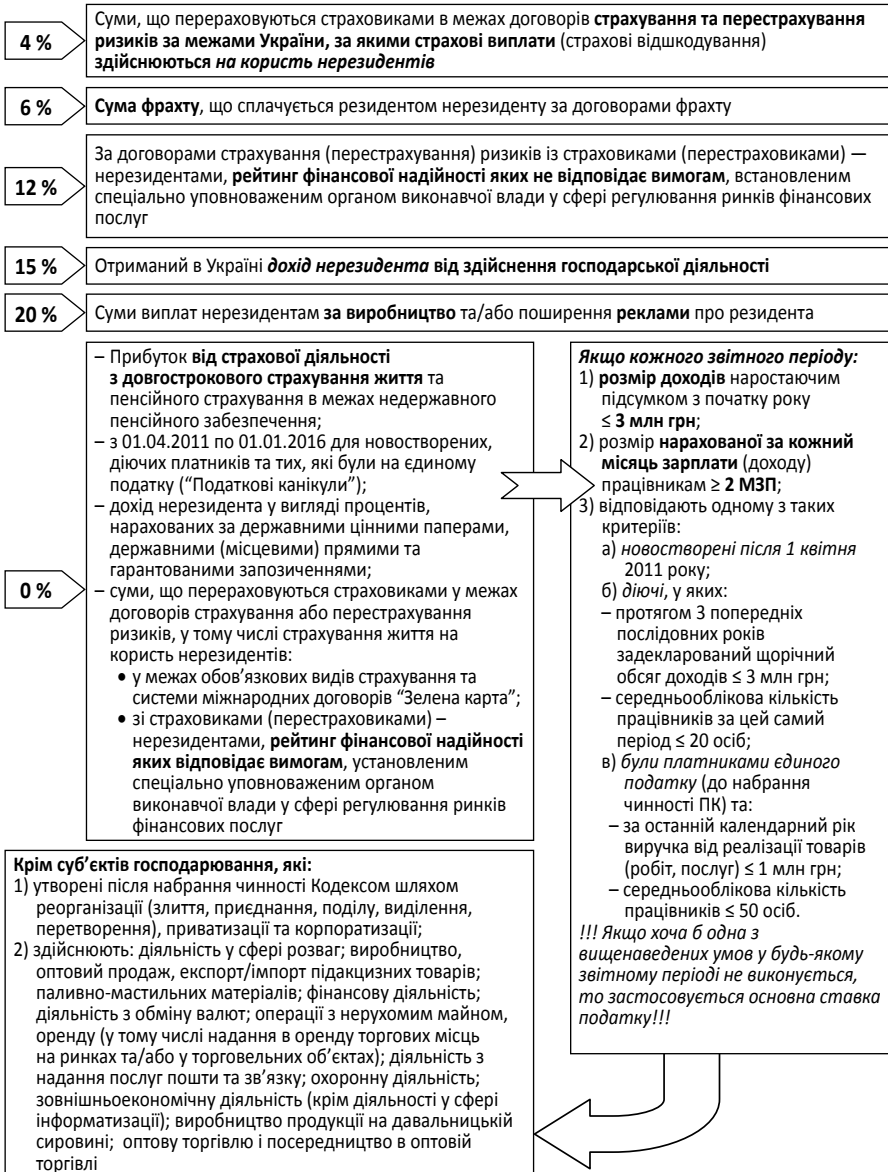

Рис 6.11. Додаткові ставки податку на прибуток підприємств

НОВАЦІЯ ПКУ надаються “податкові канікули” малому та середньому бізнесу до 1 січня 2016 р.

Обмеження щодо використання коштів, вивільнених від “податкових канікул”. Суми коштів, що не перераховані до бюджету при застосуванні ставки 0 %:

- мають спрямовуватись на переоснащення матеріально-технічної бази, повернення кредитів, використаних на вказані цілі, і сплату процентів за ними та/або поповнення власних обігових коштів;
- визнаються доходами одночасно з визнанням витрат, здійснених за рахунок цих коштів, у розмірі таких витрат.

Якщо ці суми використані не за цільовим призначенням або не використані платником протягом річного звітного періоду, то залишок невикористаних коштів або сума коштів, використана не за цільовим призначенням, зараховуються до бюджету в першому кварталі наступного звітного року.

Поміркуйте, для чого законодавством встановлено такі обмеження щодо використання вивільнених коштів.

Як це вплине на інвестиційну активність таких платників?

Чи обмежує це їхні права щодо розпорядження власними коштами?

Від оподаткування податком на прибуток **звільняється прибуток:**

- організацій, заснованих громадськими організаціями інвалідів, від продажу (постачання) товарів, виконання робіт і надання послуг, інших цивільно-правових договорів (на яких працює не менше 50 % інвалідів від середньооблікової чисельності штатних працівників, а ФОП інвалідів за звітний період не менше 25 % загальних витрат на оплату праці);
- отриманий від продажу на території України продуктів дитячого харчування власного виробництва, спрямований на збільшення обсягів виробництва та зменшення роздрібних цін таких продуктів;
- отриманий за рахунок міжнародної технічної допомоги або за рахунок коштів, які передбачаються в державному бюджеті як внесок України до Чорнобильського фонду “Укриття”;

- державних підприємств “Міжнародний дитячий центр “Артек” і “Український дитячий центр “Молода гвардія” від провадження діяльності з оздоровлення та відпочинку дітей;
- дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів недержавної форми власності, отриманий від надання освітніх послуг;
- підприємств енергетичної галузі в межах витрат, передбачених інвестиційними програмами, схваленими Національною комісією регулювання електроенергетики України, на капітальні вкладення з будівництва (реконструкції) міждержавних, магістральних та розподільчих електричних мереж та/або сум, спрямованих на повернення кредитів, які використані для фінансування таких цілей.

Новим законодавством додано нові пільги тимчасового характеру (табл. 6.9). Але вивільнені кошти мають бути використані на модернізацію (розширення) виробництва або повернення кредитів, взятих на цю мету.

Таблиця 6.9

Пільги (звільнення) з податку на прибуток підприємств тимчасового характеру

Строк звільнення	Вид прибутку
До 1 січня 2015 р.	Видавництв, видавничих організацій, підприємств поліграфії , отриманий ними від діяльності з виготовлення на території України книжкової продукції, крім продукції еротичного характеру
До 1 січня 2016 р.	Не включаються до доходів суми коштів або вартість майна, отримані суб'єктами кінематографії та/або суб'єктами мультиплікації і спрямовані на виробництво національних фільмів
До 1 січня 2020 р.	– Виробників біопалива, отриманий від його продажу; – отриманий від діяльності з одночасного виробництва електричної і теплової енергії та виробництва теплової енергії з використанням біологічних видів палива; – виробників техніки, обладнання, устаткування, які споживають біологічні види палива, одержаний від їх продажу, якщо така техніка була вироблена на території України
	Підприємств, отриманий від господарської діяльності з видобування та використання газу (метану) вугільних родовищ, що здійснюється відповідно до Закону України “Про газ (метан) вугільних родовищ”

Закінчення табл. 6.9

Строк звільнення	Вид прибутку
До 1 січня 2021 р.	<ul style="list-style-type: none"> – Отриманий від надання <i>готельних послуг</i> у готелях категорій “5*”, “4*” і “3*”, у тому числі новозбудованих, реконструйованих або після капремонту; – від основної діяльності <i>підприємств легкої промисловості</i>, крім тих, які виробляють продукцію на давальницькій сировині; – підприємств <i>галузі електроенергетики</i> від продажу електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії; – від основної діяльності підприємств <i>суднобудівної, літакобудівної промисловості</i>; підприємств <i>машинобудування для агропромислового комплексу</i>

Поміркуйте, чи доцільно було запроваджувати тимчасові пільги. Чим, на вашу думку, керувалися законодавці при запровадженні таких звільнень?

Які наслідки матимуть ці пільги для різних галузей економіки?

Які інші пільги, на вашу думку, доцільно запровадити для стимулювання економічного зростання в Україні? Відповідь обґрунтуйте.

6.6. ПОРЯДОК ОБЧИСЛЕННЯ ПОДАТКУ ТА СТРОКИ СПЛАТИ

Статті 149, 150,
152, Перехідні
положення ПКУ

Податок, який підлягає сплаті до бюджету, обчислюється платниками самостійно за кожний звітний період *наростаючим підсумком протягом року*.

Звітними податковими періодами з податку на прибуток підприємств є:

- календарний квартал;
- півріччя;
- три квартали;
- рік.

Базовим податковим періодом для податку на прибуток є календарний квартал.

Якщо для всіх платників річний період триває з 1 січня по 31 грудня звітного року, то для виробників сільськогосподарської продукції, як виняток, податковий період триває з 1 липня по 30 червня поточного звітного року.

Поміркуйте, чому законодавець встановив такі періоди для сільськогосподарських виробників.

Які періоди встановлено для платників, котрі сплачують фіксований сільськогосподарський податок?

Для допитливих. Як визначаються звітні періоди у таких випадках:

- платник стає на облік 20 квітня;
- платник ліквідується у листопаді?

Податкова декларація з податку на прибуток подається протягом 40 календарних днів після закінчення кожного звітного кварталу, в якій нарахована сума податку до сплати відображається наростаючим підсумком. Податок на прибуток сплачується до бюджету протягом 10 днів після граничного строку подання декларації, у сумі, нарахованій за звітний період, за вирахуванням фактично сплаченого податку протягом попередніх звітних періодів звітного року.

З 1 січня 2012 р. платники податку разом із декларацією з податку на прибуток зобов'язані подавати фінансову звітність з урахуванням податкових різниць.

Поміркуйте, для чого законодавець запровадив таке нововведення. Дайте оцінку цьому нововведенню.

Зверніть увагу! Запровадження обов'язкового обліку постійних і тимчасових різниць зумовлено відмінностями між податковим і бухгалтерським обліком.

Оподатковуваний прибуток = бухгалтерський прибуток ± податкові різниці.

Порядок обчислення податку на прибуток з доходів, отриманих від діяльності на території України, наведено схематично на рис. 6.12.

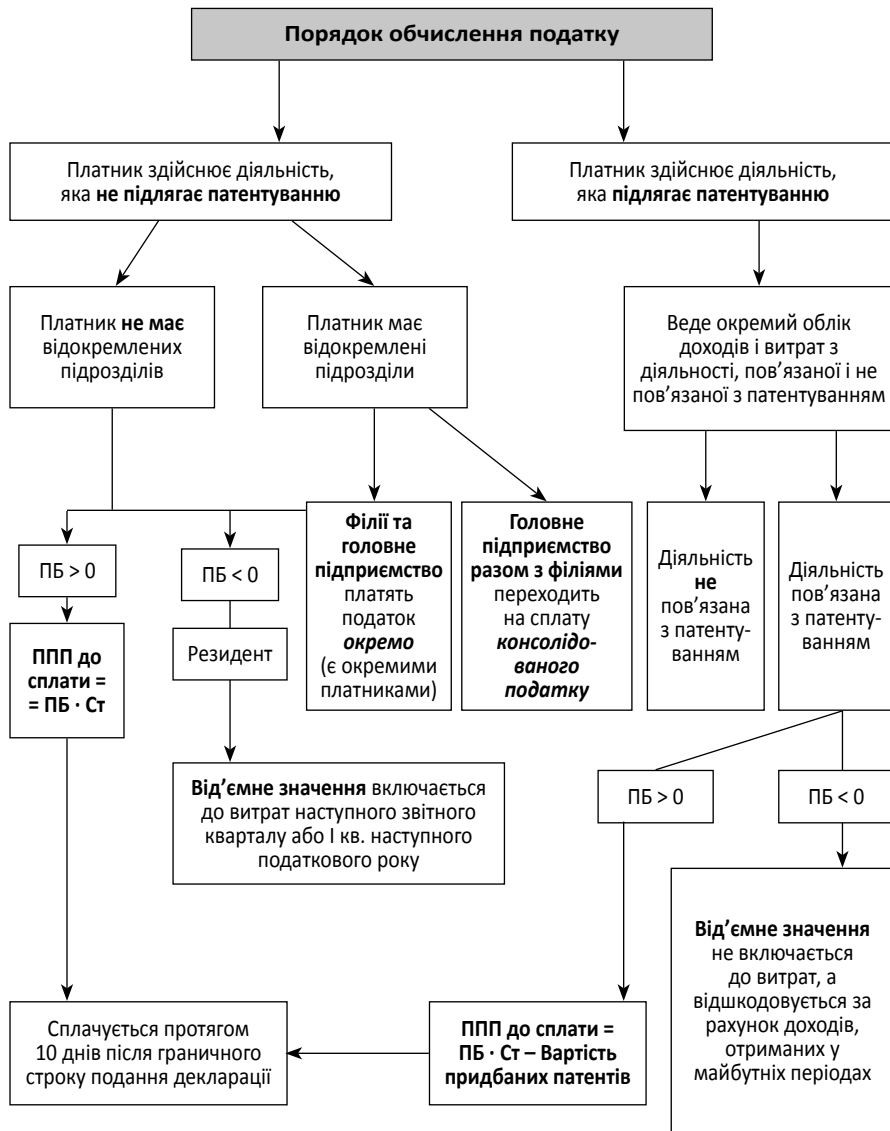

Рис. 6.12. Порядок нарахування і сплати податку на прибуток

Пригадайте, що таке “податкова база” податку на прибуток та як визначається його об’єкт оподаткування.

Консолідована сплата податку – головне підприємство сплачує податок на прибуток до бюджету територіальної громади як за своїм місцезнаходженням, так і за місцезнаходженням філій. Отже, головне підприємство бере на себе обов’язок сплати податку на прибуток і за філії, і за самого себе.

Для допитливих. Порядок переходу на сплату податку на прибуток консолідовано та механізм сплати наведено в ст. 152.4 ПКУ.

Сума податку на прибуток, яка має бути сплачена до територіальної громади за місцезнаходженням кожної філії, розраховується за формулою:

$$ППП_{\text{вп}} = \frac{ППП_{\text{к}} \cdot B_{\text{вп}}}{B_3},$$

де $ППП_{\text{вп}}$ – податок на прибуток відокремленого підрозділу;
 $ППП_{\text{к}}$ – загальна сума консолідованого податку на прибуток;
 $B_{\text{вп}}$ – сума витрат окремого відокремленого підрозділу;
 B_3 – загальна сума витрат головного підприємства та його відокремлених підрозділів.

Сума податку на прибуток, яка має бути сплачена головним підприємством до територіальної громади за своїм місцезнаходженням ($ППП_{\text{гп}}$), розраховується за формулою:

$$ППП_{\text{гп}} = ППП_{\text{к}} - \sum ППП_{\text{вп}}.$$

Порядок нарахування податку на прибуток для резидента, який отримує доходи як на території України, так і за її межами.

З метою уникнення подвійного оподаткування Україна укладає міжнародні договори з відповідними країнами. У випадку чинності такого договору сума податку на прибуток, сплачена суб’єктами господарювання за кордоном за отриманий іноземний дохід, зараховується під час сплати ним податку на прибуток в Україні. Для цього

платник повинен подати письмове підтвердження податкового органу іншої держави, що засвідчує факт сплати такого податку.

Зверніть увагу!

- Зарахуванню підлягає сума фактично сплаченого за кордоном податку, але не більше, ніж платник заплатив би податку з цього доходу в Україні.
- Загальна сума зарахованого податку з іноземних джерел доходів не може бути більшою за суму податку, яка підлягає сплаті цим платником в Україні за звітний період.

Приклад

Підприємство у I кв. звітнього року здійснювало діяльність на території України та Польщі, з якою Україна уклала договір про уникнення подвійного оподаткування.

Загальний оподатковуваний дохід від діяльності на території України становить 100 тис. грн. У Польщі платник отримав 10 тис. дол. США доходу, з якого сплатив 2 тис. дол. США податку, про що надав письмове підтвердження податкового органу Польщі, що засвідчує факт сплати.

Сума податку, яка підлягає сплаті в Україні:

1. Загальна сума доходу, отримана резидентом від діяльності на території України та за її межами:

$ОД = 100 \text{ тис.} + 10 \text{ тис. дол.} \cdot 8 \text{ грн/дол.} = 180 \text{ тис. грн}$ (курс долара умовний).

2. Сума податку, фактично сплачена в Польщі:

$2 \text{ тис. дол.} \cdot 8 \text{ грн/дол.} = 16 \text{ тис. грн.}$

3. Сума податку, яку платник мав би заплатити в Україні з доходу, отриманого за кордоном:

$10 \text{ тис. дол.} \cdot 8 \text{ грн/дол.} \cdot 21 \% = 16,8 \text{ тис. грн.}$

Отже, з метою уникнення подвійного оподаткування, в Україні можемо врахувати 16 тис. грн.

4. Загальна сума податку, що підлягає сплаті в Україні за звітний період платником від діяльності на території України та за її межами:

$ППП = 180 \text{ тис. грн} \cdot 21 \% - 16 \text{ тис. грн} = 25,33 \text{ тис. грн.}$

6.7. ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ВІД ОКРЕМИХ ВИДІВ ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття
153.1
ПКУ

Оподаткування операцій з розрахунками в іноземній валюті

Доходи, отримані платником в іноземній валюті від продажу товарів, перераховуються в національну валюту за офіційним курсом НБУ, що діяв на **дату визнання таких доходів**, а в частині раніше отриманої оплати – за курсом, що діяв на дату отримання коштів.

Витрати в іноземній валюті у зв'язку з придбанням товарів, послуг, включаються до витрат поточного періоду. Такі витрати перераховуються в національну валюту за офіційним курсом НБУ, що діяв на **дату визнання таких витрат**, а в частині раніше проведеної оплати – за таким курсом, що діяв на дату здійснення оплати.

Поміркуйте, чи суперечать дати виникнення витрат за операціями в іноземній валюті загальному принципу визнання витрат, визначеному в ПКУ.

Щодо перерахунку операцій, виражених в іноземній валюті, за боргованості та іноземної валюти, розраховуються курсові різниці:

- додатне значення курсових різниць включається до доходів;
- від'ємне значення курсових – до витрат платника.

НОВАЦІЯ

1. До прийняття ПКУ курсові різниці не впливали на витрати платника у податковому обліку.
2. Знято обмеження щодо операцій з іноземною валютою: перерахунок курсових різниць здійснюється за будь-якою заборгованістю, що погашається в грошових коштах.

Оподаткування дивідендів

Якщо емітент корпоративних прав, на які нараховуються дивіденди, приймає рішення про виплату дивідендів, він їх виплачує незалежно від того, чи є у нього оподатковуваний прибуток.

Стаття
153.3
ПКУ

Емітент повинен нарахувати та сплатити до бюджету авансовий внесок (АВ) з податку на прибуток, який нараховується на суму

дивідендів, що фактично виплачуються, до або водночас із виплатою дивідендів.

НОВАЦІЯ *Дотепер авансовий внесок сплачувався лише за місцем реєстрації головного підприємства, а тепер він розподілятиметься як за консолідованою декларацією.*

При цьому:

- сума дивідендів до виплати не зменшується на суму такого податку (АВ);
- емітент корпоративних прав зменшує суму нарахованого податку звітного періоду на суму сплаченого протягом цього ж звітного періоду АВ;
- якщо сплачена сума АВ перевищує суму податку на прибуток до сплати у такому звітному періоді, сума перевищення переноситься у зменшення податкових зобов'язань наступного податкового періоду або майбутніх податкових періодів.

Зверніть увагу! *Обов'язок нарахувати та сплатити авансовий внесок з податку на прибуток покладається на будь-якого емітента корпоративних прав, що є резидентом, незалежно від того, є емітент або отримувач дивідендів платником податку чи має пільги зі сплати податку (крім платників фіксованого сільськогосподарського податку).*

Поміркуйте, *для чого законодавець зобов'язує сплачувати авансовий внесок з податку на прибуток при виплаті дивідендів.*

Не є платниками авансового внеску:

- страховики;
- платники фіксованого сільськогосподарського податку.

Авансовий внесок з податку на прибуток не сплачується, якщо дивіденди виплачуються:

- а) фізичним особам;
- б) у вигляді акцій (часток, паїв), емітованих платником, за умови, що така виплата не змінює пропорцій (часток) участі всіх акціонерів (власників) у статутному фонді емітента, незалежно від того, чи були такі акції (частки, паї) належним чином зареєстровані;
- в) інститутами спільного інвестування;

- г) на користь власників корпоративних прав материнської компанії, що сплачуються в межах сум доходів такої материнської компанії, отриманих у вигляді дивідендів від інших осіб.
- г) управителем фонду операцій з нерухомістю при виплаті платежів у результаті розподілу доходу фонду власникам сертифікатів цього фонду.

Приклад

За підсумками звітного року, загальні збори АТ прийняли рішення виплатити акціонерам дивіденди на загальну суму 100 тис. грн. Дивіденди були виплачені 10 квітня.

Сплачена сума податку на прибуток за I кв. – 20 тис. грн.

Нарахована сума ППП за півріччя – 45 тис. грн.

Розрахуємо суму ППП до сплати за підсумками півріччя (ставка податку – 21 %).

Авансовий внесок з ППП: $100 \text{ тис. грн} \cdot 21 \% = 21 \text{ тис. грн}$ – сплачується до бюджету не пізніше 10 квітня.

Сума ППП до сплати за півріччя: $45 \text{ тис.} - 20 \text{ тис.} - 21 \text{ тис.} = 4 \text{ тис. грн.}$

Оподаткування операцій з лізингу

Пригадайте, що таке “фінансовий лізинг” та “оперативний лізинг”. У чому їх особливості та відмінності?

Стаття
153.7
ПКУ

Особливості оподаткування операцій з лізингу наведені в табл. 6.10.

Таблиця 6.10

Оподаткування операцій з лізингу

Вид операції	Орендодавець		Орендар	
	Доходи	Витрати	Доходи	Витрати
Оперативний лізинг				
Передача майна (у т. ч. землі, житлових приміщень) в оперативний лізинг	–	–	–	–
Нарахування лізингового платежу	Доходи			Витрати

Закінчення табл. 6.10

Вид операції	Орендодавець		Орендар	
	Доходи	Витрати	Доходи	Витрати
Фінансовий лізинг				
Передача майна у фінансовий лізинг (прирівнюється до його продажу)	Доходи	–	–	Витрати
Нарахування лізингового платежу (сума процентів, комісій, нарахованих на вартість об'єкта фінансового лізингу)	Доходи	–	–	Витрати
Орендар повертає об'єкт фінансового лізингу орендодавцю без придбання такого об'єкта у власність (зворотний продаж за ціною, що дорівнює сумі лізингових платежів, які не були сплачені на дату повернення)	–	Витрати	Доходи	–

Завдання. Розкрийте механізм оподаткування операцій з лізингу. В чому особливості передачі майна в оперативний та в фінансовий лізинг?

Особливості оподаткування страхової діяльності

Об'єктом оподаткування діяльності страховика є прибуток від провадження такої діяльності.

Податок на прибуток *страховика, який займається ризиковими видами страхування*, можна визначити за такою формулою:

Доходи звітного періоду (від страхової та іншої діяльності)	–	Витрати (від страхової та іншої діяльності)	=	Прибуток від провадження діяльності	·	Ставка (21, 19, 16 %)	=	Сума податку на прибуток
---	---	---	---	--	---	---------------------------------	---	---------------------------------

Стаття
156
пку

Склад доходів і витрат страховика наведений у табл. 6.11.

Таблиця 6.11

Склад доходів і витрат страховика

<i>Дохід від страхової діяльності</i> – сума доходів страховика, нарахована протягом звітного періоду, у тому числі (але не виключно) у формі:	<i>Витрати страховика</i> – витрати, нараховані при здійсненні страхової діяльності, у тому числі (але не виключно):
(страхові платежі, страхові внески, страхові премії, нараховані страховиком за договорами страхування, співстрахування і перестрахування ризиків на території України або за її межами протягом звітного періоду) – (страхові платежі, страхові внески, страхові премії, нараховані страховиком за договорами перестрахування)	<ul style="list-style-type: none"> – суми збільшення розміру страхових резервів; – суми страхових виплат (страхових відшкодувань) за страховими випадками, настання яких підтверджено відповідними документами, за договорами страхування, співстрахування та перестрахування;
<ul style="list-style-type: none"> – інвестиційного доходу, отриманого страховиком від розміщення коштів резервів страхування життя; – доходів у вигляді курсових різниць, отриманих від перерахунку страхових резервів, якщо вони утворені в іноземній валюті; – суми винагород, належних страховику за укладеними договорами страхування, співстрахування, перестрахування; – частки від страхових внесків, страхових премій та страхових виплат, нарахованих перестраховиками за договорами перестрахування; – нарахованих процентів на депоновані премії за ризиками, прийнятими в перестрахованні; – суми санкцій за невиконання умов договору страхування, визначеної боржником добровільно або за рішенням СУАУ; – суми винагород, нарахованих страховиком за надання послуг сюрвеєра, аварійного комісара та аджастера, страхового брокера та агента; – винагороди за надання послуг страхового агента, брокера; – інших доходів, отриманих страховиком 	<ul style="list-style-type: none"> – аквізиційні витрати; – витрати на оплату праці та внески на соціальні заходи в частині проведеної працівниками роботи з виконання (супроводження) договорів страхування та перестрахування тощо; – витрати на винагороди страховому агенту, брокеру та іншим страховикам за надані послуги з виконання договорів страхування та перестрахування; – нараховані проценти на депоновані премії за ризиками, переданими на перестрахування; – витрати у вигляді курсових різниць, отриманих від перерахунку страхових резервів; – витрати на оплату за видачу ліцензій на ведення страхової діяльності; – витрати на оплату послуг фізичним та юридичним особам за надані послуги, пов'язані зі страховою діяльністю, оплату послуг асистансу; актуаріїв тощо; – інші витрати, пов'язані зі страховою діяльністю

Особливості визначення прибутку страховика, що здійснює страхування життя

Страховики, які здійснюють страхування життя, повинні вести окремих облік доходів і витрат, пов'язаних з довгостроковим страхуванням життя, недержавним пенсійним забезпеченням та іншою діяльністю.

Податок на прибуток страховика, який займається страхуванням життя, можна визначити за такою формулою:

Прибуток від страхової діяльності з довгострокового страхування життя та недержавного пенсійного забезпечення	·	0 %	+	Прибуток від іншої діяльності страховика	·	Ставка (21, 19, 16 %)	=	Сума податку на прибуток
--	---	------------	---	---	---	------------------------------	---	---------------------------------

Особливості оподаткування нерезидентів

Будь-які доходи з джерелом їх походження з України, отримані нерезидентом, оподатковуються в порядку і за ставками, визначеними в табл. 6.12.

Стаття 160 ПКУ

 Загалом, порівняно із Законом України “Про оподаткування прибутку підприємств”, цей перелік майже не змінився.

Не включаються до доходів нерезидента та не оподатковуються:

- доходи у вигляді виручки або інших видів компенсації вартості товарів/виконаних робіт/наданих послуг, переданих/виконаних/наданих резиденту від такого нерезидента (постійного представництва);
- вартість послуг із міжнародного зв'язку чи міжнародного інформаційного забезпечення;
- проценти або дохід на державні ЦП або облігації місцевих позик.

Пригадайте, які інші ставки з податку на прибуток можуть застосовуватись до доходів або операцій з нерезидентом.

Таблиця 6.12

Доходи нерезидента з джерелом походження з України

Вид доходу	Ставка податку	Примітка
Проценти, дисконтні доходи	15 %	Податок утримується з цих доходів за рахунок нерезидента і сплачується до бюджету резидентом під час виплати цих доходів
Дивіденди		
Роялті		
Доходи від інжинірингу		
Лізингова/орендна плата за договорами оперативного лізингу		
Доходи від продажу нерухомого майна		
Прибуток від здійснення операцій з торгівлі ЦП, деривативами та іншими корпоративними правами		
Доходи, отримані від провадження спільної діяльності або здійснення довгострокових контрактів на території України		
Винагорода за провадження культурної, освітньої, релігійної, спортивної, розважальної діяльності на території України		
Брокерська, комісійна або агентська винагорода		
Внески та премії на страхування або перестрахування ризиків в Україні чи страхування резидентів від ризиків за межами України		
Доходи у сфері розваг (крім державної грошової лотереї)		
Доходи у вигляді благодійних внесків та пожертв на користь нерезидентів		
Інші доходи від провадження нерезидентом господарської діяльності на території України		
Фрахт	6 %	Дохід нерезидента
Прибутки нерезидентів, отримані як доходи від безпроцентних (дисконтних) облігацій чи казначейських зобов'язань	21 % (16 % з 2014 р.)	Сплачується резидентом з доходу нерезидента
Виплати нерезидентам за виробництво та розповсюдження реклами	20 %	Сплачується резидентом зі свого доходу

Якщо нерезиденти провадять свою діяльність на території України через *постійне представництво*, таке представництво оподатковується в загальному порядку і прирівнюється до звичайного платника податків. Коли нерезидент провадить діяльність і в Україні, і за її межами, не визначаючи окремо прибуток, отриманий через постійне представництво, то прибуток, який підлягає оподаткуванню в Україні, визначається на підставі складання нерезидентом відокремленого балансу фінансово-господарської діяльності. Якщо шляхом прямого підрахунку не можна визначити прибуток нерезидента, отриманий в Україні, то податковий орган самостійно визначає оподатковуваний прибуток:

$$\text{ОП} = (\text{Доходи і Витрати}) \cdot 0,7.$$

При *придбанні товарів* (робіт, послуг) у *нерезидентів*, що мають *офшорний статус*, незалежно від форми оплати, платник податку – резидент може включити до своїх витрат **не більше 85 %** вартості придбаних товарів (робіт, послуг). Якщо нерезидент не має офшорного статусу – вся сума сплачених коштів може бути віднесена до витрат платника.

Особливості нарахування податку для неприбуткових організацій

Стаття 157 ПКУ

1. Якщо **доходи неприбуткової організації**, отримані протягом звітного (податкового) року з джерел, визначених в табл. 6.13, на кінець I кв. наступного року, **перевищують 25 % загальних доходів**, отриманих протягом такого звітного року, вона зобов'язана *сплатити податок із нерозподіленої суми прибутку* за ставкою **16 %** (21 % у 2012 р.) до суми такого перевищення. Сплата до бюджету такого податку здійснюється за результатами I кв. року, що настає за звітним, протягом 50 днів після закінчення кварталу.

2. Якщо неприбуткова організація отримує дохід із джерел, інших, ніж визначені в таблиці, вона зобов'язана сплатити **податок на прибуток**, який визначається:

$$\text{ППП} = (\text{Доходи}_{\text{з ін. джерел}} - \text{Витрати}_{\text{пов'яз. з отрим. цих доходів, але не } > \sum \text{ доходів}}) \cdot 16 \% (21 \%).$$

Таблиця 6.13

Особливості оподаткування неприбуткових установ та організацій

Види неприбуткових установ	Доходи, що звільняються від оподаткування									
	Безопоротна отримані кошти або майно, добровільні пожертвування	Пасивні доходи	Дотації або субсидії, отримані з бюджетів, державних цільових фондів або в межах технічної чи гуманітарної, допомоги	Розові або періодичні внески засновників і членів	Кошти або майно від венеція основної діяльності	Кошти або майно, які отримані як компенсація вартості державних послуг	Внески на недержавне пенсійне забезпечення або внески на інші потреби, передбачені законом	Доходи від здійснення операцій з активами, за пенсійними вкладами, банківського управління	Доходи від надання курьєвних послуг	Вартість майна та послуг, отриманих первинною профспілковою організацією від роботодавця
Види неприбуткових установ	+	+	+		+	+				
Органи державної влади, органи місцевого самоврядування, Національна академія наук України та створені ними установи або організації, що утримуються за рахунок коштів відповідних бюджетів										
Благотвірні фонди й організації, створені для провадження благодійної діяльності: <ul style="list-style-type: none"> – громадські організації, створені з метою надання реабілітаційних, фізкультурно-спортивних для інвалідів соціальних послуг, провадження культурної, освітньої та наукової діяльності; – творчі спілки та політичні партії; – громадські організації інвалідів та їх спілки; – науково-дослідні установи та ВНЗ III–IV рівнів акредитації, яким надається патримка держави; – заповідники, музеї та музеї-заповідники 	+	+	+		+	+				
Інші юридичні особи, діяльність яких не передбачає отримання прибутку згідно з нормами законодавства		+	+							

Закінчення табл. 6.13

Види неприбуткових установ	Доходи, що збільнюються від оподаткування									
	Безоплатно отримані кошти або майно, зрештовою фінансова допомога, доробляльні пожертвування	Пасивні доходи	Лотарії або субсидії, отримані з бюджетів, державних фондів або в межах технічної чи благодійної, у тому числі гуманітарної, допомоги	Разові або періодичні внески засновників і членів	Кошти або майно від вваження основної діяльності	Кошти або майно, які отримані як компенсація вартості державних послуг	Внески на недержавне пенсійне забезпечення або внески на інші потреби, передбачені законом	Доходи від здійснення операцій з активами, за пенсійними вкладами, банківського управління	Доходи від надання кувальтових послуг	Вартість майна та послуг, отриманих первинною професійною організацією від роботодавця
Кредитні спілки, пенсійні фонди		+	+				+	+		
Спілки, асоціації та інші об'єднання юридичних осіб, створені для представлення інтересів засновників (членів, учасників), що утримуються лише за рахунок внесків таких засновників (учасників) та не провадять господарську діяльність, крім отримання пасивних доходів		+	+							
Релігійні організації, зареєстровані в законодавчому порядку	+	+							+	
Житлово-будівельні кооперативи та об'єднання співвласників багатоквартирного будинку		+		+						
Профспілки, їх об'єднання та організації, утворені в законодавчому порядку	+	+		+						+
Організації роботодавців та їх об'єднання, утворені в порядку, визначеному законом	+	+		+						
Садівничі та гаражні кооперативи або товариства, утворені в законодавчому порядку	+	+		+						

Зверніть увагу! Сума амортизаційних відрахувань ні в першому, ні в другому випадку не враховується; доходи неприбуткових організацій, отримані у вигляді коштів як третейський збір, також звільняються від оподаткування.

3. Якщо кошти та майно використані неприбутковою установою не за цільовим призначенням, вони вважаються доходом і оподатковуються за ставкою 16 % (21 %).

РЕЗЮМЕ ЗА ЗМІСТОМ ТЕМИ

Податок на прибуток підприємств є прямим податком, який в Україні, на відміну від інших європейських країн, має високе фіскальне значення

Платниками цього податку є резиденти та нерезиденти. З прийняттям Податкового кодексу України змінився механізм визначення оподатковуваного прибутку з метою оподаткування:

Об'єкт оподаткування ППП = Д_{звіт. період} – С/В реаліз. товарів (послуг) – ІВ_{звіт. період};

$$\sum \text{ППП}_{\text{до сплати}} = \text{Об'єкт оподаткування} \cdot \text{Ставка.}$$

Ставки податку на прибуток поділяються на основну (16 % – з 01.01.2014) та додаткові (0, 4, 6, 12, 15, 20 %), які застосовуються до окремих видів доходу.

Доходи звітного періоду поділяються на: доходи, що враховуються при визначенні об'єкта оподаткування, та доходи, що не враховуються при визначенні об'єкта оподаткування.

Доходи, що враховуються при визначенні об'єкта оподаткування, поділяються на “доходи від операційної діяльності” (дохід від реалізації та дохід банківських установ) та “інші доходи”. Для таких доходів при визначенні дати їх отримання використовується метод зіставлення та відповідності.

З метою оподаткування витрати платника поділяються на:

- витрати, що враховуються при визначенні об'єкта оподаткування:
 - витрати операційної діяльності (собівартість реалізованих товарів, наданих послуг та витрати банківських установ);

- інші витрати (адміністративні, загальновиробничі, фінансові витрати, витрати на збут, інші операційні витрати та інші витрати звичайної діяльності);
- витрати, що не враховуються при визначенні об'єкта оподаткування;
- витрати подвійного призначення.

Витрати, що формують собівартість реалізованих товарів, наданих послуг, є витратами в тому звітному періоді, в якому визнано доходи від реалізації таких товарів, послуг. Інші витрати визнаються на дату їх здійснення.

Основні засоби поділяються на 16 груп, для яких встановлені мінімально допустимі строки корисного використання. Їх облік ведеться в розрізі окремих об'єктів, що входять до складу групи, амортизація нараховується щомісяця. Для нарахування амортизації передбачено п'ять методів, визначених правилами бухгалтерського обліку. Для бібліотечних фондів та малоцінних необоротних матеріальних активів – ще два методи: “50/50 %” та “100 %”.

Податок, який підлягає сплаті до бюджету, обчислюється платниками самостійно за кожний звітний період наростаючим підсумком протягом року. Звітними податковими періодами є календарний квартал, півріччя, три квартали, рік, але базовий період – квартал. Декларація з податку на прибуток подається протягом 40 календарних днів після закінчення кожного звітного кварталу, а сплачується – протягом 10 днів після граничного строку подання декларації.

Деякі види операцій (такі як виплата дивідендів, лізингові операції, довгострокові контракти) та окремі платники (а саме: страховики, неприбуткові установи та організації, нерезиденти) мають особливості в оподаткуванні.

НОВАЦІЇ ПОДАТКОВОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

1. Нова термінологія: введення нових понять (“тимчасові податкові різниці”, “постійні податкові різниці”, “великий платник податків” тощо), доповнення наявних (“доходи”, “витрати”, “собівартість” тощо).
2. Уточнено склад платників податку на прибуток у частині відокремлених підрозділів резидентів.

3. Передбачено поступове зниження основної ставки податку на прибуток з 25 до 16 % у 2014 р.
4. Зміна механізму визначення об'єкта оподаткування з ВД – ВВ – А на Д – С/в – ІВ.
5. Зміна дати виникнення доходів і визнання витрат з метою визначення прибутку, що підлягає оподаткуванню. Скасування “правила першої з подій” і перехід до методу зіставлення та відповідності. Отримані аванси та суми попередньої оплати товарів, робіт, послуг тепер не враховуються ні в доходах, ні у витратах платника.
6. Запроваджено нову класифікацію доходів (доходи від операційної діяльності та інші доходи) та нову класифікацію витрат, які враховуються при визначенні об'єкта оподаткування.
7. Знято обмеження щодо включення до витрат на:
 - навчання і професійну підготовку працівників та сторонніх осіб, встановлення можливості оплати навчання в закордонних закладах;
 - рекламу;
 - операції з іноземною валютою (перерахунок курсових різниць здійснюється за будь-якою заборгованістю, що погашається в грошових коштах);
 - придбання паливно-мастильних матеріалів для легкових автомобілів;
 - страхування ризиків господарської діяльності.
8. З метою мінімізації ухилення введені нові обмеження щодо включення до витрат на:
 - оплату консалтингових, маркетингових послуг та щодо врахування роялті, які виплачуються нерезиденту;
 - оплату послуг на інжиніринг.
9. Змінено обмеження щодо включення до витрат на:
 - добровільне перерахування коштів бюджетам, організаціям для охорони культурної спадщини;
 - гарантійний ремонт та заміну бракованого товару, умови якого оприлюднені продавцем товару.
10. Встановлено обмежувальний коефіцієнт для добових на відрадження на території України та за її межами.
11. Внесено зміни в механізм відображення в обліку поворотної фінансової допомоги, отриманої від засновника (учасника) платника.

12. Скасовано вимогу здійснення розрахунку приросту (убутку) запасів.
13. Запроваджено вимогу введення тимчасових та постійних податкових різниць, визначених за методикою, затвердженою Міністерством фінансів України.
14. Внесено зміни у визначення поняття “основні засоби” та змінено вартісний критерій визнання основних засобів.
15. Зміни в нарахуванні амортизації:
 - введено нову класифікацію основних засобів з поділом їх на 16 груп;
 - запроваджено пооб’єктний облік основних засобів;
 - встановлено мінімально допустимі терміни корисного використання основних засобів за кожною групою;
 - надано можливість у податковому обліку використовувати методи нарахування амортизації, тобто, як і в бухгалтерському обліку, переглядати метод амортизації в середині року.
16. Запроваджено класифікацію нематеріальних активів та встановлено мінімальні терміни їх використання.
17. Введено нові методи визначення звичайних цін (з 01.01.2013): порівняльної неконтрольованої ціни, ціни перепродажу, “витрати плюс”, розподілення прибутку, чистого прибутку. Надано можливість великим платникам податків укласти з податковим органом угоду про встановлення звичайних цін на певну продукцію (з 01.01.2013).
18. Введено нові пільги тимчасового характеру: для підтримки та розвитку народного господарства, літако- та суднобудування, легкої промисловості, машинобудування, АПК, готельного бізнесу, виробництва національних фільмів, діяльності у сфері біопалива. Вивільнені кошти мають бути використані на модернізацію (розширення) виробництва або повернення кредитів, взятих з цієї метою.
19. Запроваджено “податкові канікули” малому та середньому бізнесу до 01.01.2016.
20. Страховики переведені на оподаткування прибутку за загальними правилами.
21. Встановлено: якщо у платника, який здійснює діяльність, що підлягає патентуванню, збитки, то вони переносяться на наступні періоди, а не зменшують фінансовий результат звітного періоду.

✎ ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Резиденти:

- а) юридичні особи та їх відокремлені підрозділи, які утворені та провадять свою діяльність відповідно до законодавства України з місцезнаходженням як на її території, так і за її межами;
- б) дипломатичні представництва, консульські установи та інші офіційні представництва України за кордоном, які мають дипломатичні привілеї та імунітет.

Нерезиденти:

- а) іноземні компанії, організації, утворені відповідно до законодавства інших держав, а також їх філії, представництва та інші відокремлені підрозділи з місцезнаходженням на території України, зареєстровані (акредитовані або легалізовані) відповідно до законодавства України;
- б) дипломатичні представництва, консульські установи та інші офіційні представництва інших держав і міжнародних організацій в Україні.

Неприбуткові підприємства, установи та організації – підприємства, установи та організації, *основною метою діяльності яких є не одержання прибутку, а провадження благодійної діяльності меценатства та іншої діяльності, передбаченої законодавством.*

Великий платник податків – юридична особа, в якій обсяг доходу від усіх видів діяльності за останні чотири послідовні податкові квартали перевищує > 500 млн грн або загальна сума сплачених до державного бюджету податків за платежами, що контролюються органами державної податкової служби, за такий самий період перевищує 12 млн грн.

Безнадійна заборгованість – заборгованість, що відповідає одній з таких ознак:

- а) за зобов'язаннями, щодо яких минув строк позовної давності;
- б) не погашена внаслідок недостатності майна суб'єктів господарювання, оголошених банкрутами у встановленому законом порядку або знятих з реєстрації як суб'єкти господарювання у зв'язку з їх ліквідацією;
- в) не погашена внаслідок недостатності коштів, отриманих від продажу на відкритих аукціонах (публічних торгах) та в інший спосіб, передбачений умовами договору застави, майна

позичальника, переданого в заставу як забезпечення зазначеної заборгованості за умови, що інші юридичні дії кредитора стосовно примусового стягнення іншого майна позичальника не призвели до погашення заборгованості в повному обсязі;

г) заборгованість, стягнення якої стало неможливим у зв'язку з дією обставин непереборної сили, стихійного лиха (форс-мажорних обставин), підтверджених у порядку, передбаченому законодавством.

Відокремлені підрозділи – філії або представництва юридичної особи.

Представництво – відокремлений підрозділ юридичної особи (ЮО), який:	Філія – відокремлений підрозділ юридичної особи (ЮО), що:
<ul style="list-style-type: none"> – розташований поза місцезнаходженням ЮО; – не є юридичною особою; – здійснює представництво і захист інтересів ЮО; – фінансується і наділяється майном ЮО, що його створила; – не отримує інших доходів, окрім пасивних доходів 	<ul style="list-style-type: none"> – розташований поза місцезнаходженням ЮО; – не є юридичною особою; – здійснює всі або частину функцій ЮО; – наділяється майном ЮО, що її створила; – діє на підставі затвердженого ЮО положення
<p>Отже, різниця між філією і представництвом полягає в обсязі й характері функцій цих підрозділів: якщо філія виконує всі або частину функцій юридичної особи, то представництво лише здійснює представництво та захист її інтересів. Тому фактично відокремленим підрозділом можуть виступати лише філії, до того ж тільки розташовані на території іншої, ніж головне підприємство, територіальної громади. Лише тоді вони можуть бути окремими платниками податку на прибуток</p>	

Субординований борг – звичайні незабезпечені боргові капітальні інструменти, які згідно з договором не можуть бути взяті з банку раніше п'яти років, а при банкрутстві чи ліквідації повертаються інвестору після погашення претензій усіх інших кредиторів.

Невиробничі основні засоби – необоротні матеріальні активи, які не використовуються в господарській діяльності платника податку.

Нематеріальні активи – право власності на результати інтелектуальної діяльності, у тому числі промислової власності, а також інші аналогічні права, визнані об'єктом права власності (інтелектуальної

власності), право користування майном та майновими правами платника податку в установленому законодавством порядку, зокрема набуті в установленому законодавством порядку права користування природними ресурсами, майном та майновими правами.

Ліквідаційна вартість – сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією).

Первісна вартість – історична (фактична) собівартість необоротних активів у сумі грошових коштів або справедливої вартості, інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів.

Фінансова допомога – фінансова допомога, надана на безповоротній або поворотній основі.

Поворотна фінансова допомога – сума коштів, що надійшла платнику податків у користування за договором, який не передбачає нарахування процентів або надання інших видів компенсацій у вигляді плати за користування такими коштами, та є обов'язковою до повернення.

Безповоротна фінансова допомога:

- сума коштів, передана платнику податків згідно з договорами дарування, іншими подібними договорами або без укладення таких договорів;
- сума безнадійної заборгованості, відшкодована кредиторю позичальником після списання такої безнадійної заборгованості;
- сума заборгованості одного платника податків перед іншим платником податків, не стягнута після закінчення строку позовної давності;
- основна сума кредиту або депозиту, що надані платнику податків без встановлення строків повернення такої основної суми, за винятком кредитів, наданих під безстрокові облігації, та депозитів до запитання у банківських установах, а також сума процентів, нарахованих на таку основну суму, але не сплачених (списаних);
- сума процентів, умовно нарахованих на суму поворотної фінансової допомоги, що залишається неповерненою на кінець звітного періоду, у розмірі облікової ставки Національного банку

України, розрахованої за кожний день фактичного використання такої поворотної фінансової допомоги.

Пасивні доходи – доходи, отримані у вигляді процентів, дивідендів, страхових виплат і відшкодувань, а також роялті.

Роялті – будь-який платіж, отриманий як винагорода за користування або за надання права на користування будь-яким авторським та суміжним правом на літературні твори, твори мистецтва або науки, включаючи комп'ютерні програми, інші записи на носіях інформації, відео- або аудіокасети, будь-яким патентом, зареєстрованим знаком на товари і послуги чи торговельною маркою, секретним кресленням, моделлю, формулою, процесом, правом на інформацію щодо промислового, комерційного або наукового досвіду (ноу-хау).

Дебітор – особа, у якої внаслідок минулих подій утворилася заборгованість перед іншою особою у формі певної суми коштів, їх еквівалента або інших активів.

Кредитор – юридична або фізична особа, яка має підтвержені у встановленому порядку вимоги щодо грошових зобов'язань до боржника, у тому числі щодо виплати заборгованості із заробітної плати працівникам боржника, а також контролюючі органи – щодо податків та зборів.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Назвіть платників податку на прибуток та їх об'єкти оподаткування.
2. Як визначається об'єкт оподаткування резидента? Чим нова методика відрізняється від попередньої?
3. Назвіть доходи, які враховуються при обчисленні об'єкта оподаткування.
4. Перелічіть доходи, які не враховуються при обчисленні об'єкта оподаткування. Які зміни відбулись у складі цих доходів з прийняттям ПКУ?
5. Особливості визнання доходів. Новації в даті виникнення доходів, отриманих від різних видів операцій.
6. Назвіть витрати, що враховуються при визначенні об'єкта оподаткування.

7. Перелічіть витрати, що не враховуються при визначенні об'єкта оподаткування. Які новації можна виокремити в їх структурі?
8. Назвіть витрати подвійного призначення. Вкажіть основні новації в їх складі та структурі. Обґрунтуйте доцільність таких змін.
9. Розкрийте порядок визнання витрат, що враховуються при визначенні об'єкта оподаткування, основні нововведення.
10. Наведіть нову класифікацію груп основних засобів та нематеріальних активів. Чим вона відрізняється від попередньої?
11. Що таке “амортизація”? Які витрати платника підлягають амортизації, а які ні? Розкрийте механізм нарахування амортизації.
12. Охарактеризуйте методи нарахування амортизації, які можуть використовуватися у податковому обліку.
13. Характеристика ставок податку на прибуток підприємств, особливості їх застосування.
14. Особливості оподаткування суб'єктів малого та середнього бізнесу.
15. Звільнення від оподаткування, які мають постійний та тимчасовий характер.
16. Розкрийте порядок нарахування податку на прибуток та строки його сплати до бюджету.
17. Особливості оподаткування операцій з розрахунками в іноземній валюті.
18. Розкрийте особливості оподаткування дивідендів.
19. Оподаткування операцій з лізингу, дата виникнення доходів і витрат від лізингових операцій.
20. Особливості оподаткування страхової діяльності.
21. Особливості оподаткування неприбуткових установ та організацій.
22. Особливості оподаткування нерезидентів.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

Серед наведених відповідей на запитання вибрати правильні або вказати власний варіант, якщо правильної відповіді не запропоновано.

1. Згідно з Податковим кодексом України до неприбуткових установ та організацій належать:
 - а) дошкільні та загальноосвітні навчальні заклади недержавної форми власності;

- б) підприємства енергетичної галузі;
 - в) кредитні спілки, пенсійні фонди, створені в порядку, визначеному відповідними законами;
 - г) житлово-будівельні кооперативи та об'єднання співвласників багатоквартирного будинку.
2. Звільняється від оподаткування прибуток підприємств, отриманий від:
- а) продажу на території України продуктів харчування іноземного виробництва, спрямований на збільшення обсягів виробництва та зменшення роздрібних цін таких продуктів;
 - б) продажу на митній території України продуктів дитячого харчування іноземного виробництва, спрямований на збільшення обсягів виробництва та зменшення роздрібних цін таких продуктів;
 - в) продажу на митній території України продуктів дитячого харчування власного виробництва, спрямований на збільшення обсягів виробництва та зменшення роздрібних цін таких продуктів;
 - г) продажу на території України продуктів харчування власного виробництва, спрямований на збільшення обсягів виробництва та зменшення роздрібних цін таких продуктів.
3. Податок на прибуток підприємств був введений в Україні у:
- а) 1991 р.;
 - б) 1995 р.;
 - в) 1997 р.;
 - г) 1992 р.
4. Сума фрахту, сплачена резидентом нерезиденту, оподатковується за ставкою:
- а) 23 %;
 - б) 20 %;
 - в) 6 %;
 - г) 16 %.
5. Які доходи НЕ враховуються при визначенні об'єкта оподаткування?
- а) суми поворотної фінансової допомоги, отриманої платником податку у звітному податковому періоді, що залишаються

- неповерненими на кінець такого періоду від особи, яка не є платником цього податку;
- б) сума попередньої оплати та авансів, отримана в рахунок оплати товарів, виконаних робіт, наданих послуг;
 - в) прибуток від операцій з цінними паперами;
 - г) процентні доходи за кредитно-депозитними операціями.
6. Метод прискореного зменшення залишкової вартості застосовується **ЛИШЕ** при нарахуванні амортизації до об'єктів основних засобів, що входять до таких груп:
- а) 12 – тимчасові споруди,
4 – машини та обладнання;
 - б) 5 – транспортні засоби,
3 – будівлі;
 - в) 9 – інші основні засоби,
15 – предмети прокату;
 - г) 4 – машини та обладнання,
5 – транспортні засоби.
7. Зарахування в Україні сплачених за кордоном сум податку на прибуток здійснюється за умови:
- а) подання письмового підтвердження податкового органу іншої держави щодо факту сплати такого податку;
 - б) подання письмового підтвердження податкового органу іншої держави щодо факту сплати такого податку та наявності чинного міжнародного договору України про уникнення подвійного оподаткування доходів;
 - в) наявності чинного міжнародного договору України про уникнення подвійного оподаткування доходів;
 - г) подання письмового підтвердження податкового органу іншої держави щодо факту сплати такого податку та відсутності чинного міжнародного договору України про уникнення подвійного оподаткування доходів.
8. Нульова ставка податку на прибуток введена на період з:
- а) 1 січня 2011 р. до 1 січня 2012 р.;
 - б) 1 січня 2011 р. до 1 січня 2016 р.;
 - в) 1 квітня 2011 р. до 1 січня 2016 р.;
 - г) 1 квітня 2011 р. до 1 січня 2012 р.

9. Об'єктом оподаткування податком на прибуток підприємств є:
- а) Скоригований валовий дохід – Валові витрати – Амортизація;
 - б) Доходи звітного періоду – Собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг – Інші витрати;
 - в) Валовий дохід – Валові витрати.
 - г) Доходи звітного періоду – Витрати звітного періоду.
10. При укладанні договорів, які передбачають здійснення оплати товарів на користь нерезидентів, що мають офшорний статус, витрати платників податку на оплату вартості таких товарів включаються до складу їх витрат у сумі, що не перевищує:
- а) 50 % вартості цих товарів;
 - б) 85 % вартості цих товарів;
 - в) 60 % вартості цих товарів;
 - г) 75 % вартості цих товарів.
11. До складу витрат платника податку на прибуток включають:
- а) витрати на оплату праці фізичних осіб, що перебувають у трудових відносинах з таким платником податку;
 - б) витрати на погашення основної суми отриманих позик, кредитів;
 - в) витрати, не підтвержені відповідними розрахунковими, платіжними та іншими первинними документами, обов'язковість ведення і зберігання яких передбачена правилами ведення бухгалтерського обліку та нарахування податку;
 - г) сплачені платником суми штрафів та/або неустойки чи пені за рішенням сторін договору або суду.
12. Амортизація основних засобів провадиться до досягнення залишкової вартості об'єктом його:
- а) ліквідаційної вартості;
 - б) справедливої вартості;
 - в) переоціненої вартості;
 - г) немає правильної відповіді.
13. Доходи від реалізації товарів визнаються за датою:
- а) перерахунку коштів на рахунок постачальника;
 - б) укладення угоди про здійснення певних операцій;
 - в) переходу покупцеві права власності на такий товар;
 - г) складання звіту про фінансові результати підприємства.

14. Звільняється від оподаткування прибуток підприємств та організацій:
- а) які створені після 1 квітня 2011 р. шляхом реорганізації;
 - б) які засновані громадськими організаціями інвалідів і є їх повною власністю;
 - в) отриманий за рахунок міжнародної технічної допомоги або за рахунок коштів, які передбачаються в державному бюджеті як внесок України до Чорнобильського фонду;
 - г) що займаються страхуванням.
15. Амортизації підлягають:
- а) вартість гудвілу;
 - б) витрати на придбання основних засобів, нематеріальних активів;
 - в) витрати на самостійне виготовлення основних засобів вирощування довгострокових біологічних активів для використання в господарській діяльності;
 - г) витрати на придбання / самостійне виготовлення та ремонт невиробничих основних засобів.
16. Об'єктом оподаткування податком на прибуток підприємств є:
- а) сума валових доходів звітного періоду зменшена на суму валових витрат;
 - б) прибуток із джерелом походження з України та за її межами, який визначається шляхом зменшення суми доходів звітного періоду, на собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг та суму інших витрат звітного податкового періоду;
 - в) чистий прибуток, визначений згідно з правилами податкового обліку;
 - г) чистий прибуток, визначений згідно з правилами бухгалтерського обліку.
17. Резиденти, які здійснюють виплати нерезидентам за виробництво та/або розповсюдження реклами про такого резидента, під час виплати сплачують податок:
- а) за ставкою 60 % суми таких виплат за власний рахунок;
 - б) за ставкою 50 % суми таких виплат за власний рахунок;
 - в) за ставкою 30 % суми таких виплат за власний рахунок;
 - г) за ставкою 20 % суми таких виплат за власний рахунок.

18. Мінімально допустимий строк амортизації (корисного використання) першої групи основних засобів – земельних ділянок становить:
- а) 20 років;
 - б) 30 років;
 - в) 25 років;
 - г) такого обмеження немає.
19. Доходи, що не враховуються для визначення об'єкта оподаткування:
- а) дохід від реалізації товарів, виконаних робіт;
 - б) прибуток від операцій з торгівлі ЦП;
 - в) сума попередньої оплати авансів, отримана в рахунок оплати товарів;
 - г) дивіденди, отримані платником податку від резидента.
20. Якщо результатом розрахунку об'єкта оподаткування платника податку на прибуток з числа резидентів за підсумками податкового року є від'ємне значення, то сума такого від'ємного значення підлягає включенню до:
- а) собівартості виготовленої продукції, наданих послуг;
 - б) витрат першого календарного кварталу звітного податкового року;
 - в) витрат наступного календарного кварталу;
 - г) витрат першого календарного кварталу наступного податкового року.
21. Не підлягають зарахуванню у зменшення податкових зобов'язань такі податки, сплачені в інших країнах:
- а) податок на капітал/майно та приріст капіталу;
 - б) поштові податки;
 - в) податок на землю;
 - г) податок з реклами.
22. Податковий період з податку на прибуток становить:
- а) півріччя, рік;
 - б) місяць, декаду;
 - в) квартал, півріччя, три квартали, рік;
 - г) рік, квартал.

23. Витрати, що враховуються при обчисленні об'єкта оподаткування:
- а) дивіденди;
 - б) суми попередньої (авансової) оплати товарів, робіт, послуг;
 - в) амортизація основних засобів загальновиробничого (цехового, дільничного, лінійного) призначення;
 - г) витрати на охорону праці, техніку безпеки, здійснені відповідно до законодавства.
24. Не включаються до доходів і не підлягають оподаткуванню податком на прибуток підприємств:
- а) комісійні доходи, у тому числі за кредитно-депозитними операціями;
 - б) суми штрафів та/або неустойки чи пені, фактично отримані за рішенням сторін договору або відповідних державних органів, суду;
 - в) кошти або майно, залучені платником податку у зв'язку з отриманням ним основної суми фінансових кредитів;
 - г) дохід, пов'язаний з реалізацією заставленого майна;
25. Платниками податку з числа резидентів є:
- а) суб'єкти господарювання – юридичні особи, які провадять господарську діяльність як на території України, так і за її межами;
 - б) будь-яка особа, що ввозить товари на митну територію України в обсягах, які підлягають оподаткуванню;
 - в) управління залізниці, що отримує прибуток від основної діяльності залізничного транспорту;
 - г) підприємства залізничного транспорту та їх структурні підрозділи, які отримують прибуток від неосновної діяльності залізничного транспорту;
 - д) всі відповіді правильні.
26. За ставкою 0 % оподатковуються:
- а) прибуток страховика, що здійснює ризикові види страхування;
 - б) прибуток підприємств, які надають послуги щодо перевезення небезпечних вантажів;
 - в) прибуток підприємств, отриманий від продажу на митній території України енергоефективного обладнання і матеріалів,

виробів, експлуатація яких забезпечує економію та раціональне використання паливно-енергетичних ресурсів;

г) прибуток страховика, що здійснює страхування життя.

27. Мінімально допустимий строк корисного використання для групи 4 основних засобів та інших необоротних активів (машини та обладнання) становить:

- а) 5 років;
- б) 20 років;
- в) 15 років;
- г) 10 років.

28. Витрати, що враховуються при визначенні оподаткованого прибутку:

- а) витрати, не пов'язані з провадженням господарської діяльності;
- б) суми попередньої (авансової) оплати товарів, робіт, послуг;
- в) витрати на управління виробництвом;
- г) амортизація основних засобів загальновиробничого (цехового, дільничного, лінійного) призначення.

29. Основні засоби класифіковано на:

- а) 4 групи;
- б) 16 груп;
- в) 7 груп;
- г) 5 груп.

30. На які групи основних засобів амортизація НЕ нараховується:

- а) 1 – земельні ділянки,
13 – природні ресурси;
- б) 4 – машини та обладнання,
8 – багаторічні насадження;
- в) 10 – бібліотечні фонди,
14 – інвентарна тара;
- г) 16 – довгострокові біологічні активи,
7 – тварини.

❓ ПИТАННЯ ДЛЯ БЛІЦ-КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ

1. Винагороди за консультаційні, інформаційні, аудиторські послуги належать до...
2. Витратами якого звітного періоду визнаються витрати, що формують собівартість реалізованих товарів?
3. Витрати на нарахування процентів за випущеними облігаціями відносять до...
4. Витрати на опалення, освітлення, водопостачання, тощо з утримання виробничих приміщень належать до...
5. Витрати на рекламу включаються до витрат платника у сумі...
6. Витрати на утримання основних засобів загальновиробничого призначення належать до...
7. Датою визнання доходу від надання послуг та виконання робіт є...
8. Датою визнання доходу платника податку на прибуток підприємств є...
9. До адміністративних витрат, спрямованих на обслуговування та управління підприємством, належать...
10. До витрат на збут і пов'язаних з реалізацією товарів, виконаних робіт, наданих послуг належать витрати на...
11. До витрат страховика для цілей оподаткування податком на прибуток належать...
12. До первісної вартості об'єкта основних засобів включаються...
13. До яких витрат включають собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг?
14. Об'єктом оподаткування податку на прибуток є...
15. Перерахуйте види витрат, що враховуються при обчисленні об'єкта оподаткування податку на прибуток.
16. Перелічіть витрати подвійного призначення.
17. Назвіть витрати, які не підлягають амортизації та повністю входять до складу витрат за звітний період.
18. Перелічіть витрати, які не підлягають амортизації та проводяться за рахунок відповідних джерел фінансування.
19. Перерахуйте витрати, які підлягають амортизації.
20. Перелічіть доходи, що враховуються для визначення об'єкта оподаткування податком на прибуток...
21. Назвіть доходи, що враховуються при обчисленні об'єкта оподаткування податком на прибуток підприємств.

22. Перелічіть доходи, отримані нерезидентом із джерелом їх походження з України, що оподатковуються за ставкою 15 %.
23. Підставою для визначення витрат платника податку на прибуток є...
24. Платниками податку на прибуток є...
25. Податкова база для цілей оподаткування прибутку підприємств визначається...
26. Строк сплати податку на прибуток підприємств....
27. Суми штрафів, фактично отримані за рішенням сторін договору або суду, включаються до доходів...
28. Суму амортизації наданих в оперативну оренду необоротних активів відносять до...
29. Чи справляється авансовий внесок при виплаті дивідендів?
30. Чи включаються до витрат банківських установ витрати, пов'язані з реалізацією заставленого майна?
31. Чи включаються до витрат платника витрати на навчання не працівників підприємства?
32. Чи враховуються суми емісійного доходу, отримані платником податку на прибуток?
33. Чи залежить нарахування доходів і витрат від дати надходження або сплати коштів?
34. Чи підлягають амортизації витрати на ліквідацію основних засобів?
35. Що відносять до складу витрат платника при сплаті ним процентів за борговими зобов'язаннями?
36. Що включається до "Інших доходів"?
37. Як у податковому обліку відображають суми отриманих авансів?
38. Як здійснює податковий облік платник податку, який провадить діяльність, що підлягає патентуванню?
39. Які податки, сплачені в інших країнах, не підлягають зарахуванню у зменшення податкових зобов'язань в Україні?
40. Які податкові періоди використовуються при сплаті податку на прибуток підприємств?

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

Розроблення “конспект-схеми”

Скласти конспект-схему до розділу “Податок на прибуток підприємств”. Правила складання конспект-схем наведені в додатку Б.

Перелік проблемних питань для підготовки та презентації експертних оцінок

1. Історичний аспект становлення та розвитку оподаткування податком на прибуток підприємств в Україні.
2. Фіскальне значення податку на прибуток підприємств у бюджетних надходженнях в Україні та світі.
3. Фіскальний потенціал податку на прибуток підприємств в Україні та фактори, що на нього впливають.
4. Проблеми адміністрування податку на прибуток підприємств в Україні та шляхи їх вирішення.
5. Податок на прибуток підприємств: оптимізація адміністрування з урахуванням змін, передбачених Податковим кодексом України.
6. Оцінка податкового навантаження платників податку на прибуток: підходи, методи та показники.
7. Податок на прибуток: реалії та перспективи для суб'єктів малого підприємництва в Україні.

Питання для поглибленого вивчення та дискусії *Поміркуйте та дайте аргументовану відповідь.*

1. Концепції прибутку. Чи є взаємозв'язок між економічним, бухгалтерським та податковим прибутком? Який прибуток має бути об'єктом оподаткування податком на прибуток?
2. Чим оподатковуваний прибуток відрізняється від бухгалтерського після набрання чинності Податковим кодексом України?
3. Чи наближено систему пільг з податку на прибуток в Україні до тих, які діють в європейських країнах?
4. Чи доцільно поєднувати два різновиди прибуткового податку – на доходи фізичних і юридичних осіб? Наведіть та обґрунтуйте аргументи “за” і “проти”.
5. Чи доцільно запровадити прогресивне (регресивне) оподаткування прибутку підприємств в Україні?

6. Як визначається оподатковуваний прибуток у торговців цінними паперами та деривативами? Поміркуйте, чому позитивний фінансовий результат від операцій з цінними паперами включається до прибутку звітного періоду та оподатковується, а від'ємний фінансовий результат переноситься на зменшення фінансового результату майбутніх звітних періодів.
7. Особливості податкового обліку під час реорганізації юридичних осіб.
8. Охарактеризуйте методи визнання доходів і витрат: “метод нарахувань”, “касовий метод”, “метод першої з подій”. Розкрийте їх переваги, недоліки, особливості застосування.

ОБОВ'ЯЗКОВІ ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1

Підприємство є платником податку на прибуток підприємств на загальній системі оподаткування і зареєстроване платником ПДВ. Протягом звітного періоду підприємство має такі показники для обчислення доходів:

№	Дата	Зміст господарської операції	Сума, грн
1	06.01	Відвантажено товари покупцю, що підтверджено первинними документами (визнано перехід прав власності).	240 000 (з ПДВ)
	01.02	Зарахування коштів від покупця за відвантажений товар (банківська виписка від 01.02).	
2	04.03	Отримано пеню, згідно з порушенням договором підприємством “Крокус” (банківська виписка від 01.11)	5000
3	10.03	Зараховано кошти за отриманою безповоротною фінансовою допомогою (банківська виписка від 10.03).	10 000
4	15.03	Зараховано кошти: дивіденди, отримані від резидента (банківська виписка від 15.03).	4000
5	26.03	Зараховано кошти отриманої поворотної фінансової допомоги від підприємства, що не є платником податку на прибуток (банківська виписка від 26.03).	40 000
	10.06	Повернено кошти отриманої поворотної фінансової допомоги від підприємства, що не є платником податку на прибуток (платіжне доручення від 10.06).	

1. Визначити суму доходів підприємства, що підлягають оподаткуванню у звітному періоді.
2. Заповнити журнал господарських операцій за зразком, наведеним у табл. 6.14. Всі розрахунки пояснити, посилаючись на чинне законодавство.
3. Заповнити декларацію з податку на прибуток підприємств (додаток Є).

Таблиця 6.14

Журнал господарських операцій

№ з/п	Короткий зміст операції	Пояснення відповідно до Податкового кодексу України та розрахунки	Дата визнання доходів	Сума доходів, грн	
				від операційної діяльності ($A_{оп}$)	від іншої діяльності ($A_{ін}$)
1					

Завдання 2

Підприємство є платником податку на прибуток підприємств на загальній системі оподаткування та зареєстровано платником ПДВ. Протягом звітного періоду були здійснені такі господарські операції:

№ з/п	Дата	Зміст господарської операції	Сума
		Оподатковуваний прибуток попереднього звітного року	500 000 грн
1	09.04	Придбано сировину для виробництва продукції "С", що підтверджено первинними документами про перехід права власності (весь обсяг виготовленої продукції було реалізовано 20.04)	60 000 грн (з ПДВ)
2	20.04	Виявлено витрати минулих податкових періодів, що не були враховані та які підтверджено первинними документами	15 000 грн
3	20.05	Перераховано аванс за сировину для господарської діяльності (платіжне доручення від 20.05)	120 000 грн (з ПДВ)

Закінчення таблиці

№ з/п	Дата	Зміст господарської операції	Сума
4	25.06	Списано з поточного рахунку нерезиденту, що має офшорний статус, кошти за комплектуючі вироби для використання у господарській діяльності (платіжне доручення від 25.06)	20 000 дол. США (при митному оформленні за цією операцією був сплачений ПДВ у сумі 36 000 грн)
	28.06	Отримано та оприбутковано комплектуючі вироби від нерезидента (вантажна митна декларація від 28.06.)	
5	30.06	Продано основні засоби, що підтверджено первинними документами (первісна вартість проданих ОЗ – 25 000 грн, накопичена сума зносу – 10 000 грн)	40 000 грн (без ПДВ)
6	30.06	Надано послуги на добровільних засадах неприбутковій організації (акт приймання-передачі наданих послуг від 30.06)	36 000 грн (з ПДВ)

1. Визначити суму витрат підприємства за другий квартал поточного року.
2. Заповнити журнал господарських операцій за зразком, наведеним у табл. 6.15. Всі розрахунки пояснити, посилаючись на чинне законодавство.
3. Заповнити декларацію з податку на прибуток підприємств (додаток Є).

Таблиця 6.15

Журнал господарських операцій

№ з/п	Короткий зміст операції	Пояснення відповідно до Податкового кодексу України та розрахунки	Дата визнання витрат	Сума витрат, грн	
				операційної діяльності ($B_{оп}$)	від іншої діяльності ($B_{ін}$)
1					

 Завдання 3

Підприємство є платником податку на прибуток підприємств на загальній системі оподаткування і зареєстровано платником ПДВ. Протягом звітного періоду були здійснені такі господарські операції:

№	Дата	Зміст господарської операції	Сума, грн
1	05.01	Відвантажено товари ТОВ "Арніка", що підтверджено первинними документами (визнано перехід прав власності)	180 000 (з ПДВ)
2	01.02	Зараховано кошти на рахунок від покупця за відвантажений товар (банківська виписка від 01.02)	
3	20.02	Сплачено за ліцензію місцевим органам влади (платіжне доручення від 20.02)	1000
4	22.03	Отримано на рахунок кошти поворотної фінансової допомоги від підприємства "Зета" – платника податку на прибуток на загальній системі оподаткування (банківська виписка від 22.03)	200 000
5	09.08	Повернена сума поворотної фінансової допомоги підприємству "Зета" (банківська виписка від 09.08)	
6	01.01–31.03	Нарахована амортизація за звітний квартал. 60 % амортизації включається до собівартості реалізованих товарів, за якими визнано перехід права власності, 40 % – амортизація основних засобів загального виробничого значення	24 000
7	25.03	Сплачено орендну плату за використання складського приміщення для загальновиробничих цілей відповідно до договору оренди (платіжне доручення від 25.03)	3600 (з ПДВ)
8	30.03	Повернено неякісні товари, які 20.12 були відвантажені підприємству "Океан", що підтверджено документами	50 000 (без ПДВ)

1. Визначити суму доходів та витрат підприємства за звітний період поточного року.
2. Заповнити журнал господарських операцій за зразком, наведеним у табл. 6.16. Всі розрахунки пояснити, посилаючись на чинне законодавство.
3. Розрахувати суму податку на прибуток підприємств, що підлягає сплаті. Вказати строки розрахунків з бюджетом.
4. Заповнити декларацію з податку на прибуток підприємств (додаток Є).

Таблиця 6.16

Журнал господарських операцій

№ з/п	Короткий зміст операції	Пояснення відповідно до Податкового кодексу України та розрахунки	Дата визнання доходів/ витрат	Сума доходів, грн		Сума витрат, грн	
				$A_{од}$	$A_{ін}$	$B_{од}$	$B_{ін}$
1							

 Завдання 4

Підприємство “Лотос” займається продажем продукції “А”, яку виготовляє на власних виробничих потужностях. Підприємство є платником податку на прибуток підприємств на загальній системі оподаткування і зареєстровано платником ПДВ. Протягом звітного періоду підприємство здійснило такі операції (залишків незавершеного виробництва і готової продукції на складі на початок періоду не було):

№	Дата	Зміст господарської операції	Сума, грн
1	10.07	Відвантажено підприємству “Рось” 70 % виготовленої продукції “А”, що підтверджено первинними документами (визнано перехід права власності на реалізовану продукцію)	720 000 (з ПДВ)
2	01.07– 30.09	Нарахована заробітна плата працівникам, зайнятим виробництвом продукції “А” (по 6400 грн за місяць, у тому числі нараховано єдиний соціальний внесок) (відомість нарахування заробітної плати)	Розрахувати
3	01.07– 30.09	Амортизація обладнання, задіяного у виробництві продукції “А”	88 000
4	01.07– 30.09	Амортизація ексклюзивного права на виготовлення продукції “А”	47 200
5	20.08	– Витрати на відрядження директора підприємства до Німеччини з метою укладення контракту на поставку обладнання для запуску нової лінії продукції (витрати підтвержені документально); – витрати на відрядження, пов’язані з фінансуванням інших власних потреб директора (витрати не підтвержені документально)	22 000 8000

Закінчення таблиці

№	Дата	Зміст господарської операції	Сума, грн
6	25.08	Сплачено підприємству “Люкс Бренд” за рекламу нової продукції відповідно до договору (платіжне доручення від 25.08)	72 000 (з ПДВ)
7	25.09	Сплачено кошти за оренду торговельних приміщень відповідно до договору (платіжне доручення від 25.09).	6000 (з ПДВ)

1. Визначити суму доходів та витрат підприємства за звітний період поточного року.
2. Заповнити журнал господарських операцій за зразком, наведеним у табл. 6.16. Всі розрахунки пояснити, посилаючись на чинне законодавство.
3. Розрахувати суму податку на прибуток підприємств, що підлягає сплаті. Вказати строки розрахунків з бюджетом.
4. Заповнити декларацію з податку на прибуток підприємств (додаток Є).

Завдання 5

Підприємство є платником податку на прибуток підприємств на загальній системі оподаткування і зареєстровано платником ПДВ. На балансі підприємства перебувають комп'ютери, що використовуються в господарській діяльності.

Первісна вартість комп'ютера становить 5000 грн, ліквідаційна вартість – 500 грн, очікуваний термін корисного використання – два роки.

В обліковій політиці підприємства зазначено, що для групи 4 обрано кумулятивний метод нарахування амортизації.

1. Визначити вартість, що амортизується, місячну та річну суму амортизаційних відрахувань.
2. Заповнити журнал господарських операцій для розрахунку суми амортизації з використанням кумулятивного методу за таким зразком:

№ з/п	Рік корисної експлуатації	Вартість, грн		Кумулятивний коефіцієнт	Річна сума амортизації, грн (4 гр. · 5 гр.)	Залишкова вартість на кінець року, грн
		первісна	що амортизується			
1	2	3	4	5	6	7
1	На дату придбання	50 000				50 000
2	Перший рік експлуатації	Розрахувати	Розрахувати	Розрахувати	Розрахувати	Розрахувати
3	Другий рік експлуатації	Розрахувати	Розрахувати	Розрахувати	Розрахувати	Розрахувати

Завдання 6

ТОВ “Добробут” займається діяльністю у сфері будівництва та торгівлі.

За підсумками звітнього періоду на загальних зборах засновників прийнято рішення, щоб отриману суму прибутку спрямувати на виплату дивідендів у звітному році у розмірі 900 000 грн.

У протоколи про нарахування дивідендів від 25 січня поточного року зазначено, що дивіденди підлягають виплаті в грошовій формі.

Дивіденди нараховані й виплачені 20 квітня поточного року. Інформація про засновників ТОВ “Добробут” та їх частки у статутному фонді наведена у таблиці:

№ з/п	Засновники	Статус засновника	Частка у статутному фонді, %	Прибуток, спрямований на виплату дивідендів, грн	Форма виплати дивідендів
1	ТОВ “Макс”	Юридична особа, резидент	70	Розрахувати	Безготівковий розрахунок
2	Компанія “LTD-BEST”*	Юридична особа, нерезидент (Польща)	20	Розрахувати	Безготівковий розрахунок
3	Лукаш Домбровський*	Фізична особа, нерезидент (Польща)	10	Розрахувати	Готівковий розрахунок
	РАЗОМ		100		

* У конвенції про уникнення подвійного оподаткування між Україною та Польщею зазначено, що доходи, отримані від основної діяльності на території України, можуть оподатковуватися у договірній державі (Україна), в якій вони виникають, відповідно до законодавства України.

Діяльність ТОВ “Добробут” у звітних періодах характеризується такими показниками:

I квартал:

Доходи звітного періоду = 120 000 грн.

Витрати (операційні) звітного періоду = 29 000 грн.

Інші витрати звітного періоду = 56 000 грн.

II квартал:

Доходи звітного періоду = 140 000 грн.

Витрати (операційні) звітного періоду = 48 000 грн.

Інші витрати звітного періоду = 46 000 грн.

1. Розрахувати суму податку на прибуток підприємств за I кв. та 6 міс. поточного року, що підлягає сплаті до бюджету. Вказати строки подання податкової декларації та строки сплати.
2. Розрахувати суму дивідендів, яку отримують засновники товариства, та суму податків, які вони мають сплатити з отриманої суми дивідендів.
3. Визначити авансовий внесок з податку на прибуток та строки його сплати.
4. Заповнити декларацію з податку на прибуток підприємств (додаток Є). Всі розрахунки пояснити, посилаючись на чинне законодавство.

Завдання 7

Підприємство перебуває на загальній системі оподаткування і зареєстровано платником ПДВ. Зведені показники, що характеризують господарську діяльність платника у звітному році, наведені в таблиці:

№ з/п	Показники господарської діяльності	Сума, грн
1	За I кв. звітного періоду підприємство має такі показники:	
1.1	Доходи звітного періоду (первинні документи підтверджують перехід права власності на товари)	1 200 000
1.2	Витрати звітного періоду, підтверджені первинними документами	360 000
1.3	Собівартість товарів, за якою визнано доходи від реалізації	320 000
2	За II кв. звітного періоду підприємство має такі показники:	

Закінчення таблиці

№ з/п	Показники господарської діяльності	Сума, грн
2.1	Доходи звітного періоду (первинні документи підтверджують перехід права власності на товари)	400 000
2.2	Витрати звітного періоду, підтвержені первинними документами	200 000
2.3	Собівартість товарів, за якою визнано доходи від реалізації	350 000
3	За III кв. звітного періоду підприємство має такі показники:	
3.1	Доходи звітного періоду (первинні документи підтверджують перехід права власності на товари)	200 000
3.2	Витрати звітного періоду, підтвержені первинними документами	300 000
3.3	Собівартість товарів, за якою визнано доходи від реалізації	100 000
4	За IV кв. звітного періоду підприємство має такі показники:	
4.1	Доходи звітного періоду (первинні документи підтверджують перехід права власності на товари)	1 100 000
4.2	Собівартість товарів, за якою визнано доходи від реалізації	300 000
4.3	Витрати звітного періоду, підтвержені первинними документами	200 000
5	За I кв. наступного періоду підприємство відобразило об'єкт оподаткування від усіх видів діяльності	200 000

1. Визначити суму доходів та витрат підприємства за кожен звітний період поточного року.
2. Розрахувати суму податку на прибуток підприємств, що підлягає сплаті у кожному звітному періоді протягом року. Вказати строки розрахунків з бюджетом.
3. Всі розрахунки пояснити, посилаючись на чинне законодавство.

 Завдання 8

Головне підприємство “Бета” розташоване в м. Києві та перебуває на загальній системі оподаткування. Підприємство має відокремлені підрозділи без статусу юридичної особи: три філії (у Харкові, Ужгороді та Києві) та одне представництво (в Одесі).

За рішенням головного підприємства, відокремлені підрозділи сплачують податок на прибуток до бюджетів територіальних громад за своїм місцезнаходженням.

За результатами роботи за I кв. поточного року платник має такі показники:

№ з/п	Підрозділи платника	Сума витрат, грн
1	Підприємство "Бета" за консолідованою декларацією	45 000
2	Філія 1, розташована в Харкові, відокремлений підрозділ 1	11 000
3	Філія 2, розташована в Ужгороді, відокремлений підрозділ 2	3 000
4	Філія 3, розташована в Києві, відокремлений підрозділ 3	10 000
5	Представництво, розташоване в Одесі, відокремлений підрозділ 4	15 000

Загальна сума податку на прибуток, нарахована підприємством "Бета" за консолідованою декларацією за I кв. звітної року, становить 60 000 грн.

1. Визначити суму податку на прибуток підприємств, яку мають сплатити кожен відокремлений підрозділ підприємства "Бета".

2. Визначити суму податку на прибуток, яку сплатить головне підприємство "Бета" за консолідованою декларацією до бюджету. Всі розрахунки пояснити, посилаючись на чинне законодавство.

3. Заповнити фрагмент декларації за таким зразком:

Підрозділи платника податку	Сума витрат	Питома вага витрат у витратах головного підприємства	Нарахована сума податку
1	2	3	4
Платник податку за консолідованою декларацією		x	
Відокремлені підрозділи загалом, у тому числі:			
відокремлений підрозділ 1 (м. Харків)		Розрахувати	Розрахувати
відокремлений підрозділ 2 (м. Ужгород)		Розрахувати	Розрахувати
відокремлений підрозділ 3 (м. Київ)		Розрахувати	Розрахувати
відокремлений підрозділ 4 (м. Одеса)		Розрахувати	Розрахувати

ДОДАТКОВІ ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1

ТОВ “Добробут” займається діяльністю у сфері будівництва та торгівлі, є платником податку на прибуток і платником ПДВ.

За підсумками звітного періоду на загальних зборах засновників було прийнято рішення про виплату дивідендів у звітному році в розмірі 600 000 грн.

Засновниками товариства є:

- ПП “Формат”, частка в статутному капіталі становить 70 %;
- Каскевич О. В., резидент Білорусі, частка в статутному капіталі – 30 %.

Всі показники для розрахунку податку на прибуток умовні:

№ з/п	Дата	Показники	Сума, грн
		Виручка від реалізації продукції за рік, що передує звітному	1680 000 (з ПДВ)
1		За I кв. звітного року оподатковуваний прибуток підприємства становив	90 000
1.1		За I кв. звітного року підприємство сплатило податок на прибуток	розрахувати
2		За II кв. звітного року підприємство має такі показники:	
2.1		Доходи (первинні документи підтверджують перехід права власності на реалізовані товари)	1 200 000 (з ПДВ)
2.2		Собівартість товарів, за якими визнано доходи у звітному періоді	900 000 (без ПДВ)
2.3		Інші витрати звітного кварталу	12 000 (без ПДВ)
2.4	20.04	Нараховані дивіденди засновнику ПП “Формат”	Розрахувати
		Дивіденди виплачено в грошовій формі з банківського рахунку (банківська виписка від 20.04)	
2.5	25.04	Нараховані дивіденди Каскевичу О. В., що проживає в Білорусі	Розрахувати
		Дивіденди виплачено в грошовій формі з банківського рахунку (банківська виписка від 25.04)	

Закінчення таблиці

№ з/п	Дата	Показники	Сума, грн
3		За III кв. звітнього періоду підприємство має такі показники:	
3.1		Доходи (первинні документи підтверджують перехід права власності на реалізовані товари)	360 000 (з ПДВ)
3.2		Собівартість товарів, за якими визнано доходи у звітному періоді	250 000 (без ПДВ)
3.3	15.08	Сплачено за послуги нерезиденту (італійській компанії) за виготовлення рекламного відеоролика про діяльність ТОВ “Добробут” · (курс НБУ на момент передоплати – 10,4 грн/євро)	6000 євро
	20.08	Отримано раніше оплачені послуги від нерезидента (акт про виконання робіт від 20.08); курс НБУ на момент отримання послуг – 10,4 грн/євро	
3.4		Інші витрати звітнього кварталу	24 000 (без ПДВ)

* У конвенції про уникнення подвійного оподаткування між Україною, Білоруссю та Італією зазначено, що доходи, отримані від основної діяльності на території України, можуть оподатковуватися в договірній державі (Україна), в якій вони виникають, відповідно до законодавства України.

Визначити:

- 1) авансовий внесок з податку на прибуток та строки його сплати;
- 2) суму дивідендів, яку отримають засновники товариства;
- 3) суму податку на прибуток до сплати, вказати строки подання податкової декларації та строки сплати;
- 4) податок з доходів, отриманих нерезидентами, строки його сплати, а також суму доходу, яку отримають нерезиденти.

Заповнити декларацію з податку на прибуток підприємств за звітний період – 6 міс. (додаток Є). Всі розрахунки пояснити, посилаючись на чинне законодавство.

Завдання 2

ТОВ “Лутрі” здійснює виробництво та продаж товарів, які не звільнюються від оподаткування, є платником ПДВ і сплачує податок на прибуток на загальних підставах. У звітному році діяльність ТОВ характеризується такими показниками:

№ з/п	Показники	Сума, грн
1	За I кв. звітнього періоду підприємство задекларувало збитки	200 000
2	За II кв. звітнього періоду підприємство має такі показники	
2.1	У звітньому періоді було виготовлено продукцію, на що здійснено такі витрати:	
2.1.1	Оплачено та отримано на склад матеріали, які відпущено на виробництво товарів (первинні документи наявні)	1 200 000
2.1.2	Вартість зворотних відходів, отриманих у процесі виробництва товарів	20 000
2.1.3	Заробітна плата працівників, задіяних у виробництві продукції, з нарахуванням єдиного соціального внеску (відомість про нарахування заробітної плати)	68 380
2.1.4	Сплачено за транспортування товарів на склад підприємству-перевізнику (товарно-транспортна накладна)	36 000 (з ПДВ)
2.1.5	Витрати звітнього кварталу на амортизацію обладнання, задіяного у виробництві товарів	25 000
2.2	Частина виготовленої у звітньому періоді продукції реалізовано підприємству-резиденту. Доходи від реалізації визнано за 40 % виготовлених товарів (відбувся перехід права власності)	840 000 (з ПДВ)
2.3	Інші витрати звітнього періоду	60 000 (без ПДВ)
3	За III кв. звітнього періоду підприємство має такі показники	
3.1	Визнано доходи від реалізації товарів в Україні (відбувся перехід права власності)	2 160 000 (з ПДВ)
3.2	Собівартість товарів, за якими визнано доходи від реалізації у звітньому періоді	1 700 000
3.3	Витрати, пов'язані з господарською діяльністю та підтверджені первинними документами, зокрема амортизація	70 000 (без ПДВ)
4	За IV кв. звітнього періоду підприємство має такі показники	
4.1	Реалізовано товари в Україні (перехід права власності на товари у тому самому кварталі)	1 104 000 (з ПДВ)
4.2	Собівартість товарів, за якими визнано доходи від реалізації	900 000

Закінчення таблиці

№ з/п	Показники	Сума, грн
4.3	Витрати, пов'язані з господарською діяльністю та підтверджені первинними документами, зокрема амортизація	100 000
4.4	Сплачено та отримано послуги з перевезення (послуги надав неплатник ПДВ, фізична особа – підприємець Іванов Л. В.) (акт виконаних робіт)	36 000
5	За I кв. наступного періоду підприємство відобразило об'єкт оподаткування від усіх видів діяльності	500 000

1. Визначити суму доходів та витрат підприємства за кожен звітний період поточного року.
2. Заповнити журнал господарських операцій за зразком, наведеним у табл. 6.16. Всі розрахунки пояснити, посилаючись на чинне законодавство.
3. Розрахувати суму податку на прибуток підприємств, що підлягає сплаті до бюджету у кожному звітному періоді протягом року. Вказати строки розрахунків з бюджетом.
4. Заповнити декларацію з податку на прибуток підприємств (додаток Є).

Завдання 3

Нерезидент з Італії здійснює діяльність на території України. У конвенції про уникнення подвійного оподаткування між Україною та Італією зазначено, що доходи, отримані від основної діяльності на території України, можуть оподатковуватися в договірній державі (Україна), в якій вони виникають, відповідно до законодавства України.

№ з/п	Дата	Зміст господарської операції	Сума
1	21.05	Внесено нерезидентом у касу поворотну фінансову допомогу, яка повернена 15.08 звітного року	20 000 грн
2	25.05	Отримано дивіденди від резидента за акціями, які мають статус привілейованих і передбачають виплату у фіксованому розмірі	45 000 грн
3	15.06	Отримано гроші від резидента за послуги з виробництва рекламного відеоролика про діяльність резидента (акт приймання – передачі наданих послуг від 25.06)	30 000 грн

Закінчення таблиці

№ з/п	Дата	Зміст господарської операції	Сума
4	20.06	Отримано гроші від резидента за право володіння торговою маркою	16 000 грн
5	23.06	Отримано дохід від продажу нерухомого майна (земельної ділянки на території України) (курс НБУ на момент передоплати – 10 грн/євро)	15 000 євро
6	25.06	Отримано страховий платіж від страховика за договором страхування за міжнародним договором “Зелена карта”	6000 грн

Визначити податок на прибуток, який має сплатити підприємство.

ІГРОВІ ФОРМИ ТРЕНІНГ-ВПРАВ

Мозкова атака на тему “Напрями вдосконалення механізму справляння податку на прибуток на сучасному етапі”

Мета: виявити проблеми, які не вдалося вирішити з прийняттям Податкового кодексу України, та запропонувати шляхи удосконалення оподаткування прибутку підприємств.

Правила проведення мозкової атаки наведено в додатку Г.

Тренінг-вправа “Опонент”

Правила проведення тренінг-вправи наведено в додатку А.

- В Україні доцільно запровадити прогресивні диференційовані ставки оподаткування прибутку підприємств.
 - В Україні доцільно залишити пропорційне оподаткування підприємств з подальшим поступовим зниженням основної ставки.
- Високий рівень ухилення від податку на прибуток в Україні зумовлений високим податковим тиском на платників.
 - Високий рівень ухилення від податку на прибуток в Україні зумовлений низькою фіскальною свідомістю та неосвіченістю переважної більшості платників податків.
- В Україні необхідно поступово знижувати частку податку на прибуток у доходах бюджету.
 - В Україні необхідно поступово підвищувати частку податку на прибуток у доходах бюджету.

Ділова гра “Переконай інших у своїй правоті”

Тема гри. Причини ухилення від сплати податку на прибуток підприємств в Україні та шляхи їх усунення.

Мета. Обговорення в групах причин ухилення від сплати податку на прибуток, виявлення аргументів “за” і “проти”, розроблення напрямів мінімізації ухилення в Україні.

Хід гри. Студенти діляться на декілька груп, в яких одні є сумлінними платниками, другі – тими, які ухиляються час від часу (“мінімізатори”), треті – тими, що практично повністю працюють у тіні. Можна виокремити ще одну групу (податківці або експерти), які оцінюватимуть значущість аргументів кожної зі сторін і виставлятимуть певні бали або оцінки, у результаті чого визначатиметься переможець.

Сумлінні платники негативно ставляться до несплати податків і обґрунтовують свою точку зору, намагаючись переконати тих, хто ухиляється, у необхідності сплачувати податки, а ті, хто ухиляється, навпаки, доводять причини ухилення і переваги, які вони отримують від цього. Якщо хтось із учасників дискусії (сумлінні платники або ті, хто ухиляється) у результаті обговорення висловлює бажання змінити своє ставлення до сплати податків, він може перейти в іншу (протилежну) групу і виступати вже на її боці (але попередньо аргументувавши, що саме переконало його змінити свою позицію). За переконання когось із учасників змінити своє ставлення також можна заохочувати балами.

У якій зі сторін наприкінці обговорення буде більше прихильників, та й перемагає.

Турнір ерудитів

Правила проведення “Турніру ерудитів” наведено в додатку Ж.

Перелік ситуацій, що можуть виноситися на “Турнір ерудитів”

Ситуація 1. Як відобразити в податковому обліку з податку на прибуток підприємства продаж іноземної валюти, отриманої від здійснення операцій з експорту товарів?

Ситуація 2. Яка сума податку на прибуток підприємств підлягає сплаті платником за II кв. 2013 р., якщо:

- сума визнаних доходів звітного періоду – 200 тис. грн;
- собівартість товарів, за якими визнано доходи від реалізації, – 50 тис. грн;

– інші витрати звітного періоду – 80 тис. грн.

Ситуація 3. Визначити суму, на яку збільшиться дохід звітного періоду, за такими даними: 10 липня поточного року ТОВ “Антей” отримало поворотну фінансову допомогу в сумі 250 тис. грн від АТ “Терра”, яке також є платником податку на прибуток. Фінансова допомога в повному розмірі була повернена 29 вересня поточного року.

Ситуація 4. Вкажіть, що підлягає оподаткуванню податком на прибуток при операціях з борговими вимогами та зобов’язаннями.

Ситуація 5. Чи є обмеження для підприємства щодо віднесення на витрати виплати працівникам добових на відрядження? Якщо так, то які?

Ситуація 6. У поточному звітному періоді платник добровільно перерахував неприбутковій організації кошти в сумі 100 тис. грн. Яка сума може бути включена платником до витрат, якщо у попередньому звітному році він мав від’ємний результат об’єкта оподаткування в сумі 150 тис. грн, а оподатковуваний прибуток, отриманий у році, що передує року декларування річного від’ємного значення, становив 200 тис. грн?

Ситуація 7. Чи може юридична особа – платник податку на прибуток включити до витрат, які враховуються з метою оподаткування, витрати на придбання послуг з інформатизації на суму 20 тис. грн, надані приватним підприємцем – платником єдиного податку?

Ситуація 8. Як враховуються у складі витрат платника податку суми витрат, не віднесені до складу витрат минулих звітних періодів у зв’язку із втратою документів?

Ситуація 9. Платник податку на прибуток – ТОВ “Карат” – 20 травня поточного року отримав поворотну фінансову допомогу в сумі 30 тис. грн від ТОВ “Грація”, яке тимчасово звільнене від оподаткування, оскільки займається пошиттям одягу. Фінансова допомога в повній сумі була повернена 10 жовтня поточного року. Чи виникатиме у ТОВ “Карат” право на витрати, і якщо так, то коли і в якій сумі?

Ситуація 10. Визначте суму витрат, якщо у поточному періоді був відремонтований об’єкт групи 5 основних засобів на суму 10 тис. грн. Балансова вартість усіх груп основних засобів на початок звітного періоду становила 100 тис. грн, а на початок звітного року – 80 тис. грн.

 ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПОГЛИБЛЕНОГО ВИВЧЕННЯ МАТЕРІАЛУ

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (зі змінами). – Розділ III.
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : закон України від 16.07.1999 № 996-XIV.
3. Про оподаткування прибутку підприємств : закон України від 22.05.1997 № 283/97-ВР (п. 1.20 про звичайні ціни діє до 01.01.13).
4. Національні та міжнародні положення (стандарти) фінансової звітності.
5. Про затвердження форми Податкової декларації з податку на прибуток банку : наказ Державної податкової адміністрації України від 21.02.2011 № 98.
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 14 “Оренда” : затв. наказом Міністерства фінансів України від 28.11.2000 № 181.
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби” : затв. наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 № 921.
8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 “Дохід” : затв. наказом Міністерства фінансів України від 29.11.1999 № 90.
9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 “Витрати” : затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 № 318.
10. Білоус В. Т. Аналіз податкових надходжень: проблеми методології : монографія / В. Т. Білоус, В. П. Ніколаєв, А. О. Чугаєв. – Ірпінь : Акад. ДПС України, 2003. – 232 с.
11. Історія оподаткування : навч. посіб. / [Ф. О. Ярошенко, П. В. Мельник, В. Л. Андрущенко, В. М. Мельник]. – Ірпінь : Нац. акад. ДПС України, 2004. – 242 с.
12. Необоротні матеріальні активи: бухгалтерський і податковий облік : зб. систематизованого законодавства : наук.-вироб. вид. – К. : Бліц-Інформ, 2011. – Вип. 4. – 193 с.
13. Присенко Г. В. Прогнозування соціально-економічних процесів : навч. посіб. / Г. В. Присенко, Є. І. Равікович. – К. : КНЕУ, 2005. – 378 с.
14. Прогнозування податкових надходжень в перехідній економіці: проблеми методології і організації : монографія / [В. П. Бочарніков,

- К. В. Захаров, М. С. Лаба та ін.] ; за ред. В. П. Ніколаєва. – К. : Леся, 2006. – 320 с.
15. *Пушкарева В. М.* История мировой и русской финансовой науки и политики / В. М. Пушкарева. – М. : Финансы и статистика, 2003. – 272 с.
 16. *Сибірянська Ю. В.* Застосування регресійних моделей при плануванні доходів бюджету / Ю. В. Сибірянська // Інвестиції: практика та досвід. – 2008. – № 22. – С. 38–42.
 17. *Соколовська А. М.* Основи теорії податків : навч. посіб. / А. М. Соколовська. – К. : Кондор, 2010. – 326 с.
 18. Щомісячний моніторинг виконання зведеного, державного і місцевих бюджетів України / підготовлено проектом “Реформа місцевих бюджетів в Україні” (RTI International, USAID) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ibser.org.ua>.

ПОДАТОК НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

 Перелік знань та умінь, яких набуде студент після опанування матеріалів теми.

Студенти повинні знати:

- сутність податку на доходи фізичних осіб, його переваги та недоліки;
- елементи податку на доходи фізичних осіб згідно з Податковим кодексом України;
- умови застосування соціальних пільг та податкової знижки;
- порядок подання декларації про доходи та строки сплати податку;

а також уміти:

- обчислювати податок на доходи фізичних осіб;
- роз'яснювати положення податкового законодавства стосовно оподаткування різних видів доходів;
- виявляти проблеми, які виникають при нарахуванні та сплаті податку на доходи фізичних осіб;
- користуватися методикою визначення оподатковуваного доходу;
- застосовувати набуті знання при прийнятті управлінських рішень, розв'язанні актуальних питань теорії і практики нарахування і сплати цього податку

 Питання теми

- 7.1. Платники та об'єкт оподаткування податку на доходи фізичних осіб.
- 7.2. База оподаткування та доходи, які не включаються до розрахунку загального місячного (річного) оподатковуваного доходу.
- 7.3. Податкова знижка з податку на доходи фізичних осіб та умови її отримання.
- 7.4. Соціальна пільга з податку на доходи фізичних осіб.

- 7.5. Ставки податку на доходи фізичних осіб.
- 7.6. Порядок нарахування та сплати податку. Особи, відповідальні за утримання та сплату податку на доходи фізичних осіб.
- 7.7. Особливості нарахування та оподаткування окремих видів доходів.
- 7.8. Порядок оподаткування доходів від заняття підприємницькою діяльністю фізичних осіб, які не обрали спрощену систему оподаткування.
- 7.9. Особливості оподаткування доходів, отриманих фізичною особою від здійснення незалежної професійної діяльності.

Податок на доходи фізичних осіб уперше було запроваджено в Англії у 1798 р., проте скасовано у 1816 р., і лише з 1842 р. він перетворився на постійне джерело доходів бюджету цієї країни. У 1891 р. цей податок було введено в Німеччині, у 1914 р. – у Франції, у 1915 р. – у США, у 1916 р. – в Росії¹.

Поширення податку на доходи фізичних осіб у більшості країн світу зумовлено: зростанням індивідуальних доходів та зосередженням різних їх видів в одних руках; підвищенням рівня податкової культури тощо.

Поміркуйте, чим зумовлене пізніше запровадження податку на доходи громадян у Росії.

У більшості країн податок на доходи фізичних осіб (прибутковий податок з громадян) був і залишається бюджетотворюючим.

Інформативно. У середині ХХ ст. частка податку на доходи фізичних осіб у податкових надходженнях перебувала на рівні 62,6 % у Франції, 56,4 – у США, 45,3 – у Великобританії, 39 % – у Німеччині².

Поміркуйте, які переваги цього податку вплинули на його фискальне значення.

Прибуткове оподаткування громадян в Україні було запроваджено з 1991 р., з 1997 р. його перейменували на “податок на доходи

¹ Соколовська А. М. Основи теорії податків : навч. посіб. / А. М. Соколовська. – К. : Кондор, 2010. – С. 164.

² Там само. – С. 165.

фізичних осіб". Для забезпечення соціальної справедливості цього податку запроваджувалися прогресивні ставки.

 Інформативно. Протягом 1991–1993 рр. максимальна ставка податку була підвищена з 30 до 50 % (з 01.01.1993), 60 % (з 01.06.1993) і 90 % (з 01.12.1993); а мінімальна ставка змінювалась у напрямі зниження з 13 % у 1991 р. до 10 % у 1993 р. До того ж максимальною ставкою оподатковувались досить невисокі доходи. Так, з 1 січня 1993 р. максимальна ставка застосовувалася до доходів на рівні 120 дол. США, а з 1 грудня 1993 р. – 200 дол. США¹. З 1994 р. граничні ставки було знижено до 50 %.

Поміркуйте, чим зумовлено таке зростання максимальної ставки податку. Які це мало наслідки для платників та економіки країни загалом?

З 1992 до 2004 р. стягнення прибуткового податку в Україні регламентувалось Декретом Кабінету Міністрів України, тобто цей податок був найстабільнішим із законодавчого погляду: змінювалися лише розміри ставок та неоподатковуваного мінімуму, а також перелік пільг, тоді як порядок нарахування залишався незмінним. З 2004 р. набув чинності Закон України “Про податок з доходів фізичних осіб”, який істотно змінював порядок нарахування і стягнення цього податку.

Завдання. Дослідивши історичний аспект становлення податку на доходи фізичних осіб в Україні, вкажіть, у чому полягає відмінність між оподаткуванням прибутку та доходу. Проаналізуйте основні зміни в справлянні ПДФО з 2004 р., а також особливості у механізмі нарахування та сплати цього податку у період з 2004 по 2010 р.

В Україні податок на доходи фізичних осіб має істотне фіскальне значення, хоча донедавна його частка в структурі податкових надходжень поступалася податку на прибуток підприємств (рис. 7.1).

¹ Соколовська А. М. Податкова система держави: теорія і практика становлення / А. М. Соколовська. – К. : Знання-Прес, 2004. – С. 214.

Рис. 7.1. Динаміка частки податку на прибуток та податку на доходи фізичних осіб у податкових надходженнях зведеного бюджету України

Складено за офіційними даними Державної податкової служби України та Міністерства фінансів України.

З 1995 по 2003 р. включно частка податку на доходи фізичних осіб у податкових надходженнях зведеного бюджету зростала з 12,6 % до 24,9 %. З 2004 р., після прийняття Закону України “Про податок з доходів фізичних осіб” та запровадження пропорційної шкали оподаткування на рівні 15 % (13 % до 2007 р.), частка податку знизилася і протягом усього строку дії Закону перебувала на рівні 18–20 %.

З 1 січня 2011 р. справляння податку на доходи фізичних осіб регламентується **розділом IV Податкового кодексу**, а Закон України “Про податок з доходів фізичних осіб” від 22.05.2003 № 889-IV втратив чинність.

7.1. ПЛАТНИКИ ТА ОБ'ЄКТ ОПОДАТКУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Статті
162, 163
ПКУ

Платники та їх об'єкт оподаткування наведені в табл. 7.1

Таблиця 7.1

Платники та об'єкт оподаткування податку на доходи фізичних осіб

Платники податку		Об'єкт оподаткування
Фізичні особи	Резиденти	отримують доходи як із джерела їх походження в Україні, так і іноземні доходи – Загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід ; – доходи , отримані в Україні, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування або виплати; – іноземні доходи – доходи, отримані з джерел за межами України
	Нерезиденти	отримують доходи з джерела їх походження в Україні – Загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід , отриманий в Україні; – доходи , отримані в Україні, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування або виплати
Податковий агент	<i>Юридична особа (її філія, інший відокремлений підрозділ), самозайнята особа, представництво нерезидента – юридичної особи, які зобов'язані нараховувати, утримувати та сплачувати ПДФО до бюджету від імені та за рахунок фізичної особи з доходів, що виплачуються такій особі, а також вести податковий облік, подавати податкову звітність податковим органам та нести відповідальність за порушення норм ПКУ</i>	

Зверніть увагу! До прийняття ПКУ податкові агенти не були включені до складу платників податку на доходи фізичних осіб, хоча мали утримувати та перераховувати ПДФО до бюджету.

Поміркуйте, чим зумовлено таке нововведення ПКУ.

Не є платником податку *нерезидент*, який отримує доходи в Україні і має дипломатичні привілеї та імунітет, встановлені чинним міжнародним договором України, але лише стосовно тих доходів, які він отримує безпосередньо від провадження дипломатичної чи прив'язаної до неї міжнародними договорами діяльності.

Поміркуйте, яким буде перший податковий період для особи, яка вперше отримала дохід 15 квітня поточного року.

Для допитливих. Користуючись чинним законодавством, пояснить, як визначається резидентський статус фізичної особи.

Як бачимо з табл. 7.1, **спільним об'єктом оподаткування для резидентів та нерезидентів** є дохід з джерелом його походження з України.

Дохід з джерелом його походження з України – це будь-який дохід, отриманий резидентами або нерезидентами, у тому числі від будь-яких видів їх діяльності на території України, її континентальному шельфі, у виключній (морській) економічній зоні, серед яких, зокрема, є доходи у вигляді:

- процентів, дивідендів, роялті та будь-яких інших пасивних доходів, сплачених резидентами України;
- доходів від надання резидентам або нерезидентам в оренду майна, розташованого в Україні;
- доходів від продажу рухомого та нерухомого майна, від відчуження корпоративних прав, цінних паперів, зокрема акцій українських емітентів;
- доходів, отриманих у вигляді внесків та премій на страхування і перестраховування ризиків на території України;
- доходів страховиків-резидентів від страхування ризиків страховальників-резидентів за межами України;
- спадщини, подарунків, вигравів, призів;
- заробітної плати, інших виплат і винагород, виплачених відповідно до умов трудового та цивільно-правового договору;
- доходів від заняття підприємницькою та незалежною професійною діяльністю.

Лише **для резидентів** України об'єктом оподаткування є також *дохід, отриманий з джерел за межами України*. До нього включаються, серед іншого, такі доходи:

- *проценти, дивіденди, роялті та будь-які інші види пасивних доходів, отримані від нерезидентів;*
- *спадщина, подарунки, виграти, призи;*
- *доходи від виконання робіт (надання послуг) за цивільно-правовими та трудовими договорами;*
- *доходи від надання резидентам в оренду майна, розташованого за межами України;*
- *доходи від продажу майна, розташованого за межами України;*
- *дохід від відчуження інвестиційних активів, корпоративних прав, цінних паперів тощо;*
- *інші доходи від будь-яких видів діяльності за межами митної території України.*

7.2. БАЗА ОПОДАТКУВАННЯ ТА ДОХОДИ, ЯКІ НЕ ВКЛЮЧАЮТЬСЯ ДО РОЗРАХУНКУ ЗАГАЛЬНОГО МІСЯЧНОГО (РІЧНОГО) ОПОДАТКОВУВАННОГО ДОХОДУ

Статті
164, 165
ПКУ

Базою оподаткування (БО) ПДФО є **загальний оподатковуваний дохід**, тобто будь-який дохід, що підлягає оподаткуванню, нарахований (виплачений, наданий) на користь платника протягом звітного податкового періоду.

При використанні платником права на податкову знижку базою оподаткування є **чистий річний оподатковуваний дохід**, що розраховується як:

Чистий річний оподатковуваний дохід	=	Загальний оподатковуваний дохід (тобто: Зарплата – ЄСВ – ПСП за наявності)	–	Податкова знижка (звітного року)
--	---	---	---	--

При виплаті **винагороди за цивільно-правовими договорами** за виконання робіт (надання послуг), **БО = Нарахована сума винагороди – ЄСВ**.

При *провадженні господарської або незалежної професійної діяльності БО* також є *чистий річний оподатковуваний дохід*, враховуючи особливості, які будуть розглянуті у відповідних пунктах теми.

НОВАЦІЯ До прийняття ПКУ чистий річний оподатковуваний дохід включався не до бази, а до об'єкта оподаткування ПДФО.

Поміркуйте, чим об'єкт оподаткування відрізняється від бази оподаткування, та чи доцільно було запроваджувати такі зміни.

Складові загального оподаткованого доходу наведено на схемі (рис. 7.2).

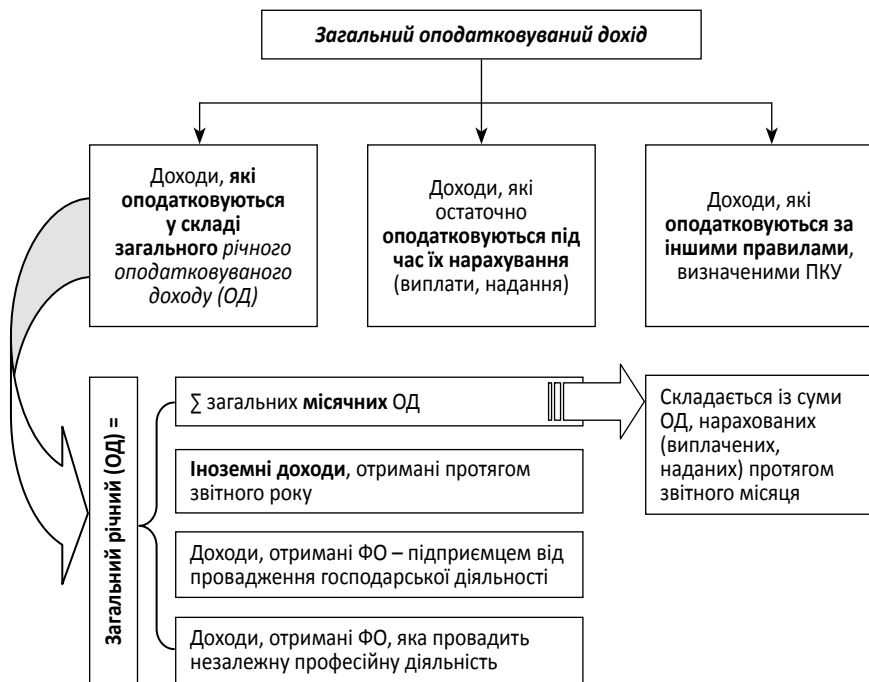

Рис. 7.2. Складові загального оподаткованого доходу

При визначенні БО **враховуються всі доходи** платника, отримані ним у грошовій та негрошовій формах.

Якщо дохід (зокрема додаткове благо) *виплачується у негрошовій формі*, база оподаткування визначається за формулою:

$$\boxed{\begin{array}{c} \text{БО} \\ \text{(дохід у негрошовій} \\ \text{формі)} \end{array}} = \boxed{\begin{array}{c} \text{Вартість доходу} \\ \text{(розрахована за ЗЦ)} \end{array}} \cdot \boxed{\begin{array}{c} \text{К (помножувальний} \\ \text{коефіцієнт)} \end{array}}$$

Помножувальний коефіцієнт (К) обчислюється за формулою:

$$K = \frac{100}{100 - St} \quad , \text{ де } St - \text{ ставка податку, встановлена для таких доходів на момент їх нарахування.}$$

Зверніть увагу!

1. Якщо в негрошовій формі виплачується заробітна плата платника, то БО зменшується на суму єдиного соціального внеску.
2. Об'єкт оподаткування і база оподаткування для коштів, надміру витрачених платником податку на відрядження або під звіт та не повернених у встановлені законодавством строки, також визначається із застосуванням помножувального коефіцієнта.

Якщо доходи нараховуються у вигляді **валютних цінностей** або інших **активів**, вартість яких виражена в **іноземній валюті**, такі доходи **перераховуються у гривні** за валютним **курсом НБУ, що діє на момент їх нарахування (отримання)**.

Якщо дохід нараховується у *формі зарплати*, то база оподаткування розраховується за формулою:

$$\boxed{\begin{array}{c} \text{База} \\ \text{оподаткування} \end{array}} = \boxed{\begin{array}{c} \text{Зарплата} \\ \text{нарахована} \end{array}} - \boxed{\begin{array}{c} \text{Єдиний соціальний} \\ \text{внесок (а також} \\ \text{страхові внески до} \\ \text{Накопичувального} \\ \text{фонду та} \\ \text{недержавного} \\ \text{пенсійного фонду)} \end{array}} - \boxed{\begin{array}{c} \text{Податкова} \\ \text{соціальна} \\ \text{пільга} \\ \text{(за наявності} \\ \text{підстав)} \end{array}}$$

Під **заробітною платою** для цілей оподаткування розуміють:

- основну та додаткову зарплату;
- інші **заохочувальні та компенсаційні виплати**, які виплачуються (надаються) платнику відповідно до закону згідно з трудовим договором.

Зверніть увагу! Єдиний соціальний внесок для працівників, які працюють на підприємствах, у фізичних осіб – підприємців або у фізичних осіб, що забезпечують себе роботою самостійно на умовах трудового договору, встановлюється на рівні 3,6 % від суми нарахованого доходу.

Фізичні особи, які виконують роботи за цивільно-правовими договорами, сплачуватимуть єдиний соціальний внесок за ставкою 2,6 % від суми винагороди за цивільно-правовим договором.

На суми лікарняних нараховується ЄСВ за ставкою 2 % від суми виплат за лікарняним листом.

До загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника включаються доходи, які можна поділити на групи:

- трудові доходи;
- доходи від здійснення інвестиційних операцій;
- доходи від операцій з майном, майновими і немайновими правами;
- доходи, не пов'язані з трудовою діяльністю;
- доходи, пов'язані з операціями страхування;
- дохід, отриманий як додаткове благо;
- інші доходи.

До трудових доходів включаються:

- зарплата, виплачена платнику згідно з умовами трудового договору;
- суми винагород та інших виплат, нарахованих платнику відповідно до умов цивільно-правового договору.

До доходів від здійснення інвестиційних операцій належать:

- дивіденди, крім дивідендів, які нараховуються у вигляді акцій (часток, паїв), емітованих юридичною особою – резидентом, що їх нараховує, якщо: 1) таке нарахування жодним чином не змінює пропорцій (часток) участі всіх акціонерів (власників) у статутному фонді емітента; 2) у результаті нарахування збільшується статутний фонд емітента на сукупну номінальну вартість нарахованих дивідендів;
- проценти (з 01.01.2015), крім процентів, нарахованих:
 - на ЦП, емітовані Міністерством фінансів України;
 - на поточні банківські рахунки, за якими фізичним особам виплачуються виключно зарплата, стипендія, пенсія, соцдопомога та інші передбачені законом соціальні виплати;

- *інвестиційний прибуток* від проведення платником операцій з ЦП, деривативами та корпоративними правами, випущеними в інших, ніж ЦП, формах, *крім*: доходу від операцій з ЦП, емітованими Міністерством фінансів України; доходу, отриманого внаслідок продажу акцій, одержаних у результаті приватизації в обмін на приватизаційні сертифікати, отримані як компенсація суми внеску до установ Ощадбанку СРСР.

До доходів від операцій з майном, майновими і немайновими правами належать доходи від:

- *продажу або обміну нерухомого майна за умови*, що протягом року було продано більше одного такого об'єкта або якщо продане майно перебувало у власності платника менше трьох років (дохід визначається за ДЦ, але не менше оціночної вартості);
- *продажу або обміну об'єкта рухомого майна* (дохід визначається за ДЦ, але не менше оціночної вартості);

Для допитливих. Особливості оподаткування продажу (обміну) об'єктів рухомого та нерухомого майна наведено в статтях 172, 173 ПКУ.

- надання майна в лізинг, оренду або суборенду (об'єктом оподаткування є договірна орендна плата, але не менше законодавчо встановленої мінімальної суми платежу);
- *продажу об'єктів майнових і немайнових прав*, зокрема:
 - *інтелектуальної власності* та прирівняних до неї прав;
 - суми *авторської винагороди*, інших плат за надання права на користування іншим особам нематеріальним активом (творами науки, мистецтва, літератури або іншими нематеріальними активами);
 - *роялті*, у тому числі отриманих спадкоємцями власника нематеріального активу.

До доходів, не пов'язаних із трудовою діяльністю, належать:

- дохід у вигляді вартості *успадкованого* чи *отриманого у дарунок майна* у межах, що підлягають оподаткуванню;
- *виграші, призи, крім виграшів та призів у державну грошову лотерею* в розмірах, що не перевищує 50 МЗП, установлених законом (оподатковується лише сума перевищення);

НОВАЦІЯ До прийняття ПКУ виграші у державну грошову лотерею взагалі не оподатковувалися.

- отримані суми *неустойки, штрафів, пені*, відшкодування матеріальної або немайнової (моральної) шкоди, *крім*:
 - сум, що за рішенням суду спрямовуються на відшкодування збитків, завданих платнику внаслідок заподіяння йому матеріальної шкоди, а також шкоди життю та здоров'ю;
 - процентів, отриманих від боржника внаслідок прострочення виконання ним договірного зобов'язання;
 - пені, що сплачується на користь платника за рахунок бюджету внаслідок несвоєчасного повернення надміру сплачених грошових зобов'язань або інших сум бюджетного відшкодування;
 - виплат з державного бюджету, пов'язаних з виконанням рішень закордонних юрисдикційних органів, у тому числі Європейського суду з прав людини, прийнятих за наслідками розгляду справ проти України;
- сума заборгованості платника за укладеним ним цивільно-правовим договором, за якою минув строк позовної давності, і яка перевищує 50 прожиткових мінімумів (встановлених на 1 січня звітного року), а також доходи від реалізації заставного майна фінансовій установі.

Для допитливих. Порядок визначення доходу від реалізації заставного майна фінансовій установі наведено в пп. 164.2.7 ст. 164 ПКУ.

До доходів, пов'язаних з операціями страхування, включаються:

- сума страхових виплат, страхових відшкодувань, викупних сум або пенсійних виплат, що сплачуються платнику *за договорами довгострокового страхування життя* та недержавного пенсійного забезпечення, договорами пенсійного вкладу, довірчого управління, укладеними з учасниками фондів банківського управління, якщо було достроково розірвано договір довгострокового страхування життя та за інших підстав, наведених у пп. 170.8.2 ст. 170 ПКУ;

?

Завдання. Систематизуйте підстави, наведені в пп. 170.8.2 ст. 170 ПКУ, щодо включення сум страхових виплат, страхових відшкодувань, викупних сум або пенсійних виплат до доходів, пов'язаних з операціями страхування.

- сума пенсійних внесків у межах недержавного пенсійного забезпечення відповідно до закону, страхових платежів, пенсійних вкладів, внесків до фонду банківського управління, сплачена будь-якою особою-резидентом за платника чи на його користь, крім сум, які сплачуються:
 - особою-резидентом, що визначається вигодонабувачем за такими договорами;
 - одним з членів сім'ї першого ступеня споріднення платника податку;
 - *роботодавцем-резидентом* за свій рахунок за договорами довгострокового страхування життя або недержавного пенсійного забезпечення платника, якщо: така сума $\leq 15\%$ нарахованої цим роботодавцем суми зарплати платнику протягом кожного звітного податкового місяця, за який вноситься страховий платіж або сплачується пенсійний внесок; сукупна місячна сума таких внесків ≤ 5 мінімальних зарплат, встановлених на 1 січня поточного року.

До доходів, отриманих як додаткове благо, включаються:

- сума надміру витрачених коштів, отриманих платником на відрадження або під звіт та не повернених у встановлені законодавством строки;
- доходи, наведені на рис. 7.3.

До інших доходів належать:

- оподатковуваний дохід (прибуток), не включений до загального оподаткованого доходу минулих податкових періодів та самостійно виявлений у звітному періоді платником або нарахований податковим органом;

Додаткові блага – кошти, матеріальні чи нематеріальні цінності, послуги, інші види доходу, що виплачуються (надаються) платнику податковим агентом, якщо такий дохід не є зарплатою та не пов'язаний з виконанням обов'язків трудового найму або не є винагородою за цивільно-правовими договорами, укладеними з платником.

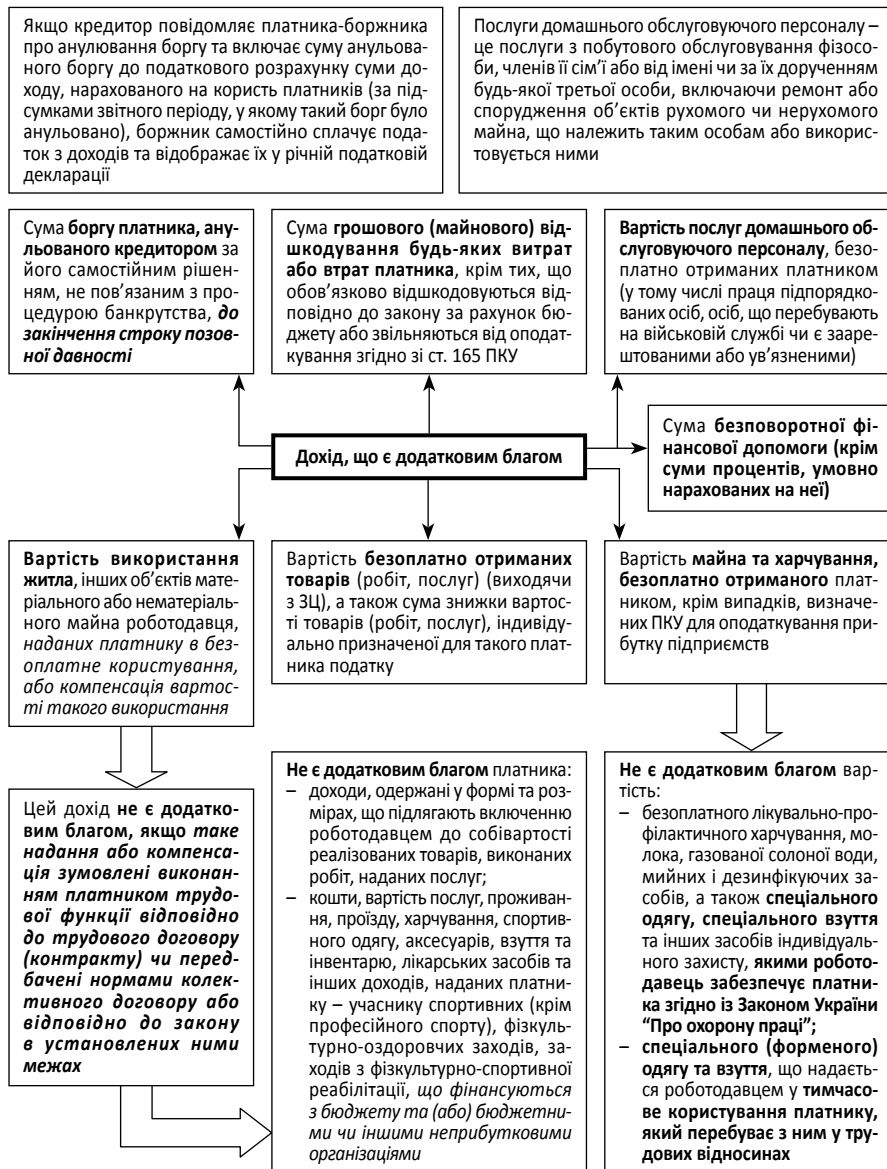

Рис. 7.3. Доходи, що вважаються та не вважаються додатковим благом

- кошти або майно (нематеріальні активи), отримані платником як *хабар, викрадені чи знайдені як скарб, не зданий державі* згідно із законом, у сумах, які визначені обвинувальним вирок суду незалежно від призначеної ним міри покарання;
- інші доходи, крім тих, які не включаються до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу.

Пригадайте, що таке “Безповоротна фінансова допомога” та які суми коштів до неї включаються.

Доходи, які не включаються до розрахунку загального місячного (річного) оподатковуваного доходу, також можна поділити на декілька груп (рис. 7.4).

До інших доходів, які не включаються до загального річного оподатковуваного доходу, належать:

- основна сума поворотної фінансової допомоги, наданої платником податку іншим особам, яка повертається йому, та основна сума поворотної фінансової допомоги, що отримується платником податку;
- *аліменти*, крім тих, що виплачуються нерезидентом незалежно від їх розміру, якщо інше не встановлено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;
- суми компенсації (відшкодування) вартості майна, примусово відчуженого державою;
- стипендії, які виплачуються з бюджету учню, студенту, курсанту військових навчальних закладів, ординатору, аспіранту або ад'юнкту, але не вище ніж 1,4 розміру місячного прожиткового мінімуму, встановленого на 1 січня поточного року й округленого до 10 грн;
- виплати за різні види донорства;
- кошти або вартість майна (послуг), що надаються як допомога на поховання платника податку;
- дохід фізичної особи – підприємця, з якого сплачується єдиний податок згідно зі спрощеною системою оподаткування відповідно до Кодексу;
- вартість путівок на відпочинок і оздоровлення дітей до 18 років;
- вартість побічних лісових користувань;

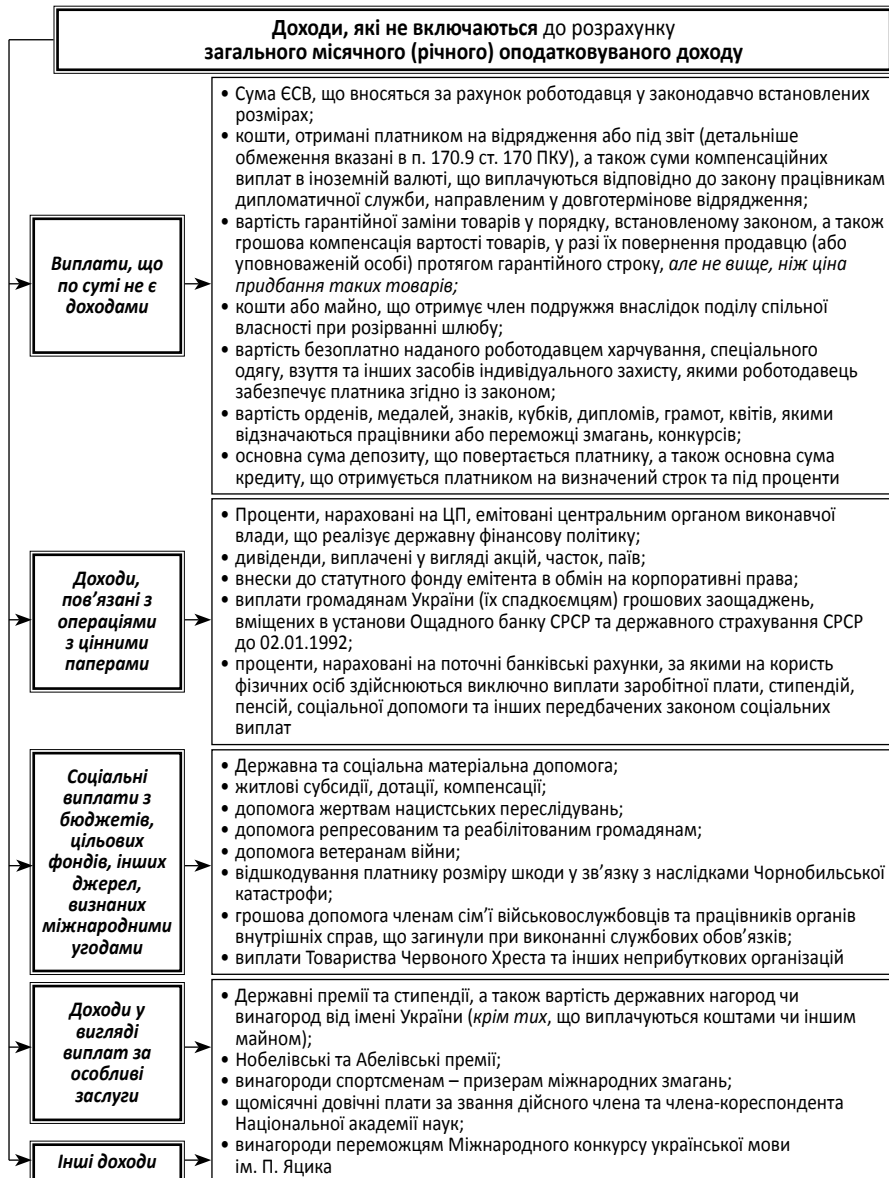

Рис. 7.4. Групи доходів, які не включаються до розрахунку загального місячного (річного) оподаткованого доходу з метою оподаткування

- вартість подарунків, якщо вона в розрахунку за місяць не перевищує 50 % МЗП на 1 січня звітного року, **крім** грошових виплат у будь-якій сумі;
- кошти, сплачені роботодавцям за платника на користь закладів освіти, якщо:
 - з фізичною особою укладено договір про відпрацювання у роботодавця після навчання не менше трьох років;
 - фізична особа навчається у вітчизняних навчальних закладах;
 - сума оплати за навчання на місяць не перевищує максимуму, тобто не більше прожиткового мінімуму на 1 січня звітного року, помноженого на 1,4 та округленого до 10 грн;

В іншому разі (якщо хоча б одна з умов не виконується) суми за навчання фізичної особи вважатимуться додатковим благом та обкладатимуться ПДФО.

Також не включаються до доходів доходи від операцій з валютними цінностями (крім цінних паперів), пов'язаних з переходом права власності на такі валютні цінності, й інвестиційний прибуток від операцій з борговими зобов'язаннями НБУ та казначейськими зобов'язаннями України, емітованими центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну фінансову політику, у тому числі від зміни курсу іноземної валюти.

Зверніть увагу! Витрати на підготовку і перепідготовку кадрів у вигляді оплати навчання працівників у ВНЗ та установах підвищення кваліфікації, профпідготовки, не включаються до фонду оплати праці, **тому ЄСВ з таких витрат не утримується.**

Пригадайте, чи мають право роботодавці включати до витрат звітного періоду витрати на навчання та підвищення кваліфікації працівників. Якщо так, то які є обмеження?

Приклад

Підприємство в січні поточного року оплатило навчання працівника відділу збуту в українському навчальному закладі за січень – лютий (II семестр поточного н. р.) у сумі 8000 грн за спеціальністю, що відповідає профілю діяльності підприємства. Підприємство має письмовий договір, укладений з працівником, згідно з яким він зобов'язаний відпрацювати на цьому підприємстві три роки після закінчення ВНЗ

та отримання спеціальності. Зарплата працівника за січень поточного року – 3000 грн.

Оскільки всі умови щодо навчання працівника виконано, то вартість навчання в розмірі 7500 грн (для 2012 р. – $1500 \cdot 5$ міс.) не підлягає обкладанню ПДФО. Сума перевищення в розмірі 500 (8000 – 7500) грн є для працівника додатковим благом, отриманим від роботодавця, та підлягає оподаткуванню з урахуванням “натурального” коефіцієнта.

Загальна сума зарплати та додаткового блага не перевищує 10 730 грн, зазначені доходи оподатковуються за ставкою 15 %.

Дохід працівника, отриманий у вигляді оплати за навчання, з урахуванням “натурального” коефіцієнта становить:

$$500 \cdot (100 / (100 - 15)) = 500 \cdot 1,17647 = 588,24 \text{ грн.}$$

ПДФО, що підлягає утриманню з доходу у вигляді додаткового блага: $588,24 \cdot 0,964 \cdot 0,15 = 85,06$ грн.

ПДФО, що підлягає утриманню з доходу як заробітна плата: $3000 \cdot 0,964 \cdot 0,15 = 432,9$ грн.

Для допитливих. Детальніше доходи, які не включаються до загального місячного (річного) оподаткованого доходу, наведені в ст. 165 ПКУ.

7.3. ПОДАТКОВА ЗНИЖКА З ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ТА УМОВИ ЇЇ ОТРИМАННЯ

Стаття
166
ПКУ

За наслідками звітного податкового року платник має право на податкову знижку, для чого він повинен до 31 грудня року, наступного за звітним, подати річну податкову декларацію, в якій вказати підстави для нарахування податкової знижки і конкретні суми здійснених витрат.

НОВАЦІЯ До прийняття ПКУ замість поняття “податкова знижка” оперували поняттям “податковий кредит”.

Поміркуйте, для чого було запроваджено таке нововведення.

На суму податкової знижки можна зменшити річний оподатковуваний дохід платника, отриманий **як заробітна плата**.

Витрати, які можуть бути включені до податкової знижки

1. Сума коштів, сплачена платником *на користь закладів освіти* ($PЗн_{\text{Навч}}$) для компенсації вартості здобуття середньої професійної або вищої освіти самого платника та (або) члена його сім'ї I ступеня споріднення, який не одержує заробітної плати.

НОВАЦІЯ З прийняттям ПКУ податкову знижку на навчання не можуть декларувати члени сім'ї, якщо учень або студент отримував у звітному році доходи у вигляді зарплати. До цього такого обмеження не було.

Поміркуйте, чи доцільно було запроваджувати таке обмеження і чим було зумовлено його введення.

У цьому випадку *максимальна сума витрат на навчання*, яка може бути включена до $PЗн_{\text{Навч}}$ дорівнює 1,4 прожиткового мінімуму (встановленого на 1 січня звітного року й округленого до 10 грн), за кожний повний або неповний місяць навчання протягом звітного податкового року в розрахунку на кожну особу, яка навчається.

Приклад

Якщо платник претендуватиме на податкову знижку на навчання за підсумками 2011 р., то *максимальна сума знижки на одну особу, яка навчалась у цьому році, становить 1320 грн на місяць* ($941 \text{ грн} \cdot 1,4$), або 13 200 грн за рік.

2. Сума коштів або вартість майна, переданих платником у вигляді пожертвувань або благодійних внесків неприбутковим організаціям, зареєстрованим в Україні. У цьому разі до $PЗн_{\text{Благод}}$ можна віднести внески у розмірі, що $\leq 4\%$ суми загального річного оподаткованого доходу платника.

НОВАЦІЯ До прийняття ПКУ до податкового кредиту можна було включити витрати на благодійність у розмірі, що $> 2\%$, але $\leq 5\%$ суми загального річного оподаткованого доходу платника.

3. Частина суми процентів, фактично сплачених платником за користування одним іпотечним житловим кредитом, якщо за рахунок такого кредиту купується (будується) житловий будинок (квартира, кімната), визначений платником як основне його місце проживання.

До прийняття ПКУ до складу податкового кредиту (знижки) можна було включати частину суми комісій, винагороди за договором оренди житла з викупом або фінансового лізингу житла, сплачені платником податку. Тепер до податкової знижки можна відносити лише проценти, сплачені за іпотечним житловим кредитом.

Поміркуйте, чим було зумовлено запровадження такої зміни.

Розрахунок податкової знижки за іпотечним кредитом:

- а) Якщо **за рахунок іпотечного кредиту** (ІК) будинок (квартира) **купується**, то до податкової знижки ($ПЗн_{заІК}$) включаються суми фактично сплачених процентів, розрахованих як:

$$ПЗн_{заІК} = \Sigma \% \text{ фактично сплачених протягом звітного року} \cdot K,$$

де K – коефіцієнт, що враховує мінімальну S житла:

$$K = \frac{МП}{ФП},$$

де $МП$ – мінімальна загальна S житла ($S_{\min} = 100 \text{ м}^2$).

$ФП$ – фактична загальна S житла, що купується (будується) платником за рахунок іпотечного кредиту.

Якщо $K > 1$, то до $ПЗн_{заІК}$ включається вся сума фактично сплачених процентів без застосування коефіцієнта.

- б) Якщо **за рахунок іпотечного кредиту** (ІК) будинок (квартира) **будується**, то податкова знижка ($ПЗн_{заІК}$) розраховується так само, як і при придбанні житлової нерухомості, *але* право на включення сплачених процентів за ІК до неї виникає *лише з того року, в якому нерухомість було збудовано і вона почала використовуватись як основне місце проживання платника*. Сплачені проценти послідовно переносяться на податкову знижку наступних років.

Право користуватися $ПЗн_{заІК}$ надається платнику *протягом 10 послідовних календарних років*, починаючи з року, в якому:

- об'єкт житлової іпотеки придбавається;
- збудований об'єкт житлової іпотеки переходить у власність платника і починає використовуватись як основне місце проживання.

4. Сума витрат на сплату страхових платежів (внесків, премій) та пенсійних внесків, сплачених страховику-резиденту, недержавному пенсійному фонду, банківській установі за договорами довгострокового страхування життя, недержавного пенсійного забезпечення, за пенсійним контрактом з недержавним пенсійним фондом, а також внесків на банківський пенсійний депозитний рахунок, на пенсійні вклади та рахунки учасників фондів банківського управління як такого платника податку, так і членів його сім'ї I ступеня споріднення, згідно з обмеженнями, наведеними в табл. 7.2.

Таблиця 7.2

Обмеження щодо включення витрат на страхування до податкової знижки

Застрахований	Вид страхування	Обмеження
При страхуванні платника	За пенсійним контрактом з недержавним пенсійним фондом платника	Сума не більше 1,4 прожиткового мінімуму (встановленого на 1 січня звітного року) і округлена до 10 грн за кожний повний чи неповний місяць звітного року, протягом яких діяв договір страхування (для 2012 р. – не більше 1500 грн за місяць (1073 грн · 1,4))
	На банківський пенсійний депозитний рахунок, пенсійний вклад, рахунок учасника фонду банківського управління чи за їх сукупністю	
При страхуванні члена сім'ї платника I ступеня споріднення	За пенсійним контрактом з недержавним пенсійним фондом	Сума не більше 50 % від 1,4 прожиткового мінімуму (встановленого на 1 січня звітного року) і округлена до 10 грн за кожний повний чи неповний місяць звітного року, протягом яких діяв договір страхування, у розрахунку на кожного застрахованого члена сім'ї
	На банківський пенсійний депозитний рахунок, пенсійний вклад, рахунок учасника фонду банківського управління на користь такого члена сім'ї чи за їх сукупністю	

5. Сума коштів:

– сплачена платником на користь закладів охорони здоров'я для компенсації вартості платних послуг з лікування самого платника або члена його сім'ї I ступеня споріднення, у тому числі для придбання ліків (донорських компонентів,

протезно-ортопедичних пристосувань, виробів медичного призначення для індивідуального користування інвалідів);

- сплачена платником-інвалідом на користь протезно-ортопедичних підприємств, реабілітаційних установ для компенсації вартості платних послуг з реабілітації, технічних та інших засобів реабілітації, наданих такому платнику податку або його дитині-інваліду у розмірах, що не перекриваються виплатами з фондів загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування, крім:
 - а) косметичного лікування або косметичної хірургії;
 - б) протезування зубів з використанням дорогоцінних металів, порцеляни та гальванопластики;
 - в) абортів (крім абортів, які проводяться за медичними показаннями або коли вагітність стала наслідком зґвалтування);
 - г) операцій зі зміни статі;
 - г) лікування венеричних захворювань (крім СНІДу та венеричних захворювань, причиною яких є побутове зараження або зґвалтування);
 - д) лікування тютюнової чи алкогольної залежності;
 - е) придбання ліків, медичних засобів та пристосувань, оплати вартості медичних послуг, які не включено до переліку життєво необхідних, затвердженого Кабінетом Міністрів України.

Зверніть увагу! Ця норма набирає чинності лише з 1 січня року, наступного за роком, в якому набере чинності закон про загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування. Тобто, як і раніше, включення коштів, сплачених платником на користь закладів охорони здоров'я, заморожено на невизначений час.

6. Сума витрат платника податку на:

- оплату вартості державних послуг, пов'язаних з усиновленням дитини, включаючи сплату державного мита;
- оплату допоміжних репродуктивних технологій згідно з умовами, встановленими законодавством, але не більше ніж 1/3 нарахованої заробітної плати за звітний податковий рік.

НОВАЦІЯ ПКУ встановлено обмеження на вартість репродуктивних технологій.

7. Сума коштів, сплачена платником у зв'язку з *переобладнанням транспортного засобу*, що йому належить, з використанням у вигляді палива моторного сумішевого, біоетанолу, біодизелю, стиснутого або скрапленого газу, інших видів біопалива.
8. Сума витрат платника на *оплату видатків на будівництво* (придбання) доступного житла, визначеного законом, зокрема на *погашення пільгового іпотечного житлового кредиту*, наданого на такі цілі, та *процентів за ним*.

Однією з головних вимог щодо отримання податкової знижки є наявність документального підтвердження фактично понесених протягом звітного податкового року витрат платником податків.

Поміркуйте, якими саме платіжними та розрахунковими документами можуть бути підтверджені здійснені витрати платника. Чи потрібно податківцям віддавати оригінали платіжних документів і чому?

НОВАЦІЯ ПКУ змінено вимоги до підтверджувальних документів для отримання права на податкову знижку. Порівняйте ці зміни та обґрунтуйте їх доцільність:

Вимоги до підтверджувальних документів до прийняття ПКУ	Вимоги до підтверджувальних документів після прийняття ПКУ
Документи мали:	Документи мають:
– ідентифікувати продавця товарів (робіт, послуг)	– ідентифікувати продавця товарів (робіт, послуг) та їх покупця (отримувача)
– визначати суму витрат	– обов'язково містити відомості про вартість товарів (робіт, послуг) і строк їх продажу (виконання, надання)
– зберігатися платником протягом року, наступного за звітним. Протягом строку, достатнього для проведення податківцями податкової перевірки стосовно нарахування податкового кредиту	– зберігатися платником податку протягом строку давності (тобто 1095 днів)

Інші **обмеження прав на нарахування податкової знижки** такі:

1. Податкова знижка надається **виключно резиденту**. Нерезиденти, як і раніше, **не можуть** претендувати на податкову знижку.

Зверніть увагу! Тепер на податкову знижку можуть претендувати як резиденти, котрі мають реєстраційний номер облікової картки платника (тобто індивідуальний ідентифікаційний номер), так і ті, які через релігійні переконання відмовились від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника, про що мають відмітку у паспорті.

2. Загальна сума податкової знижки, нарахована платнику в звітному податковому році, **не може перевищувати суми річного загальног оподаткованого доходу платника, нарахованого як заробітна плата, зменшена на суму ЄСВ та податкової соціальної пільги (ПСП).**

НОВАЦІЯ ПКУ зменшено базу розрахунку граничного розміру податкової знижки. Раніше податкова знижка не могла перевищувати річної заробітної плати.

Поміркуйте, для чого було запроваджено таке нововведення.

3. Якщо платник не скористався правом на нарахування податкової знижки за наслідками звітного податкового року, **таке право на наступні податкові роки не переноситься.**

7.4. СОЦІАЛЬНА ПІЛЬГА З ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Одним з елементів розрахунку бази оподаткування ПДФО, на який може бути зменшено нараховану у звітному місяці заробітну плату платника, є податкова соціальна пільга (ПСП).

Зверніть увагу! ПСП може бути застосована лише до доходу, отриманого у вигляді заробітної плати платника і тільки за одним місцем нарахування таких доходів.

Платнику, який претендує на отримання ПСП, потрібно подати роботодавцю заяву про самостійне обрання місця її застосування.

Від обов'язку подання заяви про застосування ПСП звільнюються державні службовці.

Поміркуйте, чому законодавець дозволив держслужбовцям не подавати заяв про застосування ПСП, а надавати лише підтвердні документи для отримання підвищеного розміру ПСП.

ПСП не надається, якщо:

- платник разом із зарплатою у звітному періоді отримує одночасно доходи у вигляді стипендії, грошового чи майнового забезпечення учнів, студентів, аспірантів, ординаторів, військовослужбовців, що виплачуються із бюджету;
- платник є самозайнятою особою (ПСП не надається до доходу від провадження підприємницької діяльності та іншої незалежної професійної діяльності). Але ПСП може бути застосована до доходів самозайнятої особи, отриманих у вигляді заробітної плати.

Звичайний розмір ПСП з 1 січня 2015 р. дорівнюватиме **100 % розміру прожиткового мінімуму** (ПМ) для працездатної особи (за місяць), встановленого на 1 січня звітного року. На таку пільгу може претендувати **будь-який платник**, якщо його заробітна плата (включаючи інші прирівняні до неї виплати, компенсації, винагороди), не перевищує гранично допустимої суми для отримання ПСП.

Зверніть увагу! До 31 грудня 2014 р. ПСП надається в розмірі, що дорівнює 50 % розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи (у розрахунку на місяць), встановленого законом на 1 січня звітного податкового року.

Гранична межа доходу для отримання ПСП розраховується на 1 січня звітного року як 1,4 розміру ПМ для працездатної особи (за місяць), округлених до 10 грн.

Приклад

Станом на 1 січня 2012 р. прожитковий мінімум для працездатних осіб встановлено на рівні 1073 грн. Тоді звичайний розмір ПСП = 536,5 грн (1073 грн · 50 %).

Граничний розмір зарплати і прирівняних до неї доходів, які дають право на застосування ПСП, становить 1500 грн (1073 грн · 1,4 = 1502,2 ≈ 1500 грн). До кінця року розмір ПСП і гранична межа до її застосування не змінюватимуться.

НОВАЦІЯ До прийняття ПКУ граничний розмір зарплати, який давав право на отримання ПСП, прив'язувався не до прожиткового мінімуму, а до мінімальної зарплати.

Поміркуйте, чим зумовлено таке нововведення. Які це може мати наслідки для платників?

Для певних категорій громадян ПКУ передбачено також право на отримання “підвищеної” та “максимальної” ПСП – 150 і 200 % від звичайного розміру ПСП відповідно. Громадяни, які претендують на отримання підвищеного розміру ПСП, окрім заяви повинні подати підтвердні документи (їх копії)¹.

Зведено категорії громадян і ПСП, на яку вони можуть претендувати, наведено в табл. 7.3.

Таблиця 7.3

Види ПСП та категорії громадян, яким вони надаються

Розмір ПСП, %	Категорія платника податку	Примітка
100	Будь-який платник , який одержує дохід у вигляді зарплати від одного роботодавця	Мають подати заяву
	Платник податку, який утримує двох чи більше дітей віком до 18 років , – у розрахунку на кожну таку дитину (ПСП на дітей)	Надається до кінця року, в якому дитина досягає 18 років; мають подати заяву і копію підтвердного документа
150	Одинокa матір (батько) , вдова (вдівець) або опікун, піклувальник – у розрахунку на кожну дитину віком до 18 років	Те саме

¹ Детальніше див.: Про затвердження Порядку подання документів для застосування податкової соціальної пільги : постанова Кабінету Міністрів України від 29.12.2010 № 1227.

Продовження табл. 7.3

Розмір ПСП, %	Категорія платника податку	Примітка
150	Особа, яка утримує дитину-інваліда – у розрахунку на кожну таку дитину віком до 18 років	Надається до кінця року, в якому дитина досягає 18 років; мають подати заяву і копію підтвердного документа
	Особа, віднесена до I або II категорій осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи , включаючи осіб, нагороджених грамотами Президії ВР УРСР у зв'язку з їх участю в ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи	Мають подати заяву і копію підтвердного документа
	Учні, студенти, аспіранти, ординатори, ад'юнкти	Те саме
	Інваліди I або II групи , зокрема з дитинства, крім інвалідів, які мають право на 200-відсоткову ПСП	– » –
	Особа, якій присуджено довічну стипендію як громадянину, що зазнав переслідувань за правозахисну діяльність, включаючи журналістів	– » –
	новачія! Учасник бойових дій на території інших країн у період після Другої світової війни, на якого поширюється дія Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту", крім осіб, які мають право на 200-відсоткову ПСП	– » –
200	Герої України, Герої Радянського Союзу, Герої Соціалістичної Праці або повні кавалери ордена Слави чи ордена Трудової Слави, особи, нагороджені чотирма і більше медалями "За відвагу"	– » –

Закінчення табл. 7.3

Розмір ПСП, %	Категорія платника податку	Примітка
200	Учасники бойових дій під час Другої світової війни або особи, які в той час працювали в тилу, та інваліди I і II груп, з числа учасників бойових дій на території інших країн у період після Другої світової війни, на яких поширюється дія Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту"	Мають подати заяву і копію підтвердного документа
	Колишні в'язні концтаборів, гетто та інших місць примусового утримання під час Другої світової війни або особи, визнані репресованими чи реабілітованими	Те саме
	Особи, які були насильно вивезені з території колишнього СРСР під час Другої світової війни на територію держав, що перебували у стані війни з колишнім СРСР або були окуповані фашистською Німеччиною та її союзниками	– » –
	Особи, які перебували на блокадній території колишнього Ленінграда (Санкт-Петербург, РФ) у період з 08.09.1941 по 27.01.1944	– » –

НОВАЦІЯ До прийняття ПКУ ПСП у розмірі 200 % на кожну дитину мали право отримувати батьки, які виховували трьох і більше дітей до 18 років.

Поміркуйте, чи доцільно було запроваджувати такі нововведення. Обґрунтуйте відповідь.

Якщо платник має право на застосування ПСП з двох і більше зазначених підстав, то йому надається лише одна ПСП, яка має більший

розмір, за умови, що нарахована зарплата платника менше граничного розміру для надання ПСП (тобто для 2012 р. – менше 1500 грн).

Виняток стосується лише громадян, які претендують на ПСП “на дітей”:

- а) у розмірі 100 % ПСП на кожну дитину до 18 років – *які утримують двох і більше дітей до 18 років;*
- б) у розмірі 150 % ПСП на кожну дитину до 18 років, які є *одиноким матір'ю (батьком), вдовою (вдівцем), опікуном або утримують дитину-інваліда.*

Граничний розмір зарплати, який дає право на отримання зазначених у таблиці 7.3 ПСП, становить $1,4 \cdot \text{ПМ}$ для працездатної особи (за місяць) на 1 січня звітного року, округлених до 10 грн (тобто 1500 грн для 2012 р.). Виняток стосується громадян (котрим надається пільга на дітей), які утримують двох і більше дітей до 18 років, одиноких матерів (батьків), удів (вдівців), є опікунами або виховують дитину-інваліда. Для них гранична межа доходу для отримання ПСП збільшується пропорційно кількості дітей.

Приклад

Громадянка Іванова О. В. виховує дітей віком 13 та 15 років. На підприємство вона подала заяву про нарахування ПСП та копії свідоцтв про народження дітей.

Граничний розмір зарплати Іванової О. В. для отримання ПСП на дітей у 2012 р. має бути ≤ 3000 грн ($1073 \cdot 1,4 \rightarrow 1500$ грн; 1500 грн $\cdot 2$ дитини = 3000 грн). Якщо її зарплата буде в цих межах, тоді вона матиме право на ПСП у розмірі 1073 грн (для 2012 р. ПСП на дітей = $536,5 \cdot 100 \% \cdot 2$ дитини = 1073 грн). На суму ПСП буде зменшено нараховану до виплати зарплату з метою оподаткування ПДФО.

7.5 СТАВКИ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

З прийняттям ПКУ базова ставка податку залишилася незмінною та становить **15 % бази оподаткування (БО)**.

Разом з тим запроваджено **нову ставку 17 %**, яка застосовується до доходу платника, загальна сума якого за місяць перевищує 10 МЗП, встановлених на 1 січня звітного податкового року. Але **за ставкою 17 % оподатковується лише сума перевищення**.

Якщо середньомісячний річний дохід платника перевищує 10 МЗП, то до суми перевищення також застосовується ставка 17 %.

Середньомісячний річний оподатковуваний дохід розраховується як сума загальних місячних оподатковуваних доходів, поділена на кількість календарних місяців, протягом яких платник їх одержував.

Приклад

Зарплата фінансового менеджера у звітному місяці становить 12 000 грн. Визначимо суму ПДФО, яка підлягає сплаті до бюджету, якщо станом на 1 січня 2012 р. МЗП дорівнює 1073 грн.

Граничний розмір доходу, до якого застосовується ставка 15 %, становить: $1073 \text{ грн} \cdot 10 = 10\,730 \text{ грн}$.

Оскільки дохід платника більше 10 730 грн, то він оподатковується за двома ставками: 15 та 17 %. До доходу в розмірі 10 730 грн застосовується ставка 15 %, а до доходу в розмірі:

$$12\,000 - 10\,730 = 1\,270 \text{ грн} - \text{ставка } 17 \%$$

$$\text{ПДФО} = (10\,730 - 10\,730 \cdot 3,6 \%) \cdot 15 \% + (1\,270 - 1\,270 \cdot 3,6 \%) \cdot 17 \% = 1\,759,69 \text{ грн}$$

Отже, з прийняттям ПКУ в Україні застосовується шкала з малою прогресією.

Пригадайте, чи використовувалася раніше в Україні прогресивна шкала оподаткування доходів фізичних осіб. Якщо так, то які вона мала недоліки?

Поміркуйте, чи доцільно було переходити від пропорційної до малопрогресивної шкали оподаткування доходів фізичних осіб.

Порівняйте ставки ПДФО в Україні та європейських країнах. Які ви виявили відмінності і чим вони, на вашу думку, зумовлені?

Інші доходи, до яких застосовується ставка 15 (17) %, наведено в табл. 7.4.

Таблиця 7.4

**Основні ставки ПДФО та види доходів,
до яких вони застосовуються**

Вид доходу	Обмеження	Ставка податку, %
<ul style="list-style-type: none"> • Заробітна плата, інші заохочувальні та компенсаційні виплати або інші виплати і винагороди, які виплачуються (надаються) платнику у зв'язку з трудовими відносинами та за цивільно-правовими договорами • Виграш у державну та недержавну грошову лотерею • Виграш гравця (учасника), отриманий від організатора азартної гри • Дохід, отриманий від роботодавця як додаткове благо • Грошові виграші у спортивних змаганнях (крім винагород спортсменам – чемпіонам України, призерам спортивних змагань міжнародного рівня, у тому числі спортсменам-інвалідам) • Суми надмірно отриманих грошових коштів на відрядження або під звіт, не повернені в установлені строки • Роялті 	<p>Якщо загальна Σ доходу ≤ 10 МЗП, встановлених на 1 січня звітного року</p>	15
<ul style="list-style-type: none"> • Доходи від продажу об'єктів майнових і немайнових прав, зокрема: інтелектуальної власності та прирівняних до неї прав, суми авторської винагороди, інші плати за надання права на користування іншим особам нематеріальним активом (творами науки, мистецтва, літератури або іншими нематеріальними активами) • Доходи від надання майна в оренду та суборенду • Подарунки від дарувальника-нерезидента • Спадщина, отримана від спадкодавця-нерезидента • Доходи, нараховані нерезиденту у вигляді зарплати внаслідок здійснення ним трудової діяльності на території України 	<p>Якщо загальна Σ доходу > 10 МЗП, встановлених на 1 січня звітного року, до суми перевищення</p>	17
<ul style="list-style-type: none"> • Заробітна плата шахтарів та працівників державних воєнізованих аварійно-рятувальних служб 	<p>Ставка податку не залежить від розміру зарплати</p>	10

В Україні є також додаткові ставки ПДФО, окремі з яких наведені в табл. 7.5.

Таблиця 7.5

**Додаткові ставки ПДФО та види доходів,
до яких вони застосовуються**

Вид доходу		Ставка податку, %
<ul style="list-style-type: none"> • Проценти на поточний або депозитний (вкладний) банківський рахунок • Проценти або дисконтний дохід за іменним ощадним (депозитним) сертифікатом • Проценти на вклад (депозит) члена кредитної спілки у кредитній спілці 	У частині оподаткування процентів ставка набуває чинності з 1 січня 2015 р. Всі інші проценти оподатковуватимуться за ставкою 15 % (17 %)	5
<ul style="list-style-type: none"> • Дивіденди (отримані як резидентами, так і нерезидентами) • Дохід, який виплачується компанією, що управляє активами ICI, на розміщені активи відповідно до закону • Дохід за іпотечними ЦП (іпотечними облігаціями та сертифікатами) відповідно до закону • Дохід у вигляді процентів (дисконту), отриманий власником облігації від їх емітента відповідно до закону • Дохід за сертифікатом фонду операцій з нерухомістю та дохід, отриманий платником внаслідок викупу (погашення) управителем сертифікатів фонду операцій з нерухомістю в порядку, визначеному в проспекті емісії сертифікатів • Дохід у вигляді інвестиційного прибутку від операцій з облігаціями внутрішніх державних позик, у тому числі від зміни курсу іноземної валюти 		5
<ul style="list-style-type: none"> • Виграш чи приз (крім у державній та недержавній грошовій лотереї та виграшу гравця (учасника), отриманого від організатора азартної гри) на користь резидентів або нерезидентів 		30
<ul style="list-style-type: none"> • Продаж об'єкта рухомого майна 	Легкового автомобіля, мотоцикла, моторолера не частіше ніж один раз на рік	1
	В інших випадках	5
<ul style="list-style-type: none"> • Продаж об'єкта нерухомого майна 	Більше одного разу на рік або продаж об'єкта незавершеного будівництва	5

НОВАЦІЯ До прийняття ПКУ дивіденди оподатковувалися за ставкою 15 %.

7.6. ПОРЯДОК НАРАХУВАННЯ ТА СПЛАТИ ПОДАТКУ. ОСОБИ, ВІДПОВІДАЛЬНІ ЗА УТРИМАННЯ ТА СПЛАТУ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Статті 168,
171, 176,
179 ПКУ

Особи, відповідальні за нарахування, утримання та перерахування ПДФО до бюджету, наведені в табл. 7.6.

Таблиця 7.6

Особи, відповідальні за нарахування, утримання та перерахування ПДФО до бюджету з різних видів доходів

Вид доходу	Особа, відповідальна за нарахування, утримання та перерахування ПДФО до бюджету
Заробітна плата	<i>Роботодавець</i> , який виплачує такі доходи на користь платника
Інші доходи з джерела їх походження в Україні	<i>Податковий агент</i>
Іноземні доходи та доходи, джерело виплати яких належить особам, звільненим від обов'язків нарахування, утримання або сплати податку до бюджету	<i>Платник податку</i>

Для допитливих. Обов'язки платників податків та податкових агентів щодо забезпечення виконання податкових зобов'язань наведено в ст. 176 ПКУ.

Оподаткування доходів, нарахованих платнику податковим агентом та роботодавцем

Податковий агент, який нараховує оподатковуваний дохід на користь платника (зокрема у джерела його виплати), зобов'язаний:

- **Утримати нараховану суму ПДФО** із суми такого доходу за рахунок платника, якому він виплачується. Залежно від виду та розміру доходу застосовується відповідна ставка податку.

• **Перерахувати податок до бюджету:**

- якщо оподатковуваний дохід надається у грошовій формі – то під час виплати оподатковуваного доходу єдиним платіжним документом. Банки не приймають платіжні документи на виплату доходу без подання розрахункового документа на перерахування ПДФО до бюджету;
- якщо оподатковуваний дохід надається у негрошовій формі чи виплачується готівкою з каси податкового агента – то протягом банківського дня, що настає за днем такого нарахування (виплати).

У разі, коли окремі види оподатковуваних доходів (прибутків) не підлягають оподаткуванню під час їх нарахування чи виплати, але не звільняються від оподаткування, платник податку зобов'язаний самостійно включити суму таких доходів до загального річного оподаткованого доходу та подати річну декларацію з ПДФО¹.

Якщо платник протягом року отримував доходи від двох і більше податкових агентів і при цьому загальна річна сума таких оподатковуваних доходів перевищує 120 розмірів МЗП, встановленої законом на 1 січня звітного податкового року, він також повинен подати податкову декларацію.

Поміркуйте, які це можуть бути види доходів. Як податківці проконтролюють, чи всі не оподатковані при виплаті чи отриманні доходи були включені до річної декларації? Як змусити платника подати податкову декларацію наприкінці року?

Пригадайте з курсу “Бюджетна система”, до яких бюджетів зараховується утриманий з резидентів та нерезидентів ПДФО.

Роботодавці платника зобов'язані здійснити перерахунок суми доходів, нарахованих такому платнику у вигляді заробітної плати, а також суми наданої податкової соціальної пільги.

Строки здійснення перерахунку наведено в табл. 7.7

¹ Детальніше див.: Про подання Податкової декларації з податку на доходи фізичних осіб : лист Державної податкової адміністрації України від 25.03.2011 № 8235/7/17-0217.

Таблиця 7.7

Строки здійснення перерахунку суми доходів та суми сплаченого податку

<ul style="list-style-type: none"> • У кінці кожного звітного податкового року (під час нарахування заробітної плати за останній місяць звітного року) 	<p>Якщо за результатами перерахунку виникає недоплата утриманого податку, то сума такої недоплати стягується роботодавцем за рахунок суми будь-якого оподаткованого доходу платника (після його оподаткування) за відповідний місяць. Якщо суми такого доходу недостатньо для покриття недоплати – за рахунок оподатковуваних доходів наступних місяців, до повного погашення суми недоплати</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Під час проведення розрахунку за останній місяць застосування ПСП, при зміні місяця її застосування за самостійним рішенням платника 	<p>Якщо за результатами перерахунку виникає сума недоплати, що перевищує суму оподаткованого доходу платника за останній звітний період, то непогашена частина недоплати включається до складу податкового зобов'язання платника за наслідками звітного податкового року та сплачується самим платником</p>

Перерахунок податку за підсумками року здійснюється в окремому додатку до податкової декларації за таким алгоритмом:

I. Задекларована річна загальна сума оподаткованого доходу ($ОД_{\text{декларований}}$) зменшується на фактично нараховані (утримані) протягом звітного року податковими агентами суми ЄСВ, страхові внески до Накопичувального фонду та на суму ПСП (за її наявності). Тобто:

$$ОД_{\text{перерахунок}} = ОД_{\text{декларований}} - \text{ЄСВ} - \text{ПСП}.$$

II. Нараховується *ПДФО* за перерахунком: із зменшеної загальної суми оподатковуваних доходів ($ОД_{\text{перерахунок}}$) 120 розмірів МЗП, встановленої на 1 січня звітного податкового року, оподатковуються за ставкою 15 %, а решта суми – за ставкою 17 %. Тобто:

– якщо $ОД_{\text{перерахунок}} \leq 120$ МЗП, встановлених на 1 січня, то ставка 15 %;

– якщо $ОД_{\text{перерахунок}} > 120$ МЗП, встановлених на 1 січня, то до доходу, який ≤ 120 МЗП, застосовується ставка 15 %, а до суми перевищення – 17 %.

III. Нарахований податок зі зменшеної загальної суми оподатковуваних доходів зменшується на суму ПДФО, фактично нараховану та утриману із доходу платника податковими агентами протягом податкового року. Тобто:

$$\text{ПДФО}_{\text{по перерахунку}} - \text{ПДФО}_{\text{фактично сплачений}} = \text{ПДФО}_{\text{до сплати за підсумками року}}$$

IV. Якщо ПДФО_{до сплати за підсумками року} > 0, то він підлягає сплаті до відповідного бюджету до 1 серпня року, що настає за звітним.

**Оподаткування доходів,
нарахованих (виплачених) платнику особою, яка не є
податковим агентом, та іноземних доходів**

У цьому разі сам **платник зобов'язаний**:

- включити суму таких доходів до загального річного оподатковуваного доходу;
- подати податкову декларацію за наслідками звітного податкового року;
- сплатити податок з таких доходів.

Платник самостійно заповнює податкову декларацію або за нього декларацію може заповнити нотаріально уповноважена ним особа.

Особа, яка не є податковим агентом:

- нерезидент;
- фізична особа, яка не має статусу СПД;
- фізична особа, яка не перебуває на обліку в податкових органах як особа, що провадить незалежну професійну діяльність.

До 1 березня року, що настає за звітним, платник може звернутися з запитом до відповідного податкового органу про надання роз'яснення щодо заповнення річної податкової декларації.

Зверніть увагу! До 2011 р., якщо платник звертався до податкових органів із запитом, податківці мали надавати безоплатні послуги із заповнення декларації.

Платники ПДФО зобов'язані подати декларацію до 1 травня року, що настає за звітним, а платники ПДФО – підприємці – протягом 40 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) року.

НОВАЦІЯ До прийняття ПКУ податкову декларацію необхідно було подати до 1 квітня, але з метою реалізації права на податковий кредит податківці приймали декларації протягом усього поточного року.

Поміркуйте, для чого законодавці змінили строки подання декларації звичайними фізичними особами – платниками.

Пригадайте, які є інші звітні податкові періоди.

Суму податкового зобов'язання, зазначену в поданій ФО податкової декларації, необхідно сплатити до 1 серпня року, що настає за звітним.

НОВАЦІЯ Раніше податкове зобов'язання з ПДФО необхідно було сплатити протягом 30 календарних днів від дня отримання податкового повідомлення про нарахування податку.

Сума ПДФО, що має бути повернена платнику, за результатами перерахунку податку з урахуванням податкової знижки, протягом 60 календарних днів після надходження податкової декларації:

- зараховується на банківський рахунок платника, відкритий у будь-якому комерційному банку;
- або надсилається поштовим переказом на адресу, зазначену в декларації.

Платник звільняється від обов'язку подавати податкову декларацію в кінці року, якщо він:

- отримував доходи:
 - лише від податкових агентів, які не включаються до загального місячного (річного) оподаткованого доходу;
 - лише від одного податкового агента незалежно від виду та розміру нарахованого **доходу**;
 - від операцій продажу (обміну) майна, дарування, при нотаріальному посвідченні договорів, за якими був сплачений податок;
 - у вигляді об'єктів спадщини, які оподатковуються за нульовою ставкою та/або з яких сплачено податок при нотаріальному посвідченні;

- що оподатковуються за додатковими ставками (5, 30, 1 %), крім випадків, коли декларування таких доходів прямо передбачено відповідними нормами ПКУ;
- від двох і більше податкових агентів, але загальна річна сума оподатковуваних доходів, нарахованих платнику, не перевищує 120 розмірів МЗП, встановленої законом на 1 січня звітного податкового року;
- є неповнолітньою або недієздатною особою і перебуває на повному утриманні інших осіб або держави станом на кінець звітного податкового року (незалежно від виду та суми отриманих доходів);
- перебуває під арештом або є затриманим чи засудженим до позбавлення волі, перебуває у полоні або ув'язненні на території інших держав станом на кінець граничного строку подання декларації (незалежно від виду та суми отриманих доходів);
- перебуває в розшуку станом на кінець звітного року (незалежно від виду та суми отриманих доходів);
- перебуває на строковій військовій службі станом на кінець звітного податкового року (незалежно від виду та суми отриманих доходів).

В інших випадках платники зобов'язані подавати податкову декларацію про майновий стан і отримані доходи. Зокрема, **обов'язковим є подання декларації**, якщо платник податку є:

- резидентом, який виїжджає на постійне місце проживання за кордон. Він зобов'язаний подати декларацію не пізніше ніж за 60 календарних днів до дня виїзду;
- опікуном або піклувальником – стосовно доходів, отриманих неповнолітньою особою, або особою, визнаною судом недієздатною;
- спадкоємцем (розпорядником майна, державним виконавцем) – стосовно доходів, отриманих протягом звітного року платником податку, який помер;
- державним виконавцем, уповноваженим здійснювати заходи щодо забезпечення майнових претензій кредиторів платника податку, визначеного в установленому порядку банкрутом.

7.7. ОСОБЛИВОСТІ НАРАХУВАННЯ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ОКРЕМИХ ВИДІВ ДОХОДІВ

Статті 170,
172–175
ПКУ

Оподаткування доходів від надання нерухомості в оренду

Стаття
170.1
ПКУ

Механізм оподаткування доходів від надання нерухомості в оренду наведений у табл. 7.8.

Таблиця 7.8

Оподаткування доходів від надання нерухомості в оренду та житловий найм

Об'єкт оподаткування	База оподаткування	Орендар	Податковий агент	Платник податку	Ставка податку	Суб'єкт нарахування та сплати податку
1. Земельна ділянка сільськогосподарського призначення	Розмір орендної плати згідно з договором, але не менш ніж законодавчо встановлена мінімальна сума орендного платежу	Юридична особа або ФО – підприємець	Орендар	Орендодавець	Основна (15 та 17 %)	Нараховує орендар та утримує з доходу орендодавця під час виплати доходу
2. Земельна частка (пай)		3. Майновий пай 4. Об'єкт нерухомості	ФО – не суб'єкт підприємницької діяльності			Орендодавець

Оподаткування операцій з продажу об'єктів рухомого і нерухомого майна

Механізм оподаткування операцій з продажу об'єктів *нерухомого майна* наведений у табл. 7.9.

Статті
172, 173
ПКУ

Таблиця 7.9

Оподаткування операцій з продажу (обміну) об'єктів нерухомого майна

Об'єкт оподаткування	Операція	Обмеження	Ставка податку	База оподаткування	Податковий агент	Строки сплати
Житловий будинок, квартира, кімната, садовий (дачний) будинок	Продаж (обмін)	Не частіше одного разу на рік; майно, що продається, перебувало у власності платника більше 3 років	Не оподатковується	Договірна ціна, але не менше оціночної вартості	1. Нотаріус (при продажу майна між фізичними особами) 2. Або юридична особа чи фізична особа – підприємець (якщо договір купівлі-продажу або міни укладається з ними)	Сплачується до моменту нотаріального посвідчення договору
		Не частіше одного разу на рік; майно, що продається, перебувало у власності менше 3 років	5 %			
		Більше одного об'єкта нерухомості протягом звітного року	5 %			
Об'єкт незавершеного будівництва	Продаж (обмін)		5 %			

новація!

Зверніть увагу! До прийняття ПКУ продаж об'єкта нерухомого майна площею до 100 кв. м не оподатковувався, а за площу, що перевищувала 100 кв. м, сплачувався податок за ставкою 1 % від суми перевищення. При договорах міни кожна сторона сплачувала 50 % від суми нарахованого податку.

Поміркуйте, чи доцільними були ці зміни? Які вони матимуть наслідки для платників та для держави?

Механізм оподаткування операцій з продажу об'єктів **рухомого майна** наведений у табл. 7.10.

Таблиця 7.10

Оподаткування операцій з продажу (обміну) об'єктів рухомого майна

Об'єкт оподаткування	Операція	Обмеження	Ставка	База оподаткування	Податковий агент	Строки сплати
Рухоме майно	Продаж (обмін)	Потягом звітного року 	5 %	Договірна ціна, але не нижче оціночної вартості	1. Нотаріус (при продажу майна між фізичними особами) 2. Або юридична особа чи фізична особа – підприємець (якщо договір купівлі-продажу або міни укладається з ними) 	Сплачується до моменту нотаріального посвідчення договору. Звітність подається нотаріусом щоквартально протягом 40 днів після закінчення кварталу
Легковий автомобіль, мотоцикл, моторо-лер	Продаж (обмін)	Не частіше одного разу протягом звітного року	1 %	Договірна ціна, але не нижче оціночної вартості та не нижче		
		Більше одного об'єкта протягом звітного року	5 %	25 % вартості такого самого нового об'єкта рухомого майна		

Податковий агент застосовує ставки 1 або 5 % з огляду на черговість продажу рухомого майна, вказаного платником у договорі купівлі-продажу.

При продажу нерухомого та рухомого майна нерезидентами ставка податку становить 15 (17) %.

НОВАЦІЯ При здійсненні операцій з рухомим майном обов'язково необхідно визначати його оціночну вартість.

До прийняття ПКУ операції з продажу (обміну) рухомого майна (крім легкових авто, мотоциклів, моторолерів) оподатковувалися за ставкою 15 %.

Оподаткування інвестиційного прибутку. Слід звернути увагу, що облік фінансових результатів за операціями з інвестиційними активами ведеться платником окремо від інших доходів і витрат. Для розрахунку інвестиційного прибутку звітним періодом є календарний рік.

Стаття
170.2
ПКУ

Доходи від продажу окремого інвестиційного активу	–	Вартість придбання цього інвестиційного активу	> 0	Інвестиційний прибуток
			< 0	Інвестиційний збиток

Продаж інвестиційного активу (ІА) передбачає:

- обмін ІА на інший ІА;
- зворотний викуп або погашення ІА його емітентом;
- повернення коштів або майна, попередньо внесених до статутного капіталу емітента корпоративних прав, при виході платника з числа засновників або ліквідації емітента.

Вартість подарованого платнику чи успадкованого ним ІА дорівнює сумі державного мита та ПДФО, сплачених у зв'язку з даруванням чи успадкуванням.

НОВАЦІЯ До прийняття ПКУ вартість подарованого чи успадкованого ІА вважалася такою, що дорівнює нулю.

Загальний фінансовий результат операцій з ІА	=	∑ інвестприбутків, отриманих протягом року	–	∑ інвестзбитків, яких зазвано протягом року
---	---	--	---	---

Якщо загальний фінансовий результат операцій з ІА має:

- додатне значення, він включається до загального річного оподаткованого доходу платника;
- від'ємне значення, його сума переноситься у зменшення загального фінансового результату операцій з ІА наступних років до повного погашення.

Дохід від операцій з ІА оподатковується за основною ставкою (15 та 17 % залежно від його розміру).

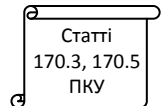
Не оподатковується і не включається до загального річного оподаткованого доходу:

- дохід, отриманий протягом звітного року від продажу ІА, якщо сума такого доходу $\leq 1,4$ прожиткового мінімуму, встановленого на 1 січня поточного року та округленого до 10 грн;
- дохід від продажу ІА, отриманого платником у власність у процесі приватизації в обмін на приватизаційні компенсаційні сертифікати як компенсацію внеску до установ Ощадбанку СРСР;
- дохід у вигляді процентів, нарахованих на ЦП, емітовані центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну фінансову політику, та на боргові зобов'язання Національного банку України.

Особливості оподаткування дивідендів, роялті.

Дивіденди оподатковуються під час їх виплати за ставками:

- 5 % у загальному випадку;

НОВАЦІЯ До прийняття ПКУ ставка податку на дивіденди становила 15 %. Поміркуйте, чому законодавець передбачив таке зниження.

- 15 (17) % при нарахуванні дивідендів на користь фізичної особи (зокрема нерезидента) за привілейованими акціями та іншими корпоративними правами, що передбачають виплату фіксованого розміру дивідендів.

Пригадайте, які дивіденди не підлягають оподаткуванню.

Податковим агентом є емітент корпоративних прав або інша особа, яка здійснює нарахування дивідендів.

Роялті оподатковуються так само, як і дивіденди, але за ставкою 15 (17) %. Податковим агентом є будь-який резидент, що здійснює нарахування роялті.

Оподаткування процентів. Доходи у формі процентів, які отримує платник, з метою оподаткування можна поділити на три групи:

- проценти, які не підлягають оподаткуванню;

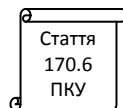

Пригадайте, які проценти не підлягають оподаткуванню ПДФО (не включаються до місячного (річного) оподатковуваного доходу).

- проценти, які оподатковуються за ставкою 5 % (така ставка набирає чинності з 1 січня 2015 р.) До них належать:
 - проценти на поточний або депозитний банківський рахунок;
 - процентний або дисконтний дохід за іменним ощадним сертифікатом;
 - проценти на вклад члена кредитної спілки у кредитній спілці;
- всі інші проценти, які оподатковуються за ставкою 15 %.

Проценти підлягають оподаткуванню під час виплати податковим агентом (особою, яка здійснює нарахування або виплату таких доходів). Податковий агент зобов'язаний перерахувати суму отриманого податку до бюджету протягом 30 календарних днів після закінчення місяця, в якому було виплачено проценти.

Оподаткування виграшів та призів здійснюється особою, яка провадить нарахування або виплату таких доходів під час їх виплати. Його особливості такі:

- Виграші та призи в державну грошову лотерею:
 - у розмірі, що не перевищує 50 МЗП, не оподатковуються;
 - у розмірі, що перевищує 50 МЗП, оподатковуються за ставками 15 (17) %.
- Виграші та призи в недержавну грошову лотерею, а також виграш гравця (учасника), отриманий від організатора азартної гри, оподатковуються за ставкою 15 (17) %.
- Грошові виграші в спортивних змаганнях оподатковуються за ставкою 15 (17) %.
- Винагороди спортсменам – чемпіонам України, призерам спортивних змагань міжнародного рівня, зокрема спортсменам-інвалідам, не оподатковуються.
- Всі інші виграші та призи на користь резидентів та нерезидентів оподатковуються за ставкою 30 %.

НОВАЦІЯ До прийняття ПКУ абсолютно всі виграші та призи оподатковувалися за ставкою 30 %, крім виграшів у державну лотерею, які взагалі звільнялися від оподаткування.

Поміркуйте, для чого законодавець запровадив таку зміну.

Приклад

Виграш у державну грошову лотерею становив 63 000 грн.

Станом на 01.01.2012 МЗП та прожитковий мінімум дорівнювали 1073 грн за місяць, а на 01.04.2012 МЗП – 1094 грн.

Тоді виграш у сумі 54 700 грн (1094 грн · 50) не оподатковуватиметься, а виграш у сумі 5300 грн (63 000 – 54 700) оподатковуватиметься за ставками 15 % (або 17 % до доходу, який у 2012 р. більше 10 730 грн).

$ПДФО = 5300 \cdot 15\% = 795 \text{ грн.}$

Цю суму податку утримає із суми виграшу податковий агент під час виплати виграшу та перерахує до бюджету.

Особливості оподаткування благодійної допомоги

Не оподатковуються такі види благодійної допомоги:

- Цільова або нецільова благодійна допомога, отримана платником, постраждалим внаслідок екологічних, техногенних та інших катастроф; стихійного лиха, аварій, епідемій загальнодержавного або місцевого характеру.
- Нецільова благодійна допомога, зокрема матеріальна, отримана платником, якщо:
 - вона надається юридичною чи фізичною особою, резидентом України;
 - її розмір сукупно за рік менше 1,4 прожиткового мінімуму на 1 січня поточного року, округлених до 10 грн (якщо сума допомоги більше граничної межі, вона обкладається за ставками 15 (17) %, а платник зобов'язаний наприкінці року подати декларацію і самостійно сплатити податок із суми перевищення).
- Цільова благодійна допомога у будь-якому розмірі, що надається резидентами – юридичними та фізичними особами:
 - закладу охорони здоров'я для компенсації вартості платних послуг лікування платника або членів його сім'ї I ступеня споріднення, дитини-сироти, напівсироти; дитини з багатодітної чи малозабезпеченої родини та ін.;
 - будинку маляти, будинку дитини, будинку-інтернату, школи-інтернату;
 - дитячому будинку сімейного типу, прийомними сім'ями, якщо сума допомоги не перевищує 300 тис. грн на рік;

- державному або комунальному закладу чи благодійній організації, у тому числі Товариству Червоного Хреста України, що надають послуги особам, які не мають житла.

Для допитливих. Детальний перелік видів благодійної допомоги, які не підлягають оподаткуванню, наведено в статтях 170.7.1–170.7.4 ПКУ.

Набувач грошової цільової благодійної допомоги повинен її використати протягом 12 календарних місяців, наступних за місяцем отримання. В іншому випадку сума невикористаної допомоги повинна бути повернена благодійнику або включена набувачем до складу загального річного оподаткованого доходу та оподаткована.

НОВАЦІЯ ПКУ скасовано звільнення від оподаткування цільової благодійної допомоги платнику (батькові або матері), який виховує трьох і більше дітей.

Оподаткування доходів, отриманих за договорами довгострокового страхування життя, недержавного пенсійного забезпечення, пенсійних вкладів та за договорами довірчого управління

Стаття 170.8 ПКУ

Основні елементи механізму оподаткування таких доходів наведено в табл. 7.11.

Не оподатковуються під час їх нарахування податковим агентом такі доходи:

- сума анuitетів за договором довгострокового страхування життя або пенсійних виплат за договором пенсійного вкладу, пенсійних та цільових виплат учасника фонду банківського управління тощо, нарахованих платником – резидентом, який не досяг повноліття або має вік не менш ніж 70 років;
- сума страхової виплати за договором довгострокового страхування життя, якщо внаслідок страхового випадку застрахована особа отримала інвалідність I групи;
- сума виплати за договором пенсійного вкладу та виплат з рахунку учасника фонду банківського управління, якщо вкладник, учасник недержавного пенсійного фонду чи застрахована особа отримала інвалідність I групи;

- сума одноразової пенсійної виплати учаснику недержавного пенсійного фонду або Накопичувального фонду за рахунок коштів Накопичувального фонду.

Таблиця 7.11

**Оподаткування доходів,
отриманих за договорами довгострокового страхування життя,
недержавного пенсійного забезпечення, пенсійних вкладів
та за договорами довірчого управління**

Платник податку	Податковий агент	Ставка податку	Строки нарахування і сплати податку	Об'єкт оподаткування
Отримувач виплати, довічної пенсії, викупної суми	Страховик-резидент, який нараховує такі виплати за договором недержавного пенсійного забезпечення чи довгострокового страхування життя	15 (17) %	Утримує податковий агент та перераховує податок у бюджет під час виплати доходу	<i>Страхові та пенсійні виплати, які згідно зі ст. 170.8.2 підлягають оподаткуванню, зокрема: викупні суми при достроковому розірванні договору довгострокового страхування життя тощо; 60 % одноразових страхових виплат при настанні страхового випадку тощо</i>
Учасник недержавних пенсійних фондів	Адміністратор недержавних пенсійних фондів			
Вкладник за договором пенсійного вкладу або учасник фонду банківського управління	Банк, який здійснює виплати за договором			
Одержувач одноразової виплати за рахунок коштів Накопичувального або недержавного пенсійного фонду	Адміністратор фонду			

Оподаткування суми надміру витрачених коштів, отриманих платником податку на відрядження або під звіт, не поверненої у встановлений строк

Після закінчення відрядження або виконання цивільно-правового договору, до закінчення п'ятого банківського дня платник повинен подати звіт про використання коштів, наданих на відрядження або під звіт.

Стаття 170.9 ПКУ

НОВАЦІЯ До прийняття ПКУ звіт про використання коштів, наданих на відрядження або під звіт, необхідно було подати до закінчення третього банківського дня.

Надміру витрачені кошти мають бути повернені працівником до каси або зараховані на банківський рахунок підприємства до або під час подання звіту.

Якщо кошти здано несвоєчасно, то сума, яка перевищує суму витрат працівника на відрядження (або витрат на виконання дій за цивільно-правовою угодою), включається до оподаткованого доходу платника із застосуванням "помножувального" коефіцієнта та оподатковуються за ставками 15 та 17 %.

Поміркуйте, чому до понадлімітного використання коштів на відрядження або під звіт необхідно застосовувати коригувальний коефіцієнт.

Сума ПДФО, нарахована на суму надміру витрачених грошових коштів на відрядження або під звіт, утримується підприємством, що видало такі кошти, за рахунок будь-якого оподаткованого доходу платника за відповідний місяць, що залишився після його оподаткування.

Зверніть увагу! Загальний розмір усіх відрахувань із зарплати працівника не повинен перевищувати 20 % суми, що підлягає виплаті (ст. 138 КЗпП України).

НОВАЦІЯ Скасовано обов'язок сплати штрафів платником податку у разі неповернення або несвоєчасного повернення надміру витрачених коштів, виданих на відрядження або під звіт.

Оподаткування доходів, одержаних нерезидентами

На території України оподаткуванню підлягають доходи нерезидентів:

Стаття
170.10
ПКУ

- з джерелом їх походження в Україні – за правилами і ставками, передбаченими для резидентів (тобто 15 (17) %), за винятком доходів нерезидентів, отриманих від продажу рухомого та нерухомого майна, дивідендів, спадщини, дарунків, які оподатковуються за правилами, передбаченими для резидентів, але за ставкою 15 (17) %. Якщо доходи виплачуються:
 - резидентом – юридичною або самозайнятою фізичною особою, то податковим агентом є резидент, який при укладенні договору з нерезидентом вказує ставку податку, за якою оподатковуватимуться доходи нерезидента;
 - іншим нерезидентом, то доходи, що підлягають виплаті, мають зараховуватись на рахунок банку-резидента (який і буде податковим агентом у цьому випадку);
- від участі в гастрольних заходах. Податковим агентом є суб'єкт господарювання, з яким укладено договір про оренду концертного майданчика.

Оподаткування іноземних доходів

При отриманні іноземних доходів сам платник податків зобов'язаний:

Стаття
170.11
ПКУ

- включити суму таких доходів до загального річного оподаткованого доходу;
- подати податкову декларацію за наслідками звітного податкового року та сплатити податок з таких доходів за ставкою 15 (17) %.

Якщо резидент отримує дивіденди з-за кордону, він має включити їх до загального річного оподаткованого доходу, подати річну податкову декларацію та сплатити податок за ставкою 5 %.

З метою уникнення подвійного оподаткування Україна укладає міжнародні договори з відповідними країнами. У випадку чинності такого договору платник податку може зменшити суму річного податкового зобов'язання на суму податків, сплачених за кордоном. Для цього він повинен подати письмове підтвердження податкового органу іншої держави, що засвідчує факт сплати такого податку.

 Зверніть увагу!

- Зарахуванню підлягає сума **фактично сплаченого** за кордоном податку.
- Сума податку з іноземного доходу не може бути більшою за суму податку, розраховану на базі загального річного оподаткованого доходу платника.

Пригадайте, у рахунок яких ще податків можна зараховувати суми податків, сплачені з іноземних доходів.

Не можна зараховувати у зменшення суми річного податкового зобов'язання платника:

- податки на капітал (приріст капіталу), податки на майно;
- поштові податки;
- податки на реалізацію (продаж);
- інші непрямі податки незалежно від того, чи належать вони до категорії прибуткових податків або вважаються окремими податками згідно із законодавством іноземних держав.

Оподаткування спадщини та подарунків

Відповідальними особами за сплату податку від спадщини є спадкоємці. Вартість успадкованого майна в межах, що підлягає оподаткуванню, зазначається у річній податковій декларації, яку такий платник зобов'язаний подати наприкінці року. Винятком є:

- спадкоємець-нерезидент, який повинен сплатити податок до моменту нотаріального оформлення спадщини;
- спадкоємець, який отримав у спадщину об'єкти, що оподатковуються за нульовою ставкою;
- спадкоємець-резидент, який сплатив податок до нотаріального оформлення об'єктів спадщини.

Механізм **оподаткування спадщини** наведений у табл. 7.12.

НОВАЦІЯ З прийняттям ПКУ знижено ставку податку для оподаткування спадщини, отриманої нерезидентом з 30 до 15 (17) %.

Таблиця 7.12

Оподаткування спадщини

Об'єкти спадщини		Ставки	
Об'єкт нерухомості		0 %, якщо спадкоємець є інвалідом І групи, дитиною-інвалідом, дитиною-сиротою або дитиною, позбавленою батьківського піклування	0 %, якщо спадкоємці є членами сім'ї спадкодавця І ступеня споріднення
Об'єкт рухомого майна	Предмет антикваріату, витвір мистецтва		
	Дорогоцінні метали, прикраси		
	Будь-який транспортний засіб та приладдя до нього		
	Інші види рухомого майна		
Об'єкт комерційної власності	Цінні папери		5 %, якщо спадкоємці не є членами сім'ї спадкодавця І ступеня споріднення
	Корпоративне право		
	Власність на цілісний майновий комплекс		
	Інтелектуальна власність		
	Майнові та немайнові права		
Страхове відшкодування			
Готівка і кошти, що зберігаються на рахунках спадкодавця		0 %, якщо спадкоємець є інвалідом І групи, дитиною-сиротою або дитиною, позбавленою батьківського піклування	15 %, якщо спадкодавцем або спадкоємцем є нерезидент

Оподаткування подарунків

Подарунки, отримані від юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців, які й будуть податковими агентами, оподатковуються за ставкою 15 (17) %, у таких випадках:

- Якщо подарунок у *негрошовій формі*, він не обкладається ПДФО у вартості, що не перевищує 50 % МЗП на 1 січня поточного року, а якщо його розмір більше 50 % МЗП, то оподатковується сума перевищення.

- Якщо подарунок у грошовій формі, то весь розмір, незалежно від суми виплати, включається до загального місячного оподаткованого доходу платника.
- Подарунки, отримані найманими працівниками від роботодавців, прирівнюються до зарплати. Тому база оподаткування зменшується на ЄСВ та ПСП за її наявності.

Зверніть увагу! Якщо в цьому випадку подарунок у грошовій формі, то база оподаткування дорівнює сумі таких грошових коштів; а якщо подарунок у негрошовій формі, то база оподаткування визначається з огляду на звичайну ціну з урахуванням коефіцієнта.

- Подарунок особі, яка не є працівником цього підприємства, – вартість подарунка прирівнюється до додаткового блага і обкладається ПДФО.

Подарунки, отримані від фізичних осіб – не підприємців, у вигляді коштів, майна, майнових та немайнових прав, вартості робіт, послуг оподатковуються ПДФО так само, як спадщина.

7.8. ПОРЯДОК ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ВІД ЗАНЯТТЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ФІЗИЧНИХ ОСІБ, ЯКІ НЕ ОБРАЛИ СПРОЩЕНУ СИСТЕМУ ОПОДАТКУВАННЯ

Стаття
177
ПКУ

Отримані **протягом календарного року доходи** фізичних осіб – підприємців від провадження ними господарської діяльності **оподатковуються за ставкою 15 (17) %**.

Об'єктом оподаткування є чистий оподатковуваний дохід:

Чистий оподатковуваний дохід	=	Загальний оподатковуваний дохід (виручка у грошовій і негрошовій формах)	–	Документально підтвержені витрати (здійснені у зв'язку з веденням господарської діяльності, які включаються до витрат виробництва з податку на прибуток)
------------------------------------	---	---	---	---

Пригадайте, які витрати включаються до витрат виробництва при визначенні податку на прибуток підприємств.

Якщо фізична особа – підприємець зареєстрована як платник ПДВ, то суми ПДВ, включені до ціни придбаних (проданих) товарів, до доходів і витрат не включаються.

Фізичні особи – підприємці зобов'язані вести Книгу обліку доходів і витрат¹, а також мати підтвердні документи щодо походження товару.

Сплата податку протягом року здійснюється авансовими платежами, зважаючи на 100 % суми податку на доходи фізичних осіб з оподаткованого доходу за попередній рік. Авансові внески сплачуються до бюджету по 25 % річної суми щоквартально до 15 березня, 15 травня, 15 серпня, 15 листопада.

Звітність. За підсумками року фізичні особи – підприємці зобов'язані подавати декларацію протягом 60 календарних днів після закінчення звітного року. Остаточний розрахунок ПДФО за звітний рік здійснюється платником самостійно згідно з даними, зазначеними в річній податковій декларації, з урахуванням сплаченого ним протягом року ПДФО та суми плати за торговий патент на підставі документального підтвердження факту їх сплати.

Вперше зареєстровані підприємці у податковій декларації зазначають інформацію про майновий стан та доходи станом на дату державної реєстрації підприємцем.

Надмірно сплачені суми податку зараховуються в рахунок майбутніх платежів з цього податку або повертаються платнику.

Фізична особа – підприємець є податковим агентом для своїх працівників – фізичних осіб, які перебувають з нею у трудових чи цивільно-правових відносинах, щодо доходів, нарахованих на їх користь.

¹ Про затвердження форми Книги обліку доходів і витрат, яку ведуть фізичні особи – підприємці, крім осіб, що обрали спрощену систему оподаткування, і фізичні особи, які провадять незалежну професійну діяльність, та Порядку її ведення : наказ Державної податкової адміністрації України від 24.12.2010 № 1025; Про затвердження форми Книги обліку доходів і витрат для визначення суми загального річного оподаткованого доходу та Порядку ведення обліку доходів і витрат для визначення суми загального річного оподаткованого доходу : наказ Державної податкової адміністрації України від 24.12.2010 № 1022.

Зверніть увагу! Для підприємців на загальній системі оподаткування та тих, що обрали спрощену систему оподаткування, встановлена однакова ставка єдиного соціального внеску, що дорівнює 34,7 % бази оподаткування.

Для підприємців на загальній системі оподаткування базою оподаткування є:

- сума доходу (прибутку), отриманого від їх діяльності, що підлягає обкладенню податком на доходи фізичних осіб;
- сума доходу, що розподіляється між членами сім'ї фізичних осіб – підприємців, які беруть участь у провадженні ними підприємницької діяльності.

До того ж сума ЄСВ не може бути меншою за розмір мінімального страхового внеску за кожну особу за місяць, у якому отримано дохід (прибуток).

Мінімальний страховий внесок визначається як добуток мінімального розміру заробітної плати на розмір внеску, встановлений законом.

Наприклад, якщо на 1 січня 2012 р. мінімальна заробітна плата становила 1073 грн, то мінімальний розмір єдиного соціального внеску дорівнюватиме: $1073 \cdot 34,7\% = 372,33$ грн/міс.

Фізичні особи – підприємці на загальній системі оподаткування, платники єдиного та фіксованого податку самі за себе та членів своєї сім'ї, особи, що забезпечують себе роботою самостійно, подають звіт не пізніше 1 квітня року, наступного за звітним періодом. Звітним періодом для них є календарний рік.

7.9. ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ, ОТРИМАНИХ ФІЗИЧНОЮ ОСОБОЮ ВІД ЗДІЙСНЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Платники податку. Незалежною професійною діяльністю мають право займатися самозайняті *особи*, які отримали свідоцтво про реєстрацію за місцем свого постійного проживання, за умови, що такі особи не є працівниками або фізичними особами – підприємцями і використовують працю не більше чотирьох фізичних осіб.

НОВАЦІЯ До прийняття ПКУ обмеження щодо кількості найманих працівників не було.

Ставка податку. Доходи, отримані від проведення незалежної професійної діяльності, оподатковуються за ставкою 15 (17) %.

Оподатковуваний дохід. Оподатковуваним доходом є сукупний чистий дохід.

Сукупний чистий дохід	=	Доходи отримані	–	Документально підтверджені витрати, (здійснені у зв'язку із веденням незалежної професійної діяльності)
-----------------------	---	-----------------	---	--

 Зверніть увагу. Якщо платник, що провадить незалежну професійну діяльність, не отримає свідоцтва, то об'єкт оподаткування не зменшуватиметься на суму здійснених витрат.

 Поміркуйте, для чого законодавець передбачив таке обмеження.

Облік і звітність. Самозайняті особи зобов'язані вести облік доходів і витрат від незалежної професійної діяльності. Остаточний розрахунок суми податку здійснюється за підсумками року безпосередньо самим платником, про що він зазначає у поданій наприкінці року (до 1 травня) податковій декларації.

Коли податкові агенти виплачують доходи самозайнятій особі, яка пред'явила свідоцтво про взяття її на облік як особи, що провадить незалежну професійну діяльність, податок у джерела доходу не утримується. Винятком є надання такою особою послуг (виконання робіт) згідно з умовами цивільно-правового договору.

РЕЗЮМЕ ЗА ЗМІСТОМ ТЕМИ

Податок на доходи фізичних осіб є прямим податком, який має високе фіскальне значення в Україні: останніми роками його частка в доходах зведеного бюджету перевищила частку податку на прибуток підприємств.

Платниками податку на доходи фізичних осіб є фізичні особи – резиденти та нерезиденти, а також податкові агенти.

Об'єктом оподаткування є:

- доходи, отримані в Україні: загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід; доходи, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування або виплати (для резидентів та нерезидентів);

– іноземні доходи (для резидентів).

Згідно з Податковим кодексом України базою оподаткування є загальний річний оподатковуваний дохід, а в деяких випадках – чистий річний оподатковуваний дохід (наприклад, при використанні платником права на податкову знижку тощо).

Загальний річний оподатковуваний дохід поділяється на:

- доходи, що включаються до загального місячного (річного) оподаткованого доходу, серед яких: трудові доходи; доходи від здійснення інвестиційних операцій; доходи від операцій з майном, майновими і немайновими правами; доходи, не пов'язані з трудовою діяльністю; доходи, пов'язані з операціями страхування; дохід, отриманий як додаткове благо; інші доходи;
- доходи, які не включаються до розрахунку загального місячного (річного) оподаткованого доходу, серед яких: виплати, що по суті не є доходами; доходи, пов'язані з операціями з цінними паперами; соціальні виплати з бюджетів, цільових фондів, інших джерел, визнаних міжнародними угодами; доходи у вигляді виплат за особливі заслуги; інші доходи.

Якщо дохід виплачується у негрошовій формі, то база оподаткування визначається за звичайними цінами з урахуванням “помножувального коефіцієнта”, а якщо у формі зарплати, то база оподаткування дорівнює:

$$\text{БО} = \text{ЗП} - \text{ЄСВ} - \text{ПСП.}$$

$$\text{ΣПДФО} = \text{БО} \cdot \text{ставка.}$$

Законодавством передбачено “звичайну”, “підвищену” та “максимальну” податкову соціальну пільгу для певних категорій громадян. До 2015 р. “звичайний” розмір ПСП дорівнює 50 % прожиткового мінімуму, встановленого на 1 січня поточного року.

Однією з умов отримання ПСП є нарачування заробітної плати у розмірі, що не перевищує 1,4 розміру місячного прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого на 1 січня поточного року, округленого до 10 грн (крім звичайної та “підвищеної” ПСП “на дітей”).

З прийняттям ПКУ запроваджено малопрогресивну шкалу оподаткування доходів громадян. Ставки ПДФО поділяються на: основну (15 % для доходу, який менше 10 МЗП, встановлених на 1 січня поточного року; 17 % для розміру доходу, який перевищує цю суму) та додаткові (0, 1, 5, 10, 30 %), які застосовуються до окремих видів доходу.

За наслідками звітного податкового року платник має право на податкову знижку, до якої, з певними законодавчими обмеженнями, можна включити витрати на оплату навчання у ВНЗ; сплату процентів за користування одним іпотечним житловим кредитом; сплату страхових платежів (внесків, премій) та пенсійних внесків тощо.

За нарахування, утримання та перерахування ПДФО до бюджету відповідальні: роботодавець (для доходів у формі зарплати), податковий агент (для всіх інших доходів, крім іноземних), платник податку (щодо іноземних доходів та тих, які не були оподатковані під час їх виплати).

Здебільшого цей податок нараховується роботодавцями щомісяця і сплачується до бюджету до моменту виплати зарплати платнику. Якщо зарплата роботодавцем не виплачується, то нарахований на неї податок все одно має бути перерахований до бюджету протягом 30 днів після закінчення місяця. Податкові агенти зобов'язані нарахувати та перерахувати ПДФО до моменту виплати доходу згідно з умовами договору.

Платники ПДФО – не підприємці, зобов'язані подати декларацію до 1 травня року, що настає за звітним, а платники ПДФО – підприємці – протягом 40 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного року. Сума податкового зобов'язання, зазначена в поданій податковій декларації, повинна бути сплачена до 1 серпня року, що настає за звітним.

У нарахуванні та оподаткуванні окремих видів доходів (зокрема: доходів від надання нерухомості в оренду, продажу або обміну рухомого та нерухомого майна, отримання інвестиційного прибутку, дивідендів, роялті, процентів, вигравів, призів, спадщини, подарунків, тощо) є особливості.

Також оподаткуванню доходів, отриманих фізичною особою від здійснення незалежної професійної діяльності, та від заняття підприємницькою діяльністю фізичними особами – підприємцями, які не обрали спрощену систему оподаткування, властива певна специфіка.

НОВАЦІЇ ПОДАТКОВОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

1. Змінено назву податку: з “податок з доходів фізичних осіб” на “податок на доходи фізичних осіб”.
2. До складу платників ПДФО включено податкових агентів.

3. Визначено базу оподаткування ПДФО. Це загальний річний оподатковуваний дохід, а також чистий річний оподатковуваний дохід (останній раніше включався до об'єкта оподаткування ПДФО).
4. Запроваджено малопрогресивну шкалу оподаткування доходів фізичних осіб: 15 % для доходів, які не перевищують 10 МЗП, та 17 % – для суми доходів, що перевищують 10 МЗП.
5. Змінено зміст поняття “додаткове благо”. Тепер додаткове благо може бути отримане не лише від роботодавця, а й від будь-якої іншої юридичної особи.
6. Знижено ставку оподаткування:
 - дивідендів з 15 до 5 %;
 - доходів, отриманих фізичними особами – нерезидентами з 30 до 15 (17) %;
 - доходів від продажу рухомого майна (вдруге протягом року, а також вантажних автомобілів) з 15 до 5 %;
 - спадщини, отриманої нерезидентом або резидентом від нерезидента, з 30 до 15 (17) %.
7. Введено ставку податку в розмірі 15 % для вигравів як у державну, так і недержавну грошову лотерею.
8. Уточнено перелік доходів, які включаються та не включаються до розрахунку загального місячного (річного) оподаткованого доходу. До нього, серед іншого, включено вигреш у державну грошову лотерею у розмірі, що перевищує 50 МЗП; звільнено від оподаткування вартість орденів, медалей, знаків, кубків, дипломів, квітів для працівників, інших категорій громадян та/або переможців змагань, конкурсів тощо.
9. Базою нарахування “звичайної” податкової соціальної пільги (ПСП) є розмір прожиткового мінімуму, а не МЗП (до 31 грудня 2014 р. “звичайна” ПСП надається в розмірі, що дорівнює 50 % прожиткового мінімуму для працездатної особи).
10. Надано право на “звичайну” ПСП на дітей платнику податку, який утримує двох чи більше дітей віком до 18 років, у розрахунку на кожну таку дитину. Водночас скасовано право отримувати “максимальну” ПСП батькам, які виховують трьох і більше дітей до 18 років.
11. Розширено перелік осіб, які мають право на отримання “підвищеної” та “максимальної” ПСП.

12. Поняття “податковий кредит” замінено поняттям “податкова знижка” та усунуено дискримінацію платників за релігійним принципом. На податкову знижку можуть претендувати резиденти, які мають реєстраційний номер облікової картки платника податку, та ті, які через релігійні переконання відмовились його отримати, про що мають відмітку у паспорті.
13. Змінено вимоги до підтвердних документів для отримання права на податкову знижку.
14. Зменшено базу розрахунку граничного розміру податкової знижки. Раніше вона не могла перевищувати розміру річної заробітної плати, тепер – розміру річної заробітної плати, зменшеної на ЄСВ, страхові внески до Накопичувального фонду.
15. Введено нові обмеження щодо витрат, які можуть бути включені до податкової знижки:
 - податкову знижку на навчання не можуть отримати члени сім’ї, якщо учень або студент отримував у звітному році доходи у вигляді зарплати;
 - до податкової знижки, пов’язаної з благодійністю, можна включити не більше 4 % суми загального річного оподаткованого доходу платника (раніше: > 2 %, але ≤ 5 %);
 - встановлено обмеження на вартість репродуктивних технологій, що можуть включатись до податкової знижки.
16. Надано право користуватися податковою знижкою за іпотечним житловим кредитуванням протягом 10 послідовних календарних років.
17. Змінено підхід до оподаткування доходів, отриманих від продажу (обміну) нерухомого майна. Відтепер оподатковується вся площа проданої нерухомості, якщо вона перебувала у власності продавця менше трьох років або продаж здійснювався вразі протягом року, за ставкою 5 %.
18. При здійсненні операцій з рухомим майном обов’язково необхідно визначати його оціночну вартість.
19. Скасовано звільнення від оподаткування цільової благодійної допомоги платнику (батькові або матері), який виховує трьох і більше дітей.
20. Продовжено строки подання звіту про використання коштів, наданих на відрядження або під звіт, з трьох до п’яти банківських днів, а також скасовано обов’язок сплати штрафів платником

податку в разі неповернення або несвоєчасного повернення надміру витрачених коштів, виданих на відрядження або під звіт.

21. Скорочено перелік членів сім'ї фізичної особи I ступеня споріднення.
22. Відтепер платник (або його уповноважена особа) самостійно має заповнювати податкову декларацію за підсумками року, а податківці можуть лише надавати роз'яснення та консультації.
23. Змінено строк подання декларації громадянами за підсумками року (до 1 травня) та строк сплати зобов'язань, донарахованих за поданою річною декларацією (до 1 серпня).

✎ ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Загальний оподатковуваний дохід – будь-який дохід, який підлягає оподаткуванню, нарахований (виплачений, наданий) на користь платника податку протягом звітного податкового періоду.

Податкова знижка для фізичних осіб, які не є суб'єктами господарювання, – документально підтверджена сума витрат платника податку – резидента у зв'язку з придбанням товарів (робіт, послуг) у резидентів – фізичних або юридичних осіб протягом звітного року, на яку дозволяється зменшення його загального річного оподаткованого доходу, одержаного за наслідками такого звітного року у вигляді заробітної плати.

Працівник – фізична особа, яка безпосередньо власною працею виконує трудову функцію згідно з укладеним з роботодавцем трудовим договором (контрактом) відповідно до закону.

Роботодавець – юридична особа (її філія, відділення, інший відокремлений підрозділ чи її представництво) або самозайнята особа, яка використовує найману працю фізичних осіб на підставі укладених трудових договорів (контрактів) та несе обов'язки зі сплати їм заробітної плати, а також нарахування, утримання та сплати податку на доходи фізичних осіб до бюджету, нарахувань на фонд оплати праці, інші обов'язки, передбачені законами.

Самозайнята особа – платник податку, який є фізичною особою – підприємцем або провадить незалежну професійну діяльність за умови, що така особа не є працівником у межах такої підприємницької чи незалежної професійної діяльності.

Незалежна професійна діяльність – участь фізичної особи в науковій, літературній, артистичній, художній, освітній або викладацькій діяльності, діяльність лікарів, приватних нотаріусів, адвокатів, аудиторів, бухгалтерів, оцінювачів, інженерів чи архітекторів, особи, зайнятої релігійною (місіонерською) діяльністю, іншою подібною діяльністю за умови, що така особа не є працівником або фізичною особою – підприємцем та використовує найману працю не більш як чотирьох фізичних осіб.

Інвестиційний актив – пакет цінних паперів, деривативів чи корпоративні права, виражені в інших, ніж цінні папери, формах, випущені одним емітентом.

Членами сім'ї фізичної особи I ступеня споріднення вважаються її батьки, чоловік або дружина, діти, у тому числі усиновлені. Інші члени сім'ї фізичної особи вважаються такими, що мають II ступінь споріднення.

НОВАЦІЯ ПКУ значно скоротив перелік членів сім'ї ФО I ступеня споріднення. Раніше до них включалися батьки ФО та батьки її чоловіка або дружини, її чоловік або дружина, діти як такої ФО, так і її чоловіка або дружини, зокрема усиновлені ними.

|| **Поміркуйте**, чи доцільно було запроваджувати такі зміни.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Історичний аспект упровадження оподаткування громадян в Україні.
2. Охарактеризуйте бюджетне і соціальне значення податку на доходи фізичних осіб.
3. Хто є платниками податку на доходи фізичних осіб?
4. Як визначається об'єкт оподаткування у різних випадках серед платників податку на доходи фізичних осіб?
5. Які об'єкти оподаткування є спільними для резидентів та нерезидентів?
6. Що є базою оподаткування податком на доходи фізичних осіб? Як визначається база оподаткування для різних форм доходів платника?

7. Які доходи платника включаються до загального місячного оподаткованого доходу?
8. Які доходи не включаються до загального місячного оподаткованого доходу платника?
9. Що таке податкова знижка з податку на доходи фізичних осіб?
10. Які витрати платник має право включити до податкової знижки та у якому розмірі?
11. Який порядок отримання податкової знижки та обмеження щодо її надання?
12. Що таке податкові соціальні пільги?
13. Які є умови, за яких платник має право на застосування податкової соціальної пільги? В яких випадках така пільга не надається?
14. Які види податкових соціальних пільг ви знаєте?
15. Які є ставки податку на доходи фізичних осіб? До яких доходів вони застосовуються?
16. На яких осіб покладається обов'язок нараховувати і сплачувати податок до бюджету?
17. Як здійснюється оподаткування доходів, нарахованих платнику податковим агентом та роботодавцем?
18. Як здійснюється оподаткування доходів, нарахованих платнику особою, яка не є податковим агентом, та іноземних доходів?
19. В яких випадках платник звільняється від обов'язку подавати декларацію наприкінці року?
20. Розкрийте особливості оподаткування доходів від надання нерухомості в оренду.
21. Як здійснюється оподаткування інвестиційного прибутку?
22. У чому полягають особливості оподаткування дивідендів, роялті, процентів?
23. Оподаткування виграшів та призів: новації з урахуванням змін Податкового кодексу України.
24. Як оподатковується благодійна допомога?
25. Оподаткування суми надміру витрачених коштів, отриманих платником податку на відрядження або під звіт.
26. Оподаткування доходів, одержаних нерезидентами, а також іноземних доходів, одержаних резидентами.
27. Розкрийте особливості оподаткування операцій з продажу об'єктів рухомого і нерухомого майна.

28. Як здійснюється оподаткування спадщини та подарунків?
29. Охарактеризуйте порядок оподаткування доходів від заняття підприємницькою діяльністю фізичних осіб, які не обрали спрощену систему оподаткування.
30. У чому полягають особливості оподаткування доходів, отриманих фізичною особою від здійснення незалежної професійної діяльності?

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

Серед наведених відповідей на запитання вибрати правильні або вказати власний варіант, якщо правильної відповіді не запропоновано.

1. Платниками податку на доходи фізичних осіб є:
 - а) фізична особа – резидент;
 - б) податковий агент;
 - в) фізична особа – нерезидент;
 - г) платники єдиного податку;
 - д) відповіді а, б, в – правильні.
2. Особами, відповідальними за нарахування, утримання та сплату (перерахування) ПДФО до бюджету, є:
 - а) роботодавці;
 - б) платники податку;
 - в) податкові агенти;
 - г) всі відповіді правильні.
3. Будь-який платник податку має право на зменшення суми загального місячного оподаткованого доходу, отриманого від роботодавця у вигляді заробітної плати, на суму податкової соціальної пільги у розмірі, що дорівнює:
 - а) 100 % розміру прожиткового мінімуму;
 - б) 50 % розміру мінімальної заробітної плати;
 - в) 50 % розміру прожиткового мінімуму;
 - г) 100 % розміру мінімальної заробітної плати.

4. Доходи фізичних осіб – підприємців, отримані протягом календарного року від провадження господарської діяльності, як правило, оподатковуються за ставкою:
- а) 15 та 17 %;
 - б) 20 %;
 - в) 12 %;
 - г) 5 %.
5. Фізична особа зобов'язана самостійно сплатити суму податкового зобов'язання, зазначену в поданій нею податковій декларації:
- а) до 1 травня року, що настає за звітним;
 - б) до 1 серпня року, що настає за звітним;
 - в) протягом 60 днів після граничного строку подання декларації;
 - г) протягом 60 днів після дати подання декларації.
6. Авансові платежі з податку на доходи фізичних осіб розраховуються фізичною особою – підприємцем самостійно, але не менш як:
- а) 25 % річної суми податку з оподатковуваного доходу за минулий рік;
 - б) 75 % річної суми податку з оподатковуваного доходу за минулий рік;
 - в) 100 % річної суми податку з оподатковуваного доходу за минулий рік;
 - г) 50 % річної суми податку з оподатковуваного доходу за минулий рік.
7. Вкажіть, хто з названих суб'єктів не є платником ПДФО:
- а) фізична особа – нерезидент, що отримує доходи на території України;
 - б) фізична особа – резидент, що отримує доходи не на території України;
 - в) фізична особа – підприємець;
 - г) податковий агент.
8. У поточному році фізична особа отримувала аліменти, що виплачуються їй відповідно до рішення суду. За якою ставкою вона повинна сплатити ПДФО?
- а) 15 (17) %;
 - б) 10 %;

- в) 5 %;
 - г) немає правильної відповіді.
9. В який термін податок на доходи фізичних осіб має бути сплачений до бюджету при отриманні доходів у формі зарплати?
- а) протягом 10 днів з моменту отримання доходу;
 - б) протягом 20 днів місяця, наступного за звітним;
 - в) під час виплати оподаткованого доходу;
 - г) протягом 10 днів з дня подання декларації про доходи.
10. Громадянин А здає в оренду громадянину Б складське приміщення. Хто має перерахувати ПДФО до бюджету?
- а) орендодавець (гр-н А);
 - б) орендар (гр-н Б);
 - в) ПДФО за цією операцією не сплачується;
 - г) немає правильної відповіді.
11. Звітним податковим періодом для оподаткування інвестиційного прибутку є:
- а) місяць;
 - б) квартал;
 - в) рік;
 - г) тривалість інвестиційного проекту;
 - д) немає правильної відповіді.
12. Об'єктом оподаткування податком на доходи фізичних осіб резидента є:
- а) місячна (річна) вартість спожитих особою товарів і послуг;
 - б) місячний (річний) оподатковуваний дохід;
 - в) доходи, отримані в Україні, що оподатковуються під час їх нарахування;
 - г) доходи, отримані за кордоном.
13. Що є базою оподаткування ПДФО?
- а) грошові надходження особи за місяць (рік);
 - б) мінімальна заробітна плата;
 - в) чистий річний (місячний) оподатковуваний дохід;
 - г) загальний річний оподатковуваний дохід.

14. Не є платником податку на доходи фізичних осіб:
- а) фізична особа – нерезидент, яка отримує доходи з джерела їх походження в Україні;
 - б) податковий агент;
 - в) нерезидент, який отримує доходи з джерела їх походження в Україні й має дипломатичні привілеї та імунітет, встановлені чинним міжнародним договором України;
 - г) фізична особа – резидент, яка отримує доходи як з джерела їх походження в Україні, так і іноземні доходи.
15. До загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку не включаються:
- а) дохід від надання майна в лізинг, оренду або суборенду;
 - б) проценти, нараховані на цінні папери, емітовані Міністерством фінансів України;
 - в) дохід у вигляді вартості успадкованого чи отриманого у дарунків майна;
 - г) доходи у вигляді заробітної плати, нарахованої платнику відповідно до умов трудового договору;
16. Для працівників шахтобудівних підприємств ставка ПДФО становить:
- а) 19 %;
 - б) 13 %;
 - в) 21 %;
 - г) 10 %.
17. Особою, відповідальною за нарахування, утримання та сплату (перерахування) до бюджету податку з доходів у вигляді заробітної плати, є:
- а) податковий агент;
 - б) роботодавець;
 - в) платник податку;
 - г) найманий робітник.
18. Дохід від продажу об'єкта рухомого майна визначається з огляду на:
- а) вартість такого самого нового об'єкта рухомого майна;

- б) ціну, зазначену в договорі купівлі-продажу, але не нижче оціночної вартості такого об'єкта;
 - в) ціну, зазначену в договорі купівлі-продажу, але не вище оціночної вартості такого об'єкта;
 - г) вартість об'єкта при першій купівлі.
19. Дохід, отриманий платником податку від продажу протягом звітного податкового року більш як одного з об'єктів нерухомості:
- а) не оподатковується;
 - б) підлягає оподаткуванню за ставкою 10 %;
 - в) підлягає оподаткуванню за ставкою 5 %;
 - г) підлягає оподаткуванню за ставкою 15 %.
20. Об'єктом оподаткування доходів, отриманих фізичною особою – підприємцем від провадження господарської діяльності, крім осіб, що обрали спрощену систему оподаткування, є:
- а) виручка у грошовій та негрошовій формі;
 - б) чистий оподатковуваний дохід;
 - в) документально підтверджені витрати, пов'язані з господарською діяльністю фізичної особи – підприємця.
21. Фізична особа має право включити до податкової знижки у зменшення оподаткованого доходу витрати на:
- а) сплату частини суми процентів за користування іпотечним житловим кредитом;
 - б) придбання ліків, які не включені до переліку життєво необхідних;
 - в) лікування тютюнової залежності;
 - г) косметичну хірургію.
22. Ставка податку становить 17 %, якщо загальна сума отриманих платником у звітному місяці доходів перевищує:
- а) десятикратний розмір мінімальної заробітної плати;
 - б) п'ятикратний розмір мінімальної заробітної плати;
 - в) десятикратний розмір прожиткового мінімуму доходів громадян;
 - г) двадцятикратний розмір мінімальної заробітної плати.

23. Розрахунок податкових зобов'язань з оподатковуваного доходу платника податку, нарахованого у джерела його виплати, проводиться:
- а) податковим агентом;
 - б) роботодавцем;
 - в) податковою інспекцією;
 - г) платником.
24. Загальний оподатковуваний дохід – це:
- а) будь-який дохід, що підлягає оподаткуванню, нарахований (виплачений, наданий) на користь платника податку протягом звітного податкового періоду;
 - б) доходи, отримані з джерел за межами України;
 - в) доходи з джерела їх походження в Україні;
 - г) гроші або матеріальні цінності, одержувані державою, юридичною та фізичною особою внаслідок якої-небудь діяльності (виробничої, комерційної, посередницької і т. ін.).
25. Податкова знижка може бути надана виключно:
- а) фізичній особі – нерезиденту;
 - б) податковому агенту;
 - в) фізичній особі – підприємцю;
 - г) фізичній особі – резиденту.
26. Якщо оподатковуваний дохід надається у негрошовій формі чи виплачується готівкою з каси податкового агента, податок сплачується (перераховується) до бюджету:
- а) протягом банківського дня, що настає за днем такого нарахування;
 - б) протягом трьох банківських днів після нарахування;
 - в) до моменту виплати зарплати;
 - г) протягом п'яти банківських днів після нарахування.
27. При визначенні бази оподаткування враховуються:
- а) всі доходи платника, отримані у грошовій формі;
 - б) всі доходи платника, отримані у негрошовій формі;
 - в) всі доходи платника, отримані як у грошовій, так і негрошовій формах;
 - г) немає правильної відповіді.

28. Для цілей оподаткування благодійна допомога поділяється на:
- а) цільову та нецільову;
 - б) функціональну та загальну;
 - в) поворотну та безповоротну;
 - г) немає правильної відповіді.
29. Доходи платника податків – фізичної особи, нараховані як виграш чи приз, отриманий від організатора азартної гри, оподатковуються за ставкою:
- а) 30 %;
 - б) 15 %;
 - в) 10 %;
 - г) 5 %.
30. До загального місячного (річного) оподатковуваного доходу фізичної особи включаються доходи, отримані у вигляді:
- а) сум пенсійних внесків у межах державного пенсійного забезпечення;
 - б) заробітної плати, нарахованої (виплаченої) платнику податку відповідно до умов трудового договору (контракту);
 - в) суми винагород та інших виплат, нарахованих (виплачених) платнику податку відповідно до умов цивільно-правового договору;
 - г) доходів, отриманих фізичною особою – підприємцем від провадження господарської діяльності.

? ПИТАННЯ ДЛЯ БЛІЦ-КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ

1. База оподаткування при отриманні доходу в негрошовій формі визначається як...
2. База оподаткування при отриманні доходу у формі зарплати визначається як...
3. В яких випадках платники звільняються від обов'язку подання податкової декларації?
4. Вкажіть хто, згідно з ПКУ, є платниками податку на доходи фізичних осіб.
5. Граничний розмір зарплати, який дає право на звичайну податкову соціальну пільгу в поточному році, становить...

6. До податкової знижки можна включати витрати на...
7. До якого розміру зарплати застосовується ставка 17 %?
8. До якого числа платники зобов'язані подати податкову декларацію з ПДФО?
9. До якої дати необхідно подати річну податкову декларацію?
10. За якими ставками оподатковуються операції з продажу та обміну нерухомого майна?
11. За якими ставками оподатковуються операції з продажу та обміну рухомого майна?
12. За якою ставкою оподатковуються дивіденди?
13. За якою ставкою оподатковуються доходи нерезидентів?
14. Коли необхідно перерахувати ПДФО до бюджету, якщо дохід надається у грошовій формі?
15. Основними ставками з податку на доходи фізичних осіб є...
16. Перерахуйте доходи, які не включаються до розрахунку загального місячного і річного оподатковуваного доходу.
17. Податкова знижка – це...
18. Хто відповідальний за нарахування і утримання податку з іноземних доходів?
19. Хто зобов'язаний подавати річну декларацію про майновий стан і доходи?
20. Чистий річний оподатковуваний дохід – це...
21. Що є базою оподаткування податку на доходи фізичних осіб?
22. Що є об'єктом оподаткування резидентів?
23. Що таке податкова соціальна пільга?
24. Як оподатковується виграш у державну грошову лотерею?
25. Як оподатковується спадщина чи дарунок майна, отриманий від членів сім'ї не I ступеня споріднення?
26. Як розраховуються авансові платежі з податку на доходи фізичних осіб – підприємців?
27. Яка ставка ЄСВ застосовується до лікарняних?
28. Яка сума процентів, сплачених за користування іпотечним житловим кредитом, включається до податкової знижки?
29. Який розмір ЄСВ застосовується до доходів, отриманих за цивільно-правовими договорами?
30. Яким має бути граничний розмір зарплати для отримання права на “максимальну” податкову соціальну пільгу?

31. Який розмір податкової соціальної пільги може отримати батько двох дітей віком до 18 років, якщо його дружина, мати дітей, не працює і перебуває у відпустці по догляду за дитиною до трьох років?
32. На яку соціальну пільгу має право жінка – мати двох дітей, одна з яких – 20-річна студентка стаціонару, друга – учениця 11-го класу?
33. На підприємстві через скрутне фінансове становище зарплату виплачують із запізненням. У які терміни необхідно перераховувати до бюджету утриманий із зарплати робітників податок?
34. Як утримується податок на доходи з лікарняних?
35. Громадянин Петров продає громадянину Іванову нежитлове приміщення. Вони не є родичами. За якою ставкою потрібно сплатити податок на доходи фізичних осіб при такому продажі?
36. Чи оподатковується ПДФО дохід у вигляді подарунка, отриманий платником податку від фізичної особи – резидента, що не є членом сім'ї I ступеня споріднення, та за якою ставкою?
37. Яким чином оподатковується отриманий у поточному році дохід від продажу рухомого майна фізичною особою – резидентом?

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

Розроблення конспект-схеми

Скласти конспект-схему до теми: “Податок на доходи фізичних осіб”. Правила складання конспект-схем наведені в додатку Б.

Перелік проблемних запитань для підготовки та презентації експертних оцінок

1. Особливості становлення і розвитку прибуткового оподаткування громадян в Україні.
2. Переваги та недоліки податку на доходи фізичних осіб.
3. Фіскальне значення податку на доходи фізичних осіб у бюджетних надходженнях в Україні та світі.
4. Фіскальний потенціал податку на доходи фізичних осіб в Україні та фактори, що на нього впливають.
5. Оцінка соціального значення податку на доходи фізичних осіб в Україні.

6. Податок на доходи фізичних осіб: оптимізація адміністрування з урахуванням змін, передбачених Податковим кодексом України.
7. Податкова соціальна пільга з податку на доходи фізичних осіб та її вплив на податкове навантаження малозабезпечених верств населення.
8. Вплив податкової знижки на рівень ухиляння від сплати податку на доходи фізичних осіб в Україні.

Питання для поглибленого вивчення та дискусії

Поміркуйте та дайте аргументовану відповідь.

1. Яка система оподаткування – прогресивна чи пропорційна – більшою мірою відповідає вимогам економічної ефективності? Відповідь обґрунтуйте.
2. Які чинники впливають на високий рівень ухиляння від сплати податку на доходи фізичних осіб в Україні? Які напрями ви можете запропонувати для їх усунення? Які наслідки – позитивні і негативні – для держави та платників має ухиляння та уникнення сплати податку на доходи фізичних осіб?
3. Які причини зумовили запровадження податку на доходи фізичних осіб та поширення його у більшості країн світу?
4. Чи доцільно застосовувати диференційовані ставки податку до оподаткування доходів фізичних осіб від праці та капіталу? Відповідь аргументуйте.
5. Тенденції прогресивного оподаткування доходів громадян в Україні та європейських країнах. Чим вони зумовлені?
6. Які наслідки для держави та платників матиме запровадження помірно-прогресивної шкали оподаткування доходів громадян? Чи вплине це на фіскальну та регулюючу функцію цього податку? Відповідь обґрунтуйте.
7. Недоліки чинної системи оподаткування доходів фізичних осіб та шляхи їх подолання.
8. Які є концепції доходу як об'єкта оподаткування? Які доходи доцільно оподатковувати в Україні з метою мінімізації ухиляння від сплати податку та максимізації соціальної справедливості?

ОБОВ'ЯЗКОВІ ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1

Підприємство “Мрія” орендує у свого робітника Трофимова В. легковий автомобіль. Сума місячної орендної плати, встановленої за договором, становить 500 грн. Орендна плата за квітень була виплачена з каси підприємства авансом відповідно до умов договору 10 квітня.

Визначити суми податку на доходи фізичних осіб за квітень звітного року для:

- доходу у формі орендної плати для Трофимова В.;
- робітників, що працюють на підприємстві “Мрія” за трудовими договорами.

Дані для розрахунків наведено в таблиці:

№	ПІБ	Підстави для надання ПСП, статус особи	Документи, подані для підтвердження права на ПСП, інші документи	Сума заробітної плати/доходу за квітень, грн
1	Кулик П.	Платник податку, працівник	Заява про застосування ПСП	1200
2	Бук О.	Платник податку, працівник	–	1300
3	Лушин Р.	Платник податку, працівник	Заява про застосування ПСП	3200
4	Костенко Р.	Працівник, постраждалий від Чорнобильської катастрофи категорії 1	– Заява про застосування ПСП; – копія посвідчення громадянина, який постраждав унаслідок Чорнобильської катастрофи категорії 1 серії А	1100
5	Іщенко Б.	Працівник, платник податку, Повний кавалер Ордена Слави	– Заява про застосування пільги; – копія орденської книжки кавалера Ордена Слави	1900
6	Карпов І. І.	Платник податку, працівник	Заява про застосування ПСП	12 000

Закінчення таблиці

№	ПІБ	Підстави для надання ПСП, статус особи	Документи, подані для підтвердження права на ПСП, інші документи	Сума заробітної плати/доходу за квітень, грн
7	Рудик Т.	Платник податку, працівник	Заява про застосування ПСП;	17 000
8	Зінченко Л.	Платник податку, працівник, має двох дітей віком до 18 років	– Заява про застосування ПСП; – копії свідоцтв про народження дітей; – копія паспорта	2400
9	Гресь Г.	Платник податку, працівник, одинока мати, має трьох дітей віком 12, 15 та 20 років	– Заява про застосування ПСП; – копії свідоцтв про народження дітей; – копія паспорта	2500
10	Трофимов П.	Платник податку, працівник	Заява про застосування ПСП	10 000*

* Заробітна плата отримана у негрошовій формі – у рахунок заробітної плати надано продукцію підприємства на суму 10 000 грн (рівень цін відповідає звичайним, з урахуванням ПДВ).

Завдання 2

Працівнику підприємства “Орбіта” Павлову І. І, який має двох дітей віком 13 та 15 років (подав заяву про застосування ПСП та необхідні підтвердні документи), протягом року була нарахована заробітна плата в таких розмірах (грн):

січень – 3000;	травень – 3000;	вересень – 2900;
лютий – 2500;	червень – 3100;	жовтень – 2800;
березень – 2600;	липень – 3200;	листопад – 3000;
квітень – 2800;	серпень – 3100;	грудень – 3200.

1. Визначити суму податку на доходи фізичних осіб, що утримувалася з доходу працівника підприємства щомісячно.
2. Зробити перерахунок сум доходів і сум наданих податкових соціальних пільг за підсумками року.
3. Всі розрахунки пояснити, посилаючись на чинне законодавство.

Завдання 3

Громадянка Костенко П. С. є резидентом України, матір'ю трьох дітей віком 7, 13, 17 років. Вона працює на підприємстві за трудовою угодою і є платником податку на доходи фізичних осіб.

За звітний період Костенко П. С. мала такі доходи (всі показники умовні):

№ з/п	Період отримання доходу	Вид доходу	Вид договору та документи, що дають право на застосування ПСП	Сума доходу, грн
1	01.01–31.12	Заробітна плата за основним місцем роботи	Трудова угода; подано заяву про застосування ПСП	36 000
2	15.02	Дохід від замовника про розроблення проектної технічної документації	Цивільно-правовий договір	8000
3	01.01–31.12	Дохід від здавання нерухомості в оренду фізичній особі	Договір оренди з фізичною особою	24 000
4	25.03	Продаж квартири загальною площею 105 кв. м, яка була придбана у 2001 р. (вартість квартири за даними бюро технічної інвентаризації – 190 000 грн)*	Нотаріально посвідчений договір купівлі-продажу з фізичною особою (у договорі зазначено вартість квартири згідно з довідкою БТІ)	190 000
5	29.05	Отримано поворотну фінансову допомогу	Договір з підприємством	15 000

* Протягом звітного року нерухомість продавцями не відчужувалася.

1. Розрахувати суму податку на доходи фізичних осіб Костенко П. С., сплачену протягом року.
2. Вказати строки сплати ПДФО до бюджету та особу, відповідальну за нарахування та утримання податку.
3. Всі розрахунки пояснити, посилаючись на чинне законодавство.
4. Заповнити податкову декларацію з ПДФО (додаток 3).

Завдання 4

Коваленко С. К. працює на підприємстві за трудовою угодою і є платником податку на доходи фізичних осіб (реєстраційний номер облікової картки платника податку 1 233 534 695). За звітний рік він мав такі доходи та витрати (всі показники умовні):

№	Джерело отриманого доходу або понесених витрат	Сума доходу, грн	Сума витрат, грн
1	Нарахована заробітна плата за рік, у тому числі лікарняні в сумі 1500 грн (платник подав заяву про застосування ПСП)	22 000	
2	Отримано спадщину від батька (житловий будинок, розташований у м. Харкові) за спадковим договором	50 000	
3	Отримано доходи у вигляді процентів, нарахованих на цінні папери, емітовані Міністерством фінансів України	3000	
4	Отримано кошти на лікування від благодійної організації "Надія"	5000	
5	Сплачено проценти за іпотечним кредитом, площа квартири, що купується, становить 125 кв. м. Ця квартира є постійним місцем проживання платника.		20 000

1. Визначити суму податку на доходи фізичних осіб, яку Коваленко С. К. повинен сплатити до бюджету.
2. Вказати строки сплати податку та осіб, відповідальних за нарахування та утримання податку, а також подання податкової декларації.
3. Визначити розмір податкової знижки.
4. Зробити перерахунок сум податку на доходи фізичних осіб за підсумками року з урахуванням права на податкову знижку.
5. Визначити суму ПДФО, що підлягає поверненню платнику (або доплаті ним) за підсумками року. Всі розрахунки пояснити, посилаючись на чинне законодавство.
6. Заповнити податкову декларацію з ПДФО (додаток З).

Завдання 5

Визначити суму податку на доходи фізичних осіб та порядок його сплати до бюджету за такими показниками (всі дані умовні):

ПІБ особи, яка продає або міняє об'єкт рухомого або нерухомого майна	Об'єкт продажу/ міни (дата придбання)	Вид договору та з ким укладений	Частота продажу об'єкта в звітному році	Договірна ціна, грн	Оціночна ціна, грн
Волошин С. К.	Квартира (дата придбання – 20.02.2006)	Договір купівлі-продажу з юридичною особою	Уперше	550 000	600 000
Семенов К. П.	Легковий автомобіль (дата випуску – 2005 р.)	Договір купівлі-продажу з фізичною особою	Уперше	200 000	180 000
Сидорчук К. Л.	Квартира (дата придбання – 15.04.2006)	Договір міни з фізичною особою	Удруге	500 000	800 000
Карпов О. П.	Вантажний автомобіль (дата випуску – 2005 р.)	Договір купівлі-продажу з юридичною особою	Уперше	200 000	400 000

Всі розрахунки пояснити, посилаючись на чинне законодавство.

Вказати, хто є податковим агентом у кожному випадку продажу рухомого або нерухомого майна, та строки сплати ПДФО до бюджету.

Завдання 6

Фізична особа – підприємець Трошина Т. К. є платником податку на доходи фізичних осіб на загальній системі оподаткування. Оподатковуваний дохід за минулий звітний рік становив 60 тис. грн.

Визначити суму податку на доходи фізичних осіб для фізичної особи – підприємця на загальній системі оподаткування; вказати порядок сплати ПДФО до бюджету та строки подання декларацій за такими показниками (всі дані умовні):

Звітний період	Доходи від підприємницької діяльності, грн	Витрати, безпосередньо пов'язані з доходами, грн
I кв.	20 000	10 000
II кв.	40 000	20 000
III кв.	60 000	15 000
IV кв.	50 000	20 000

Всі розрахунки пояснити, посилаючись на чинне законодавство.

ДОДАТКОВІ ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1

Войтович Болеслав, громадянин Польщі, уклав трудову угоду з українським підприємством, відповідно до якої повинен виконувати обов'язки заступника директора підприємства протягом року.

Підприємство отримало дозвіл на працевлаштування нерезидента.

Визначити суму податку на доходи фізичних осіб з доходів, отриманих нерезидентом та іншими працівниками підприємства у травні поточного року за такими показниками (всі дані умовні):

№ з/п	Період отримання доходу	Вид доходу	Сума доходу, грн
1	30.05	Нарахована заробітна плата Войтовичу Болеславу	10 000
2	30.05	Нарахована заробітна плата 20 співробітникам по 5000 грн кожному (всі працівники подали заяву про застосування ПСП)	100 000
3	30.05	Нараховано відпускні співробітникам (5 особам по 7000 грн кожному)	35 000
4	20.05	Фінансовий директор Петренко С. К. отримав подарунок до ювілею – мікрохвильову піч	1800 (з ПДВ)
5	20.05	Заступник директора Войтович Болеслав (нерезидент) також отримав у подарунок побутову техніку	3600 (з ПДВ)

Всі розрахунки пояснити, посилаючись на чинне законодавство.

Завдання 2

За наведеними даними щодо доходів і витрат громадянки Карпової О. В. розрахувати загальний та чистий річний оподатковуваний дохід, визначити суму податку на доходи фізичних осіб, яку вона сплатила протягом року, та суму ПДФО, що підлягає поверненню з бюджету в результаті перерахунку податку за підсумками року з урахуванням податкової знижки.

Заповнити податкову декларацію та додатки до неї (додаток З).

Всі розрахунки пояснитись на чинне законодавство, вказати строки сплати та подання декларації, відповідальних за утримання та сплату податку.

Доходи звітного року		
Дата	Вид доходу	Сума доходу, грн
01.01–12.31	Заробітна плата та прирівняні до неї виплати за основним місцем роботи	108 000
5.03	Отримано від роботодавця до свята 8 березня подарунок	450 (вартість подарунка за звичайними цінами без ПДВ)
10.12	Отримано нагороду за перемогу в конкурсі “Менеджер року” (фотоапарат)	1500 (вартість нагороди у звичайних цінах з ПДВ)
05.08	Отримано в спадщину від бабусі (земельна ділянка)	80 000 (за оцінкою БТІ)
10.10	Дохід від продажу легкового автомобіля (продаж вперше протягом року)	150 000
Витрати звітного року (підтверджені документально)		
Дата		
01.01–30.12		
20.08		
01.01–31.12		

Примітка. Загальний річний оподатковуваний дохід за попередній рік становив 120 000 грн.

ІГРОВІ ФОРМИ ТРЕНІНГ-ВПРАВ

 Мозкова атака на тему “Напрями вдосконалення механізму нарахування та сплати податків з доходів громадян та виявлення тіньових доходів”

Мета:

1. Оцінити сучасну ситуацію щодо адміністрування податку на доходи фізичних осіб в Україні, виявити основні проблеми та запропонувати якомога більше шляхів їх вирішення.
 2. Розробити програму дій щодо розв’язання проблеми низького рівня сплачуваності податку, приховування офіційних доходів та високого рівня ухилення від оподаткування в Україні.
 3. Сформувати вміння студентів генерувати ідеї в умовах екстремальної ситуації, висловлювати та обґрунтовувати свої думки.
- Правила проведення мозкової атаки наведені в додатку Г.

 Тренінг-вправа “Опонент”

Правила проведення тренінг-вправи наведені в додатку А.
Приклади тези і антитези:

1. ● В Україні доцільно збільшити прогресію в диференціації ставок ПДФО.
 - В Україні доцільно повернутися до пропорційної системи оподаткування доходів громадян.
2. ● В Україні необхідно поступово знижувати частку податку на доходи фізичних осіб у доходах бюджету.
 - В Україні необхідно поступово підвищувати частку податку на доходи фізичних осіб у доходах бюджету.
3. ● В Україні досить високий рівень податкового навантаження на фізичних осіб.
 - В Україні невисокий рівень податкового навантаження на фізичних осіб.

 Ділова гра “Переконай інших у своїй правоті”

Мета. Обговорення в групах причин ухилення від сплати податку на доходи фізичних осіб, виявлення аргументів “за” і “проти”, розроблення напрямів мінімізації ухилення в Україні.

Хід гри. Студенти діляться на декілька груп, в яких одні – сумлінні платники, другі – ті, що ухиляються від сплати податків (отримують

заробітну плату “в конверті”, працюють неофіційно тощо). Можна виокремити ще одну групу (податківці або експерти), які оцінюватимуть значущість аргументів кожної зі сторін і виставлятимуть певні бали або оцінки, у результаті чого визначатиметься переможець.

Сумлінні платники негативно ставляться до несплати податків і обґрунтовують свою точку зору, намагаючись переконати тих, хто ухиляється, в необхідності сплачувати податки, а ті, хто ухиляється, навпаки, доводять сумлінним платникам причини ухилення і його переваги. Якщо хтось з учасників дискусії (сумлінні платники або ті, хто ухиляється) у результаті обговорення висловить бажання змінити своє ставлення до сплати податків, він може перейти в іншу групу (протилежну) і виступати вже на її боці, але спочатку аргументувавши: що саме його переконало змінити позицію. За переконання когось із учасників змінити своє ставлення також можна заохочувати балами.

У якій зі сторін наприкінці обговорення буде більше прихильників, та й перемогла.

Гра “Так-Ні”

На поставлені запитання необхідно дати відповідь “так” або “ні”.

1. Чи можуть батьки двох неповнолітніх дітей, окрім соціальної пільги на дітей, отримувати й звичайну пільгу на себе?
2. Чи може загальна сума податкової знижки, нарахована платнику у звітному році, перевищувати суму річної заробітної плати, якщо платник отримував інші доходи протягом року?
3. Чи повинні фізичні особи, які претендують на податкову знижку, вести книгу ведення обліку доходів і витрат для визначення суми загального річного оподаткованого доходу?
4. Чи можна застосовувати соціальну податкову пільгу до зарплати працівника, якщо він зареєстрований підприємцем, але доходів від підприємницької діяльності не одержує?
5. Підприємство орендує автомобіль у фізичної особи. За договором оренди воно повинно компенсувати цій особі витрати на техогляд. Чи потрібно з такої суми сплачувати ПДФО?
6. До податкової знижки на навчання у поточному році можна віднести не більше 1,4 прожиткового мінімуму, встановленого на 1 січня й округленого до 10 грн на місяць.

7. У 2010 р. громадянин придбав квартиру. У поточному році він хоче її продати. Нотаріус наполягає, щоб громадянин сплатив 5 % податку на доходи. Чи правомірні дії нотаріуса?
8. Організація орендує у свого співробітника (не підприємця) оргтехніку. Чи потрібно утримувати 15 % ПДФО із суми орендної плати?
9. Чи може самозайнята особа бути податковим агентом?
10. Об'єктом оподаткування резидентів є загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід; доходи з України, що оподатковуються під час їх виплати; іноземні доходи.
11. У поточному році звичайний розмір ПСП дорівнює 100 % розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого на 1 січня.
12. У поточному місяці працівнику видали безпроцентну позику в сумі 50 тис. грн терміном на два роки. Погашення здійснюватиметься рівномірно шляхом щомісячного утримання фіксованої суми з його зарплати. Чи виникає оподатковуваний дохід у такого співробітника на етапі надання та погашення позики?
13. На честь ювілею керівник вирішив вручити працівниці цінний подарунок (пральну машину), яку було придбано за 4500 грн. Чи треба утримувати ПДФО з вартості подарунка?
14. Сума ПДФО, зазначена у податковій декларації, має бути сплачена протягом 60 днів після подання декларації.
15. Громадянин продав у поточному році лише один легковий автомобіль. Чи буде він сплачувати податок і якщо так, то за якою ставкою?

ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПОГЛИБЛЕНОГО ВИВЧЕННЯ МАТЕРІАЛУ

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (зі змінами). – Розділ III.
2. Про подання Податкової декларації з податку на доходи фізичних осіб : лист Державної податкової адміністрації України від 25.03.2011 № 8235/7/17-0217.
3. Про затвердження Порядку подання документів для застосування податкової соціальної пільги : постанова Кабінету Міністрів України від 29.12.2010 № 1227.

4. Про затвердження Порядку оподаткування доходів з джерелом їх походження в Україні, що виплачуються фізичній особі – нерезиденту іншим нерезидентом : постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2010 № 1226.
5. Про затвердження форми Книги обліку доходів і витрат, яку ведуть фізичні особи – підприємці, крім осіб, що обрали спрощену систему оподаткування, і фізичні особи, які провадять незалежну професійну діяльність, та Порядку її ведення : наказ Державної податкової адміністрації України від 24.12.2010 № 1025.
6. Про затвердження форми Книги обліку доходів і витрат для визначення суми загального річного оподатковуваного доходу та Порядку ведення обліку доходів і витрат для визначення суми загального річного оподатковуваного доходу : наказ Державної податкової адміністрації України від 24.12.2010 № 1022.
7. Білоус В. Т. Аналіз податкових надходжень: проблеми методології: монографія / В. Т. Білоус, В. П. Ніколаєв, А. О. Чугаєв. – Ірпінь : Нац акад. ДПС України, 2003. – 232 с.
8. Історія оподаткування : навч. посіб. / [Ф. О. Ярошенко, П. В. Мельник, В. Л. Андрущенко, В. М. Мельник]. – Ірпінь : Нац. акад. ДПС України, 2004. – 242 с.
9. Присенко Г. В. Прогнозування соціально-економічних процесів : навч. посіб. / Г. В. Присенко, Є. І. Равікович. – К. : КНЕУ, 2005. – 378 с.
10. Прогнозування податкових надходжень в перехідній економіці: проблеми методології і організації : монографія / [В. П. Бочарніков, К. В. Захаров, М. С. Лаба та ін.] ; під ред. В. П. Ніколаєва. – К. : Леся, 2006. – 320 с.
11. Пушкарева В. М. История мировой и русской финансовой науки и политики / В. М. Пушкарева. – М. : Финансы и статистика, 2003. – 272 с.
12. Соколовська А. М. Основи теорії податків : навч. посіб. / А. М. Соколовська. – К. : Кондор, 2010. – 326 с.
13. Щомісячний моніторинг виконання зведеного, державного і місцевих бюджетів України / підготовлено проектом “Реформа місцевих бюджетів в Україні” (RTI International, USAID) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ibser.org.ua>.

ЕКОЛОГІЧНЕ ОПОДАТКУВАННЯ

 Перелік знань та умінь, яких набуде студент після опанування матеріалів теми

Студенти повинні знати:

- зміст, призначення та складові екологічного оподаткування;
- володіти елементами механізму нарахування та сплати екологічного податку, збору за першу реєстрацію транспортного засобу, рентних платежів за видобуток та транспортування нафти та газу;

а також уміти:

- нараховувати податки, збори та інші обов'язкові платежі, що входять до підсистеми екологічного оподаткування;
- основні нововведення, що відбулись в екологічному оподаткуванні у результаті прийняття Податкового кодексу.

 Питання теми

- 8.1. Необхідність, сутність і складові екологічного оподаткування.
- 8.2. Механізм справляння екологічного податку.
- 8.3. Збір за першу реєстрацію транспортного засобу.
- 8.4. Рентна плата за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами природного газу та аміаку територією України.
- 8.5. Рентна плата за нафту, природний газ і газовий конденсат, що видобуваються в Україні.

8.1. НЕОБХІДНІСТЬ, СУТНІСТЬ І СКЛАДОВІ ЕКОЛОГІЧНОГО ОПОДАТКУВАННЯ

Екологічне оподаткування визнане світовою практикою як один з інструментів, що мають стримувати забруднення довкілля. Складові екологічного оподаткування наведено на рис. 8.1.

Інформативно. Вперше необхідність застосування екологічних податків на офіційному рівні була підтверджена в 1-й Програмі дій ЄС з охорони навколишнього середовища (1973 р.). Вона пов'язувалася з реалізацією принципу “забруднювач платить”¹.

Рис. 8.1. Складові екологічного оподаткування

¹ Чечель А. О. Екологічний податок як регулятор стійкого розвитку регіону / А. О. Чечель // Держава та регіони. Сер. “Економіка та підприємництво”. – 2010. – № 5. – С. 84–88.

Як бачимо з рисунка, перші чотири види екологічного оподаткування в Україні представлені одним екологічним податком. До транспортних податків належить збір за першу реєстрацію транспортного засобу, а до платежів за користування ресурсами – рентні плати за видобуток і транспортування нафти, нафтопродуктів і газу.

Поміркуйте, у який спосіб зазначені податки та інші обов'язкові платежі можуть використовуватись як інструмент охорони довкілля.

Екологічна складова має місце і в акцизному оподаткуванні. Адже акцизний податок на бензин підвищує ціну, що може обмежувати користування транспортними засобами.

8.2. МЕХАНІЗМ СПРАВЛЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ПОДАТКУ

Статті 240–250,
Перехідні положення
ПКУ

Екологічний податок – загальнодержавний обов'язковий платіж, що справляється з:

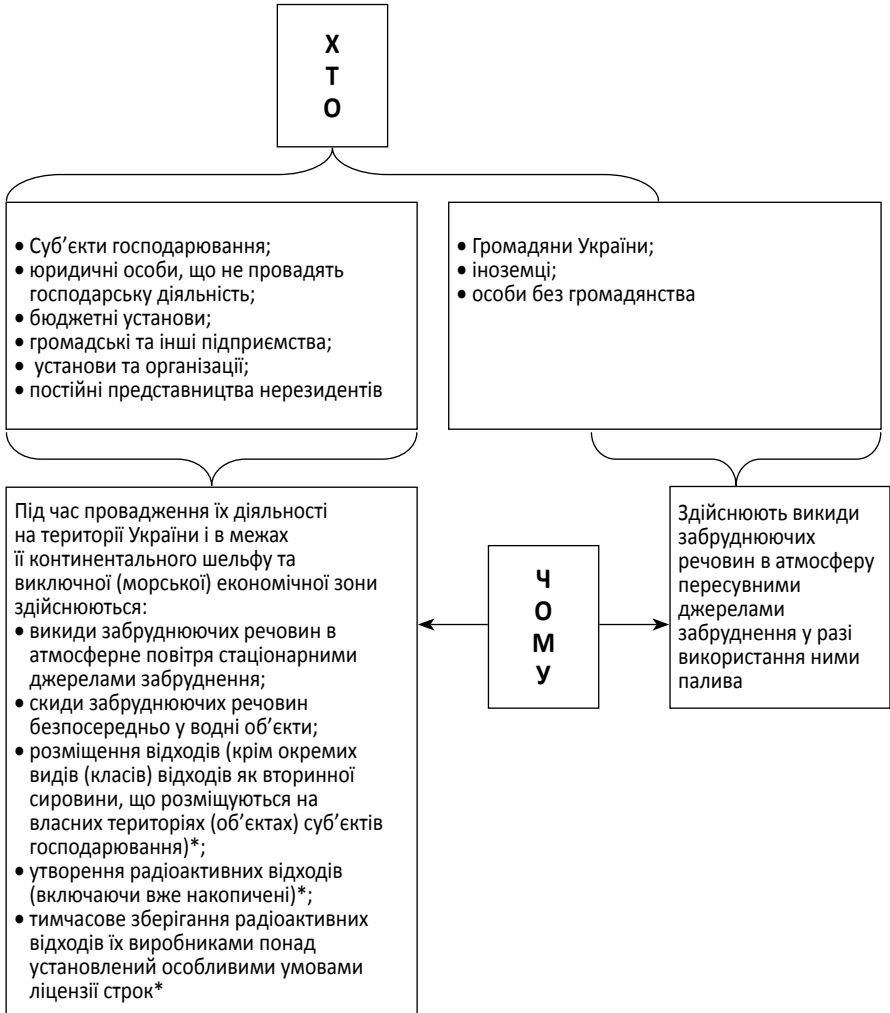
- фактичних обсягів викидів у атмосферне повітря;
- скидів у водні об'єкти забруднюючих речовин;
- розміщення відходів;
- фактичного обсягу радіоактивних відходів, що тимчасово зберігаються їх виробниками;
- фактичного обсягу утворених радіоактивних відходів;
- фактичного обсягу радіоактивних відходів, накопичених до 1 квітня 2009 р.

Прийняття Податкового кодексу України зумовило трансформацію збору за забруднення навколишнього середовища в екологічний податок, який функціонує з 1 січня 2011 р.

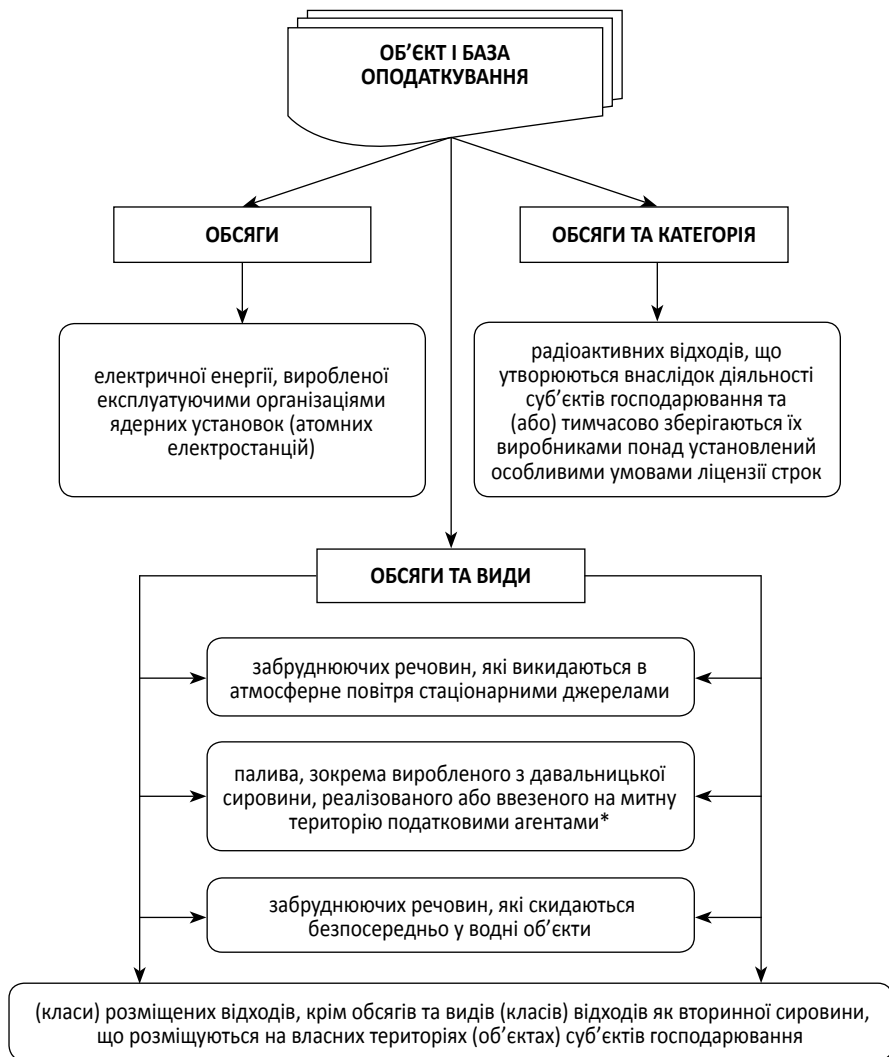
Вивчаючи екологічний податок, насамперед слід встановити платників, підстави сплати (рис. 8.2), об'єкт і базу оподаткування (рис. 8.3), ставки екологічного податку (додаток К) та порядок обчислення (додаток Л).

Хто і чому є платниками екологічного податку

* Не є платниками податку за умов, передбачених ст. 240 ПКУ.

Рис. 8.2. Платники екологічного податку

* Крім обсягів палива, вивезених з митної території України в митних режимах експорту або реекспорту та (або) переробки на митній території України, засвідчених належно оформленою митною декларацією; мазуту та пічного палива, що використовуються в процесі виробництва тепло- та електроенергії.

Рис. 8.3. Об'єкт і база оподаткування екологічного податку

Назвемо основні трансформаційні моменти екологічного оподаткування в Україні:

1. Нормативи збору за забруднення навколишнього середовища замінено ставками екологічного податку.

2. Встановлено податкову ставку за викиди двоокису вуглецю (CO_2): 0,2 грн за 1 т.

Для допитливих. Враховуючи перехідні положення ПКУ, податкові зобов'язання з екологічного податку мають вигляд:

- 2011–2012 рр. = 0,1 грн за 1 т CO_2 ;
- 2013 р. = 0,15 грн за 1 т CO_2 ;
- після 2013 р. = 0,2 грн за 1 т CO_2 .

Ефективність цього нововведення слід визначати на основі подальшої тенденції викидів парникових газів.

Поміркуйте, як впливає введення податкової ставки за викиди двоокису вуглецю на стан екології України.

3. Встановлено податкову ставку за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин пересувними джерелами забруднення у разі використання ними палива.

Слід очікувати надходжень від авіаційного транспорту, з якого раніше не стягувалися збори за забруднення природного середовища.

4. Розширено базу платників податків, що стягується з пересувних джерел забруднення у разі використання ними палива.

Екологічний податок сплачуватимуть не тільки державні та комерційні підприємства, а й власники приватного транспорту, тобто всі, хто використовує паливо для пересувних джерел забруднення.

Поміркуйте, чому варто оподатковувати власників приватного транспорту, які використовують паливо для пересувних джерел забруднення.

5. Змінено порядок справляння екологічного податку з пересувних джерел забруднення у разі використання ними палива.

Податкові агенти утримують і сплачують цей податок до бюджету:

- самостійно, щоквартально та за місцем перебування такого податкового агента на податковому обліку в органах державної податкової служби, якщо здійснюють торгівлю на митній території України паливом власного виробництва та (або) передають замовнику або за його дорученням іншій особі паливо, вироблене з давальницької сировини такого замовника;
- до або в день подання митної декларації для митного оформлення, якщо здійснюють ввезення палива на митну територію України, що звільняє платників податку від додаткової документації.

З набуттям чинності Податковим кодексом України частка екологічного податку включається в ціну продажу палива, але його роль у повному обсязі (100 %) має виявитися на початку 2014 р. Лояльним є не тільки поступове введення ставок, а й урахування при оподаткуванні вмісту сірки в дизельному пальному, що впливає на фінансовий результат міжнародних перевізників.

Поміркуйте, чому вміст масової частки сірки дизельного палива впливає на величину податкової ставки.

6. Реформовано порядок сплати екологічного податку зі стаціонарних джерел забруднення.

До 2011 р. податок сплачувався за місцем реєстрації об'єктів, проте тепер, відповідно до нововведень, необхідно сплачувати за місцем розміщення стаціонарних джерел забруднення, спеціально відведених для цього місць чи об'єктів.

7. Збільшено ставки податку за розміщення окремих видів надзвичайно небезпечних відходів.

Ставки податку за розміщення окремих видів надзвичайно небезпечних відходів на звалищах, які не забезпечують повного виключення забруднення атмосферного повітря або водних об'єктів, збільшуються втричі.

8. Збільшено ставки за скиди забруднюючих речовин у ставки та озера в 1,5 раза.

9. Скасовано встановлення лімітів забруднення.

 З 2011 р. податок слід сплачувати за фактичні обсяги скидів забруднюючих речовин у водні об'єкти та за розміщення відходів у спеціально відведених для цього місцях чи на об'єктах (до 2011 р. були встановлені ліміти, перевищення яких оподатковувалося в 10-кратному розмірі).

10. Реформовано систему коригувальних коефіцієнтів.

 Відповідно до змін зменшено перелік коригувальних коефіцієнтів, зокрема, більше не застосовуються коефіцієнти, які враховували чисельність жителів населеного пункту, народногосподарське значення населеного пункту, територіальні соціально-екологічні особливості, еколого-економічні умови функціонування водного господарства (регіональні (басейнові)), що значно спростило методику розрахунку екологічного податку.

11. Введено індексацію ставок податку.

 Ставки податку коригуватимуться щороку, враховуючи індекси споживчих цін, індекси цін виробників промислової продукції (проект щодо зміни ставок треба вносити на розгляд до Верховної Ради України щороку до 1 червня).

 Поміркуйте, на що вплине щорічне коригування ставки оподаткування з урахуванням індексів споживчих цін, індексів цін виробників промислової продукції.

Таким чином, новації Податкового кодексу України у сфері екологічного оподаткування мають позитивні риси: уніфікація системи стягнення екологічного податку; наближення до гармонізації з податковими системами Європейського Союзу; збільшення стримуально-го фактора забруднення навколишнього середовища.

8.3. ЗБІР ЗА ПЕРШУ РЕЄСТРАЦІЮ ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ

Збір за першу реєстрацію транспортного засобу – загальнодержавний збір, який справляється з юридичних та фізичних осіб за першу реєстрацію в Україні транспортних засобів¹, що поділяються на колісні, судна, літаки і вертольоти (zareєстровані відповідно до законодавства України).

Статті 231–239,
Перехідні положення ПКУ

Одним із нововведень Податкового кодексу України є збір за першу реєстрацію транспортного засобу, що замінив податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів.

Незалежно від кількості транспортних засобів, їх власнику слід розраховувати суму збору для кожного транспортного засобу окремо, за формулою:

$$\text{Збір} = \text{База оподаткування (табл. 8.1)} \cdot \text{Ставка (додаток М)} \times \text{Коефіцієнт (додаток М)}.$$

Таблиця 8.1

База оподаткування збором за першу реєстрацію транспортного засобу

№ з/п	Транспортний засіб	База оподаткування	Примітка
<i>Колісні транспортні засоби</i>			
1	Мотоцикли	Об'єм циліндрів двигуна, куб. см	
2	Легкові автомобілі		Якщо обладнані електродвигуном, то базою оподаткування є потужність двигуна у кВт
3	Автобуси (мікроавтобуси)		
4	Трактори		
5	Вантажні автомобілі		Сідельні тягачі, інші спеціалізовані та спеціальні вантажні транспортні засоби

¹ Транспортні засоби, що не є об'єктом оподаткування збором, зазначені в ст. 232 ПКУ.

Закінчення табл. 8.1

№ з/п	Транспортний засіб	База оподаткування	Примітка
<i>Судна</i>			
6	Судна, обладнані електродвигуном	Потужність двигуна, кВт	Зареєстровані у Державному судовому реєстрі України або Судновій книзі України
7	Судна, не обладнані електродвигуном	Довжина корпусу судна, см	
<i>Літаки, вертольоти</i>			
8	Літаки	Максимальна злітна маса	Зареєстровані в Державному реєстрі цивільних повітряних суден України або у Реєстрі державних повітряних суден України
9	Вертольоти		
<i>Інші</i>			
10	Колісні транспортні засоби		Для інших колісних транспортних засобів, які не зазначені у пп. 234.1.1–234.1.8 ст. 234 ПКУ

 Збір за першу реєстрацію транспортного засобу для вантажно-пасажирських автомобілів сплачується за ставками, установленими для вантажних автомобілів.

 Поміркуйте, яким з акцизів можна було б замінити транспортний податок.

Новації збору за першу реєстрацію транспортного засобу

1. Збір сплачується лише при першій реєстрації транспортного засобу.

 З набранням чинності Податковим кодексом України виключено сплату податку при проходженні технічного огляду, реєстрації та перереєстрації транспортного засобу.

2. Змінено об'єкт обкладання збором.

 Взагалі виключено з об'єкта оподаткування мопеди та велосипеди з установленим двигуном, причепа (напівпричепа); водночас літаки і вертольоти (крім військової авіації та цивільної оборони), мотоцикли (незалежно від об'єму циліндра установленого двигуна), трактори на гусеничному ході, деякі автомобілі та судна розширили перелік об'єктів обкладання збором.

 Поміркуйте, що держава зможе регулювати за допомогою збору за першу реєстрацію транспортного засобу.

3. Змінено коефіцієнти до ставок збору¹.

Для нових транспортних засобів коефіцієнти не змінилися.

 Для транспортних засобів, що використовувалися до восьми років, коефіцієнти тепер становлять 2 (було 1), а для транспортних засобів, термін використання яких перевищує вісім років:

- коефіцієнти дорівнюють 40 (було 33,3);
- для суден, літаків і вертольотів – 3.

Система коефіцієнтів стимулює використання нових транспортних засобів, оскільки вони чинять менш негативний вплив на навколишнє середовище.

4. Встановлено базовий податковий (звітний) період, що дорівнює календарному року (до цього були лише строки сплати податку).

5. Змінено порядок сплати збору.

 Юридичні особи повинні подавати податкову звітність тільки при першій реєстрації транспортного засобу, а не кожного року; розрахунок транспортного збору подається за їх місцезнаходженням та за місцем реєстрації транспортного засобу у десятиденний строк після першої реєстрації.

 Поміркуйте, чи вилине скасування транспортного податку на фінансування витрат, пов'язаних з будівництвом, реконструкцією, ремонтом і утриманням автомобільних доріг загального користування, сільських доріг тощо.

¹ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.asmap.org.ua/index1.php?id=61007>.

6. Введено індексацію ставок податку.

Ставки податку коригуватимуться щороку, враховуючи індекси споживчих цін, індекси цін виробників промислової продукції (проект щодо зміни ставок треба вносити на розгляд до Верховної Ради щороку до 1 червня).

Отже, механізм збору за першу реєстрацію транспортного засобу має такі переваги для платників: його сплата і подання звітності відбуваються лише один раз.

Збір за першу реєстрацію транспортного засобу є одним з інструментів екологічного регулювання держави. Зокрема, при визначенні бази оподаткування враховуються потужність, об'єм циліндрів двигуна, термін використання транспортних засобів тощо, тобто чим вищі ці показники, тим сума збору буде більшою. Можливо, це є стимулом до використання нових, з новітніми технологіями, менш потужних транспортних засобів, які допоможуть мінімізувати витрати на сплату збору і викиди шкідливих речовин в атмосферу.

8.4. РЕНТНА ПЛАТА ЗА ТРАНСПОРТУВАННЯ НАФТИ І НАФТОПРОДУКТІВ МАГІСТРАЛЬНИМИ НАФТОПРОВОДАМИ ТА НАФТОПРОДУКТОПРОВОДАМИ, ТРАНЗИТНЕ ТРАНСПОРТУВАННЯ ТРУБОПРОВОДАМИ ПРИРОДНОГО ГАЗУ ТА АМІАКУ ТЕРИТОРІЄЮ УКРАЇНИ

Згідно з Податковим кодексом України, рентна плата за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами природного газу та аміаку територією України – загальнодержавний обов'язковий платіж, який сплачується за надані послуги з транспортування (переміщення) вантажу територією України об'єктами трубопровідного транспорту (рис. 8.4–8.5).

Статті 251–255,
Перехідні положення ПКУ

***Інформативно.** Нафтотранспортна система України, експлуатацію якої здійснює ВАТ “Укртранснафта”, складається з 19 магістральних нафтопроводів загальною довжиною 4766,1 км. Річна пропускна спроможність систем для транзиту нафти з території РФ*

становить: на вході 114 млн т, на виході – 56,3 млн т. За необхідності система нафтопроводів спроможна в повному обсязі забезпечити потреби нафтопереробних підприємств, з огляду на їх максимальну потужність, понад 50 млн т на рік.

Термін експлуатації нафтопроводів дорівнює від 20 до 44 років, і 90 % з них відпрацювали свій амортизаційний період. Обладнання нафтотранспортної системи утримується в надійному стані, хоча є морально застарілим, потребує заміни або модернізації, додаткових експлуатаційних витрат¹.

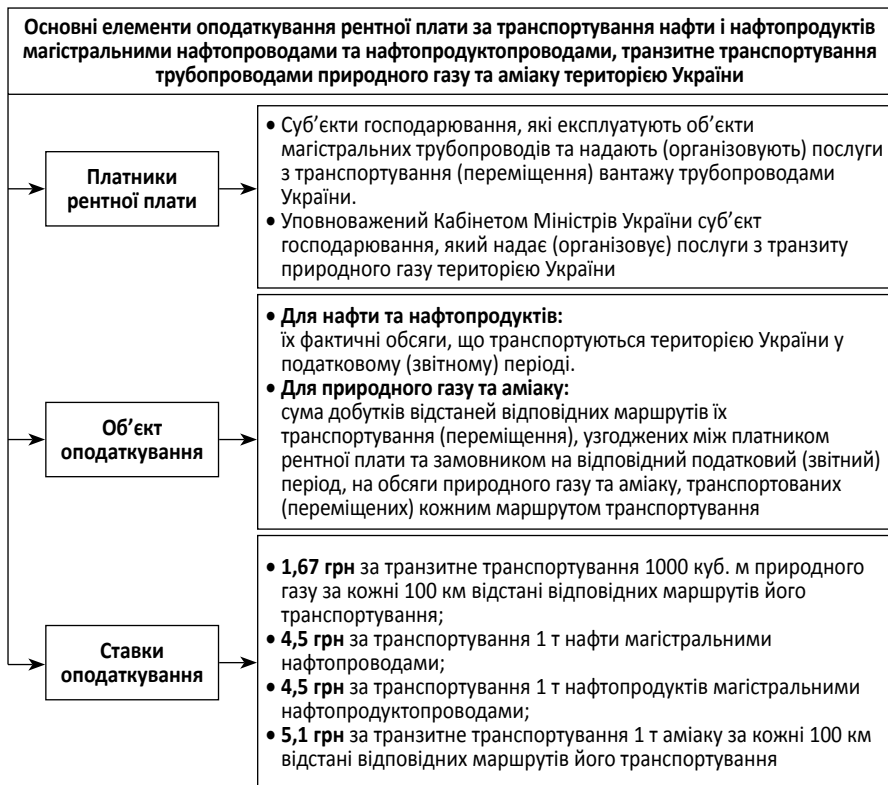

Рис. 8.4. Основні елементи оподаткування

¹ Зеркалов Д. В. Енергозбереження в Україні : у 5 кн. Кн. 3: Використання нафтопродуктів : навч. посіб. / Д. В. Зеркалов. – К. : Основа, 2009.

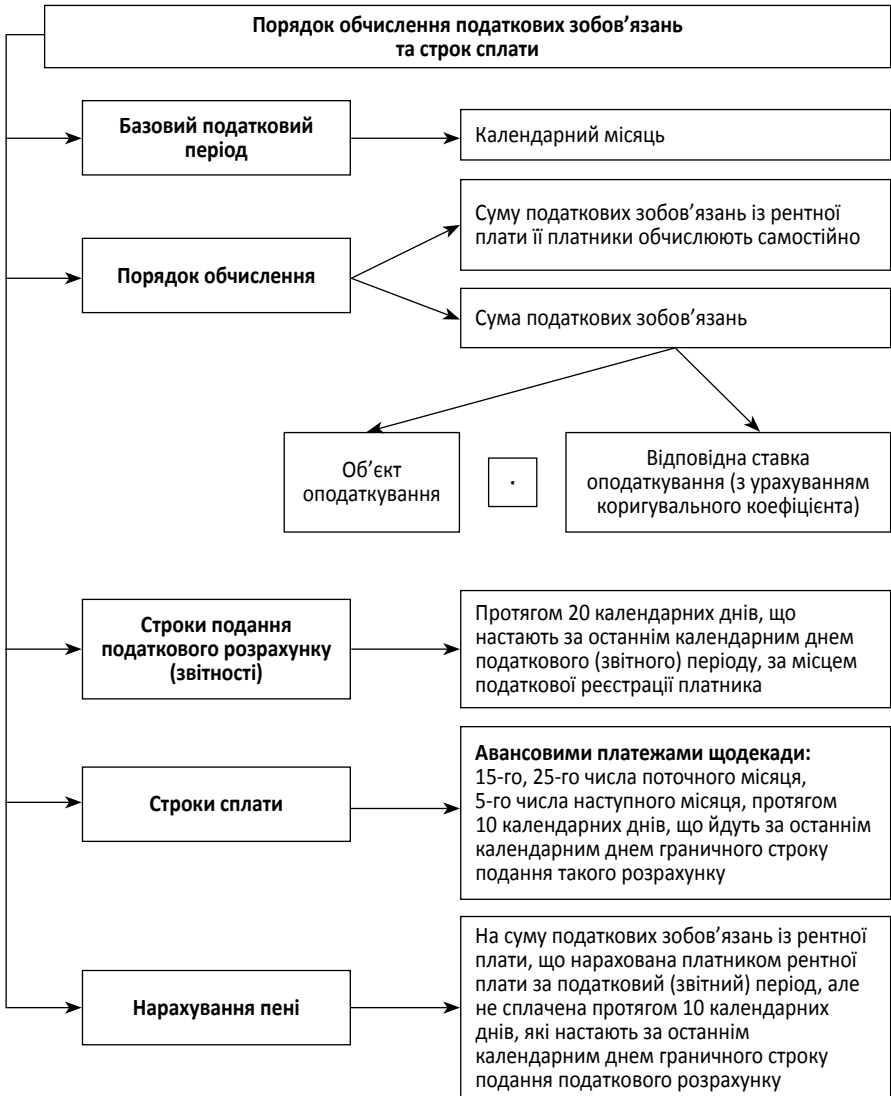

Рис. 8.5. Порядок обчислення податкових зобов'язань та строк сплати рентної плати за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами природного газу та аміаку територією України

У стягненні рентної плати за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами природного газу та аміаку територією України відбулися такі зміни, зумовлені набранням чинності Податковим кодексом України:

1. Зведення відповідних правових норм в єдиному нормативно-правовому акті, що спростило процес оподаткування.
2. Зміна форм розрахунків рентної плати.

Встановлено нові форми розрахунку:

- з рентної плати за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами;
- з рентної плати за транзитне транспортування трубопроводами природного газу та аміаку територією України.

Замість таких форм розрахунків: з рентної плати за транспортування нафти магістральними нафтопроводами, рентної плати за транзитне транспортування трубопроводами аміаку територією України та рентної плати за транзитне транспортування природного газу територією України.

3. Застосування коригувальних коефіцієнтів.

У разі зміни тарифів до ставок рентної плати застосовується коригувальний коефіцієнт, який обчислюється у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, крім ставки рентної плати за транзитне транспортування природного газу, що позитивно вплине на збалансованість податкової системи.

Згідно з Бюджетним кодексом України, рентна плата за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами природного газу та аміаку територією України включена до доходів загального фонду Державного бюджету України. Тобто надходження від цього виду рентної плати не використовуються для фінансування конкретної мети, а передбачають забезпечення загальних видатків бюджету.

Нововведення Податкового кодексу України сприяють збалансованості податкової системи.

8.5. РЕНТНА ПЛАТА ЗА НАФТУ, ПРИРОДНИЙ ГАЗ І ГАЗОВИЙ КОНДЕНСАТ, ЩО ВИДОБУВАЮТЬСЯ В УКРАЇНІ

Статті 256-261,
Перехідні поло-
ження ПКУ

Рентна плата за нафту, природний газ і газовий конденсат, що видобуваються в Україні – вдосконалений різновид рентних платежів, встановлених з набранням чинності Податковим кодексом України (рис. 8.6).

 Інформативно. Видобуток нафти з газоконденсатом на території України за оптимістичним сценарієм становитиме: у 2010 р. – 5,2 млн т, 2015 р. – 5,5 млн, 2020 р. – 5,5 млн, 2030 р. – 5,8 млн т; за песимістичним: у 2010 р. – 4,6 млн т, 2015 р. – 4,7 млн, 2020 р. – 4,6 млн, 2030 р. – 4,5 млн т; за базовим: у 2010 р. – 5,1 млн т, 2015 р. – 5,3 млн, 2020 р. – 5,3 млн та в 2030 р. – 5,4 млн т¹.

 Поміркуйте, з чим пов'язані проблеми видобутку нафти в Україні.

Для опанування цієї теми необхідно звернути увагу на диференціацію ставок рентної плати (табл. 8.2), коригувальні коефіцієнти до ставок (рис. 8.7–8.8) та порядок розрахунку податкових зобов'язань і строки їх сплати (рис. 8.9).

 Інформативно. Потреба України в нафті на сьогодні становить 28 млн т. Власний видобуток покриває приблизно 15–18 % потреби.

З огляду на перспективний попит на нафту та прогностичні рівні видобутку нафти і газового конденсату в Україні, імпорт нафти у 2010–2015 рр. становитиме 23,3 та 26,7 млн т відповідно, у 2020 р. – 29,1 млн, у 2030 р. – 30,4 млн т².

¹ Зеркалов Д. В. Енергозбереження в Україні : у 5 кн. Кн. 3: Використання нафтопродуктів : навч. посіб. / Д. В. Зеркалов. – К. : Основа, 2009.

² Там само.

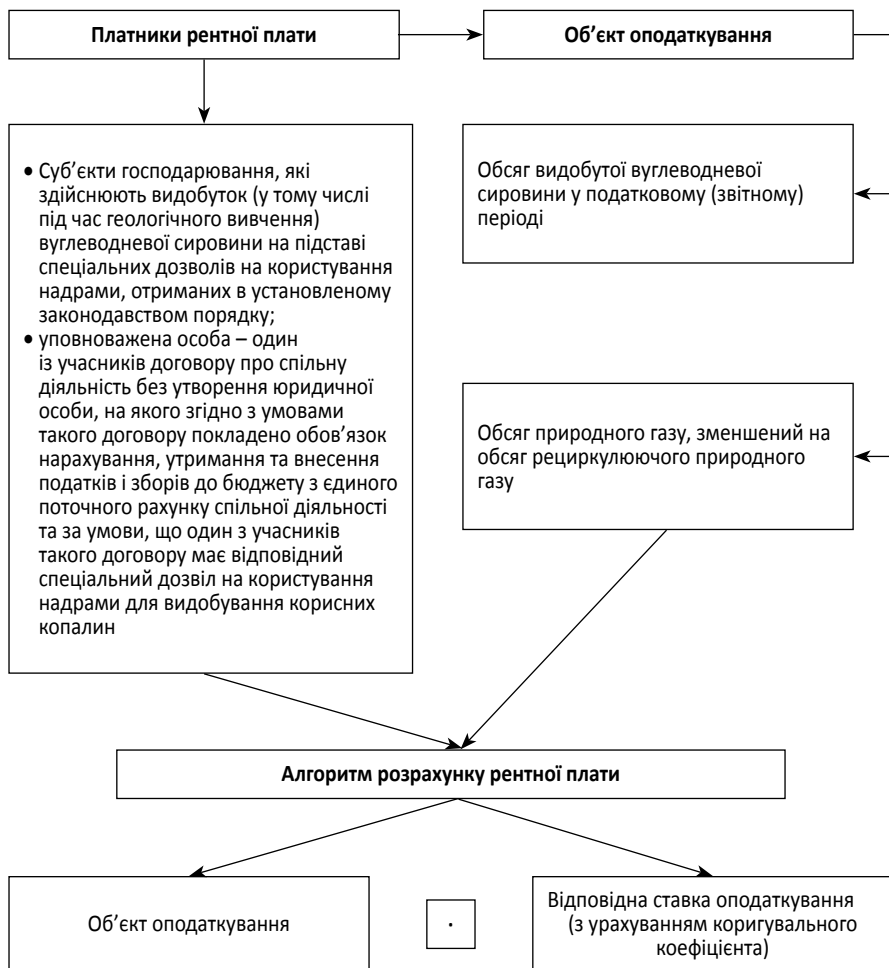

Рис. 8.6. Елементи оподаткування рентної плати за нафту, природний газ і газовий конденсат, що видобуваються в Україні

?

Завдання. Проаналізуйте тенденцію обсягу викидів забруднюючих речовин під час видобутку нафти, природного газу та конденсату і запропонуйте можливі заходи для зменшення шкідливого впливу на навколишнє природне середовище.

Таблиця 8.2

Диференціація ставок рентної плати

Об'єкт оподаткування	Кількісна характеристика об'єкта оподаткування	Розмір ставки, грн
<i>Природний газ (у тому числі нафтовий (попутний) газ)</i>		
Видобутий у податковому (звітному) періоді	1000 куб. м	237
Видобутий з покладів, що повністю залягають на глибині понад 5000 м, на ділянках надр (родовищах) у межах території України	1000 куб. м	118,5
Ставки для*: – формування ресурсу природного газу (у тому числі нафтового (попутного) газу), що використовується для потреб населення; – виробничо-технологічних витрат природного газу таких платників рентної плати		
Видобутий з покладів, що повністю або частково залягають на глибині до 5000 м, на ділянках надр (у родовищах) у межах території України	1000 куб. м	59,25
Видобутий з покладів, що повністю залягають на глибині понад 5000 м, на ділянках надр (у родовищах) у межах території України	1000 куб. м	47,4
Видобутий з покладів на ділянках надр (у родовищах) у межах континентального шельфу та (або) виключної (морської) економічної зони України	1000 куб. м	11,85
<i>Нафта</i>		
Видобута з покладів, які повністю або частково залягають на глибині до 5000 м	Одна тонна	2141,86
Видобута з покладів, які повністю залягають на глибині понад 5000 м	Одна тонна	792,54
<i>Газовий конденсат</i>		
Видобутий з покладів, які повністю або частково залягають на глибині до 5000 м	Одна тонна	2141,86
Видобутий з покладів, які повністю залягають на глибині понад 5000 м	Одна тонна	792,54

* За умови реалізації за регульованими цінами.

Поміркуйте, з чим пов'язано збільшення ставок рентної плати за нафту, природний газ і газовий конденсат, що видобуваються в Україні?

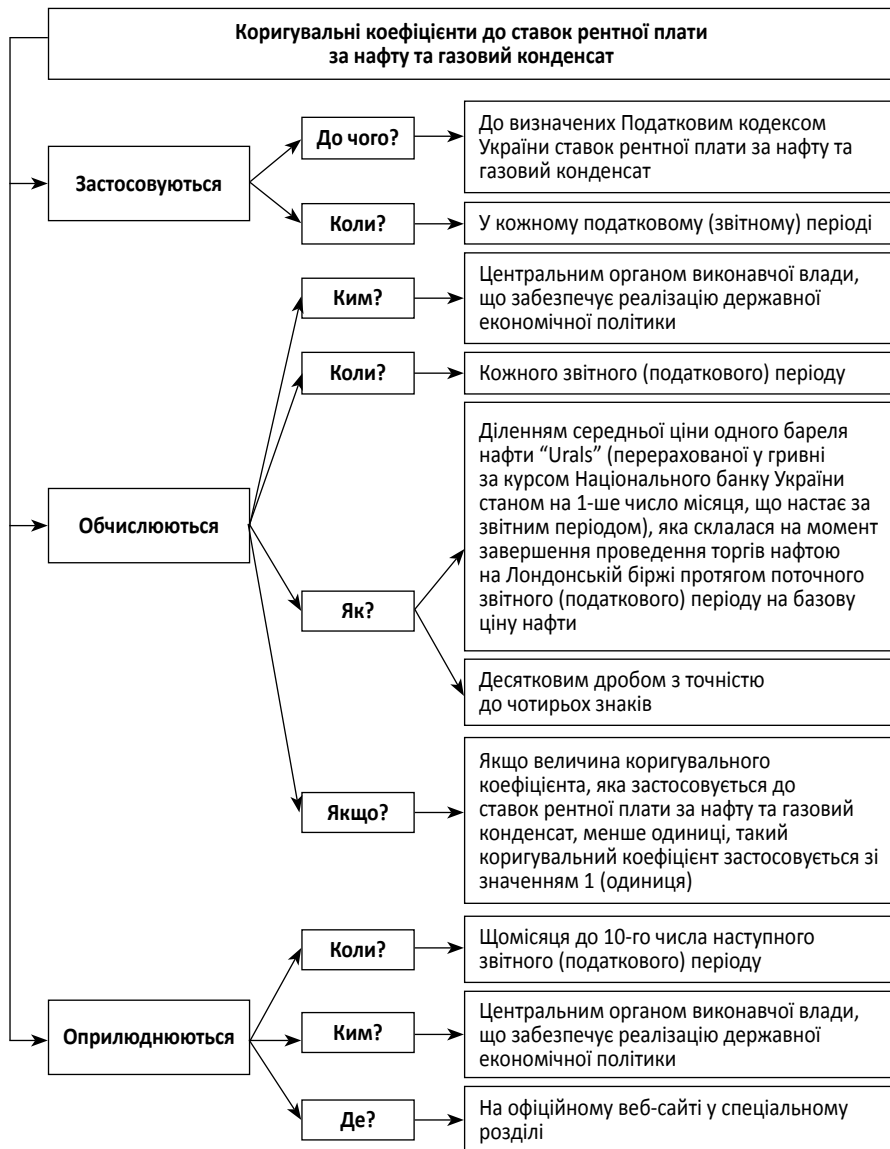

Рис. 8.7. Структурно-логічна схема коригувальних коефіцієнтів до ставок рентної плати за нафту та газовий конденсат

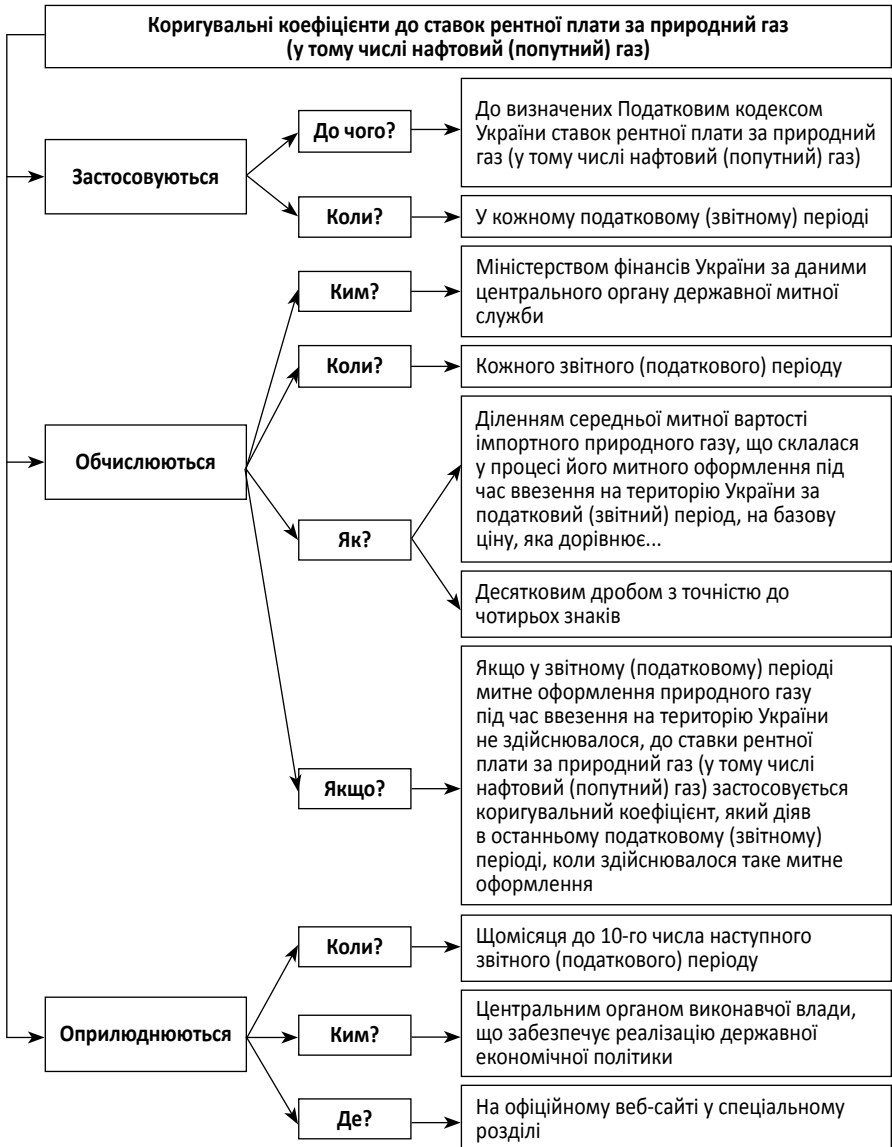

Рис. 8.8. Структурно-логічна схема застосування коригувальних коефіцієнтів до ставок рентної плати за природний газ (у тому числі нафтовий (попутний) газ)

Рис. 8.9. Порядок обчислення податкових зобов'язань та строки їх сплати

Основні новації Податкового кодексу України щодо рентної плати за нафту, природний газ та газовий конденсат, які видобуваються в Україні:

1. Зведення відповідних правових норм в єдиному нормативно-правовому акті, що спростило процес оподаткування.
2. Зменшення об'єкта оподаткування природного газу на обсяг рециркулюючого природного газу.

Завдяки цьому нововведенню враховуються особливості видобування природного газу: видобуток, схема руху сировини, місця зберігання, урахування умов конкретного виробництва, особливості технологічного процесу тощо. Як наслідок, виключена проблема подвійного оподаткування рециркулюючого газу, тобто вдосконалено адміністрування рентної плати.

3. Збільшення ставок рентної плати за нафту, природний газ та газовий конденсат.

Отже, прийняття Податкового кодексу України сприяє вдосконаленню справляння рентної плати за нафту, природний газ та газовий конденсат, що видобуваються в Україні: стимулює до раціональної діяльності, оптимізації витрат природних ресурсів.

Для допитливих. Світова практика використання податкових знижок та податкового кредиту для стимулювання впровадження природоохоронних технологій висвітлюється в табл. 8.3

Таблиця 8.3

**Світовий досвід надання податкових знижок
та податкового кредиту для стимулювання
впровадження природоохоронних технологій¹**

Держава	Ставка знижки (кредиту), %	База для нарахування пільги	Особливості використання
<i>Податкова знижка</i>			
Бельгія	13,5	Сума інвестицій в патенти, а також у дослідження та розроблення нової технології екологічної спрямованості та інвестицій в енергозбереження	Не використана податкова знижка може бути перенесена на майбутні періоди без жодних обмежень

¹ Податкова політика: теорія, методологія, інструментарій : навч. посіб. / за ред. Ю. Б. Іванова, І. А. Майбутова. – Х. : ІНЖЕК, 2010. – С. 286.

European Tax Handbook 2004 / ed. by K. Juhani. – Amsterdam : International Bureau of Fiscal Documentation, 2004. – P. 74, 151, 442, 474, 606.

Закінчення таблиці 8.3

Держава	Ставка знижки (кредиту), %	База для нарахування пільги	Особливості використання
Македонія	100,0	Сума прибутку, інвестована на захист навколишнього природного середовища	Не встановлені
Нідерланди	55,0	Загальні річні витрати на кваліфіковані капітальні вкладення в енергозбереження	Пільга застосовується відносно інвестицій у межах 0,02–106 млн євро
	15,0; 30,0; 40,0	Сума інвестицій в капітальні активи, спрямовані на збереження навколишнього природного середовища	Знижка надається на інвестиції, що відповідають таким критеріям: капітальні активи передбачені відповідною директивою і входять в опублікований перелік; сума інвестицій повинна перевищувати 2 тис. євро. Конкретний розмір знижки визначається залежно від об'єктів інвестицій
Чехія	15,0	Витрати на придбання машин та обладнання для водовідведення, очищення води та водопостачання	Пільга поширюється на активи, придбані на умовах фінансового лізингу і застосовується протягом 36 міс. з періоду, наступного за введенням в експлуатацію (або з періоду отримання першого прибутку)
<i>Податковий кредит</i>			
Іспанія	10,0	Інвестиції в основні фонди, пов'язані з захистом або поліпшенням природного середовища	Податковий кредит не застосовується у разі отримання субсидій. Період використання пільги –10 років

РЕЗЮМЕ ЗА ЗМІСТОМ ТЕМИ

У світовій практиці одним з інструментів впливу на екологічний стан довкілля є екологічні податки.

Систему екологічних податків України утворюють:

- екологічний податок;
- збір за першу реєстрацію транспортного засобу;
- рентна плата за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами природного газу та аміаку територією України;
- рентна плата за нафту, природний газ і газовий конденсат, що видобуваються в Україні.

Екологічний податок справляється з: фактичних обсягів викидів у атмосферне повітря, скидів у водні об'єкти забруднюючих речовин, розміщення відходів, фактичного обсягу радіоактивних відходів, що тимчасово зберігаються їх виробниками, фактичного обсягу утворених радіоактивних відходів, фактичного обсягу радіоактивних відходів, накопичених до 1 квітня 2009 р.

Збір за першу реєстрацію транспортного засобу справляється з юридичних та фізичних осіб за першу реєстрацію в Україні транспортних засобів, що поділяються на колісні, судна, літаки і вертольоти (zareєстровані відповідно до законодавства України).

Рентна плата за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами природного газу та аміаку територією України сплачується за надані послуги з транспортування (переміщення) вантажу територією України об'єктами трубопроводного транспорту.

Рентна плата за нафту, природний газ і газовий конденсат, що видобуваються в Україні – вдосконалений різновид рентних платежів, встановлених з набранням чинності Податкового кодексу України.

Запровадження екологічного оподаткування як нововведення Податкового кодексу України має позитивний характер. Світова практика застосування екологічних податків підтверджує їх необхідність як стимулів і мотиваторів ощадливого ставлення до навколишнього природного середовища.

НОВАЦІЇ ПОДАТКОВОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

1. Введення нових обов'язкових платежів замість діючих, з метою підвищення їх ефективності: екологічний податок (було: збір за забруднення навколишнього середовища), збір за першу реєстрацію транспортного засобу (було: податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин та механізмів).
2. Зведення відповідних правових норм в єдиному нормативно-правовому акті, що спростило процес оподаткування.
3. Реформування податкових ставок: встановлення нових (за викиди двоокису вуглецю) та перегляд діючих у бік збільшення.
4. Внесення новацій переважно щодо основних елементів оподаткування (переліку платників, об'єкта, бази, порядку обчислення та сплати), що сприяє реалізації фіскальної функції екологічних податків і вдосконаленню системи адміністрування.
5. Запровадження щорічної індексації податкових ставок з урахуванням індексів споживчих цін, індексів цін виробників промислової продукції.

Деякі питання, що потребують вирішення

1. Приведення розміру ставок екологічних податків у відповідність до витрат на використання інноваційних природоохоронних технологій.
2. Врахування специфіки міжнародних перевезень під час екологічного оподаткування: розроблення механізму сплати та компенсації екологічного податку за придбане в Україні пальне, проте використане на її території не в повному обсязі.
3. Вплив нововведення – збору за першу реєстрацію транспортного засобу – на механізм фінансування дотримання належного стану автомобільних доріг загального користування, сільських доріг тощо.

ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Новий транспортний засіб – транспортний засіб, що не має актив державної реєстрації уповноважених органів, у тому числі іноземних, які дають право на його експлуатацію.

Обсяг видобутої вуглеводневої сировини – обсяги нафти, природного газу (зокрема нафтового (попутного) газу), газового конденсату та ін.

Пеня – сума коштів у вигляді процентів, нарахованих на суми грошових зобов'язань, не сплачених у встановлені законодавством строки.

Пересувне джерело забруднення – транспортний засіб, рух якого супроводжується викидом в атмосферу забруднюючих речовин.

Перша реєстрація транспортного засобу – реєстрація транспортного засобу, яка здійснюється щодо нього уповноваженими державними органами в Україні вперше.

Постійне представництво – постійне місце діяльності, через яке повністю або частково провадиться господарська діяльність нерезидента в Україні, зокрема: місце управління; філія; офіс; фабрика; майстерня; установка або споруда для розвідки природних ресурсів; шахта, нафтова/газова свердловина, кар'єр чи будь-яке інше місце видобутку природних ресурсів; склад або приміщення, що використовується для доставки товарів.

Рециркулюючий газ – природний газ, який повернуто (закачано) в один або декілька нафтогазоносних покладів такого родовища (свердловини) для підтримання в них необхідних пластового тиску або пластової енергії відповідно до затверджених в установленому законодавством порядку центральним органом виконавчої влади в галузі нафтогазовидобування проекту промислової або дослідно-промислової розробки родовища (покладу), а також до комплексного проекту його облаштування.

Стаціонарне джерело забруднення – підприємство, цех, агрегат, установка або інший нерухомий об'єкт, що зберігає свої просторові координати протягом певного часу і здійснює викиди забруднюючих речовин в атмосферу та/або скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти.

Транспортні засоби, що використовувалися, – транспортні засоби, на які уповноваженими державними органами, у тому числі іноземними, видані реєстраційні документи, що дають право їх експлуатувати.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Дайте визначення понять: “екологічний податок”, “збір за першу реєстрацію транспортного засобу”, “рентна плата за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами”, “транзитне транспортування трубопроводами природного газу та аміаку територією України”, “рентна плата за нафту, природний газ і газовий конденсат, що видобуваються в Україні”.
2. Назвіть платників і підстави сплати екологічного податку.
3. Визначте основні трансформаційні моменти екологічного оподаткування в Україні.
4. Поясніть новації порядку справляння екологічного податку з пересувних джерел забруднення у разі використання ними палива.
5. Розкрийте сутність переходу від встановлення лімітів до оподаткування фактичних обсягів скидів забруднюючих речовин у водні об’єкти та за розміщення відходів у спеціально відведених для цього місцях чи на об’єктах.
6. Наведіть формулу розрахунку збору за першу реєстрацію транспортного засобу.
7. Перелічіть новації збору за першу реєстрацію транспортного засобу.
8. Обґрунтуйте доцільність зміни об’єкта обкладання збором за першу реєстрацію транспортного засобу.
9. Визначте переваги новацій щодо порядку сплати збору.
10. Охарактеризуйте об’єкт оподаткування рентної плати за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами природного газу та аміаку територією України.
11. Вкажіть строки подання податкового розрахунку (звітності) з рентної плати за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами природного газу та аміаку територією України.
12. Розкрийте порядок нарахування пені з рентної плати за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами природного газу та аміаку територією України.

13. Коли застосовуються коригувальні коефіцієнти до ставок з рентної плати за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами природного газу та аміаку територією України?
14. Дайте характеристику диференціації ставок рентної плати за нафту, природний газ і газовий конденсат, що видобуваються в Україні.
15. Наведіть алгоритм розрахунку рентної плати за нафту, природний газ і газовий конденсат, що видобуваються в Україні.
16. Вкажіть, коли оприлюднюються коригувальні коефіцієнти, що застосовуються до ставок рентної плати за нафту, природний газ і газовий конденсат, які видобуваються в Україні.
17. Назвіть порядок подання податкового розрахунку з рентної плати за нафту, природний газ і газовий конденсат, що видобуваються в Україні.
18. Вкажіть строки сплати рентної плати за нафту, природний газ і газовий конденсат, які видобуваються в Україні.
19. Сформулюйте причини зменшення об'єкта оподаткування природного газу на обсяг рециркулюючого природного газу.
20. Що означає індексація ставок екологічних податків?

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

Серед наведених відповідей на запитання вибрати правильні або вказати власний варіант, якщо правильної відповіді не запропоновано.

1. Податок, що справляється за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин пересувними джерелами забруднення у разі використання палива, сплачується до бюджету:
 - а) юридичними особами (підприємствами, організаціями);
 - б) бюджетними установами;
 - в) податковими агентами;
 - г) постійними представництвами нерезидентів.
2. Платники екологічного податку подають податкові декларації протягом:
 - а) 10 днів, що настають за останнім календарним днем податкового кварталу;

- б) 20 днів, що настають за останнім календарним днем податкового кварталу;
 - в) 30 днів, що настають за останнім календарним днем податкового кварталу;
 - г) 40 днів, що настають за останнім календарним днем податкового кварталу.
3. До податкових агентів не належать суб'єкти господарювання:
- а) що здійснюють роздрібну торгівлю паливом;
 - б) що здійснюють оптову торгівлю паливом;
 - в) що реалізують паливо, придбане у суб'єктів господарювання;
 - г) правильні відповіді – а, в;
 - д) правильні відповіді – а, б.
4. За розміщення відходів, на які не встановлено клас небезпеки, застосовується ставка податку, запроваджена за розміщення відходів:
- а) 3-го класу небезпеки;
 - б) 2-го класу небезпеки;
 - в) 1-го класу небезпеки;
 - г) 4-го класу небезпеки.
5. У разі якщо під час провадження господарської діяльності платником податку здійснюються різні види забруднення навколишнього середовища, такий платник зобов'язаний:
- а) визначати суму податку окремо за кожним видом забруднення;
 - б) визначати суму податку в цілому за забруднення навколишнього середовища;
 - в) визначати суму податку за встановленою нормою забруднення навколишнього середовища;
 - г) правильні відповіді – а, б.
6. Платники збору зобов'язані при першій реєстрації в Україні пред'являти:
- а) документи водія разом з медичною довідкою;
 - б) квитанції або платіжні доручення про сплату збору з відміткою банку про дату виконання платіжного доручення;
 - в) довідку з банку про відсутність заборгованості за виданими кредитами;
 - г) довідку про доходи громадян.

7. Збір за першу реєстрацію транспортного засобу сплачується:
- а) за місцем реєстрації транспортних засобів за ставками, які діють на день сплати;
 - б) за місцем реєстрації транспортних засобів за ставками, які встановлюються на початок бюджетного року;
 - в) за місцем реєстрації транспортних засобів за ставками, які є фіксованими протягом чотирьох років;
 - г) за місцем проживання осіб, які реєструють свої транспортні засоби за ставками, що діють на день сплати.
8. Який коефіцієнт застосовується для розрахунку ставки для автомобілів, які використовувалися вісім років?
- а) 3;
 - б) 2;
 - в) 5;
 - г) 8.
9. Якою є ставка збору для літаків і вертольотів (за кожний кілограм максимальної злітної маси)?
- а) 1 грн;
 - б) 10 грн;
 - в) 50 грн;
 - г) 100 грн.
10. Від сплати збору звільняються:
- а) легкові автомобілі для інвалідів з об'ємом циліндрів двигуна до 1200 куб. см;
 - б) легкові автомобілі для інвалідів з об'ємом циліндрів двигуна до 1600 куб. см;
 - в) транспортні засоби будинків-інтернатів для громадян похилого віку та інвалідів, дитячих будинків-інтернатів;
 - г) транспортні засоби будинків-інтернатів для громадян похилого віку та інвалідів, дитячих будинків-інтернатів, що фінансуються з державного та місцевих бюджетів.
11. Базовий податковий (звітний) період для рентної плати дорівнює:
- а) 30 робочих днів;
 - б) календарному місяцю;

- в) правильні відповіді – а, б;
г) немає правильної відповіді.
12. Сума податкових зобов'язань з рентної плати за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами природного газу та аміаку територією України за податковий (звітний) період сплачується авансовими платежами щодакади, а саме:
- а) 10-го, 20-го числа поточного місяця, 5-го числа наступного місяця;
 - б) 15-го, 25-го числа поточного місяця, 5-го числа наступного місяця;
 - в) 15-го, 25-го числа поточного місяця, 15-го числа наступного місяця;
 - г) немає правильної відповіді.
13. Ставка оподаткування за транзитне транспортування 1000 куб. м природного газу за кожні 100 кілометрів відстані відповідних маршрутів його транспортування:
- а) 1,67 грн;
 - б) 1,76 грн;
 - в) 4,5 грн;
 - г) 5,1 грн.
14. До якої зі ставок рентної плати не застосовується коригувальний коефіцієнт?
- а) за транзитне транспортування однієї тонни аміаку;
 - б) за транспортування однієї тонни нафти;
 - в) за транспортування однієї тонни нафтопродуктів;
 - г) за транзитне транспортування природного газу.
15. Протягом якого періоду подається податковий розрахунок з рентної плати за податковий (звітний) період?
- а) 10 календарних днів;
 - б) 20 календарних днів;
 - в) 30 календарних днів;
 - г) немає правильної відповіді.

16. Згідно з Податковим кодексом України, об'єкт оподаткування рентною платою природного газу, що видобувається в Україні, зменшується на:
- а) обсяг ліцензійного природного газу;
 - б) обсяг рециркулюючого природного газу;
 - в) обсяг використаного природного газу;
 - г) правильні відповіді – а, б.
17. Розмір ставки, для природного газу видобутого з покладів, що повністю залягають на глибині понад 5000 м, на ділянках надр (родовищах) у межах території України, що формує ресурс природного газу та використовується для потреб населення, реалізований за регульованими цінами:
- а) 118,5 грн за 1000 куб. м;
 - б) 59,25 грн за 1000 куб. м;
 - в) 47,4 грн за 1000 куб. м;
 - г) 11,85 грн за 1000 куб. м.
18. Як обчислюється величина коригувального коефіцієнта для нафти та газового конденсату, що видобуваються в Україні?
- а) десятковим дробом з точністю до двох знаків;
 - б) десятковим дробом з точністю до трьох знаків;
 - в) десятковим дробом з точністю до чотирьох знаків;
 - г) немає правильної відповіді.
19. В якому розмірі від податкових зобов'язань сплачуються авансовані внески за рентну плату за нафту, природний газ та газовий конденсат, що видобуваються в Україні?
- а) $1/2$;
 - б) $1/3$;
 - в) $1/4$;
 - г) $1/5$.
20. Хто обчислює коригувальні коефіцієнти до ставок рентної плати за природний газ (у тому числі нафтовий (попутний) газ)?
- а) центральний орган виконавчої влади України;
 - б) Міністерство фінансів України;
 - в) Державна податкова служба України;
 - г) всі відповіді правильні.

❓ ПИТАННЯ ДЛЯ БЛІЦ-КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ

1. За скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти справляється...
2. Розмір ставки за викиди двоокису вуглецю становить...
3. Базу платників екологічного податку, що стягується з пересувних джерел забруднення у разі використання ними палива, розширили...
4. Ставки податку за розміщення окремих видів надзвичайно небезпечних відходів на звалищах, які не забезпечують повного виключення забруднення атмосферного повітря або водних об'єктів, збільшуються у...
5. Збільшено ставки за скиди забруднюючих речовин у ставки та озера у...
6. Незалежно від кількості транспортних засобів їх власнику слід розраховувати суму збору для кожного транспортного засобу...
7. Базою оподаткування для літаків є...
8. Для суден, літаків і вертольотів, термін використання яких перевищує вісім років, розмір коефіцієнта до ставки збору дорівнює...
9. До якого органу подається розрахунок транспортного збору у 10-денний строк після першої реєстрації транспортного засобу?
10. Уповноважений Кабінетом Міністрів України суб'єкт господарювання, який надає (організовує) послуги з транзиту природного газу територією України, є платником...
11. Базовий податковий період для рентної плати за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами природного газу та аміаку територією України дорівнює...
12. Згідно з Податковим кодексом України, на обсяг рециркулюючого природного газу зменшено...
13. Якщо величина коригувального коефіцієнта, яка застосовується до ставок рентної плати за нафту та газовий конденсат, менше одиниці, такий коефіцієнт застосовується зі значенням...
14. Суму податкових зобов'язань з рентної плати за нафту, природний газ і газовий конденсат, що видобуваються в Україні, її платники обчислюють...
15. Протягом якого періоду слід подавати податкові розрахунки з рентної плати за нафту, природний газ і газовий конденсат, що видобуваються в Україні?

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

Розроблення конспект-схеми

Скласти конспект-схему до теми: “Екологічне оподаткування”. Правила складання конспект-схем наведені в додатку Б.

Перелік проблемних питань для підготовки та презентації експертних оцінок

1. Визначити щорічні викиди двоокису вуглецю тепловими електростанціями України, розрахувати суму екологічного податку та сформулювати власну думку щодо ефективності його впровадження.
2. Міжнародний досвід застосування екологічних податків на продукт.
3. Новації збору за першу реєстрацію транспортного засобу.
4. Фіскальний потенціал рентної плати за нафту, природний газ і газовий конденсат, що видобуваються в Україні: реалії та перспективи.
5. Новації Податкового кодексу України в частині екологічного оподаткування: сутність, мета, перспективи.

Питання для поглибленого вивчення та дискусії *Поміркуйте та дайте аргументовану відповідь.*

1. Причини введення екологічного оподаткування в Україні.
2. Чи збільшить податкові надходження розширення переліку шкідливих речовин, викиди і скиди яких є об'єктом екологічного оподаткування?
3. Чи є, на вашу думку, актуальним розмір коефіцієнтів, що застосовуються до ставок збору за першу реєстрацію транспортного засобу.
4. Чи необхідне запровадження коригувального коефіцієнта до ставок рентної плати за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами природного газу та аміаку територією України? Чому?
5. Чи удосконалено адміністрування рентної плати за нафту, природний газ і газовий конденсат, що видобуваються в Україні, у зв'язку з прийняттям Податкового кодексу України? Як саме?

ОБОВ'ЯЗКОВІ ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1

На підприємстві “К” протягом звітнього періоду викиди забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення в атмосферне повітря становили: аміак – 20 т, хлористий водень – 75, сірководень – 7, сполуки марганцю – 1,5 т.

Визначити суму екологічного податку, вказати строки подання звітності та сплати податку до бюджету. Всі розрахунки пояснити, посилаючись на чинне законодавство.

Довідкова інформація: ставки податку та порядок розрахунку наведені в додатках К та Л.

Завдання 2

Підприємство “Д” у процесі діяльності протягом звітнього кварталу здійснювало викиди забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення в:

- атмосферне повітря: нітратів (12 т), сульфатів (8), хлоридів (15), фосфатів (3 т);
- озеро неподалік місця розташування цього підприємства: інші завислі речовини (9 т).

Визначити суму екологічного податку, вказати строки подання звітності та сплати податку до бюджету. Всі розрахунки пояснити, посилаючись на чинне законодавство.

Довідкова інформація: ставки податку та порядок розрахунку наведені в додатках К та Л.

Завдання 3

Підприємство “А” в поточному звітньому періоді розміщувало свої відходи, серед яких:

- обладнання, що містить елементи надзвичайно небезпечних відходів з іонізуючим випромінюванням (4 од.);
- відходи, віднесені до помірно небезпечних (45,5 т);
- відходи, віднесені до малонебезпечних (215 т).

Відходи розміщувалися на спеціально відведеному звалищі на відстані 5 км від найближчого населеного пункту. Підприємство не може забезпечити повного виключення забруднення атмосферного повітря.

Визначити суму екологічного податку, вказати строки подання звітності та сплати податку до бюджету. Всі розрахунки пояснити, посилаючись на чинне законодавство.

Довідкова інформація: ставки податку та порядок розрахунку наведені в додатках К та Л.

Завдання 4

Підприємство, розміщене на відстані 2 км від населеного пункту, під час діяльності у I кв. звітного періоду:

- здійснило викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення: забруднюючі речовини IV класу небезпечності – 27,9 т; забруднюючі речовини III класу небезпечності – 15,6 т;
- розмістило відходи у спеціально відведених для цього місцях IV класу небезпечності на звалищах, які не забезпечують повного виключення атмосферного повітря, – 52,1 т.

Визначити суму екологічного податку, вказати строки подання звітності та сплати податку до бюджету. Всі розрахунки пояснити, посилаючись на чинне законодавство.

Довідкова інформація: ставки податку та порядок розрахунку наведені в додатках К та Л.

Завдання 5

Акціонерне товариство (завод) придбало 20 січня звітного періоду такі транспортні засоби:

- новий легковий автомобіль LEXUS GX460 за 550 000 грн з об'ємом циліндра двигуна 4600 куб. см, що використовуватиметься для господарської діяльності;
- новий вантажний автомобіль за 448 000 грн з об'ємом циліндра двигуна 7500 куб. см, що використовуватиметься для перевезення вантажів на короткі відстані;
- новий причіп за 15 000 грн.

Визначити суму збору за першу реєстрацію транспортних засобів, вказати строки подання звітності та сплати збору до бюджету. Всі розрахунки пояснити, посилаючись на чинне законодавство.

Довідкова інформація: ставки збору та коефіцієнти наведені в додатку М.

 Завдання 6

Фізична особа – підприємець придбала 20 березня поточного року новий вертоліт за 1 800 000 грн з об'ємом двигуна 20 000 куб. см, злітна маса якого – 3500 кг.

15 квітня вона також придбала нове судно, яке не обладнане двигуном і має довжину 9 м, вік судна – 4 роки.

Визначити суму збору за першу реєстрацію транспортних засобів, вказати строки подання звітності та сплати збору до бюджету. Всі розрахунки пояснити, посилаючись на чинне законодавство.

Довідкова інформація: ставки збору та коефіцієнти наведені в додатку М.

 ДОДАТКОВЕ ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ **Завдання**

Акціонерним товариством придбано 20 лютого поточного року два транспортні засоби:

- новий легковий автомобіль представницького класу за 265 000 грн з об'ємом двигуна 4000 куб. см для використання в адміністративних цілях;
- причіп за 15 000 грн.

Визначити суму збору за першу реєстрацію транспортних засобів, вказати строки подання звітності та сплати збору до бюджету. Всі розрахунки пояснити, посилаючись на чинне законодавство.

Довідкова інформація: ставки збору та коефіцієнти наведені в додатку М.

 ІГРОВІ ФОРМИ ТРЕНІНГ-ВПРАВ

Мозкова атака на тему: *“Податкове стимулювання до застосування енергозберігаючих технологій: світовий і український досвід”*

Правила проведення мозкової атаки наведені в додатку Г.

 ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПОГЛИБЛЕНОГО ВИВЧЕННЯ МАТЕРІАЛУ

1. European Tax Handbook 2004 / ed. by K. Juhani. – Amsterdam : International Bureau of Fiscal Documentation, 2004. – P. 74, 151, 442, 474, 606.
2. *Іванов Ю. Б.* Податкова політика: теорія, методологія, інструментарій : навч. посіб. / за ред. Ю. Б. Іванова, І. А. Майбурова. – Х. : ІНЖЕК, 2010. – 492 с.
3. *Мюллер Х.* Составление ментальных карт: метод генерации и структурирования идей / Х. Мюллер ; [пер.с нем. В. В. Мартыновой, М. М. Дремина]. – М. : Омега-А, 2007. – 126 с.: ил. – С. 22–25. – (TASCHEN GUIDE. Просто! Практично!).
4. Про затвердження форми Податкового розрахунку з рентної плати за нафту, природний газ і газовий конденсат, що видобуваються в Україні : наказ Державної податкової адміністрації України від 20.01.2011 № 1012.
5. Про затвердження форми Квитанції про прийняття податків і зборів : наказ Державної податкової адміністрації України від 20.12.2010 № 964.
6. Про затвердження форми Розрахунку суми збору за першу реєстрацію транспортних засобів : наказ Державної податкової адміністрації України від 23.12.2010 № 994.
7. Про затвердження форм повідомлень про зареєстровані та зняті з обліку транспортні засоби, що надаються органами, які здійснюють державну реєстрацію транспортних засобів : наказ Державної податкової адміністрації України від 23.12.2010 № 995.
8. Про затвердження форми Податкової декларації екологічного податку : наказ Державної податкової адміністрації України від 24.12.2010 № 1010.
9. Про затвердження форм податкових розрахунків з рентної плати за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами природного газу та аміаку територією України : наказ Державної податкової адміністрації України від 24.12.2010 № 1011.

-
10. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (зі змінами). – Розділ VII–X.
 11. Чечель А. О. Екологічний податок як регулятор стійкого розвитку регіону / А. О. Чечель // Держава та регіони. Сер. “Економіка та підприємництво”. – 2010. – № 5. – С. 84–88.

ПЛАТА ЗА ЗЕМЛЮ

 Перелік знань та умінь, яких набуде студент після опанування матеріалів теми

Студенти повинні знати:

- зміст плати за землю;
- знати елементи механізму оподаткування землі;

а також уміти:

- обчислювати плату за землю;
- основні нововведення у справлянні плати за землю, що відбулись у результаті прийняття Податкового кодексу України.

 Питання теми

- 9.1. Платники, об'єкт та база оподаткування плати за землю.
- 9.2. Особливості встановлення ставок для різних платників та видів діяльності.
- 9.3. Пільги щодо податку для юридичних та фізичних осіб. Земельні ділянки, які не підлягають оподаткуванню.
- 9.4. Порядок обчислення та сплати плати за землю до бюджету.

Плата за землю в Україні справляється у формі земельного податку та орендної плати за земельну ділянку (табл. 9.1).

Земельний податок – обов'язковий платіж, що справляється з:

- власників земельних ділянок;
- власників земельних часток (паїв);
- постійних землекористувачів.

Орендна плата за земельні ділянки – обов'язковий платіж, який орендар вносить орендодавцеві за користування земельною ділянкою:

- державної власності;
- комунальної власності.

Таблиця 9.1

Динаміка надходжень плати за землю

№	Показник	2006	2007	2008	2009	2010	2011
1	Плата за землю, млн грн	3122,3	3889,3	6681,4	8362,7	9539,9	10700,9
2	Частка плати за землю в доходах загального фонду місцевих бюджетів, %	10,1	8,7	11,2	14,0	14,5	12,4
3	Частка земельного податку в структурі плати за землю, %	52,1	44,2	35,7	33,7	32,0	30,2
4	Частка орендної плати в структурі плати за землю, %	47,9	55,8	64,3	66,3	68,0	69,8

Джерело: Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2011 рік / [І. Ф. Щербина, А. Ю. Рудик, В. В. Зубенко, І. В. Самчинська] ; ІБСЕД, Проект "Зміцнення місцевої фінансової ініціативи", USAID. – К., 2011. – 96 с.

Поміркуйте, який платіж переважає в структурі надходжень земельної плати. Що впливає на тенденцію надходжень земельно-го податку та орендної плати?

9.1. ПЛАТНИКИ, ОБ'ЄКТ І БАЗА ОПОДАТКУВАННЯ ПЛАТИ ЗА ЗЕМЛЮ

Елементи плати за землю наведені в табл. 9.2.

Статті 269–275,
277–280, 288–289,
Перехідні
положення ПКУ

Таблиця 9.2

Елементи плати за землю

Земельний податок	Орендна плата
<i>Платники податку</i>	
– Власники земельних ділянок, земельних часток (паїв); – землекористувачі	Орендар земельної ділянки: державної та комунальної власності

Закінчення табл. 9.2

Земельний податок	Орендна плата
<i>Об'єкти оподаткування</i>	
– Земельні ділянки, які перебувають у власності; – або користуванні; – земельні частки (паї), які перебувають у власності	Земельна ділянка, надана в оренду
<i>База оподаткування</i>	
– Нормативна грошова оцінка земельних ділянок з урахуванням коефіцієнта індексації; – площа земельних ділянок, нормативну грошову оцінку яких не проведено	Розмір та умови внесення орендної плати встановлюються у договорі оренди між орендодавцем (власником) і орендарем
<i>Підстави для нарахування</i>	
Дані державного земельного кадастру	Договір оренди

 У Податковому кодексі України введено визначення нормативної грошової оцінки земельних ділянок замість грошової оцінки земельних ділянок.

Рішення рад щодо нормативної грошової оцінки земельних ділянок офіційно оприлюднюється відповідним органом місцевого самоврядування до 15 липня року, що передує бюджетному періоду, в якому планується застосування нормативної грошової оцінки земель або змін (плановий період). В іншому разі норми відповідних рішень застосовуються не раніше початку бюджетного періоду, що настає за плановим періодом

Індексація нормативної грошової оцінки земель здійснюється за формулою:

$$K_i = [I - 10] : 100,$$

де I – індекс споживчих цін за попередній рік.

Якщо індекс споживчих цін $\leq 110\%$ \rightarrow індекс = 110.

Коефіцієнт індексації нормативної грошової оцінки земель застосовується кумулятивно, залежно від дати проведення нормативної грошової оцінки земель.

Для допитливих. Інформування про щорічну індексацію відбувається не пізніше 15 січня поточного року.

Змінився порядок індексації нормативної грошової оцінки земельних ділянок: індексація проводиться у будь-якому випадку на основі коефіцієнта споживчих цін (навіть якщо значення коефіцієнта менше 1).

Поміркуйте, наскільки кардинально змінився порядок індексації нормативної грошової оцінки земельних ділянок.

Сума податкового зобов'язання з плати за землю розраховується за формулою (рис. 9.1).

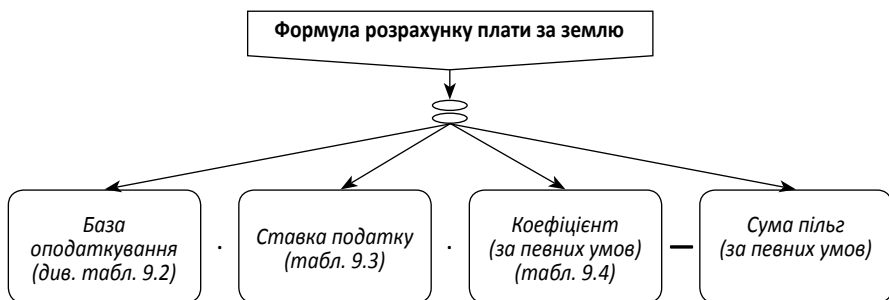

Рис. 9.1. Розрахунок плати за землю

Ставки податку за земельні ділянки, розташовані в межах населених пунктів, нормативну грошову оцінку яких не проведено, наведено в табл. 9.3.

Таблиця 9.3

**Ставки податку за земельні ділянки,
для яких не проведено нормативну грошову оцінку**

Групи населених пунктів з чисельністю населення, тис. осіб	Ставки податку, грн за 1 кв. м	Коефіцієнт, що застосовується у містах Києві, Сімферополі, Севастополі та містах обласного значення
До 3	0,24	
Від 3 до 10	0,48	

Закінчення табл. 9.3

Групи населених пунктів з чисельністю населення, тис. осіб	Ставки податку, грн за 1 кв. м	Коефіцієнт, що застосовується у містах Києві, Сімферополі, Севастополі та містах обласного значення
Від 10 до 20	0,77	
Від 20 до 50	1,2	1,2
Від 50 до 100	1,44	1,4
Від 100 до 250	1,68	1,6
Від 250 до 500	1,92	2,0
Від 500 до 1000	2,4	2,5
Від 1000 і більше	3,36	3,0

 Змінено мінімальну норму чисельності населення: з 0,2 тис. до 3 тис. осіб. Більше ніж утричі збільшено ставки податку за земельні ділянки, розташовані в межах населених пунктів, нормативну грошову оцінку яких не проведено.

 Поміркуйте, які причини змін ставок податку за земельні ділянки, розташовані в межах населених пунктів, нормативну грошову оцінку яких не проведено.

 Ставки податку за земельні ділянки (за винятком сільськогосподарських угідь та земель лісгосподарського призначення) для певної місцевості диференціюють та затверджують відповідні сільські, селищні, міські ради (п. 275.3.1), зважаючи на ставки податку (див. табл. 9.3), функціональне використання та місцезнаходження земельної ділянки, але не більше трикратного розміру (було: не вище ніж удвічі) цих ставок податку, з урахуванням коефіцієнтів п. 275.2 ПКУ.

Диференціація ставок залежно від призначення земельних ділянок, їх місцезнаходження та якісних характеристик наведена у податку Н.

- **Прийняття Податкового кодексу України сприяло:**
- підвищенню ставок плати за землю;
 - уніфікації норм оподаткування лісових земель, що тепер регулюється податковим законодавством.

- **Поміркуйте**, з якою метою знижено максимальний граничний розмір орендної плати за землі державної та комунальної форми власності, надані для об'єктів, які виробляють електричну енергію з відновлюваних джерел енергії.

9.2. ОСОБЛИВОСТІ ВСТАНОВЛЕННЯ СТАВОК ДЛЯ РІЗНИХ ПЛАТНИКІВ ТА ВИДІВ ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття
276
ПКУ

Основні особливості встановлення ставок земельного податку для земельних ділянок у межах та поза межами населених пунктів наведено на рис. 9.2.

- **Поміркуйте**, чому обмежено застосування пільгових ставок для земельних ділянок (у межах населених пунктів), наданих для залізниць (**лише** – у межах смуг відведення), для гірничодобувних підприємств (**лише** – для видобування корисних копалин та розробки родовищ корисних копалин) тощо.

- З 2011 р. податок за земельні ділянки (в межах та за межами населених пунктів), надані для розміщення об'єктів енергетики, які виробляють електричну енергію з **відновлюваних** джерел, справляється у розмірі **25 %** податку.

До 2011 р.: **30 %** ставки податку для земельних ділянок, наданих для розміщення об'єктів енергетики, які виробляють електричну енергію з **альтернативних** джерел.

До ставок податку для земельних ділянок, розташованих у курортній зоні, застосовуються коригувальні коефіцієнти (табл. 9.4).

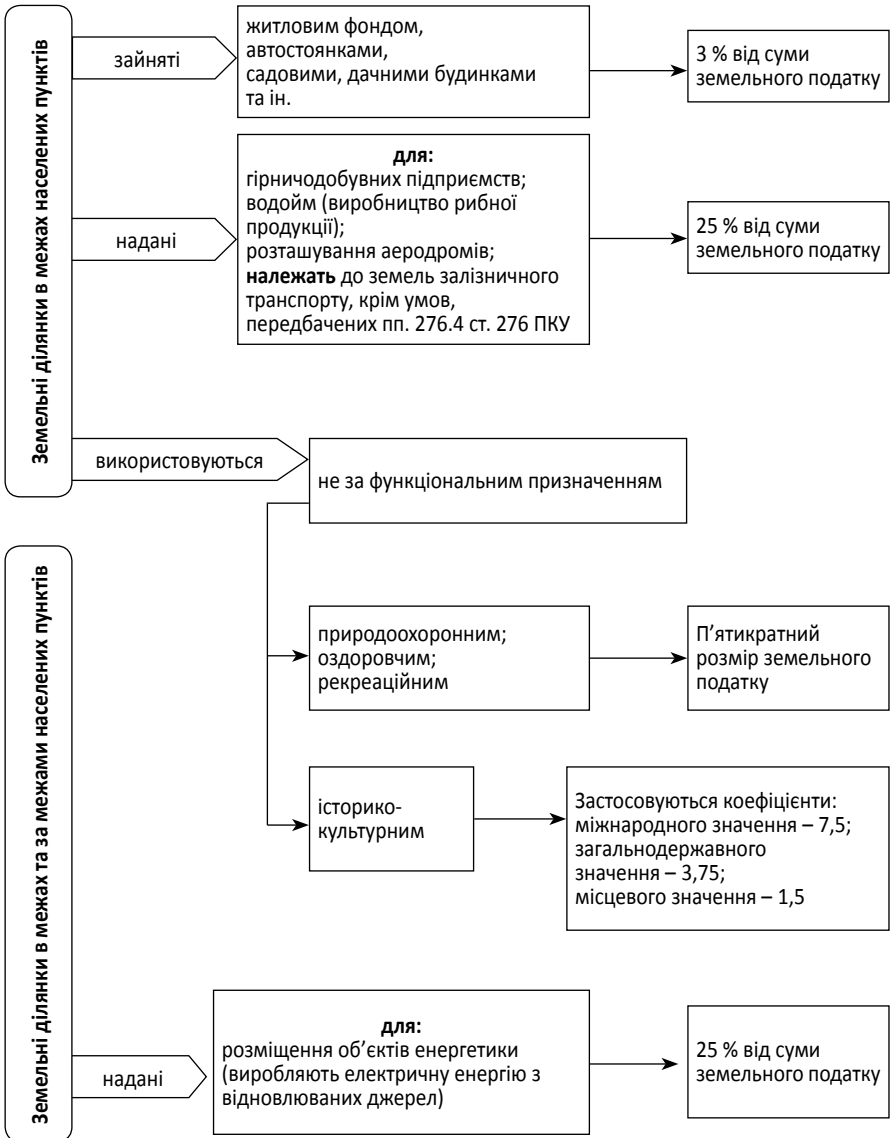

Рис. 9.2. Особливості встановлення ставок земельного податку

Таблиця 9.4

Коригувальні коефіцієнти до ставок земельного податку

Розміщення курортних населених пунктів	Коефіцієнт	Примітка	
Узбережжя Автономної Республіки Крим			
Південне	3	Ставки податку за земельні ділянки (за винятком сільськогосподарських угідь та земель лісгосподарського призначення) диференціюють та затверджують відповідні сільські, селищні, міські ради, виходячи зі ставок податку, встановлених п. 275.1 ПКУ, функціонального використання та місцезнаходження земельної ділянки, але не більше трикратного розміру цих ставок податку, з урахуванням коефіцієнтів, установлених п. 275.2 ПКУ	
Південно-східне	2,5		
Західне	2,2		
Чорноморське узбережжя			
Миколаївська область	2		
Одеська область			
Херсонська область			
Гірські та передгірні райони (крім населених пунктів, які відповідно до законодавства віднесені до категорії гірських)			
Закарпатська область	2,3		
Львівська область			
Івано-Франківська область			
Чернівецька область			
Узбережжя Азовського моря та інші курортні місцевості			
	1,5		

Для допитливих. Земельні ділянки, які не підлягають оподаткуванню, зазначені в ст. 283 ПКУ.

9.3. ПІЛЬГИ ЩОДО ПЛАТИ ЗА ЗЕМЛЮ ДЛЯ ЮРИДИЧНИХ ТА ФІЗИЧНИХ ОСІБ. ЗЕМЕЛЬНІ ДІЛЯНКИ, ЯКІ НЕ ПІДЛЯГАЮТЬ ОПОДАТКУВАННЮ

Статті 281–284,
Перехідні
положення ПКУ

Перелік пільг з плати за землю для фізичних осіб наведено на рис. 9.3.

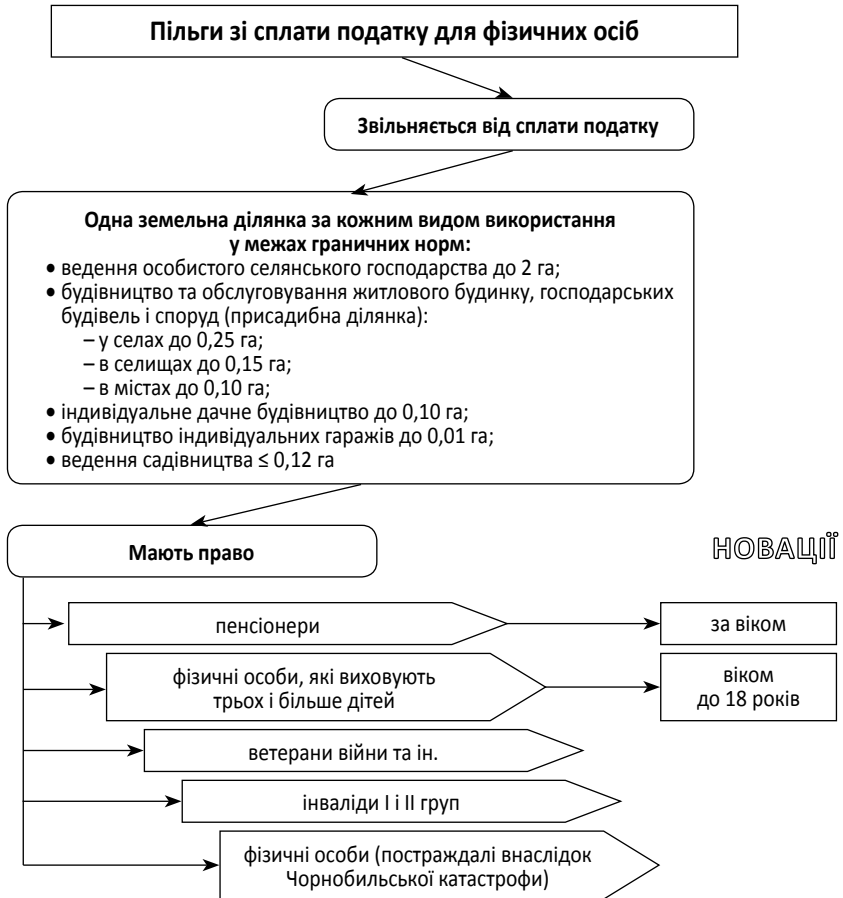

Рис. 9.3. Пільги з плати за землю для фізичних осіб

Поміркуйте, що змінили новачії Податкового кодексу України стосовно пільг зі сплати податку для фізичних осіб.

Для допитливих. Повний перелік пільг зі сплати податку для юридичних осіб наведено в ст. 282 ПКУ.

Особливості пільгового оподаткування юридичних осіб наведено на рис. 9.4.

Пільги зі сплати податку для юридичних осіб

- Органи: державної влади місцевого самоврядування, прокуратури.
- Спеціалізовані санаторії України для:
 - реабілітації;
 - лікування;
 - оздоровлення хворих.
- Військові формування та ін.

НОВАЦІЇ

1

Розширено перелік пільг для санаторіїв та військових формувань

- Заповідники.
- Заказники (крім мисливських).
- Парки.
- Сади.
- Пам'ятки.
- Урочища

НОВАЦІЇ

4

Парки державної та комунальної власності

- Дитячі заклади України:
 - санаторно-курортні;
 - оздоровчі

НОВАЦІЇ

6

Уточнення змісту пільги

- Навчальні заклади:
 - дошкільні;
 - загальноосвітні.
- Заклади: культури, науки, освіти та ін.

НОВАЦІЇ

7

Пільга надається всім навчальним закладам; для решти закладів виключено уточнення "вітчизняні"

- Дослідні господарства:
 - науково-дослідних установ;
 - навчальних закладів сільськогосподарського профілю;
 - професійно-технічних училищ

НОВАЦІЇ

2

Не обмежується вітчизняними

- Заклади громадських організацій інвалідів:
 - санаторно-курортні;
 - оздоровчі.
- Реабілітаційні установи громадських організацій інвалідів

НОВАЦІЇ

3

Зникли обмеження щодо цієї пільги

- Громадські організації інвалідів України.
- Підприємства та організації (засновані громадськими організаціями інвалідів та спілками громадських організацій інвалідів).
Умови надання пільги: повна власність; кількість інвалідів не менше 50 % середньооблікової чисельності штатних працівників облікового складу (за попередній календарний місяць); фонд оплати праці таких інвалідів не менше 25 % суми загальних витрат на оплату праці

НОВАЦІЇ

5

Змінено звітний період: за попередній місяць, а не за рік. Отримали пільгу спілки громадських організацій інвалідів

- Надані релігійним організаціям України земельні ділянки для забезпечення їх діяльності:
 - будівництва;
 - обслуговування культових та інших будівель.
- Благодійні організації, діяльність яких не передбачає одержання прибутків

НОВАЦІЇ

8

Уточнено призначення земельних ділянок

Рис. 9.4. Пільгове оподаткування юридичних осіб

9.4. ПОРЯДОК ОБЧИСЛЕННЯ ТА СПЛАТИ ДО БЮДЖЕТУ

Статті
285–287,
290 ПКУ

Обчислення плати за земельну ділянку з будівлею, яка є власністю чи перебуває у користуванні кількох осіб, має певний порядок (рис. 9.5).

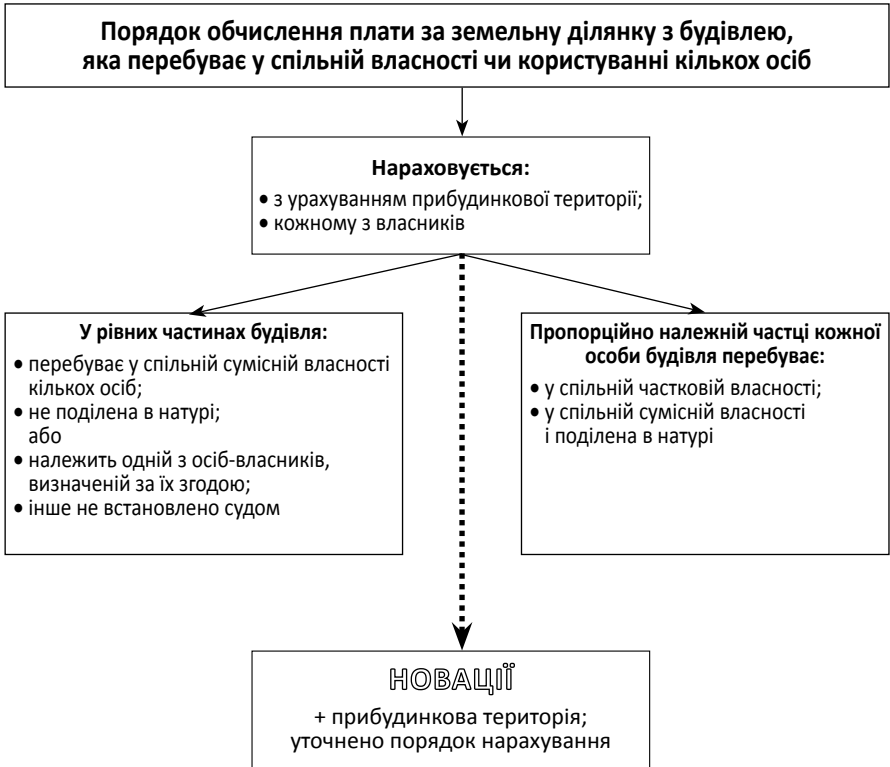

Рис. 9.5. Порядок обчислення плати за земельну ділянку з будівлею

Поміркуйте, чи позитивними для платників є новації щодо порядку обчислення та строків сплати плати за землю.

Механізм нарахування та строки сплати плати за землю для фізичних та юридичних осіб відображено на рис. 9.6.

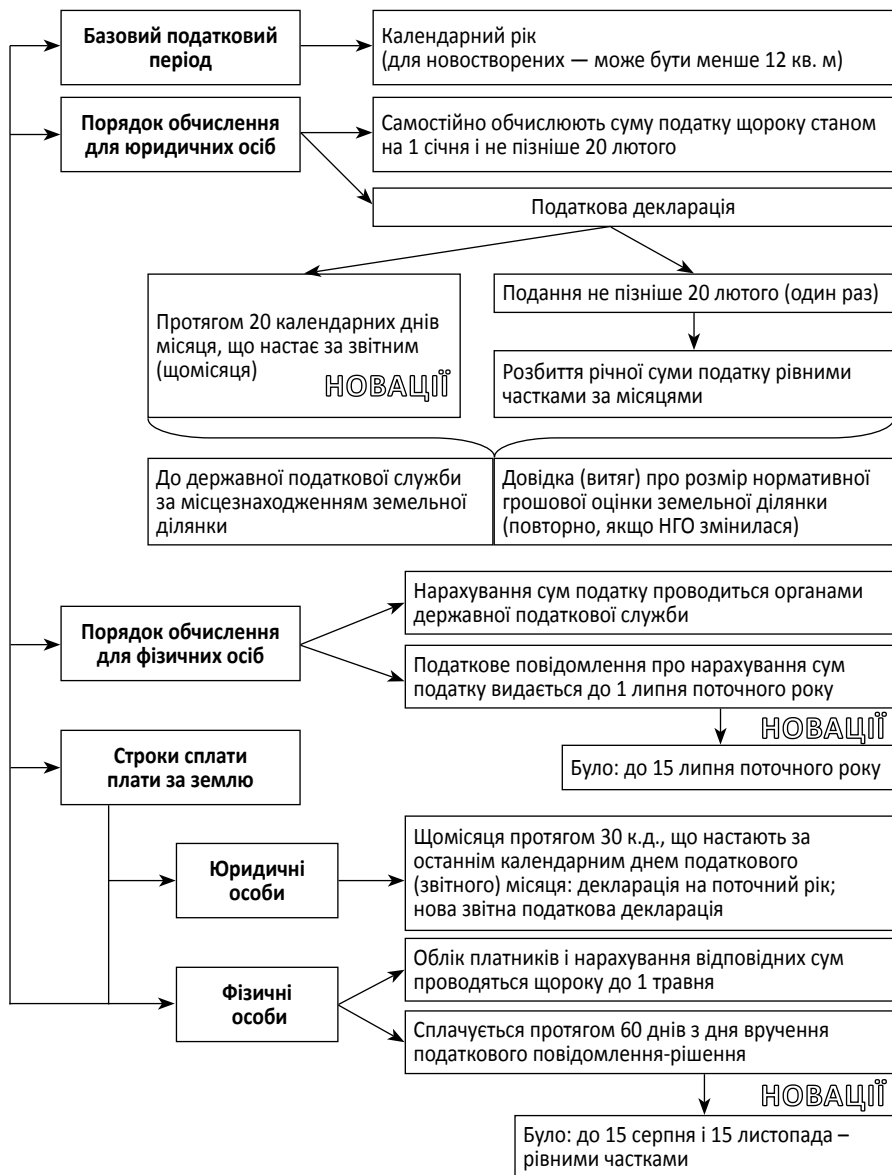

Рис. 9.6. Механізм обчислення та строки сплати плати за землю для фізичних та юридичних осіб

Поміркуйте, у чому полягає зміст новацій щодо порядку обчислення плати за земельну ділянку з будівлею, яка перебуває у спільній власності чи користуванні кількох осіб.

Порядок зарахування до бюджетів плати за землю:

- до відповідних місцевих бюджетів;
- згідно з Бюджетним кодексом України.

Таким чином, Податковий кодекс України вніс численні зміни щодо плати за землю, які повинні сприяти:

- забезпеченню надходжень до місцевих бюджетів;
- раціональному використанню земельних ресурсів;
- енергозбереженню;
- справедливості оподаткування;
- спрощенню порядку обчислення та сплати податку.

РЕЗЮМЕ ЗА ЗМІСТОМ ТЕМИ

Плата за землю справляється у формі земельного податку та орендної плати за земельну ділянку:

- земельний податок – обов'язковий платіж, що справляється із: власників земельних ділянок, власників земельних часток (паїв), постійних землекористувачів;
- орендна плата за земельні ділянки – обов'язковий платіж, який орендар вносить орендодавцеві за користування земельною ділянкою державної або комунальної власності.

Платники плати за землю:

- власники земельних ділянок, земельних часток (паїв);
- землекористувачі;
- орендар земельної ділянки, державної та комунальної власності.

Об'єкти оподаткування:

- земельні ділянки, які перебувають у власності або користуванні;
- земельні частки (паї), які перебувають у власності;
- земельна ділянка, надана в оренду.

База оподаткування:

- нормативна грошова оцінка земельних ділянок з урахуванням коефіцієнта індексації;

- площа земельних ділянок, нормативну грошову оцінку яких не проведено.

Розмір та умови внесення орендної плати встановлюються у договорі оренди між орендодавцем (власником) і орендарем.

Підстави для нарахування:

- дані державного земельного кадастру;
- договір оренди.

Новації Податкового кодексу України в частині плати за землю передбачають: забезпечення надходжень до місцевих бюджетів; раціональне використання земельних ресурсів; спрощення порядку обчислення та сплати податку тощо.

НОВАЦІЇ ПОДАТКОВОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

1. Зведення відповідних правових норм у Податковому кодексі України, що спростило процес оподаткування.
2. Реформування податкових ставок: введено нові (за земельні ділянки, надані для підприємств промисловості, зайняті землями тимчасової консервації (деградовані землі); за земельні ділянки, передані у власність або надані в користування на землях природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення, нормативну грошову оцінку яких не проведено) та переглянуто діючі ставки у бік збільшення.
3. Внесення новацій здебільшого щодо основних елементів оподаткування (переліку платників, об'єкта, бази, порядку обчислення та сплати), що сприяє фінансуванню дохідної частини бюджету, раціональному використанню природних ресурсів, спрощенню адміністрування та вдосконаленню системи оподаткування.
4. Запровадження щорічної індексації податкових ставок, враховуючи індекси споживчих цін та індекси цін виробників промислової продукції.

🔗 ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Власники земельних ділянок – юридичні та фізичні особи (резиденти і нерезиденти), які відповідно до закону набули права власності на землю в Україні, а також територіальні громади та держава щодо земель комунальної та державної власності відповідно.

Землекористувачі – юридичні та фізичні особи (резиденти і нерезиденти), яким відповідно до закону надані в користування земельні ділянки державної та комунальної власності, у тому числі на умовах оренди.

Земельна ділянка – частина земної поверхні з установленими межами, певним місцем розташування, цільовим (господарським) призначенням та з визначеними щодо неї правами.

Землі сільськогосподарського призначення – землі, надані для виробництва сільськогосподарської продукції, здійснення сільськогосподарської науково-дослідної та навчальної діяльності, розміщення відповідної виробничої інфраструктури, у тому числі інфраструктури оптових ринків сільськогосподарської продукції, або призначені для цих цілей.

Землі житлової та громадської забудови – земельні ділянки в межах населених пунктів, які використовуються для розміщення житлової забудови, громадських будівель та споруд, інших об'єктів загального користування.

Лісові землі – земельні ділянки, на яких розташовані лісові ділянки.

Нелісові землі – земельні ділянки, зайняті чагарниками, комунікаціями, сільськогосподарськими угіддями, водоймами і болотами, малопродуктивними землями тощо.

Несільськогосподарські угіддя – господарські шляхи і прогони, полезахисні лісові смуги та інші захисні насадження, крім віднесених до земель лісогосподарського призначення, землі під господарськими будівлями і дворами, землі під інфраструктурою оптових ринків сільськогосподарської продукції, землі тимчасової консервації тощо.

Нормативна грошова оцінка земельних ділянок – капіталізований рентний дохід із земельної ділянки, визначений відповідно до законодавства центральним органом виконавчої влади з питань земельних ресурсів.

Об'єкти житлової нерухомості – будівлі, віднесені згідно із законодавством до житлового фонду, дачні та садові будинки. Об'єкти житлової нерухомості поділяються на такі типи:

а) житловий будинок – будівля капітального типу, споруджена з дотриманням вимог, встановлених законом, іншими нормативно-правовими актами, і призначена для постійного у ній проживання. Житлові будинки поділяються на житлові будинки

садибного типу та житлові будинки квартирного типу різної поверховості;

- б) житловий будинок садибного типу** – житловий будинок, розташований на окремій земельній ділянці, який складається із житлових та допоміжних (нежитлових) приміщень;
- в) прибудова до житлового будинку** – частина будинку, розташована поза контуром його капітальних зовнішніх стін, яка має з основною частиною будинку одну або більше спільних капітальних стін;
- г) квартира** – ізольоване помешкання в житловому будинку, призначене та придатне для постійного в ньому проживання;
- г) котедж** – одно-, півтораповерховий будинок невеликої житлової площі для постійного чи тимчасового проживання, з присадибною ділянкою;
- д) кімнати у багатосімейних (комунальних) квартирах** – ізольовані помешкання в квартирі, в якій мешкають двоє чи більше квартиронаймачів;
- е) садовий будинок** – будинок для літнього (сезонного) використання, який у питаннях нормування площі забудови, зовнішніх конструкцій та інженерного обладнання не відповідає нормативам, установленим для житлових будинків;
- є) дачний будинок** – житловий будинок для використання протягом року для позаміського відпочинку.

Одиниця площі оподатковуваної земельної ділянки:

у межах населеного пункту – 1 кв. м;

за межами населеного пункту – 1 га.

Оренда житлових приміщень – операція, що передбачає надання житлового будинку, квартири або їх частини власником у користування орендарю на визначений строк для цільового використання за орендну плату.

Прибудинкова територія – територія навколо багатоквартирного будинку, визначена на підставі відповідної містобудівної та землепорядної документації в межах відповідної земельної ділянки, на якій розташовані багатоквартирний будинок і належні до нього будівлі та споруди, необхідна для обслуговування багатоквартирного будинку й забезпечення задоволення житлових, соціальних і побутових потреб власників (співвласників) та наймачів (орендарів) квартир,

а також нежитлових приміщень, розташованих у багатоквартирному будинку.

Сільськогосподарські угіддя – рілля, багаторічні насадження, сіножаті, пасовища та перелоги.

Смуга відведення залізниць – землі, надані під залізничне полотно та його облаштування.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Дайте визначення понять: “плата за землю”; “плата за користування надрами”; “збір за спеціальне використання води”; “збір за спеціальне використання лісових ресурсів”.
2. Розкрийте значення нормативної грошової оцінки земельних ділянок як новації бази оподаткування земельного податку.
3. Дайте характеристику диференціації ставок плати за землю.
4. Прокоментуйте новації Податкового кодексу України щодо податку за земельні ділянки (у межах та за межами населених пунктів), надані для розміщення об’єктів енергетики, які виробляють електричну енергію з відновлюваних джерел енергії.
5. Розкрийте сутність особливостей встановлення ставок земельного податку.
6. Зазначте умови надання пільг щодо плати за землю для фізичних осіб.
7. Охарактеризуйте пільги та новації Податкового кодексу України щодо плати за землю для юридичних осіб.
8. Поміркуйте, з якою метою скасовано обов’язок щорічного подання разом з декларацією довідки про розмір нормативної грошової оцінки.
9. Право подавати щомісяця нову звітну податкову декларацію – позитивна чи негативна новація для платника плати за землю?
10. Сформулюйте переваги та недоліки реформування порядку обчислення плати за земельну ділянку з будівлею, яка перебуває у спільній власності чи користуванні кількох осіб.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

Серед наведених відповідей на запитання вибрати правильні або вказати власний варіант, якщо правильної відповіді не запропоновано.

1. Що є базою оподаткування для плати за землю?
 - а) нормативна грошова оцінка земельних ділянок з урахуванням коефіцієнта індексації;
 - б) доходи власників земельних ділянок, земельних часток (паїв);
 - в) площа земельних ділянок, нормативну грошову оцінку яких не проведено;
 - г) правильні відповіді — а, в.
2. Що є підставою для нарахування земельного податку?
 - а) податкова декларація;
 - б) дані державного земельного кадастру;
 - в) орендний договір;
 - г) немає правильної відповіді.
3. До якого числа платники земельного податку (окрім фізичних осіб) мають подати податкову декларацію за поточний рік?
 - а) до 1 січня;
 - б) до 1 грудня;
 - в) до 1 лютого;
 - г) до 1 вересня.
4. Які органи влади мають право встановлювати пільги щодо сплати земельного податку?
 - а) Кабінет Міністрів України;
 - б) Верховна Рада України;
 - в) Верховна Рада Автономної Республіки Крим та обласні, міські та сільські ради;
 - г) Міністерство фінансів України.
5. Який термін подання податкової декларації за нововідведені земельні ділянки?
 - а) протягом 10 календарних днів місяця, що настає за звітним;
 - б) протягом 20 календарних днів місяця, що настає за звітним;
 - в) протягом 15 календарних днів місяця, що настає за звітним;
 - г) протягом усього наступного місяця.

❓ ПИТАННЯ ДЛЯ БЛИЦ-КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ

1. Підставою для нарахування орендної плати є...
2. Капіталізований рентний дохід із земельної ділянки, визначений відповідно до законодавства центральним органом виконавчої влади з питань земельних ресурсів, – це...
3. Коефіцієнт індексації нормативної грошової оцінки земель застосовується кумулятивно залежно від...
4. Базовий податковий (звітний) рік для новостворених підприємств та організацій, а також у зв'язку із набуттям права власності та/або користування на нові земельні ділянки може бути меншим...
5. Якщо будівля перебуває у спільній сумісній власності і поділена в натурі, земельний податок нараховується з урахуванням прибудинкової території кожному з таких осіб...
6. Облік фізичних осіб – платників податку і нарахування відповідних сум проводяться щороку до...
7. Плата за землю фізичними особами сплачується протягом...
8. Платником орендної плати є...
9. Плата за землю зараховується до...
10. Землі, надані під залізничне полотно та його облаштування, є...

🧑‍💻 ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

✍ Розроблення конспект-схеми

Необхідно скласти конспект-схему до теми: “Плата за землю”. Правила складання конспект-схем наведені в додатку Б.

❓ Перелік проблемних питань для підготовки та презентації експертних оцінок

1. Фіскальний потенціал плати за землю в Україні.
2. Роль Податкового кодексу України в удосконаленні плати за землю.
3. Роль податкових пільг щодо плати за землю для фізичних осіб.

🧑‍💻 Питання для поглибленого вивчення та дискусії

Поміркуйте та дайте аргументовану відповідь.

1. Дослідіть порядок зарахування плати за землю до бюджетів та прокоментуйте останні трансформаційні моменти.

2. Чи доцільно, на вашу думку, до 1 січня 2016 р. звільняються від сплати земельного податку суб'єкти кінематографії (виробники національних фільмів), перелік яких затверджується Кабінетом Міністрів України, за земельні ділянки, що використовуються для забезпечення виробництва національних фільмів?
3. З якою метою до 1 січня 2016 р. звільняються від сплати земельного податку суб'єкти суднобудівної промисловості відповідно до Податкового кодексу України?

ОБОВ'ЯЗКОВІ ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1

Підприємство в м. Києві має власну земельну ділянку площею 2500 кв. м. Нормативна грошова оцінка ділянки проведена і становить згідно з даними земельного кадастру 950 780 грн. На земельній ділянці ведеться будівництво житлового будинку. Пільг зі сплати земельного податку підприємство не мало, землю в оренду не надавало.

Визначити річну та місячні суми плати за землю, вказати строки подання звітності та сплати плати за землю до бюджету. Всі розрахунки пояснити відповідно до чинного законодавства.

Довідкова інформація: коефіцієнт індексації станом на 1 січня поточного року встановлено в розмірі 1,12.

Завдання 2

Підприємство на 1 січня поточного року має у власності: сільськогосподарські угіддя (земельні ділянки сільськогосподарського призначення за межами населених пунктів) – 300 га, у тому числі:

- рілля – 220 га;
- багаторічні насадження – 80 га.

Нормативна грошова оцінка ділянок була проведена на 01.07.1995 і становила 3800 та 4200 грн/га відповідно.

Пільг зі сплати земельного податку підприємство не мало, землю в оренду не надавало.

Визначити річну та місячні суми плати за землю, вказати строки подачі звітності та сплати плати за землю до бюджету. Всі розрахунки пояснити відповідно до чинного законодавства.

Довідкова інформація: коефіцієнт індексації земельної ділянки – 3,2.

ДОДАТКОВЕ ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ

Завдання

Підприємство “Комерсант” у м. Львові має власну земельну ділянку площею 3000 кв. м. Нормативна грошова оцінка ділянки проведена і становить орієнтовно 4400 грн/кв. м. На земельній ділянці ведеться будівництво кав’ярні. Пільг зі сплати земельного податку підприємство не мало, землю в оренду не надавало.

Необхідно: визначити річну та місячні суми плати за землю, вказати строки подачі звітності та сплати плати за землю до бюджету. Всі розрахунки пояснити відповідно до чинного законодавства.

Довідкова інформація: коефіцієнт індексації станом на 1 січня поточного року встановлено в розмірі 1,12.

ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПОГЛИБЛЕНОГО ВИВЧЕННЯ МАТЕРІАЛУ

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (зі змінами). – Розділ XIII.
2. Про затвердження форми Квитанції про прийняття податків і зборів : наказ Державної податкової адміністрації України від 20.12.2010 № 964.
3. Про затвердження форми Повідомлення про запрошення платника податків до органів державної податкової служби : наказ Державної податкової адміністрації України від 22.12.2010 № 980.
4. Про затвердження форми Податкової декларації з плати за землю (земельний податок та/або орендна плата за земельні ділянки державної або комунальної власності) : наказ Державної податкової адміністрації України від 24.12.2010 № 1015.
5. *Золотухін О.* Податковий кодекс про плату за землю / О. Золотухін // Баланс-агро. – 2011. – № 7 (235). – 21 лют.

ПЛАТЕЖІ ЗА РЕСУРСИ

 Перелік знань та умінь, яких набуде студент після опанування матеріалів теми

Студенти повинні знати:

- причини встановлення платежів за використання природних ресурсів;
- види платежів за використання природних ресурсів:
 - плату за користування надрами;
 - збір за спеціальне використання води;
 - збір за спеціальне використання лісових ресурсів,

а також уміти:

- обчислювати суми платежів за ресурси;
- застосовувати основні новації Податкового кодексу України в частині нарахування та сплати платежів за використання природних ресурсів.

 Питання теми

- 10.1. Плата за користування надрами.
- 10.2. Збір за спеціальне використання води.
- 10.3. Збір за спеціальне використання лісових ресурсів.
- 10.4. Збір за користування радіочастотним ресурсом України.

Людство звикло сприймати природні ресурси як джерело забезпечення споживчих потреб. Проте час і природа внесли корективи в суспільні інтереси. Природні ресурси виявилися обмеженими, тоді як потреби людини – безмежними. Такі суперечності потребують запровадження загальних правил використання природних ресурсів, що ґрунтуються на раціональності, ефективності, платності тощо. Одним з інструментів державної політики, спрямованої на ощадливе

природокористування, є введення платежів за використання природних ресурсів.

 Інформативно. *“Сучасне реформування податкових систем ряду європейських країн відбувається у напрямі перенесення податкового навантаження з мобільних факторів виробництва, передусім праці, на природні ресурси”¹.*

10.1. ПЛАТА ЗА КОРИСТУВАННЯ НАДРАМИ

Статті 262–264,
Перехідні
положення ПКУ

Плата за користування надрами – загальнодержавний платіж, який справляється у вигляді плати за користування надрами:

- для видобування корисних копалин (рис. 10.1);
- у цілях, не пов’язаних з видобуванням корисних копалин.

З набранням чинності Податковим кодексом України запроваджено плату за користування надрами у вигляді єдиного податкового платежу.

До 2011 р. діяли два податкових платежі:

- платіж за користування надрами для видобування корисних копалин;
- збір за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок держбюджету.

Для допитливих. *Що саме не належить до об’єкта оподаткування плати за користування надрами для видобування корисних копалин, зазначено в пп. 263.2.3 ПКУ.*

Поміркуйте, з якою метою запроваджено плату за користування надрами у вигляді єдиного податкового платежу?

Платники плати за користування надрами для видобування корисних копалин здійснюють окремий (від інших видів операційної діяльності) бухгалтерський та податковий облік витрат і доходів за кожним видом мінеральної сировини за кожним об’єктом надр, на який надано спеціальний дозвіл.

¹ Податкова політика: теорія, методологія, інструментарій : навч. посіб. / за ред. Ю. Б. Іванова, І. А. Майбура. – Х. : ІНЖЕК, 2010. – С. 357.

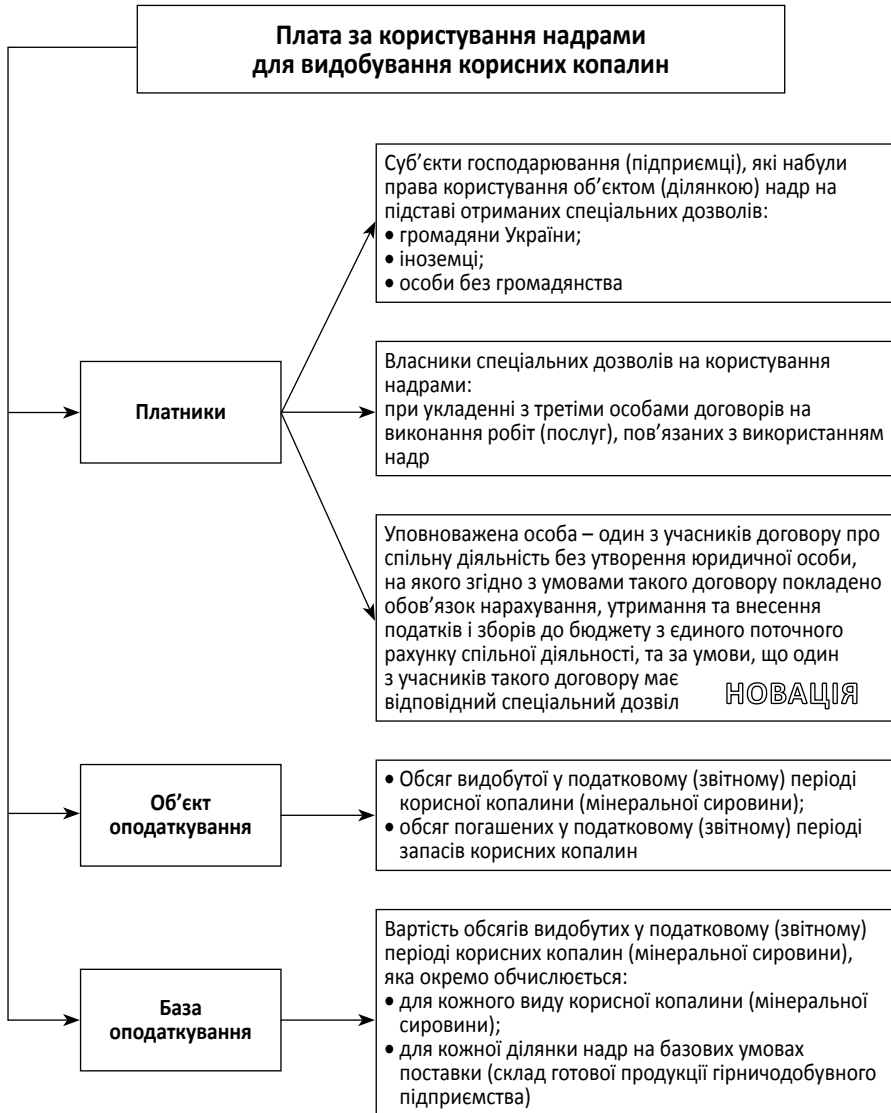

Рис. 10.1. Елементи оподаткування плати за користування надрами для видобування корисних копалин

Механізм обчислення податкових зобов'язань плати за користування надрами наведено на рис. 10.2.

Порядок обчислення податкових зобов'язань з плати за користування надрами для видобування корисних копалин		
Критерій	Алгоритм обчислення	Примітка
<i>Види корисних копалин (для яких ставки плати встановлено у відносних показниках (відсотках))</i>	$V\phi \cdot Вкк \cdot Свнз \cdot Кпп$	де $V\phi$ – обсяг (кількість) відповідного виду видобутої корисної копалини (мінеральної сировини) у податковому (звітному) періоді (в одиницях маси або об'єму); $Вкк$ – вартість одиниці відповідного виду видобутої корисної копалини (мінеральної сировини), обчислена згідно з п. 263.6 ПКУ; $Свнз$ – величина ставки плати за користування надрами для видобування корисних копалин (у відсотках), встановлена у п. 263.9 ПКУ; $Кпп$ – коригувальний коефіцієнт, встановлений у п. 263.10 ПКУ
<i>Види корисних копалин (для яких встановлено абсолютні ставки плати у вартісному (грошовому) вираженні)</i>	$V\phi \cdot Сазн \cdot Кпп$	де $V\phi$ – обсяг (кількість) відповідного виду видобутих корисних копалин (мінеральної сировини) або погашених запасів корисних копалин у межах однієї ділянки надр у податковому (звітному) періоді (в одиницях маси або об'єму); $Сазн$ – величина визначеної в абсолютних показниках ставки плати за користування надрами для видобування корисних копалин, встановлена у п. 263.9 ПКУ; $Кпп$ – коригувальний коефіцієнт, встановлений у п. 263.10 ПКУ

Рис. 10.2. Механізм обчислення плати за користування надрами

Елементи оподаткування платою за користування надрами для видобування корисних копалин не за їх цільовим призначенням зображено на рис. 10.3.

Рис. 10.3. Платники плати за користування надрами для видобування корисних копалин у цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, та об'єкт оподаткування нею

До об'єкта оподаткування плати за користування надрами для видобування корисних копалин не належить обсяг природного ре-циркулюючого газу.

Для допитливих. Умови, коли плата за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, не справ-ляється, вказано в п. 264.3 ПКУ.

Алгоритм сплати податкових зобов'язань з плати за користування надрами наведено в табл. 10.1.

Таблиця 10.1

**Порядок сплати податкових зобов'язань
з плати за користування надрами**

Показники	Плата за користування надрами	
	для видобування корисних копалин	у цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин
Базовий податковий період	Календарний квартал	
Порядок подання податкового розрахунку	Куди?	
	до органу державної податкової служби	
	– За місцезнаходженням ділянки надр, з якої видобуті корисні копалини, у разі розміщення такої ділянки надр у межах території України; – за місцем обліку платника у разі розміщення ділянки надр, з якої видобуто корисні копалини, в межах континентального шельфу та/або виключної (морської) економічної зони України	За місцезнаходженням ділянки надр

Закінчення табл. 10.1

	Плата за користування надрами	
	для видобування корисних копалин	у цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин
Порядок подання податкового розрахунку	Якщо	
	місце обліку платника не збігається з:	
	місцезнаходженням у межах території України ділянки надр, з якої видобуто корисні копалини, таким платником та уповноваженою особою подається копія податкового розрахунку до органу державної податкової служби за місцем обліку такого платника та уповноваженої особи	місцезнаходженням ділянки надр, копія податкового розрахунку з плати за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, подається органу державної податкової служби за місцем його податкової реєстрації
Строки подання податкового розрахунку (звітності)	Подається платником, починаючи з календарного кварталу, що настає за кварталом, у якому такий платник отримав спеціальний дозвіл; під час виконання договорів про спільну діяльність без утворення юридичної особи подаються уповноваженою особою (пп. 263.1.4 ПКУ), починаючи з календарного кварталу, що настає за кварталом, у якому такий договір про спільну діяльність зареєстровано в органах державної податкової служби*	Протягом 40 календарних днів, що настають за останнім календарним днем (податкового кварталу) за місцезнаходженням ділянки надр
Строки сплати	Протягом десяти календарних днів після закінчення граничного строку подання податкового розрахунку за податковий (звітний) період; платник плати та уповноважена особа (пп. 263.1.4 ПКУ), які здійснюють видобування нафти, конденсату, газу природного, у тому числі газу, розчиненого у нафті (нафтового (попутного) газу), етану, пропану, бутану, сплачують авансові внески** з плати за користування надрами у податковому (звітному) періоді до 30-го числа кожного місяця (у лютому – до 28-го або 29-го числа) поточного кварталу	

* Необхідно звернути увагу на умови, передбачені в пп. 263.11.5 ПКУ.

** Розмір авансових внесків складається з однієї третини суми податкових зобов'язань з плати за користування надрами для видобування корисних копалин, визначеної у податковому розрахунку з плати за попередній податковий (звітний) період.

Кабінет Міністрів України щорічно до 1 червня повинен вносити до Верховної Ради України проект закону про внесення змін щодо ставок оподаткування збору за спеціальне використання лісових ресурсів, визначених в абсолютних значеннях, з урахуванням індексів споживчих цін, індексів цін виробників промислової продукції з таких податків і зборів.

Основні нововведення Податкового кодексу України щодо плати за користування надрами сприяють:

- удосконаленню системи оподаткування;
- уникненню подвійного оподаткування за рахунок спрощення адміністрування.

10.2. ЗБІР ЗА СПЕЦІАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ВОДИ

Статті 323–328,
Перехідні
положення ПКУ

Збір за спеціальне використання води – загальнодержавний збір, який справляється за спеціальне використання води:

- водних об'єктів;
- отриманої від інших водокористувачів;
- без її вилучення з водних об'єктів для потреб гідроенергетики і водного транспорту;
- для потреб рибництва.

*З набранням чинності Податковим кодексом України справляється збір за спеціальне використання води.
До 2011 р.: збір за спеціальне водокористування в частині використання поверхневих та підземних вод.*

Інформативно. Аудитом адміністрування збору за спеціальне водокористування, проведеним Рахунковою палатою, встановлено, що в результаті надання пільг державний бюджет щороку втрачав понад 240 млн грн збору за спеціальне використання водних ресурсів, а через застосування галузевих коефіцієнтів у справлянні вказаного збору – 220 млн грн. Крім того, внаслідок ненадання підрозділами Державного комітету з водного господарства податковим органам

матеріалів перевірок щодо здійснення водозабору без відповідних дозволів, за три роки до бюджету не надійшло 7,4 млн грн¹.

Платники та об'єкт оподаткування збору за спеціальне використання води наведені на рис. 10.4.

Для допитливих. Умови, коли збір за спеціальне використання води не справляється, зазначені в пунктах 324.4–324.6 ПКУ.

Ставки збору за спеціальне використання водних ресурсів представлені у табл. 10.2 та додатку О.

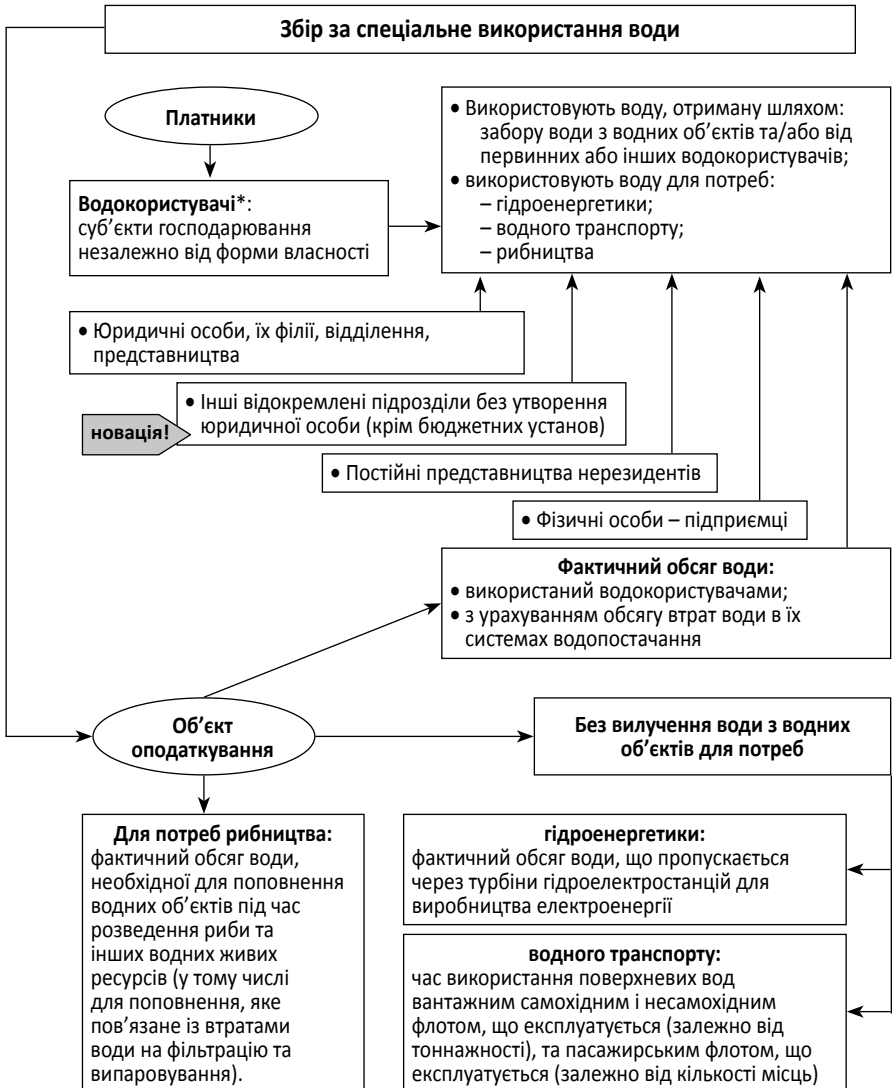
Таблиця 10.2.

Диференціація ставок збору за спеціальне використання води

№	Використання води	Ставка, грн	Об'єм (примітка)
1	Для потреб гідроенергетики	5,24	За 10 000 куб. м води, пропущеної через турбіни гідроелектростанцій
2	Для потреб водного транспорту з усіх річок (крім Дунаю)		
	для вантажного самохідного і несамохідного флоту, що експлуатується	0,09	За 1 тоннаж-добу експлуатації
	для пасажирського флоту, що експлуатується	0,01	За 1 місце-добу експлуатації
3	Для потреб рибицтва	27,52	за 10 000 куб. м поверхневої води
		33,09	За 10 000 куб. м підземної води
4	Яка входить виключно до складу напоїв	25,60	За 1 куб. м поверхневої води
		29,86	За 1 куб. м підземної води
5	Шахтної, кар'єрної та дренажної води	5,93	За 100 куб. м води

новація!

¹ Висновки щодо виконання Державного бюджету України за 2009 рік // Офіційний сайт Рахункової палати України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/16728123>

* Водокористувачі, які використовують воду виключно для задоволення питних і санітарно-гігієнічних потреб населення, не є платниками збору (детально в п. 323.2 ПКУ).

Рис. 10.4. Елементи оподаткування збору за спеціальне використання води

Для допитливих.

За умов використання води застосовуються ставки збору:

- з лиманів: встановлені за спеціальне використання поверхневих вод відповідно до показника “Інші водні об’єкти”;
- з каналів: встановлені за спеціальне використання води водного об’єкта, з якого забирається вода в канал;
- зі змішаних джерел водопостачання: встановлені для джерел, з яких формуються (наповнюються) змішані джерела.

Особливості обчислення збору при встановленні лімітів використання води

Використано води > встановленого річного ліміту → Збір · 5.

$$\text{Збір} = ((\text{Обсяг використаної води}_{\text{фактичний}} - \text{Встановлений ліміт}) \times \text{Ставка} \cdot \text{Коефіцієнт}) \cdot 5.$$

Понадлімітне використання води → Збір обчислюється за кожним джерелом водопостачання окремо.

У водокористувача немає дозволу на спеціальне водокористування зі встановленими в ньому лімітами → Збір · 5 → **НОВАЦІЯ**.

$$\text{Збір} = \text{Обсяг використаної води}_{\text{фактичний}} \cdot \text{Ставка} \cdot \text{Коефіцієнт} \cdot 5.$$

Для допитливих. Інформація про дозволу на спеціальне водокористування міститься в пунктах 326.12–326.13 ПКУ.

Механізм обчислення та сплати збору за спеціальне використання води наведено на рис. 10.5.

Філії, відділення, інші відокремлені підрозділи водокористувача, які мають банківські рахунки, ведуть окремий бухгалтерський облік своєї діяльності, складають окремий баланс, подають податкові декларації та сплачують збір за місцем податкової реєстрації.

Якщо до складу водокористувача входять структурні підрозділи, які не мають банківських рахунків, не ведуть окремого бухгалтерського обліку своєї діяльності, не складають окремого балансу, то декларації збору подаються і збір вноситься водокористувачем, до складу якого входять такі структурні підрозділи,

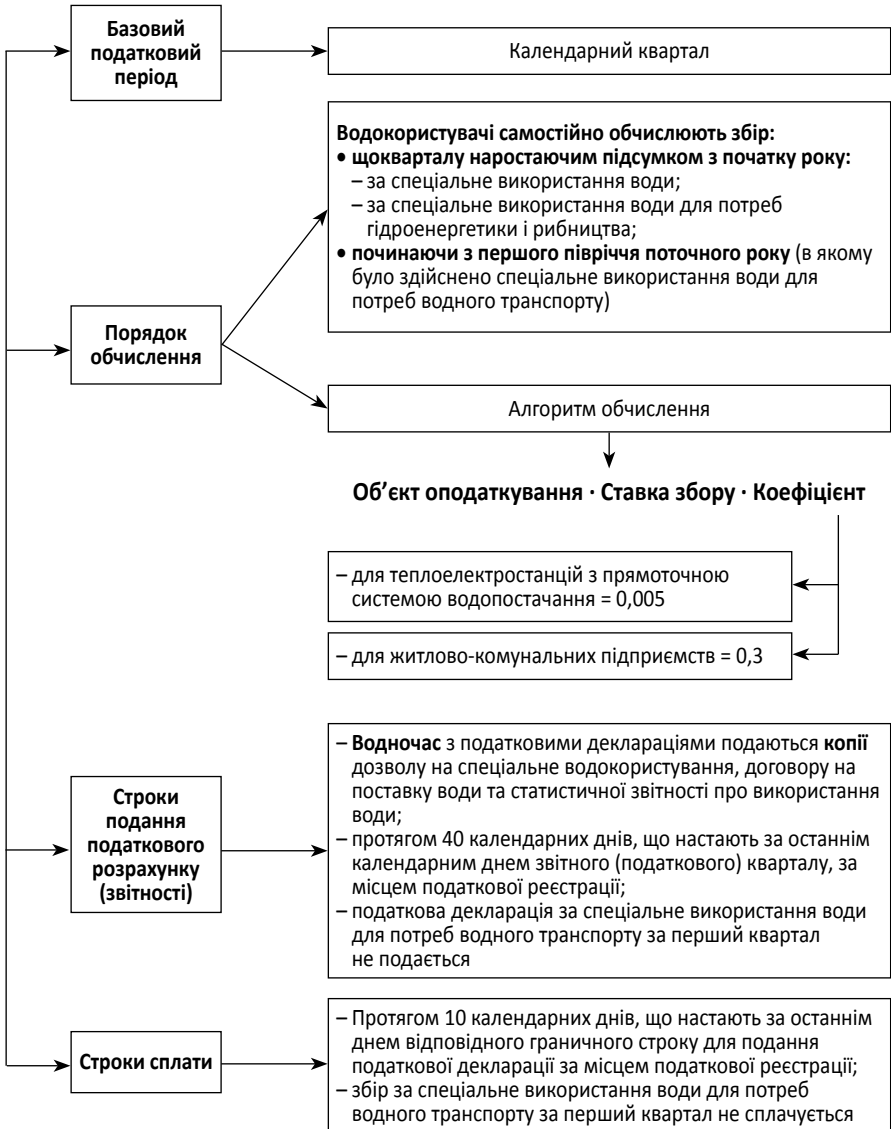

Рис. 10.5. Механізм обчислення та сплати збору за спеціальне використання води

за місцезнаходженням водних об'єктів та за ставками збору, встановленими для цих водних об'єктів.

 Кабінет Міністрів України щорічно до 1 червня повинен вносити до Верховної Ради України проект закону про внесення змін щодо ставок збору за спеціальне використання води, визначених в абсолютних значеннях, з урахуванням індексів споживчих цін, індексів цін виробників промислової продукції з таких податків і зборів.

Новації Податкового кодексу України щодо збору за спеціальне використання води мають сприяти:

- забезпеченню надходжень до бюджету – збільшено та введено нові ставки збору;
- зменшенню податкового тиску – додано види використання води, за які збір не справляється;
- дотриманню єдиного підходу та принципу рівності платників збору – справляння у п'ятикратному розмірі збору за фактичний обсяг використаної води, за відсутності дозволу на спеціальне водокористування (з встановленими лімітами).

10.3. ЗБІР ЗА СПЕЦІАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ЛІСОВИХ РЕСУРСІВ

Збір за спеціальне використання лісових ресурсів – загальнодержавний збір, який справляється як плата за спеціальне використання лісових ресурсів.

Статті 329–334,
Перехідні
положення ПКУ

 З набранням чинності Податковим кодексом України справляється збір за спеціальне використання лісових ресурсів.
До 2011 р.: збір за спеціальне використання лісових ресурсів та користування земельними ділянками лісового фонду.

Платники збору за спеціальне використання лісових ресурсів та об'єкт оподаткування відображені на рис. 10.6–10.7.

 Розширено поняття платників збору за спеціальне використання лісових ресурсів.

 Інформативно. Ліси відіграють важливу роль у світовій економіці, забезпечуючи доходи 1,6 млрд жителів нашої планети¹.

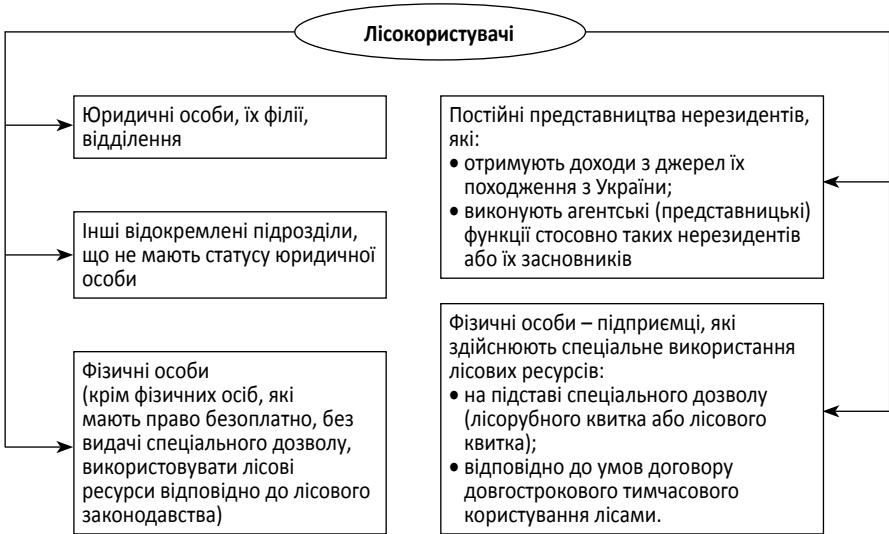

Рис. 10.6. Платники збору за спеціальне використання лісових ресурсів

Диференціація ставок збору за видами лісових порід наведена у додатку П (таблиці П.1 та П.2)

 Збільшено ставки збору за заготівлю деревини основних та не-основних лісових порід.

Кабінет Міністрів України щорічно до 1 червня повинен вносити до Верховної Ради України проект закону про внесення змін щодо ставок оподаткування збору за спеціальне використання лісових ресурсів, визначених в абсолютних показниках, з урахуванням індексів споживчих цін, індексів цін виробників промислової продукції з таких податків і зборів.

¹ Офіційний сайт Державного агентства лісових ресурсів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article?art_id=75683&cat_id=75680.

Рис. 10.7. Об'єкт оподаткування збору за спеціальне використання лісових ресурсів

Для допитливих. Детальна інформація щодо ставок збору за спеціальне використання лісових ресурсів міститься в ст. 331 ПКУ. Порядок перерахунку збору за спеціальне використання лісових ресурсів наведено в ст. 333 ПКУ.

Порядок обчислення та сплати збору за спеціальне використання лісових ресурсів схематично відображено на рис. 10.8–10.9.

Інформативно. За рахунок використання лісових ресурсів лісове господарство отримує власні кошти для відтворення лісів, проведення лісівничих, лісоохоронних та інших заходів (державою останніми роками фінансується близько 30 % загальних витрат на ведення лісового господарства)¹.

¹ Офіційний сайт Державного агентства лісових ресурсів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article?art_id=62947&cat_id=32876

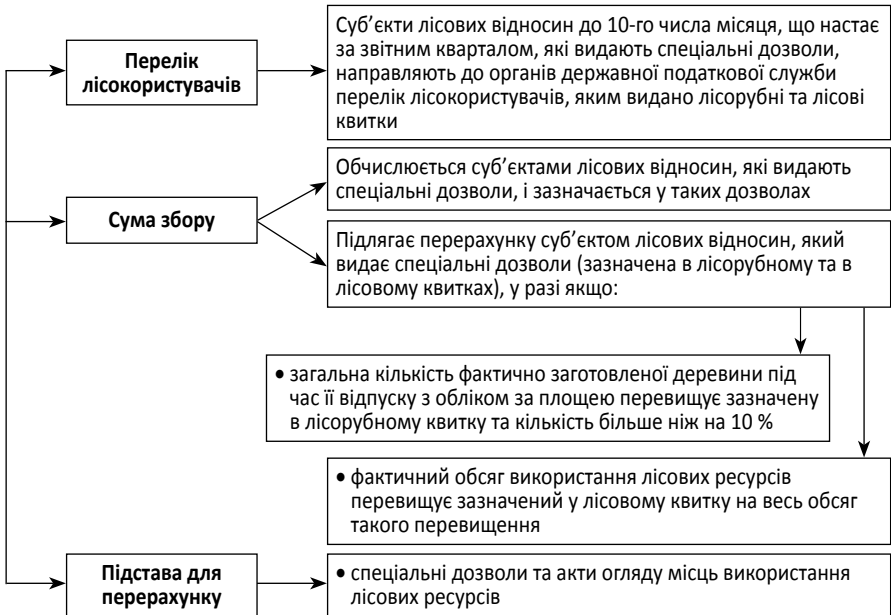

Рис. 10.8. Порядок обчислення збору за спеціальне використання лісових ресурсів

Для допитливих. Зверніть увагу на механізм розподілу надходжень від збору за спеціальне використання лісових ресурсів відповідно до Бюджетного кодексу України.

Основні нововведення ПКУ щодо збору за спеціальне використання лісових ресурсів спрямовані на:

- збільшення надходжень до бюджету;
- дотримання рівних умов оподаткування.

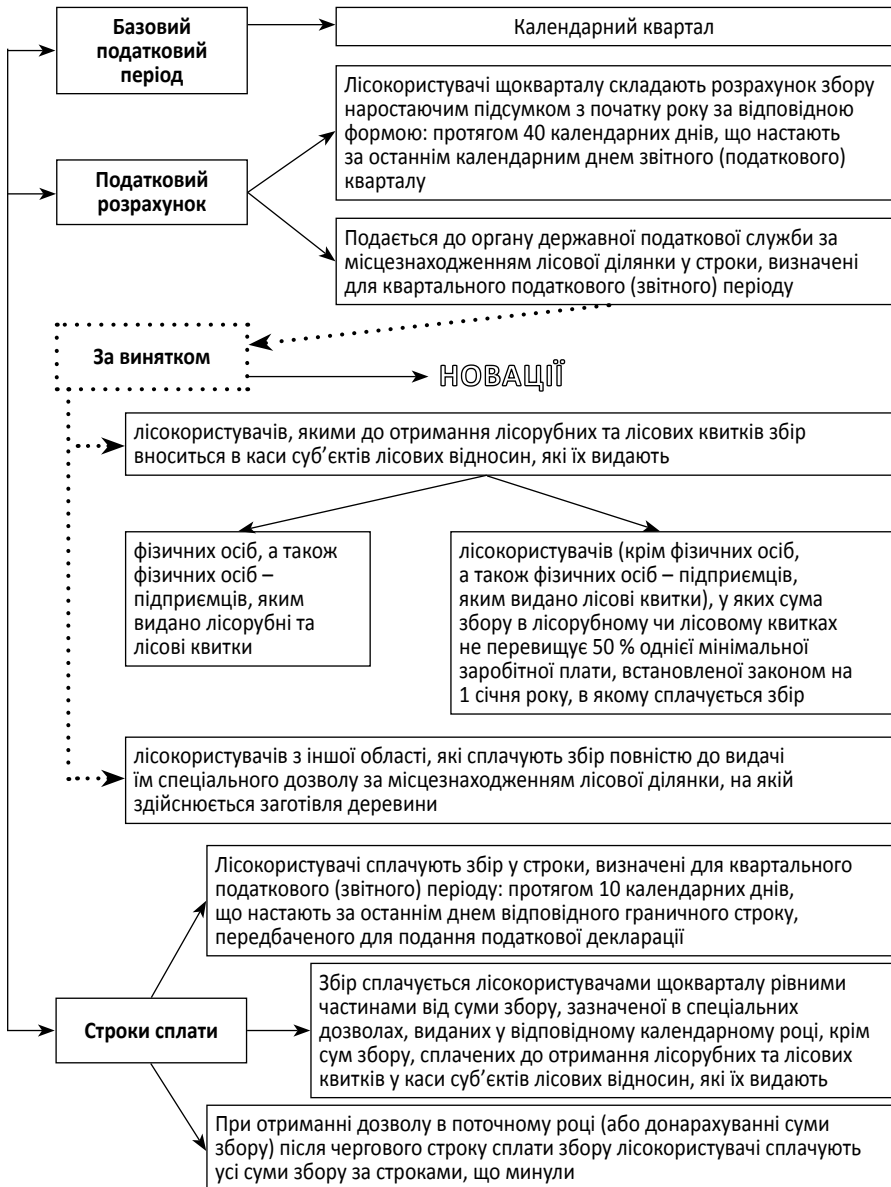

Рис. 10.9. Порядок сплати збору за спеціальне використання лісових ресурсів

10.4. ЗБІР ЗА КОРИСТУВАННЯ РАДІОЧАСТОТНИМ РЕСУРСОМ УКРАЇНИ

Статті 318–322,
Перехідні
положення ПКУ

Збір за користування радіочастотним ресурсом України – загальнодержавний збір, що справляється як плата за користування радіочастотним ресурсом України.

Прийняття ПКУ сприяло уніфікації норм оподаткування щодо збору за користування радіочастотним ресурсом України.

Інформативно. Відповідно до Декларації керівних засад використання мовлення через супутники для вільного поширення інформації, розвитку освіти та розширення культурних обмінів (Париж, 15 листопада 1972 р.) і ч. 2 ст. 44 Статуту Міжнародного союзу електрозв'язку, радіочастоти і орбіта геостационарних супутників є обмеженими природними ресурсами, що належать усім народам, і їх використання регулюється Конвенцією Міжнародного союзу електрозв'язку та її Регламентом радіозв'язку. Статут Міжнародного союзу електрозв'язку і Конвенція Міжнародного союзу електрозв'язку (Женева, 22 грудня 1992 р.) ратифіковані Законом України від 15.07.1994¹.

Поміркуйте, чи відображені в законодавстві України положення міжнародних правових актів.

Платники та об'єкт оподаткування збором за користування радіочастотним ресурсом наведені на рис. 10.10.

Для допитливих. Ширина смуги радіочастот визначається як частина смуги радіочастот загального користування у відповідному регіоні та вказана в ліцензії на користування радіочастотним ресурсом України або в дозволі на експлуатацію радіоелектронного засобу та випромінювального пристрою для технологічних користувачів та користувачів, які послуговуються радіочастотним ресурсом для розповсюдження телерадіопрограм.

¹ Офіційний сайт Вільної енциклопедії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki>.

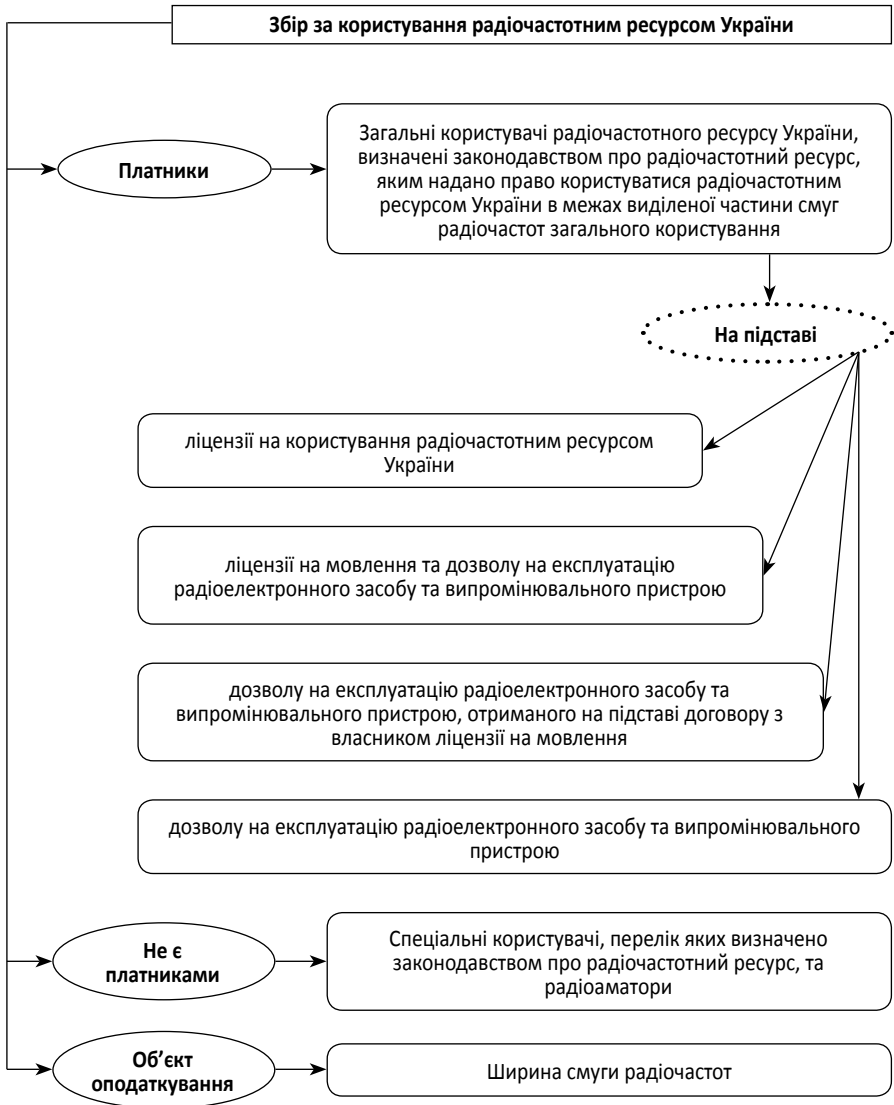

Рис. 10.10. Платники та об'єкт оподаткування збором за користування радіочастотним ресурсом

Поміркуйте, на що впливає ефективність використання радіочастотного ресурсу України.

На рис. 10.11 показано порядок обчислення та сплати збору за користування радіочастотним ресурсом України.

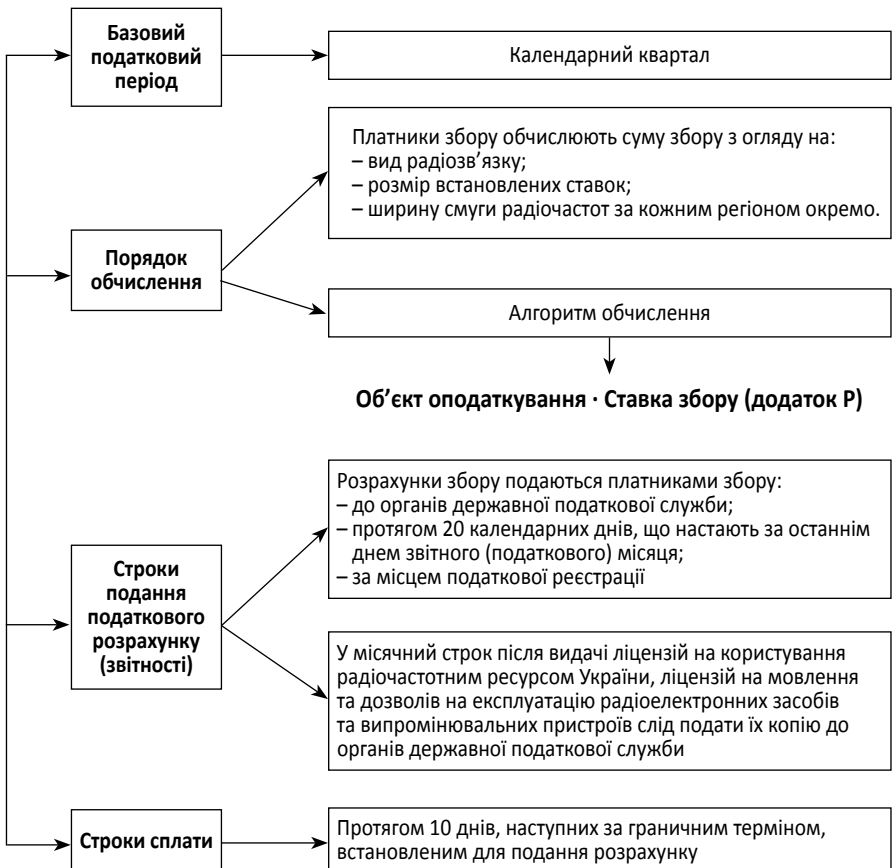

Рис. 10.11. Порядок обчислення та сплати збору за користування радіочастотним ресурсом України

Для допитливих. Перелік користувачів радіочастотного ресурсу та/або зміни до нього подаються центральному органу державної податкової служби центральним органом з регулювання у сфері телекомунікацій, користування радіочастотним ресурсом та надання послуг поштового зв'язку із зазначенням виду зв'язку, смуги радіочастотного ресурсу, регіонів користування радіочастотним ресурсом двічі на рік: до 1 березня та до 1 вересня поточного року, станом на 1 січня та 1 липня відповідно до законодавства України.

Кабінет Міністрів України щорічно до 1 червня повинен (може) подавати на розгляд до Верховної Ради України проект закону про внесення змін щодо ставок оподаткування збору за користування радіочастотним ресурсом України, визначених в абсолютних показниках, з урахуванням індексів споживчих цін, індексів цін виробників промислової продукції.

Таким чином, новації щодо збору за користування радіочастотним ресурсом України сприятимуть пропорційності фіскальних надходжень до бюджету з цього збору та вартості використання ресурсу.

РЕЗЮМЕ ЗА ЗМІСТОМ ТЕМИ

Одним з інструментів державної політики, спрямованої на ощадливе природокористування, є введення платежів за використання природних ресурсів.

До платежів за використання природних ресурсів в Україні належать:

- плата за користування надрами;
- збір за спеціальне використання води;
- збір за спеціальне використання лісових ресурсів.

Плата за користування надрами – загальнодержавний платіж, який справляється за користування надрами: з метою видобування корисних копалин або не пов'язаних з ним.

Збір за спеціальне використання води – загальнодержавний збір, який справляється за спеціальне використання води: водних об'єктів; отриманої від інших водокористувачів, без її вилучення з водних об'єктів для потреб гідроенергетики і водного транспорту; для потреб рибництва.

Збір за спеціальне використання лісових ресурсів – загальнодержавний збір, що справляється як плата за спеціальне використання лісових ресурсів.

Збір за користування радіочастотним ресурсом України – загальнодержавний збір, що справляється як плата за користування радіочастотним ресурсом України.

Новації Податкового кодексу України в частині платежів за використання природних ресурсів спрямовані на забезпечення надходжень до бюджету і стимулювання ефективного природокористування.

НОВАЦІЇ ПОДАТКОВОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

1. Запровадження нових обов'язкових платежів замість діючих з метою підвищення ефективності їх функціонування: плата за користування надрами (було два діючих податкових платежі: платіж за користування надрами для видобування корисних копалин, та збір за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок державного бюджету); збір за спеціальне використання води (раніше збір за спеціальне водокористування в частині використання поверхневих та підземних вод); збір за спеціальне використання лісових ресурсів (раніше збір за спеціальне використання лісових ресурсів та користування земельними ділянками лісового фонду).
2. Зведення відповідних правових норм у єдиному нормативно-правовому акті, що спростило процес оподаткування.
3. Реформування податкових ставок: введення нових (за спеціальне використання шахтної, кар'єрної та дренажної води) та перегляд діючих в бік збільшення.
4. Внесення новацій переважно щодо основних елементів оподаткування (перелік платників, об'єкт, база, порядок обчислення та сплати), що сприяє фінансуванню дохідної частини бюджету, раціональному використанню природних ресурсів, спрощенню адміністрування та удосконаленню системи оподаткування.
5. Запровадження щорічної індексації податкових ставок, враховуючи індекси споживчих цін, індекси цін виробників промислової продукції.

ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Власники земельних ділянок – юридичні та фізичні особи (резиденти і нерезиденти), які відповідно до закону набули права власності на землю в Україні, а також територіальні громади та держава щодо земель комунальної та державної власності.

Корисні копалини – природні мінеральні утворення органічного і неорганічного походження у надрах, у тому числі будь-які підземні води, а також техногенні мінеральні утворення в місцях видалення відходів виробництва та втрат продуктів переробки мінеральної сировини, які можуть бути використані у сфері матеріального виробництва і споживання безпосередньо або після первинної переробки.

Лісові землі – земельні ділянки, на яких розташовані лісові ділянки.

Нелісові землі – земельні ділянки, зайняті чагарниками, комунаціями, сільськогосподарськими угіддями, водами і болотами, малопродуктивними землями тощо.

Нормативна грошова оцінка земельних ділянок – капіталізований рентний дохід із земельної ділянки, визначений відповідно до законодавства центральним органом виконавчої влади з питань земельних ресурсів.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Назвіть платників і об'єкт оподаткування плати за користування надрами для видобування корисних копалин.
2. Чому до об'єкта оподаткування плати за користування надрами для видобування корисних копалин не належить обсяг природного рециркулюючого газу?
3. Поясніть порядок сплати податкових зобов'язань з плати за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин.
4. Перелічіть новації збору за спеціальне використання води.
5. Визначте особливості обчислення збору при встановленні лімітів використання води.
6. Наведіть алгоритм розрахунку збору за спеціальне використання води.

7. Обґрунтуйте новації ставок збору за спеціальне використання лісових ресурсів.
8. Вкажіть строки сплати збору за спеціальне використання лісових ресурсів.
9. Висловіть ваше ставлення до новацій Податкового кодексу України щодо порядку сплати збору за спеціальне використання лісових ресурсів.
10. Поясніть фіскальну роль збору за користування радіочастотним ресурсом в Україні.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

Серед наведених відповідей на запитання вибрати правильні або вказати власний варіант, якщо правильної відповіді не запропоновано.

1. До об'єкта оподаткування плати за користування надрами для видобування корисних копалин не належать:
 - а) обсяг погашених запасів корисних копалин;
 - б) видобуті (зібрані) мінералогічні, палеонтологічні та інші геологічні колекційні зразки (використання яких не передбачає отримання економічної вигоди з передачею чи без передачі права власності на них);
 - в) обсяг видобутої у податковому (звітному) періоді корисної копалини (мінеральної сировини) або обсяг погашених у податковому (звітному) періоді запасів корисних копалин;
 - г) немає правильної відповіді.
2. У разі, якщо місце обліку платника не збігається з місцезнаходженням у межах території України ділянки надр, з якої видобуто корисні копалини, копія податкового розрахунку з плати за користування надрами для видобування корисних копалин подається до:
 - а) органу державної податкової служби за місцем обліку платника;
 - б) органу державної податкової служби за місцезнаходженням ділянки надр;
 - в) правильні відповіді – а, б;
 - г) немає правильної відповіді.

3. Базовим податковим періодом для плати за користування надрами є:
- а) календарний місяць;
 - б) календарний квартал;
 - в) півріччя;
 - г) календарний рік.
4. Плата за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, не справляється:
- а) за використання підземних споруд на глибині не більш як 20 м, збудованих відкритим способом без засипання або з подальшим ґрунтовим засипанням;
 - б) за ділянки надр для вирощування грибів, овочів, квітів та інших рослин;
 - в) за обсяг підземного простору надр для зберігання природного газу та газоподібних продуктів;
 - г) правильні відповіді – а, б.
5. У разі, якщо місце обліку платника не збігається із місцезнаходженням ділянки надр, копія податкового розрахунку з плати за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, подається до:
- а) органу державної податкової служби за місцем обліку платника;
 - б) органу державної податкової служби за місцем податкової реєстрації платника;
 - в) органу державної податкової служби за місцезнаходженням ділянки надр;
 - г) всі відповіді правильні.
6. Збір за спеціальне використання води не справляється:
- а) за фактичний обсяг води, необхідної для поповнення водних об'єктів під час розведення риби та інших водних живих ресурсів;
 - б) за фактичний обсяг води, що пропускається через турбіни гідроелектростанцій для вироблення електроенергії;
 - в) за воду, що використовується для пилозаглушення у шахтах і кар'єрах;
 - г) немає правильної відповіді.

7. Яка ставка за спеціальне використання води є новацією?
- а) ставка збору за спеціальне використання поверхневої води для потреб рибництва;
 - б) ставка збору за спеціальне використання підземної води, яка використовується виключно для виготовлення напоїв;
 - в) ставка збору за спеціальне використання шахтної, кар'єрної та дренажної води;
 - г) ставка збору за спеціальне використання води для потреб гідроенергетики.
8. Водокористувачі самостійно обчислюють збір за спеціальне використання води для потреб водного транспорту:
- а) починаючи з першого місяця поточного року, в якому здійснювалося таке використання;
 - б) починаючи з першого кварталу поточного року, в якому здійснювалося таке використання;
 - в) починаючи з першого півріччя поточного року, в якому здійснювалося таке використання;
 - г) немає правильної відповіді.
9. Органи, що видають дозволи на спеціальне водокористування, подають органам державної податкової служби та водного господарства інформацію про водокористувачів, яким видано такі дозволи:
- а) щороку до 10 січня;
 - б) щороку до 20 січня;
 - в) щороку до 10 лютого;
 - г) щороку до 20 лютого.
10. У разі перевищення водокористувачами встановленого річного ліміту використання води збір обчислюється і сплачується з огляду на фактичні обсяги використаної води понад встановлений ліміт використання води, ставки збору та коефіцієнти:
- а) у трикратному розмірі;
 - б) у п'ятикратному розмірі;
 - в) у десятикратному розмірі;
 - г) немає правильної відповіді.

11. Суб'єкти лісових відносин, які видають спеціальні дозволи, направляють органам державної податкової служби перелік лісокористувачів, яким видано лісорубні квитки та лісові квитки:
 - а) до 1-го числа місяця, що настає за звітним кварталом;
 - б) до 10-го числа місяця, що настає за звітним кварталом;
 - в) до 15-го числа місяця, що настає за звітним кварталом;
 - г) до 20-го числа місяця, що настає за звітним кварталом.
12. Базовий податковий (звітний) період для збору за спеціальне використання лісових ресурсів дорівнює:
 - а) календарному місяцю;
 - б) календарному кварталу;
 - в) календарному року;
 - г) немає правильної відповіді.
13. Сума збору, зазначена в лісорубному та лісовому квитках, підлягає перерахунку суб'єктом лісових відносин, який видає спеціальні дозволи, у разі якщо:
 - а) загальна кількість фактично заготовленої деревини під час її відпуску з обліком за площею перевищує зазначену в лісорубному квитку та кількість більше ніж на 5 %;
 - б) загальна кількість фактично заготовленої деревини під час її відпуску з обліком за площею перевищує зазначену в лісорубному квитку та кількість більше ніж на 10 %;
 - в) загальна кількість фактично заготовленої деревини під час її відпуску з обліком за площею перевищує зазначену в лісорубному квитку та кількість більше ніж на 15 %;
 - г) немає правильної відповіді.
14. Надання лісокористувачеві відстрочки на заготівлю деревини – сума збору за заготівлю залишеної на пні деревини збільшується:
 - а) на 1,5 % незалежно від строку, на який надано відстрочку;
 - б) на 2,5 % незалежно від строку, на який надано відстрочку;
 - в) на 5 % незалежно від строку, на який надано відстрочку;
 - г) немає правильної відповіді.
15. Лісокористувачі складають розрахунок збору наростаючим підсумком з початку року за відповідною формою: протягом 40

календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) кварталу:

- а) щомісяця;
- б) щокварталу;
- в) протягом 40 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) кварталу;
- г) правильні відповіді – б, в.

❓ ПИТАННЯ ДЛЯ БЛІЦ-КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ

1. Обсяг погашених запасів корисних копалин належить до об'єкта оподаткування...
2. Об'єктом оподаткування платою за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, є...
3. Контроль за правильністю визначення обсягів використання надр у цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, здійснюють органи...
4. До ставок збору за спеціальне використання води житлово-комунальні підприємства застосовують коефіцієнт...
5. Обсяг фактично використаної води обчислюється водокористувачами самостійно на підставі даних первинного обліку згідно з показаннями...
6. Підставою для перерахунку збору за спеціальне використання лісових ресурсів є спеціальні...
7. Об'єктом оподаткування збору за користування радіочастотним ресурсом України є ширина...
8. Спеціальні користувачі, перелік яких визначено законодавством про радіочастотний ресурс, та радіоаматори не є платниками...
9. Платники збору за користування радіочастотним ресурсом України обчислюють суму податкових зобов'язань, виходячи з...
10. Строки сплати збору за користування радіочастотним ресурсом України на підставі ліцензій ...

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

Розроблення конспект-схеми

Необхідно скласти конспект-схему до теми “Платежі за використання природних ресурсів”. Правила складання конспект-схем наведені в додатку Б.

Перелік проблемних запитань для підготовки та презентації експертних оцінок

1. Розвиток системи оподаткування природних ресурсів в Україні.
2. Роль Податкового кодексу України в удосконаленні системи платежів за використання природних ресурсів.
3. Вплив новацій Бюджетного кодексу України на фінансування природоохоронної діяльності.

Питання для поглибленого вивчення та дискусії *Поміркуйте та дайте аргументовану відповідь.*

1. Проаналізуйте порядок розподілу надходжень від збору за спеціальне використання лісових ресурсів відповідно до Бюджетного кодексу України. З'ясуйте перехідні моменти, їх вплив на природоохоронну діяльність в Україні.
2. Чи необхідне запровадження нової ставки за спеціальне використання води?
3. Оцініть можливий вплив новацій Податкового кодексу України у сфері платежів за використання природних ресурсів на природоохоронну діяльність в Україні.

ОBOB'ЯЗKOBІ ПPAКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1

Підприємство 11 січня 2011 р. отримало ліцензію на використання стільникового радіозв'язку у містах Києві та Одесі, а 15 січня 2011 р. – ліцензію на використання транкінгового зв'язку у м. Києві (ліцензія від 15.01.2011 № 2011 строком на п'ять років для транкінгового радіозв'язку).

Фактичне використання стільникового радіозв'язку почалося у м. Києві з 17.01.2011, у м. Одесі – з 13.01.2011, а транкінгового зв'язку у м. Києві – з 25.01.2011.

Ширина смуги радіочастот визначена в ліцензії для:

– стільникового радіозв'язку в м. Києві – 0,45 МГц, у м. Одесі – 0,4 МГц;

– транкінгового зв'язку в м. Києві – 0,39 МГц.

1. Визначити суму збору за користування радіочастотним ресурсом України.

2. Вказати строки подання декларації та сплати збору до бюджету;

3. Всі розрахунки пояснити, посилаючись на чинне законодавство.

Довідкова інформація:

– ставку збору для стільникового радіозв'язку визначено у розмірі 8666,3 грн за 1 МГц смуги радіочастот на місяць;

– ставку збору для транкінгового зв'язку визначено у розмірі 1078,35 грн за 1 МГц смуги радіочастот на місяць.

Завдання 2

Промислове підприємство у своїй діяльності використовує водні ресурси загальнодержавного значення із змішаного джерела.

Установлений ліміт використання води у звітному кварталі становить 1100 куб. м.

Згідно з показниками вимірювальних приладів, із змішаного джерела водопостачання забрано 1200 куб. м; з них – підземної води – 500, поверхневої води – 700 куб. м.

1. Визначити суму збору за спеціальне використання води за звітний період.

2. Вказати строки подання декларації та сплати збору до бюджету.

3. Всі розрахунки пояснити, посилаючись на чинне законодавство.

Довідкова інформація: ставка збору за використання підземних вод – 40,29 коп./100 куб. м; поверхневої води – 26,97 коп./100 куб. м.

Завдання 3

Промислове підприємство розташоване у басейні р. Дніпро (Черкаська обл.) і за звітний період використало 1500 куб. м води з поверхневих водних ресурсів.

Установлений ліміт води становить 1100 куб. м.

1. Визначити суму збору за спеціальне використання води за звітний період.

2. Вказати строки подання декларації та сплати збору до бюджету.

3. Всі розрахунки пояснити, посилаючись на чинне законодавство.

Довідкова інформація: ставка збору за використання поверхневих водних ресурсів – 25,65 коп./100 куб. м.

Завдання 4

Система зрошення розташована у Миколаївській області (басейн р. Південний Буг). За звітний період було використано 6 млн куб. м води.

1. Визначити суму збору за спеціальне використання води за звітний період.
2. Вказати строки подання декларації та сплати збору до бюджету.
3. Всі розрахунки пояснити, посилаючись на чинне законодавство.

Довідкова інформація: норматив плати за спеціальне використання водних ресурсів поверхневих водних об'єктів встановлено в обсязі 29,66 грн/100 куб. м.

Завдання 5

Гірничодобувне підприємство провадить розробку родовища залізної руди. Об'єм погашених у надрах запасів з початку року за I кв. становив 5 200 000 т.

Визначити суму плати за користування надрами та терміни подання податкової звітності. Усі розрахунки пояснити, посилаючись на чинне законодавство.

Довідкова інформація: ставка плати за користування надрами для видобування корисних копалин за одиницю погашених запасів становить 3,27 грн/т.

ДОДАТКОВІ ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1

Підприємство має дві ліцензії на користування радіочастотними ресурсами в Україні:

- 1) ліцензія від 21.03.2011 № 2365 строком на п'ять років для транкінгового радіозв'язку в Кіровоградській області (ширина смуги радіочастот – 0,3 МГц);
- 2) ліцензія від 01.06.2011 № 4987 строком на 10 років для радіорелейного зв'язку фіксованої радіослужби:
 - ширина смуги 441,0 МГц – у Полтавській та Сумській області;
 - ширина смуги 276,0 МГц – у Рівненській області.

1. Визначити суму збору за користування радіочастотним ресурсом України.
2. Вказати строки подання декларації та сплати збору до бюджету.
3. Всі розрахунки пояснити, посилаючись на чинне законодавство.

Довідкова інформація:

- ставку збору для транкінгового зв'язку визначено у розмірі 1078,35 грн за 1 МГц смуги радіочастот на місяць;
- ставку збору для радіорелейного зв'язку фіксованої радіослужби визначено у розмірі 0,36 грн за 1 МГц смуги радіочастот на місяць.

Завдання 2

ГЕС розташована в басейні р. Південний Буг. За січень поточного року обсяг води, що пройшов через турбіни, становить 20 млн куб. м.

1. Визначити суму збору за спеціальне використання води за звітний період.
2. Вказати строки подання декларації та сплати збору до бюджету.
3. Всі розрахунки пояснити, посилаючись на чинне законодавство.

Довідкова інформація: норматив плати за користування водами для потреб гідроенергетики становить 5,24 грн/10 000 куб. м.

Завдання 3

Нафтодобувним підприємством при експлуатації родовища нафти за I кв. поточного року видобуто 20 000 т нафти.

Визначити суму плати за користування надрами та терміни подання податкової звітності. Усі розрахунки пояснити, посилаючись на чинне законодавство.

Довідкова інформація: ставка плати за користування надрами для видобування корисних копалин за одиницю видобутих корисних копалин – 147,63 грн/т.

ІГРОВІ ФОРМИ ТРЕНІНГ-ВПРАВ

Мозкова атака на тему: “Система оподаткування природокористування та природоохоронної діяльності в світі”. Правила проведення мозкової атаки наведені в додатку Г.

 ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПОГЛИБЛЕНОГО ВИВЧЕННЯ МАТЕРІАЛУ

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (зі змінами). – Розділи XI, XIII, XVI, XVII.
2. Про затвердження форм податкових декларацій збору за спеціальне використання води : наказ Державної податкової адміністрації України від 24.12.2010 № 1009.
3. Про затвердження форм податкових розрахунків з плати за користування надр : наказ Державної податкової адміністрації України від 24.12.2010 № 1013.
4. Про затвердження форми податкового розрахунку збору за користування радіочастотним ресурсом України : наказ Державної податкової адміністрації України від 24.12.2010 № 1018.
5. Про Податковий розрахунок збору за спеціальне використання лісових ресурсів : лист Державної податкової служби України від 06.05.2011 № 12 728/7/15-081.
6. Про особливості адміністрування збору за спеціальне використання лісових ресурсів в умовах дії Податкового та Бюджетного кодексів України : лист Державної податкової служби від 01.02.2011 № 2587/7/15-0817.
7. *Любченко О.* Про особливості адміністрування збору за спеціальне використання води в умовах дії Податкового кодексу України / *О. Любченко* // Податки та бухгалтерський облік. – 2011. – № 11 (1404).
8. Висновки щодо виконання Державного бюджету України за 2009 рік // Офіційний сайт Рахункової палати України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/16728123>.
9. Офіційний сайт Державного агентства лісових ресурсів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article?art_id=75683&cat_id=75680.

СПЕЦІАЛЬНІ РЕЖИМИ ОПОДАТКУВАННЯ

 Перелік знань та умінь, яких набуде студент після опанування матеріалів теми.

Студенти повинні знати:

- *призначення спеціальних податкових режимів;*
- *правила спеціальних режимів оподаткування згідно з Податковим кодексом України;*

а також уміти:

- *обчислювати суми податків та зборів згідно з правилами спеціальних режимів оподаткування;*
- *використовувати основні новації Податкового кодексу України в частині спеціальних податкових режимів.*

 Питання теми

11.1. Фіксований сільськогосподарський податок.

11.2. Збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію.

11.3. Збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ.

Спеціальний податковий режим – система заходів, що визначає особливий порядок оподаткування окремих категорій суб'єктів господарювання, може передбачати:

- особливий порядок визначення елементів податку та збору;
- звільнення від сплати окремих податків та зборів.

В Україні до системи спеціальних податкових режимів включаються: єдиний податок, фіксований сільськогосподарський податок та “податкові канікули”.

Поміркуйте, чому до спеціальних режимів оподаткування включаються збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію та збір у вигляді цільової надбавки з діючого тарифу на природний газ.

Для допитливих. Особливості справляння єдиного податку та фіксованого податку зазначені в підрозділі 8 розділу XX “Перехідні положення” Податкового кодексу України.

Інформативно. Спрощені системи та спеціальні режими оподаткування малого бізнесу нині використовуються, зокрема, такими країнами як Білорусь, Литва, Казахстан. Принципове значення має різний об’єкт оподаткування: у Литві – валовий дохід, у Республіці Білорусь – валова виручка, в Україні – виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), у Республіці Казахстан – дохід¹.

Поміркуйте, як впливає специфіка об’єкта оподаткування на ефективність застосування спрощених систем (спеціальних податкових режимів) оподаткування.

Спеціальні податкові режими застосовуються для стимулювання розвитку малого бізнесу. Новації Податкового кодексу України передбачають удосконалення системи оподаткування шляхом поступового переведення платників єдиного податку – юридичних осіб на загальну систему оподаткування (з 1 квітня 2011 р. до 1 січня 2016 р. за відповідних умов можливе застосування ставки 0 % для платників податку на прибуток), що сприятиме дотриманню рівності конкурентних умов ведення бізнесу.

Пригадайте, за яких умов платники податку на прибуток можуть застосовувати ставку 0 %.

Для допитливих. Умови переходу платників на сплату єдиного податку розкрито в темі 12.

¹ Податкова політика: теорія, методологія, інструментарій : навч. посіб. / за ред. Ю. Б. Іванова, І. А. Майбурова. – Х. : ІНЖЕК, 2010. – С. 264.

11.1. ФІКСОВАНИЙ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИЙ ПОДАТОК

Фіксований сільськогосподарський податок – загальнодержавний податок:

- справляється з одиниці земельної площі у відсотках її нормативної грошової оцінки;
- його сплата замінює сплату окремих податків і зборів.

Статті 301–309,
Перехідні
положення ПКУ

 З 1 січня 2011 р. фіксований сільськогосподарський податок справляється відповідно до глави 2 розділу XIV “Спеціальні податкові режими” Податкового кодексу України.

 Інформативно. У 2011 р. на території України виробництвом сільськогосподарської продукції займалося 56 тис. аграрних підприємств різних організаційно правових форм господарювання, які використовували 21,6 млн га сільськогосподарських угідь. У господарських товариствах зосереджено 49,6 % цих угідь, у фермерських господарствах – 20,1, у приватних підприємствах – 15,8, у виробничих кооперативах – 4,1, у державних підприємствах – 2,5, у підприємствах інших форм господарювання – 7,9 %¹.

Платники фіксованого сільськогосподарського податку наведені на рис 11.1.

 Поміркуйте, з якою метою у ПКУ введено поняття “сільськогосподарські товаровиробники” замість “сільськогосподарські підприємства”.

 У селекційних центрах, на підприємствах (в об’єднаннях) з племінної справи у тваринництві до продукції власного виробництва також належать племінні (генетичні) ресурси, придбані в інших селекційних центрах, на підприємствах (в об’єднаннях) із племінної справи у тваринництві та реалізовані вітчизняним підприємствам для запліднення маткового поголів’я тварин.

¹ Офіційний сайт “Аграрний сектор України” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://agroua.net/news/news_38766.html.

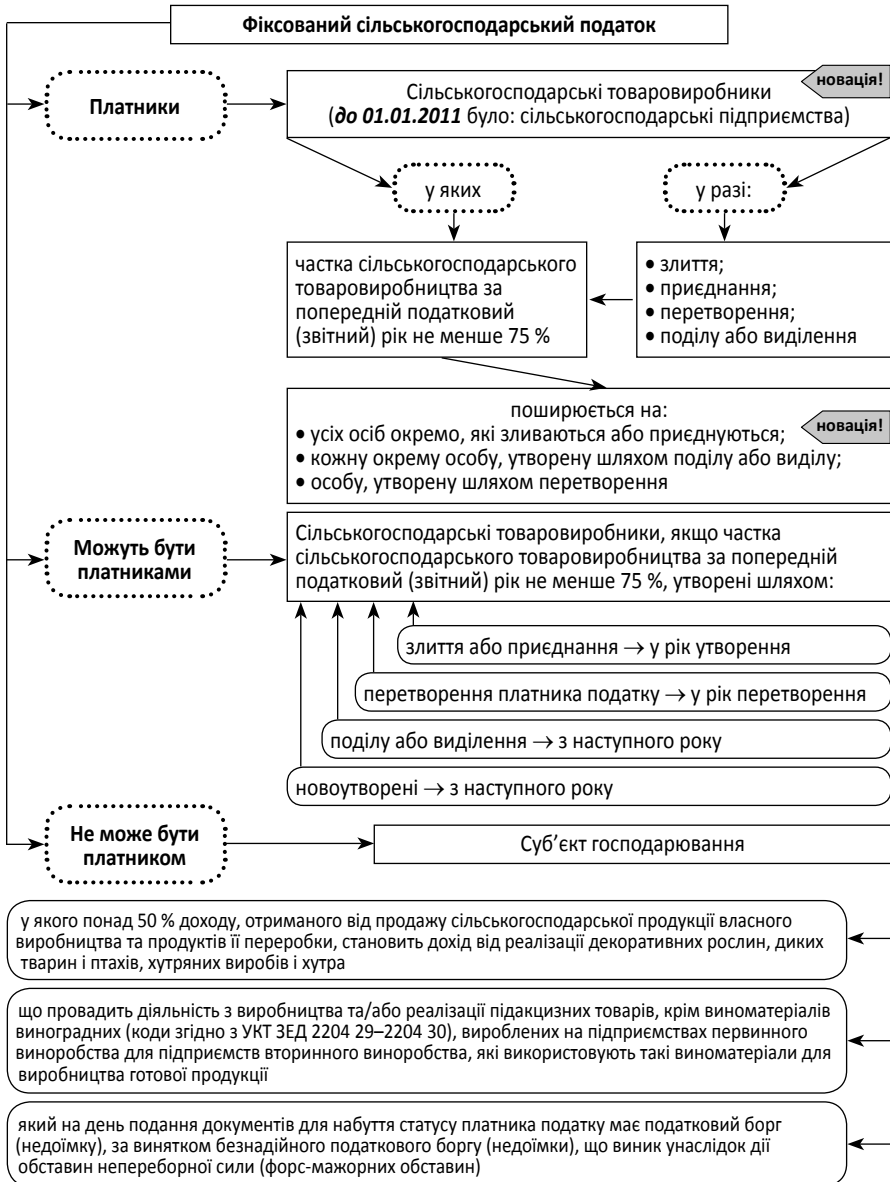

Рис. 11.1. Платники фіксованого сільськогосподарського податку

Об'єкт, база оподаткування та ставки фіксованого сільськогосподарського податку схематично відображені на рис. 11.2.

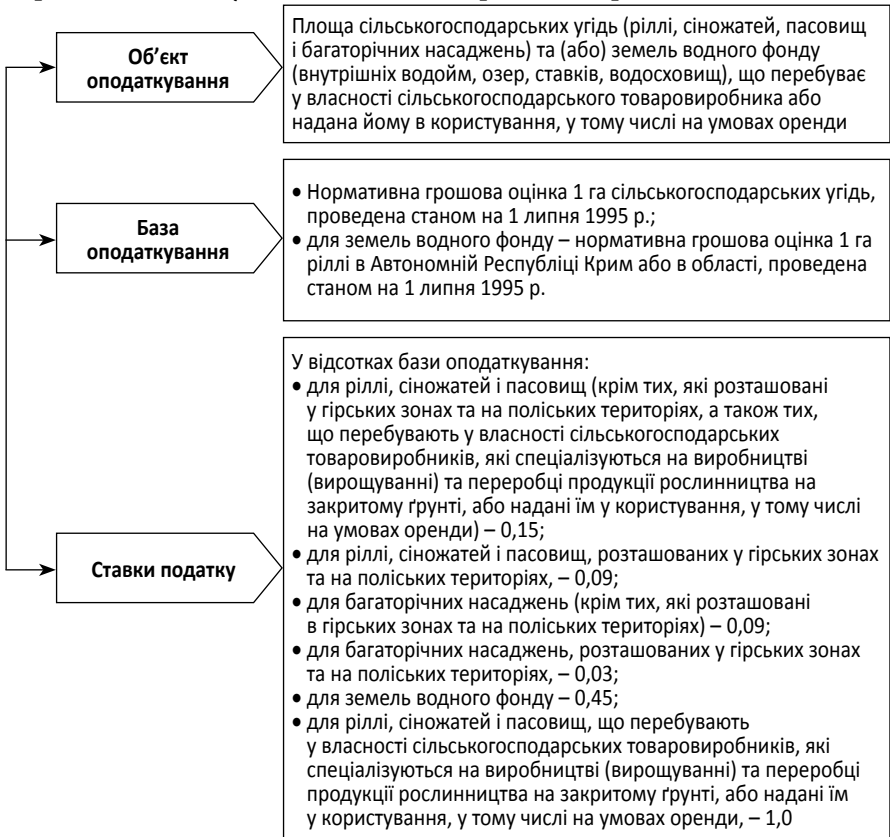

Рис. 11.2. Об'єкт, база оподаткування та ставки фіксованого сільськогосподарського податку

Для допитливих. Спеціалізація на виробництві (виращуванні) та переробці продукції рослинництва на закритому ґрунті → частка доходу (отриманого від реалізації такої продукції та продуктів її переробки) > 66 % доходу від реалізації усієї виробленої платником сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки.

Порядок обчислення і сплати фіксованого сільськогосподарського податку наведено на рис. 11.3.

Рис. 11.3. Порядок обчислення та сплати фіксованого сільськогосподарського податку

Якщо протягом податкового (звітного) періоду у платника податку змінилася площа сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду у зв'язку з набуттям (втратою) на неї права власності або користування, такий платник зобов'язаний:

- уточнити суму податкових зобов'язань;
- подати протягом 20 календарних днів місяця, що настає за звітним періодом, декларацію з уточненою інформацією про площу земельної ділянки, а також відомості про наявність земельних ділянок та їх нормативну грошову оцінку.

Для допитливих. Детальний порядок нарахування та строки сплати фіксованого сільськогосподарського податку наведено в ст. 306 ПКУ.

З набранням чинності ПКУ платники фіксованого сільськогосподарського податку не є платниками таких податків і зборів:

- податку на прибуток підприємств;
- земельного податку (крім земельного податку за земельні ділянки, що не використовуються для ведення сільськогосподарського товаровиробництва);
- збору за спеціальне використання води;
- збору за провадження деяких видів підприємницької діяльності (у частині провадження торговельної діяльності).

Порядок набуття або підтвердження статусу платника фіксованого сільськогосподарського податку відображено на рис. 11.4.

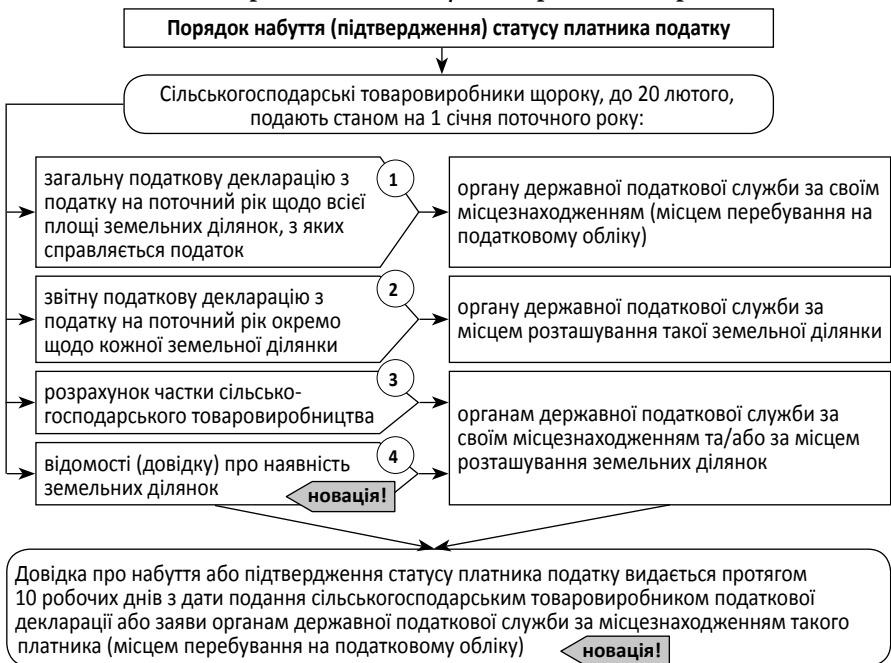

Рис. 11.4. Документи для набуття (підтвердження) статусу платника фіксованого сільськогосподарського податку

На рис. 11.5 наведено умови, у разі яких скасовується реєстрація платника фіксованого сільськогосподарського податку.

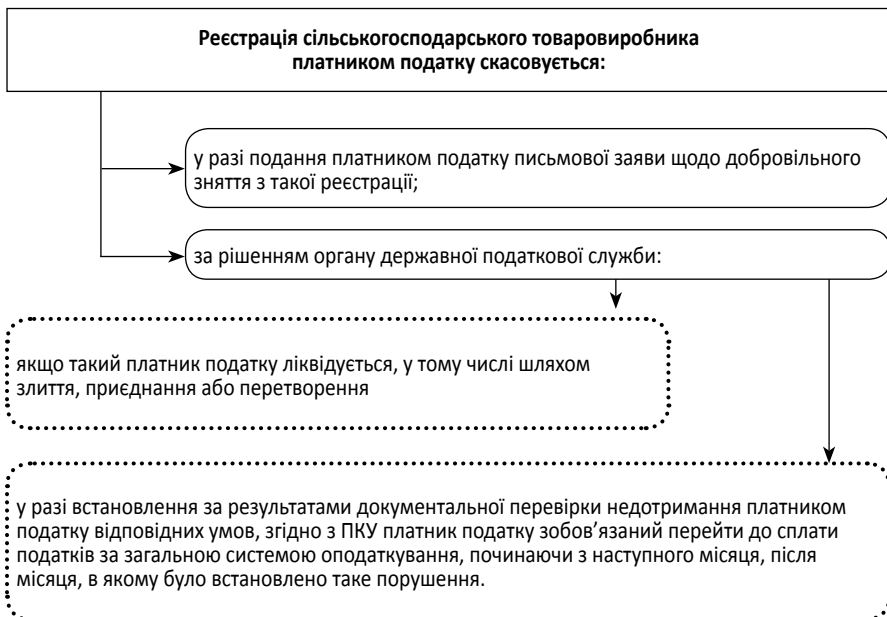

Рис. 11.5. Умови скасування реєстрації платника фіксованого сільськогосподарського податку

Для допитливих. Склад доходів сільськогосподарського товаровиробника розкрито в п. 308.4 ст. 308 ПКУ.

11.2. ЗБІР У ВИГЛЯДІ ЦІЛЬОВОЇ НАДБАВКИ ДО ДІЮЧОГО ТАРИФУ НА ЕЛЕКТРИЧНУ ТА ТЕПЛОВУ ЕНЕРГІЮ

Збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію, крім електроенергії, виробленої кваліфікованими когенераційними установками, є загальнодержавним збором. Платники збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на

електричну та теплову енергію, об'єкт оподаткування та ставки збору наведені на рис. 11.6.

 Інформативно. *Обсяг проданої виробниками електроенергії на оптовому ринку електроенергії у 2011 р. становив 176 592,5 млн кВт · год (на 3,3 % більше, ніж у 2010 р.)¹ (табл. 11.1).*

Таблиця 11.1

Надходження коштів за куповану на оптовому ринку електричної енергії України електричну енергію, тис. грн

Показники	2009	2010	2011
Надходження коштів усього по Україні, у тому числі:	52 791 181	67 897 800	85 697 362
<i>від постачальників за регульованим тарифом</i>	44 646 011	56 904 260	69 465 213
<i>від постачальників за нерегульованим тарифом</i>	6 197 826	8 855 338	12 210 863

Джерело: Звіт про діяльність Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики у 2011 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nerc.gov.ua/control/uk/publish/article/main?art_id=34197&cat_id=27394.

Порядок обчислення та сплати збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну й теплову енергію схематично зображено на рис. 11.7.

Для допитливих. *Юридичні особи – виробники електричної енергії на малих гідроелектростанціях потужністю до 20 МВт – спрямовують кошти в розмірі збору на будівництво нових та реконструкцію і модернізацію діючих малих гідроелектростанцій потужністю до 20 МВт.*

¹ Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nerc.gov.ua/control/uk/publish/article/main?art_id=34197&cat_id=27394.

Рис. 11.6. Платники, об'єкт оподаткування та ставки збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію

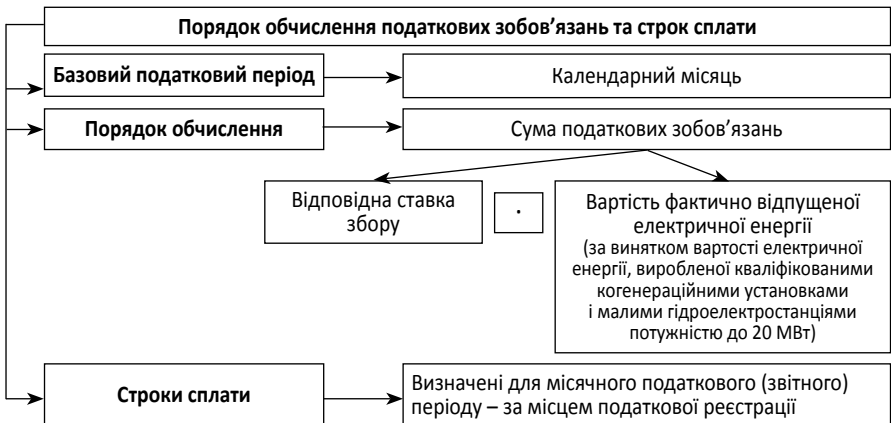

Рис. 11.7. Порядок обчислення та сплати збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну й теплову енергію

11.3. ЗБІР У ВИГЛЯДІ ЦІЛЬОВОЇ НАДБАВКИ ДО ДІЮЧОГО ТАРИФУ НА ПРИРОДНИЙ ГАЗ

Статті
314–317
ПКУ

Збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності є загальнодержавним збором. Платники, об'єкт та ставки збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ схематично відображені на рис. 11.8.

 Інформативно. У табл. 11.2 наведено статистичні показники щодо окремих техніко-економічних показників роботи газопостачальних підприємств України.

Таблиця 11.2

Окремі техніко-економічні показники роботи газопостачальних підприємств України

Показники	2009	2010	2011
Подано природного газу в мережу, млрд м ³	41,2	45,88	46,13
Відпущено природного газу, млрд м ³	41,2	45,91	46,21
у тому числі			
населенню	16,8	17,58	17,50
на комунально-побутові потреби	9,3	9,91	10,07
Приплив природного газу, млрд м ³	0,02	0,04	-0,08

Джерело: Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Порядок обчислення та сплати збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ наведено на рис. 11.9.

Для допитливих. Діючий тариф – ціна природного газу для відповідної категорії споживачів без урахування:

- ✓ тарифів на його транспортування і постачання споживачам;
- ✓ суми податку на додану вартість.

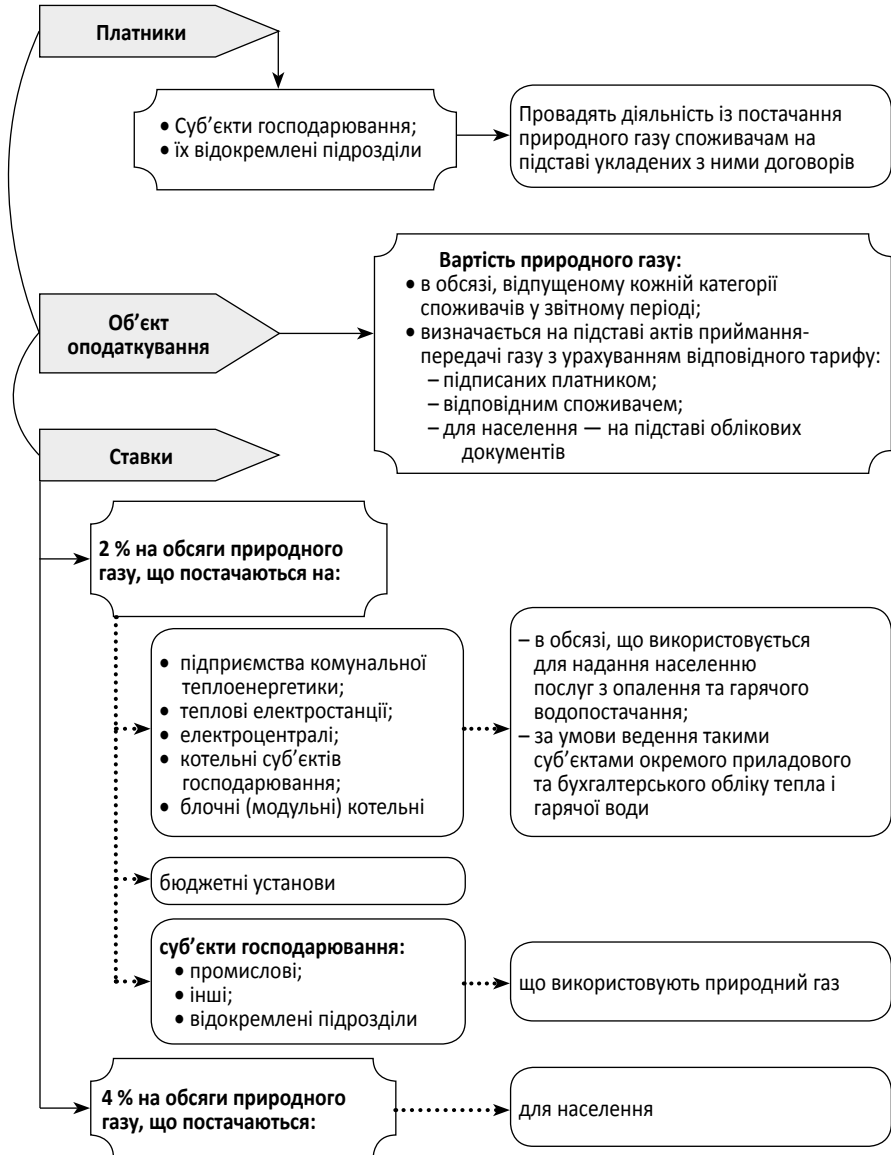

Рис. 11.8. Платники, об'єкт та ставки збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ

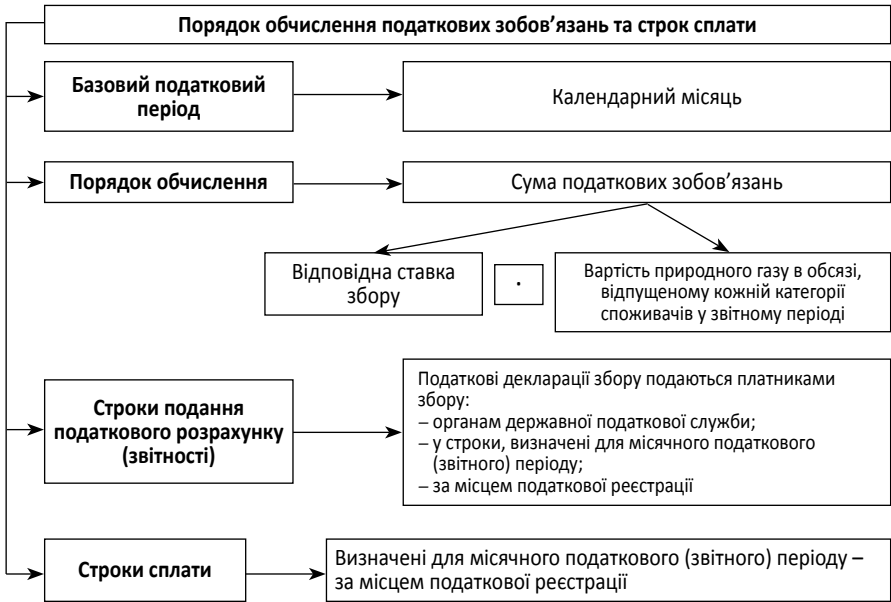

Рис. 11.9. Порядок обчислення та сплати збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ

РЕЗЮМЕ ЗА ЗМІСТОМ ТЕМИ

З метою стимулювання розвитку і підтримки пріоритетних галузей економіки в Україні діють спеціальні податкові режими.

Згідно з Податковим кодексом України до таких режимів належать:

- фіксований сільськогосподарський податок;
- збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію, крім електроенергії, виробленої кваліфікованими когенераційними установками;
- збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності.

Фіксований сільськогосподарський податок – загальнодержавний податок, що справляється з одиниці земельної площі у відсотках її нормативної грошової оцінки, сплата якого замінює сплату окремих податків і зборів.

Збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію та збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ є загальнодержавними зборами, що сплачуються платниками збору у строки, визначені для місячного податкового (звітного) періоду, за місцем податкової реєстрації.

Новації Податкового кодексу України в частині спеціальних податкових режимів мають на меті подальше сприяння розвитку економіки.

НОВАЦІЇ ПОДАТКОВОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

1. З 1 січня 2011 р. спеціальні податкові режими застосовуються відповідно до розділу XIV Податкового кодексу України.
2. З трактування фіксованого сільськогосподарського податку виключено уточнення щодо незмінності податку протягом визначеного відповідно до законодавства терміну.
3. Реформовано порядок сплати фіксованого сільськогосподарського податку.
4. Платниками фіксованого сільськогосподарського податку є сільськогосподарські товаровиробники, а не сільськогосподарські підприємства.
5. Ускладнено реєстрацію суб'єкта господарювання як платника фіксованого сільськогосподарського податку, оскільки встановлено більше обмежень.
6. Ставка збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію, крім електроенергії, виробленої кваліфікованими когенераційними установками становить 3 % від вартості фактично відпущеної платником збору електричної енергії без ураховання податку на додану вартість.

ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Когенераційна установка – комплекс обладнання, що забезпечує одночасне перетворення внутрішньої енергії палива в електричну (або механічну) і теплову енергії, при цьому теплова енергія використовується в будь-яких технологічних процесах, не пов'язаних із виробництвом електричної енергії.

Нормативна грошова оцінка земельних ділянок – капіталізований рентний дохід із земельної ділянки, визначений відповідно до законодавства центральним органом виконавчої влади з питань земельних ресурсів.

Сільськогосподарські угіддя – рілля, багаторічні насадження, сіножаті, пасовища та перелоги.

Сільськогосподарська продукція (сільськогосподарські товари) – продукція/товари, що підпадають під визначення груп 1–24 УКТ ЗЕД, якщо такі товари (продукція) вирощуються, відгодовуються, виловлюються, збираються, виготовляються, виробляються, переробляються безпосередньо виробником цих товарів (продукції), а також продукти обробки та переробки цих товарів (продукції), якщо вони були придбані або вироблені на власних чи орендованих потужностях (площах) для продажу, переробки або внутрішньогосподарського споживання.

Сільськогосподарський товаровиробник – юридична особа незалежно від організаційно-правової форми, яка займається виробництвом сільськогосподарської продукції та/або розведенням, вирощуванням та виловом риби у внутрішніх водоймах (озерах, ставках та водосховищах) і її переробкою на власних чи орендованих потужностях, у тому числі власновиробленої сировини на давальницьких умовах, та здійснює операції з її постачання.

Спеціальний податковий режим – система заходів, що визначає особливий порядок оподаткування окремих категорій господарюючих суб'єктів.

Суб'єкт господарювання – юридична особа, у тому числі підприємство з іноземними інвестиціями, незалежно від форми та часу внесення таких інвестицій.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Поясніть необхідність спеціальних податкових режимів в Україні.
2. Охарактеризуйте вимоги для реєстрації суб'єкта господарювання як платника фіксованого сільськогосподарського податку.
3. Назвіть причини скасування реєстрації сільськогосподарського товаровиробника як платника фіксованого сільськогосподарського податку.

4. Перелічіть податки і збори, які не сплачує платник фіксованого сільськогосподарського податку.
5. Вкажіть зміни порядку сплати фіксованого сільськогосподарського податку.
6. Розкрийте можливості застосування фіксованого сільськогосподарського податку для сільськогосподарських товаровиробників (особи, утворені шляхом злиття чи приєднання; особи, утворені через перетворення; особи, утворені шляхом поділу або виділення; новоутворені особи).
7. Назвіть обов'язки платника фіксованого сільськогосподарського податку, якщо у звітному періоді змінилася площа земельної ділянки у зв'язку з набуттям на неї права власності або користування.
8. Вкажіть строки сплати фіксованого сільськогосподарського податку.
9. Прокоментуйте новації Податкового кодексу України в частині фіксованого сільськогосподарського податку.
10. Дайте характеристику об'єкта оподаткування збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію, крім електроенергії, виробленої кваліфікованими когенераційними установками.
11. Наведіть алгоритм обчислення збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію, крім електроенергії, виробленої кваліфікованими когенераційними установками.
12. Поміркуйте, куди юридичні особи – виробники електричної енергії на малих гідроелектростанціях потужністю до 20 МВт спрямовують кошти у розмірі збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію, крім електроенергії, виробленої кваліфікованими когенераційними установками.
13. Назвіть новації збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію, крім електроенергії, виробленої кваліфікованими когенераційними установками.
14. Охарактеризуйте диференціацію ставок збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності.

15. На підставі яких документів визначається вартість природного газу, спожитого населенням?

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

Серед наведених відповідей на запитання обрати правильні або вказати власний варіант, якщо правильної відповіді не запропоновано.

1. Сільськогосподарські товаровиробники, утворені шляхом злиття або приєднання, у яких частка сільськогосподарського товаровиробництва, отримана за попередній податковий (звітний) рік, дорівнює або перевищує 75 %, можуть бути платниками податку:
 - а) у рік перетворення;
 - б) у рік утворення;
 - в) з наступного року;
 - г) немає правильної відповіді.
2. Під спеціалізацією на виробництві та переробці продукції рослинництва на закритому ґрунті слід розуміти перевищення частки доходу, отриманого від її реалізації та переробки у розмірі:
 - а) однієї третини доходу від реалізації усієї власновиробленої сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки;
 - б) половини доходу від реалізації усієї власновиробленої сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки;
 - в) двох третин доходу від реалізації усієї власновиробленої сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки.
3. Попередній податковий (звітний) рік для новоутворених сільськогосподарських товаровиробників – це:
 - а) період з 1 січня до 31 грудня того ж року;
 - б) період з дня державної реєстрації до 31 грудня того ж року;
 - в) календарний рік;
 - г) немає правильної відповіді.
4. Декларація з уточненою інформацією про площу земельної ділянки, яка змінилася протягом податкового (звітного) періоду, подається:
 - а) протягом 20 календарних днів місяця, що настає за звітним періодом;

- б) протягом 30 календарних днів місяця, що настає за звітним періодом;
 - в) протягом 60 календарних днів місяця, що настає за звітним періодом;
 - г) немає правильної відповіді.
5. Платники фіксованого сільськогосподарського податку не є платниками:
- а) податку на прибуток підприємств;
 - б) земельного податку;
 - в) збору за спеціальне використання води;
 - г) збору за провадження деяких видів підприємницької діяльності;
 - д) немає правильної відповіді.
6. Об'єктом оподаткування збором у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію, крім електроенергії, виробленої кваліфікованими когенераційними установками, для оптового постачальника електричної енергії є:
- а) вартість відпущеної електричної енергії без урахування податку на додану вартість;
 - б) вартість відпущеної електричної енергії, що продається поза оптовим ринком електричної енергії;
 - в) вартість відпущеної електричної енергії з урахуванням податку на додану вартість;
 - г) немає правильної відповіді.
7. Ставка збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію, крім електроенергії, виробленої кваліфікованими когенераційними установками, становить:
- а) 3 % від вартості фактично відпущеної платником збору електричної енергії без урахування податку на додану вартість;
 - б) 5 % від вартості фактично відпущеної платником збору електричної енергії без урахування податку на додану вартість;
 - в) 5 % від вартості фактично відпущеної платником збору електричної енергії з урахуванням податку на додану вартість;
 - г) немає правильної відповіді.
8. Юридичні особи – виробники електричної енергії на малих гідроелектростанціях потужністю до 20 МВт спрямовують кошти

у розмірі збору на будівництво нових та реконструкцію і модернізацію діючих малих гідроелектростанцій потужністю до:

- а) 10 МВт;
- б) 20 МВт;
- в) 50 МВт;
- г) немає правильної відповіді.

9. Ставка збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності для бюджетних установ становить:

- а) 2 %;
- б) 4 %;
- в) 6 %;
- г) немає правильної відповіді.

10. Розмір збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм, а саме для населення, становить:

- а) 2 %;
- б) 4 %;
- в) 6 %;
- г) немає правильної відповіді.

? ПИТАННЯ ДЛЯ БЛІЦ-КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ

1. Хто є платниками фіксованого сільськогосподарського податку?
2. Сільськогосподарські товаровиробники, утворені шляхом злиття або приєднання, можуть бути платниками податку в рік...
3. Не може бути зареєстрований як платник фіксованого сільськогосподарського податку – суб'єкт господарювання, який на день подання документів для набуття статусу платника податку має...
4. Базою оподаткування податком для сільськогосподарських товаровиробників є нормативна грошова оцінка...
5. Податковий (звітний) рік для сільськогосподарських товаровиробників, що ліквідуються, – період з початку року до...
6. Сільськогосподарські товаровиробники самостійно обчислюють суму податку щороку за станом на...

7. Для оптового постачальника електричної енергії вартість відпущеної електричної енергії без урахування податку на додану вартість є...
8. Скільки відсотків від вартості фактично відпущеної платником збору електричної енергії без урахування податку на додану вартість становить ставка збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу?
9. Ціна природного газу для відповідної категорії споживачів без урахування тарифів на його транспортування і постачання споживачам та суми податку на додану вартість є...
10. Податкові декларації збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ подаються платниками до органів Державної податкової служби України у строки, визначені для місячного податкового періоду, за місцем...

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

Розроблення конспект-схеми

Скласти конспект-схему до теми: “Спеціальні режими оподаткування”. Правила складання конспект-схем наведені в додатку Б.

Перелік проблемних питань для підготовки та презентації експертних оцінок

1. Порівняльна характеристика діючих спеціальних режимів оподаткування суб'єктів господарювання в пострадянських країнах.
2. Проблеми функціонування спеціальних режимів оподаткування в Україні та шляхи їх вирішення.
3. Фіксований сільськогосподарський податок: фіскальне та регулююче значення в Україні.
4. Особливості справляння фіксованого сільськогосподарського податку в Україні та зарубіжних країнах.
5. Роль Податкового кодексу України в удосконаленні спеціальних режимів оподаткування суб'єктів господарювання.

Питання для поглибленого вивчення та дискусії *Поміркуйте та дайте аргументовану відповідь.*

1. Проаналізуйте та порівняйте світовий досвід застосування спеціальних податкових режимів.

2. Охарактеризуйте ефективність застосування спеціальних режимів оподаткування як інструменту податкового регулювання в Україні.
3. Прокоментуйте новації Податкового кодексу України в частині фіксованого сільськогосподарського податку.
4. Фіскальний потенціал збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію, крім електроенергії, виробленої кваліфікованими когенераційними установками.
5. Обґрунтуйте необхідність застосування збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ.

ОБОВ'ЯЗКОВІ ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1

Сільськогосподарське підприємство, розташоване в зоні лісостепу в межах однієї території має у власності земельну ділянку сіножаті загальною площею 500 га.

1. Визначити загальну суму фіксованого сільськогосподарського податку за звітний рік.
2. Вказати строки сплати цього податку до бюджету протягом року та подання звітності до податкових органів.
3. Усі розрахунки пояснити, посилаючись на норми чинного законодавства.

Довідкова інформація:

- нормативна грошова оцінка землі, проведена станом на 1 липня 1995 р., становить 1650 грн за 1 га;
- розмір ставки податку з 1 га сільськогосподарських угідь – 0,15 % бази оподаткування.

Завдання 2

Підприємство займається виробництвом сільськогосподарської продукції і не є платником ПДВ.

За звітний період підприємство має такі показники:

№ з/п	Дата	Зміст господарської операції	Сума доходу, грн
1	30.03	Отримано дохід від реалізації продукції рослинництва, виробленої в закритому ґрунті та переробленої на власному підприємстві для власного споживання (право власності на землю є)	200 000
2	15.04	Отримано дохід від реалізації продукції птахівництва, виробленої на власних підприємствах на угіддях, що перебувають у власності	138 000
3	14.05	Отримано дохід від надання послуг сільськогосподарському підприємству “Зоря” по ремонту сільськогосподарської техніки	46 000
4	20.06	Інші доходи звітного періоду	12 000

Визначити та пояснити, посилаючись на чинне законодавство, за яких умов підприємство, що виробляє сільськогосподарську продукцію, може перейти на сплату фіксованого сільськогосподарського податку.

Для зручності розрахунків заповніть форму визначення частки сільськогосподарського виробництва за таким зразком:

№ з/п	Зміст господарської операції	Сума доходу, яку відносять до сільськогосподарської продукції	Сума загального доходу сільськогосподарського підприємства
1			
2			
3			
4			
	Всього доходу		
	Частка сільськогосподарського виробництва в загальних доходах		

Завдання 3

Визначити суму, терміни сплати до бюджету та подання звітності збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності за такими показниками господарської діяльності з постачання природного газу у звітному періоді:

№ з/п	Категорія споживачів	Обсяг газу, що постачався, 1000 м ³	Тариф, грн за 1000 м ³	Ставка збору, %
1	Для потреб населення за умови, що обсяг споживання газу не перевищує 6000 м ³ за рік за відсутності газових лічильників	45 683,021	896,63	0,04
2	Для потреб населення за умови, що обсяг споживання газу перевищує 12 000 м ³ за рік за наявності газових лічильників	79 245,863	2111,37	0,04
3	Для суб'єктів господарювання, які виробляють теплову енергію	229 315,073	1054,13	0,02
4	Для промислових споживачів та інших суб'єктів господарювання	410 045,215	2282,00	0,02

ДОДАТКОВЕ ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ

Завдання

Сільськогосподарське підприємство орендує в поточному році 2000 га ріллі на поліських територіях. Грошова оцінка ріллі в цій місцевості становить 8900 грн за 1 га.

1. Визначити загальну суму фіксованого сільськогосподарського податку за звітний рік.
2. Вказати строки сплати цього податку до бюджету протягом року та строки подання звітності до податкових органів.
3. Усі розрахунки пояснити, посилаючись на норми чинного законодавства.

Довідкова інформація:

– нормативна грошова оцінка землі, проведена станом на 1 липня 1995 р., становить 1650 грн за 1 га;

– розмір ставки податку з 1 га сільськогосподарських угідь становить 0,09 % бази оподаткування.

ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПОГЛИБЛЕНОГО ВИВЧЕННЯ МАТЕРІАЛУ

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (зі змінами). – Розділ XIV.
2. Податкова політика: теорія, методологія, інструментарій : навч. посіб. / за ред. Ю. Б. Іванова, І. А. Майбурова. – Х. : ІНЖЕК, 2010. – 492 с.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nerc.gov.ua/control/uk/publish/article/main?art_id=34197&cat_id=27394.
5. Про затвердження форми Податкової декларації з фіксованого сільськогосподарського податку : наказ Державної податкової адміністрації України від 24.12.2010 № 1016.
6. Про затвердження форми Податкової декларації зі збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності : наказ Державної податкової адміністрації України від 24.12.2010 № 1017.
7. Про затвердження форми Податкової декларації зі збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну і теплову енергію, крім електроенергії, виробленої кваліфікованими когенераційними установками : наказ Державної податкової адміністрації України від 24.12.2010 № 1026.

МІСЦЕВІ ПОДАТКИ ТА ЗБОРИ

 Перелік знань та умінь, яких набуде студент після опанування матеріалів теми.

Студенти повинні знати:

- склад місцевих податків та зборів, їх фіскальну значимість в Україні та країнах світу;
- елементи місцевих податків та зборів згідно з Податковим кодексом України;
- порядок нарахування та строки сплати місцевих податків та зборів до бюджету;

а також уміти:

- обчислювати місцеві податки та збори;
- тлумачити положення законодавства з питань місцевого оподаткування;
- виявляти проблеми, які виникають при справлянні місцевих податків і зборів;
- обґрунтовувати пропозиції з удосконалення місцевого оподаткування в Україні.

 Питання теми

12.1. Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки.

12.1.1. Сутність та мета введення податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки.

12.1.2. Платники податку та об'єкт оподаткування.

12.1.3. База оподаткування та ставки податку. Пільги зі сплати податку.

12.1.4. Порядок обчислення та строки сплати податку.

12.2. Єдиний податок.

12.2.1. Платники та ставки єдиного податку.

- 12.2.2. Особливості нарахування і сплати єдиного податку.
- 12.3. Збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності.
 - 12.3.1. Платники збору та види діяльності, що підлягають патентуванню. Суб'єкти, які звільняються від сплати збору.
 - 12.3.2. Види патентів та ставки збору.
 - 12.3.3. Порядок придбання торгового патенту та строки сплати збору.
- 12.4. Збір за місця для паркування транспортних засобів.
 - 12.4.1. Платники та ставки збору.
 - 12.4.2. Об'єкт і база оподаткування збором.
 - 12.4.3. Порядок обчислення та строки сплати збору.
- 12.5. Туристичний збір.
 - 12.5.1. Платники збору та податкові агенти.
 - 12.5.2. База справляння та ставки збору.
 - 12.5.3. Порядок обчислення та строки сплати збору.

Фінансова самостійність місцевих органів влади насамперед залежить від обсягу власних надходжень місцевих бюджетів, складовою яких є місцеві податки та збори.

Пригадайте, які види доходів належать до власних надходжень місцевих бюджетів. Яка частка власних надходжень місцевих бюджетів у сукупних податкових надходженнях місцевих бюджетів?

До прийняття Податкового кодексу в Україні діяли два місцевих податки (податок з реклами та комунальний податок) та 12 зборів (детальніше див. додаток С). Проте, незважаючи на таку кількість, їх вплив на формування місцевих бюджетів був незначний – близько 2 % усіх податкових надходжень (рис. 12.1).

У структурі місцевих податків найбільшу питому вагу у 2010 р. мали ринковий збір (60,4 %), комунальний податок (21 %) та податок з реклами (8 %). У 2011 р. ці податки було скасовано у зв'язку з набранням чинності ПКУ.

На противагу Україні, у більшості розвинутих країн місцеві податки становлять значну частку податкових надходжень місцевих бюджетів і їх питома вага постійно зростає. Особливостями місцевих

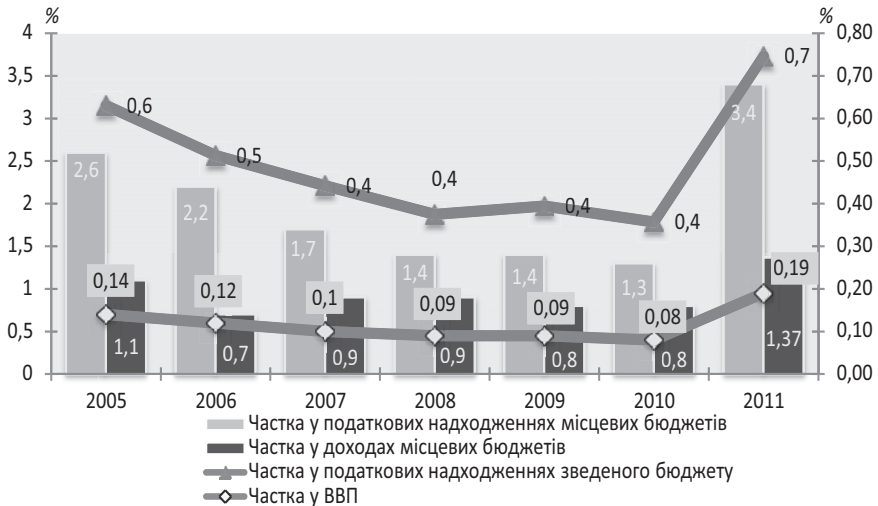

Рис. 12.1. Динаміка частки місцевих податків та зборів у структурі податкових надходжень місцевих бюджетів, доходах місцевих бюджетів та ВВП

Складено за офіційними даними Державної податкової служби України та Міністерства фінансів України.

податків і зборів на Заході є їх масовість та регресивність, тобто частка місцевих податків і зборів зменшується щодо сукупного розміру доходів, якщо останні зростають.

До 2011 р. місцеві податки і збори не були вагомою дохідною базою місцевих органів влади та не сприяли зміцненню їх самостійності. Тому необхідно було кардинально змінити цю ситуацію, що й відбулося з прийняттям Податкового кодексу України.

Зміни в структурі місцевого оподаткування зумовлені низкою причин, зокрема:

- витрати на адміністрування деяких колишніх місцевих зборів перевищували надходження від них (наприклад, збір із власників собак);
- значну частину зборів не можна було запровадити у більшості територіальних одиниць через відсутність відповідних об'єктів оподаткування (зокрема, курортний збір, збір за участь у бігах на іподромі);

- незначне фiскальне значення мiсцевих податкiв i зборiв для бюджетiв мiсцевого самоврядування.

З 1 сiчня 2011 р. справляння мiсцевих податкiв i зборiв регламентовано роздiлом XII ПКУ, а справляння єдиного податку – роздiлом XIV ПКУ (з 1 сiчня 2012 р.).

Вiдтепер в Україні справляються два мiсцевих податки та три мiсцевих збори. Податок на нерухоме майно, вiдмiнне вiд земельної дiлянки (введений у дiю з 1 липня 2012 р.), єдиний податок та збiр за провадження деяких видiв пiдприємницької дiяльностi ранiше були загальнодержавними, а з 1 сiчня 2011 р. є **обов'язковими для впровадження** всiма мiсцевими радами. Рiшення про запровадження справляння на певнiй адмiнiстративнiй територiї збору за мiсця для паркування транспортних засобiв та туристичного збору приймається кожною окремою мiсцевою радою самостiйно (цi збори не є обов'язковими для запровадження), про що платники мають бути попередженi до 15 липня року, що передує року введення збору. Порядок справляння єдиного податку описаний у роздiлi XIV ПКУ, але до 1 сiчня 2012 р. дiяли правила роботи на єдиному податку згiдно з Указом Президента України “Про спрощену систему оподаткування облiку та звітностi малого пiдприємництва” вiд 03.07.1998 № 727.

Будь-якi інші види мiсцевих податкiв i зборiв не можуть бути запровадженi.

Помiркуйте, чи доцiльно було скасовувати всi наявнi до 2011 р. мiсцевi податки i збори.

12.1. ПОДАТОК НА НЕРУХОМЕ МАЙНО, ВІДМІННЕ ВІД ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ

12.1.1. Сутність та мета введення податку на нерухоме майно, вiдмiнне вiд земельної дiлянки

Податок на нерухоме майно є основою майнового оподаткування в бiльшостi європейських країн. В Україні цей податок був передбачений ще в першiй редакцiї Закону України “Про систему оподаткування”, проте до прийняття ПКУ так i не було розроблено механiзму його адмiнiстрування, тому в Україні він досi не був введений. ПКУ

розроблено механізм нарахування та сплати податку на нерухоме майно, але він набирає чинності лише з 1 січня 2013 р.

 Інформативно. За даними Статистичного управління Канади в 2001–2005 рр. частка майнових податків у доходах місцевих бюджетів становила 45 % (у США – 45 %, у Франції – 20, Румунії – 19, Польщі – 14, Великобританії – 13 %¹).

У більшості країн податок на нерухоме майно надходить саме до місцевих бюджетів, а згідно з українським законодавством до 2011 р. він передбачався як загальнодержавний податок.

Поміркуйте, які особливості податку на нерухоме майно сприяють тому, що його доцільніше запроваджувати на місцевому, а не на загальнодержавному рівні.

Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, запроваджено для забезпечення місцевих органів влади стабільними джерелами фінансування, а також з метою детінізації майнових відносин, розвитку інституту приватної власності, зменшення неконтрольованого зростання цін на житло.

Серед причин, які зумовлюють необхідність запровадження цього податку, можна виокремити такі:

- він має певні ознаки, які в межах традиційних міркувань зарубіжних і вітчизняних дослідників податкових фінансів є прийнятнішими для підсистеми місцевого оподаткування (низька мобільність бази оподаткування та спроможність забезпечувати місцеві бюджети достатніми і стабільними податковими надходженнями);
- його можна розглядати як своєрідну плату за надані суспільні блага та послуги на місцевому рівні, оскільки діяльність органів місцевого самоврядування спрямована на підвищення вартості об'єктів житлової нерухомості;
- він сплачується за місцем розташування об'єкта оподаткування і зараховується до доходів загального фонду місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів².

¹ Вишневецький В. П. Оподаткування нерухомості: теорія та зарубіжний досвід / В. П. Вишневецький, В. Д. Чекіна // Фінанси України. – 2007. – № 11. – С. 43–52.

² Там само.

12.1.2. Платники податку та об'єкт оподаткування

Платники податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, схематично наведені на рис. 12.2.

Пригадайте, хто такі резиденти та нерезиденти.

Об'єктом оподаткування податком на нерухоме майно є об'єкти *житлової нерухомості*, зокрема: будівлі, віднесені законодавством до житлового фонду, дачні або садові будинки. На рис. 12.3 наведено типи об'єктів житлової нерухомості, які включаються та не включаються до об'єкта оподаткування податком на нерухоме майно.

Поміркуйте, чому саме зазначені на рис. 12.3 типи житлової нерухомості звільнюються від оподаткування податком на нерухоме майно. Чи доцільні передбачені законодавством обмеження?

12.1.3. База оподаткування та ставки податку.

Пільги зі сплати податку

Базою податку на нерухомість може бути:

- оціночна вартість нерухомості;
- ринкова вартість нерухомості;
- вартість оренди;
- площа об'єкта нерухомості (застосовується у країнах із нерозвиненим ринком нерухомості).

Для допитливих. Визначте переваги та недоліки тієї чи іншої бази оподаткування податком на нерухоме майно.

В Україні **базою оподаткування** податком на нерухоме майно є **житлова площа** об'єкта житлової нерухомості. Вона обчислюється за кожним об'єктом окремо.

Пригадайте, що таке база оподаткування, а що таке об'єкт оподаткування. Яка між ними різниця?

Серед аргументів, які науковці наводять на підтвердження раціональності прив'язання бази оподаткування податку на нерухоме майно до площі, а не до ринкової вартості нерухомості, такі:

Рис. 12.2. Платники податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки

- ціни на нерухоме майно у різних регіонах України суттєво відрізняються та в більшості випадків завищені, що продиктовано спекулятивними операціями на ринку нерухомості;
- проблемним є механізм проведення індексації цін на нерухоме майно для встановлення регіональних поправок, оскільки вартість нерухомості може коливатися протягом року;
- упровадження системи ринкової оцінки нерухомості залежатиме від впливу людського фактора, що призведе до корупції та зловживань з боку чиновників.

Для житлової нерухомості, що перебуває у власності:

Рис. 12.3. Типи житлової нерухомості, які включаються та не включаються до об'єкта оподаткування податком на нерухоме майно

- **фізичних осіб** базу оподаткування обчислюють *податкові органи*. Дані вони отримують з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, що безоплатно надаються органами державної реєстрації прав на нерухоме майно;
- **юридичних осіб** базу оподаткування обчислює *сам платник*, з огляду на житлову площу об'єкта, що вказується в документах про право власності на об'єкт.

Один раз за базовий податковий період до площі житлової нерухомості, в якій *фізична особа* зареєстрована, може бути застосована *пільга з податку на нерухоме майно*. За бажанням фізична особа може застосувати цю пільгу до будь-якого іншого об'єкта житлової нерухомості, що перебуває в її власності.

Пільга полягає у зменшенні бази оподаткування об'єкта житлової нерухомості:

- для квартири – на 120 м²;
- для житлового будинку – на 250 м².

Зверніть увагу! Пільга надається лише фізичним особам – власникам об'єкта житлової нерухомості лише на один об'єкт (на вибір фізичної особи) і тільки один раз на рік.

Поміркуйте, для чого законодавець передбачив таку пільгу. Чим зумовлене її запровадження? Як це вплине на фіскальну функцію цього податку?

Ставки податку встановлюються органами місцевої влади за кожен квадратний метр житлової площі об'єкта житлової нерухомості. Розміри ставок прив'язані до мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня звітного року, і залежать від площі квартири або будинку (табл. 12.1).

Таблиця 12.1

Ставки податку на нерухоме майно

Об'єкт оподаткування	База оподаткування (житлова площа, м ²)	Ставка податку, % МЗП
Квартира	≤ 240	1
	> 240	2,7
Житловий будинок	≤ 500	1
	> 500	2,7

Поміркуйте, чи доцільно запроваджувати єдину ставку податку для всієї без винятку нерухомості. Чи варто як базу нарахування податку використовувати площу об'єкта нерухомості?

Порівняйте ставки податку в зарубіжних країнах та в Україні, зробіть висновки.

Поміркуйте, чи матиме податок на нерухоме майно суттєве фіскальне значення в Україні, особливо в невеликих населених пунктах та містах.

12.1.4. Порядок обчислення та строки сплати податку

Базовий податковий період для податку на нерухоме майно до-
рівнює календарному року.

Податок розраховується за формулою:

$$\sum П_{нер} = (БО - Пільга) \cdot Ст,$$

де *БО* – база оподаткування, *Ст* – ставка податку.

Порядок обчислення податку залежить від типу платника.

- **Для фізичних осіб – платників податку** податок нараховують податкові органи за місцезнаходженням об'єкта житлової нерухо-
мості та:

- для вже введених в експлуатацію житлових об'єктів – до 1 липня звітного року надсилають податкове повідомлення-рішення на суму податку, що підлягає сплаті;
- для новоствореного (нововведеного) житлового об'єкта – після отримання інформації про виникнення права власності у платника на такий об'єкт.

За бажанням платники можуть звернутися в орган ДПСУ для звірки даних щодо житлової площі житлової нерухоності, пільги зі сплати податку, ставки податку та нарахованої суми податку. Податківці проводять перерахунок суми податку і надсилають податкове повідомлення-рішення цьому платнику.

Органи державної реєстрації прав на нерухоме майно та органи, що здійснюють реєстрацію місця проживання фізичних осіб, зобов'язані, починаючи з 2013 р., щоквартально, протягом 15 днів після закінчення звітного кварталу, подавати в податкову за місцем розташування об'єкта нерухомого майна відомості, необхідні для розрахунку податку, станом на перше число відповідного кварталу.

- **Юридичні особи – платники податку** обчислюють суму податку самостійно:

- для вже введених в експлуатацію житлових об'єктів – станом на 1 січня звітного року і до 1 лютого цього ж року подають в орган ДПСУ за місцезнаходженням об'єкта оподаткування декларацію з розбиттям річної суми податку рівними частинами щоквартально;

- для новоствореного (нововведеного) житлового об'єкта – декларація подається протягом місяця з дня виникнення права власності на такий об'єкт.

Для допитливих. Як здійснюється нарахування податку при зміні власника об'єкта оподаткування?

Податок сплачується за місцем розташування об'єкта нерухомості за звітний рік:

- фізичними особами – протягом 60 днів з дня вручення податкового повідомлення-рішення;
- юридичними особами – авансовими внесками щокварталу до 30 числа місяця, наступного за звітним кварталом, тобто до 30 березня, 30 червня, 30 вересня і 30 грудня.

12.2. ЄДИНИЙ ПОДАТОК

Розділ XIV,
Перехідні
положення ПКУ

Для реалізації державної політики щодо розвитку та підтримки малого підприємництва, ефективного використання його можливостей у розвитку національної економіки з 1 січня 1999 р. Указом Президента України було запроваджено спрощену систему оподаткування, обліку й звітності для суб'єктів малого підприємництва (єдиний податок).

До внесення змін до XIV розділу ПКУ в частині оподаткування суб'єктів малого підприємництва (до 01.01.2012), діяли: Указ Президента України “Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва” від 03.07.1998 № 727 (зі змінами) та абзаци 6–28 п. 14.1 ст. 14 розділу IV Декрету Кабінету Міністрів України “Про прибутковий податок з громадян” від 26.12.1992 № 13-92.

12.2.1. Платники та ставки єдиного податку

Платниками єдиного податку є фізичні та юридичні особи, які у своїй діяльності мають керуватися нормами розділу XIV ПКУ. Платників єдиного податку поділяють на шість груп (табл. 12.2).

Таблиця 12.2

Групи платників єдиного податку

Група	Платники	Критерії перебування на спрощеній системі оподаткування	Звітний період
I	Фізичні особи – підприємці, які не використовують працю найманих осіб	1. Здійснюють виключно роздрібний продаж товарів з торговельних місць на ринках та/або провадять господарську діяльність із надання побутових послуг населенню. 2. Обсяг доходу протягом календарного року $\leq 150\ 000$ грн	Календарний рік
II	Фізичні особи – підприємці, які здійснюють господарську діяльність з надання послуг*, у тому числі побутових, платникам єдиного податку або населенню, виробництво чи продаж товарів, діяльність у сфері ресторанного господарства	Які протягом року: 1) не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, що перебувають з ними у трудових відносинах одночасно ≤ 10 осіб; 2) обсяг доходу $\leq 1\ 000\ 000$ грн	Календарний квартал
III	Фізичні особи – підприємці	Які протягом року: 1) не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, що перебувають з ними у трудових відносинах, одночасно ≤ 20 осіб; 2) обсяг доходу $\leq 3\ 000\ 000$ грн	Календарний квартал
IV	Юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми	Здійснюють усі види діяльності, що передбачені для платників єдиного податку. У яких протягом року: 1) середньооблікова кількість працівників ≤ 50 осіб; 2) обсяг доходу $\leq 5\ 000\ 000$ грн	Календарний квартал
V	Фізичні особи – підприємці	Які протягом року: 1) не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають із ними у трудових відносинах, одночасно ≤ 20 осіб; 2) обсяг доходу $\leq 20\ 000\ 000$ грн	Календарний квартал

* Крім підприємців, які надають посередницькі послуги з купівлі, продажу, оренди та оцінювання нерухомого майна (вони можуть бути віднесені лише до третьої групи).

Закінчення табл.12.2

Група	Платники	Критерії перебування на спрощеній системі оподаткування	Звітний період
VI	Юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми	Здійснюють усі види діяльності, що передбачені для платників єдиного податку. У яких протягом року: 1) середньооблікова кількість працівників ≤ 50 осіб; 2) обсяг доходу $\leq 20\,000\,000$ грн	Календарний квартал

Зверніть увагу! У ст. 291.7 ПКУ наведено детальний перелік побутових послуг, які можуть надаватися I та II групами платників єдиного податку (40 позицій).

Інформативно. Спочатку ПКУ було передбачено чотири групи платників єдиного податку, але змінами від 05.07.2012 додано ще дві групи.

При здійсненні своєї діяльності платники єдиного податку повинні проводити розрахунки лише у грошовій формі (готівковій або безготівковій).

Не можуть перейти на спрощену систему оподаткування:

- суб'єкти господарювання (юридичні особи та фізичні особи – підприємці), які провадять:
 - діяльність з організації, проведення азартних ігор;
 - обмін іноземної валюти;
 - виробництво, експорт, імпорт, продаж підакцизних товарів (крім роздрібного продажу паливно-мастильних матеріалів в ємностях до 20 л та діяльності фізичних осіб, пов'язаної з роздрібним продажем пива та столових вин);
 - видобуток, виробництво, реалізацію дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, у тому числі органічного утворення;
 - видобуток, реалізацію корисних копалин;
 - діяльність у сфері фінансового посередництва;
 - діяльність з управління підприємствами;
 - діяльність з надання послуг пошти та зв'язку;
 - діяльність з продажу предметів мистецтва та антикваріату;
 - діяльність з організації, проведення гастрольних заходів;

- фізичні особи – підприємці, які здійснюють технічні випробування та дослідження, діяльність у сфері аудиту;
- фізичні особи – підприємці, які надають в оренду земельні ділянки, загальна площа яких перевищує 0,2 га, житлові приміщення, загальна площа яких перевищує 100 м², нежитлові приміщення (споруди, будівлі) та/або їх частини, загальна площа яких перевищує 300 м²;
- страхові (перестрахові) брокери, банки, кредитні спілки, ломбарди, лізингові компанії, довірчі товариства, страхові компанії, установи накопичувального пенсійного забезпечення, інвестиційні фонди і компанії; реєстратори цінних паперів;
- суб'єкти господарювання, у статутному капіталі яких сукупність часток, що належать юридичним особам, які не є платниками єдиного податку, дорівнює або перевищує 25 %;
- представництва, філії, відділення та інші відокремлені підрозділи юридичної особи, яка не є платником єдиного податку;
- фізичні та юридичні особи – нерезиденти;
- суб'єкти господарювання, які на день подання заяви про реєстрацію платником єдиного податку мають податковий борг, крім безнадійного податкового боргу, що виник унаслідок дії обставин непереборної сили (форс-мажорних обставин).

Ставки єдиного податку

Ставки єдиного можуть бути фіксованими (для платників єдиного податку I та II груп) та відсотковими (для платників III–VI груп).

Фіксовані ставки встановлюються у відсотках до розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року.

Ці ставки запроваджуються сільськими, селищними та міськими радами для фізичних осіб – підприємців, які здійснюють господарську діяльність, залежно від виду господарської діяльності, з розрахунку на календарний місяць:

- 1) для I групи платників – у межах від 1 до 10 % розміру МЗП;
- 2) для II групи платників – у межах від 2 до 20 % розміру МЗП.

Відсоткові ставки встановлюються у відсотках до доходу.

Для платників III та IV груп вони дорівнюють:

- 3 % доходу, якщо платник єдиного податку є платником ПДВ;
- 5 % доходу, якщо ПДВ включається до складу єдиного податку.

Для платників V та VI груп вони становлять:

- 7 % доходу, якщо платник єдиного податку є платником ПДВ;
- 10 % доходу, якщо ПДВ включається до складу єдиного податку.

Якщо дохід платника – фізичної особи I, II, III і V груп перевищить встановлену межу, то до нього застосовуватиметься ставка 15 % (МЗП або доходу відповідно), а для юридичних осіб (IV чи VI групи) вона буде збільшена удвічі (до 10 % доходу).

Зверніть увагу! До прийняття ПКУ ставки єдиного податку були іншими:

Для **платників єдиного податку – юридичних осіб** вони становили:

– 6 % від суми виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), якщо платник є платником ПДВ;

– 10 %, якщо платник не реєструється платником ПДВ

Для **фізичних осіб – платників єдиного податку** ставка встановлювалася місцевими радами за місцем державної реєстрації платника і залежала від виду діяльності, місяця її здійснення і не могла бути менше 20 грн та більше 200 грн за календарний місяць. При використанні фізичною особою праці найманих працівників або за участю у діяльності членів його сім'ї, розмір єдиного податку збільшувався на 50 % за кожну особу.

ПКУ передбачено також додаткові ставки, які детальніше розкрито в ст. 293.

Для **фізичної особи – підприємця** доходом є дохід, отриманий протягом податкового (звітного) періоду в:

- грошовій формі (готівковій та/або безготівковій);
- матеріальній або нематеріальній формі (зокрема, вартість безоплатно отриманих товарів, сума кредиторської заборгованості, за якою минув термін позовної давності).

Крім отриманих фізичною особою пасивних доходів у вигляді процентів, дивідендів, роялті, страхових виплат і відшкодувань, а також доходів, отриманих від продажу рухомого та нерухомого майна, яке належить на праві власності фізичній особі та використовується в її господарській діяльності.

Для **юридичної особи** доходом є будь-який дохід, отриманий протягом податкового (звітного) періоду в:

- грошовій формі (готівковій та/або безготівковій) (включаючи дохід представництв, філій, відділень такої юридичної особи);
- матеріальній або нематеріальній формі.

До доходу єдиноплатників III групи, які є платниками ПДВ, та платників IV і VI груп за звітний період також включається сума кредиторської заборгованості, за якою минув строк позовної давності.

12.2.2. Особливості нарахування і сплати єдиного податку

Платники єдиного податку *I* та *II* груп сплачують податок авансовими платежами до 20-го числа поточного місяця. Розмір авансових платежів нараховують податкові органи на підставі заяви платника щодо ставки обраного податку. Якщо платники цих груп не використовують працю найманих працівників, то вони звільняються від сплати єдиного податку протягом одного місяця на рік (на час відпустки або хвороби).

Платники єдиного податку III та VI груп повинні сплатити єдиний податок протягом десяти днів після граничного строку подання декларації.

Декларація подається:

- платником I групи – протягом 60 днів після закінчення звітного року;
- платниками II–VI – щоквартально протягом 40 днів після закінчення звітного кварталу.

З 1 січня 2011 р. платники єдиного податку повинні сплачувати єдиний соціальний внесок, що передбачено Законом України “Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування” від 08.07.2010 № 2464-VI як за себе, так і за своїх найманих працівників. Фізичні особи – підприємці та юридичні особи мають: здійснювати нарахування на фонд оплати праці працівників 36,76–49,7 % ЄСВ (залежно від класу професійного ризику діяльності); утримувати із заробітної плати працівників 3,6 % ЄСВ.

Фізичні особи – підприємці повинні сплачувати ЄСВ “за себе” в розмірі не менше 34,7 % мінімальної заробітної плати.

Приклад

Якщо на 1 січня 2012 р. мінімальна заробітна плата становить 1073 грн, то мінімальний розмір єдиного соціального внеску дорівнюватиме: $1073 \cdot 34,7 \% = 372,33$ грн.

Для допитливих. Обмеження щодо нарахування ЄСВ для різних категорій платників, у тому числі платників єдиного податку, та строків подання звітності наведено в Законі України “Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування” від 08.07.2010 № 2464-VI.

Бухгалтерський облік та звітність здійснюються платниками єдиного податку – юридичними та фізичними особами за спрощеною системою.

Платники I та II груп та платники III і V груп, які не є платниками ПДВ, повинні вести книгу обліку доходів.

Зверніть увагу! Для цих платників встановлено обов’язок вести книгу обліку доходів без обліку витрат.

Платники III та V груп, які є платниками ПДВ, зобов’язані вести книгу обліку доходів і витрат; платники IV та VI груп ведуть спрощений бухгалтерський облік доходів і витрат.

12.3. ЗБІР ЗА ПРОВАДЖЕННЯ ДЕЯКИХ ВИДІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності – це сума коштів, яка сплачується за придбання та використання торгового патенту.

До прийняття ПКУ збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності входив до складу загальнодержавних податків і зборів як “плата за торговий патент на деякі види підприємницької діяльності”. Введення цього збору зумовлено необхідністю нормативно-правового регулювання діяльності з роздрібною торгівлі на території України, обміну готівкових валютних цінностей, надання деяких платних послуг, а також послуг у сфері розваг.

12.3.1. Платники збору та види діяльності, що підлягають патентуванню. Суб'єкти, які звільняються від сплати збору

Платники збору та види підприємницької діяльності, які підлягають патентуванню, наведені на рис. 12.4.

Рис. 12.4. Платники збору за провадження деяких видів підприємницької діяльності та види діяльності, які підлягають патентуванню

ПКУ при визначенні суб'єктів сплати збору уточнено види підприємницької діяльності, для здійснення яких суб'єкту необхідно придбати торговий патент, хоча сам перелік видів діяльності, по суті, залишився без змін.

Суб'єкти, які звільняються від сплати збору за провадження торговельної діяльності, схематично представлені на рис. 12.5.

Перелік суб'єктів, які звільняються від сплати збору, практично не змінився, змін зазнали лише деякі формулювання.

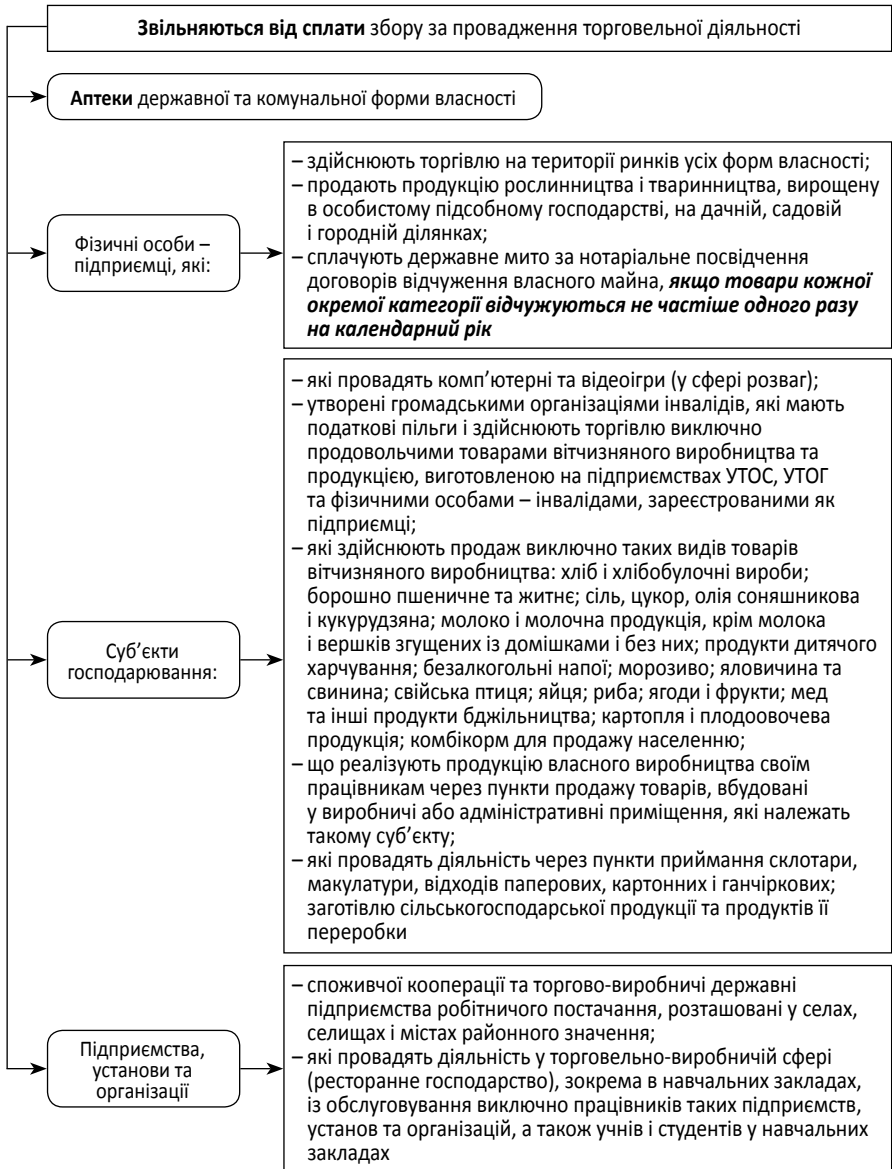

Рис. 12.5. Суб'єкти, які звільняються від сплати збору

12.3.2. Види патентів та ставки збору

Види патентів та строки їх дії наведено в табл. 12.3.

Таблиця 12.3

Види торгових патентів

Вид патенту		Строк дії
Торговий патент	Державне свідоцтво з обмеженням строком дії на провадження певного виду підприємницької діяльності та користування яким передбачає своєчасне внесення до бюджету відповідного збору	60 календарних місяців (5 років)
	У тому числі торговий <i>патент на здійснення діяльності у сфері розваг</i>	8 календарних кварталів (2 роки)
Пільговий торговий патент	Торговий патент на провадження торговельної діяльності певними видами товарів	60 календарних місяців (5 років)
Короткостроковий торговий патент	Торговий патент на провадження торговельної діяльності, строк дії якого не перевищує 15 календарних днів (придбавається при проведенні ярмарок, виставок-продажів тощо)	До 15 календарних днів

НОВАЦІЯ До прийняття ПКУ певні види торгових патентів не викремлювалися Змінено строк дії патентів. Раніше торговий патент і патент на побутові послуги видавалися на 12 місяців; короткостроковий – від 1 до 15 календарних днів; на торгівлю валютними цінностями – на 36 календарних місяців; на здійснення діяльності у сфері грального бізнесу – на 60 місяців.

Поміркуйте, чи доцільні були такі нововведення.

Пільговий торговий патент придбавається для здійснення торгівлі виключно товарами, наведеними в табл. 12.4.

Таблиця 12.4

**Види товарів, продаж яких здійснюється
з придбанням пільгового торгового патенту**

Незалежно від країни походження товарів	Товари повсякденного вжитку	Через торговельні установи, утворені для цього громадськими організаціями інвалідів
	Продукти харчування	
	Вироби медичного призначення для індивідуального користування	
	Технічні та інші засоби реабілітації	
Незалежно від країни походження товарів	Товари військової атрибутики та повсякденного вжитку для військовослужбовців на території військових частин та військових навчальних закладів	
	Насіння та посадковий матеріал різних культур, картоплі	
	Сірники	
	Термометри та індивідуальні діагностичні прилади	
Товари вітчизняного виробництва	Проїзні квитки	
	Зошити	
	Зубні паста та порошки, дитячі пелюшки, мило господарське	
	Готові лікарські засоби, вітаміни для населення, ветеринарні препарати, вироби медичного призначення для індивідуального користування інвалідами, технічні та інші засоби реабілітації інвалідів	
	Поштові марки, листівки, конверти, ящики, коробки та інша тара, яка використовується для поштових відправлень підприємствами транспорту та зв'язку, і фурнітура до них	
	Товари народних промислів, крім антикварних та тих, що становлять культурну цінність	
	Вугілля, вугільні брикети, паливо пічне побутове тощо, яке реалізується населенню для використання у житлових та/або нежитлових приміщеннях	
	Періодичні видання друкованих ЗМІ вітчизняного виробництва, що мають реєстраційні свідоцтва	
Книги, брошури, альбоми, нотні видання, буклети, плакати, картографічна продукція вітчизняного виробництва		

Ставки збору встановлюють органи місцевого самоврядування з урахуванням місцезнаходження пункту продажу товарів та асортименту товарів, пункту з надання платних послуг та виду платних послуг (рис. 12.6).

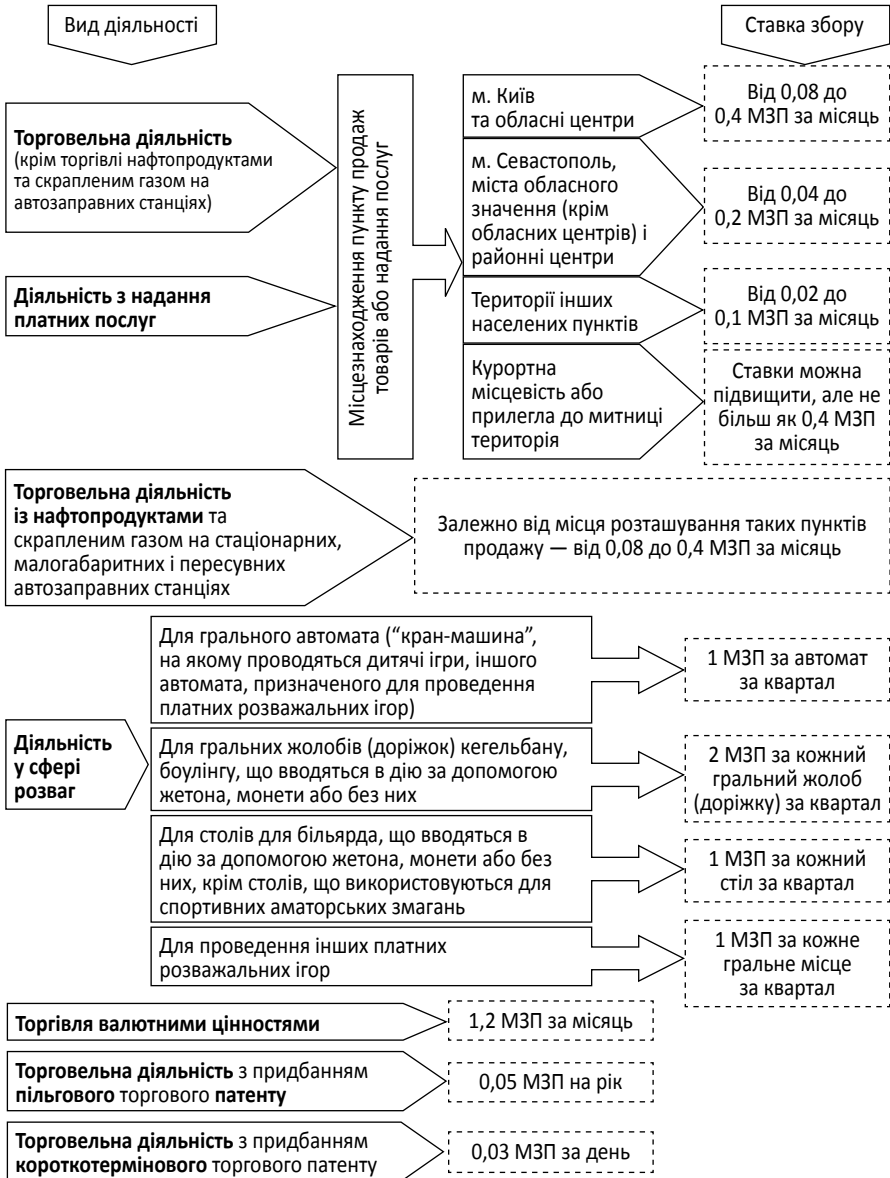

Рис. 12.6. Ставки збору за провадження деяких видів підприємницької діяльності

 Зверніть увагу! Для розрахунку суми збору береться МЗП, встановлена на 1 січня звітного року.

Ставки збору округляються:

- менш як 50 коп. – залишок відкидається;
- 50 коп. і більше – округляються до однієї гривні.

НОВАЦІЯ ПКУ введено диференційовані ставки збору за придбання торгового патенту залежно від виду діяльності платника.

Поміркуйте, чи високі ставки збору введено ПКУ і чи доцільна була така диференціація. Як це вплине на фіскальну та регулюючу функцію зазначеного збору?

Чи доцільно було диференціювати ставки залежно від місця здійснення торговельної діяльності або надання платних послуг?

12.3.3. Порядок придбання торгового патенту та строки сплати збору

Якщо платник бажає здійснювати діяльність, яка підлягає патентуванню, то він **повинен подати до податкового органу:**

1. Заявку на придбання торгового патенту, в якій вказати:
 - реєстраційні дані про платника (назва, код за ЄДРПОУ (для юридичної особи) та ПІБ, реєстраційний номер облікової картки (для фізичної особи); юридичну адресу);
 - вид підприємницької діяльності, для провадження якої придбається торговий патент та вид торгового патенту;
 - найменування документа про повну або часткову сплату збору;
 - назву та фактичну адресу пункту продажу товарів, надання платних послуг, обміну іноземної валюти, грального місця тощо;
 - період, на який придбається торговий патент.
2. Надати для звірки оригінали або нотаріально засвідчені копії підтверджуючих документів, зазначених у заяві (у податковому органі вони не залишаються).

При поданні заявки одразу здійснюється звірка всіх необхідних документів. Якщо розбіжностей не виявлено, то протягом трьох днів

з дня подання заявки платнику під підпис видається торговий патент.

Під час придбання торгового патенту СПД вносить суму збору за один місяць (або квартал – залежно від виду діяльності).

Торговий патент має бути придбаний окремо для кожного пункту продажу товарів, надання платних послуг, обміну іноземної валюти, кожного окремого грального місця, а також кожного відокремленого підрозділу, який не є платником податку на прибуток.

У пункті здійснення діяльності, що підлягає патентуванню, торговий патент (або його нотаріально засвідчена копія) розміщується так, щоб він завжди був відкритий та доступний для огляду.

Збір сплачується до того місцевого бюджету, де розташований пункт продажу товарів або надання платних послуг, обміну іноземної валюти, пункт надання послуг у сфері розваг, а для короткострокових патентів – за місцем проведення ярмарок чи виставок-продажів.

Зверніть увагу! Патент діє лише на території, на яку поширюються повноваження органу, що здійснив реєстрацію суб'єкта господарювання, чи за місцезнаходженням відокремленого підрозділу. Передача торгового патенту іншому суб'єкту господарювання або іншому відокремленому підрозділу такого суб'єкта не дозволяється. Це обмеження не стосується патентів, виданих для провадження торговельної діяльності з використанням пересувної торговельної мережі (автомагазини, розвозки тощо), який діє на всій території України.

Строки сплати такі:

- для торговельної діяльності з придбанням короткотермінового торгового патенту – не пізніш як за один календарний день до початку провадження такої діяльності;
- для торговельної діяльності (крім діяльності з придбанням короткотермінового торгового патенту), діяльності з надання платних послуг, торгівлі валютними цінностями – щомісяця не пізніше 15 числа місяця, що передує звітному;
- за здійснення діяльності у сфері розваг – щоквартально не пізніше 15-го числа місяця, що передує звітному кварталу.

За бажання платники можуть сплатити збір авансом до кінця календарного року.

Пригадайте, чи мають право СГД зменшувати нараховану суму податку на прибуток на вартість сплачених патентів. Якщо так, то як має такий платник здійснювати облік доходів і витрат?

Якщо суб'єкт господарювання вирішив *припинити діяльність, яка підлягає патентуванню*, він до 15-го числа місяця, що передує звітному, має письмово повідомити про це відповідний податковий орган та повернути оригінал торгового патенту. За наявності переплати платнику повертається надмірно сплачена сума збору.

12.4. ЗБІР ЗА МІСЦЯ ДЛЯ ПАРКУВАННЯ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ

Стаття
266
ПКУ

Діяльність, пов'язана з паркуванням транспортних засобів, сьогодні набула великого поширення, а плата за паркування автомобілів є одним з основних джерел наповнення місцевих бюджетів у країнах з усталеними традиціями місцевого самоврядування. В Україні протягом останніх років спостерігалася дещо інша ситуація: надходження збору за припаркування автотранспорту коливалися у 2006–2010 рр. у межах 2,5–3,5 % надходжень від місцевих податків і зборів.

Збір за місця для паркування транспортних засобів запроваджено на заміну збору за паркування автотранспорту, він є не обов'язковим для встановлення за наявності об'єктів оподаткування, а його ставки та порядок сплати визначають сільські, селищні та міські ради. Це дає змогу органам місцевого самоврядування провадити власну фіскальну політику на місцевому рівні, визначаючи її пріоритетні напрями.

12.4.1. Платники та ставки збору

Платниками збору є:

- юридичні особи;
- філії (відділення, представництва);
- фізичні особи — підприємці.

які згідно з рішенням місцевої ради організовують та провадять діяльність із забезпечення паркування транспортних засобів на *майданчиках для платного паркування та спеціально відведених автостоянках*

Рішенням місцевих органів влади затверджується перелік спеціальних земельних ділянок, відведених для організації діяльності із паркування транспортних засобів, у якому вказуються:

- місцезнаходження таких ділянок;
- загальна площа;
- технічне облаштування;
- кількість місць для паркування транспортних засобів.

Таке рішення разом із переліком осіб, які уповноважені організувати та провадити діяльність із забезпечення паркування транспортних засобів, надається до податкових органів для здійснення подальшого контролю за сплатою податку.

НОВАЦІЯ *Платниками збору за паркування автотранспорту, який діє до прийняття ПКУ, були водії автотранспорту.*

Поміркуйте, як вплинуть зміни в складі платників податку на податковий контроль.

Ставки збору встановлюються відповідним місцевим органом влади за кожний день провадження діяльності із паркування транспортних засобів у гривнях за 1 м² площі відведеної для цих цілей земельної ділянки, у розмірі від 0,03 до 0,15 % мінімальної заробітної плати, установлені на 1 січня звітного року.

На розмір ставки збору впливають:

- місцезнаходження спеціально відведеного місця для паркування транспортних засобів;
- площа спеціально відведеного місця;
- кількість місць для паркування транспортних засобів;
- спосіб поставлення транспортних засобів на стоянку;
- режим роботи стоянок;
- заповнюваність стоянок.

НОВАЦІЯ *Змінено ставку збору. Раніше вона становила не більше 3 % НМДГ (0,51 грн) у спеціально обладнаних місцях та не більше 1 % НМДГ (0,17 грн) у спеціально відведених місцях.*

Поміркуйте, чим зумовлені такі зміни.

12.4.2. Об'єкт і база оподаткування збором

Об'єктом оподаткування є:

- *земельна ділянка, яка рішенням сільської, селищної або міської ради відведена для паркування транспортних засобів на:*
 - *автомобільних дорогах загального користування;*
 - *тротуарах або інших місцях;*
- *комунальні гаражі, побудовані за рахунок коштів місцевого бюджету;*
- *стоянки, побудовані за рахунок коштів місцевого бюджету;*
- *паркінги (будівлі, споруди, їх частини), побудовані за рахунок коштів місцевого бюджету.*

Не оподатковується площа земельної ділянки, відведена для безоплатного паркування транспортних засобів.

Базою оподаткування є площа об'єкта оподаткування, тобто: земельної ділянки, відведеної для паркування; комунальних гаражів, стоянок, паркінгів (будівель, споруд, їх частин), побудованих за рахунок коштів місцевого бюджету.

До прийняття ПКУ об'єктом оподаткування були спеціально обладнані або відведені місця для паркування автомобілів, а базою оподаткування – одна година паркування.

Поміркуйте, чи доцільні були ці зміни.

12.4.3. Порядок обчислення та строки сплати збору

Збір розраховується за формулою:

$$\sum Z_b = BO \cdot St,$$

де *BO* – база оподаткування; *St* – ставка збору.

Базовим податковим періодом для нарахування збору є квартал. Сума збору до сплати вказується платником у декларації, яка подається протягом 40 днів після закінчення звітного кварталу, і сплачується протягом 10 днів після граничного строку подання декларації.

 Зверніть увагу! Цей спосіб сплати збору було запроваджено згідно з внесеними змінами до ПКУ від 07.07.2011. У першій редакції ПКУ передбачалася сплата збору до місцевих бюджетів **авансовими внесками** до 30-го числа кожного місяця (у лютому до 28 (29)) за місцем розташування спеціально відведеного місця для паркування транспортних засобів. Остаточна сума збору, обчислена в податковій декларації за звітний квартал, з урахуванням фактично внесених авансових платежів, сплачується протягом 10 днів після граничного строку подання декларації.

До прийняття ПКУ збір сплачувався водіями на місці паркування, а подання звітності не передбачалося взагалі. Підприємство, яке організувало паркування автомобілів, перераховувало збір до бюджету залежно від прийнятого рішення органу місцевого самоврядування – один раз на місяць або квартал.

Поміркуйте, як усі ці зміни в механізмі нарахування та сплати збору вплинуть на його фіскальну функцію.

Стаття
268
ПКУ

12.5. ТУРИСТИЧНИЙ ЗБІР

Туристичний збір – місцевий збір, кошти від якого зараховуються до місцевого бюджету.

Цей збір замінив курортний збір, основними недоліками якого були неможливість запровадження його у більшості територіальних одиниць через відсутність відповідних об'єктів оподаткування, а також малі обсяги надходжень протягом останніх років.

Кошти від туристичного збору зараховуються до місцевого бюджету і використовуються для розвитку туристичної і курортної інфраструктури відповідної територіальної громади. Це дасть змогу підвищити рейтинг конкурентоспроможності України у сфері туризму і подорожей.

 Інформативно. На 2010 р. Україна за цим рейтингом посідала 85-те місце серед 139 країн. Перед Україною опинилися Азербайджан і Намібія.

12.5.1. Платники збору та податкові агенти

Платниками збору є:

- громадяни України;
 - іноземці;
 - особи без громадянства.
- } що прибувають на територію адміністративно-територіальної одиниці, на якій діє рішення місцевої ради про встановлення туристичного збору, та отримують послуги з тимчасового проживання із зобов'язанням залишити місце перебування в зазначений строк

Не є платниками туристичного збору

- особи, які:
 - постійно проживають, у тому числі на умовах договорів найму, у місцевості, в якій справляється цей збір;
 - прибули у відрадження;
 - прибули за путівками (курсівками) на лікування, оздоровлення, реабілітацію до лікувально-профілактичних, фізкультурно-оздоровчих та санаторно-курортних закладів, що мають ліцензію на медичну практику та акредитацію Міністерства охорони здоров'я України;
 - ветерани війни;
 - учасники ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС;
 - інваліди, діти-інваліди та особи, що їх супроводжують (не більше одного супроводжувачого);
 - діти віком до 18 років;
- дитячі лікувально-профілактичні, фізкультурно-оздоровчі та санаторно-курортні заклади.

НОВАЦІЯ З прийняттям ПКУ змінено перелік пільгових категорій, які звільняються від сплати збору. Раніше до їх переліку входили також діти до 16 років, учасники ВВВ, воїни-інтернаціоналісти, пенсіонери.

Податковими агентами, згідно з рішеннями місцевих органів влади, є:

- адміністрації готелів, кемпінгів, мотелів, гуртожитків для приїжджих та інших закладів готельного типу, санаторно-курортних закладів;
- квартирно-посередницькі організації, які направляють неорганізованих осіб на поселення у будинки (квартири), що належать

- фізичним особам на правах власності або на правах користування за договором найму;
- юридичні особи або фізичні особи – підприємці, уповноважені місцевими органами влади справляти збір на умовах укладеного з відповідною радою договору.

НОВАЦІЯ З прийняттям ПКУ введено поняття “податковий агент”, хоча перелік суб’єктів, на яких покладено обов’язок нараховувати, утримувати та перераховувати цей збір до бюджету, практично не змінився: додано лише фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб, уповноважених на утримання цього збору місцевими органами влади.

12.5.2. База справляння та ставки збору

Ставка збору встановлюється у розмірі від 0,5 до 1 % бази справляння збору.

НОВАЦІЯ До прийняття ПКУ ставка збору перебувала у межах 10 % НМДГ.

Поміркуйте, чи доцільні були нововведення в зміні ставки. Як це позначиться на доходах бюджету від місцевих податків і зборів?

Базою справляння збору є вартість усього періоду проживання чи ночівлі (за вирахуванням податку на додану вартість) у:

- готелях, кемпінгах, мотелях, гуртожитках для приїжджих;
- інших закладах готельного типу, санаторно-курортних закладах;
- будинках і квартирах, що належать фізичним особам на праві власності або на праві користування за договором найму.

До вартості проживання не включаються:

- витрати на харчування чи побутові послуги (прання, чистка, лагодження та прасування одягу, взуття чи білизни);
- телефонні рахунки;
- оформлення закордонних паспортів, дозволів на в’їзд (віз);
- обов’язкове страхування;
- витрати на усний та письмовий переклади;
- інші документально оформлені витрати, пов’язані з правилами в’їзду.

12.5.3. Порядок обчислення та строки сплати збору

Збір справляють податкові агенти під час надання послуг, пов'язаних із тимчасовим проживанням, зазначаючи суму сплаченого збору окремим рядком у рахунку на проживання або квитанції.

Збір розраховується за формулою:

$$\sum Z_b = BO \cdot St,$$

де *BO* – база оподаткування, *St* – ставка збору.

Базовим податковим періодом для нарахування збору є квартал.

Сума збору до сплати вказується платником у декларації, яка подається протягом 40 днів після закінчення звітного кварталу, і сплачується протягом 10 днів після граничного строку подання декларації

До прийняття ПКУ збір справлявся у триденний термін від дня прибуття в курортну місцевість, а подання звітності взагалі не передбачалося.

Поміркуйте, як усі ці зміни в механізмі нарахування та сплати збору вилинуть на його фіскальну функцію.

РЕЗЮМЕ ЗА ЗМІСТОМ ТЕМИ

З прийняттям ПКУ змінено систему місцевих податків і зборів: замість 12 зборів та двох податків запроваджено два податки, які раніше вважалися загальнодержавними (податок на нерухоме майно, єдиний податок), та три місцевих збори.

Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, запроваджено в Україні вперше. Платниками податку є фізичні та юридичні особи – власники об'єктів житлової нерухомості. Об'єкт оподаткування – об'єкти житлової нерухомості: житлові будинки, квартири, садові, дачні будинки, котеджі тощо. Існує нерухомість, яка звільняється від оподаткування, зокрема, будівлі дитячих будинків сімейного типу, гуртожитки.

Базою оподаткування є житлова площа об'єкта житлової нерухомості. Раз на рік фізичним особам надається пільга, яка полягає у зменшенні бази оподаткування: для квартири – на 120 м²; для житлового будинку – на 250 м². Ставки податку встановлюються за кожен

м² житлової площі об'єкта оподаткування. Для квартир $S \leq 240$ м² та будинків $S \leq 500$ м² ставка дорівнює до 1 % МЗП, встановленої на 1 січня звітного року; для квартир $S > 240$ м² та будинків $S > 500$ м² – до 2,7 % МЗП.

Для фізичних осіб податок нараховують податкові органи за місцезнаходженням житлової нерухомості, а юридичні особи обчислюють суму податку самостійно. Сплачується податок фізичними особами протягом 60 днів з дня вручення податкового повідомлення-рішення; юридичними особами – авансовими внесками щоквартально до 30-го числа місяця, наступного за звітним кварталом.

Платників єдиного податку поділено на чотири групи. Виокремлено платників єдиного податку – юридичних осіб та фізичних осіб. Останні, у свою чергу, поділяються на три групи залежно від обсягу оподатковуваних операцій та кількості найманих працівників. Перша група – фізичні особи без права найму робочої сили, з обсягом товарообігу до 150 тис. грн на рік, ставка податку від 1 до 10 % МЗП на місяць. Друга група – фізичні особи з оборотом до 1 млн грн на рік, які мають право залучати до 10 працівників, ставка – від 2 до 20 % МЗП в місяць. Третя група – фізичні особи з оборотом до 3 млн грн на рік з правом найму до 20 працівників, ставка податку – 3 % доходу (для платників ПДВ) або 5 % доходу (для неплатників ПДВ). Четверта група – юридичні особи, щорічний оборот яких менше 5 млн грн, а максимальна кількість найманих працівників 50 осіб, ставка податку аналогічна до третьої групи платників єдиного податку. Розширено перелік платників, які не можуть обрати спрощену систему оподаткування. Платники єдиного податку повинні сплачувати єдиний соціальний внесок як за себе, так і за найманих працівників.

Звітність юридичні особи та фізичні особи II і III груп подають щоквартально, а сплачують податок протягом 10 днів після граничного строку подачі декларації (крім фізичних осіб II групи, які єдиний податок мають сплачувати щомісяця авансовими платежами до 20-го числа); фізичні особи – платники єдиного податку I групи звітність подають один раз на рік, протягом 60 днів після закінчення звітного року, а сплачують податок щомісяця, авансовими платежами до 20-го числа поточного місяця.

Платниками збору за провадження деяких видів підприємницької діяльності є суб'єкти господарювання, їх відокремлені підрозділи, які

отримують торгові патенти та провадять такі види підприємницької діяльності: торговельна діяльність у пунктах продажу товарів; діяльність з надання платних побутових послуг (за переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України); торгівля валютними цінностями у пунктах обміну іноземної валюти; діяльність у сфері розваг (крім державних грошових лотерей). Є такі види торгових патентів: торговий патент (строк дії – 60 місяців); пільговий торговий патент (строк дії – 60 місяців, ставка збору – 0,05 МЗП на рік) та короткостроковий торговий патент (строк дії – до 15 календарних днів, ставка збору – 0,03 МЗП/день). Ставки збору для звичайних торгових патентів встановлюють органи місцевого самоврядування з урахуванням місцезнаходження пункту продажу товарів та асортименту товарів, пункту з надання платних послуг та виду платних послуг. Для розрахунку суми збору береться МЗП, встановлена на 1 січня звітного року.

Збір сплачується до того місцевого бюджету, де розташований пункт продажу товарів, або пункт надання платних послуг, обміну валют, надання послуг у сфері розваг, а для короткострокових патентів – за місцем проведення ярмарки чи виставки-продажу. Строки сплати збору для торговельної діяльності з придбанням короткострокового торгового патенту – не пізніше як за один календарний день до початку провадження такої діяльності; для торговельної діяльності (крім діяльності з придбанням короткострокового торгового патенту), діяльності з надання платних послуг, торгівлі валютними цінностями – щомісяця не пізніше 15-го числа місяця, що передує звітному; за здійснення діяльності у сфері розваг – щоквартально не пізніше 15-го числа місяця, що передує звітному кварталу. За бажання платники можуть сплатити збір авансом до кінця календарного року.

Збір за місця для паркування транспортних засобів є місцевим збором, не обов'язковим для встановлення. Платниками збору є юридичні особи, філії, фізичні особи – підприємці, які згідно з рішенням місцевої ради здійснюють діяльність із забезпечення паркування транспортних засобів на майданчиках для платного паркування та спеціально відведених автостоянках. Ставки збору встановлюються відповідним місцевим органом влади за кожний день провадження діяльності із паркування транспортних засобів у гривнях за 1 м² площі, відведеної для цих цілей земельної ділянки, у розмірі від 0,03 до 0,15 % мінімальної заробітної плати на 1 січня звітного року. Об'єкт оподаткування: земельна ділянка, відведена для паркування транспортних

засобів; комунальні гаражі, стоянки, паркінги, побудовані за рахунок коштів місцевого бюджету. Базою оподаткування є площа об'єкта оподаткування. Базовим податковим періодом для нарахування збору є квартал. Декларація подається протягом 40 днів після закінчення звітного кварталу. Нарахована у декларації сума збору сплачується протягом 10 днів після граничного строку подачі декларації.

Туристичний збір замінив курортний збір. Платниками збору є: громадяни України, іноземці, особи без громадянства, які прибувають на територію адміністративно-територіальної одиниці, на якій справляється туристичний збір, та отримують послуги з тимчасового проживання. Не є платниками громадяни: які постійно проживають у цій місцевості; прибули у відрадження або за путівками в санаторії; ветерани війни; інваліди та ін. Податковими агентами, які справляють збір під час надання послуг, пов'язаних із тимчасовим проживанням, є: адміністрації готелів, кемпінгів, мотелів, гуртожитків для приїжджих; квартирно-посередницькі організації, які направляють неорганізованих осіб на поселення; юридичні особи або фізичні особи – підприємці, уповноважені місцевою владою справляти збір на умовах договору. Ставка збору встановлюється у розмірі від 0,5 до 1 % бази справляння збору. Цією базою є вартість усього періоду проживання чи ночівлі (без ПДВ) в готелях, кемпінгах, мотелях, гуртожитках для приїжджих, інших закладах готельного типу, санаторно-курортних закладах; будинках і квартирах, що належать фізичним особам на праві власності або на праві користування за договором найму. Базовий період для нарахування збору – квартал. Декларація подається протягом 40 днів після закінчення звітного кварталу. Нарахована в декларації сума збору сплачується протягом 10 днів після граничного строку подання декларації.

НОВАЦІЇ ПОДАТКОВОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

1. Змінено систему місцевих податків та зборів. Відтепер в Україні мають справлятися: податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки (вводиться з 1 січня 2013 р.); єдиний податок (новий механізм нарахування і сплати застосовується з 1 січня 2012 р.); збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності; збір за місця для паркування транспортних засобів; туристичний збір. Будь-які інші види місцевих податків і зборів не можуть бути запроваджені.

2. Розроблено механізм справляння та запроваджено новий для України податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки.
3. У справлянні єдиного податку можна виокремити такі новації.

З 1 січня 2011 р. єдиноплатникам заборонено добровільно реструуватись платниками ПДВ; запроваджено обов'язок нараховувати та утримувати ЄСВ як з найманих працівників, так і з самого єдиноплатника – фізичної особи; введено обмеження щодо співпраці єдиноплатників із платниками на звичайній системі оподаткування: останнім заборонено включати до складу податкових витрат витрати, понесені у зв'язку з придбанням товарів (робіт, послуг) у підприємця-єдиноплатника, крім послуг у сфері інформатизації; введено штрафні санкції за несплату у встановлені строки належних сум єдиного податку.

З 1 січня 2012 р. скасовано обмеження відносити на витрати платника податку на прибуток витрати на придбання товарів/послуг “спрощенців”, але встановлено вимоги для фізичних осіб – платників єдиного податку I та II груп надання послуг виключно населенню та платникам єдиного податку; скасовано 50-відсоткову надбавку до єдиного податку для підприємців, які використовують найману працю; скасовано щорічне переоформлення свідоцтва платника єдиного податку; платники податку за відсотковими ставками сплачуватимуть податки не авансом, а після завершення періоду; встановлено річний звітний період для підприємців з доходом до 150 тис. грн; запроваджено обов'язок вести книгу обліку доходів (для єдиноплатників I групи); за порушення умов застосування спрощеної системи оподаткування передбачено анулювання свідоцтва або підвищення ставок податку.

4. Плата за торговий патент на деякі види підприємницької діяльності була трансформована в збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності. При визначенні суб'єктів сплати збору уточнено види підприємницької діяльності, для здійснення яких суб'єкту необхідно придбати торговий патент, сам перелік видів діяльності залишився без змін; торгові патенти поділено на окремі види; змінено строк дії патентів; введено диференційовані ставки збору за придбання торгового патенту залежно від виду діяльності платника.
5. Збір за місця для паркування транспортних засобів запроваджено замість збору за паркування автотранспорту. Основні новації такі:

змінено платників збору (раніше ними були водії автотранспорту); змінено ставки збору (раніше вони закріплювались за НМДГ, тепер – за МЗП за 1 м² площі об'єкта оподаткування за день); змінено об'єкт та базу оподаткування (раніше базою оподаткування була одна година паркування); передбачено обов'язок подання податкової звітності та встановлено строки сплати збору (раніше подання звітності не передбачалося взагалі; підприємство, яке організувало паркування автомобілів, перераховувало збір до бюджету залежно від рішення органу місцевого самоврядування – один раз на місяць або квартал).

6. Туристичний збір замінив курортний збір. Основні новації полягають у такому: збільшено перелік платників, до яких додано фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб, уповноважених місцевими органами влади на утримання туристичного збору; введено поняття “податковий агент”; змінено перелік пільгових категорій, які звільняються від сплати збору (раніше до їх переліку входили також діти до 16 років, учасники ВВВ, воїни-інтернаціоналісти, пенсіонери); диференційовано ставку збору (раніше вона перебувала у межах 10 % НМДГ, тепер – у відсотках від вартості проживання); змінено порядок сплати збору (раніше справлявся у триденний термін від дня прибуття в курортну місцевість, а подання звітності взагалі не передбачалося).

❧ ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Державний реєстр речових прав на нерухоме майно – єдина державна інформаційна система, що містить відомості про права на нерухоме майно, їх обтяження, а також про об'єктів та суб'єктів цих прав.

Житловий будинок – будівля капітального типу, споруджена з дотриманням законодавчо встановлених вимог, призначена для постійного у ній проживання. Житлові будинки поділяються на житлові будинки садибного та квартирного типу різної поверховості.

Житловий будинок садибного типу – житловий будинок, розташований на окремій земельній ділянці, який складається із житлових та допоміжних (нежитлових) приміщень.

Прибудова до житлового будинку – частина будинку, розташована поза контуром його капітальних зовнішніх стін, яка має з основною частиною будинку одну (або більше) спільну капітальну стіну.

Квартира – ізольоване помешкання в житловому будинку, призначене та придатне для постійного у ньому проживання.

Котедж – одно-, півтораповерховий будинок невеликої житлової площі для постійного чи тимчасового проживання з присадибною ділянкою.

Кімнати у багатосімейних (комунальних) квартирах – ізольовані помешкання в квартирі, у якій проживають двоє чи більше квартиронаймачів.

Садовий будинок – будинок для літнього (сезонного) використання, який у питаннях нормування площі забудови, зовнішніх конструкцій та інженерного обладнання не відповідає нормативам, установленим для житлових будинків.

Дачний будинок – житловий будинок для використання протягом року з метою замиського відпочинку.

Майданчики для платного паркування – площа території (землі), що належить на правах власності територіальній громаді або державі, на якій відповідно до рішення органу місцевого самоврядування здійснюється платне паркування транспортних засобів.

Спеціально відведені автостоянки – площа території (землі), що належить на правах власності територіальній громаді або державі, яка визначається органами місцевого самоврядування зі встановленням правил щодо відповідальності за збереження транспортного засобу.

До спеціально відведених автостоянок можуть належати: комунальні гаражі, стоянки, паркінги (будівлі, споруди, їх частини), які побудовані за рахунок коштів місцевого бюджету з метою здійснення організації паркування транспортних засобів.

Не належать до спеціально відведених автостоянок гаражі, автостоянки, власники або користувачі яких є платниками земельного податку або орендної плати за земельні ділянки державної і комунальної власності, а також земельні ділянки, що належать до прибудинкових територій.

Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування – консолідований страховий внесок, збір якого здійснюється до системи загальнообов'язкового державного соціального страхування в обов'язковому порядку та на регулярній основі з метою забезпечення захисту у випадках, передбачених законодавством, прав застрахованих осіб та членів їхніх сімей на отримання страхових виплат (послуг) за діючими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – сума, фактично отримана суб'єктом підприємницької діяльності на розрахунковий рахунок або в касу від здійснення операцій з продажу продукції (товарів, робіт, послуг).

Діяльність у сфері розваг – господарська діяльність юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців, що полягає у проведенні лотерей, а також розважальних ігор, участь в яких не передбачає одержання її учасниками грошових або майнових призів (виграшів), зокрема більярд, кегельбан, боулінг, настільні ігри, дитячі відеоігри тощо.

Платні послуги – діяльність, пов'язана з наданням побутових послуг для задоволення особистих потреб замовника за готівку, а також з використанням інших форм розрахунків, включаючи платіжні картки. Перелік платних послуг, для надання яких необхідно придбати торговий патент, визначається Кабінетом Міністрів України.

Торговельна діяльність – роздрібна та оптова торгівля, діяльність у торговельно-виробничій (ресторанне господарство) сфері за готівку, інші готівкові платіжні засоби та з використанням платіжних карток.

Пункт продажу товарів:

– магазин, інша торговельна точка, що розташовані в окремому приміщенні, будівлі або їх частині, і мають торговельний

- зал для покупців або використовують для торгівлі його частину;
- *кіоск, палатка, інша мала архітектурна форма*, яка розташована в окремому приміщенні, але не має вбудованого торговельного залу для покупців;
 - *автомагазин, розвозка*, інший вид пересувної торговельної мережі;
 - *лоток, прилавок*, інший вид торговельної точки у відведеному для торговельної діяльності місці, крім лотків і прилавків, що надаються в оренду суб'єктам господарювання – фізичним особам та розташовані в межах спеціалізованих підприємств сфери торгівлі – ринків усіх форм власності;
 - *стаціонарна, малогабаритна і пересувна автозаправна станція, заправний пункт*, який здійснює торгівлю нафтопродуктами, скрапленим та стиснутим газом;
 - *фабрика-кухня, фабрика-заготівельня, їдальня, ресторан, кафе, закусна, бар, буфет, відкритий літній майданчик, кіоск, інший пункт ресторанного господарства*;
 - *оптова база, склад-магазин, інші приміщення*, що використовуються для здійснення оптової торгівлі за готівку, інші готівкові платіжні засоби та з використанням платіжних карток.

Торгівля валютними цінностями – операції, пов'язані з переходом права власності на національну валюту України, іноземну валюту, платіжні документи та інші цінні папери, виражені у національній валюті України, в іноземній валюті або банківських металах, банківські метали.

Пункт обміну іноземної валюти – структурна одиниця, яка відкривається банком (фінансовою установою), у тому числі на підставі агентських договорів з юридичними особами-резидентами, а також національним оператором поштового зв'язку, де здійснюються валютно-обмінні операції для фізичних осіб – резидентів і нерезидентів.

Торгівля іноземною валютою – валютні операції, пов'язані з переходом права власності на валютні цінності, крім операцій, які здійснюються між резидентами за умови, що такими валютними цінностями є національна валюта України, цінні папери та чеки, виражені у національній валюті України.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Які новації відбулися в структурі місцевих податків і зборів з прийняттям Податкового кодексу України? Які переваги та недоліки цих змін?
2. Які причини зумовили зміну чинних до 2011 р. місцевих податків і зборів на нові?
3. У чому полягає мета ведення податку на нерухоме майно на місцевому рівні? Які його переваги та недоліки?
4. Вкажіть платників податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки.
5. Що є об'єктом оподаткування податком на нерухоме майно та які будівлі звільняються від оподаткування?
6. Розкрийте порядок обчислення та сплати податку на нерухоме майно.
7. Назвіть платників єдиного податку та суб'єктів, які не можуть перейти на спрощену систему оподаткування.
8. Які є ставки єдиного податку для різних груп платників?
9. Розкрийте особливості нарахування та сплати єдиного податку.
10. Перелічіть платників збору за провадження деяких видів підприємницької діяльності та види діяльності, що підлягають патентуванню.
11. Які суб'єкти звільняються від сплати збору за провадження деяких видів підприємницької діяльності?
12. Які є види патентів для провадження деяких видів підприємницької діяльності? Вкажіть строки їх дії.
13. Перерахуйте платників та вкажіть ставки збору за місця для паркування транспортних засобів.
14. Розкрийте порядок обчислення та строки сплати збору за місця для паркування транспортних засобів.
15. Назвіть платників туристичного збору та вкажіть, хто є податковими агентами.
16. Розкрийте порядок обчислення та строки сплати туристичного збору.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

Серед наведених відповідей на запитання вибрати правильні або вказати власний варіант, якщо правильної відповіді не запропоновано.

1. Вкажіть, хто є платниками податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки:
 - а) резиденти, власники житлової нерухомості;
 - б) особи, зареєстровані в цій місцевості;
 - в) фізичні особи, власники нежитлової нерухомості;
 - г) нерезиденти, які є власниками об'єктів житлової нерухомості;
 - д) правильні відповіді – а, г.
2. Які з названих обов'язкових платежів належать до місцевих податків?
 - а) податок на землю;
 - б) комунальний податок;
 - в) податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки;
 - г) фіксований сільськогосподарський податок.
3. Платниками збору за провадження деяких видів підприємницької діяльності є суб'єкти господарювання, які провадять такі види підприємницької діяльності:
 - а) діяльність з надання платних побутових послуг за переліком, визначеним Кабінетом Міністрів України;
 - б) діяльність у сфері розваг (крім проведення державних грошових лотерей);
 - в) діяльність у торговельно-виробничій сфері (ресторанне господарство), зокрема навчальних закладах, із обслуговування виключно працівників таких підприємств, установ та організацій, а також учнів, студентів у навчальних закладах;
 - г) торговельна діяльність у пунктах продажу товарів;
 - д) торгівля валютними цінностями у пунктах обміну іноземної валюти;
 - е) всі відповіді правильні.
4. Згідно з рішенням сільської, селищної та міської ради справляння туристичного збору не може здійснюватися:

- а) юридичними особами або фізичними особами – підприємцями, які уповноважуються сільською, селищною та міською радою справляти збір на умовах договору;
 - б) адміністраціями готелів, мотелів, гуртожитків для приїжджих та іншими закладами готельного типу;
 - в) санаторно-курортними закладами;
 - г) правильні відповіді – б, в;
 - д) немає правильної відповіді.
5. Які строки сплати податку на нерухоме майно?
- а) до 1 січня звітного року;
 - б) фізичними особами – протягом 60 днів з дня вручення податкового повідомлення-рішення;
 - в) юридичним особам – авансованими внесками щокварталу до 30-го числа місяця, що настає за звітним кварталом;
 - г) фізичним особам і нерезидентам країни – протягом 40 днів з дня вручення податкового повідомлення.
6. Місцевий збір, платниками якого є громадяни України, іноземці, особи без громадянства, які прибувають на територію адміністративно-територіальної одиниці та отримують послуги з тимчасового проживання із зобов'язанням залишити місце перебування в зазначений строк, – це:
- а) збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності;
 - б) збір за місця для паркування транспортних засобів;
 - в) туристичний збір;
 - г) курортний збір.
7. Вкажіть суб'єктів, які не сплачують туристичний збір:
- а) особи, які прибули у відрядження;
 - б) особи без громадянства, які прибувають на територію адміністративно-територіальної одиниці на постійний період проживання;
 - в) особи, які прибули за путівками та курсівками в санаторії та пансіонати;
 - г) ветерани війни;
 - д) правильні відповіді – а, в, г.
8. Строк дії короткотермінового торгового патенту становить:

- а) від одного до п'ятнадцяти календарних днів;
 - б) від одного до тридцяти календарних днів;
 - в) від одного дня до трьох місяців;
 - г) від трьох до шести місяців.
9. Ставка туристичного збору встановлюється у розмірі:
- а) від 1 до 3 % бази справляння збору;
 - б) від 0,5 до 1 % бази справляння збору;
 - в) 2 % бази справляння збору;
 - г) 1 % НМДГ.
10. Базою оподаткування збору за місця для паркування транспортних засобів є:
- а) розмір транспортного засобу, що паркується;
 - б) площа земельної ділянки, відведена для паркування;
 - в) розмір двигуна транспортного засобу;
 - г) тривалість стоянки транспортного засобу.
11. Пільги зі сплати податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, надаються:
- а) один раз за базовий податковий період;
 - б) щомісячно за податковий період;
 - в) щоквартально за податковий період;
 - г) два рази за базовий податковий період.
12. Базовий податковий (звітний) період справляння туристичного збору дорівнює:
- а) календарному місяцю;
 - б) календарному кварталу;
 - в) календарному тижню;
 - г) не має встановленого терміну, але не більший ніж календарний рік.
13. Не є об'єктом оподаткування податком на нерухоме майно:
- а) садовий або дачний будинок;
 - б) гуртожиток;
 - в) дитячі будинки;
 - г) дитячі будинки сімейного типу;
 - д) всі відповіді правильні.

14. Ставка податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, у розмірі 2,7 % розміру мінімальної заробітної плати використовується:
- а) для квартир, житлова площа яких перевищує 240 м²;
 - б) для квартир, житлова площа яких не перевищує 240 м²;
 - в) для житлових будинків, житлова площа яких не перевищує 500 м²;
 - г) для житлових будинків, житлова площа яких перевищує 500 м².
15. Ставка збору (на 1 м² площі земельної ділянки) за місця для паркування транспортних засобів становить:
- а) від 0,03 до 0,15 % мінімальної заробітної плати;
 - б) від 0,15 до 0,3 % мінімальної заробітної плати;
 - в) від 0,3 до 0,5 % мінімальної заробітної плати;
 - г) від 0,03 до 1 % мінімальної заробітної плати.
16. Ставка збору за здійснення торгівлі валютними цінностями на календарний місяць становить:
- а) 1,5 розміру мінімальної заробітної плати;
 - б) 1,2 розміру мінімальної заробітної плати;
 - в) 1,7 розміру мінімальної заробітної плати;
 - г) від 0,08 до 1,2 розміру мінімальної заробітної плати.
17. Ставка єдиного податку для СГД – юридичних осіб встановлюється в розмірі:
- а) 6 % обсягу виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), якщо сплачують ПДВ;
 - б) 10 % обсягу виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), якщо не сплачують ПДВ;
 - в) 3 % обсягу виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), якщо сплачують ПДВ;
 - г) 5 % обсягу виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), якщо сплачують ПДВ.
18. Платниками єдиного податку можуть бути:
- а) фізичні особи;
 - б) юридичні особи;
 - в) банківські установи;
 - г) відповіді а, б – правильні.

19. Фізична особа не може стати платником єдиного податку для суб'єктів малого підприємництва, якщо:
- а) відповідна господарська діяльність потребує придбання спеціальних торгових патентів;
 - б) вона сплачує фіксований податок;
 - в) вона здійснює торгівлю підакцизними товарами (крім сфери громадського харчування);
 - г) відповіді а, б, в – правильні;
 - д) немає правильної відповіді.
20. Ставка єдиного податку може бути:
- а) фіксованою;
 - б) відсотковою;
 - в) відповіді а, б – правильні;
 - г) відповіді а, б – неправильні.
21. Місцеві ради в межах повноважень, визначених Податковим кодексом України, вирішують питання щодо встановлення:
- а) плати за землю;
 - б) туристичного збору;
 - в) збору за першу реєстрацію транспортного засобу;
 - г) збору за провадження деяких видів підприємницької діяльності;
 - д) відповіді б, г – правильні.
22. Базою оподаткування збору за місця паркування для транспортних засобів є:
- а) місячний оподатковуваний дохід;
 - б) прибуток отриманий від надання послуг паркування;
 - в) площа земельної ділянки, відведена для паркування;
 - г) вартість земельної ділянки виражена у гривневому еквіваленті.

❓ ПИТАННЯ ДЛЯ БЛІЦ-КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ

1. Хто є платниками податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки?
2. Які об'єкти житлової нерухомості не належать до об'єкта оподаткування податком на нерухоме майно?
3. Які строки сплати податку на нерухоме майно для фізичних осіб?

4. Які строки сплати податку на нерухоме майно для юридичних осіб?
5. Що є об'єктом оподаткування для збору за місця для паркування транспортних засобів?
6. Що є базою оподаткування для збору за місця для паркування транспортних засобів?
7. Які є ставки збору за місця для паркування транспортних засобів?
8. Ким встановлюються ставки збору за місця для паркування транспортних засобів?
9. Який порядок сплати за місця для паркування транспортних засобів?
10. Які суб'єкти господарювання не є платниками збору за провадження торговельної діяльності та діяльності з надання платних послуг?
11. Який порядок придбання торгового патенту?
12. Що є базою справляння туристичного збору?
13. Який порядок сплати туристичного збору?
14. Які фізичні особи можуть перейти на сплату єдиного податку?
15. Які юридичні особи можуть перейти на сплату єдиного податку?
16. Які особливості нарахування та сплати єдиного податку для юридичних осіб?
17. Які особливості нарахування та сплати податку для фізичних осіб різних груп єдиноплатників?

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

Розроблення конспект-схеми

Скласти конспект-схему до теми: “Місцеві податки і збори”. Правила складання конспект-схем наведені в додатку Б.

Перелік проблемних питань для підготовки та презентації експертних оцінок

1. Податки на нерухомість у системі майнового оподаткування. Доцільність їх запровадження в Україні.
2. Необхідність запровадження пільгового оподаткування малого бізнесу.
3. Історичний аспект впровадження пільгового оподаткування малого бізнесу в Україні.

4. Проблеми вдосконалення спрощеної системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва.
5. Новації місцевого оподаткування: переваги і недоліки.
6. Податок на нерухоме майно: доцільність його впровадження в Україні.
7. Проблеми вдосконалення місцевого оподаткування в Україні.
8. Місцеві податки і збори: оцінка наслідків зміни їх структури у результаті прийняття Податкового кодексу України.
9. Доцільність запровадження туристичного збору в Україні: його переваги та недоліки.
10. Відмінності систем місцевого оподаткування України та країн ЄС.

ОБОВ'ЯЗКОВІ ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1

Розрахувати суму податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, у таких випадках:

1. У власності громадянина України Коваленко О. А. перебуває квартира житловою площею 110 м² та дачний будинок площею 60 м².
2. У власності ТОВ “Профіт” є гуртожиток площею 270 м² та три квартири (житловою площею 110, 150 та 170 м² кожна), які використовуються під житло для працівників.
3. У власності громадянина Польщі є житловий будинок у Закарпатті площею 320 м².
4. У власності громадянина України Сухова М. В., який виховує трьох дітей до 18 років, перебуває дві квартири житловою площею 130 та 180 м².
5. У власності Захарченка І. І. перебуває будинок житловою площею 270 м² та квартира площею 60 м², яку він здає в оренду Ігнатко М. П. за 2500 грн на місяць.

Для Захарченка І. І. розрахувати також суму податку, яку він має сплатити з доходу, отриманого від здавання нерухомості в оренду.

Вказати порядок розрахунку та строки сплати податку для кожного окремого платника.

Розрахунки пояснити, посилаючись на чинне законодавство.

 Завдання 2

На території району міста розміщені:

- 6 аптек, у тому числі 2 аптеки – комунальної форми власності
- 3 пункти обміну іноземної валюти (обмінні пункти банків, розташовані поза їх операційними залами);
- 3 склади-магазини, що використовуються для здійснення оптової торгівлі за готівку;
- зал гральних автоматів для проведення дитячих ігор, у якому розміщено 11 гральних автоматів;
- більярдний зал, в якому розміщено 5 більярдних столів;
- ринок на 150 торгових місць, на якому здійснюють продаж фізичні особи – підприємці.

Розрахувати загальну суму збору за провадження деяких видів підприємницької діяльності, яку буде сплачено до місцевого бюджету. Вказати періодичність надходжень збору до бюджету району протягом року.

Всі розрахунки пояснити, посилаючись на чинне законодавство.

 Завдання 3

На території району міста розташовані:

- комунальні гаражі загальною прощею 3520 м²;
- п'ять стоянок, площею 120, 85, 150, 200 та 180 м² відповідно. Діяльність із паркування на всіх стоянках здійснюється протягом року без вихідних;
- 0,5 га землі, відведеної рішенням міської ради, для паркування. Діяльність із паркування здійснюється протягом року без вихідних.

Гаражі та стоянки побудовано за рахунок коштів міського бюджету.

Міською радою встановлено такі ставки збору за місця для паркування транспортних засобів:

- для гаражів – 0,05 % мінімальної заробітної плати за кожний день у гривнях за 1 м² площі земельної ділянки;
- для стоянок та землі, відведеної під паркування – 0,12 % мінімальної заробітної плати за кожний день у гривнях за 1 м² площі земельної ділянки.

Розрахувати загальну суму надходжень до бюджету району від збору за місця для паркування транспортних засобів, вказати її

періодичність. Усі розрахунки пояснити, посилаючись на чинне законодавство.

Завдання 4

Визначити суму туристичного збору, яку за звітний період має перерахувати до бюджету адміністрація готелю, використавши такі дані.

У готелі є одно-, дво- та чотиримісні номери. Добова вартість проживання в них – 250, 400 та 750 грн за номер відповідно (без ПДВ, витрат на харчування, побутові послуги та телефонні розмови).

Протягом січня розподіл зайнятих номерів мав такий вигляд:

Тип номера	Кількість зайнятих номерів	Кількість днів проживання	Примітка
Одномісний	1	5	Звичайні приїжджі (громадяни України)
	1	3	Учасник ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС
	2	5	Звичайні приїжджі (громадяни України)
	2	4	Особа у відрядженні
	1	5	Ветеран війни
	1	8	Звичайні приїжджі (громадяни України)
Двомісний	1	5	Звичайні приїжджі (іноземні громадяни)
	1	6	Звичайні приїжджі (громадяни України)
	1	4	Особа у відрядженні
	1	4	Особа у відрядженні
	1	7	Звичайні приїжджі (громадяни України)
Чотиримісний	1	5	Звичайні приїжджі (іноземні громадяни)
	1	5	Звичайні приїжджі (громадяни України)
	1	5	Звичайні приїжджі (іноземні громадяни)

Міська рада встановила ставку збору на рівні 1 % від вартості проживання.

ДОДАТКОВЕ ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ

Завдання

На території району міста розташовані:

- 2 гуртожитки площею 450 та 500 м² відповідно;
- 1500 однокімнатних квартир площею до 50 м² кожна;
- 2300 двокімнатних квартир, зокрема: 1250 квартир – площею по 85 м², 450 – по 105 м², 400 – по 110 м², 200 – площею по 125 м²;
- 1200 трикімнатних квартир, у тому числі: 700 квартир – площею по 100 м², 300 – по 115 м², 200 квартир – площею по 130 м² (зокрема 5 трикімнатних квартир житловою площею по 130 м² належать багатодітним сім'ям, у яких виховується троє та більше дітей до 18 років);
- 500 чотирикімнатних квартир, зокрема 400 квартир – площею по 110 м², 100 квартир – площею по 140 м²;
- 3 дитячих будинки сімейного типу площею по 250 м² кожен.

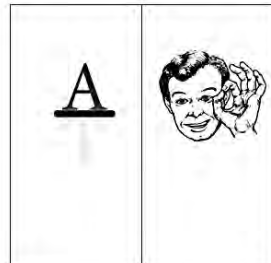
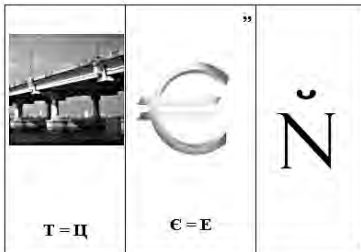
Визначити суму та строки надходження до міського бюджету коштів від сплати податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, жителями району міста.

ІГРОВІ ФОРМИ ТРЕНІНГ-ВПРАВ

Податкові ребуси

Хвилинка відпочинку. Розв'яжіть податкові ребуси.

1.

2.

 <small>www.stangol.com</small> о = є	<p>’</p> р = й	<p>’</p> 34 о: = а	<p>’’’</p> р = к
---	--	--	--

3.

<p>1=A</p> 	<p>5, 3, 7</p>
--	--

4.

<p>’’’’ ’</p> 	
---	---

<p>’’’’</p> в = п	<p>’’’’</p> б = т
---	---

5.

<p>’</p> ш = р	<p>’</p> н = с	<p>’ ’’ ’</p> ш = ч	<p>’</p> к = й
--	--	---	--

<p>’</p> -2-	<p>’’’’</p>
--	---

ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПОГЛИБЛЕНОГО ВИВЧЕННЯ МАТЕРІАЛУ

1. Про прибутковий податок з громадян : декрет Кабінету Міністрів України від 26.12.1992 № 13-92 (абзаци 6–28 п. 14.1 ст. 14 розділу IV).
2. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : закон України від 08.07.2010 № 2464-VI.
3. Інструкція про оподаткування доходів фізичних осіб від заняття підприємницькою діяльністю : затверджена наказом Головної державної податкової інспекції України від 12.04.1993 № 12.
4. Про збір за місця для паркування транспортних засобів та туристичний збір : лист Державної податкової адміністрації України від 23.12.2010 № 25 388/7/15-0717.
5. Про надання роз'яснення : лист Державної податкової адміністрації України від 14.02.2011 № 4019/7/15-0117.
6. Про затвердження Свідоцтва про сплату єдиного податку та Порядку його видачі : наказ Державної податкової адміністрації України від 29.10.1999 № 599.
7. Про затвердження форм податкових декларацій збору за місця для паркування транспортних засобів та туристичного збору : наказ Державної податкової адміністрації України від 24.12.2010 № 1014.
8. Про затвердження форм та Порядку заповнення торгових патентів, форми Заявки на придбання торгового патенту : наказ Державної податкової адміністрації України від 28.02.2011 № 109.
9. Про затвердження форми Книги обліку доходів і витрат суб'єкта малого підприємництва – юридичної особи та Порядку її ведення : наказ Державної податкової адміністрації України від 13.10.1998 № 477.
10. Про роз'яснення Указу Президента України від 3 липня 1998 р. № 727 : постанова Кабінету Міністрів України від 16.03.2000 № 507.
11. Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва : указ Президента України від 03.07.1998 № 727 (зі змінами).

12. Історія оподаткування : навч. посіб. / [Ф. О. Ярошенко, П. В. Мельник, В. Л. Андрущенко, В. М. Мельник]. – Ірпінь : Нац. акад. ДПС України, 2004. – 242 с.
13. *Соколовська А. М.* Основи теорії податків : навч. посіб. / А. М. Соколовська. – К. : Кондор, 2010. – 326 с.
14. Щомісячний моніторинг виконання зведеного, державного і місцевих бюджетів України / підготовлено проектом “Реформа місцевих бюджетів в Україні” (RTI International, USAID) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ibser.org.ua>.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко В. Л. Податкові системи зарубіжних країн / В. Л. Андрущенко, О. Д. Данілов / за заг. ред. М. Я. Азарова. – К. : Комп'ютерпрес, 2004. – 240 с.
2. Брезвін А. І. Путівник по Податковому кодексу (Податковий кодекс України у схемах і таблицях) : практ. посіб. / А. І. Брезвін. – К. : Формат, 2011. – 376 с.
3. Данілов О. Д. Податок на додану вартість : навч. посіб. / О. Д. Данілов. – К. : Комп'ютерпрес, 2003. – 254 с.
4. Золотухін О. Податковий кодекс про плату за землю / О. Золотухін // БАЛАНС-АГРО. – 2011. – № 7 (235). – 21 лютого.
5. Інструкція про оподаткування доходів фізичних осіб від заняття підприємницькою діяльністю : затверджена наказом Головної державної податкової інспекції України від 12.04.1993 № 12.
6. Історія оподаткування : навч. посіб. / [Ф. О. Ярошенко, П. В. Мельник, В. Л. Андрущенко, В. М. Мельник]. – І. : Нац. акад. ДПС України, 2004. – 242 с.
7. Консультують провідні фахівці органів Державної податкової служби України. Податковий кодекс у запитаннях та відповідях. – Х. : Фактор, 2011. – 240 с.
8. Любченко О. Про особливості адміністрування збору за спеціальне використання води в умовах дії Податкового кодексу України / О. Любченко // Податки та бухгалтерський облік. – 2011. – № 11 (1404). – Лютий.
9. Лютий І. О. Податки на споживання в економіці України / І. О. Лютий, А. Б. Дрига, М. О. Петренко. – К. : Знання, 2004. – 316 с.
10. Мельник В. М. Оподаткування: наукове обґрунтування та організація процесу : монографія / В. М. Мельник. – К. : Комп'ютерпрес, 2006.
11. Митний кодекс України [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

12. Мюллер Х. Составление ментальных карт: метод генерации и структурирования идей / Х. Мюллер ; [пер. с нем. В. В. Мартыновой, М. М. Дремина]. – М. : Омега-Л, 2007. – 126 с.: ил. – С. 22–25. – (TASCHEN CUIDE. Просто! Практично!).
13. Науково-практичний коментар до Податкового кодексу України : в 3 т. / кол. авт. ; [заг. ред. М. Я. Азарова]. – К. : Міністерство фінансів України, 2010.
14. Національний класифікатор України “Класифікація видів економічної діяльності” : затверджений наказом Держспоживстандарту України від 11.10.2010 № 437 (КВЕД ДК 009:2010).
15. Необоротні матеріальні активи: бухгалтерський і податковий облік : зб. систематизованого законодавства : наук.-вироб. вид. – К. : Бліц-Інформ, 2011. – Вип. 4. – 193 с.
16. Опарін В. М. Фінансова система України (теоретико-методологічні аспекти) : монографія / В. М. Опарін. – Вид. 2-ге. – К. : КНЕУ, 2006.
17. Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
18. Офіційний сайт Державного агентства лісових ресурсів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dklg.kmu.gov.ua>.
19. Офіційний сайт Державної податкової служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.sts.gov.ua.
20. Офіційний сайт Державної податкової служби України у м. Києві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.kyivsta.gov.ua.
21. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
22. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.minfin.gov.ua.
23. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nerc.gov.ua>.
24. Офіційний сайт Рахункової палати України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ac-rada.gov.ua>.
25. Педь І. В. Непрямі податки в податковій системі України : навч. посіб. / І. В. Педь / за ред. Ю. М. Лисенкова. – К. : Знання, 2008. – 348 с.
26. Податкова політика: теорія, методологія, інструментарій : навч. посіб. / за ред. Ю. Б. Іванова, І. А. Майбурова. – Х. : ІНЖЕК, 2010. – 492 с.

27. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (зі змінами).
28. Податковий кодекс: про всі зміни / [О. Андрусь, Т. Войтенко, Я. Кавторєва та ін.]. – Х. : Фактор, 2011. – 160 с.
29. Податок на додану вартість : навч. посіб. / [М. Я. Азаров, Ф. О. Ярошенко, П. В. Мельник та ін.] ; за заг. ред. Ф. О. Ярошенка. – Ірпінь : Нац. акад. ДПС України, 2004. – 396 с.
30. Податок на додану вартість та прогнозування його надходжень до бюджету : монографія / М. Я. Азаров, Ф. О. Ярошенко, Т. І. Єфіменко та ін. – К. : НДФІ, 2004. – 344 с.
31. Про затвердження Положення про реєстрацію платників податку на додану вартість : наказ Міністерства фінансів України від 07.11.2011 № 1394.
32. Про затвердження Порядку визначення відповідності платника податку критеріям, які дають право на отримання автоматичного бюджетного відшкодування податку на додану вартість : наказ Міністерства фінансів України від 21.09.2011 № 1178.
33. Про затвердження Порядку подання документів для застосування податкової соціальної пільги : постанова Кабінету Міністрів України від 29.12.2010 № 1227.
34. Про затвердження форм та Порядку заповнення і подання податкової звітності з податку на додану вартість : наказ Міністерства фінансів України від 25.11.2011 № 1492.
35. Про затвердження форми Книги обліку доходів і витрат для визначення суми загального річного оподаткованого доходу та Порядку ведення обліку доходів і витрат для визначення суми загального річного оподаткованого доходу : наказ Державної податкової адміністрації України від 24.12.2010 № 1022.
36. Про затвердження форми Книги обліку доходів і витрат суб'єкта малого підприємництва – юридичної особи та Порядку її ведення : наказ Державної податкової адміністрації України від 13.10.1998 № 477.
37. Про затвердження форми Книги обліку доходів і витрат, яку ведуть фізичні особи – підприємці, крім осіб, що обрали спрощену систему оподаткування, і фізичні особи, які провадять незалежну професійну діяльність, та Порядку її ведення : наказ Державної податкової адміністрації України від 24.12.2010 № 1025.

38. Про затвердження форми податкової накладної та Порядку заповнення податкової накладної : наказ Міністерства фінансів України від 01.11.2011 № 1379.
39. Про затвердження форми Реєстру виданих та отриманих податкових накладних та Порядку його ведення : наказ Державної податкової служби України від 24.12.2010 № 1002.
40. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : закон України від 08.07.2010 № 2464-VI.
41. Про митний тариф України : закон України від 05.04.2001 № 2371-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
42. Про оподаткування прибутку підприємств : закон України від 22.05.1997 № 283/97-ВР.
43. Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва : указ Президента України від 03.07.1998 № 727 (зі змінами).
44. *Пушкарева В. М.* История мировой и русской финансовой науки и политики / В. М. Пушкарева. – М. : Финансы и статистика, 2003. – 272 с.
45. Система податкових пільг в Україні у контексті європейського досвіду / А. М. Соколовська та ін. – К. : НДФІ, 2006.
46. *Соколовская А. М.* Теория налогообложения. Продвинутый курс / А. М. Соколовская, И. А. Майбуров. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2011. – 592 с.
47. *Соколовська А. М.* Основи теорії податків : навч. посіб. / А. М. Соколовська. – К. : Кондор, 2010. – 326 с.
48. *Соколовська А. М.* Податкова система України: теорія та практика становлення : монографія / А. М. Соколовська. – К. : НДФІ, 2001.
49. *Чечель А. О.* Екологічний податок як регулятор стійкого розвитку регіону / А. О. Чечель // Держава та регіони. Сер. “Економіка та підприємництво”. – 2010. – № 5. – С. 84–88.
50. Щомісячний моніторинг виконання зведеного, державного і місцевих бюджетів України / підготовлено проектом “Реформа місцевих бюджетів в Україні” (RTI International, USAID) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ibser.org.ua.
51. *European Tax Handbook 2004* / ed. by K. Juhani. – Amsterdam : International Bureau of Fiscal Documentation, 2004. – P. 606.

ДОДАТКИ

Додаток А

Тренінг-вправа

**О
П
О
Н
Е
Н
Т**

Мета:

навчитися виступати з промовою у швидкозмінних і непередбачуваних обставинах; висловлюватися стосовно питань, які мають багатоаспектний характер; тренувати ораторське вміння.

Учасники:

студенти групи – промовці (опоненти один до одного), двоє студентів виступають у ролі критиків (один – позитивний, один – негативний).

Реквізит:

картки із завданнями (відповідно до кількості студентів у групі).

Час:

40–60 хвилин.

Алгоритм гри

Вступ

Пояснення студентам суті роботи.

Крок 1

Отримання завдань на картках. Студенти підходять до столу викладача й обирають одну картку (всі картки лежать на столі зворотню стороною до студентів). На кожній картці написано номер і тезу. На іншій картці під таким самим номером написано антитезу – з нею буде виступати “опонент”. Для підготовки виступів дається близько 5 хв.

Крок 2

Виступи студентів – “опонентів”. Студенти, які одержали картки з однаковим номером, одночасно виходять “перед публікою” і представляють свої виступи відповідно до завдання у формі почергових монологів чи діалогів. Час для кожного – 2–3 хв. Головне – виступати впевнено, аргументовано й не конфліктувати з опонентом.

Крок 3

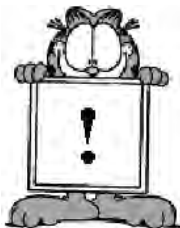
Виступи критиків, які мають проаналізувати позитивні й негативні сторони роботи, виявити чіткі аргументи були, на їхню думку, переконливіші. І так доти, доки не виступлять усі студенти. Всі інші студенти, які ще не опонували за своїми картками, також беруть участь, оцінюючи виступи одногрупників і обираючи найпереконливіші. За бажанням вони також можуть взяти участь у дискусії.

Підбиття підсумків викладачем, який ще раз пояснює, що було зроблено, що вдалося. Студенти можуть висловити свої враження.

Приклади записів на картках

- В Україні доцільно запровадити прогресивні диференційовані ставки оподаткування прибутку підприємств.
- В Україні доцільно залишити пропорційне оподаткування підприємств із подальшим поступовим зниженням основної ставки.

Додаток Б

Рекомендації для розроблення “конспект-схеми”

Визначити обсяг матеріалу, який має бути включений до конспект-схеми, знайти додаткову інформацію та вдало її використати.

1

Чітко усвідомити зв'язок цього матеріалу з попереднім та наступним розділами курсу.

2

Увесь матеріал, що підлягає схематичному аналізу, поділити на окремі частини (блоки), виокремивши моменти, які необхідно зрозуміти, запам'ятати, знати.

3

Встановити логічні зв'язки між цими блоками та продумати варіанти їх графічного зображення.

4

Виділити в конспект-схемі основні опорні слова, проблеми, факти, формули, показати їхній взаємозв'язок.

5

Продумати символіку та графічну форму зображення.

6

Розробити перший варіант конспект-схеми та обговорити його з викладачем і одногрупниками.

7

Остаточно доопрацювати конспект-схему.

8

Апробувати свій конспект у студентській аудиторії.

9

**Оратор має вичерпувати тему,
а не терпіння слухачів.**

Вінстон Черчилль

Декларація подається до державної податкової інспекції (адміністрації) в

(район, місто)

07	☐	– ознака визначення від'ємного значення	відмітка (X) робиться платником при заповненні рядка 21 цієї декларації
08	☐	– ознака бюджетного відшкодування	відмітка (X) робиться платником при заповненні рядка 25 цієї декларації
09	☐	– ознака підприємства суднобудування	10 ☐ – ознака підприємства літакобудування

грн

Код рядка	І. ПОДАТКОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ	Обсяги поставки (без ПДВ)	Сума ПДВ
		Колонка А	Колонка Б
1	Операції на митній території України, що оподатковуються за ставкою 20 відсотків, крім імпорту товарів		
2	Операції, що оподатковуються за нульовою ставкою:	x	x
2.1	експортні операції		0
2.2	інші операції, що оподатковуються за нульовою ставкою		0
3	Операції, що не є об'єктом оподаткування (п. 3.2 ст. 3 Закону)		x
4	Операції, які звільнені від оподаткування (статті 5, 11 Закону, інші нормативно-правові акти)		x
5	Загальний обсяг поставки (сума значень з 1-го до 4-го рядка колонки А)		x
5.1	з рядка 5 – загальний обсяг оподатковуваних операцій звітного періоду (р. 1 + р. 2.1 + р. 2.2 + р. 4) колонки А		
6	Імпорт товарів протягом звітного періоду, сплату ПДВ за які було відстрочено шляхом оформлення податкового векселя (п. 11.5 ст. 11 Закону)		
	Термін погашення податкового векселя (вказати дату, додати перелік)		
7	Послуги, отримані від нерезидента на митній території України		
8	Коригування податкових зобов'язань (+ чи –) (у разі заповнення цього рядка обов'язковим є подання додатка 1 до декларації):		(+ чи –)
8.1	самостійне виправлення помилки, що міститься в раніше поданій податковій декларації		
8.2	нецільове використання товарів, ввезених у пільговому режимі		
8.3	згідно з п. 4.5 ст. 4 Закону		
8.4	інші випадки		
9	Усього податкових зобов'язань (сума значень рядків (1 + 6 + 7 + 8 (– чи +) колонки Б)	x	
9 ¹	Крім того, поставка послуг за межами митної території України або послуг, місце поставки яких визначено відповідно до п. 6.5 ст. 6 Закону за межами митної території України		x

Код рядка	II. ПОДАТКОВИЙ КРЕДИТ	Обсяги придбання (без ПДВ)	Дозволений податковий кредит
		Колонка А	Колонка Б
10	Придбання (виготовлення, будівництво, спорудження) з податком на додану вартість на митній території України товарів (послуг) та основних фондів з метою їх використання в межах господарської діяльності платника податку для здійснення операцій, які:	х	х
10.1	підлягають оподаткуванню за ставкою 20 відсотків та нульовою ставкою		
10.2	не підлягають оподаткуванню (п. 3.2 ст. 3 Закону) або/та звільнені від оподаткування (статті 5, 11 Закону, інші нормативно-правові акти)		х
11	Придбання (виготовлення, будівництво, спорудження) без податку на додану вартість на митній території України товарів (послуг) та основних фондів з метою їх використання у межах господарської діяльності платника податку для здійснення операцій, які:		х
11.1	підлягають оподаткуванню за ставкою 20 відсотків та нульовою ставкою		х
11.2	не підлягають оподаткуванню (п. 3.2 ст. 3 Закону) або/та звільнені від оподаткування (статті 5, 11 Закону, інші нормативно-правові акти)		х
12	Імпортовані товари та отримані від нерезидента на митній території України послуги з метою їх використання у межах господарської діяльності платника податку для здійснення операцій, які оподатковуються за ставкою 20 відсотків та нульовою ставкою:	х	х
12.1	ПДВ, сплачений митним органам		
12.2	погашені податкові векселі, що дають право на збільшення податкового кредиту в поточному звітному періоді		
12.3	звільнені від ПДВ (статті 5, 11 Закону, інші нормативно-правові акти)		х
12.4	послуги, отримані від нерезидента		
12.5	товари, імпортовані в пільговому режимі та використані не за цільовим призначенням		
13	Імпортовані товари та отримані від нерезидента на митній території України послуги з метою їх використання у межах господарської діяльності платника податку для здійснення операцій, які не підлягають оподаткуванню (п. 3.2 ст. 3 Закону) або/та звільнені від оподаткування (статті 5, 11 Закону, інші нормативно-правові акти):	х	х
13.1	ПДВ, сплачений митним органам		х
13.2	звільнені від ПДВ (статті 5, 11 Закону, інші нормативно-правові акти)		х
13.3	послуги, отримані від нерезидента		х
14	Придбання (виготовлення, будівництво, спорудження) з податком на додану вартість вітчизняних товарів (послуг) та основних фондів, імпорт товарів та отримання від нерезидента на митній території України послуг, які не призначаються для їх використання у господарській діяльності, або з метою їх використання для поставки послуг за межами митної території України, місце поставки яких визначається відповідно до п. 6.5 ст. 6 Закону		х

Продовження

Код рядка	II. ПОДАТКОВИЙ КРЕДИТ	Обсяги придбання (без ПДВ)	Дозволений податковий кредит
		Колонка А	Колонка Б
15	Придбання (виготовлення, будівництво, спорудження) без податку на додану вартість вітчизняних товарів (послуг) та основних фондів, імпорту товарів та отримання від нерезидента на митній території України послуг, які не призначаються для їх використання у господарській діяльності, або з метою їх використання для поставки послуг за межами митної території України, місце поставки яких визначається відповідно до п. 6.5 ст. 6 Закону		x
16	Коригування податкового кредиту (сума значень рядків 16.1 (+ чи -) + 16.2 (+ чи -) + 16.3 + 16.4 (+ чи -) + 16.5) колонки Б) (у разі заповнення цього рядка (крім рядка 16.5) є обов'язковим подання додатка 1 до декларації):		(+ чи -)
16.1	самостійне виправлення платником помилки, що міститься в раніше поданій податковій декларації		
16.2	згідно з п. 4.5 ст. 4 Закону		
16.3	часткове використання в операціях сільськогосподарського або переробного виробництва (-)		
16.4	інші випадки		
16.5	для здійснення експортних операцій (переноситься з р. 16.5 скороченої декларації)	x	
17	Усього податкового кредиту (сума значень рядків 10.1 + 12.1 + 12.2 + 12.4 + 12.5 + 16 (- чи +) колонки Б)	x	

III. Розрахунки з бюджетом за звітний період		Сума ПДВ
18	Різниця між сумою податкового зобов'язання та сумою податкового кредиту з ПДВ поточного звітного (податкового) періоду (рядок 9 – рядок 17):	x
18.1	позитивне значення (+)	
18.2	від'ємне значення (-)	
19	Коригування платежів з урахуванням положень про вексельну форму відстрочення сплати податку на додану вартість при імпорті товарів (п. 11.5 ст. 11 Закону):	x
19.1	до зменшення (-): суми податку на додану вартість, які не підлягають включенню до складу податкових зобов'язань у поточному звітному (податковому) періоді (податкові векселі, видані в поточному звітному (податковому) періоді) (рядок 6 податкової декларації)	-
19.2	до збільшення (+): суми податку на додану вартість, які підлягають включенню до складу податкових зобов'язань у поточному звітному (податковому) періоді (податкові векселі, сума зобов'язань по яких включається до складу податкових зобов'язань платника в звітному (податковому) періоді) (додати перелік)	+
20	Позитивне значення різниці між сумою податкового зобов'язання та сумою податкового кредиту поточного звітного (податкового) періоду (позитивне значення суми рядків 18 і 19)	

Продовження

	III. Розрахунки з бюджетом за звітний період	Сума ПДВ
21	Від'ємне значення різниці між сумою податкового зобов'язання та сумою податкового кредиту поточного звітного (податкового) періоду (від'ємне значення суми рядків 18 і 19)	
22	Зарахування від'ємного значення різниці поточного звітного (податкового) періоду:	x
22.1	у зменшення суми податкового боргу з ПДВ	
22.2	до складу податкового кредиту наступного звітного (податкового) періоду (рядок 21 – рядок 22.1) (значення цього рядка переноситься до рядка 23.1 податкової декларації наступного звітного періоду*)	
23	Залишок від'ємного значення попереднього звітного (податкового) періоду, що включається до складу податкового кредиту поточного звітного (податкового) періоду (рядок 23.1 + рядок 23.2 + рядок 23.3 + рядок 23.4):	
23.1	значення рядка 22.2 податкової декларації попереднього звітного періоду*	
23.2	значення рядка 26 податкової декларації попереднього звітного періоду	
23.3	значення рядків 8.5 та 8.6 додатка 5 (до Порядку заповнення та подання декларації) попереднього звітного (податкового) періоду*	(+ чи –)
23.4	зменшено/збільшено залишок від'ємного значення за результатами перевірки податкового органу	(+ чи –)
24	Залишок від'ємного значення попереднього податкового періоду за вирахуванням суми податку, яка підлягає сплаті до бюджету за підсумками поточного звітного періоду (рядок 23 – рядок 20, позитивне значення)	
25	Сума, що підлягає бюджетному відшкодуванню (рядок 3 розрахунку суми бюджетного відшкодування) (рядок 25.1 або рядок 25.2):	
25.1	на рахунок платника у банку	
25.2	у зменшення податкових зобов'язань з ПДВ наступних податкових періодів	
26	Залишок від'ємного значення, який після бюджетного відшкодування включається до складу податкового кредиту наступного податкового періоду (рядок 24 – рядок 25) (значення цього рядка переноситься до рядка 23.2 податкової декларації наступного звітного періоду)	
27	Сума ПДВ, яка підлягає нарахуванню до сплати в бюджет за підсумками поточного звітного періоду, з урахуванням залишку від'ємного значення попереднього звітного періоду (рядок 20 – рядок 23, позитивне значення)	
28	Сума штрафу, нарахована платником самостійно у зв'язку з виправленням помилки	
28.1	загальна сума помилки (рядок 8.1 – рядок 16.1):	x
28.2	позитивне значення (+)	
28.3	від'ємне значення (–)	

* – для підприємств суднобудування і літакобудування – податкової декларації (уточнюючого розрахунку) поточного звітного періоду.

Відмітка про одночасне подання податкової декларації:

☐	скороченої (стаття 81 Закону)
☐	переробного підприємства (пункт 11.21 Закону статті 11 Закону)
☐	спеціальної (пункт 11.21 Закону статті 11 Закону)

Дата подання декларації	<input type="text"/>	.	<input type="text"/>	.	<input type="text"/>	<input type="text"/>	Наведена інформація є достовірною.
-------------------------	----------------------	---	----------------------	---	----------------------	----------------------	------------------------------------

Керівник

(ідентифікаційний номер керівника згідно з ДРФО)

(підпис)

(ініціали та прізвище)

Головний бухгалтер

(ідентифікаційний номер головного бухгалтера з ДРФО)

(підпис)

(ініціали та прізвище)

М. П.

Платник ПДВ

(для фізичної особи – платника податку)

(підпис)

(ініціали та прізвище)

Відмітка про отримання платником податку копії декларації з відміткою податкового органу про її прийняття	
«__» _____ 20__ року	(посада, підпис, ініціали та прізвище посадової особи платника податку, яка отримала копію декларації; для фізичної особи – платника податку – ініціали та прізвище)

IV. Ця частина податкової декларації заповнюється службовими особами ДПІ (ДПА)

Відмітка про внесення даних до електронної бази податкової звітності «__» _____ 20__ року
(службова особа ДПІ (ДПА) (підпис, ініціали та прізвище))

За результатами камеральної перевірки цієї декларації:			
порушень (помилوک) не виявлено	☐	☐	складено акт від «__» _____ 20__ року № __
(потрібне позначити)			
«__» _____ 20__ року	(службова особа ДПІ (ДПА) (підпис, ініціали та прізвище))		

Правила проведення “Мозкової атаки”

Суть методу
“мозкова атака”

Студентам визначають тільки одну проблему для розв’язання, а їхнім завданням є генерування якнайбільшої кількості різних неординарних ідей для її вирішення.

Мета

1. Оцінити сучасну ситуацію в Україні, виявити основні проблеми та запропонувати якомога більше шляхів їх вирішення.
2. Розробити програму дій щодо розв’язання проблеми.
3. Сформувати вміння студентів генерувати ідеї в умовах екстремальної ситуації, висловлювати та обґрунтовувати свої думки.

Проведення
“мозкової атаки”

Для проведення “мозкової атаки” всі учасники розподіляються на декілька груп, кожна з яких представляє різних платників податку (сумлінних, схильних до мінімізації або взагалі до ухилення від сплати податку), державу в особі контролюючих органів, громадян. Організатори пояснюють правила “мозкової атаки”¹.

**Основні правила
для учасників “мозкової атаки”**

- Висловлюйте максимальну кількість ідей короткими реченнями. Віддавайте перевагу кількості, а не якості.
- Жодної критики, іронічних реплік, ущипливих жартів.
- Приймайте всі ідеї (навіть, здавалося б, безглузді), віддавайте перевагу не логічному мисленню, а здогадкам, фантазіям тощо.
- Жартуйте, смійтеся, взагалі почувайтеся вільно і невимушено.

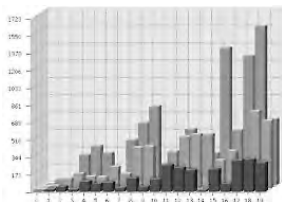
¹ Детально правила та методика проведення мозкової атаки див.: Ковальчук Г. О. Активізація навчання в економічній освіті : навч. посіб. / Г. О. Ковальчук. – Вид. 2-ге, допов. – К. : КНЕУ, 2003. – С. 111.

I етап

Крок 1. Вступ

Ведучі (організатори) вітаються з аудиторією, нагадують правила проведення “мозкової атаки”.

Крок 2. Формулювання проблеми

Ведучі наводять статистичні дані, які характеризують ситуацію в динаміці, визначають конкретні тенденції, щодо поставленої теми.

Крок 3. Постановка завдання для вирішення

Ведучі пропонують студентам висловити свої судження (ідеї-рішення) у письмовій формі на картках стосовно того, чому існують проблеми щодо конкретного питання, які це має наслідки (позитивні та негативні) для кожної групи суб'єктів (громадян, платників податку, держави), як їх можна вирішити, які заходи потрібно застосовувати і для чого. На одній карточці записується одна думка, кількість карточок обмежена. На цей етап відводиться 5–7 хв.

Ведучі прикріплюють карточки на дошку, групуючи їх за напрямками розв'язання (шість – сім основних напрямів).

II етап

Крок 4. Обґрунтування ідей

Кожна команда лаконічно обґрунтовує свої ідеї та пропозиції, а також можливості їх впровадження на практиці.

Крок 5. Дискусія навколо висловлених ідей

Студенти обговорюють правильність, реальність, оригінальність пропозицій, розглядають усі “за” і “проти”.

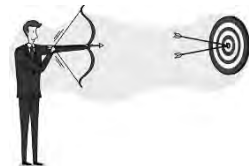

Крок 6. Вибір найкращої ідеї

Ведучі пропонують студентам проголосувати і в такий спосіб визначити черговість проведення заходів. Кожен учасник має право вибрати три ідеї із загального переліку. Ідеї ранжуються залежно від кількості отриманих голосів.

Крок 7. Найкращі ідеї обговорюються всіма учасниками, після чого визначаються способи їх реалізації. Ведучі підбивають підсумки заняття та роблять висновки.

Пам'ять нагадує м'язи: чим більше над ними працюєш, тим сильнішими вони стають.

Роберт Аллен

Додаток Д

Ставки акцизного податку

Таблиця Д.1

Ставки акцизного податку на спирт етиловий та інші спиртові дистиляти,
алкогольні напої, пиво

Код товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Опис товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Одиниці виміру	Ставки податку
2203 00	Пиво із солоду (солодове)	гривень за 1 літр	0,74
2204 (крім 2204 10, 2204 21 10 00, 2204 29 10 00)	Вина виноградні натуральні	гривень за 1 літр	0,01
2204 (крім 2204 10, 2204 21 10 00, 2204 29 10 00)	Вина натуральні з доданням спирту та міцні (кріплені)	гривень за 1 літр	2,14
2204 10, 2204 21 10 00, 2204 29 10 00	Вина ігристі Вина газовані	гривень за 1 літр	3,1
2205	Вермути та інші вина виноградні натуральні з доданням рослинних або ароматизувальних екстрактів	гривень за 1 літр	2,14
2206 00 (крім 2206 00 31 00, 2206 00 51 00, 2206 00 81 00 – сидр і перрі (без додавання спирту)	Інші заброджені напої (наприклад, сидр, перрі (грушевий напій), напій медовий); суміші із заброджених напоїв та суміші заброджених напоїв з безалкогольними напоями, в іншому місці не зазначені (з додаванням спирту)	гривень за 1 літр 100-відсоткового спирту	42,12
2206 00 31 00 2206 00 51 00 2206 00 81 00	Сидр і перрі (без додавання спирту)	гривень за 1 літр	0,42
2207	Спирт етиловий, неденатурований, з концентрацією спирту 80 об. % або більше; спирт етиловий та інші спиртові дистиляти та спиртні напої, одержані шляхом перегонки, денатуровані, будь-якої концентрації	гривень за 1 літр 100-відсоткового спирту	42,12
2208	Спирт етиловий, неденатурований з концентрацією спирту менш як 80 об. %; спиртові дистиляти та спиртні напої, одержані шляхом перегонки, лікери та інші напої, що містять спирт	гривень за 1 літр 100-відсоткового спирту	42,12

Таблиця Д.2

Ставки акцизного податку на тютюнові вироби, тютюн та промислові замітники тютюну

Код товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Опис товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Ставки податку			
		специфічна		адвалорна	
		одиниці виміру	ставка	одиниці виміру	ставка
2401	Тютюнова сировина Тютюнові відходи	гривень за 1 кілограм (нетто)	0		
2402 10 00 00	Сигари, включаючи сигари з відрізними кінцями, та сигарилі (тонкі сигари), з вмістом тютюну	гривень за 1 кілограм (нетто)	149,66		
2402 20 90 10	Сигарети без фільтру, цигарки	гривень за 1000 штук	43,03	відсотків	20
2402 20 90 20	Сигарети з фільтром	гривень за 1000 штук	96,21	відсотків	25
2403 (крім 2403 99 10 00, 2403 10)	Тютюн та замітники тютюну, інші, промислового виробництва; тютюн «гомогенізований» або «відновлений»; тютюнові екстракти та есенції	гривень за 1 кілограм (нетто)	53,45		
2403 10	Тютюн для куріння, з вмістом або без вмісту заміників у будь-якій пропорції	гривень за 1 кілограм (нетто)	74,83		
2403 99 10 00	Жувальний і нюхальний тютюн	гривень за 1 кілограм (нетто)	21,38		

Таблиця Д.3

Ставки акцизного податку на нафтопродукти, скраплений газ

Код товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Опис товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Ставки АП у твердих сумах з одиниці реалізованого товару (продукції)	
		одиниці виміру	ставка
	Легкі дистилати:		
2710 11 11 00	для специфічних процесів переробки	євро за 1000 кг	17
2710 11 15 00	для хімічних перетворень у процесах, крім зазначених у товарній підкатегорії 2710 11 11 00	євро за 1000 кг	17
	Бензини спеціальні:		
2710 11 21 00	уайт-спірит	євро за 1000 кг	17
2710 11 25 00	інші спеціальні бензини	євро за 1000 кг	182
	Бензини моторні:		
2710 11 31 00	бензини авіаційні	євро за 1000 кг	28
	бензини моторні з вмістом свинцю 0,013 г/л або менше:		

Закінчення табл. Д.3

Код товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Опис товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Ставки АП у твердих сумах з одиниці реалізованого товару (продукції)	
		одиниці виміру	ставка
2710 11 41 11; 2710 11 41 31; 2710 11 41 91; 2710 11 45 11; 2710 11 49 11	із вмістом не менш як 5 мас. % біоетанолу або не менш як 5 мас. % етил-трет-бутилового етеру або їх суміші:	євро за 1000 кг	182
2710 11 41 19; 2710 11 41 39; 2710 11 41 99; 2710 11 45 99; 2710 11 49 99	інші бензини	євро за 1000 кг	182
2710 11 51 00; 2710 11 59 00	з вмістом свинцю більш як 0,013 г/л	євро за 1000 кг	182
2710 11 70 00	Паливо для реактивних двигунів	євро за 1000 кг	28
2710 11 90 00	Інші легкі дистиляти	євро за 1000 кг	182
	Середні дистиляти:		
2710 19 11 00	для специфічних процесів переробки	євро за 1000 кг	28
2710 19 15 00	для хімічних перетворень в процесах, не зазначених у позиції 2710 19 11 00	євро за 1000 кг	17
	Гас:		
2710 19 21 00	паливо для реактивних двигунів	євро за 1000 кг	17
2710 19 25 00	інший гас	євро за 1000 кг	28
2710 19 29 00	Інші середні дистиляти	євро за 1000 кг	28
	Важкі дистиляти (газойлі) із вмістом сірки:		
2710 19 31 40; 2710 19 35 40; 2710 19 49 00	більш як 0,2 мас. %	євро за 1000 кг	90
2710 19 31 30; 2710 19 35 30; 2710 19 41 30; 2710 19 45 00	більш як 0,035 мас. %, але не більш як 0,2 мас. %	євро за 1000 кг	69
2710 19 31 20; 2710 19 35 20; 2710 19 41 20	більш як 0,005 мас.%, але не більш як 0,035 мас. %	євро за 1000 кг	62
2710 19 31 10; 2710 19 35 10; 2710 19 41 10	не більш як 0,005 мас. %	євро за 1000 кг	42
2710 19 61 00; 2710 19 63 00; 2710 19 65 00; 2710 19 69 00	Тільки паливо пічне:	євро за 1000 кг	42
2711 12 11 00; 2711 12 19 00; 2711 12 91 00; 2711 12 93 00; 2711 12 94 00; 2711 12 97 00; 2711 13 10 00; 2711 13 30 00; 2711 13 91 00; 2711 13 97 00	скраплений газ (пропан або суміш пропану з бутаном)	євро за 1000 кг	40

Таблиця Д.4

Ставки акцизного податку на автомобілі легкові та інші моторні транспортні засоби, призначені головним чином для перевезення людей (крім моторних транспортних засобів, зазначених у товарній позиції згідно з УКТ ЗЕД 8702), включаючи вантажопажирські автомобілі-фургони та гоночні автомобілі

Код товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Опис товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Ставки у твердих сумах з одиниці реалізованого товару (продукції) (специфічні)
8703	Автомобілі легкові та інші моторні транспортні засоби, призначені головним чином для перевезення людей (крім моторних транспортних засобів товарної позиції 8702), включаючи вантажопажирські автомобілі-фургони та гоночні автомобілі:	
8703 10	транспортні засоби, спеціально призначені для пересування по снігу; спеціальні автомобілі для перевезення спортсменів на майданчики для гри в гольф та аналогічні транспортні засоби:	
8703 10 11 00	транспортні засоби спеціального призначення для переміщення по снігу, з двигуном внутрішнього згоряння із запалюванням від стиснення (дизелем або напівдизелем) або з двигуном внутрішнього згоряння з іскровим запалюванням	0,6 євро за 1 куб. см об'єму циліндрів двигуна
8703 10 18 00	інші	0,6 євро за 1 куб. см об'єму циліндрів двигуна
	інші транспортні засоби з двигуном внутрішнього згоряння з іскровим запалюванням та з кривошипно-шатунним механізмом:	
8703 21	з робочим об'ємом циліндрів двигуна не більш як 1000 куб. см:	
8703 21 10 00	нові	0,05 євро за 1 куб. см об'єму циліндрів двигуна
8703 21 90	що використовувалися:	
8703 21 90 10	не більш як 5 років	1 євро за 1 куб. см об'єму циліндрів двигуна
8703 21 90 30	понад 5 років	1,25 євро за 1 куб. см об'єму циліндрів двигуна
8703 22	з робочим об'ємом циліндрів двигуна понад 1000 куб. см, але не більш як 1500 куб. см:	
8703 22 10 00	нові	0,03 євро за 1 куб. см об'єму циліндрів двигуна
8703 22 90	що використовувалися:	
8703 22 90 10	не більш як 5 років	1,25 євро за 1 куб. см об'єму циліндрів двигуна
8703 22 90 30	понад 5 років	1,5 євро за 1 куб. см об'єму циліндрів двигуна
8703 23	з робочим об'ємом циліндрів двигуна понад 1500 куб. см, але не більш як 3000 куб. см:	

Продовження табл. Д.4

Код товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Опис товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Ставки у твердих сумах з одиниці реалізованого товару (продукції) (специфічні)
	нові:	
8703 23 11	моторні транспортні засоби, обладнані для тимчасового проживання людей:	
8703 23 11 10	з об'ємом циліндрів двигуна понад 1500 куб. см, але не більш як 2200 куб. см	0,15 євро за 1 куб. см об'єму циліндрів двигуна
8703 23 11 30	з об'ємом циліндрів двигуна понад 2200 куб. см, але не більш як 3000 куб. см	0,6 євро за 1 куб. см об'єму циліндрів двигуна
8703 23 19	інші:	
8703 23 19 10	з об'ємом циліндрів двигуна понад 1500 куб. см, але не більш як 2200 куб. см	0,12 євро за 1 куб. см об'єму циліндрів двигуна
8703 23 19 30	з об'ємом циліндрів двигуна понад 2200 куб. см, але не більш як 3000 куб. см	0,12 євро за 1 куб. см об'єму циліндрів двигуна
8703 23 90	що використовувалися:	
	з об'ємом циліндрів двигуна понад 1500 куб. см, але не більш як 2200 куб. см:	
8703 23 90 11	не більш як 5 років	1,5 євро за 1 куб. см об'єму циліндрів двигуна
8703 23 90 13	понад 5 років	2 євро за 1 куб. см об'єму циліндрів двигуна
	з об'ємом циліндрів двигуна понад 2200 куб. см, але не більш як 3000 куб. см:	
8703 23 90 31	не більш як 5 років	2 євро за 1 куб. см об'єму циліндрів двигуна
8703 23 90 33	понад 5 років	3 євро за 1 куб. см об'єму циліндрів двигуна
8703 24	з робочим об'ємом циліндрів двигуна понад 3000 куб. см:	
8703 24 10 00	нові	1 євро за 1 куб. см об'єму циліндрів двигуна
8703 24 90	що використовувалися:	
8703 24 90 10	не більш як 5 років	3 євро за 1 куб. см об'єму циліндрів двигуна
8703 24 90 30	понад 5 років	3,5 євро за 1 куб. см об'єму циліндрів двигуна
	інші транспортні засоби з двигуном внутрішнього згоряння з запалюванням від стиснення (дизелем або напівдизелем):	
8703 31	з робочим об'ємом циліндрів двигуна не більш як 1500 куб. см:	
8703 31 10 00	нові	0,05 євро за 1 куб. см об'єму циліндрів двигуна

Закінчення табл. Д.4

Код товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Опис товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Ставки у твердих сумах з одиниці реалізованого товару (продукції) (специфічні)
8703 31 90	що використовувалися:	
8703 31 90 10	не більш як 5 років	1,25 євро за 1 куб. см об'єму циліндрів двигуна
8703 31 90 30	понад 5 років	1,5 євро за 1 куб. см об'єму циліндрів двигуна
8703 32	з робочим об'ємом циліндрів двигуна понад 1500 куб. см, але не більш як 2500 куб. см:	
	нові:	
8703 32 11 00	моторні транспортні засоби, обладнані для тимчасового проживання людей	0,15 євро за 1 куб. см об'єму циліндрів двигуна
8703 32 19 00	інші	0,15 євро за 1 куб. см об'єму циліндрів двигуна
8703 32 90	що використовувалися:	
8703 32 90 10	не більш як 5 років	1,75 євро за 1 куб. см об'єму циліндрів двигуна
8703 32 90 30	понад 5 років	2 євро за 1 куб. см об'єму циліндрів двигуна
8703 33	з робочим об'ємом циліндрів двигуна понад 2500 куб. см:	
	нові:	
8703 33 11 00	моторні транспортні засоби, обладнані для тимчасового проживання людей	1 євро за 1 куб. см об'єму циліндрів двигуна
8703 33 19 00	інші	1 євро за 1 куб. см об'єму циліндрів двигуна
8703 33 90	що використовувалися:	
8703 33 90 10	не більш як 5 років	2,5 євро за 1 куб. см об'єму циліндрів двигуна
8703 33 90 30	понад 5 років	3,25 євро за 1 куб. см об'єму циліндрів двигуна
8703 90	інші:	
8703 90 10 00	транспортні засоби, оснащені електричними двигунами	100 євро за 1 штуку
8703 90 90 00	інші	100 євро за 1 штуку

Таблиця Д.5

**Ставки акцизного податку на кузови для автомобілів,
зазначених у товарній позиції 8703 згідно з УКТ ЗЕД**

Код товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Опис товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Ставки податку у твердих сумах з одиниці реалізованого товару (продукції) (специфічні)
8707	Кузови (включаючи кабіни) для моторних транспортних засобів товарних позицій 8701–8705:	
8707 10	кузови для моторних транспортних засобів товарної позиції 8703:	
8707 10 10	для промислового складання:	
8707 10 10 10	укомплектовані	100 євро за 1 штуку
8707 10 10 20	не укомплектовані	100 євро за 1 штуку
8707 10 90	інші:	
8707 10 90 10	що використовувалися 5 років або менше	400 євро за 1 штуку
8707 10 90 20	що використовувалися понад 5 років	400 євро за 1 штуку
8707 10 90 90	інші	400 євро за 1 штуку

Таблиця Д.6

**Ставки акцизного податку на мотоцикли (включаючи мопеди)
та велосипеди з допоміжним мотором, з колясками або без них**

Код товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Опис товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД	Ставки податку у твердих сумах з одиниці реалізованого товару (продукції) (специфічні)
8711 40 00 00	Мотоцикли (включаючи мопеди) та велосипеди з допоміжним мотором, з колясками або без них з поршнеvim двигуном запалювання з кривошипно-шатунним механізмом і робочим об'ємом циліндрів понад 500 куб. см, але не більш як 800 куб. см	0,2 євро за 1 куб. см об'єму циліндрів двигуна
8711 50 00 00	Мотоцикли (включаючи мопеди) та велосипеди з допоміжним мотором, з колясками або без них з поршнеvim двигуном запалювання з кривошипно-шатунним механізмом і робочим об'ємом циліндрів понад 800 куб. см	0,2 євро за 1 куб. см об'єму циліндрів двигуна
8711 90 00 00	Мотоцикли (включаючи мопеди) та велосипеди з допоміжним мотором, з колясками або без них, крім тих, що з поршнеvim двигуном запалювання з кривошипно-шатунним механізмом; коляски	10 євро за 1 штуку

Додаток Є

Відмітка про одержання
(штамп органу державної податкової
служби)

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства
фінансів України
28.09.2011 № 113 (зі змінами)

1	ПОДАТКОВА ДЕКЛАРАЦІЯ з податку на прибуток підприємства										Звітна	
											Звітна нова	
											Консолідована	
											Уточнююча	
2	Звітний (податковий) період 20____року, за який подається Податкова декларація або уточнюється (для уточнюючої Податкової декларації)	I квартал		Півріччя	Три квартали	Рік						
				II квартал*	II – III квартали*	II – IV квартали*						
3	Повне найменування платника податку на прибуток (повне найменування постійного представництва нерезидента) згідно з реєстраційними документами; для платника податку на прибуток за угодою про розподіл продукції – назва, дата та номер угоди; для платника податку на прибуток за договором управління майном – назва, дата та номер договору											
4	Податковий номер, наданий угоді про розподіл продукції при взятті її на облік / податковий номер управителя майна											
5	Код платника податку за ЄДРПОУ					Код виду економічної діяльності (КВЕД)						
6	Місцезнаходження платника податку на прибуток (постійного представництва нерезидента):										Поштовий індекс ¹	
											Телефон ¹	
											Моб.тел. ¹	
											Факс ¹	
											E-mail ¹	
7 ²	Повне найменування нерезидента					Назва країни резиденції нерезидента (за Класифікатором держав світу, українською мовою)						
	Місцезнаходження нерезидента					Код країни резиденції (за Класифікатором держав світу)						
8	(найменування органу державної податкової служби, до якого подається Податкова декларація)											

* Звітні (податкові) періоди, що використовувались у 2011 році.

Продовження Податкової декларації

Особливі відмітки	
9	Податкова декларація платника податку на прибуток, основною діяльністю якого є виробництво сільськогосподарської продукції
	Податкова декларація платника податку на прибуток – суб'єкта космічної діяльності
	Податкова декларація платника податку на прибуток – суб'єкта космічної діяльності, що здійснює види діяльності інші, ніж космічна
	Податкова декларація платника податку на прибуток за угодою про розподіл продукції
	Податкова декларація платника податку на прибуток за договором управління майном
	Податкова декларація постійного представництва нерезидента ²

ПОКАЗНИКИ	Код рядка	Сума
1	2	3
Доходи, що враховуються при визначенні об'єкта оподаткування (рядок 02 + рядок 03):	01	
Дохід від операційної діяльності (дохід від реалізації товарів (робіт, послуг))	02	
Інші доходи	03 ІД	
Витрати, що враховуються при визначенні об'єкта оподаткування (рядок 05 + рядок 06)	04	
Витрати операційної діяльності, в тому числі:	05	
Собівартість придбаних (виготовлених) та реалізованих товарів (робіт, послуг)	05.1	
Інші витрати (сума рядків 06.1 – 06.5)	06	
Адміністративні витрати	06.1	
Витрати на збут	06.2	
Фінансові витрати відповідно до підпункту 138.10.5 пункту 138.10 статті 138 розділу III Податкового кодексу України, в тому числі:	06.3	
проценти, що включаються до витрат з урахуванням обмежень, встановлених пунктом 141.2 статті 141 розділу III Податкового кодексу України	06.3.1	
Інші витрати звичайної діяльності та інші операційні витрати	06.4 ІВ	
Від'ємне значення об'єкта оподаткування попереднього звітного (податкового) року (від'ємне значення рядка 07 Податкової декларації за попередній звітний (податковий) рік	06.5	
Об'єкт оподаткування від усіх видів діяльності (рядок 01 – рядок 04) (+, –)	07	
Об'єкт оподаткування від діяльності, що підлягає патентуванню (+, –)	08 ТП	
Прибуток, звільнений від оподаткування, або збиток від діяльності, прибуток від якої звільняється від оподаткування (+, –)	09 ПЗ	
Ставка податку на прибуток у відсотках	10	
Податок на прибуток від діяльності, що не підлягає патентуванню (рядок 07 – рядок 08 – рядок 09 (при позитивному значенні) x рядок 10/100)	11	
Податок на прибуток від діяльності, що підлягає патентуванню, зменшений на вартість торгових патентів	12 ТП	
Зменшення нарахованої суми податку	13 ЗП	
Податок на прибуток за звітний (податковий) період (рядок 11 + рядок 12 – рядок 13)	14	

Продовження Податкової декларації

ПОКАЗНИКИ	Код рядка	Сума
1	2	3
Податок на прибуток за результатами попереднього звітного (податкового) періоду поточного року з урахуванням уточнень (рядок 14 Податкової декларації за попередній звітний (податковий) період)	15	
Податок на прибуток, нарахований за результатами останнього календарного кварталу (звітного) податкового періоду (рядок 14 – рядок 15) (+, –)	16	
Сума податків, які утримуються при виплаті доходів (прибутків) нерезидентам за звітний (податковий) період	17 ПН	
Сума податків, які утримуються при виплаті доходів (прибутків) нерезидентам за результатами попереднього звітного (податкового) періоду поточного року з урахуванням уточнень (рядок 17 Податкової декларації за попередній звітний (податковий) період)	18	
Сума податків, які утримуються при виплаті доходів (прибутків) нерезидентам, нарахована за результатами останнього календарного кварталу звітного (податкового) періоду (рядок 17 – рядок 18)	19	
Сума авансового внеску при виплаті дивідендів, що має бути сплачена у звітному (податковому) періоді за місцезнаходженням юридичної особи	20 АВ	
Сума авансового внеску при виплаті дивідендів, що мала бути сплачена у попередньому звітному (податковому) періоді поточного року за місцезнаходженням юридичної особи з урахуванням уточнень (рядок 20 Податкової декларації за попередній звітний (податковий) період)	21	
Сума авансового внеску при виплаті дивідендів, нарахована за результатами останнього календарного кварталу звітного (податкового) періоду, що має бути сплачена за місцезнаходженням юридичної особи (рядок 20 – рядок 21)	22	
Самостійне виправлення помилок³		
Збільшення податкового зобов'язання звітного (податкового) періоду(ів), що уточнюється(ються) (позитивне значення (рядок 16 – рядок 16 Податкової декларації, яка уточнюється) + позитивне значення (рядок 22 – рядок 22 Податкової декларації, яка уточнюється) або рядок (сума рядків) 23 з додатка(ів) ВП до Податкової декларації)	23	
Сума штрафу при відображенні недоплати у складі Податкової декларації, що подається за звітний (податковий) період, наступний за періодом, у якому виявлено факт заниження податкового зобов'язання (повинна дорівнювати рядку (сумі рядків) 24 додатка(ів) ВП до Податкової декларації)	24	
Пеня, нарахована на виконання вимог підпункту 129.1.2 пункту 129.1 статті 129 розділу II Податкового кодексу України (у разі виправлення помилки(ок) у складі звітної/звітної нової/консолідованої Податкової декларації, повинна дорівнювати рядку (сумі рядків) 25 додатка(ів) ВП до Податкової декларації)	25	
Зменшення податкового зобов'язання звітного (податкового) періоду(ів), що уточнюється(ються) (від'ємне значення (рядок 16 – рядок 16 Податкової декларації, яка уточнюється) + від'ємне значення (рядок 22 – рядок 22 Податкової декларації, яка уточнюється) або рядок (сума рядків) 26 з додатка(ів) ВП до Податкової декларації)	26	
Сума штрафу від недоплати при наданні уточнюючої Податкової декларації (рядок 23 x 3%)	27	

Продовження Податкової декларації

ПОКАЗНИКИ	Код рядка	Сума
1	2	3
Самостійне виправлення помилок з податку на прибуток, який утримується при виплаті доходів (прибутків) нерезидентів³		
Збільшення податкового зобов'язання звітного (податкового) періоду(ів), що уточнюється(ються) (позитивне значення (рядок 19 – рядок 19 Податкової декларації, яка уточнюється) або рядок (сума рядків) 28 з додатка(ів) ВП до Податкової декларації)	28	
Сума штрафу при відображенні недоплати у складі Податкової декларації, що подається за звітний (податковий) період, наступний за періодом, у якому виявлено факт заниження податкового зобов'язання (повинна дорівнювати рядку (сумі рядків) 29 додатка(ів) ВП до Податкової декларації)	29	
Пеня, нарахована на виконання вимог підпункту 129.1.2 пункту 129.1 статті 129 розділу II Податкового кодексу України (у разі виправлення помилки(ок) у складі звітної/звітної нової/консолідованої Податкової декларації повинна дорівнювати рядку (сумі рядків) 30 додатка(ів) ВП до Податкової декларації)	30	
Зменшення податкового зобов'язання звітного (податкового) періоду, що уточнюється(ються) (від'ємне значення (рядок 19 – рядок 19 Податкової декларації, яка уточнюється) або рядок (сума рядків) 31 з додатка(ів) ВП до Податкової декларації)	31	
Сума штрафу від недоплати при наданні уточнюючої Податкової декларації (рядок 28 x 3%)	32	

Доповнення до Податкової декларації (заповнюється і подається відповідно до пункту 46.4 статті 46 розділу II Податкового кодексу України) на	арк.
--	------

Наявність додатків ⁶	ІД	СБ	ЦП	ІВ	АМ	ВО ⁴	ТП	ПЗ	ЗП	ПН	АВ	ВП ⁵	ОК

Додатки на ___ арк.

Інформація, наведена в Податковій декларації та додатках до неї, є достовірною.

Керівник платника податку,
реєстраційний номер облікової картки або серія та номер паспорта?

(ініціали, прізвище)

(підпис)

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

М. П.

Головний бухгалтер,
реєстраційний номер облікової картки або серія та номер паспорта?

(ініціали, прізвище)

(підпис)

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Дата подання Податкової декларації

«__» _____ 200__ року

Закінчення Податкової декларації

- ¹ Заповнюється за бажанням платника податку.
- ² Податкова декларація подається у разі, якщо постійне представництво нерезидента визначає оподаткований прибуток у загальному порядку.
- ³ Заповнюється у разі самостійного виправлення помилок шляхом уточнення показників Податкової декларації відповідно до статті 50 розділу II Податкового кодексу України.
- ⁴ Цей додаток подається виключно за підсумками звітного (податкового) року.
- ⁵ Цей додаток(ки) подається(ються) у разі виправлення помилки(ок) у складі звітної/звітної нової/консолідованої Податкової декларації. За кожний звітний (податковий) період, у якому виявлено помилку(ки), подається окремий додаток.
- ⁶ У відповідних клітинках проставляється позначка “х”, крім клітинок під літерами “ВП”, “ПН” та “СБ”, у яких проставляється кількість поданих додатків ВП, ПН та СБ до Податкової декларації.
- ⁷ Зазначається фізичними особами, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний орган державної податкової служби і мають відмітку у паспорті.

Ця частина Податкової декларації заповнюється посадовими (службовими) особами органу державної податкової служби

Відмітка про внесення даних до електронної бази податкової звітності “__”_____20__ року	
(посадова (службова) особа органу державної податкової служби (підпис, ініціали, прізвище))	
За результатами камеральної перевірки Податкової декларації (потрібне позначити)	
порушень (помилоч) не виявлено	складено акт від “__”_____20__ року №__
«__»_____20__ року	(посадова (службова) особа органу державної податкової служби (підпис, ініціали, прізвище))

Звітна
Звітна нова
Консолідована
Уточнююча

Додаток ІД
до рядка 03 Податкової декларації
з податку на прибуток підприємства

Код платника податку за ЄДРПОУ

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Звітний період 20__ року

I квартал	Півріччя	Три квартали	Рік
II квартал*	II–III квартали*		II–IV квартали*

* Звітні (податкові) періоди, що використовувались у 2011 році.

Інші доходи

Показники	Код рядка	Сума
1	2	3
Інші доходи (сума рядків 03.1 – 03.28)	03	
Дивіденди, отриманні від нерезидентів, крім визначених підпунктом 153.3.6 пункту 153.3 статті 153 розділу III Податкового кодексу України	03.1	
Проценти	03.2	
Роялті	03.3	
Доходи від володіння борговими вимогами	03.4	
Доходи, отримані при першому відступленні права вимоги	03.5	
Прибуток, отриманий при наступному відступленні права вимоги	03.6	
Доходи від операцій оренди/лізингу	03.7	
Суми штрафів (неустойки, пені)	03.8	
Вартість товарів (робіт, послуг), безоплатно отриманих у звітному (податковому) періоді	03.9	
Сума безповоротної фінансової допомоги, отриманої у звітному (податковому) періоді, в тому числі:	03.10	
умовно нараховані проценти на суму поворотної фінансової допомоги, що залишилась неповернутою на кінець звітного (податкового) періоду	03.10.1	
Суми врегулювання сумнівної та безнадійної заборгованості (+, –)	03.11 СБ	
Суми поворотної фінансової допомоги, отриманої у звітному (податковому) періоді	03.12	
Суми фактично отриманого державного мита, попередньо сплаченого позивачем	03.13	
Суми акцизного податку, рентної плати, а також суми збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну, теплову енергію та природний газ	03.14	
Суми дотацій, субсидій, капітальних інвестицій із фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування або бюджетів	03.15	
Дохід від виконання довгострокових договорів відповідно до пункту 137.3 статті 137 розділу III Податкового кодексу України	03.16	
Дохід, визначений відповідно до статті 146 розділу III Податкового кодексу України	03.17	

Закінчення додатка ІД

Показники	Код рядка	Сума
1	2	3
Дохід, визначений відповідно до статті 147 розділу III Податкового кодексу України по операціях із землею та її капітальним поліпшенням	03.18	
Позитивне значення курсових різниць	03.19	
Прибуток від операцій з торгівлі цінними паперами та іншими, ніж цінні папери, корпоративними правами	03.20 ЦП	
Прибуток за операціями з деривативами (похідними інструментами)	03.21 ЦП	
Суми страхового відшкодування	03.22	
Сума утриманої (виплаченої) винагороди за управління майном	03.23	
Суми доходів, отриманих (нарахованих) платником податку, що припиняється, та не включених до доходів до дати затвердження передавального акта	03.24	
Суми безнадійної кредиторської заборгованості	03.25	
Перерахунок доходів у разі зміни суми компенсації вартості товарів (робіт, послуг) (+, –)	03.26	
Перерахунок доходів у разі визнання правочину недійсним (+, –)	03.27	
Інші доходи	03.28	

Керівник платника податку

(підпис)
М. П.

(ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Звітна
Звітна нова
Консолідована
Уточнююча

Додаток СБ
до рядка 03.11 додатка ІД та рядка 06.4.24
додатка ІВ до Податкової декларації з
податку на прибуток підприємства

Код платника податку за ЄДРПОУ

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Звітний період 20__ року

I квартал	Півріччя	Три квартали	Рік
II квартал*	II–III квартали*		II–IV квартали*

* Звітні (податкові) періоди, що використовувались у 2011 році.

Суми врегулювання сумнівної та безнадійної заборгованості

Показники коригування	Код рядка	Сума
1	2	3
Коригування суми доходів (+, –)	03.11	
Коригування суми витрат (+, –)	06.4.24	
Пеня, нарахована на виконання вимог підпункту 159.1.2 пункту 159.1 статті 159 розділу III Податкового кодексу України або пункту 5 підрозділу 4 розділу XX Податкового кодексу України	П	

Коригування здійснюється у зв'язку:

з невиконанням умов договору від “__” _____ 200__ року, № ____, укладеного з:

(найменування юридичної особи (для фізичної особи – прізвище, ім'я та по батькові) та код за ЄДРПОУ (для юридичної особи))

(місцезнаходження юридичної особи (для фізичної особи – місце проживання))

в якому платник податку є

Продавцем		Покупцем	
-----------	--	----------	--

 потрібне позначити

Коригування здійснюється на підставі положень підпунктів 159.1.1 та 159.1.2 пункту 159.1 статті 159 розділу III Податкового кодексу України або пункту 5 підрозділу 4 розділу XX Податкового кодексу України:

таких документів:

Керівник платника податку

(підпис)
М. П.

(ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Звітна
Звітна нова
Консолідована
Уточнююча

Додаток ЦП
до рядків 03.20 та 03.21 додатка ІД до Податкової
декларації з податку на прибуток підприємства

Код платника податку за ЄДРПОУ

--	--	--	--	--	--	--	--

Звітний період 20__ року

I квартал	Півріччя	Три квартали	Рік
II квартал*	II–III квартали*		II–IV квартали*

* Звітні (податкові) періоди, що використовувались у 2011 році.

Таблиця 1. Розрахунок фінансових результатів від операцій з торгівлі цінними паперами та іншими, ніж цінні папери, корпоративними правами

ПОКАЗНИКИ	Код рядка	Сума
1	2	3
Прибуток від операцій з торгівлі цінними паперами та іншими, ніж цінні папери, корпоративними правами, у тому числі (сума позитивних значень рядків 1–6)	03.20	
Прибуток (+) або збиток (–) від операцій з акціями та іншими, ніж цінні папери корпоративними правами, у тому числі: (рядок 1.1 – рядок 1.2 – рядок 1.3)	1	
доходи звітного (податкового) періоду	1.1	
витрати звітного (податкового) періоду	1.2	
від’ємний фінансовий результат попереднього звітного (податкового) періоду	1.3	
Прибуток (+) або збиток (–) від операцій з облігаціями, у тому числі: (рядок 2.1 – рядок 2.2 – рядок 2.3)	2	
доходи звітного (податкового) періоду	2.1	
витрати звітного (податкового) періоду	2.2	
від’ємний фінансовий результат попереднього звітного (податкового) періоду	2.3	
Прибуток (+) або збиток (–) від операцій з векселями, у тому числі: (рядок 3.1 – рядок 3.2 – рядок 3.3)	3	
доходи звітного (податкового) періоду	3.1	
витрати звітного (податкового) періоду	3.2	
від’ємний фінансовий результат попереднього звітного (податкового) періоду	3.3	
Прибуток (+) або збиток (–) від операцій з іпотечними сертифікатами (іпотечними сертифікатами участі та іпотечними сертифікатами з фіксованою доходністю), у тому числі: (рядок 4.1 – рядок 4.2 – рядок 4.3)	4	
доходи звітного (податкового) періоду	4.1	
витрати звітного (податкового) періоду	4.2	
від’ємний фінансовий результат попереднього звітного (податкового) періоду	4.3	
Прибуток (+) або збиток (–) від операцій із сертифікатами фондів операцій з нерухомістю, у тому числі: (рядок 5.1 – рядок 5.2 – рядок 5.3)	5	
доходи звітного (податкового) періоду	5.1	
витрати звітного (податкового) періоду	5.2	
від’ємний фінансовий результат попереднього звітного (податкового) періоду	5.3	

Закінчення додатка ЦП

ПОКАЗНИКИ	Код рядка	Сума
1	2	3
Прибуток (+) або збиток (–) від операцій з іншими цінними паперами, у тому числі: (рядок 6.1 – рядок 6.2 – рядок 6.3)	6	
доходи звітного (податкового) періоду	6.1	
витрати звітного (податкового) періоду	6.2	
від'ємний фінансовий результат попереднього звітного (податкового) періоду	6.3	

Таблиця 2. Розрахунок фінансових результатів за операціями з деривативами (похідними інструментами)

ПОКАЗНИКИ	Код рядка	Сума
1	2	3
Прибуток за операціями з деривативами (похідними інструментами) (позитивне значення (рядок 2 – рядок 3 – рядок 4))	03.21	
Збиток за операціями з деривативами (похідними інструментами) (від'ємне значення (рядок 2 – рядок 3 – рядок 4))	1	
доходи звітного (податкового) періоду	2	
витрати звітного (податкового) періоду	3	
від'ємний фінансовий результат попереднього звітного (податкового) періоду	4	

Керівник платника податку

(підпис)
М. П.

(ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Звітна
Звітна нова
Консолідована
Уточнююча

Додаток ІВ
до рядка 06.4 Податкової декларації з податку на
прибуток підприємства

Код платника податку за ЄДРПОУ

--	--	--	--	--	--	--	--

Звітний період 20__ року

I квартал	Півріччя	Три квартали	Рік
II квартал*	II–III квартали*		II–IV квартали*

* Звітні (податкові) періоди, що використовувались у 2011 році.

Інші витрати звичайної діяльності та інші операційні витрати

Показники	Код рядка	Сума
1	2	3
Інші витрати звичайної діяльності та інші операційні витрати (сума рядків 06.4.1 – 06.4.39)	06.4	
Суми коштів або вартість товарів, виконаних робіт, наданих послуг, добровільно перераховані (передані) протягом звітного року до Державного бюджету України або бюджетів місцевого самоврядування, до неприбуткових організацій у розмірі, що не перевищує 4 відсотки оподаткованого прибутку попереднього звітного року	06.4.1	
Суми коштів, перераховані роботодавцями первинним профспілковим організаціям на культурно-масову, фізкультурну та оздоровчу роботу, передбачені колективними договорами (угодами) відповідно до Закону України “Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності”, в межах 4 відсотків оподаткованого прибутку за попередній звітний рік з урахуванням положень абзацу “а” підпункту 138.10.6 пункту 138.10 статті 138 розділу III Податкового кодексу України	06.4.2	
Суми коштів, перераховані підприємствами всеукраїнських об’єднань осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, на яких працює за основним місцем роботи не менш як 75 відсотків таких осіб, цим об’єднанням для ведення благодійної діяльності, але не більше 10 відсотків оподаткованого прибутку попереднього звітного року	06.4.3	
Витрати на створення резерву сумнівної заборгованості	06.4.4	
Вартість вугілля та вугільних брикетів, безоплатно наданих в обсягах та за переліком професій, що встановлюються Кабінетом Міністрів України	06.4.5	
Суми коштів або вартість майна, добровільно перераховані/передані для цільового використання з метою охорони культурної спадщини установам науки, освіти, культури, заповідникам, музеям, музеям-заповідникам у розмірі, що не перевищує 10 відсотків оподаткованого прибутку за попередній звітний рік	06.4.6	
Суми коштів або вартість майна, добровільно перераховані/передані на користь резидентів для цільового використання з метою виробництва національних фільмів (у тому числі анімаційних) та аудіовізуальних творів, але не більше 10 відсотків оподаткованого прибутку за попередній податковий рік	06.4.7	

Продовження додатка ІВ

Показники	Код рядка	Сума
1	2	3
Витрати платника податку, пов'язані з утриманням та експлуатацією фондів природоохоронного призначення, які перебувають у його власності; витрати на самостійне зберігання, переробку, захоронення або придбання послуг із збирання, зберігання, перевезення, знешкодження, видалення і захоронення відходів від виробничої діяльності платника податку, що надаються сторонніми організаціями, з очищення стічних вод; інші витрати на збереження екологічних систем, які перебувають під негативним впливом господарської діяльності платника податку	06.4.8	
Витрати на придбання ліцензій та інших спеціальних дозволів	06.4.9	
Витрати на плату за реєстрацію підприємства в органах державної реєстрації	06.4.10	
Суми коштів або вартість майна, добровільно перераховані (передані) організаціям роботодавців та їх об'єднанням у вигляді вступних, членських та цільових внесків, але не більше 0,2 відсотка фонду оплати праці платника податку в розрахунку за звітний податковий рік	06.4.11	
Від'ємне значення курсових різниць згідно зі статтею 153 розділу III Податкового кодексу України	06.4.12	
Суми нарахованих податків та зборів, установлених Податковим кодексом України, а також інших обов'язкових платежів, встановлених законодавчими актами	06.4.13	
Відшкодування Пенсійному фонду України сум фактичних витрат на виплату і доставку пенсій, призначених відповідно до пункту "а" статті 13 Закону України "Про пенсійне забезпечення", сум фактичних витрат на виплату і доставку пенсій, призначених відповідно до пунктів "б" – "з" статті 13 Закону України "Про пенсійне забезпечення", різниці між сумою пенсії, призначеної за Законом України "Про наукову і науково-технічну діяльність", та сумою пенсії, обчисленої відповідно до інших законодавчих актів	06.4.14	
Плата за землю, що не використовується в сільськогосподарському виробничому обороті ¹	06.4.15	
Витрати, визначені відповідно до статті 146 розділу III Податкового кодексу України	06.4.16	
Витрати, визначені відповідно до пункту 147.4 статті 147 розділу III Податкового кодексу України по операціях із землею та її капітальним поліпшенням	06.4.17	
Витрати за операціями з борговими вимогами та зобов'язаннями	06.4.18	
Витрати на операції оренди/лізингу	06.4.19	
Витрати, понесені при першому відступленні права вимоги відповідно до пункту 153.5 статті 153 розділу III Податкового кодексу України	06.4.20	
Витрати, пов'язані з довготривалим (більше 1 року) технологічним циклом виробництва відповідно до пункту 138.2 статті 138 розділу III Податкового кодексу України	06.4.21	
Витрати з винагороди управителю за договорами управління майном	06.4.22	
Суми витрат, отриманих (нарахованих) до реорганізації платником податку, що припинений, та не включених до витрат до дати затвердження передавального акта	06.4.23	
Суми врегулювання сумнівної та безнадійної заборгованості (+, -)	06.4.24 СБ	
Перерахунок витрат у разі зміни суми компенсації вартості товарів (робіт, послуг) (+, -)	06.4.25	

Закінчення додатка ІВ

Показники	Код рядка	Сума
1	2	3
Перерахунок витрат у разі визнання правочину недійсним (+, -)	06.4.26	
Амортизація тимчасової податкової різниці, яка виникла за результатами інвентаризації основних засобів станом на 01.04.2011	06.4.27 AM	
Обов'язкові виплати, а також компенсація вартості послуг, які надаються працівникам	06.4.28	
Сума внесків платника податку на довгострокове страхування життя, довірче управління, недержавне пенсійне забезпечення будь-якого виду, загальний обсяг якої не перевищує 25 відсотків заробітної плати, нарахованої найманій особі протягом податкового року, на який припадають такі звітні (податкові) періоди	06.4.29	
Сума страхового резерву для небанківських фінансових установ	06.4.30	
Витрати на придбання послуг (робіт) з інжинірингу, в тому числі:	06.4.31	
витрати, понесені (нараховані) у зв'язку із придбанням у нерезидента послуг (робіт) з інжинірингу в обсязі, що не перевищує 5 відсотків митної вартості обладнання, імпортованого згідно з відповідним контрактом	06.4.31.1	
Нараховані роялті, в тому числі:	06.4.32	
роялті, нараховані на користь нерезидента в обсязі, що не перевищує 4 відсотки доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за рік, що передує звітному	06.4.32.1	
Витрати на консалтинг, в тому числі:	06.4.33	
витрати, понесені (нараховані) у зв'язку із придбанням у нерезидента послуг (робіт) з консалтингу в обсязі, що не перевищує 4 відсотки доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за рік, що передує звітному	06.4.33.1	
Сума фактично повернутої поворотної фінансової допомоги	06.4.34	
Суми списаної безнадійної дебіторської заборгованості	06.4.35	
Витрати на інформаційне забезпечення господарської діяльності платника податку, в тому числі з питань законодавства, на придбання літератури, оплату Інтернет-послуг і передплату спеціалізованих періодичних видань	06.4.36	
Частина витрат із загальної суми 85-відсоткової вартості товарів (робіт, послуг), придбаних у нерезидентів, що мають офшорний статус	06.4.37 BO	
Сума витрат на ремонт та поліпшення необоротних активів, що надані в оперативну оренду відповідно до пункту 146.12 статті 146 розділу III Податкового кодексу України	06.4.38	
Інші витрати господарської діяльності, до яких розділом III Податкового кодексу України прямо не встановлено обмежень щодо віднесення до складу витрат	06.4.39	

¹ Для платників податку, основною діяльністю яких є виробництво сільськогосподарської продукції.

Керівник платника податку

(підпис)
М. П.

(ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Звітна
Звітна нова
Консолідована
Уточнююча

Додаток АМ
до рядка 06.4.27 додатка ІВ до Податкової
декларації з податку на прибуток підприємства

Код платника податку за ЄДРПОУ

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Звітний період 20__ року

I квартал	Півріччя	Три квартали	Рік
II квартал*	II–III квартали*		II–IV квартали*

* Звітні (податкові) періоди, що використовувались у 2011 році.

Таблиця 1. Нархована амортизація за звітний період

Нархована амортизація за звітний (податковий) період	у тому числі			
	основних засобів та інших необоротних активів	нематеріальних активів	витрат, пов'язаних із видобутком корисних копалин	тимчасової податкової різниці, яка виникла за результатами інвентаризації основних засобів станом на 01.04.2011
1	2	3	4	5

Таблиця 2. Витрати на ремонт та поліпшення основних засобів відповідно до пункту 146.12 статті 146 розділу III Податкового кодексу України

Балансова вартість основних засобів на початок звітного (податкового) року	Сума ліміту витрат на поліпшення на звітний (податковий) рік (графі 1 x 10 %)	Фактичні обсяги витрат на поліпшення на звітний (податковий) період	Сума, що враховується до складу витрат звітного (податкового) періоду (графі 3 в межах графі 2)
1	2	3	4

Таблиця 3. Витрати на реконструкцію, модернізацію та інші поліпшення свердловин відповідно до пункту 148.5 статті 148 розділу III Податкового кодексу України

Об'єкти поліпшення	Первісна вартість свердловини	Сума ліміту витрат від первісної вартості окремої свердловини на звітний (податковий) рік (графі 2 x 10 %)	Фактичні обсяги витрат на поліпшення на звітний (податковий) період	Сума, що враховується до складу витрат звітного (податкового) періоду (графі 4 в межах графі 3)
1	2	3	4	5
Свердловина				
1				
2				
п				
Х	Разом			

¹ Значення графі 5 таблиці 1 заноситься до рядка 06.4.27 додатка ІВ до рядка 06.4 Податкової декларації з податку на прибуток підприємства.

Керівник платника податку

(підпис)
М. П.

(ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Звітна
Звітна нова
Консолідована
Уточнююча

Додаток ВО
до рядка 06.4.37 додатка ІВ до рядка 06.4
Податкової декларації з податку на прибуток
підприємства

Код платника податку за ЄДРПОУ

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Звітний період 20__ року

I квартал	Півріччя	Три квартали	Рік
II квартал*	II–III квартали*		II–IV квартали*

* Звітні (податкові) періоди, що використовувались у 2011 році.

Розрахунок витрат при здійсненні операцій з нерезидентом, що має офшорний статус

Код рядка	Реквізити договору (контракту), найменування та місцезнаходження нерезидента, що має офшорний статус	Загальна вартість придбаних товарів (робіт, послуг) у нерезидента, що має офшорний статус	Витрати платника податку на оплату вартості таких товарів (робіт, послуг), які включаються до витрат покупця (графа 3 x 0,85)	у тому числі, що включаються до	
				собівартості придбаних (виготовлених) та реалізованих товарів (робіт, послуг)	інших витрат
1	2	3	4	5	6
1					
2					
3					
n					
06.4.37	Частина вартості товарів (робіт, послуг), що відображається у рядку 06.4.37 додатка ІВ до рядка 06.4 Податкової декларації з податку на прибуток підприємства (сума рядків 1 – n графи 6)		x	x	

Керівник платника податку

(підпис)
М. П.

(ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Звітна
Звітна нова
Консолідована
Уточнююча

Додаток ТП
до рядків 08 та 12 Податкової декларації
з податку на прибуток підприємства

Код платника податку за ЄДРПОУ

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Звітний період 20__ року

I квартал	Півріччя	Три квартали	Рік
II квартал*	II–III квартали*		II–IV квартали*

* Звітні (податкові) періоди, що використовувались у 2011 році.

Розрахунок податку на прибуток, отриманий від діяльності, що підлягає патентуванню

Показники	Код рядка	Сума
1	2	3
Об'єкт оподаткування від діяльності, що підлягає патентуванню (A4 + B4 + B4 + Г4) (+, –)	08	
Сума податку на прибуток від діяльності, що підлягає патентуванню, зменшена на вартість торгових патентів (A + B + B + Г)	12	
Доходи, отримані від здійснення торговельної діяльності у пунктах продажу товарів	A1	
Собівартість придбаних (виготовлених) та реалізованих товарів (робіт, послуг), понесена у зв'язку з отриманням доходів, зазначених у рядку A1	A2	
Інші витрати, понесені у зв'язку з отриманням доходів, зазначених у рядку A1, у тому числі:	A3	
від'ємне значення об'єкта оподаткування попереднього звітного (податкового) періоду ¹	A3.1	
Об'єкт оподаткування: позитивний (+), від'ємний (–) (A1 – A2 – A3)	A4	
Вартість торгових патентів на здійснення торговельної діяльності у пунктах продажу товарів, дія яких припадає на звітний (податковий) період	A5	
Податок на прибуток, отриманий від здійснення торговельної діяльності у пунктах продажу товарів, зменшений на вартість торгових патентів (позитивне значення (A4 x рядок 10 Податкової декларації/100 – A5))	A	
Доходи, отримані від здійснення діяльності з надання платних побутових послуг за переліком, визначеним Кабінетом Міністрів України	B1	
Собівартість придбаних (виготовлених) та реалізованих товарів (робіт, послуг), понесена у зв'язку з отриманням доходів, зазначених у рядку B1	B2	
Інші витрати, понесені у зв'язку з отриманням доходів, зазначених у рядку B1, у тому числі:	B3	
від'ємне значення об'єкта оподаткування попереднього звітного (податкового) періоду ¹	B3.1	
Об'єкт оподаткування: позитивний (+), від'ємний (–) (B1 – B2 – B3)	B4	
Вартість торгових патентів на здійснення діяльності з надання платних побутових послуг за переліком, визначеним Кабінетом Міністрів України, дія яких припадає на звітний (податковий) період	B5	
Податок з прибутку, отриманого від здійснення діяльності з надання платних побутових послуг за переліком, визначеним Кабінетом Міністрів України, зменшений на вартість торгових патентів (позитивне значення (B4 x рядок 10 Податкової декларації/100 – B5))	B	

Закінчення додатка ТП

Показники	Код рядка	Сума
1	2	3
Доходи, отримані від здійснення діяльності з торгівлі валютними цінностями у пунктах обміну іноземної валюти	B1	
Собівартість придбаних (виготовлених) та реалізованих товарів (робіт, послуг), понесена у зв'язку з отриманням доходів, зазначених у рядку B1	B2	
Інші витрати, понесені у зв'язку з отриманням доходів, зазначених у рядку B1, у тому числі:	B3	
від'ємне значення об'єкта оподаткування попереднього звітного (податкового) періоду ¹	B3.1	
Об'єкт оподаткування: позитивний (+), від'ємний (-) (B1 – B2 – B3)	B4	
Вартість торгових патентів на здійснення діяльності з торгівлі валютними цінностями у пунктах обміну іноземної валюти, дія яких припадає на звітний (податковий) період	B5	
Податок з прибутку, отриманого від здійснення діяльності з торгівлі валютними цінностями у пунктах обміну іноземної валюти, зменшений на вартість торгових патентів (позитивне значення (B4 x рядок 10 Податкової декларації/100 – B5))	B	
Доходи, отримані від здійснення операцій з надання послуг у сфері розваг	G1	
Собівартість придбаних (виготовлених) та реалізованих товарів (робіт, послуг), понесена у зв'язку з отриманням доходів, зазначених у рядку G1	G2	
Інші витрати, понесені у зв'язку з отриманням доходів, зазначених у рядку G1, у тому числі:	G3	
від'ємне значення об'єкта оподаткування попереднього звітного (податкового) періоду ¹	G3.1	
Об'єкт оподаткування: позитивний (+), від'ємний (-) (G1 – G2 – G3)	G4	
Вартість торгових патентів на здійснення діяльності з надання послуг у сфері розваг, дія яких припадає на звітний (податковий) період	G5	
Податок з прибутку, отриманого від здійснення операцій з надання послуг у сфері розваг, зменшений на вартість торгових патентів (позитивне значення (G4 x рядок 10 Податкової декларації/100 – G5))	G	

¹ Включається відповідно до статті 150 розділу III Податкового кодексу України.

Керівник платника податку

(підпис)
М. П.

(ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Звітна
Звітна нова
Консолідована
Уточнююча

Додаток ПЗ
до рядка 09 Податкової декларації з податку
на прибуток підприємства

Код платника податку за ЄДРПОУ

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Звітний період 20__ року

I квартал	Півріччя	Три квартали	Рік
II квартал*	II–III квартали*		II–IV квартали*

* Звітні (податкові) періоди, що використовувались у 2011 році.

Таблиця 1. Розрахунок прибутку, що звільняється від оподаткування

Показники	Код рядка	Сума
1	2	3
Прибуток, звільнений від оподаткування, або збиток від діяльності, прибуток від якої звільняється від оподаткування, в тому числі ¹ :	09	
на підставі "А" (рядок А1 – рядок А2 – рядок А3)	09.1	
Доходи, які не оподатковуються на підставі "А"	А1	
Собівартість придбаних (виготовлених) та реалізованих товарів (робіт, послуг), яка відноситься до діяльності "А"	А2	
Інші витрати, які відносяться до діяльності "А"	А3	

Таблиця 2. Підстави для застосування пільги

Підстава	Норма Податкового кодексу України	Підпункт (частина)	Пункт	Стаття
А ²				

¹ Підставу "А" надано для прикладу, заповнюється від "А" до "Я" за наявності законодавчих підстав.

Керівник платника податку

_____ (підпис)
М. П.

_____ (ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

_____ (підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

Звітна
Звітна нова
Консолідована
Уточнююча

Додаток ЗП
до рядка 13 Податкової декларації з податку
на прибуток підприємства

Код платника податку за ЄДРПОУ

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Звітний період 20__ року

I квартал	Півріччя	Три квартали	Рік
II квартал*	II–III квартали*		II–IV квартали*

* Звітні (податкові) періоди, що використовувались у 2011 році.

Таблиця 1. Зменшення нарахованої суми податку

Показники	Код рядка	Сума
1	2	3
Зменшення нарахованої суми податку (рядок 13.1 + рядок 13.2 + рядок 13.5.1 + рядок 13.6)	13	
Сума податку на прибуток, отриманий з іноземних джерел, що сплачений суб'єктами господарювання за кордоном, яка зараховується під час сплати ними податку в Україні в розмірі, який не перевищує суми податку, що підлягає сплаті таким платником протягом такого звітного (податкового) періоду	13.1	
Сума податку, нарахованого платником податку на прибуток (при консолідованій сплаті) за місцезнаходженням його відокремлених підрозділів	13.2	
Сума сплачених авансових внесків при виплаті дивідендів (прирівняних до них платежів) в звітному (податковому) періоді	13.3	
Сума сплачених авансових внесків при виплаті дивідендів (прирівняних до них платежів) у минулих періодах, не врахована у зменшення податку (рядок 13.5.2 додатка ЗП до рядка 13 Податкової декларації попереднього звітного (податкового) періоду)	13.4	
Сума сплачених авансових внесків при виплаті дивідендів (прирівняних до них платежів) (рядок 13.3 + рядок 13.4), у тому числі:	13.5	
сума, що відноситься на зменшення нарахованої суми податку в поточному звітному (податковому) періоді	13.5.1	
сума, що відноситься на зменшення нарахованої суми податку в наступних звітних (податкових) періодах (рядок 13.5 – рядок 13.5.1, переноситься до рядка 13.4 додатка ЗП до рядка 13 Податкової декларації за наступний звітний (податковий) період)	13.5.2	
Податок на землю, що використовується в сільськогосподарському виробничому обороті виробників сільськогосподарської продукції	13.6	

Закінчення додатка ЗП

**Таблиця 2. Розрахунок податку,
що сплачується за місцезнаходженням відокремленого підрозділу**

Підрозділи платника податку	Код рядка	Сума витрат	Питома вага (графа 3 / графу 3 рядка А)	Нарахована сума податку ¹ (графа 5 рядка А х графу 4)
1	2	3	4	5
Платник податку за консолідованою декларацією	А		Х	
Відокремлені підрозділи в цілому, у тому числі:	13.2 ²			
відокремлений підрозділ	13.2.1			
відокремлений підрозділ ³	13.2.2			

¹ У рядку А графи 5 таблиці 2 відображається сума рядків 11 та 12 Податкової декларації з податку на прибуток підприємства, зменшена на суму рядків 13.1, 13.5.1 та 13.6 таблиці 1 цього додатка.

² Сума рядка 13.2 графи 5 таблиці 2 відображається у рядку 13.2 таблиці 1 цього додатка.

³ Кількість рядків може бути збільшено залежно від кількості відокремлених підрозділів.

Керівник платника податку

(підпис)
М. П.

(ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Продовження додатка ПН

Види доходів	Код рядка	Сума доходів	Ставка податку (%) згідно з Податковим кодексом України	Ставка податку (%) згідно з міжнародним договором ³	Сума податку (графу 3 x графу 4 / 100 або графу 5 / 100) ⁴
1	2	3	4	5	6
Винагорода за провадження культурної, освітньої, релігійної, спортивної, розважальної діяльності	11		15		
Брокерська, комісійна, агентська винагорода	12		15		
Доходи, одержані від діяльності у сфері розваг (крім діяльності з проведення державної грошової лотереї)	13		15		
Доходи у вигляді благодійних внесків та пожертв на користь нерезидентів	14		15		
Інші доходи	15		15		
Прибуток від операцій з безпроцентними (дисконтними) облігаціями чи казначейськими зобов'язаннями ⁵	16		— ⁶		
Проценти, дохід (дисконт) на державні цінні папери, або облігації місцевих позик, або боргові цінні папери, виконання зобов'язань за якими забезпечено державними або місцевими гарантіями, які продані (розміщені) нерезидентами за межами території України	17		X	X	X
Проценти за отримані державою або до бюджету Автономної Республіки Крим чи міського бюджету позики (кредити або зовнішні запозичення), які відображаються в Державному бюджеті України або місцевих бюджетів чи кошторисі Національного банку України, або кредити (позики), які отримані суб'єктами господарювання та виконання яких забезпечено державними або місцевими гарантіями	18		X	X	X
Доходи за виробництво та/або розповсюдження реклами	19		20		
Всього	20		X	X	

Закінчення додатка ПН

Таблиця 2. Розрахунок прибутку від операцій з безпроцентними (дисконтними) облигаціями чи казначейськими зобов'язаннями (рядок 16 таблиці 1)

№ з/п	Дата придбання цінних паперів	Ціна придбання цінних паперів	Номінальна вартість цінних паперів	Сума прибутку (графа 4 – графа 3)	Сума податку (графа 5 x ____ ⁶ / 100)
1	2	3	4	5	6
1					
2					
n					
16	X	X	X		

¹ Згідно з переліком офшорних зон, встановленим Кабінетом Міністрів України.

² Додаток заповнюється окремо по кожному нерезиденту, якому виплачуються доходи.

² У разі застосування міжнародного договору вказати його назву та норму, за якою застосовується передбаченим договором ставка податку (порядок застосування міжнародного договору України про уникнення подвійного оподаткування відповідно до статті 103 розділу II Податкового кодексу України):

⁴ Значення граfi 6 рядка 20 таблиці 1 переноситься до рядка 17 Податкової декларації з податку на прибуток підприємства.

⁵ Значення рядка 16 граfi 3 таблиці 1 відповідає сумі в рядку 16 граfi 5 таблиці 2. Значення рядка 16 граfi 6 таблиці 1 відповідає сумі в рядку 16 граfi 6 таблиці 2.

⁶ Зазначається основна ставка податку на прибуток (рядок 10 Податкової декларації з податку на прибуток підприємства).

Керівник платника податку

(підпис)
М. П.

(ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Звітна
Звітна нова
Консолідована
Уточнююча

Додаток АВ
до рядка 20 Податкової декларації з податку
на прибуток підприємства

Код платника податку за ЄДРПОУ

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Звітний період 20__ року

I квартал	Півріччя	Три квартали	Рік
II квартал*	II–III квартали*		II–IV квартали*

* Звітні (податкові) періоди, що використовувались у 2011 році.

Розрахунок авансового внеску з податку на прибуток на суму випланих дивідендів¹

Показники	Код рядка	Сума, грн
1	2	3
Сума випланих у звітному (податковому) періоді дивідендів, в тому числі:	1	
Сума дивідендів, виплачена фізичним особам	1.1	
Сума дивідендів, виплачена у вигляді акцій (часток, паїв), емітованих платником податку, за умови, що така виплата ніяким чином не змінює пропорцій (часток) участі всіх акціонерів (власників) у статутному фонді емітента	1.2	
Сума дивідендів, виплачена інститутом спільного інвестування	1.3	
Сума дивідендів, виплачена управителем фонду операцій з нерухомістю при виплаті платежів власникам сертифікатів фонду операцій з нерухомістю в результаті розподілу доходу фонду операцій з нерухомістю	1.4	
Сума дивідендів, що отримана материнською компанією	2	
Сума перевищення випланих над отриманими материнською компанією дивідендами у попередньому звітному (податковому) році (рядок 4 цього додатка за попередній звітний (податковий) рік)	3	
Сума дивідендів, з якої має бути сплачено авансовий внесок у звітному (податковому) періоді (рядок 1 – рядок 1.1 – рядок 1.2 – рядок 1.3 – рядок 1.4 – рядок 2 – рядок 3)	4	
Сума авансового внеску при виплаті дивідендів, що має бути сплачена у звітному (податковому) періоді (рядок 4 x рядок 10 Податкової декларації / 100), в тому числі:	5	
Сума авансового внеску при виплаті дивідендів у звітному (податковому) періоді, що має бути сплачена за місцезнаходженням юридичної особи (переноситься в рядок 20 Податкової декларації)	5.1	

¹ Рядки 1, 1.1, 1.2, 1.3, 1.4 та 2 цього додатка заповнюються материнською компанією наростаючим підсумком, починаючи з 01.04.2011.

Керівник платника податку

(підпис)
М. П.

(ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Код платника податку за ЄДРПОУ

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Додаток ВП

до Податкової декларації з податку на прибуток підприємства

Звітний період, у якому виявлено помилку(и)

1	Звітний рік 20__	I квартал	Півріччя	Три квартали	Рік
			II квартал*	II–III квартали*	II–IV квартали*

Звітний період, за який виявлено помилку(и)

2	Звітний рік 20__	I квартал	Півріччя	Три квартали	Рік
			II квартал ¹	II–III квартали ¹	II–IV квартали ¹

Розрахунок податкових зобов'язань за період, у якому виявлено помилку(и)²

ПОКАЗНИКИ	Код рядка	Сума
1	2	3
Доходи, що враховуються при визначенні об'єкта оподаткування (рядок 02 + рядок 03)	01	
Дохід від операційної діяльності (дохід від реалізації товарів (робіт, послуг))	02	
Інші доходи	03 ІД	
Витрати, що враховуються при визначенні об'єкта оподаткування (рядок 05 + рядок 06)	04	
Витрати операційної діяльності, в тому числі:	05	
Собівартість придбаних (виготовлених) та реалізованих товарів (робіт, послуг)	05.1	
Інші витрати (сума рядків 06.1–06.5)	06	
Адміністративні витрати	06.1	
Витрати на збут	06.2	
Фінансові витрати відповідно до підпункту 138.10.5 пункту 138.10 статті 138 розділу III Податкового кодексу України, в тому числі:	06.3	
проценти, що включаються до витрат з урахуванням обмежень, встановлених пунктом 141.2 статті 141 розділу III Податкового кодексу України	06.3.1	
Інші витрати звичайної діяльності та інші операційні витрати	06.4 ІВ	
Від'ємне значення об'єкта оподаткування попереднього звітного (податкового) року (від'ємне значення рядка 07 Податкової декларації за попередній звітний (податковий) рік)	06.5	
Об'єкт оподаткування від усіх видів діяльності (рядок 01 – рядок 04) (+,–)	07	
Об'єкт оподаткування від діяльності, що підлягає патентуванню (+, –)	08 ТП	
Прибуток, звільнений від оподаткування, або збиток від діяльності, прибуток від якої звільняється від оподаткування (+, –)	09 ПЗ	
Ставка податку на прибуток у відсотках	10	
Податок на прибуток від діяльності, що не підлягає патентуванню (рядок 07 – рядок 08 – рядок 09 (при позитивному значенні) x рядок 10/100)	11	

Продовження додатка ВП

ПОКАЗНИКИ	Код рядка	Сума
1	2	3
Податок на прибуток від діяльності, що підлягає патентуванню, зменшений на вартість торгових патентів	12 ТП	
Зменшення нарахованої суми податку	13 ЗП	
Податок на прибуток за звітний (податковий) період (рядок 11 + рядок 12 – рядок 13)	14	
Податок на прибуток за результатами попереднього звітного (податкового) періоду поточного року з урахуванням уточнень (рядок 14 Податкової декларації за попередній звітний (податковий) період)	15	
Податок на прибуток, нарахований за результатами останнього календарного кварталу (звітного) податкового періоду (рядок 14 – рядок 15) (+,-)	16	
Сума податків, які утримуються при виплаті доходів (прибутків) нерезидентам за звітний (податковий) період	17 ПН	
Сума податків, які утримуються при виплаті доходів (прибутків) нерезидентам за результатами попереднього звітного (податкового) періоду поточного року з урахуванням уточнень (рядок 17 Податкової декларації за попередній звітний (податковий) період)	18	
Сума податків, які утримуються при виплаті доходів (прибутків) нерезидентам, нарахована за результатами останнього календарного кварталу звітного (податкового) періоду (рядок 17 – рядок 18)	19	
Сума авансового внеску при виплаті дивідендів, що має бути сплачена у звітному (податковому) періоді за місцезнаходженням юридичної особи	20 АВ	
Сума авансового внеску при виплаті дивідендів, що мала бути сплачена у попередньому звітному (податковому) періоді поточного року за місцезнаходженням юридичної особи з урахуванням уточнень (рядок 20 Податкової декларації за попередній звітний (податковий) період)	21	
Сума авансового внеску при виплаті дивідендів, нарахована за результатами останнього календарного кварталу звітного (податкового) періоду, що має бути сплачена за місцезнаходженням юридичної особи (рядок 20 – рядок 21)	22	
Збільшення податкового зобов'язання звітного (податкового) періоду(ів), що уточнюється(ються) (позитивне значення (рядок 16 – рядок 16 Податкової декларації, яка уточнюється) + позитивне значення (рядок 22 – рядок 22 Податкової декларації, яка уточнюється)) (переноситься до рядка 23 Податкової декларації (звітної/звітної нової/консолідованої))	23	
Сума штрафу при відображенні недоплати у складі Податкової декларації, що подається за звітний (податковий) період, наступний за періодом, у якому виявлено факт заниження податкового зобов'язання (рядок 23 x 5%) (переноситься до рядка 24 Податкової декларації (звітної/звітної нової/консолідованої))	24	
Пеня, нарахована на виконання вимог підпункту 129.1.2 пункту 129.1 статті 129 розділу II Податкового кодексу України (переноситься до рядка 25 Податкової декларації (звітної/звітної нової/консолідованої))	25	

Закінчення додатка ВП

ПОКАЗНИКИ	Код рядка	Сума
1	2	3
Зменшення податкового зобов'язання звітного (податкового) періоду(ів), що уточнюється(ються) (від'ємне значення (рядок 16 – рядок 16 Податкової декларації, яка уточнюється) + від'ємне значення (рядок 22 – рядок 22 Податкової декларації, яка уточнюється)) (переноситься до рядка 26 Податкової декларації (звітної/звітної нової/консолідованої))	26	
Збільшення податкового зобов'язання звітного (податкового) періоду(ів), що уточнюється(ються) (позитивне значення (рядок 19 – рядок 19 Податкової декларації, яка уточнюється)) (переноситься до рядка 28 Податкової декларації (звітної/звітної нової/консолідованої))	28	
Сума штрафу при відображенні недоплати у складі Податкової декларації, що подається за звітний (податковий) період, наступний за періодом, у якому виявлено факт заниження податкового зобов'язання (рядок 28 x 5%) (переноситься до рядка 29 Податкової декларації (звітної/звітної нової/консолідованої))	29	
Пеня, нарахована на виконання вимог підпункту 129.1.2 пункту 129.1 статті 129 розділу II Податкового кодексу України (переноситься до рядка 30 Податкової декларації (звітної/звітної нової/консолідованої))	30	
Зменшення податкового зобов'язання звітного (податкового) періоду(ів), що уточнюється(ються) (від'ємне значення (рядок 19 – рядок 19 Податкової декларації, яка уточнюється)) (переноситься до рядка 31 Податкової декларації (звітної/звітної нової/консолідованої))	31	

¹ Звітні (податкові) періоди, що використовувались у 2011 році.

² Заповнюється у разі самостійного виправлення помилок шляхом уточнення показників Податкової декларації відповідно до статті 50 розділу II Податкового кодексу України.

Керівник платника податку

(підпис)
М. П.

(ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Звітна
Звітна нова
Консолідована
Уточнююча

Додаток ОК
до Податкової декларації з податку
на прибуток підприємства

Код платника податку за ЄДРПОУ

Звітний період 20__ року

--	--	--	--	--	--	--	--

І квартал	Півріччя	Три квартали	Рік
-----------	----------	--------------	-----

Розділ I. Перелік доходів у розрізі контрагентів – платників єдиного податку

№ з/п	Фізичні особи – підприємці		
	П.І.Б. платника	Реєстраційний номер облікової картки / серія та номер паспорта ¹	Загальна сума без ПДВ
1	2	3	4
1			
2			
....			
Усього:	X	X	
Юридичні особи – суб'єкти господарювання			
	Найменування платника	Код за ЄДРПОУ	Загальна сума без ПДВ
1	2	3	4
2			
...			
Усього:	X	X	
Разом:	X	X	

Розділ II. Перелік витрат у розрізі контрагентів – платників єдиного податку

№ з/п	Фізичні особи – підприємці		
	П.І.Б. платника	Реєстраційний номер облікової картки / серія та номер паспорта ¹	Загальна сума без ПДВ
1	2	3	4
1			
2			
....			
Усього:	X	X	
Юридичні особи – суб'єкти господарювання			
	Найменування платника	Код за ЄДРПОУ	Загальна сума без ПДВ
1	2	3	4
1			
2			
...			
Усього:	X	X	
Разом:	X	X	

* Зазначаються фізичними особами, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний орган державної податкової служби і мають відмітку у паспорті.

Керівник платника податку

(підпис)
М. П.

(ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Додаток Ж

Правила проведення “Турніру ерудитів”

Геній – терпіння думки, зосередженої в якомусь напрямі.

Ісаак Ньютон

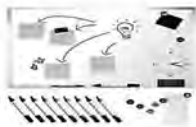
Мета:

закріплення вивченого матеріалу. Навчитися швидко реагувати і відповідати на запитання, працювати в малих групах, знаходити (або розрахувати) та аргументувати свою відповідь виявлення рівня ерудованості та зібраності студентів у швидкозмінних і непередбачуваних обставинах.

Учасники:

студенти групи діляться на малі групи по чотири – шість осіб у кожній.

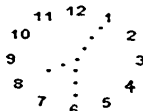

Реквізит:

проектор та ноутбук для висвітлення завдань; калькулятори, папір, олівці – для вирішення розрахункових завдань.

Час:

60 ХВ

Додаток 3

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства фінансів
України
07.11.2011 № 1395
(у редакції наказу Міністерства
фінансів України
від 03.02.2012 № 84

(Податкова декларація із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства фінансів № 806 від 06.07.2012)

Відмітка про одержання
(штамп органу державної податкової
служби, дата, вхідний номер)

**ПОДАТКОВА ДЕКЛАРАЦІЯ
ПРО МАЙНОВИЙ СТАН І ДОХОДИ***

I. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

1	Тип декларації:	Звітний (податковий) період:
	☐ Звітна ☐ Звітна нова ☐ Уточнююча	☐ квартал ¹ ☐ рік
2		Звітний (податковий) період, що уточнюється:
		☐ квартал ¹ ☐ рік
3	Прізвище, ім'я, по батькові платника податку: _____	
4	Реєстраційний номер облікової картки платника податків _____ або серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний орган державної податкової служби і мають відмітку у паспорті) _____	
5	Податкова адреса (місце проживання) платника податку: Область: _____ Район: _____ Місто (селище, село): _____ Вулиця: _____ Номер будинку: _____ Корпус: _____ Номер квартири: _____	Поштовий індекс: _____ Контактні телефони: ² _____ E-mail: ² _____
6	Найменування органу державної податкової служби, до якого подається декларація: _____	
7	Резидентський статус платника податку ☐ резидент ☐ нерезидент	8 Декларація заповнена: ☐ самостійно платником податку ☐ уповноваженою на це особою ³
9	Реквізити банківського рахунку для перерахування коштів у разі повернення надміру утриманих (сплачених) сум податку, у тому числі при застосуванні права на податкову знижку: Номер рахунку: _____ Відкритий в установі банку: _____ Код банку: _____ МФО банку: _____	

* Додатки 1-7 до декларації заповнюються та подаються виключно за наявності доходів (витрат), розрахункових яких містяться у цих додатках.

Продовження

Код рядка	II. ДОХОДИ, ЯКІ ВКЛЮЧАЮТЬСЯ ДО ЗАГАЛЬНОГО РІЧНОГО ОПОДАТКОВУВАНОВОГО ДОХОДУ	Сума нарахованого (виплаченого) доходу (грн)	Сума податку (грн)	
			утриманого (сплаченого) податковим агентом	яка підлягає сплаті платником податку самостійно
1	2	3	4	5
01	Доходи, які включаються до загального річного оподаткованого доходу, в тому числі:			
01.01	Заробітна плата			
01.02	Доходи від операцій з продажу (обміну) об'єктів нерухомого та/або рухомого майна (додаток 2) ⁴			
01.03	Дохід від надання майна в лізинг, оренду (суборенду), житловий найм (піднайм) (додаток 2) ⁴			
01.04	Інвестиційний прибуток (додаток 3) ⁴			
01.05	Вартість успадкованого чи отриманого у дарунок майна (додаток 2) ⁴			
01.06	Іноземні доходи (додаток 4) ⁴			
01.07	Інші доходи			

Код рядка	III. ДОХОДИ, ОТРИМАНІ ФІЗИЧНОЮ ОСОБОЮ - ПІДПРИЄМЦЕМ ВІД ПРОВАДЖЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	Сума (грн)
1	2	3
02	Сума загального оподаткованого доходу, отриманого від провадження господарської діяльності (колонка 3 розділу I додатка 5) ⁴	
03	Розрахунки з бюджетом:	×
03.01	сума податку, що підлягає сплаті до бюджету (рядок 07.01 додатка 5) ⁴	
03.02	сума податку, що підлягає поверненню з бюджету (рядок 07.02 додатка 5) ⁴	

Код рядка	IV. ДОХОДИ, ОТРИМАНІ ФІЗИЧНОЮ ОСОБОЮ, ЯКА ПРОВАДИТЬ НЕЗАЛЕЖНУ ПРОФЕСІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ	Сума (грн)
1	2	3
04	Сума загального оподаткованого доходу, отриманого від провадження незалежної професійної діяльності	
05	Сума документально підтверджених витрат, необхідних для провадження незалежної професійної діяльності	
06	Сума чистого оподаткованого доходу (рядок 04 – рядок 05)	
07	Сума податку, що підлягає сплаті до бюджету	

Код рядка	V. РОЗРАХУНОК ПОДАТКОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ З ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ	Сума (грн)
1	2	3
08	Сума загального річного оподаткованого доходу (рядок 01 колонки 3 + рядок 02 + рядок 04)	
09	Сума податкових зобов'язань з податку на доходи фізичних осіб (рядок 01 колонки 5 + рядок 03.01 + рядок 07)	
10	Сума податку, сплаченого платником податку самостійно на дату подання декларації	
11	Сума податку, на яку зменшуються податкові зобов'язання у зв'язку з використанням права на податкову знижку згідно із статтею 166 розділу IV Податкового кодексу України (рядок 12 додатка 6) ⁴	
12	Сума податків, сплачених за кордоном, на яку зменшуються податкові зобов'язання згідно з підпунктом 170.11.2 пункту 170.11 статті 170 розділу IV Податкового кодексу України (колонка 6 додатка 4, але не більше значення рядка 09) ⁴	
13	Розрахунки з бюджетом:	×
13.01	сума податку, що підлягає сплаті до бюджету (позитивне значення (рядок 09 – рядок 10 – рядок 11 – рядок 12 – рядок 03.02))	
13.02	сума податку, що підлягає поверненню з бюджету (від'ємне значення (рядок 09 – рядок 10 – рядок 11 – рядок 12 – рядок 03.02))	

Продовження

Код рядка	VI. РОЗРАХУНОК ПОДАТКОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У ЗВ'ЯЗКУ З ВИПРАВЛЕННЯМ САМОСТІЙНО ВИЯВЛЕНИХ ПОМИЛОК	Сума (грн)
1	2	3
14	Сума податку на доходи фізичних осіб, яка підлягала перерахуванню до бюджету, за даними звітного (податкового) періоду, в якому виявлена помилка	
15	Уточнена сума податкових зобов'язань за звітний (податковий) період, у якому виявлена помилка	
16	Розрахунки у зв'язку з виправленням помилки:	х
16.01	збільшення суми, яка підлягала перерахуванню до бюджету (рядок 15 – рядок 14, якщо рядок 15 > рядка 14)	
16.02	зменшення суми, яка підлягала перерахуванню до бюджету (рядок 15 – рядок 14, якщо рядок 15 < рядка 14)	
17	Сума штрафу, яка нарахована платником податку самостійно у зв'язку з виправленням помилки, ___ % (рядок 16.01 × 3 % або 5 %)	
18	Сума пені, яка нарахована платником податку самостійно відповідно до підпункту 129.1.2 пункту 129.1 статті 129 розділу II Податкового кодексу України	

VII. ВІДОМОСТІ ПРО НЕРУХОМЕ МАЙНО				
№ з/п	Перелік об'єктів	Місцезнаходження об'єкта (країна, адреса)	Загальна площа (кв. м)	Житлова площа (кв. м)
1	Земельні ділянки			
2	Житловий будинок			
3	Квартира			
4	Садовий (дачний) будинок			
5	Гараж			
6	Інше нерухоме майно			

VIII. ВІДОМОСТІ ПРО РУХОМЕ МАЙНО				
№ з/п	Перелік об'єктів	Марка, модель	Рік випуску	Об'єм двигуна (куб. см), потужність двигуна (кВт), довжина корпусу судна (см), максимальна злітна маса повітряного судна (кг)
1	Автомобілі легкові			
2	Автомобілі вантажні (спеціальні)			
3	Водні транспортні засоби			
4	Повітряні судна			
5	Інші транспортні засоби			

Закінчення

Дата подання декларації: . .

До декларації додаються (потрібне позначити):

додатки до декларації: 1 2 3 4 5 6 7 доповнення до декларації (заповнюється і подається платником податку відповідно до пункту 46.4 статті 46 розділу II Податкового кодексу України) на _____ аркушах.

Інформація, наведена в декларації, додатках і доповненнях до декларації, є достовірною.

Фізична особа - платник податку**або уповноважена особа**_____
(підпис)_____
(ініціали та прізвище)¹ Заповнюється у разі подання декларації фізичною особою - підприємцем за результатами звітного кварталу, в якому розпочата господарська діяльність або відбувся перехід на загальну систему оподаткування.² Заповнюється за бажанням платника податку.³ У разі якщо декларація заповнюється і подається уповноваженою на це особою, разом з декларацією заповнюється і подається додаток 1 до декларації.⁴ У разі отримання таких доходів та/або використання права на податкову знижку разом з декларацією заповнюється і подаються відповідні додатки до декларації.

Ця частина декларації заповнюється посадовими особами органу державної податкової служби

Відмітка про внесення даних до електронної бази податкової звітності

" __ " _____ 20__ року

(посадова особа органу державної податкової служби (підпис, ініціали та прізвище))

За результатами камеральної перевірки декларації (потрібне позначити):

порушень (помилку) не виявлено

складено акт від " __ " _____ 20__ року № _____

(посадова особа органу державної податкової служби (підпис, ініціали та прізвище))

" __ " _____ 20__ року

Директор департаменту податкової, митної
політики та методології бухгалтерського обліку

М. О. Чмерук

Відмітка про одержання
(штамп органу державної податкової
служби, дата, вхідний номер)

Додаток 1
до рядка 8 розділу I податкової
декларації про майновий стан і доходи

Прізвище, ім'я, по батькові платника податку: _____

Рестраційний номер облікової картки платника податків _____
або серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття
рестраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний орган державної податкової
служби і мають відмітку у паспорті) _____

Звітна Звітний період: рік квартал¹

Звітна нова

Уточнююча Звітний період, що уточнюється: рік квартал¹

Інформація про особу, уповноважену на заповнення декларації

1	Декларація заповнена:			
	☐ Особою, нотаріально уповноваженою платником податку здійснювати таке заповнення ☐ Опікуном або піклувальником щодо доходів, отриманих неповнолітньою особою або особою, визнаною судом недієздатною ☐ Спадкоємцем (розпорядником майна, державним виконавцем) щодо доходів, отриманих протягом звітного податкового року платником податку, який номер ☐ Державним виконавцем, уповноваженим здійснювати заходи щодо забезпечення майнових претензій кредиторів платника податку, визнаного в установленому порядку банкрутом			
2	Прізвище, ім'я, по батькові уповноваженої особи: _____			
3	Рестраційний номер облікової картки платника податків _____ або серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття рестраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний орган державної податкової служби і мають відмітку у паспорті) _____			
	<table border="1"> <tr> <td>4</td> <td>Податкова адреса (місце проживання) уповноваженої особи: Область: _____ Район: _____ Місто (селище, село): _____ Вулиця: _____ Номер будинку: _____ Корпус: _____ Номер квартири: _____</td> <td>Поштовий індекс: _____ Контактні телефони:² _____ E-mail:² _____</td> </tr> </table>		4	Податкова адреса (місце проживання) уповноваженої особи: Область: _____ Район: _____ Місто (селище, село): _____ Вулиця: _____ Номер будинку: _____ Корпус: _____ Номер квартири: _____
4	Податкова адреса (місце проживання) уповноваженої особи: Область: _____ Район: _____ Місто (селище, село): _____ Вулиця: _____ Номер будинку: _____ Корпус: _____ Номер квартири: _____	Поштовий індекс: _____ Контактні телефони: ² _____ E-mail: ² _____		
5	Нотаріально посвідчена довіреність № _____ Дата видачі: _____ Ким посвідчено: _____ Термін дії: _____			
6	Найменування юридичної особи: _____			
	Код за ЄДРПОУ: <input type="text" value=""/> <input type="text" value=""/> <input type="text" value=""/> <input type="text" value=""/> <input type="text" value=""/> <input type="text" value=""/> <input type="text" value=""/> <input type="text" value=""/> <input type="text" value=""/>			
7	Податкова адреса (місцезнаходження) юридичної особи: Область: _____ Район: _____ Місто (селище, село): _____ Вулиця: _____ Номер будинку: _____ Корпус: _____ Номер квартири: _____			
	Поштовий індекс: _____ Контактні телефони: ² _____ E-mail: ² _____			
8	Договір доручення на заповнення декларації № _____ Дата укладання: _____			

Інформація, наведена в додатку до декларації, є достовірною.

Особа, уповноважена на заповнення декларації _____

(підпис)

_____ (ініціали та прізвище)

¹ Заповнюється у разі подання декларації фізичною особою - підприємцем за результатами звітного кварталу, в якому розпочата господарська діяльність або відбувся перехід на загальну систему оподаткування.

² Заповнюється за бажанням платника податку.

Продовження додатка 2

№ з/п	Перелік об'єктів	Найменування і характеристика	Операції продажу (обміну)		Оренда (суборенда), житловий найм (піднайм)		Спадщина чи дарування		
			сума доходу (грн)	сума податку (грн)	сума доходу (грн)	сума податку (грн)	вартість майна (грн)	сума податку (грн)	успадкованого подарованого
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4	Сума страхового відшкодування								
5	Готівка або кошти, що зберігаються на рахунках, відкритих у банківських і небанківських фінансових установах								
6	Загальна сума отриманих доходів			X		X			X
7	Загальна сума податку на доходи фізичних осіб, у тому числі:		X		X		X	X	
8	утриманого (сплаченого) податковим агентом		X		X		X	X	
9	яка підлягає сплаті платником податку самостійно		X		X		X	X	

Інформація, наведена в додатку до декларації, є достовірною.

Фізична особа - платник податку

або уповноважена особа

_____ (підпис)

_____ (ініціали та прізвище)

Відмітка про одержання
(штамп органу державної податкової
служби, дата, вхідний номер)

Додаток 3
до рядка 01.04 податкової декларації
про майновий стан і доходи

Прізвище, ім'я, по батькові платника податку: _____

Ресстраційний номер облікової картки платника податків
або серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття
ресстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний орган державної податкової
служби і мають відмітку у паспорті)

Звітна Звітний період: рік
 Звітна нова
 Уточнююча Звітний період, що уточнюється: рік

РОЗРАХУНОК
податкових зобов'язань з податку на доходи фізичних осіб,
отриманих від операцій з інвестиційними активами
I. ЗАГАЛЬНИЙ ФІНАНСОВИЙ РЕЗУЛЬТАТ

№ з/п	Перелік операцій за окремими інвестиційними активами	Найменування і характеристика	Сума доходу, отриманого від продажу інвестиційного активу	Сума витрат на придбання інвестиційного активу	Фінансовий результат операцій з інвестиційними активами (інвестиційний прибуток (+) або інвестиційний збиток (-))
1	2	3	4	5	6
1	Цінні папери, деривативи, що перебувають в обігу на організованому ринку цінних паперів				
2	Цінні папери, деривативи, що не перебувають в обігу на організованому ринку цінних паперів				
3	Корпоративні права (інші, ніж цінні папери)				
4	Сума інвестиційних прибутків та інвестиційних збитків поточного звітного року				
5	Сума від'ємного значення загального фінансового результату операцій з інвестиційними активами попереднього звітного періоду				
6	Загальний фінансовий результат операцій з інвестиційними активами (рядок 4 – рядок 5)				

Код рядка	II. РОЗРАХУНОК ПОДАТКОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ	Сума (грн)
7	Сума податку на доходи фізичних осіб, у тому числі:	
8	утриманого (сплаченого) податковим агентом	
9	яка підлягає сплаті платником податку самостійно	

Інформація, наведена в додатку до декларації, є достовірною.

Фізична особа - платник податку
або уповноважена особа

_____ (підпис)

_____ (ініціали та прізвище)

Відмітка про одержання
(штамп органу державної податкової
служби, дата, вхідний номер)

Додаток 5

до розділу III податкової декларації про
майновий стан і доходи

Прізвище, ім'я, по батькові платника податку: _____

Ресстраційний номер облікової картки платника податків

або серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття

ресстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний орган державної податкової
служби і мають відмітку в паспорті) Звітна Звітний період: 0 рік квартал¹ Звітна нова Уточнююча Звітний період, що уточнюється: 0 рік квартал¹

РОЗРАХУНОК

податкових зобов'язань з податку на доходи фізичних осіб, отриманих
фізичною особою - підприємцем від провадження господарської діяльності

I. ДОХОДИ ВІД ПРОВАДЖЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

№ з/п	Назва і код виду економічної діяльності згідно з КВЕД, за здійснення якого одержано дохід	Сума одержаного доходу (грн)	Вартість документально підтверджених витрат, пов'язаних з господарською діяльністю (грн), в тому числі			Сума чистого оподаткованого доходу (колонка 3 – колонка 4 – колонка 5 – колонка 6) (грн)
			вартість придбаних товарно-матеріальних цінностей, що реалізовані або використані у виробництві продукції	витрати на оплату праці та нарахування на заробітну плату	інші витрати, включаючи вартість виконаних робіт, наданих послуг	
1	2	3	4	5	6	7
Усього						

Код рядка	II. РОЗРАХУНОК ПОДАТКОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ	Сума (грн)
01	Розмір середньомісячного річного оподаткованого доходу (колонка 7 / кількість календарних місяців, протягом яких одержано такі доходи)	
02	Сума перевищення середньомісячного річного оподаткованого доходу над десятикратним розміром мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного податкового року (позитивний результат різниці між значенням рядка 01 та десятикратним розміром мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового року)	
03	Сума податку на доходи фізичних осіб ((15% × (рядок 01 – рядок 02) + 17% × рядок 02) × кількість календарних місяців, протягом яких одержано такі доходи)	
04	Сума збору за провадження деяких видів підприємницької діяльності, сплаченого платником податку протягом звітного (податкового) періоду	
05	Сума податку, зменшена на суму збору за провадження деяких видів підприємницької діяльності (позитивне значення (рядок 03 – рядок 04))	
06	Сума авансових платежів з податку, сплачених платником податку протягом звітного (податкового) періоду	
07	Розрахунки з бюджетом:	×
07.01	сума податку, що підлягає сплаті до бюджету (позитивне значення (рядок 05 – рядок 06))	
07.02	сума податку, що підлягає поверненню з бюджету (від'ємне значення (рядок 05 – рядок 06))	
08	Розмір квартальних авансових платежів з податку, що підлягають сплаті до бюджету у наступному за звітним році (рядок 03 × 25%)	
09	Рядок виключено	

Інформація, наведена в додатку до декларації, є достовірною.

Фізична особа - платник податку
або уповноважена особа

_____ (підпис)

_____ (ініціали та прізвище)

¹ Заповнюється у разі подання декларації фізичною особою - підприємцем за результатами звітного кварталу, в якому розпочата господарська діяльність або відбувся перехід на загальну систему оподаткування.

Відмітка про одержання
(штамп органу державної податкової
служби, дата, вхідний номер)

Додаток 6
до рядка 11 податкової декларації про
майновий стан і доходи

Прізвище, ім'я, по батькові платника податку: _____

Рестраційний номер облікової картки платника податків _____
або серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття
рестраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний орган державної податкової
служби і мають відмітку у паспорті) _____

Звітна Звітний період: рік
 Звітна нова
 Уточнююча Звітний період, що уточнюється: рік

ПЕРЕЛІК

**сум витрат, що включаються до складу податкової знижки
згідно із статтю 166 розділу IV Податкового кодексу України**

Код рядка	Перелік витрат, фактично понесених платником податку протягом звітного (податкового) періоду	Реквізити документів, які підтверджують витрати	Сума (грн)
01	Частина суми процентів, сплачених таким платником податку за користування іпотечним житловим кредитом, що визначається відповідно до статті 175 розділу IV Податкового кодексу України		
02	Сума коштів або вартість майна, переданих платником податку у вигляді пожертвувань або благодійних внесків неприбутковим організаціям, зареєстрованим в Україні та внесеним до Реєстру неприбуткових організацій та установ на дату передачі таких коштів та майна, у розмірі, що не перевищує 4 відсотки суми його загального оподаткованого доходу такого звітного року		
03	Сума коштів, сплачених платником податку на користь закладів освіти для компенсації вартості здобуття середньої професійної або вищої освіти такого платника податку та/або члена його сім'ї першого ступеня споріднення, який не одержує заробітної плати. Така сума не може перевищувати розміру доходу, визначеного в абзаці першому підпункту 169.4.1 пункту 169.4 статті 169 розділу IV Податкового кодексу України, в розрахунку на кожну особу, яка навчається, за кожний повний або неповний місяць навчання протягом звітного податкового року		
04*	Сума коштів, сплачених платником податку на користь закладів охорони здоров'я для компенсації вартості платних послуг з лікування такого платника податку або члена його сім'ї першого ступеня споріднення, у тому числі для придбання ліків (донорських компонентів, протезно-ортопедичних пристосувань, виробів медичного призначення для індивідуального користування інвалідів), а також сума коштів, сплачених платником податку, визнаним в установленому порядку інвалідом, на користь протезно-ортопедичних підприємств, реабілітаційних установ для компенсації вартості платних послуг з реабілітації, технічних та інших засобів реабілітації, наданих такому платнику податку або його дитині-інваліду у розмірах, що не перекриваються виплатами з фондів загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування, крім: а) косметичного лікування або косметичної хірургії, включаючи косметичне протезування, не пов'язаних з медичними показаннями, водолікування та геліотерапії, не пов'язаних з лікуванням хронічних захворювань; б) протезування зубів з використанням дорогоцінних металів, порцеляни та гальванопластики; в) абортів (крім абортів, які проводяться за медичними показаннями або коли вагітність стала наслідком згвалтування); г) операцій із зміни статі; г) лікування венеричних захворювань (крім СНІДу та венеричних захворювань, причиною яких є побутове зараження або згвалтування); д) лікування тютюнової чи алкогольної залежності;		

	е) придбання ліків, медичних засобів та пристосувань, оплати вартості медичних послуг, які не включено до переліку життєво необхідних, затвердженого Кабінетом Міністрів України		
05	Сума витрат платника податку на сплату страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та пенсійних внесків, сплачених платником податку страховику-резиденту, недержавному пенсійному фонду, банківській установі за договорами довгострокового страхування життя, недержавного пенсійного забезпечення, за пенсійним контрактом з недержавним пенсійним фондом, а також внесків на банківський пенсійний депозитний рахунок, на пенсійні вклади та рахунки учасників фондів банківського управління як такого платника податку, так і членів його сім'ї першого ступеня споріднення, які не перевищують (у розрахунку за кожний з повних чи неповних місяців звітного податкового року, протягом яких діяв договір страхування): а) при страхуванні платника податку або за пенсійним контрактом з недержавним пенсійним фондом платника податку, або на банківський пенсійний депозитний рахунок, пенсійний вклад, рахунок учасника фонду банківського управління чи за їх сукупністю - суму, визначену в абзаці першому підпункту 169.4.1 пункту 169.4 статті 169 розділу IV Податкового кодексу України; б) при страхуванні члена сім'ї платника податку першого ступеня споріднення або за пенсійним контрактом з недержавним пенсійним фондом, або на банківський пенсійний депозитний рахунок, пенсійний вклад, рахунок учасника фонду банківського управління на користь такого члена сім'ї чи за їх сукупністю - 50 відсотків суми, визначеної в абзаці першому підпункту 169.4.1 пункту 169.4 статті 169 розділу IV Податкового кодексу України, в розрахунку на кожного застрахованого члена сім'ї		
06	Сума витрат платника податку на: оплату допоміжних репродуктивних технологій згідно з умовами, встановленими законодавством, але не більше ніж сума, що дорівнює третині доходу у вигляді заробітної плати за звітний податковий рік; оплату вартості державних послуг, пов'язаних з усновленням дитини, включаючи сплату державного мита		
07	Сума коштів, сплачених платником податку у зв'язку із переобладнанням транспортного засобу, що належить платникові податку, з використанням у вигляді палива моторного сумішевого, біоетанолу, біодизелю, стиснутого або скрапленого газу, інших видів біопалива		
08	Сума витрат платника податку на сплату видатків на будівництво (придбання) доступного житла, визначеного законом, у тому числі на погашення пільгового іпотечного житлового кредиту, наданого на такі цілі, та процентів за ним		
09	Усього витрат (сума рядків 01-08)	×	
10	Сума нарахованої заробітної плати, зменшена з урахуванням положень пункту 164.6 статті 164 розділу IV Податкового кодексу України	×	
11	Сума (вартість) витрат платника податку - резидента, дозволених до включення до податкової знижки (рядок 09, але не більше рядка 10)	×	
12	Сума податку, на яку зменшуються податкові зобов'язання у зв'язку з використанням права на податкову знижку (колонка 4 рядка 01.01 декларації – (рядок 10 – рядок 11) × на ставки податку, визначені пунктом 167.1 статті 167 розділу IV Податкового кодексу України)	×	

Інформація, наведена в додатку до декларації, є достовірною.

Фізична особа - платник податку
або убовноважена особа

(підпис)

(ініціали та прізвище)

* Набирає чинності з 1 січня року, наступного за роком, у якому набере чинності закон про загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування.

{Додаток 7 в редакції Наказу Міністерства фінансів № 806 від 06.07.2012}

Додаток 7

до розділу II податкової декларації про майновий стан і доходи

Відмітка про одержання
(штамп органу державної податкової служби,
дата, вхідний номер)

Прізвище, ім'я, по батькові платника податку: _____

Рестраційний номер облікової картки платника податків
або серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття
рестраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний орган державної податкової
служби і мають відмітку у паспорті) -

Звітна Звітний період: рік

Звітна нова

Уточнююча Звітний період, що уточнюється: рік

РОЗРАХУНОК

податкових зобов'язань з податку на доходи фізичних осіб згідно з підпунктом "є" пункту 176.1 статті 176 розділу IV Податкового кодексу України

Код рядка	РОЗРАХУНОК ПОДАТКОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ	Сума (грн)
01	Сума доходів, нарахованих (виплачених, наданих) у формі заробітної плати, інших заохочувальних та компенсаційних виплат або інших виплат і винагород, які нараховані (виплачені, надані) у зв'язку з трудовими відносинами та за цивільно-правовими договорами	
02	Сума єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, страхових внесків до Накопичувального фонду, а у випадках, передбачених законом, - обов'язкових страхових внесків до недержавного пенсійного фонду, які відповідно до закону сплачуються за рахунок заробітної плати працівника та/або доходів у вигляді винагороди за цивільно-правовими договорами за виконання робіт (надання послуг)	
03	Сума податкової соціальної пільги за її наявності	
04	Сума податку на доходи фізичних осіб, фактично нарахованого (утриманого) податковими агентами протягом податкового (звітного) року	
05	База оподаткування, що оподатковується:	x
05.01	за ставкою 15 % (рядок 01 – рядок 02 – рядок 03, але не більше 120 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного податкового року)	
05.02	за ставкою 17 % (позитивне значення (рядок 01 – рядок 02 – рядок 03 – 120 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного податкового року))	
06	Сума податку на доходи фізичних осіб, розрахована платником податку самостійно (рядок 06.01 + рядок 06.02), у тому числі:	
06.01	за ставкою 15 % (рядок 05.01 × 15 %)	
06.02	за ставкою 17 % (рядок 05.02 × 17 %)	
07	Сума податку, що підлягає сплаті до бюджету¹ (позитивне значення (рядок 06 – рядок 04))	

Інформація, наведена в додатку до декларації, є достовірною.

**Фізична особа - платник податку
або уповноважена особа**

_____ (підпис)

_____ (ініціали та прізвище)

¹ Значення рядка 07 додатка 7 до декларації відображається в колонії 5 рядка 01.01 розділу II декларації.

Додаток К**Ставки екологічного податку**

Таблиця К.1

Ставки екологічного податку за викиди в атмосферне повітря окремих забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення*

Назва забруднюючої речовини	Ставка податку, грн/т
Азоту оксиди	1 221
Аміак	229
Ангідрид сірчистий	1 221
Ацетон	458
Бенз(о)пірен	1 554 343
Бутилацетат	275
Ванадію п'ятиокис	4 580
Водень хлористий	46
Вуглецю окис	46
Вуглеводні	69
Газоподібні фтористі сполуки	3 023
Тверді речовини	46
Кадмію сполуки	9 664
Марганець та його сполуки	9 664
Нікель та його сполуки	49 238
Озон	1 221
Ртуть та її сполуки	51 757
Свинець та його сполуки	51 757
Сірководень	3 924
Сірковуглець	2 550
Спирт н-бутиловий	1 221
Стирол	8 916
Фенол	5 542
Формальдегід	3 023
Хром та його сполуки	32 779

* Ст. 243.1 ПКУ.

Таблиця К.2

**Ставки екологічного податку за викиди в атмосферне повітря
стаціонарними джерелами забруднення забруднюючих речовин (сполук)***

Клас небезпечності	Ставка податку, грн/т
I	8 733
II	2 000
III	298
IV	69

* Які не увійшли до п. 243.1 та на які встановлено клас небезпечності (ст. 243.2 ПКУ).

Для забруднюючих речовин (сполук), на які не встановлено клас небезпечності та орієнтовно-безпечний рівень впливу (крім двоокису вуглецю), ставки податку встановлюються як за викиди забруднюючих речовин I класу небезпечності (ст. 243.5).

Таблиця К.3

**Ставки податку залежно від установлених орієнтовнобезпечних рівнів впливу
забруднюючих речовин (сполук) у атмосферному повітрі населених пунктів***

Орієнтовнобезпечний рівень впливу речовин (сполук) (міліграмів на куб. метр)	Ставка податку, грн/т
Менше 0,0001	367612
0,0001 – 0,001 (включно)	31497
0,001 – 0,01 (включно)	4351
0,01 – 0,1 (включно)	1221
0,1 – більше 10	46

*Для забруднюючих речовин (сполук), які не увійшли до п. 243.1 ПКУ та на які не встановлено клас небезпечності (ст. 243.3 ПКУ).

Таблиця К.4

**Ставки податку за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин
пересувними джерелами забруднення у разі використання палива***

Вид палива	Ставка податку, грн/т
Бензин неетилований	68
Бензин сумішевий	56
Зріджений нафтовий газ	92
Дизельне біопаливо	58
Дизельне пальне із вмістом сірки:	
більш як 0,2 мас. %	68
більш як 0,035 мас. %, але не більш як 0,2 мас. %	52
більш як 0,005 мас. %, але не більш як 0,035 мас. %	47
не більш як 0,005 мас. %	30
Мазут	68
Стиснений природний газ	46
Бензин авіаційний	47
Гас	58

* Примітка: ст. 244.1 ПКУ.

Таблиця К.5

Ставки податку за скидання окремих забруднюючих речовин у водні об'єкти*

Назва забруднюючої речовини	Ставка податку, грн/т
Азот амонійний	802
Органічні речовини (за показниками БСК 5)	321
Завислі речовини	23
Нафтопродукти	4718
Нітрати	69
Нітрити	3939
Сульфати	23
Фосфати	641
Хлориди	23

* Примітка: ст. 25.1 ПКУ

Таблиця К.6

Ставки податку за скидання у водні об'єкти забруднюючих речовин*

Гранично допустима концентрація забруднюючих речовин або орієнтовнобезпечний рівень впливу (міліграмів на літр)	Ставка податку, грн/т
До 0,001 (включно)	84 033
0,001 – 0,1 (включно)	60 928
0,1 – 1 (включно)	10 504
1 – 10 (включно)	1 069
понад 10	214

*Примітка. Які не увійшли до пункту 245.1 цієї статті та на які встановлено гранично допустиму концентрацію або орієнтовнобезпечний рівень впливу (ст.245.2 ПКУ).

За скидання забруднюючих речовин, на які не встановлено гранично допустиму концентрацію або орієнтовно-безпечний рівень впливу, застосовуються ставки податку за найменшою величиною гранично допустимої концентрації (245.3 ПКУ)

Таблиця К.7

Ставки податку за розміщення відходів, які встановлюються залежно від класу небезпеки та рівня небезпечності відходів*

Клас небезпеки відходів	Рівень небезпечності відходів	Ставка податку, грн/т
I	Надзвичайно небезпечні	700
II	Високонебезпечні	25,5
III	Помірно небезпечні	6,4
IV	Малонебезпечні	2,5
	Малонебезпечні нетоксичні відходи гірничодобувної промисловості	0,25

*Примітка: ст. 246.2 ПКУ.

За розміщення відходів, на які не запроваджено клас небезпеки, застосовується ставка податку, встановлена за розміщення відходів I класу небезпеки (ст. 246.3 ПКУ).

Ставки екологічного податку за розміщення окремих видів надзвичайно небезпечних відходів: обладнання та приладів, що містять ртуть, елементи з іонізуючим випромінюванням, – 431 грн за одиницю (п. 246.1.1.ПКУ); люмінесцентних ламп – 7,5 грн за одиницю (п. 246.1.2. ПКУ).

Таблиця К.8

Коефіцієнт до ставок податку, який встановлюється залежно від місця (зони) розміщення відходів у навколишньому природному середовищі*

Місце (зона) розміщення відходів	Коефіцієнт
У межах населеного пункту або на відстані менш як 3 км від таких меж	3
На відстані від 3 км і більше від меж населеного пункту	1

* Примітка: ст. 246.5 ПКУ.

Таблиця К.9

Коригувальний коефіцієнт, який встановлюється для експлуатуючих організацій ядерних установок (атомних електростанцій) залежно від активності радіоактивних відходів*

Категорія відходів	Коефіцієнт
Високоактивні	50
Середньоактивні та низькоактивні	2

* Примітка: ст. 247.2 ПКУ.

Ставка податку за утворення радіоактивних відходів виробниками електричної енергії – експлуатуючими організаціями ядерних установок (атомних електростанцій), включаючи вже накопичені, становить 0,0063 гривні у розрахунку на 1 кВт-год виробленої електричної енергії (247.1 ПКУ).

Таблиця К.10

Ставки податку за тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад установлений особливими умовами ліцензії строк*

Категорія відходів	Ставка податку за тимчасове зберігання радіоактивних відходів (крім відходів, представлених у вигляді джерел іонізуючого випромінювання), грн/куб. м	Ставка податку за тимчасове зберігання радіоактивних відходів, представлених у вигляді джерел іонізуючого випромінювання, грн/куб. см
Високоактивні	300 000	10 000
Середньоактивні та низькоактивні	5 600	2 000

* Примітка: ст. 248.1. ПКУ.

Додаток Л

Порядок обчислення екологічного податку

Таблиця Л.1

Порядок обчислення екологічного податку*

Об'єкт оподаткування	Порядок обчислення	Пояснення	ПКУ
<i>Викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення</i>			
Фактичні обсяги викидів	$P_{\text{вс}} = \sum_{i=1}^n (M_i \times H_{\text{пi}})$	M_i – фактичний обсяг викиду i -ї забруднюючої речовини, т; $H_{\text{пi}}$ – ставки податку в поточному році за тону i -ї забруднюючої речовини у гривнях з копійками	Ст. 249.3
<i>Викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин пересувними джерелами забруднення</i>			
Кількість фактично реалізованого палива	$P_{\text{вп}} = \sum_{i=1}^n M_i \times H_{\text{пi}}$	M_i – кількість фактично реалізованого палива i -го виду, т; $H_{\text{пi}}$ – ставки податку в поточному році за тону i -го виду палива у гривнях з копійками	Ст. 249.4
<i>Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти</i>			
Фактичні обсяги скидання	$P_{\text{с}} = \sum_{i=1}^n (M_{\text{лі}} \cdot H_{\text{пi}} \cdot K_{\text{ос}})$	$M_{\text{лі}}$ – обсяг скиду i -ї забруднюючої речовини, т; $H_{\text{пi}}$ – ставки податку в поточному році за тону i -го виду забруднюючої речовини у гривнях з копійками; $K_{\text{ос}}$ – коефіцієнт, що дорівнює 1,5 і застосовується у разі скидання забруднюючих речовин у ставки і озера (в інших випадках дорівнює 1)	Ст. 249.5
<i>Розміщення відходів</i>			
Фактичні обсяги розміщення відходів	$P_{\text{рв}} = \sum_{i=1}^n (H_{\text{пi}} \cdot M_{\text{лі}} \cdot K_{\text{т}} \cdot K_{\text{о}})$	$H_{\text{пi}}$ – ставки податку в поточному році за тону i -го виду відходів у гривнях з копійками; $M_{\text{лі}}$ – обсяг відходів i -го виду, т; $K_{\text{т}}$ – коригувальний коефіцієнт, який враховує розташування місця розміщення відходів і який наведено у п. 246.5 ст. 246 Кодексу; $K_{\text{о}}$ – коригувальний коефіцієнт, що дорівнює 3 і застосовується у разі розміщення відходів на звалищах, які не забезпечують повного виключення забруднення атмосферного повітря або водних об'єктів	Ст. 249.6

* Примітка: ст. 249 ПКУ.

**Порядок обчислення суми екологічного податку,
який справляється за тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками
понад установлений особливими умовами ліцензії строк (ст. 249.8)**

$$S \text{ зберігання} = N \cdot V \cdot T \text{ зберігання},$$

де S зберігання – сума податку, який справляється за тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад установлений особливими умовами ліцензії строк, обчислена за базовий податковий (звітний) період, календарний квартал, у гривнях з копійками;

N – ставка податку, який справляється за тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад установлений особливими умовами ліцензії строк, наведена у пункті 248.1 статті 248 Кодексу;

V – фактичний об'єм радіоактивних відходів, які зберігаються у виробника таких відходів понад установлений особливими умовами ліцензії строк, куб. метрів (куб. сантиметрів – для радіоактивних відходів, представлених у вигляді джерел іонізуючого випромінювання);

T зберігання – кількість повних календарних кварталів, протягом яких радіоактивні відходи зберігаються понад установлений особливими умовами ліцензії строк.

**Порядок обчислення суми екологічного податку,
який справляється за утворення радіоактивних відходів
(включаючи вже накопичені) (249.7.ПКУ)**

$$AEC = Op \cdot N + (pnc \cdot C1nc \cdot V1nc + pv \cdot C1v \cdot V1v) + 1/32 (pnc \cdot C2nc \cdot V2nc + pv \cdot C2v \cdot V2v),$$

де AEC – сума податку, який справляється за утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені) експлуатуючими організаціями (операторами) атомних електростанцій, обчислена за базовий податковий (звітний) період, у гривнях з копійками;

Op – фактичний обсяг електричної енергії, виробленої за базовий податковий (звітний) період експлуатуючими організаціями (операторами) атомних електростанцій, кВт·год (для дослідницьких реакторів дорівнює 0);

N – ставка податку, який справляється за електричну енергію, вироблену експлуатуючими організаціями (операторами) атомних електростанцій, що переглядається у разі потреби один раз на рік, визначена у пункті 247.1 статті 247 цього Кодексу, у гривнях за 1 кВт·год;

1/32 – коефіцієнт реструктуризації податку за накопичені до 1 квітня 2009 року радіоактивні відходи (коефіцієнт діє з 1 квітня 2011 року до 1 квітня 2019 року, протягом іншого періоду дорівнює 0);

pv – коригуючий коефіцієнт для високоактивних відходів, наведений у пункті 247.2 статті 247 ПКУ;

pnc – коригуючий коефіцієнт для середньоактивних та низькоактивних відходів, наведений у пункті 247.2 статті 247 Кодексу;

C1nc – собівартість зберігання 1 куб. м. (1 куб. см. радіоактивних відходів, представлених у вигляді джерел іонізуючого випромінювання) низькоактивних і середньоактивних радіоактивних відходів, утворених їх виробниками за базовий податковий (звітний) період, у гривнях з копійками;

C1v – собівартість зберігання 1 куб. м. (1 куб. см. радіоактивних відходів, представлених у вигляді джерел іонізуючого випромінювання) високоактивних радіоактивних відходів, утворених їх виробниками за базовий податковий (звітний) період, у гривнях з копійками;

C2nc – собівартість зберігання 1 куб. м. (1 куб. см. радіоактивних відходів, представлених у вигляді джерел іонізуючого випромінювання) низькоактивних і середньоактивних радіоактивних відходів, накопичених їх виробниками до 1 квітня 2009 року, у гривнях з копійками;

C2v – собівартість зберігання 1 куб. м. (1 куб. см. радіоактивних відходів, представлених у вигляді джерел іонізуючого випромінювання) високоактивних радіоактивних відходів, накопичених їх виробниками до 1 квітня 2009 року, у гривнях з копійками;

V1nc – фактичний об'єм низькоактивних і середньоактивних радіоактивних відходів, прийнятих до сховища експлуатуючих організацій (операторів) атомних електростанцій за базовий податковий (звітний)

період, куб. м. (куб. см. – для радіоактивних відходів, представлених у вигляді джерел іонізуючого випромінювання);

V1в – фактичний об'єм високоактивних радіоактивних відходів, прийнятих до сховища експлуатуючих організацій (операторів) атомних електростанцій за базовий податковий (звітний) період, куб. м. (куб. см. – для радіоактивних відходів, представлених у вигляді джерел іонізуючого випромінювання);

V2нс – фактичний об'єм низькоактивних і середньоактивних радіоактивних відходів, накопичених у сховищах експлуатуючих організацій (операторів) атомних електростанцій до 1 квітня 2009 року, куб. м. (куб. см. – для радіоактивних відходів, представлених у вигляді джерел іонізуючого випромінювання);

V2в – фактичний об'єм високоактивних радіоактивних відходів, накопичених у сховищах експлуатуючих організацій (операторів) атомних електростанцій до 1 квітня 2009 року, куб. м. (куб. см. – для радіоактивних відходів, представлених у вигляді джерел іонізуючого випромінювання).

Інші платники податку – суб'єкти діяльності у сфері використання ядерної енергії обчислюють суми податку, що справляється за утворення радіоактивних відходів їх виробниками, пропорційно обсягу та активності радіоактивних матеріалів щокварталу, що сплачується у загальному розмірі 10 відсотків вартості (без урахування податку на додану вартість) кожного джерела іонізуючого випромінювання, яка визначається з дати придбання (купівлі-продажу) цього джерела. Вартість здавання накопичених до 1 квітня 2009 року радіоактивних відходів для таких суб'єктів визначається за договорами між виробниками радіоактивних відходів і спеціалізованими підприємствами з поводження з радіоактивними відходами.

Додаток М

Ставки збору за першу реєстрацію транспортного засобу та коефіцієнти до них*

Група	Об'єм циліндрів двигуна, куб. см		Ставка збору, грн за 100 куб. см об'єму циліндрів двигуна	Потужність двигуна, кВт	Ставка збору, грн за 1 кВт потужності двигуна	Довжина корпусу судна, м	Ставка збору, грн за 100 см довжини корпусу судна	Ставка збору, грн за кожний кг максимальної злітної маси	Коефіцієнти		
	від	до (включно)							Термін використання транспортних засобів	Нові	
Мотоцикли											
1	До 500		3	-	-	-	-	-	1	2	40
2	501	800	5	-	-	-	-	-			
3	Понад 800		10	-	-	-	-	-			
Легкові автомобілі (крім автомобілів, обладнаних електродвигуном)											
1	До 1000		3	-	-	-	-	-			
2	1 001	1 500	5	-	-	-	-	-			
3	1 501	1 800	7	-	-	-	-	-			
4	1 801	2 500	10	-	-	-	-	-			
5	2 501	3 500	25	-	-	-	-	-	1	2	40
6	3 501	4 500	40	-	-	-	-	-			
7	4 501	5 500	45	-	-	-	-	-			
8	5 501	6 500	55	-	-	-	-	-			
9	понад 6 500		60	-	-	-	-	-			
Легкові автомобілі, обладнані електродвигуном											
-	-	-	-	-	0,5	-	-	-	-	-	-
Автобуси, в тому числі мікроавтобуси											
-	-	-	5	-	-	-	-	-	1	2	40
Трактори											
-	-	-	2,5	-	-	-	-	-	1	-	-

Закінчення

Група	Об'єм циліндрів двигуна, куб. см		Ставка збору, грн за 100 куб. см об'єму циліндрів двигуна	Потужність двигуна, кВт	Ставка збору грн за 1 кВт потужності двигуна	Довжина корпусу судна, м	Ставка збору, грн за 100 см довжини корпусу судна	Ставка збору, грн за кожний кг максимальної злітної маси	Коефіцієнти	
	від	до (включно)							Термін використання транспортних засобів	
									Нові	< 8 років > 8 років
Вантажні автомобілі										
1	до 8 200		15	-	-	-	-	-		
2	8201	15 000	20	-	-	-	-	-	1	2
3	Понад 15 000		25	-	-	-	-	-		
-	-	-	15	-	-	-	-	-	1	2
Автомобілі спеціального призначення										
-	-	-	5	-	-	-	-	-	1	2
Судна, оснащені стаціонарним або підвісним двигуном (двигунами):										
1				до 55 (включно)	2,5				1	2
2				Понад 55	3				1	2
Судна, не оснащені двигуном										
1						до 7,5 (включно)	7		1	2
2						понад 7,5	14			
Літаки										
-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2
Вертольоти										
-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2

* Примітка: ст. 234 ПКУ.

Додаток Н

Ставки плати за землю

№	Призначення земельної ділянки	Місцезнаходження земельної ділянки	Розмір земельної ділянки	Ставки податку	Примітка
Плата за землю					
1	Сільськогосподарські угіддя				
	Рілля, сіножаті та пасовища	Незалежно від місцезнаходження	1 гектар	0,1 %	Від нормативної грошової оцінки земель (НГО); якщо землі використовуються за цільовим призначенням (незалежно від їх категорії), застосовуються ставки відповідно 0,1; 0,03
	Багаторічні насадження			0,03 %	
2	Землі лісгосподарського призначення				
	Лісові землі	Незалежно від місцезнаходження	1 гектар		Податок – складова плати за спеціальне використання лісових ресурсів
	Нелісові землі, які надані та використовуються для потреб лісового господарства				Сільськогосподарські угіддя – зазначено в п. 1 цієї таблиці; ділянки, зайняті виробничими, культурно-побутовими, житловими будинками та господарськими будівлями і спорудами, – відповідно до статей 276 і 280 ПКУ
3	Земельні ділянки, нормативну грошову оцінку яких проведено				
		Незалежно від місцезнаходження		1 %	Від НГО за винятком земельних ділянок, зазначених у статтях 272, 273, 276 і 278 ПКУ
4	Несільськогосподарські угіддя, нормативну грошову оцінку яких не проведено				
	Зайняті господарськими будівлями (спорудами)	Розташовані за межами населених пунктів	1 гектар	5 %	Від НГО одиниці площі ріллі по Автономній Республіці Крим або по області
	Надані садівницьким товариствам, у тому числі зайняті садовими та (або) дачними будинками фізичних осіб				

Продовження

№	Призначення земельної ділянки	Місцезнаходження земельної ділянки	Розмір земельної ділянки	Ставки податку	Примітка
5	<i>Земельні ділянки, надані підприємствам промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони</i>				
Новація	Надані підприємствам промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, а також підприємствам і організаціям, що здійснюють експлуатацію ліній електропередач	Розташовані за межами населених пунктів		5 %	Від НГО одиниці площі ріллі по Автономній Республіці Крим або по області; — крім земель залізничного транспорту в межах смуг відведення; — крім сільськогосподарських угідь та земель лісгосподарського призначення
	Надані для залізничного транспорту в межах смуг відведення, військовим формуванням, які здійснюють господарську діяльність	Розташовані за межами населених пунктів		0,02 %	Від НГО одиниці площі ріллі по Автономній Республіці Крим або по області; — утвореним відповідно до законів України; — не утримуються за рахунок державного або місцевих бюджетів, підрозділам Збройних сил України
	Надані для підприємств промисловості, зайняті землями тимчасової консервації (деградовані землі)	Розташовані за межами населених пунктів		0,03 %	Від НГО одиниці площі ріллі по Автономній Республіці Крим або по області
6	<i>Земельні ділянки, передані у власність або надані в користування на землях природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення, нормативну грошову оцінку яких не проведено</i>				
Новація		Розташовані за межами населених пунктів		5 %	Від НГО одиниці площі ріллі по Автономній Республіці Крим або по області; (крім сільськогосподарських угідь та лісових земель)
7	<i>Земельні ділянки на землях водного фонду, нормативну грошову оцінку яких не проведено</i>				
		Розташовані за межами населених пунктів		0,3 %	Від НГО одиниці площі ріллі по Автономній Республіці Крим або по області

Закінчення

№	Призначення земельної ділянки	Місцезнаходження земельної ділянки	Розмір земельної ділянки	Ставки податку	Примітка
8	Земельні ділянки на землях водного фонду, а також за земельні ділянки лісгосподарського призначення				
	Зайняті виробничими, культурно-побутовими, господарськими та іншими будівлями і спорудами	Розташовані за межами населених пунктів		5 %	Від НГО одиниці площі ріллі по Автономній Республіці Крим або по області
Орендна плата					
9	Сільсько-господарське			≥ розміру земельного податку	Річна сума платежу орендної плати встановлена в договорі оренди; річна сума платежу ≥ граничного розміру орендної плати, у разі визначення орендаря на конкурентних засадах. Плата за суборенду земельних ділянок ≤ орендної плати
10	Інші категорії земель			≥ 3-кратного розміру земельного податку	
	Об'єкти, які виробляють електричну енергію з відновлюваних джерел енергії			≤ 3 % від НГО	
11	Для земельних ділянок, які перебувають у державній та комунальній власності	Надані для будівництва та (або) експлуатації аеродромів		≤ 4-кратного розміру земельного податку	
12	Інші земельні ділянки			≤ 12 % від НГО	

Додаток О

Ставки збору за спеціальне використання водних ресурсів

Таблиця О.1

Ставки збору за спеціальне використання підземних вод

Найменування регіону	Ставки збору, грн/100 куб. м	Найменування регіону	Ставки збору, грн/100 куб. м
Автономна Республіка Крим	49,87	Одеська	47,20
у тому числі м. Севастополь	49,87	Полтавська:	
Області:		Великобагачанський, Гадяцький, Зіньківський, Лохвицький, Лубенський, Миргородський, Новосанжарський, Решетилівський, Хорольський, Шишацький райони	29,16
Вінницька	43,11	решта районів області	32,51
Волинська	44,53	Рівненська:	
Дніпропетровська	37,77	Володимирецький, Здобунівський, Костопільський, Рівненський, Сарненський, Острозький райони	34,79
Донецька	51,26	решта районів області	40,40
Житомирська	43,11	Сумська:	
Закарпатська	28,32	Глухівський, Сумський, Роменський, Шосткинський райони	32,51
Запорізька:		решта районів області	37,01
Веселівський, Мелітопольський, Приазовський, Якимівський райони	43,11	Тернопільська	52,60
решта районів області	39,12	Харківська	40,44
Івано-Франківська:		Херсонська	40,44
Богородчанський, Верховинський, Долинський, Косівський, Надвірнянський, Рожнятівський райони	67,42	Хмельницька:	
решта районів області	37,77	Деражнянський, Красилівський, Летичівський, Старокостянтинівський, Хмельницький, Полонський, Шепетівський райони	33,72
Київська:		решта районів області	51,26
Білоцерківський, Бородянський, Броварський, Васильківський, Іванківський, Кагарлицький, Києво-Святошинський, Макарівський, Миронівський, Обухівський, Поліський райони	31,34	Черкаська	29,16

Закінчення табл.О.1

Найменування регіону	Ставки збору, грн/100 куб. м	Найменування регіону	Ставки збору, грн/100 куб. м
решта районів області	36,97	Чернівецька	47,20
Кіровоградська	49,87	Чернігівська:	
Львівська	39,12	Городнянський, Корюківський, Ічнянський, Сосницький, Щорський, Талалаївський райони	40,44
Луганська	56,62	решта районів області	31,61
Миколаївська	56,62	м. Київ	40,29

Примітка: ст. 325.2. ПКУ.

Таблиця О.2

Ставки збору за спеціальне використання поверхневих вод

Басейни річок, включаючи притоки всіх порядків	Ставки збору, грн/100 куб. м
Дніпра на північ від м. Києва (Прип'яті та Десни), включаючи м. Київ	26,97
Дніпра на південь від м. Києва (без Інгульця)	25,65
Інгульця	39,12
Сіверського Дінця	52,60
Південного Бугу (без Інгулу)	29,66
Інгулу	36,39
Дністра	16,16
Вісли та Західного Бугу	16,16
Пруту та Сірету	12,14
Тиси	12,14
Дунаю	10,82
Річок Криму	53,93
Річок Приазов'я	64,75
Інших водних об'єктів	29,66

Примітка: ст. 325.1. ПКУ.

Додаток П

Ставки збору за лісові ресурси

Таблиця П.1

Ставки збору за заготівлю деревини основних лісових порід

Найменування лісової породи	Розряд	Ставка за один щільний куб. м деревини, грн			
		ділової (без кори)			дров'яної (з корою)
		великої	середньої	дрібної	
Перший пояс					
Сосна	1	70,33	44,98	17,30	1,78
	2	49,98	32,13	12,49	1,37
	3	40,34	25,98	10,02	1,10
	4	30,34	19,28	7,41	0,82
	5	19,99	12,85	4,94	0,55
Модрина	1	31,59	26,77	10,43	2,33
	2	22,76	19,28	7,41	1,78
	3	17,95	15,53	5,90	1,37
	4	13,39	11,52	4,39	0,96
	5	9,10	7,77	3,02	0,69
Ялина, ялиця	1	43,65	37,22	14,28	1,65
	2	32,40	27,58	10,71	1,10
	3	25,98	22,23	8,51	0,96
	4	19,55	16,60	6,32	0,69
	5	13,13	10,98	4,26	0,55
Дуб (крім дуба коркового)	1	184,53	88,67	29,52	3,02
	2	132,36	63,64	21,14	2,20
	3	106,00	50,66	17,03	1,78
	4	79,63	38,31	12,77	1,24
	5	52,17	25,33	8,51	0,96
Ясен, клен (крім явору)	1	69,20	59,11	29,52	3,02
	2	49,63	42,43	21,14	2,20
	3	39,75	33,78	17,03	1,78
	4	29,86	25,54	12,77	1,24
	5	19,57	16,89	8,51	0,96
Бук	1	133,04	85,58	28,56	2,61
	2	94,74	60,87	20,32	1,78
	3	76,20	48,81	16,34	1,51
	4	57,25	36,45	12,22	1,10
	5	38,31	24,41	8,10	0,69

Продовження табл. П.1

Найменування лісової породи	Розряд	Ставка за один щільний куб. м деревини, грн			
		ділової (без кори)			дров'яної (з корою)
		великої	середньої	дрібної	
Береза, вільха чорна, граб звичайний, в'яз, липа	1	10,30	8,86	6,59	2,33
	2	7,21	6,18	4,74	1,78
	3	5,77	5,15	3,91	1,37
	4	4,32	3,71	2,88	0,96
	5	2,88	2,47	1,85	0,69
Осика, вільха сіра, тополя	1	5,97	5,15	3,91	1,65
	2	4,32	3,71	2,68	1,10
	3	3,50	2,88	2,27	0,96
	4	2,68	2,27	1,65	0,69
	5	1,65	1,44	1,03	0,27
Другий пояс					
Сосна	1	59,97	38,29	14,69	1,51
	2	42,48	27,31	10,57	1,10
	3	33,91	21,95	8,51	0,96
	4	25,70	16,34	6,32	0,69
	5	17,14	10,98	4,26	0,41
Модрина	1	27,05	23,30	8,92	2,20
	2	19,55	16,60	6,32	1,51
	3	15,53	13,13	5,08	1,24
	4	11,52	9,91	3,84	0,96
	5	7,77	6,70	2,61	0,55
Ялина, ялиця	1	38,55	32,94	12,63	1,37
	2	27,58	23,56	9,06	0,96
	3	21,95	18,74	7,28	0,82
	4	16,60	14,20	5,49	0,69
	5	10,98	9,38	3,57	0,41
Дуб (крім дуба коркового)	1	157,07	75,69	25,26	2,47
	2	112,59	54,07	17,99	1,78
	3	89,52	43,25	14,28	1,37
	4	67,00	32,13	10,85	1,10
	5	45,03	21,62	7,28	0,69
Ясен, клен (крім явора)	1	58,90	50,46	25,26	2,47
	2	42,22	36,04	17,99	1,78
	3	33,57	28,83	14,28	1,37
	4	25,13	21,42	10,85	1,10
	5	16,89	14,42	7,28	0,69

Закінчення табл. П.1

Найменування лісової породи	Розряд	Ставка за один щільний куб. м деревини, грн			
		ділової (без кори)			дров'яної (з корою)
		великої	середньої	дрібної	
Бук	1	113,27	72,60	24,16	2,20
	2	80,73	51,60	17,30	1,51
	3	64,67	41,40	13,87	1,24
	4	48,60	30,89	10,43	0,96
	5	32,54	20,70	6,87	0,69
Береза, вільха чорна, граб звичайний, в'яз, липа	1	8,44	7,21	5,56	2,06
	2	6,18	5,35	3,91	1,51
	3	4,94	4,12	3,30	1,10
	4	3,71	3,30	2,27	0,96
	5	2,47	2,06	1,65	0,55
Осика, вільха сіра, тополя	1	5,15	4,53	3,30	1,37
	2	3,71	3,30	2,27	0,96
	3	2,88	2,68	2,06	0,82
	4	2,27	1,85	1,44	0,69
	5	1,44	1,44	1,03	0,41

Примітка: ст. 331.1. ПКУ.

Таблиця П.2

Ставки збору за заготівлю деревини неосновних лісових порід

Найменування лісової породи	Розряд	Ставка за один щільний куб. м деревини, грн			
		ділової (без кори)			дров'яної (з корою)
		великої	середньої	дрібної	
Перший пояс					
Самшит	1	324,58	277,41	138,67	3,02
	2	231,90	198,12	99,13	2,20
	3	185,56	158,58	79,22	1,78
	4	139,22	118,83	59,45	1,24
	5	92,68	79,29	39,68	0,96
Бархат, горіх	1	202,24	173,00	86,50	3,02
	2	144,58	123,57	61,79	2,20
	3	115,54	98,86	49,43	1,78
	4	86,70	74,14	37,21	1,24
	5	57,87	49,43	24,71	0,96
Груша, кизил, явір	1	162,29	138,81	69,34	3,02
	2	115,95	99,06	49,57	2,20
	3	92,68	79,29	39,68	1,78
	4	69,61	59,52	29,79	1,24
	5	46,34	39,75	19,91	0,96
Абрикос, вишня, ялівець, обліпіха, слива (крім терену), черешня, шовковиця, яблуня	1	121,30	103,59	51,76	3,02
	2	86,70	73,94	36,93	2,20
	3	69,20	59,11	29,52	1,78
	4	52,11	44,28	22,11	1,24
	5	34,60	29,66	14,83	0,96
Каштан, дуб корковий	1	101,12	86,50	43,25	3,02
	2	72,29	61,79	30,89	2,20
	3	57,87	49,43	24,71	1,78
	4	43,46	37,07	18,54	1,24
	5	28,83	24,71	12,49	0,96
Барбарис, гледичія, кипарис, шипшина	1	81,14	69,20	34,74	3,02
	2	57,87	49,43	24,71	2,20
	3	46,13	39,54	19,77	1,78
	4	34,60	29,66	14,83	1,24
	5	23,27	19,98	10,02	0,96

Продовження табл. П.2

Найменування лісової породи	Розряд	Ставка за один щільний куб. м деревини, грн			
		ділової (без кори)			дров'яної (з корою)
		великої	середньої	дрібної	
Акація, бересклет, бірючина, глід, граб східний, тамарикс, калина, крушина, ліщина, горобина, бузок, скупія, свидина, терен, черемха	1	60,76	51,90	25,95	3,02
	2	43,46	37,07	18,54	2,20
	3	34,60	29,66	14,83	1,78
	4	26,16	22,24	11,26	1,24
	5	17,51	14,83	7,41	0,96
Верба, чагарники (крім зазначених в інших позиціях)	1	20,18	17,30	8,65	1,65
	2	14,42	12,36	6,18	1,10
	3	11,53	9,89	4,94	0,96
	4	8,65	7,41	3,71	0,69
	5	5,77	4,94	2,47	0,55
Другий пояс					
Самшит	1	274,94	234,99	117,53	2,47
	2	196,27	167,85	83,89	1,78
	3	157,14	134,28	67,28	1,37
	4	117,80	100,71	50,39	1,10
	5	78,67	67,14	33,64	0,69
Бархат, горіх	1	172,17	147,25	73,59	2,47
	2	122,95	105,24	52,59	1,78
	3	98,44	84,03	42,01	1,37
	4	73,73	63,43	31,44	1,10
	5	49,22	42,22	21,01	0,69
Груша, кизил, явір	1	137,37	117,39	58,76	2,47
	2	98,24	83,82	42,01	1,78
	3	78,67	67,14	33,64	1,37
	4	58,90	50,46	25,26	1,10
	5	39,34	33,57	16,75	0,69

Закінчення табл. П.2

Найменування лісової породи	Розряд	Ставка за один щільний куб. м деревини, грн			
		ділової (без кори)			дров'яної (з корою)
		великої	середньої	дрібної	
Абрикос, вишня, ялівець, обліпіха, слива (крім терену), черешня, шовковиця, яблуня	1	103,39	88,15	44,21	2,47
	2	73,73	63,02	31,44	1,78
	3	58,90	50,46	25,26	1,37
	4	44,28	37,89	18,95	1,10
	5	29,45	25,13	12,63	0,69
Каштан, дуб корковий	1	86,09	73,73	36,93	2,47
	2	61,58	52,72	26,36	1,78
	3	49,22	42,22	21,01	1,37
	4	36,87	31,51	15,79	1,10
	5	24,51	21,01	10,57	0,69
Барбарис, гледичія, кипарис, шипшина	1	68,79	58,70	29,38	2,47
	2	49,02	42,01	20,87	1,78
	3	39,34	33,57	16,75	1,37
	4	29,45	25,13	12,63	1,10
	5	19,57	16,89	8,38	0,69
Акація, бересклет, бірючина, глід, граб східний, тамарикс, калина, крушина, ліщина, горобина, бузок, скуппія, свидина, терен, черемха	1	51,69	44,07	22,11	2,47
	2	36,87	31,51	15,79	1,78
	3	29,45	25,13	12,63	1,37
	4	22,04	18,95	9,47	1,10
	5	14,83	12,56	6,32	0,69
Верба, чагарники (крім зазначених в інших позиціях)	1	17,09	14,62	7,28	1,37
	2	12,36	10,50	5,22	0,96
	3	9,89	8,44	4,26	0,82
	4	7,41	6,38	3,16	0,69
	5	4,94	4,12	2,20	0,41

Примітка: ст. 331.2. ПКУ.

Додаток Р

Ставки збору за користування радіочастотним ресурсом України

	Вид радіозв'язку	Діапазон радіочастот	Ставка збору за 1 МГц смуги радіочастот на місяць, грн
1	Радіорелейний зв'язок фіксованої радіослужби	0,03–300 ГГц	0,36
2	Радіозв'язок фіксованої, рухомої сухопутної та морської радіослужб	0,03–470 МГц	347,75
3	Радіозв'язок у системі охоронної та охоронно-пожежної сигналізації	30–470 МГц	347,75
4	Радіозв'язок з використанням радіоподовжувачів	30–470 МГц	174,42
5	Радіозв'язок у системі передавання даних з використанням шумоподібних сигналів	1427–2400 МГц 2400–2483,5 МГц 5150–5850 МГц	8,78
6	Радіозв'язок у системі з фіксованим абонентським радіодоступом стандарту DECT	30–3000 МГц	17,55
7	Транкінговий радіозв'язок	30–470 МГц	1 078,35
8	Пошуковий радіозв'язок	30–960 МГц	13 909,96
9	Радіолокаційна та радіонавігаційна радіослужби	30–3000 МГц 3–30 ГГц	35,10
10	Радіозв'язок супутникової рухомої та фіксованої радіослужб	30–3000 МГц 3–30 ГГц	23,04
11	Стільниковий радіозв'язок	300–2200 МГц	8 666,30
12	Радіозв'язок у багатоканальних розподільчих системах для передавання та ретрансляції телевізійного зображення, передавання звуку, цифрової інформації	2–7 ГГц	15,36
		10–42,5 ГГц	5,49
13	Передавання звуку залежно від потужності:	30 кГц–30 МГц	
		до 1 кВт включно	416,86
		від 1,1 до 10 кВт включно	626,39
		від 10,1 до 100 кВт включно	886,38
		від 101 до 500 кВт включно	1 043,25
14	Передавання та ретрансляція телевізійного зображення залежно від потужності:	30–300 МГц	
		від 1 до 10 Вт включно	17,55
		від 10,1 до 100 Вт включно	52,66
		від 101 Вт до 1 кВт включно	86,66
		від 1,1 до 5 кВт включно	139,32
15	Передавання звуку залежно від потужності:	66–74 МГц 87,5–108 МГц	
		від 5,1 до 20 кВт включно	261,09
		від 20,1 кВт і вище	347,75
	до 100 Вт включно		130,54

Закінчення

Вид радіозв'язку		Діапазон радіочастот	Ставка збору за 1 МГц смуги радіочастот на місяць, грн
	від 101 Вт до 1 кВт включно		261,09
	від 1,1 до 10 кВт включно		416,86
	від 10,1 кВт і вище		522,17
16	Передавання та ретрансляція телевізійного зображення залежно від потужності:	300–880 МГц	
	до 10 Вт включно		12,07
	від 10,1 до 100 Вт включно		24,13
	від 101 Вт до 1 кВт включно		52,66
	від 1,1 до 5 кВт включно		104,22
	від 5,1 до 20 кВт включно		208,43
	від 20,1 кВт і вище		261,09
17	Види радіозв'язку (служби, системи, радіотехнології, радіоелектронні засоби, випромінювальні пристрої), що не зазначені у пунктах 1–16 ст. 320 ПКУ	9 кГц–400 ГГц	522,17

Примітка: ст. 320 ПКУ.

Додаток С

Види місцевих податків і зборів, які справлялися в Україні до 2011 р.

№	Назва податку (збору)	Елементи податку (збору)		
		Платники	Ставка	Строки сплати
Податки				
1	Податок з реклами	Юридичні особи та громадяни	Не більше 0,1 % вартості послуг за розміщення одноразової реклами; та 0,5 % за розміщення реклами на тривалий час	Сплачується під час оплати послуг за встановлення та розміщення реклами (крім соціальної реклами)
2	Комунальний податок	Юридичні особи, крім бюджетних установ, організацій, планово-дотаційних та сільськогосподарських підприємств	Не більше 10 % річного фонду оплати праці, обчисленого виходячи з розміру НМДГ	Щоквартально або щомісячно
Збори				
3	Збір за паркування автотранспорту	Юридичні особи та громадяни, які паркують автомобілі в спеціально обладнаних або відведених для цього місцях	Встановлюється з розрахунку за одну годину парковки. Граничний розмір не більше 3 % НМДГ в спеціально обладнаних місцях і 1 % – у відведених місцях	Сплачується водіями на місці паркування
4	Збір за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі	Юридичні особи і громадяни, які реалізують с.-г., промислову продукцію та інші товари залежно від площі торгового місця, його територіального розміщення та виду продукції	Не більше 20 НМДГ для суб'єктів, що постійно здійснюють торгівлю у спеціально відведених для цього місцях; та 1 НМДГ у день за одноразову торгівлю	Справляється уповноваженими організаціями, яким надано таке право; Збір стягується одноразово
5	Ринковий збір	Юридичні особи і громадяни, які реалізують с.-г. і промислову продукцію та інші товари на торгових місцях на ринках і в павільйонах, на критих та відкритих столах, майданчиках для торгівлі з автомашин, візків, мотоциклів, ручних візків	Не більше 20 % МЗП для громадян і 3 МЗП для юридичних осіб залежно від ринку, його територіального розміщення та виду продукції (товару)	Справляється за кожний день торгівлі до початку реалізації продукції

Продовження

№	Назва податку (збору)	Елементи податку (збору)		
		Платники	Ставка	Строки сплати
6	Збір за видачу ордеру на квартиру	Громадяни, які отримують послуги, пов'язані з видачею документа, що дає право на заселення квартири	Не більше 30 НМДГ на час оформлення ордеру на квартиру	Сплачується через установи банків до моменту одержання ордеру
7	Збір з власників собак	Громадяни – власники собак (крім службових), які проживають у будинках державного і громадського житлового фонду та приватизованих квартирах	Не більше 10 % НМДГ на час нарахування збору	Справляється раз на рік
8	Збір за участь у бігах на іподромі	Юридичні особи та громадяни, які виставляють своїх коней на змагання комерційного характеру	Не більше 3 НМДГ за кожного коня	Справляється адміністрацією іподромів до початку змагань
9	Збір за виграш на бігах на іподромі	Особи, які виграли в грі на тоталізаторі на іподромі	Граничний розмір 6 % від суми виграшу	Справляється адміністрацією іподромів під час видачі виграшу.
10	Збір з осіб, які беруть участь у грі на тоталізаторі на іподромі	Особи, які беруть участь у грі на тоталізаторі на іподромі	Не більше 5 % від суми відсоткової надбавки до плати, визначеної за участь у грі	Справляється адміністрацією іподромів з учасника гри під час придбання ним квитка на участь у грі
11	Курортний збір	Громадяни, які перебувають у курортну місцевість.	Не більше 10 % НМДГ	Справляється з платників за місцем їх тимчасового проживання під час реєстрації
		Від сплати збору звільняються: – діти віком до 16 років; – інваліди та особи, що їх супроводжують; – учасники ВВВ; – воїни-інтернаціоналісти; – особи, які прибули за путівками та курсовками в санаторії, будинки відпочинку, пансіонати, включаючи місечка та бази відпочинку; – особи, які прибули у службове відрядження, на навчання, постійне місце проживання, до батьків та близьких родичів; – особи, які прибули за плановими туристичними маршрутами туристично-екскурсійних установ і організацій, а також які здійснюють подорож за маршрутними книжками; – чоловіки старше 60 років і жінки старше 55 років		

Закінчення

№	Назва податку (збору)	Елементи податку (збору)		
		Платники	Ставка	Строки сплати
12	Збір за право на використання місцевої символіки	Юридичні особи і громадяни, які використовують цю символіку з комерційною метою	З юридичних осіб – не більше 0,1 % вартості виробленої продукції, виконаних робіт, наданих послуг з використанням місцевої символіки; з громадян, що займаються підприємницькою діяльністю, – не більше 5 НМДГ	Під час видачі дозволу на використання місцевої символіки
13	Збір за право на проведення кіно- і телезйомок	Комерційні кіно – і телеорганізації, включаючи організації з іноземними інвестиціями та зарубіжні організації, які проводять зйомки, що потребують від місцевих органів державної виконавчої влади додаткових заходів	Не більше фактичних витрат на проведення зазначених заходів	Під час видачі дозволу
14	Збір за право на проведення місцевих аукціонів, конкурсного розпродажу і лотерей	Юридичні особи і громадяни, які мають дозвіл на проведення аукціонів, конкурсного розпродажу і лотерей	Не більше 0,1 % вартості заявлених до місцевих аукціонів, конкурсного розпродажу товарів або від суми, на яку випускається лотерея; Граничний розмір збору за право на проведення лотерей з кожного учасника – 3 НМДГ	Справляється за 3 дні до проведення аукціону чи розпродажу; а для лотерей – під час одержання дозволу на випуск лотереї

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Серія “БЮДЖЕТНА І ПОДАТКОВА СИСТЕМИ: МЕТОДОЛОГІЯ, ОРГАНІЗАЦІЯ, НАВЧАННЯ”

Головний редактор серії *Т. І. Єфименко*

ПОДАТКОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ

ТРЕНІНГ-КУРС

Навчальний посібник

За загальною редакцією О. М. Тимченко

Відповідальний за випуск

В. Д. Королюк

Редактор:

С. В. Бартош

Коректор:

С. В. Зюбенко

Комп'ютерна верстка

Ю. Ю. Попсуєнка

Підп. до друку 25.12.2012. Формат 60×84/16. Папір офсетний № 1. Друк офсетний.

Гарнітура “Warnock Pro”. Ум. друк. арк. 38,13. Обл.-вид. арк. 35,17.

Наклад 300 прим. Зам. 12-1135к

Державна навчально-наукова установа “Академія фінансового управління”

04119, м. Київ, вул. Дегтярівська, 38–44, тел./факс: (044) 277-51-15.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи

до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів

видавничої продукції ДК № 4384 від 08.08.2012.

Віддруковано на ПАТ “ВПІОЛ”

03151, м. Київ, вул. Волинська, 60.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 4404 від 31.08.2012.

Податкова система України: тренінг-курс : навч. посіб. / О. М. Тимченко, Ю. В. Сибірянська, С. М. Кокшарова та ін. ; за заг. ред. О. М. Тимченко ; передм. Т. І. Єфименко. – К. : ДНУ “Акад. фін. управління”, 2012. – 656 с. – (Серія “Бюджетна і податкова системи: методологія, організація, навчання”).

ISBN 978-966-2380-42-2

Навчальний посібник підготовлено з метою забезпечення швидкого опанування студентами та іншими зацікавленими особами новацій Податкового кодексу України. Аналітичні завдання для осмислення структури вітчизняної податкової системи і взаємозв'язків між її елементами та для роботи з нормативною базою допоможуть самостійно розібратися у нововведеннях, критично оцінити їх, запропонувати власні ідеї щодо удосконалення податкового законодавства. Розрахункові задачі відображають реальні господарські операції, пов'язані з виникненням об'єктів оподаткування, нарахуванням та сплатою податків. Запропоновано активні методи навчання, спрямовані на розвиток мислення, формування навичок розрахунків, вироблення здатності аргументовано доводити власну думку.

Для студентів, аспірантів, викладачів вищих навчальних закладів економічного спрямування, наукових і практичних працівників, державних службовців.

УДК 336.221.4(477)(075.8)
ББК 65.9(4Укр)261.4я73